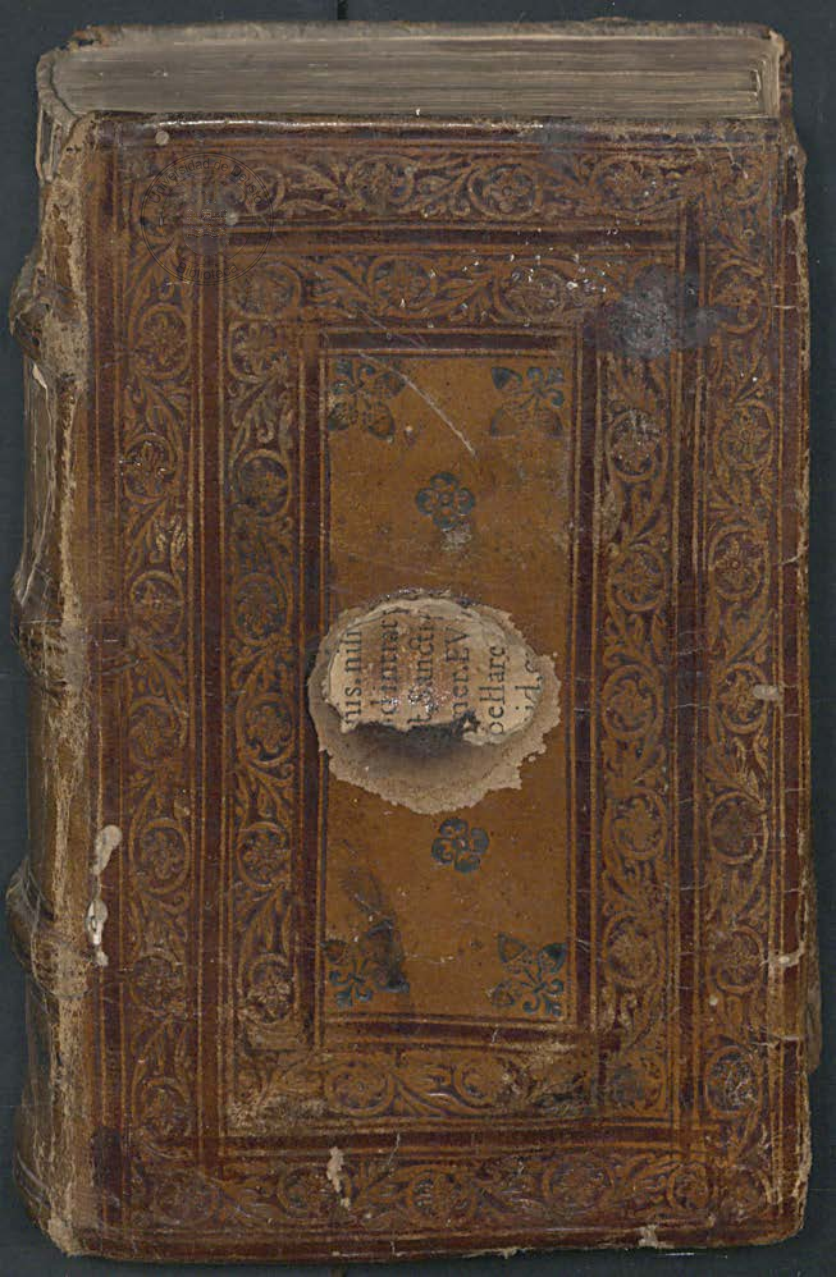

Universidad de Deusto
IHS
Biblioteca de Loyola
Sala
Estante
Plúteo

1247

DECLAMATIONES

IN OMNES SOLENNITATES, QVAE INFESTIVIS SANCTORVM QVOTANNIS IN Ecclesia Romana celebrantur, concionatoribus verbi Dei vtiles,

Per Fratrem Alfonsum ab Orozco, Ordinis sancti Augustini edita.

Ad Illustriss. D. D. Didacum Couarruuias à Leyua, Episcopum Segobiensem, supremique senatus regij Præsidem.

CVM PRIVILEGIO
SALMANTICAE,
Expensis Simonis a Portonarijs.

1573.
Esta tassado en cinco reales.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Licencia.

DOn Phelipe por la gracia de dios Rey de Castilla, de Leó, de Aragó, de las dos Secilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen: Conde de Fandes y Tirol &c. Por quanto por parte de vos Fray Alonso de horosco d_ la orden de S. Augustin nos fue fecha relacion que vos queriades ymprimir vn libro en latin yntitulado las fiestas de los Sanctos de todo el año el qual era muy prouechoso y de sancta doctrina y nos pedistes y suplicastes vos mandasemos dar licencia, para le ymprimir o que sobre ello prouey essemos como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los de nuestro consejo por quanto en el dicho libro se fizo la diligencia que la prematica por nos agora nueuamente hecha dispone fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon e nos tuuimos lo por bien por la qual vos damos licẽcia y facultad para que por esta vez podays hazer ymprimir el dicho libro que de suso se haze mençion sin que por ello caygais ni yncurrays en pena alguna y mandamos que la tal ympresion se haga por el dicho original

que van rubricadas todas las ojas y firmadas al fin de Ioan fernandez de Herrera nuestro escriuano de camara de los que residen enel nuestro consejo y que despues de ympreso no se pueda vender ni venda sin que primero se trayga al nuestro consejo juntamente con el dicho original para que se vea si la dicha ympresion esta conforme a el y se tase el precio por que se a de vender cada volumen so pena de caer e yncurrir en las penas contenidas en las prematicas y leyes de nuestros Reynos q̃ sobre esto fablan y mas de la nuestra merced y de diez mill marauedis para nuestra camara. Dada en la villa de Madrid a siete dias del mes de junio de mill e quinientos y setenta y dos años.

El Doctor Diego Gasca. — El Licenciado Fuenmayor.

el Licenciado Iuan Thomas. — El Doctor Redin.

El Licenciado Contreras. — El Doctor Francisco de Auedillo.

Yo Iuan Fernandez de Herrera escriuano de cam[illegible] su Mageſtad la fize escriuir por su mandado con acuerdo de los de su consejo.

Tassa.

YO Iuan Fernandez de Herrera secretario del cõsejo de su Mageſtad doy fee que auiendose visto enel cõsejo por los señores del vn libro que hizo Fray alõso de Horozco de la orden de Sant Augustin que consu licencia fue ympresso yntitulado de las fiestas de los sanctos de todo el año en lengua latina e auiẽdose corregido conel original e ympresso las erratas e visto todo por los dichos señores tasaron el precio por que se pueda vender cada libro de la dicha ympresion en papel en cinco reales con tanto que no se pueda destribuir sin q̃ vaya ympresso este testimonio de tasa al principio de cada vno de los dichos libros Fecho en Madrid a quatro de Mayo de mill e quinientos e setenta e tres años. va testado puesto y entre renglones ympreso.

Iuan Fernandez de Herrera.

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. DIDACVM COVARRVVIAS A LEYua supremi senatus Præsidem, & Segobiensem episcopum, Simon à Portonarijs.

EX omni scriptorum genere eos plurimi semper fieri duxi (ampliß. Præsul) quorum industria eò spectauit, vt suo labore, quantum in ipsis esset, mortalibus ad summi boni adeptionem, adiumento esse possent. Cumque ad id multæ numerentur viæ, ij (meo iudicio) certissimam, præ alijs felicitatis adipiscendæ rationem aperuisse mihi videtur, qui CHRISTI IESV seruatoris nostri, sanctißimorumq; virorum, qui se eius quàm similimos & esse, & haberi voluerũt, vita, rebusq; præclarè gestis propositis, cæteros homines ad honestè viuendũ excitare studuerũt. Nemo, opinor, turpis adeò est, adeoq; voluptatũ admirator, quẽ nõ sui pudeat, in eoq; reuiuiscat cupiditas quædã vitæ puriùs peragen

dæ, cùm audit, siue legit, sanctissimos viros, ac fœminas, magno, elatoq; animo conculcatis mundi & carnis illecebris, ad cælestes illas sedes contendisse, vbi beati sempiterno nũc æuo fruuntur: aditumq; illò patere omnibus, qui se ad illorum præcepta, salutariaq; instituta composuerint. Exemplis enim acriùs nihil vrget: sunt in nobis ad virtutem igniculi quidam: est ipsa ratio, quæ nunquam ita sopitur, quin ad hæc, quibusdam quasi facibus admotis, aliquando excitetur, seq; in veterem libertatem asserere cogitet. Plurimùm igitur R. P. F. Alphonsi Oroscij industriæ, solertiæque debetur, viri & doctrina, & vitæ innocentia clarissimi, qui nunquam desyt sacris cõcionibus, & scriptis eruditiss. omnes ad beatæ vitæ studium, cælestiumque rerum desiderium inflammare. Qui cùm multa iam, & præclara ingenij sui monimenta (hominum magis saluti, quàm priuatæ suæ vtilitati consulens) in lucem protulerit, longè plura, diuino fauente numine, prolaturus, postremò hasce de sanctis conciones absoluit, eruditionis

nis, atq; pietatis refertas luminibus. Eas tibi ego (Præses Illustriss.) meâ nũc operâ typis excusas dicare constitui, vt hoc tenui munusculo maximam in te meam obseruantiam, cultumq; testatum omnibus relinquerem. Cui verò rectiùs quàm tibi nuncupari poterant? qui ea vitæ integritate populos tuæ creditos fidei semper gubernaueris, & non minus rectè factis, quàm assiduis concionibus ad veram solidamque gloriam incenderis, vt nunc tandem DEI primùm immortalis beneficio, ac deindè PHILIPPI II. regum maximi, iudicio, extẽtis Hispaniæ regnis vnus præsis: qui quidem honos à sapientissimo hoc rege virtuti solitus est tribui. Iam de tua excellenti doctrina quidquam si velim dicere, amens sim: cùm nemini sit obscurum, te in iure ciuili, & Pontificio ita excellere, vt pauci tibi æquentur, antecellat nemo: quod ex eruditissimis tuis lucubrationibus (quas periti omnes cum antiquorum libris conferunt, & mirabuntur posteri) liquidò patet. Quid? Sacræ Theologiæ studium, cuius cupiditate semper flagrasti, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

in qua magnos feciſti progreſſus, ita es animo complexus, vt auelli ab ea nunquàm poſſis. O verè fœlices Hiſpanos, & beatiſſima hæc regna, quandiu eis, tui ſimilium imperio adminiſtrari contigerit? Verùm de his ſatis. Illud mihi vnum à tua ſingulari benignitate dari ſolùm obſecro, & obteſtor, meæ vt hanc tibi obſequentiſſimæ voluntatis ſignificationem complectare: meque in tuorum familiarium numerum, immerentem licet, aſſcribi velis: quod ipſe te (quæ tua eſt in omneis humanitas) prolixè facturum minimè deſpero.

PRO-

QVAM vehemẽter, arduũ, quãq; ſatis difficile ſit (cãdide lector) potiſsime hac noſtra tẽpeſtate, tã varijs hominũ iudicijs facere ſatis, nemo plane tã ſtupidus, atq; rudis eſt, qui vllatenus ambigat, vnde palã inſcitia eius apparet, qui nõ veritus eſt aſſerere, vnũ eſſe intellectũ in omnibus. Quãdoquidẽ, ſi res ſic haberet, haud tã varię eſſent circa eãdẽ rẽ ſententię. verũ ita eſt (prudens lector) q̃ nihil tã elaboratũ, nihilq; tã perfectũ hactenus fuit, quod nõ maleuolorũ animo lędatur (quorũ ni fallor) bona pars vbiq; eſt. id enim à natura cõparatum videmus, vt qui ex ſe nihil poſſunt edere, in aliorum partus ingenioſi videantur. Ego autem (vt ingenuè fatear) id periculi nunquam extimui, cum ſanè in libris, quos dño ſuffragante ſcripſi, nil prędicelſum, nil magnificũ appareat, quin potius mediocri ſtylo non ſublimi genere vbi fuerimus. Eſt ſanè veritas ipſa ſuapte

Commentator Auẽrois.

natura

natura tam decora, ac venusta, vt nullate nus fucatis, aut picturatis verbis opus ha beat eam ob rẽ ad grauitatem sacrę scri pturæ descendentes, quoduis verborum ornamentum vltro reliquimus. Illud au tem vehementer (Lector sapiens perti mescebam) dum cepi vastã hanc prouin tiam perlustrare, & sacra euangelia, tum omnium Dominicarum, tum etiam festi uitatum sanctorum exponere, ne fortè mihi contingeret, quod Demostheni, Græciæ elegantię principi, coram rege Philippo verba facturo accidit. Enimue ro tanti viri maiestate perculsus (factum est) vt in ipso statim orationis limine stu pefactus, hæreret: sed hunc metum et du bitationem, confidentia in Christo Iesu funditùs labefactauit, cuius opitulationi enixus (tibi candide Lector) nonnullos libellos tradidimus, quorum tituli sunt. Regalis institutio. Declamationes in om nes Deiparæ Mariæ festiuitates. Declamationes pro aduẽtu Domini. Declamationes

Demosthenes orator.

tiones quadragesimales. Declamationes in dominicas post pascha. Declamationes pro dominicis post pẽthecostẽ. Nũc obsecro has declamationes accipe in omnes sanctorum solennitates, quippe quas non absque labore conscripsimus: gratias inexhaustas agẽtes Deo Optimo, quique ineffabili clementia sua roborauit nos, adeò vt cuncta euangelia totius anni, pro modulo nostro elucidaremus. ¶ Nempe in hoc libro, sicuti & in alijs quos nuperrimè adnumerauimus, nihil quod errorem sapiat inuenies sed haud dubiè doctorũ sanctorum dogmata, de legimus, quippequæ apprimè sacram scri pturam explicant. Quod si non semper adamussim verborũ seriem seruauimus, (breuitati summoperè studentes) saltim sententiam protulimus, vt par erat animus vtique fuit euangelia pro communi sanctorum, in fine huius libri explicare: veruntamen, ne plus ęquo hic liber cres cere, consilium mutauimus: supereſt (candi-

Septem opera autoris.

Sanctorũ dogma.

(candide Lector) vt mecum vnà preceris Christum Iesum, quò sua gratuita dignatione, lucubrationes hasce frugiferas affinat, & quisquis eas pro affectu legerit, aliquid vtilitatis hauriat. Faxit Saluator noster Iesus, vt nostra oratio, vti incensum ascendat in conspectu eius: adeo vt ipsum toto amantes pectore, candidoque ei seruientes corde, post exhalatam animam, facie ad faciem, maiestatẽ illius intueamur, atque pulchritudine gloriæ eius perpetim fruamur. Et quamoptimè vale pie Lector, ac pro hoc Sene Septuagenario digneris orare.

FINIS PROLOGI.

DE mandato supremi regij senatus, opus cui titulus est, Declamationes in omnes solennitates sanctorum, authore Reuerendo Fratre Alphonso ab Horozco viro doctissimo & mira sanctimonia ornato, inspiciendum ac expendendum accepi, euolui, perlegi, vt potui accuratissime præsens opus, atque hac in re, quantũ animi mei coniectura colligere possum, tam piè & aptè traduntur omnia vt nihil deesse videatur, quominus, & bonis viris, & multis admirationi sit. Est enim tanta instructione, & doctrina perfectum, ingenio elaboratũ, ab omni errore alienũ vt nihil inuenias, quod non orthodoxã fidem redoleat, quapropter authori labore fruere, quod si feceris, quantum vtilitatis inde sis reportaturus tu ipse postea libenter fateberis. Vale. Madriti 12. die mensis maij anni dominici. 1572.

Frater Ioannes
de Gamarra.

INCIPIVNT DECLAMATIO-nes pro cunctis Sanctorum festiuitatibus: in quibus euangelia quę illis accommodantur vti liter exponuntur.

¶ In festo sancti Andreæ. Declamatio prima.

DEVS NOSTER optimus maximusque (fratres charissimi) tam est verax in promissis, imò veracissimus, vt facilius cœlũ & terra transeat, totaque mundi machina dilabatur, quàm vel iota vnum aut apex verborum suorum transire contingat. Matth. 25.

Vnde satis disertè regalis propheta asseruit dicẽs: Dñe veritas tua in circuitu tuo, perin- Psal. 89.
de dicat, ne dũ potentissimus tu es domine, in cuius ditione cuncta sunt posita, adeò vt nemo voluntati tuæ obsistere queat, sed e-

tiam in pollicitationibus tuis veracissimus cõprobaris, ita vt ipsa veritate tanquã veste regali induaris. Verùm hoc vel solũ, nos omnes ad summi numinis amorẽ pertrahere, & prorsus allectare fas erat, quòd Deus noster, vt pote æterna veritas, sicut nec falli, sic neminẽ vnquã fallere potest. At cõtra, mũdus nequã, cuius princeps, & moderator, versutus dęmõ est, suapte malitia mẽdax, & mẽdacij pater, quemadmodũ saluator cõtestatur: ita & mũdꝰ suos sectatores decipit, deceptos tãdẽ in teterrimũ baratrũ deijcit: in cuius typo Labã pessimus, post tot obsequia à Iacob præstita, sæpenumero erga mercedẽ exhibẽdã ei mẽtitus est. Eã ob rẽ vir Dei meritò exclamauit, querimoniã faciẽs. Mutauit decẽvicibus mercedẽ meã. Hinc clã effugere decernẽs, mẽdacẽ Labã dereliquit, cõmẽtitia eius verba abhorrẽs. Agite vos fratres, posthac nolite diligere mũdũ, neq; ea quæ in mũdo sunt: quãdoquidem in maligno positus est, fallax, subdolus, & omnis veritatis expers. Fugite quã primũ, & eo insalutato, ad Deũ veracissimum conuolantes, eum toto pectore diligite, ac indiuulsẽ ei adhærentes, iugiter obsequiailli impendite. Is solus munificus est in ditandis suis seruis, verax in quibusuis promissis. Huius rei argumento vo-

Deus uerax est.

Ioan. 8.

Genes. 31.

1. Ioan. 2.

bis sit, quam exactè Deus quod Abrahæ repromisit adimpleuit. Nempè, in semine illius benedictæ sunt omnes gentes, vbi pater suum vnigenitum filium Christum Iesum misit, factũ ex muliere sacerrima Maria virgine, factum sub lege, vt eos qui sub lege erãt redimeret. Vti per pulchrè Apostolus testis est. Qui sponte filium suũ nobis prębuit, vt nos cruore suo roseo è faucibus cruenti drachonis eriperet cæliq́ue aditũ reseraret, tantũ abest, vt pollicitationes suas inanes relinquat. Quum ergo multis retro diebus, per vatem suũ Hieremiã, populo suo Deus promiserit, se daturũ pręcones verbi sui, quippequi homines erudirent, & verba salubria eis præbentes, in viam salutis deducerent, placuit ei pollicitationẽ illam implere, vaticiniũ planè sic habet. Mittã piscatores multos, & piscabũtur eos. Eas ob res saluator noster Iesus ad mare Galilææ pergẽs, intuens inibi, quatuor fratres, Petrum, Andreã Ioãnẽ, & Iacobũ, piscationi deditos, ore suo sacro eos vocauit. Quiq́ue nullas trahẽtes moras, extemplò cunctа reliquerũt, & dũm vocantẽ comitati sunt. Summatim sancti euangelij historiã narrauimus: nunc par est, Christi Iesu auspicijs adiuti, quæ iã cõpedio dixinus, fusiùs explanare. Ait ergo Matthæus.

Genes. 22.

Galat. 4.

Hiere. 16.

Euangeliũ. Matth. 4. Lucæ. 5. ¶ Ambulans Iesus iuxta mare Galiçæ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, erant enim piscatores.

¶ Mira res fratres, satis & miranda, quã magno delectu saluatos discipulos suos accersiuit: post plurima ieiunia quæ in scalenti deserto seruauit, ita vt nihil cibi per totam illã quadragesimam acciperet, post creberrimas & flamigeras orationes patri cœlesti oblatas, postquetot tẽtationes à diabolo excitatas, ac deuictas, apostolorum vocationi incumbere instituit. Vbi prælatos docuit, & reges fideles erudiuit, vt omni librata ratione, & non absque delectu ministros sibi accersant (cũ regali propheta dicentes). Nõ habitauit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Et iterum. Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Vtinã summa esset cura cunctis orthodoxis, de re tam seria, tãq; summo numini grata. Sed proh nefas, homines mortales, nihil minus studentes de suis obsequijs dũtaxat soliciti, an famuli dominũ cœli & terræ offendãt, nec scire, nequescientes corripere conãtur, cæterum iam tempus aderat vt Iesus chorũ aliquem colligeret, quos familiares haberet testes omniũ quæ doceret ac faceret, per quos alios deinde erudiret. Eã ob rem ad mare Galileæ deuenit, iuxta quod ipse ambulabat. Profectò mare hoc in sacra pagina, nunc lacus Genesareth, nunc mare Thiberiadis appellatur. Itaque, ex vicinis oppidis multifariàm nomenclaturam sortitur. Sed de ijs in dominica quarta quadragesimę fusiùs tractauimꝰ, vos iam charissimi parumper mecum expẽdite regem gloriæ Christum Iesum, cui angeli in deserto ministrauerunt, & dum esset in cunabulis gloriam altissimo Deo decantauerunt, quomodo seorsum nunc incedit, solus, & circa mare ambulat? verum vt alter Ioseph quem pater cœlestis misit in mũdũ, fratres suos inuisere, respondere poterit. Fratres meos quæro. Verũ non abs re ambulat iuxta mare, qui veluti ex mare ascendit. Nõ nè nubecula quasi vestigium hominis tẽpore Heliæ, fame inualescente ascendit, & tantũ effudit aquę, vt terra vberes proferret fructus? ad eandem imaginem saluatoris doctrina, sic orbẽ vniuersum rorauit, fœcũdauitq;, vt fames, quæ mundum oppreserat, non panis, sed verbi Dei prorsus euanescceret. Mirũ ergo non sit, si prope mare ambulat, qui factus homo maris nostri, & laboris, misertus est. Quid quod deambulatio illa simbolum indulgentiæ & misericordiæ est? sanè olim

Matth. 4. Psal. 100. Psal. 100. Ioan. 6. Gene. 37. 3. Reg. 18. Figura. Amos. 5.

dominus deãbulabat in paradiſo ad auram
Geneſ. 3. poſt meridiẽ, & tunc vocauit Adam, & eum eduxit de delicto, vt pulchrè Sapiẽs clamat. ca. 10. Nonne ambulans vidit Matthæũ publicanum ſedentem in teloneo, & vocans cũ miſertus eſt ei? ſed iam obſecro, quis pro dignitate enarrare quibit, quã efferbebant
Mũdus mare eſt. Chriſti viſcera, quã ardebat ſacrum eius pectus, ſuæ diuinitatis oculis cernẽs, mala propemodum innumera, quæ in hoc mari magno, id eſt, in hoc mundo, fierẽt quotidie? quandoquidem (piſcium more) potentes pauperes deuorant, diuites in cauernis tenebroſis deliteſcunt, vt trucident rectos cor-
Pſal. 9. de. Improbi, vndis affectuum ſuorum volutantur, & cenoſis oblectamentis oblectantur. O iactatio infœlix & laborioſa, nihil cõmodi preſeferens, multum verò incommodi afferens. Hæc omna verſabat dominus interne circa mare illud ambulans. Ideò miniſtros vocat, qui per omnia mundi climata currentes, piſces hoſce, è tenebris peccatorum in lucem ſacri euangelij extrahant.

¶ Enimuerò dilectiſſimi, & in viſceribꝰ Chriſti Ieſu deſideratiſſimi, voluptati nobis eſt in hac ſaluatoris deambulatione nonnihil immorari. Ne obſecro vobis ſit oneri, adhuc Ioannem dilectũ Ieſu audire: quippe qui in ſua

ſua Apocalypſi inter alia arcana quę ei reuelata ſunt, vnum potiſsime nobis recẽſet. Et vidi alium angelum, ait, fortẽ, deſcẽdentem de cœlo amictũ nube, & Iris in capite eius, & facies eius erat vt ſol, & pedes eius tanquam columna ignis. Et poſuit pedem ſuũ dextrũ ſupra mare, ſiniſtrum autem ſuper terrã. Et clamauit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Mirabilis planè Ioannis viſio, longè verò mirabilior viſionis ſignificatio. Equidem angelus fortis de cœlo veniens ſaluator noſter eſt, qui nube carnis noſtræ amictus, in terris apparuit: nam verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Is angelus vocatur, & rectè: quia (teſte diuo Auguſtino) ſi nomẽ naturæ quæramus, ſpiritꝰ eſt, ſin autẽ nomẽ officij, angelus eſt, nẽpe, angelus nũcius interpretatur. Et quoniã filius Dei eò ad nos venit, vt æterna bona nũciaret, & ſacrũ euangeliũ mũdo prædicaret, quod bona nũciatio appellatur, ideo iure ſaluator, Angelus nuncupatur. Huc expectat quod ſeptuaginta, (non vti noſtra vulgaris editio habet) ſcripſere, conſiliarius, ſed magni conſilij angelum meſsiam vocauerunt. Quin & ipſemet, inquit. Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. En ſe miſſum vocitat è cœlo.

Apoc. 10. figura.

Ioan. 1.

S. Auguſt.

Eſai. 9.

Ioan. 6.

Itaque angelus fortis valde, Christus est, cuius facies vt sol splendet: eò quod lux vera dicitur, & splendor glorię à patre procedēs, illuminatque omnem hominem veniētem in hunc mundum. Mirabile dictu, saluator alterū pedem super mare habebat. Nā ipse
Psal. 88. est de quo psalmographus. Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas. Quod ad literam gestum legimus in euāgelio, vbi tempestate magna ingruente, ab apostolis excitatus in naui, mari, & ventis imperauit: & subinde facta est tranquillitas magna. Pes dexter igitur, mare conculcās ad diuinitatem eius attinet. Alterum pedem habebat super terrā, nam verè homo erat similis nobis, cuius verba ea
Psal. 38. sunt. Peregrin⁹ sicut omnes patres mei. Vel si malumus, quatenus homo, in mari & terra pedes posuerat, nam simul viator & cōprehensor erat. Inter fluctus æquoreos gradiebatur, fami, siti, & quibusuis laboribus ob-
Matth. 4. noxius. Alioqui post tot ieiunia in deserto, non esuriret, neque fatigatus ex itinere, super
Ioan. 4. fontem Samariæ sederet. Rursus alterū pedem in litore maris fixit, dum anima illa benedicta, essentia diuina fruebatur. Hinc deprecans patrem, aiebat. Pater quos dedisti mihi volo, vt vbi ego sum, & illi sint mecum

cum, vt videant claritatem meam. Ecce beatitudinē animæ suæ palàm facit dicens. Vbi ego sum, & amici mei sint, diuinitateq; mea potiri valeant. Et notandum, quod hæc potissima ratio est, qua probatur Christum nō potuisse peccare: quia anima illa sacrosancta per gloriam comprehēsionis suo fini erat coniuncta. Sanct. Thom. 3. d. 12. q. vnica. art. 3. Cæterum angelus noster Christus fortiter clamabat velut Leo, quando Petro & Andreæ, Iacobo, & Ioanni, dixit. Venite post me, & ipsi sequuti sunt eum vltro. Nūc sequitur.

S. Tho. 3. dist. 12.

¶ *Vidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus & Andreā fratrē eius. &c.* text.

Qui tantopere charitatem, & fraternitatem nobis commendauit dicens: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos: is vehementer gaudet super vnitatē, & concordiam orthodoxorum suorum. Fraternitatem maximopere amat dominus, dissidia, & inimicitias vehemēter horret: adeo vt nisi de inimicis studeamus bene mereri, & pro illis orare, cœlestis pater scelera nostra neutiquam remittet. Pulchrè sapiens dixit. In tribus beneplacitū est spiritui meo, quę sunt probata coram Deo & hominibus.

Ioan. 15.

Eccles. 25.

concordia fratrũ, amor proximorũ, & vir & mulier sibi bene consentientes. Cuncta annotatu digna sunt, vos fratres ea in corde vestro versate. Siquidem fraterna concordia, non modò Deo optimo grata & probata est, sed etiam hominibus, etiam ethnicis, & absque Christo. Alioqui regalis propheta iucundam, & bonam eam nõ appellaret. Ecce, ait, quàm bonum, & quã iucundũ, habitare fratres in vnum. Vbi sanctus Theodorus. Per ipsos euentus didicimus, nihil fraterna concordia iucundius esse, ob id fraternũ cõsensum odorifero vnguẽto cõparauit. Quãdoquidem collecta ex pluribus rectis officijs perfectæ virtutis virtutẽ efficit. Nec abs re iterũ fraterna concordia rori cõparatur, quo terra fœcũdior fit: nam vbi homines se concordi amicitia, & sancta charitate cõplectũtur, ibi Deus omniũ bonorũ copiam suppeditat, & sempiternã vitã lubens largitur. Scitè nãque dixit sanctus Augustinus. Pax hominũ est ordinata cõcordia. lib. 19. de ciuita. ca. 13. vbi de concordia vnius hominis ad alterũ tractatur, quippequę nisi ordinata sit recta concordia, nõ erit. S. Tho. 2. 2. q. 29 art. 1. ad primum. Vos fratres si oculos Christi vultis conciliare, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum, apostol[o] test[e].

Psal. 132.

S. Theodoritus.

S. August.

S. Tho. 2. 2. q. 29. ar. 1

teste. Nec velim hîc Iesu intuitum corporalem inspiciatis tantùm, fuit planè respectus internus simul, quo fit dulcissima & efficacissima cordium penetratio. Hæc sane tãgit precordia, vulnerat sine dolore, ossa & medullam mirum in modum commouet, & ad Dei amorem excitat, ad fidem & obedientiam trahit. Huc pertinet illud. Gratia Dei & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius. Sic respexit Zachæum in Sicomoro, Matthęum publicanum in telonio, & Petrum tertiò negantem, & illico egressus fõras fleuit amarè, peccata sua lachrymis diluens. O Iesu bone quam ocissimè obsecro, respice in me peccatorem, & miserere mei.

Sapiẽ. 4.

Luce. 19.

¶ Quid plura fratres? laborãtes, nõ ociosos fratres hos inspexit, (nam teste Iob.) Homo natus ad laborem, & auis ad volandum. Et rursus, eos fœlices vocat propheta, qui manibus suis victum quæritant. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit. Ecce solatium magnum pauperibus in sacris literis datum. Qui non laborat, inquit, Paulus, non manducet: quique alibi, ait. Manus meæ ministrauerunt mihi, & ijs qui erant mecum. Mittebant duo fratres rete in mare, sese inuicem

Iob. 5.

Psal. 127.

uicem adiuuantes, exemplum nobis exhibentes, vt nos fratribus nostris adiutorio simus, vbi ope nostra opus habent: qui verò secus faciunt, non sunt inuicem mẽbra. Mitto nunc quomodo non ipsi Christum, sed Christus eos quæsiuit, quò verè dicere posset. Non vos me elegistis sed ego elegi vos. Hæc est charitas Dei, non quasi nos dilexerimus eũ, sed ipse prior dilexit nos. Sic per Esaiam ipse clamat. Palã apparui ijs qui nõ me interrogabant, & inuentus sum à non quærentibus me. Miranda res, piscatio illa eos nouæ piscationis admonebat, non quæ lineis textis captaret pisces in ventris cibũ, sed quę reti euãgelici sermonis, homines immersos terrenis curis, ad desideriũ vitæ cœlestis traheret. Erant enim piscatores. O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quã incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis obsecro non stupescat, & admiratione raptus non pertimescat? sapientiæ Dei literis cãdidatos scribas & pharisæos posthabet, & rudes piscatores sibi accersiri conatur. Heroas & Magnates relinquens, pauperes, & ignobiles, principes terræ constituit. Iuxta illud. Perdam sapientiã sapientium, & prudentium reprobabo, ceu apostolus pulchre testatur. Quorsum domi nu

Ioan. 15.

Esai. 65.

Roma. 11.

1. Cor. 1.

Esai. 29.

nus hos delegerit ad summum pontificatũ, ad suum consortium, & summa cœli sedes, Paulus electionis vas respondeat. Videte vocationem vestram fratres, quia nõ multi nobiles, non multi sapientes secundũ carnem, non multi potentes, sed quæ stulta sunt mũdi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & cõtemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quę sunt destrueret. Cur ita Paule? ne glorietur in cõspectu eius omnis caro. Multa notatu digna nunc apostolus nobis retulit, quæ satis longum esset prosequi. Sat sit illud adnotare, quod fragilitati carnis magnopere esset periculosum, si potentes & sapientes secundũ seculũ dñs ad apostolatũ suum vocaret. Allusio est ad illud Hieremiæ. Ne glorietur sapiens in sapientia sua, neq; diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur, scire & nosse me. Iterum, sic fieri oportebat, ne aduersarij dicerent apostolos per astutiam, simpliciores quosque decepisse: qua de re apostolus dixit. Non in persuasibilibus humanæ scientiæ verbis predicatio mea, sed in ostensione spiritus, vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei, deinde, saluator acceptor personarum iudicaretur, si diuites

1. Cor. 1.

Hierę. 9.

1. Corin. 2

uites deligeret, pauperibus despectis. Sub hæc, pauperes vocauit, vt facilius, & expeditius possent eũ sequi. Sanè diuitiæ & honores impedimẽta quædam sunt, ideo laqueos, apostolus opes appellat, quibus plerique illaqueantur quotidie. Deniq; ratio illa magni momenti est, quam Paulus ante oculos Corinthiorum posuit. Non in sapientia verbi misit me dominus prædicare, ne euacuetur crux Christi. En crucis misterium iacturam pateretur, si diuites, opulenti, & non pauperes arcanum illud prædicarẽt. Et de electione apostolorum satis. Nunc quid saluator loquatur ijs duobus fratribus audiamus.

S. Th. 2. 2. q. 186. art. 3.

1. Timo. 6

text. ¶ *Ait illis. Venite post me, & faciã vos piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus, & naui, secuti sunt eum.*

¶ Ecce ad quid nos Christ⁹ vocat fratres, nẽ pè, vt frugi simus fratribus nostris, & eos ad Christũ trahamus. Iuxta illud. Qui audit, dicat veni: hoc est, qui interne vocẽ sponsi omni mellita dulcedine suauiorẽ audierit, qu⁹ audita cũ spõsa clamat. Anima mea liquefacta est, vt dilectus loquut⁹ est, is alios lucrifacere modis omnibus enitatur, alioqui zelo sancto nõ est afflatus. Sic mulier illa Samaritana

Apoca. 22.

Canti. 5.

spiritu diuino tacta reliquit hydriã, & occurrẽs, ciues omneis inuitabat dicẽs. Veni te & videte hominẽ, qui dixit mihi quæcunque feci: nunquid ipse est Messias? ad eundẽ modum Paulus postquàm saluator in via el apparuit, confundebat Iudæos, affirmans, quoniam Christus est filius Dei. Ad hęc dñs per pulchra metaphora, sacri euangelij munus depingit. Faciam vos piscatores hominum (ac si patenter dicat) si me sequi vobis placuerit, à me discetis artem longè præstantiorẽ, quàm à patre vestro didicistis, nec artem deseretis, sed in melius commutabitis. E quidem efficiam posthac, vt homines capiatis in salutem æternam. Sed metaphoram expediamus, quæ optima est. Verum mare, mundus est, vbi homines non ambulant, sed iactantur magno impetu, hac & illac, è peccato, in peccatũ. Quod perspicuũ est in Dauide, qui ex adulterio incidit in scelus homicidij. Nã (teste Gregorio) peccatũ quodmox per pœnitẽtiã nõ deletur confestim ad aliud trahit. Sub hæc homines in hoc seculo alterutrũ se lacerãt & deuorãt, vt pisces fortiores infirmiores edũt. Rete planè verbũ Dei est, quo mortales tenebris scelerum immersi, & sordidis mũdi curis implicati, ad lucẽ veritatis & ad supnarũ rerũ amorẽ extrahũt. Bene er-

Ioan. 4.

Acto. 9.

S. Gregor.

S. Chrisost.

ergo prædicatores piscatoribus cōparātur, qui nec periculum fugere debent, neq; despondere animum, si statim post iactatū rete verbi Dei, emendationem populi non viderint. Clama, ne cesses, sicut tuba, (ait dns ad Esaiam.) & Paulus eandem sententiam repetens, inquit. Prædica verbū oportunè, importunè, obsecra, increpa, argue, in omni patientia, & doctrina. En methodus, & norma prędicationis omni annotatiõe dignissima. Fœlix qui Christi vestigia sectat⁹, humilitatem, charitatēq; illius imitatus, hominū corda piscatur: fieri nō potest, vt qui Christo arctissimo charitatis vinculo est astrictus, nō animarū morbos sanet. Profectò si vestis salvatoris omnes curabat, vt refert Lucas, dicens. Omnis turba volebat eū tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes, quid ni prædicator in quo salvator loquitur, non emolliat impiorum pectora, quāuis saxea, & adamantina? an experimentum queritis, ait apostolus, eius qui in me loquitur Christus? & alibi viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Illud verò obseruandum vel maximè, quod hæretici omnes mahumetani, & id genus hominum, non in lucem extrahunt peccatores, quinpotius in mare inferni eos ingurgitāt & in

Esai. 58.

2. Timo. 4

Prędicator

Lucæ. 4.

2. Corin. 3

& in omnigena præcipitia adhuc viuentes mittūt. Sola quidem vita christiana, vt quæ cœlestis est, & spiritalis piscatores veros habet, Christi Iesu amatores & sectatores. Hinc saluator ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos, ac si dicat, eadem potestate, quæ mihi data est a patre, vos ablego, vt homines sepultos in viciorū aquis, ad spiritalem vitā reuocetis. Profectò sicut piscibus meliùs est si ab homine manducentur: quia suo hero seruiunt, & nobilitātur, dū in hominis substantiam transeunt, ita hominibus fœliciùs euenit, si mortui mundo, Christo regi suo viuāt: quippequi pro eis mortuus est, quò iam nemo sibi viuat. Horsum plane attinet illud quod cœlitùs Petro dictū est. Occide & māduca. Nūc autem quā morigeros sese ostēderint duo fratres, voce hac insonāte, venite post me, sequentia iam indicant.

Ioan. 20.

Collatio.

Acto. 10.

¶ At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum.

Tex.

¶ Mirabile dictu, neutiquā moras trāhunt, nec vt iuuenis ille, tristes abierunt: neque sicut alter quem vocauit Christus, sepelire patrem suum priùs voluerunt, quasi inducias postulantes, sed confestim regi suo vocanti

Nota. canti obtemperarunt. O mirabilem & vehementer laudanda obedientia, atq; modis omnibus imitanda fratres, nullum hactenus miraculū viderant, nihil à Christo de premio retributionis audierāt, & nihilo setius, ad vnū tantùm pręceptū dñi quæcunq; posſidebāt, vltronea volūtate reliquerūt. Nōne videtis leonē de tribu Iuda ſuper mare voce magna rugientē, ſicuti paulò ante meminim⁹? Clamabat quidē angelus ille fortis, amictus nube, hoc eſt, filiꝰ Dei factus eſt homo, clamabat, inquā, quēadmodū cū leo rugit. Addita eſt energia mirabilis voci, itavt protinus ad vocē Saluatoris, nedū piſciū obliuiſcerētur, ſed etiā retia, vt erāt inibi relinquerēt, ac ne domeſticis ſalutatis, Ieſum ſequerētur. Quid plura? nihil quis adeo rudis qui nō demiretur? ſimpliciverbovocātiſe comites adiungūt, ne morte quidē euellēdi. Nihil cūcta ti, aut ſoliciti vnde victus in poſterū ſuppeteret: tāquā cū regali vate cōcinentes. Dñs

Apoc. 10.

Pſal. 22. regit me, & nihil mihi deerit. Nōne ſtupefactus idem vates cecinit? Vox dñi in virtute, vox domini in magnificentia. Nec absre prę miſerat. Vox domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit. Circa mare ambulabat dominus vbi vocem hanc mellitā apoſtoli audierūt. O vocem maieſtatis, & virtutis, nec

nō & magnificētiæ plenā, quæ extēplò piſcatores hos piſcata eſt, & inter marinos vertices eos reperiens, incolumes ad litus traxit. O magnificentiam vocantis, ac eligentis quæ contemptibilia ſunt mundi, & ea quæ non ſunt, vt potentes deſtruat, & ceruices tyrannorum iugo ſuaui fidei noſtræ ſubmittat. Pulchrè fratres dictum eſt de ſanctis animalibus. Vbi erat impetus ſpiritus illuc gradiebantur. Enimuero tarda molimina Spiritus ſancti gratia neſcit. Vos fratres. Hodie ſi vocem ſummi Dei audieritis nolite (precor) obdurare corda veſtra, ſed ſubinde, quæ fugatia ſunt bona ſpernentes, cum Samuele vate ſacerrimo dicite. Loquere dñe, quia ſeruus tuus audit. Nempè, Apoſtoli apertè nos docuerūt in hac vocatione, neminē poſſe terrena poſſidere, & perfectè ad cæleſtia peruenire, ceu probè Chryſoſtomus notat. Celebre, ac frugiferū dogma in Eccleſiaſtico extat, vtinā alta cogitatione illud precordijs noſtris recōdamus. Ne tardes cōuerti ad dñm, nec differas de die in diem. ubito enim veniet ira illius, & in die vindę diſperdet te. O verba aureis literis cōſcribēda, & in corde noſtro diu noctuq; verſanda. Quę latius alias dño opitulāte explicabi⁹. Ne procraſtinè velis homo peccatis irre

Ezech. 1.

Pſalm.

1. Reg. 3.

S. Chryſo.

Eccle. 5.

Dogma.

Dogma. tite, sed quamprimū resipisce (& Samsonis instar) vincula quibus te Dalida subdola alligauit, fortiter frange. Age dum, & dominum sequere, retibus pristinis posthabitis. Retia namque, tū peecati occasiones, tum etiā affectus carnales sunt, quos exuere nos oportet, si saluatorē sequi affectamus. Beatū dixerim eum, qui cum apostolo clamat.

Phili. 3. Eorūquę retro sunt obliuiscēs, ad eaquę anteriora sum me ipsum extendens. Cęterū predicatores hîc potissimè admonētur, vt negocia cuncta quibus implicari possunt, penit⁹ deserāt. Quò, ni fallor, pertinet illud.

Matth. 10. Nolite portare perā nec calciamēta in via. Equidem quicquam nō capiet prędicator, nisi peculiare rete derelinquat, honorē proprium, commodū & questum parui faciat

Matth. 5. (dicente domino) Sic luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificēt patrem vestrū qui in cœlis est. Dicat iam quis: nimirū prope nihil reliquerūt

S. Grego. apostoli, inopes sanè erāt. Cui diuus Gregorius. Multū reliquit qui nihil sibi retinuit. Multum reliquit, qui cū re possessa, & concupiscentijs renūciauit. A sequētibus Christum tāta dimissa sunt, quanta à non sequentibus concupisci potuerunt. In hoc operi potius debemus existimare affectum, qu

ce

censum. Hinc plane cōfidenter loquitur Petrus & ait. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Mira res, vocatis hisce duobus fratribus, nō saluator quiescit, sed ad aliud mirificū opus pergit. Ideo Mathæus sic ait. Matth. 19.

¶ *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum, & Joannem fratrem eius in naui, cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos.* Tex.

¶ Ingenti inopia laborantes retia vetera reficiebant quia noua vnde emerent nō habebant. Et quod ad maiorē pietatem eorum pertinet in tanta paupertate, sic patri suo succurrebant, vt secum haberēt in naui, nō vt ille eos adiuuaret in opere, sed vt filij patrē consolari possent sua prędentia. Nec parua est hîc demonstratio virtutis facile inopiam ferre, ex iustis nutriri laboribus, colligari inuicem amore virtutis, patrem secum habere. Pauperem vitā gerimus, (aiebat vir patiens Tobias vxori suæ,) sed habebimus multa bona si timuerimus Deū. Verè salubria verba hæc sunt, & tā iusto viro digna, qui egeni sunt inter vos summopere illa extendant oportet: sunt profectò pietatis & Tobiæ. 4.

spei firmæ plena. Ad hæc dominus noster volens superborum ceruices frangere, non quæsiuit per oratores piscatores, sed de piscatoribus lucratus est Imperatores, vt opti-
S. Augustin. in Ioan. me inquit Diuus Augustinus. Vidit ergo alios duos fratres, quivehemēter fraternitatē amat. In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionē inuicē habueritis, ait, beneficentissimus pater. Scitè Chero-
Plutarchus nēsis Scylurus iam moriturus filios suos vocās, eis sagittarū fascem per singulos obtulit frangendum: quod cū conando præstare non possent, dixerūt impossibile esse. Tunc dissoluit pater telorum struem, exemptaq; singula, sine vllo negotio fregit. Quo symbolo docuit eos, etiā nos, insuperabiles & inuictos fore, quādiu concordi fœdere persisterēt. Si vero dissidijs, & seditionibus distrahērētur, in captiuitatē, & hostiū manus facilè ruituros. Ecce quantū roboris, & frugis habeat fraterna charitas. Vnde beatus Chryso-
S. Chryso. in Matthe. stomus pulchrè ait. Super charitatē etiā firmitatis ecclesiæ, rectè Saluator posuit fundamēta, vt ex radicibus charitatis exuberās quasi humor ascēdat in ramos. Et hoc supernaturalē charitatem, quo nō solū per gratiā sed etiā per naturā, ipsa charitas firmior habeatur. Vnde super Moysen & Aaron fra-
Nota. tres, olim Deus posuit ædificationis initiū. At quoniā abundātior est gratia noui testamenti quàm veteris, eam ob rem populū illum superædificauit supervnam fraternitatem, hunc autem, super duas. Mirabilis etiā est Ioannis & Iacobi obedientia, quibus nihil magister promisit. Nihilominus ceu primi omnia statim deserētes, dominum comitabantur sponte: vbi obseruādum, quòd nō modo fratres ij retia & nauim reliquerunt, vti Petrus & Andreas, verum etiam Zebedæum patrem suū deserentes festinè Saluatori adhæserunt. Quando quidem nō tā Magnes virtute sua trahit ferrū, quā vox atque visus Christi pertrahit hominū corda. Quid, quod solis instar, qui nō tātùm speculū illu-
Collatio. minat, sed suā in eo imaginē deliniat, sic solis iustitiæ Christus nedū corda Apostolorū radio suæ lucis illuminauit, verū etiam in præcordijs illorum imaginem sui per fidem & charitatem formauit? Eas ob res ante euangeliū, euāgeliū adimpleuerūt, nā postea ex ore sacro dñi audierūt. Qui amat patrē aut
Matth. 10 matrē plus quā me, nō est me dignus. Haud dubio quod externè Abrahæ, quōdā dictū est: Noli timere, ego protector tuus, & merces magna, hoc ipsum internè ipsi audierūt. Et ob id omnibus abdicatis, ipsū rerū omniū

regem ouanter sequuti sunt. Alacri animo
2. Cori. 6. omnia dimiserunt tanquam nihil habētes, omnia autem in Christo possidentes, quippe qui est omnia in omnib⁹. Imo in eo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. *Summa.* videtis charissimi expeditam, ac promptam horum fratrū obedientiam, qui confestim retibus posthabitis, & nec patris quidem memores, Iesu comitatui se iungunt. Sic illos formauit præcursor Ioānes, sic eos attraxit saluatoris afflatus, qui totus cœleste numen spirabat, quo planè plenus erat. En videtis primordia nostræ philosophiæ, per quam visum est Deo, vniuersum genus humanū seruare, videtis paupertatem, & egregiam saluatoris humilitatem & submissionē. Pauculis hisce piscatoribus idiotis, plebeis, ac pauperculis comitatus, pauper ipse Iesus ambulabat prædicans regnū Dei, quod nobis ipse impertiat. Qui cum patre, & spiritu sancto, viuit & regnat per infinita secula. Amen.

Annotationes quædam, de vita & martyrio sancti Andreæ.

Annota. 1. PRIMO maximè aduertendum est, quanta charitate fragrabat beatus Andreas, qui fratrem suum

suum Petrum vocauit, incunctanter affirmans eum fore verum Messiam. Sic planè didicerat a magistro suo sanctificato baptista, qui in ripa Iordanis videns Iesum astantibus cūctis, dixit. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi. Verum præcursor totus erat in hoc, vt iam iam Christum omnes agnoscerent, & de facie quoque notum mirari, & amare toto pectore consuescerent, illum & sequerentur, illius & ambirent baptisma. Equidem animi miranda puritas spiritu sancto plena, etiam in oculis Iesu, ipsoque vultu maximè elucebat, ipso incessu rutilabat, tota & corporis imagine, numē quodam emicabat. Ecce inquit, hic est ille, quem pleriq́ue vestrum viderunt baptizari a me, cum illum non vtiq́ue purificarit Iordanis, sed ipse potius, Iordanis aquas sanctificauit. Hic est enim purissimus ille agnus, quē Deus optimus iuxta Esaiæ vaticiniū, sibi gratissimam destinauit victimā. Ipse est agn⁹ quē ille Mosaycus adūbrabat, cuius innoxius cruor filios Israel ab angeli gladio tutos reddidit. Adeò gratus Deo, vt solus illius irā valeat placare. Adeò mansuetus, vt paratus sit pro peccatis totius mūdi pœnas dependere. Hæc omnia, & alia id genus breui hac sententia, Ioannes de salua Ioan. 1.

Esa. 53.

tore deprõpsit. Quas ob res rectè Diuus Andreas Ioannem derelinquens adhęsit Christo: qui fratrẽ suũ cupiens lucrari, ait Petro. Inuenimus Messiam. Agite fratres & quam ocyssimè huius apostoli exemplum imitemur: nã vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, vti Ecclesiasticus pulchrè asserit. Et iterũ in Apocalypsi legim⁹, Qui audit dicat, veni. ca. 22. hoc est, qui vocatus est à Deo, alios accersat, & alios Christo lucrari magno pere studeat. Tremenda satis vox ea est. Qui non colligit mecum dispergit.

Eccle. 17.
Apoc. 22.

2. Annot. ¶Sub hæc annotãdũ, quod dñs Petrũ & Andream inuenit, rete suum mittẽtes in mare, alios duos fratres verò, retia suareficiebant, (quod ni fallor mysterio non vacat.) Mittunt quidem retia, qui verbum sanum & integrum prædicant. Quod planè apostolus sanam doctrinã vocitat. 1. Timo. 1. Retia autẽ rũpũt neochristianij verbũ veritatis peruertẽtes. De quibus Hieremias clamat. Peruertistis verbum Dei viui. ca. 23. hos Diuus Petrus redarguit, eò quod ad sui perditionem sacras scripturas deprauant. 2. Petr. 3. Resartiunt verò retia, qui pijs & veracibus expositionibus contra hæreticos sanctas interpretantur scripturas. Talis fuit Origenes contra Celsum, Augustinus aduersus Manichæos, Hieronymus contra Iouinianum. Quandoquidem nisi rete integrum fuerit, pisces retinere nequit. Ita vbi violatur verbum Dei, à verò excidant oportet, qui sequuntur illud. Vtrisque quidem erit magna merces apud Deum, (dicente domino). Qui me elucidant vitã æternam habebunt. Ecclesiastic. 24. & Apostolus. 1. Corinthio. 9. Si volens euangelizauero, mercedem habeo.

1. Timo. 1

Cõtra Hæreticos,

¶Tertiò, nemo quãlibet rudis ambigit quã fuerit stupenda, nec nõ pro virili nostra imitanda obedientia beati Andreæ. Siquidem contulit promptitudinem obediendi vocationi Christi, absque mora sua omnia relinquẽdi, & vocantẽ sequendi. Quod maximè placuit saluatori. Hilarẽ enim datorem vehementer diligit Christus, apostolo teste. Nẽpè, non ita inuenis ille quem vocauit dominus fecit. Sed, ait, dñe permitte me primùm ire & sepelire patrem meum. Matthę. 8. similiter alter dixit. Sequarte dñe, sed renunciabo primo ijs qui domi sunt. Lucæ. 9. Quid multa, adolescens ille diues audiens àdño. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & sequere me, nihil minùs fecit, sed tristis abijt. Matth. 19. Quin & discipuli Christũ audiẽtes verbũ illud satis suaue

3. Annotã.

Matth. 19

suauede sacrosancto eucharistiæ misterio, retro abierunt dicentes. Durus est sermo hic, quis poterit eum audire? Ioan. 6. At, sanctus Andreas subterfugia, & procrastinationes horrens, protinus se se expediuit omni sarcina, & terrenarū rerum affectum deposuit, mundi saluatorē sequens, perseuerans que cum illo, retro minime respexit. Vbi nos erudit, vt domino vocante pigritiam omnem, & torporem excutiamus, nec obsurdescamus vnquam voci domini, nec bona opera in futurum procrastinemus. Ob oculos sacrum illud dogma habētes. Quod cunque potest manus tua, instanter operare. Ecclesiastes. 9.

Quarto. ¶ Quarto, nemo verbis explicare potest quantum laboris passus est, quotque millia hominum cōuertit ad Christum in Achaia, græcana regione spacioſa percelebri, & amplā nimis, in qua sortem prædicationis accepit. Nempe, sua assidua prædicatione, totam prouinciam cōuertit, adeò vt spandēs suum rete spirituale, regionis illius incolas omneis intra illud cōcluserit. Iuxta illud Da-

Psal. 67. uiticum. Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Sanè non tantùm verbo, sed vitę suę sanctę exēplo eos lucratus est Christo. Nam teste Gregorio in prædica

dicatione maius pondus habet vita dicentis. Vtinam vita nostra cādore omnium virtutum emicaret, ni fallor, multum attulisse mus frugis proximis nostris. Verum hoc munus potissimè concionatorum est, verū tamen omnes orthodoxos tāgit verbum illud ore saluatoris depromptū. Sic luceat Mat. 5. lux vestra corā hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrē vestrum qui in cœlis est. Et iterum. Sint lumbi vestri precincti, & lucernę ardentes in manibus vestris. Idest mūdiciam castitatis omni studio seruantes, bonorum operum exemplū fratribus vestris exhibete. Ecce bona opera ingentem habent efficaciam, alios incitandi, ad comparandam virtutē. Pro qua haud dubiè cum apostolis amplissimā vendicabimus mercedem.

¶ Quintò, magnopere adnotanda est beati Andreæ fortitudo in obeundis cruciatibus, quos tyrānus Egęas ei parauerat. Mira res funesto iudice comminante ei, quod nisi verbis eius obtēperaret crucis in ipsum supplicium exerceret, infracto animo alacrique fronte respondit. Si crucis suppliciū & ignominiam expauescerē, nequaquàm crucis misterium, & gloriam prędicarem. Nēpe, opposuit se murū pro domo Dei, vt

Quinto.

in

In Ezechiele legimus, c. 13. Ne obtrectator maledicus, in Christum pręualeret. In Deo faciemus virtutem, dicebat vir sanctus, cum Dauide, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. Cęterum diutissimè atque grauissimè flagellis cęsus, iussit cruętus hostis Egeas eum in cruce suspendi, quatenus probrosa morte illa interiret. Mirabile dictu, crucē sanctam a longè prospiciens, magna lętitia affectus, alacriter, atque ouanter oratione deuotissima eam salutauit dicens. O crux benedicta, quę in corpore Christi Iesu sacrata ac dedicata es, & mēbris eius tanquā margaritis vernantibus ornata. Accipe me obsecro ab hominibus, & redde me magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit. O summi numinis clemētia, & stupenda virtus: biduò pendens in cruce populum ardētissimo affectu docebat. Procul dubio, fratres, Hæc admirāda sancti Andreę passio nos excitare & impellere debet, vt ipsi pro veritate, & iustitia libēter, atque gaudēter aduersa quæque patimur, (domino contestante.) Beati qui persecutionē patiuntur, quoniam ipsorum est regnū cœlorum. Horsum etiam expectat illud Pauli. Non sunt condignæ passiones huius tēporis, ad futuram gloriā quę reuelabitur in nobis.

Psal. 107.

Oratio. S. Andreę

Matthe. 5.

Nō vtiq; suapte natura attingere valēt vitā illam cœlestem, gratia autē Dei comitāte, sancti viri eam meruerūt. Dicamus ergo posthac, & tū corde, tū ore, cū Paulo clamemus. Absit mihi gloriari nisi in cruce dñi nostri Iesu Christi: per quē mihi mūdus crucifixus est, & ego mūdo. Gala. 6. Siquidē qui verè hoc dixerit in tertium cœlum raptus, tertium gradum perfectionis attigit, (teste Bernardo.) Ser. 7. in quadragesima. Primus gradus est, vt cum psalmographo dicamus. Heu mihi quia incolatus meus prolōgatus est. Psal. 119. Et rursus, Peregrinus sicut omnes patres mei. Psal. 38. Secūdus grad⁹, mori mūdo. Mortui estis & vita vestra abscōdita est cū Christo in Deo. Colo. 3. Vnde scaturit vt laudātes sic audiat, vt vituperantes, & cōtra vituperantes, ceu laudātes auscultet. At tertius grad⁹, seu tertiū cœlū est cū Andrea in cruce dñi gloriari. Talis crucifixus est mūdo, & mundus ipsi. Faxit Deus vt tā excelsum perfectionis culmē attingam⁹.

Gala. 6.

S. Ber. ser. 7. quadra.

¶ In festo sancti Nicolai episcopi annotationes quædam.

VIA IN HAC solennitate beati Nicolai euangelium est de quinque talentis, quæ domi-

Anno. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominus seruis suis distribuit, dicens eis. Negociamini dum venio, quod quidem in cõmuni cõfessorum (lector aduenier,) pro modulo nostro expositum, lubuit aliquot adnotationes in laudem tanti, tanque egregij pastoris annotare. Et primo aduertendũ existimo, Diuum Nicolaum non surdum auditorem fuisse, sed alta cõsideratione expẽdit verbum illud saluatoris, quod nuper-
Lucæ. 19. rimè protulimus. Negociamini dũ venio. Quod est dictu, en talenta mea vobis lubẽs impendo, virtutes, & gratiã affatim tribuo, ne ocio vacetis, nec pigritia vobis vnquam irrepat. Certò scientes tempore prẽstituto reuersurum, vt rationem vobiscum ponam. Vos interim negociamini, ne dũ venero dessides aut somnolẽtos inueniam. Enim vero, hisce verbis saluator nedum pastores ecclesiæ & apostolos, sed omnes fideles suos stimulat, & ad perpetuum laborem bonorum operum excitat. Ne fortè sinant virtutes quę ab illo gratis acceperunt steriles ac infrugiferas fore. Quim studio & solerti cura dona sibi prẽstita in commodum proximi vertãt, ac proinde maioribus donis digne se prebeant. Itaque, Deus dedit nobis bona sua, non vt nobis profundamus, sed vt inde domino nostro lucrũ referamus, vnde sort

acc

accepimus. Quippequi, quanquã sic diues est, vt bonorum nostrorum minime egeat, (teste rege Dauide,) nihilosciùs tã est nostri lucri cupidus, vt tali fœnore diteſcere gaudeat. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, ait, optimus parens, ac si patenter dicat. Quicquid lucri ex labore vestro dimanat, in vestrum commodum cedit, mihi autem vtilitas nulla adest. O res mirabilis, quo studio Diuus Nicolaus talẽtũ quod a Christo acceperat multiplicauit. O quantũ curę ei erat in pascendis ouibus, tum doctrina sancta, tũ assiduis eleemosynis. Sanè in aures eius, diu noctuque, vox illa principis pastorum Christi resonabat. Pasce oues meas, si me amas. Quod quidem oraculum vtinã omnes qui animarum curã gerunt ob oculos haberent. Ad quos Petrus clamitat. Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum. 1. Petri. 5. Ennorma mirabilis, quã obseruare oportet eos qui præsunt. Hanc profectò, Sanctus Nicolaus adamussim seruauit, quandiu vixit.

Nota. Matth. 6 Ioan. 20.

Secundo, obseruatione dignum est priuilegium insignè, quo virum hũc sanctum Christus decorauit. Adhuc infantulus fe-ia quarta, & sexta, semel tãtum matris vbe

Secundo.

c rasu-

ra fugebat. Quod nimirum maximũ, & euidẽs futuræ abstinentiæ, atq; sanctitatis argumentũ extitit. Quid quod parẽs eius ex ore illius apũ examen vidit exire, sursumque volitare, in symbolum mellifluæ doctrinæ, quippe quam sanctæ ecclesiæ romanæ reliquit. Enimuerò cũ vate sacerrimo Esaia sanctus Nicolaus dicere poterat. Dominus ab

Esaiæ. 49. vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est, nominis mei. Quod oraculum quãquam de diuo Baptista doctores intelligãt, gratiã hãc Esaiæ fuisse collatã nõ dubitamus, id quod ex suis verbis palãcõligitur. O magnificiẽtia summi Dei, nedũ à cunabulis, sed ab vtero matris quosdã sanctos assũpsit, & sibi dicabit. Hinc Ieremias antequã

Iere. 1. prodiret in lucẽ sanctificat⁹ est. Iuxta illud. Antequã exires de vulua sanctificaui te. Eodẽ modo dicendũ de Ioanne Baptista, vti ex sacra pagina cõspicuũ est. Replebitur Spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ, ait, Gabriel. Lucæ. 1. nec nõ Iacobus iustus, qui frater dñi appellatur, hoc donũ sanctificationis accepit. Authore diuo Hieronymo. Sanctus Nicola⁹ saltim in sacro baptismate sanctificatus fuit, nã ex orthodoxis & pijs parẽtibus natus fuit. Inibi ex iræ filijs ceu nascimur, filij altissimi efficimur, adoptati per

vnig

vnigenitũ Dei filium Christũ Iesum. Vnde *Galat. 6.* apostolus, inquit. Misit Deus filium suũ, factũ ex muliere, factũ sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, & adoptionem filiorũ reciperemus. In baptismo itaq; tã filius regis, quã agricolæ æqualem gratiam ex vi sacramẽti recipiũt, eò quod Deus optimus cuiuslibet personam nõ recipit. Acto. 9. Sanctus Nicolaus in baptismo sanctificat⁹ cœlitus ei datum est, vt statim ieiunia sanctificaret. Vos charissimi eum imitantes Ioelis do *Ioelis. 2.* gma obseruate. Sãctificate ieiuniũ. Hoc est, sancte & purè viuentes, ieiunia vestra Deo offerte. Videte, ait, saluator, ne grauẽtur corda vestra in crapula & ebrietate.

¶ Tertiò, si quis dubitet vnde gratia hæc data *Tertiõ.* ta sit puero, vt rationis expers bis in hebdomada à lacte abstineret? dicẽdum, quòd hoc singulare donum, Deus sua gratuita dignatione absque alia causa illi contulit. Vel in causa fuit tam excellentis prærrogatiuę, deuotio, & pietas parentum. Extat doctoris *Scotus. 4.* Subtilis seria sententia, quod aliquando aliquis puer in baptismo maiorẽ gratiam alio cipiat, ob maiorem sanctitatem offerẽtiũ. O vos qui patres estis, timete Deum, & mãdata eius obseruate, ne fortè filij vestri thesuro hoc destituãtur. Quòd si radix sancta, *Roma. 11.*

c 2 &ra

Rom. 11. & rami, ait Paulus. Sanè magni refert, quod parẽtes iusti sint, vt filij morigeros & bonę indolis enutriant. Nec abs re de parentibus baptistæ memoriæ proditum est: erant ambo iusti, sine quærela incedentes in mandatis domini. Profectò si ita res habet, quòd pueri ob maiorem bonitatem parentũ, maiorem gratiam recipiunt, haud dubiè si decędãt statim post baptismũ, fœliciores erũt in cœlo. Horsum expectat illud Zachariæ.

Zacha. 4. 4. exęquabit gratiam gratiæ. Perinde dicat. Gratiam præsentis vitæ adæquabit gloriæ futuræ gratiam Deus.

Quartus. ¶Quarto, silere non oportet, quàm fuerit hìc sanctus misericors in pauperes subleuãdos. Equidem à parentibus in timore Dei educatus, post mortem, illorum hęreditatẽ amplam possedit, erat planè vnicus hæres. Has igitur diuitias non in luxu, fastu ve, vir sanctus insumpsit, quemadmodũ, heu quotidie, adolescentibus contingit. Quique licentiosiùs veuentes, opes suas prauè dispersdunt. Neque abs re scriptum est. Voluptas, & iuuentus vana sunt. At sanctus Nicolaus pauperibus vltro diuitias erogauit. Ad vt homo quidam egestate affectus nimis tres filias quas habebat, in prostitution iniqua collocare instituerat. Virsancto

Eccles. 12.

Ecclę. 12.

lo Dei accensus, clam per fenestrã magni auri pondus illi præbuit, ne scelus quod cogitarat opere compleret. Agite & vos fratres, pietatem tanti viri immitari contendite. Estote misericordes posthac: nam pater cœlestis vester misericors est. Planè nisi eleemosyna esset in prẽcepto, nullus puniretur pœna æterna, pro omissione illius, vt differtissimè disserit. S. Th. 2. 2. q. 32. arti. 5. Cũ ergo hœdis ad sinistrã locatis, iudex equissimus dicat. Quia non dedistis mihi mãducare, nec bibere. Ite maledicti in ignẽ æternũ. Matt. 25. Vnde sole ipso lucidius apparet, eleemosynam nedum in consilio, sed in prẽcepto esse, extrema necessitate vrgẽte. Huc attinet quod pulchrè Diuus Augustinus dixit de verbis domini. Ser. 15. Dicit tibi Christus da mihi ex eo, quod dedi tibi. De meo quæro, da & redde. Habuisti me largitorẽ, fac me debitorem, habeam te fœneratorẽ. Temporalia mihi das, æterna tibi restituã. Ni fallor, egregia verba sunt, & literis aureis scribenda, atque in corde vbique versanda. Vos charissimi date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

Matth. 5.

Matth. 25

S. August.

¶Quinto denique, meritò in laudem tanti episcopi elogium illud decantatum est nũc. Ecce sacerdos magnus qui in diebꝰ suis placuit

Quintò.

cunit Deo & inuentus est iustus, & in tempo re iracundiæ, factus est reconciliatio. Eccles. 25. sacerdos magnus Nicolaus factus est, nõ tam hominũ delectu, quã diuino. Reuelatione diuina in Mirrea episcopus efficitur, qui primus manè antè ędem cõstitisset. Ve qui nõ per ostium intrant in ouile ouium, non dño vocãte, ad pastoris apicẽ cõscendũt, honoribus & quęstui hiniantes. Quos saluator
Hebræ. 5. noster fures, temerarios iure appellat. Nemo sibi sumat honorẽ, sed qui vocatur tanquã Aaron, admonet apostolus. Sicut Christus non se ipsum glorificauit vt pontifex
1. Timo. 3 fieret. Nẽpè, qui episcopatum desiderat, bonũ opus desiderat, ita res habet, verũtamen apostolus id dixit, quãdo ille qui plebi prędrat primus ad martyrium ducebatur. Itaque
S. Gregor. vt pulchrè Diuus Gregori⁹ in pastorali suo, recensęt, tunc temporis nihil erat quod in episcopatu appeti posset, nisi opus bonum. Et sanctus Augustinus explicãs verbũ Pauli. lib. 19. de Ciui. c. 10. sic, ait. Ibi Paulus exponere voluit, quid sit episcopatus: quia nomẽ operis, non honoris. Episcopus, id est, superintẽdẽs. Op⁹ quidẽ desiderare, bonũ est primatũ honoris cõcupiscere, vanitas est, vti
S. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 1. S. Chrysostomus, inquit. De hoc. S. Tho. 2. 2. q. 185. art. 1. Nõ ergo sibi assumpsit honorem,

rẽ, hic sanctus, sed vocatus fuit, perinde atque Aaron. Quas ob res plurimum profuit ouibus suis. Vocans eas nominatim, & ante eas pergens, verbo & exemplo, necnon miraculis effulgens, sic in diebus suis placuit Deo, & tandem fine fœliciſsimò migrauit in ętherea angelorum choris comitatus. Vbi gaudet cum apostolis, iubilat cum dominationibus, gaudio perpeti.

PRO SANCTA LVCIA virgine & martyre, euangelium cãtatur de communi virginum, cuius expositionẽ pius concionator inibi inueniet. Collibuit tamen nonnulla huius præclaræ virginis hic notare.

PRimò annotatione dignum est, quãto affectu Diua Lucia christianissima, ab infantia sua, matrem suam Vtitiã quę sanguinis fluxũ erat perpessa Catanã duxit, vbi erat corpus. S. Agathę, Cuius precatu matri suæ salutẽ impetrauit, sicuti in hoc festo sacrosãcta canit Romana ecclesia. Hinc lethifera hęreticorũ temeritas

Annotã. 1.

dehiſcat prorſ⁹ & labefactetur. Quíque dia boliſuggeſtu aſſerere audet, ſolum Deum orandum fore, ſanctos verò non ita. O inſignem, ac modis omnibus deteſtandam de-
4.Re.4. mentiam. Nonne precibus Prophetæ Heliæ filius viduæ Sarepthanę iamiã mortuus ſubinde ſurrexit? nũquid, nõ Eliſę⁹ Sunamitæ plorante filium ſuum mortuum, orauit ad dominum, & viuum reddidit illum matri ſuæ? Faceſſat ille peſsimus error fratres,
Iob.5. & ſancti Iob dogma, nos catholici mordic⁹ teneamus. Voca ſi eſt qui exaudiat, & ad aliquem ſanctorum conuertere. Vbi notandum, quod bifariè, orationem alicui offerimus, primò vt ſit per eum implenda. Secundò, vt per ipſum impetranda. Primo vtique modo ſoli Deo orationem exhibemus, eò quòd omnes orationes noſtræ eò tendere debent, vt gratiam & gloriam aſſequamur.
Pſal.83. Quæ Deus ſolus impendere poteſt. Iuxta illud. Gratiam & glorian dabit dominus. Secundo autem modo iure optimo precationes noſtras prebemus ſanctis angelis & hominibus. Non planèvt per eos Deus petitiones agnoſcat, ſed vt eorum precibus & meritis, orationes noſtræ ſortiantur effectum. Idque perſpicuum eſt in Apoca.c. 8. Aſcendit fumus incẽſorum de orationibus ſanctorum, de manu angeli coram Deo. S. Tho. 22. q. 83. ar. 4. ſed de his latiùs in feſto omniũ ſanctorum, dño ſuffragãte dicemus. S.Th. 2. 2. q. 83.

¶ Secundo, ſilentio prętereundum minime eſt, quàm gratam, hęc virgo inclita ſe oſtenderit Chriſto. Nam extẽplo vt vidit matrẽ ſuam incolumnem, & cœlitus ſanatam, obnixè eam orauit, vt dotem quam ſibi datura eſſet, Chriſti pauperibus diſtribui paterētur. At illa reſpondente. Filia poſt obitum meum omnia mea tua ſunt, vt tibi lubuerit fac. Tunc prudentiſsima virgo dixit. Mater mea, quandiu vixeris pauperibus opes tuas impende, nam quod moriens das, ideo das, quia tecum ferre non vales. O conſilium totis viſceribus amplectendum, in mente diu noctuque verſandum. Vtinam omnes opulẽti & qui diuitiarum copia affluũt, dogma tam ſalubre ſuſciperent. Quod moriens das, ob id das, quoniam tecum ferre nõ potes. Nud⁹ egreſſus ſum de vtero matris meę, nudus reuertar illuc, clamat vir iuſtus Iob. Et alludit ad illud Pauli. Nihil intulimus in hũc mũdum, neque auferre quid poſſumus. Eleemoſyna Iob. 1.

[illegible]que quotidie experimẽto agnoſcim⁹ in [illegible]obitu regnum & principum. Nẽpe, nil ſecũ [illegible]efferũt, niſi eleemoſynas & pia opera quæ [illegible]ccerunt. Quas obres, vbi beata Lucia cum

matre sua Syracusas venit, cunctã pecuniã, quam ex facultatibus venditis agglomerauit, pauperib⁹ Christi vltro distribuit. Haud dubiè ipsa nõ ignorabat eleemosynam actũ esse charitatis, misericordia mediante. Græcè eleemosyna à misericordia dimanat. S. Tho. 2.2.q.32.ar. 1. Equidẽ vt primò virgo sancta, nos docuit, sanctos honorare & inuocare, nunc admonet omnes Christicolas ut misericordes sint erga pauperes. Sanè si quis viderit fratrem suum necessitatem pati, & viscera sua cluauerit ab eo, charitas Dei non manet in illo.

S. Tho. 2.2 q.32.ar. 1.

1. Ioan. 3.

Tertiò. ¶ Tertiò, magnopere expendendũ est, quãti hæc tenera puella fecerit virginitatis suæ puritatem. Verùm cum parentes, ea nolente, cuidam iuueni nobili despondissent, ipsa nuptias vehementer abhorruit. Mirabile dictu, ab sponso suo coram Paschasio præfecto accusatur, quod christiana esset. Quip pequi tum minis, tum precibus, vehemẽter laborauit eã ad idolrũ cultum perducere. Ipsa vero tantò magis incẽdebatur in Christi amorem, quantò magis tyrannus ab sententia auertere moliebatur. Sanè virgo inclyta, ęspenumero in corde suo versabat illud Sapientis. O quam pulcrha est casta generatio cum claritate; immortalis est memor

Sapi. 4.

moria illius: quoniam apud Deum & homines nota est. Et paulò post. In perpetuum coronata triũphat, inquinatorũ certaminũ vincens premium. Enimuero admiratione magna raptus Sapiens, hoc dixit: nam de re mirabili & virtute cœlica loquitur. Si enim nemo continentiã seruare potest nisi Deus ipse det, teste eodem Sapiente. c. 8. tantum abest vt quis virginitatẽ seruet, nisi gratia summi numinis præditus. Casta generatio tã est decora, vt sole ipso pulchrior sit. Hæc planè sic filio Dei placuit in sacrosancta virgine maria, vt ex ea nasci eligeret. Eamque intemeratam semper conseruauit. Sine corruptione ex patre ab æterno ille natus est, ideo par erat vt ex matre virgine homo factus prodiret. Apud Deum & homines nota atque conspicua est virginitas, quia omnibus mirabilis, & grata. Vnde Apostolus, ait, Mulier innupta & virgo, cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta, & corpore & spiritu. En puritas virginalis vtrũque hominem internum & externum decorat. Nonne virgines duntaxat, sequũtur agnũ quocunque ierit? Apoca. 14. vbi sanctus Augustinus libro de bono virginali. Agnum sequi quocunque ierit, est ipsius virginitatem mentis & corporis imitari. Et rursus, epi-

Nota.

1. Cori. 7.

S. Augus.

Epistola. 128. Beatiùs est in carne angelorũ vitam imitari, quàm ex carne augere numerum mortalium. Hæc est vberior, fœlicior que fœcunditas, non ventrẽ grauescere, sed mentem grandescere: non lacessere pectore, non visceribus terram, sed orationibus cœlum parturire. Atqui nõ omnes capiũt verbum hoc, ait, saluator, qui potest capere, capiat. Id est qui sponte virginitatis virtutẽ amplecti vult, ipse eam sequatur, cui gratia mea nusquam deerit. Quã sit excellentior virginitas matrimonio, docet Christus palàm, vbi ex virgine matre nasci delegit, & ipse virginitatẽ seruauit. Hæc sanctus S. Hiero. Hieronymus libro Contra Iouenianũ, qui perperam matrimoniũ virginitati coæquabat. Quin & ratio ipsa hoc persuadet. Matrimonium ordinatur ad vitam actiuam, virginitas ad vitam contemplatiuam, ceu apostolus paulò superiùs asseruit: ergo virginitas prę ferenda est matrimonio. S. Tho. 22. q. 152. ar. 4. Meritò igitur Lucia sponsa Christi mortalem sponsum contempsit, & virginitatem vehementer amauit. S. Tho. 22. q. 152. ar. 4.

Quarto. ¶ Quarto, prætere ũda non est sanctæ virginis Luciæ sapientia, qua cruentum Paschasium confundebat. Vnde cum ille iudex peruersus diceret ei. Cessabuut verba cur-

vent ũ

vẽtũ fuerit ad verbera. Tũc illa forti animo respondit. Seruis Dei verba deesse non possunt, eò quod Christus rex regum pollicitus est dicens. Cum fueritis ante reges & præsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Perinde dicat. Si verbũ Dei manet in corde vestro, quomodo deesse possunt verba sancta in ore? veritas ipsa quam vos profitemini, non eget externo verborum lenocinio, non fuco aliquo, nam suapte natura valde pulchra sunt, ac satis firma. Falsitas & mendacium fuco indigent, ne eorum turpitudo deprehendatur. Vbi obseruandum, quod dominus dicens, nolite tunc cogitare, quomodo, aut quid loquamini, non vetat sacrę scripturæ studium. Imò in Psalmo scriptum est. Beatus qui in lege domini meditatur die ac nocte. Huc pertinet quod apostolus asserit. Omnis doctrina diuinitùs inspirata, vtilis ad docẽdum. 2. Timo. 3. Vnde palam est, quod pia in lege domini cogitatio non inhibetur, sed anxia & diffidens solicitudo. Nẽ pe, si nostris viribꝰ cõfidamus, in certamine hoc succunbamus, oportet. Sic contigit filijs Israel contra Cananęos certantibus. Iudicum. 20. Hinc prisci patres, quicquid age-

Math. 10.

Psal. 1.

re

re instituebant ab oratione auspicaban-
Exo. 17. tur, vti de Mose legimus, pugnante po-
pulo contra Amalech, tanquam virtuti
Dei fidens. Quid multa? confidentibus in
Luce. 21. Christo dictumest. Ego dabo vobis os &
sapientiam, cui non poterunt resistere ad
versarij vestri. Talis erat sapiētia huius vir-
ginis in qua haud dubiè spiritus sanctus lo-
quebatur. Iuxta illud, Non estis vos qui
loquimini, sed spiritus patris vestri qui lo-
Matth. 10. quitur in vobis. O beatum virum quem
tu domine erudieris, & de lege tua docue-
ris eum. Psalm. 118. Equidem demulce
re audientium aures verbis perpolitis pos-
sumus, corda vero illorum mouere nequi-
Collatio. mus, nisi spiritus sanctus adsit. Exemplo
nobis sit cithara, quippeque nō delectat au
dientium animos, sed qui tangit eam. Ad
eandem imaginem nisi spiritus domini mo
ueat concionatoris linguam, frigidum &
inane est omne quòd loquitur. Is ergo
spiritus Luciam inclytam docebat, adeò
vt nedum præfectus impius, sed omnes
qui eam audierant stupebant, super pru-
dentia & responsis eius. Erat quidem illius
sapiētia, haud terrrena, sed è cœlo allata, &
diuina.

¶ Quintò, tandem, admirabilis & omni lau

de

de digna fuit eius audacia & fortitudo, in
obeundis tormentis, quę dirus iudex ei pa-
rauerat. Videte diaboli technas, & anfra-
ctus, iussit Paschasius, eam duci ad lupanar,
quò virginitas eius violaretur, & sic spiri-
tus sanctus eam desereret. At diuinitus ge-
stum est, vt sic firma in eodem loco consi-
steret, vt nulla vi dimoueri posset. Tunc ille
furore nimio iratus, pice, resina, & feruen-
ti oleo perfusam, ignem accēdi imperauit.
Sed qui tres pueros de medio ignis in for-
nace Babiloniæ sua virtute eripuit quon-
dam, is sponsam suam inrogo ardenti po-
sitā illęsan liberauit. Ibique laudes Deo can
tare cæpit dicens. Confitebor tibi domine
rex, & collaudabo te Deū saluatorem meū, Eccle. 51.
& confitebor nomini tuo, quoniam adiu-
tor & protector factus es mihi. Libera-
sti me secundùm multitudinem misericor-
diæ nominis tui, a rugientibus præpara-
tis ad escam, de manibus quęrentium ani-
mam meam, & de multis tribulationibus,
quæ circundederunt me. A pressura flam-
mæ quæ circūdedit me, & in medio ignis
nō sum ęstuata. En verba q; ore suo virgi-
neo virgo inclyta proferebat, fide syncera
spe indeuulsa, charitateque flāmigera robo
rata. Exortans nos, vt in quauis calamitate

Chri-

Christum Iesum toto laudemus pectore.
Luc. 8. Ne forsitan similes illis simus, qui radices non habent, quique ad tempus credũt, & in tempore tentationis recedunt. Quin etiam summi Dei virtute freti cum viro iusto Iob dicamus. Etiam si me occiderit, in
Iob. 13. ipso sperabo. Ad eundẽ modum virgo hæc prestantissima in quibusuis pressuris, spem suam in Christo Iesu collocabat. Cęterum videns rabidus hostis quod flamma eam nõ lęderet, gutur illius gladio transfigi iubet. Quo vulnere inflicto ipsa orthodoxos solari cepit, tranquillitatem & pacem ecclesiæ præcidens, eo quòd imperatores improbi, qui fideles infestabant iam obierant. His ergo verbis expletis anima illa benedicta, ad cœlum volauit, magna angelorum cateruaco
mitata.

PRO IMMACVLATÆ virginis Conceptione, in qua ponitur euãgelium quod in illius natiuitate lætissima cantatur, in libro omnium festiuitatũ sacerrimę Deiparæ prudens lector expositionem inueniet. Nihilominùs nõnullæ annotationes de hoc mirabili festo addere placuit.

PRimò, vel maximè notandum, quanta cura fuit Deo cunctis fidelibus palàm facere benedictam matrem suam ab omni macula originali esse immunẽ. Nempè, ab exordio mundi hoc innotescere, Deus voluit dicens. Non est bo
Genes. 1. num hominẽ esse solũ, faciamus ei adiutorium simile sibi. Perinde dicat, inutile est ad propagãdum genus humanum, vt sit solus. Nec asseruit esse malum, hominem agere solum, ne fortè vitam monasticam damnare videatur, quippe quę quouis statu excellẽtior est, dicente domino. Beati qui se castrauerunt, propter regnum cœlorum. Fœlices
Annot. 1.

quí omnigenam carnis oblectationem à se abdicarunt, quo expeditiùs orationi, & contẽplationi vacent. Sensus ergo est, quoniam oportet hominem primũ filios procreare, qui multiplicentur, ac subinde comparem habere, cum qua sit ei iucunda vita, ex qua proles adolescat, quæ saluandorũ numerũ à Deo optimo prædestinatum expleat, nõ conuenit hominẽ solũ esse. Eam ob rẽ faciamus homini adiutorium simile sibi. Hæbraicè habetur, ehgecc, id est, faciam. Nam sicut
Genes. 1. superiùs dictum erat. Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã, ob mysteriũ Triadis sanctissimę, sic nũc propter essentiæ vnitatem singulariter loquitur, faciam. Sed iam altiùs hæc repetamus. Non est bonũ, ait, tota Trinitas, vt homo cœlestis Christus Iesus solus in hoc exilio absq; sacra Maria matre sit. Eã ob causam demus ei adiutorium, virgo sancta sit adiutrix illius, quæ virtute spiritus sancti eũ concipiat, & gaudio miro perfusa illum pariat, panniscque inuoluat, lacteq; suo virgineo alat. In itinere pergentẽ in Ægyptũ, brachijs suis ferat. Nec nõ in cruce pendẽtẽ iuxta crucem cõmitetur, & corpus eius sacrosanctũ manibus suis benedictis perungat, in mausoleo collocet. Sa-
Lucæ. 11. nè si saluator apostolis dixit. Vos estis qui

permansistis mecũ in tentationibus, quãuis relicto eo in horto omnes fugerunt, quanto magis virgini matri suę benedictæ, saluator dicere potuit. Vos sacerrima mater estis quí in quibusuis calamitatibus, & erũnis, etiam dũ in patibulo crucis obirem mecum permansistis. Sed quale sit hoc adiutorium sacra scriptura insinuat. Non vtiq; tanquam prima mulier, quæ serpenti cõsensit, & mandatũ Dei præuaricata virũ suũ labefactauit, sed similis sit filio Dei, innocẽtia, & puritate eniteat, nihil peccati originalis habeat. Decuit virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi. Quãdoquidẽ si per instans alma Maria originali peccato foret obnoxia, nullatenus similis esset Christo. Quę nã similitudo lucis ad tenebras, Christi ad belial? enimuerò originalis culpa, tenebra tetra est, animã inuisam reddẽs Deo, & diaboli imperio eã subdẽs. Quæ omnia in Maria Deipara nullatenꝰ locũ habet. Imò pię aures nostro hoc seculo, hęc audire horrẽt. Per similis fuit conceptio virginis, conceptioni Christi, nã si illa p Appagationẽ ex patre Ioachini, et matre Anna fuerit concepta, Christiꝰ aũt nõ ita, nihilominùs singulare priuile giũ p grãtiã cõcessũ est Marię, vt ab omni labe peccati sit pręseruata. Quod sanè Christꝰ

Nota.

2. Cor. 6.

Scotus. 3. d. 12. q. 2.

habuit per naturã. Erat em̃ filius Dei verus, cui humanitas illa sacrosanc̃ta fuit vnita. Quid multis immoror? si Christus peccatũ habuisset originale, non caruisset actuali, Diuo Augustino teste, in quodam sermone. Sed peccatum actuale in virgine nemo ausus est ponere, quin doctor Angelicus eam non esse idoneam matrem Dei dicit. Si peccasset aliquando. 3. part. q. 27. articu. 4. Sed originalis culpa longè maior est, quouis veniali peccato, quod nullatenus gratiam tollit: ergo alma virgo immunis fuit ab originali noxa. Hinc Diuus Augustinus. libr. de Natura & Gratia. De beata virgine propter honorem Christi, nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem. Videtis fratres quàm similis fuerit benedicta virgo Maria Adæ cœlesti Christo Iesu, cui data est in adiutorium. Aliòqui ipse de ea hodie concepta non diceret. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

S. August. lib. de Natura & Gratia.

Cant. 4.

Secundò. ¶ Secũdò, in hac lætabunda solennitate immaculatæ virginis obseruandum est vaticiniũ, quod in libro Geneseos de alma Christifera virgine scriptum est. Vbi statim post lapsum Adæ Deus optimus serpẽti, ait, vel potiùs satanę, qui in serpente loquũtus fuit Euæ. Inimicitias ponam inter te, & mulierẽ, inter

inter semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuum. Mira res, nõ sat fuit Deo serpenti dicere: Maledictus eris tu inter omnia animantia & bestias terrę, & super pectus tuum gradieris, & terram comedes cũctis diebus vitæ tuę, vbi trifaria pœna eum mulctauit, eò quod peccati incentor dęmõ fuit, sed subinde victoriam quã de ipso mulier quędam suo tempore obtineret subnectit. Itaque sententia est hæc, figurata est: nã serpentis appellatione, proculdubio, vti iam attigimus, dæmon intelligitur, cuius inuidia, mors introiuit in orbem terrarum. Cæterum, signãter ait. Inimicitias ponã, nõ pono, veluti notat sanctus Hieronymus, ne ad Euã pertinere hoc videatur. Sed ad illam de qua angelus Gabriel. Benedicta tu in mulieribus. Idest, pręcunctis mulieribus. Idquè non nihil lucidius Helisabeth explanabit dicẽs. Benedicta tu inter mulieres. Itaque de muliere tũc erat sermo, non quę fratricidã Cain generaret, sed quę intacta, & virgo semper maneret, parturiens mundi Saluatorem. Sensus itaque sententiæ huius est. Ponitabo præclaram, & omnium charismatũ donis ornatam mulierem, quę posthabita credendi facilitate, non modo te nõ audiat, quãuis suauitatẽ pomi pro adeptione oculorum.

Gene. 3.

Sapi. 2.

Nota.

esse promiseris, sed etiam angelo Gabriele verbum cœlicũ deferẽte, rationẽ depromis-
Lucæ. 1. sionis exigat, nouitate dicens. Quomodò fiet istud, quoniam virũ non cognosco? Imò affectus illius omnino aduersabuntur tuis prauis desiderijs. Mira res, charissimi, quã di stent & cõtrarij sint suapte natura, affectus virginis præclarissimæ, & satanę execrandi affectus. Ille vt potè superbia turgidus, visa sua pulchritudine, ambijt sese magnificare,
Esai. 14. & ait. Ascẽdam in cœlũ. Hæc humilis virgo cõtra, ex ore Gabrielis excellẽtia sua audita, nõ effertur, nec Elisabeth encomia eius
Lucæ. 1. personãte, exaltatur, sed ait. Magnificat anima mea dñm & exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo. Versutus ille, inquit. Exaltabo soliũ meũ super stellas cœli. Hęc mitis-
Nota. sima mulier clamat. Respexit humilitatẽ ancillę suę. Ille drachonis vocẽ misit, inquiẽs. Ero similis altissimo. At virgo virginũ, ait. Ecce ancilla domini, fiat mihi secũdum verbum tuũ. Videtis (vt reor) inimicitias quas posuit Deus optimus inter serpentẽ, & benedictã mulierẽ Mariam. Ad hęc inter semẽ huius sanctę mulieris, & semẽ satanę, o quãta bella & dissidia posita sunt. Sanè semẽ diaboli praui homines sunt, iuxta illud. Vos ex
Ioan. 8. patre diabolo estis, & voluntatẽ eius vultis ad in-

adimplere. Et obseruãdum, quòd vbi semẽ sanctũ mulieris dixit venturũ, viri non meminit. Quia non ex virili semine, sed mistico spiramine, verbum Dei caro factum est, Alioqui angel⁹ Ioseph nõ diceret. Quod in
Matthe. 2. ea natũ est, de spiritu sancto est. Ecce semen virginis Christus filius Dei est, quippequi graues inimicitias aduersus dęmones exer
Lucæ. 4. cuit, adeò vt gementes clamitarent. Quid tibi & nobis Iesu Nazarene? venisti ante tempus torquere nos? scimus quò sis sanctus Dei. Idq; dñs sacro ore suo deprõpsit dicẽs. Nũc princeps mũdi huius eijcietur foras. Ac si dicat, ei⁹ imperio labefactato, & de
Ioan. 12. idolis, & hominũ corde, sede illi⁹ sublata, vict⁹ & cõfus⁹ in tetrũ chaos descẽdet. Ipsa cõteret caput tuũ, ait dñs. Mitto (hîclubẽs) qđ
Gene. 3. vocula illa, ipsa pro vt in hæbraico est, verti potest, ipsa, vel ipse, quo tã ad filium quã ad matrẽ pientissimã referri possit. Nos verò vulgatã nostrãversionẽ sequamur. Verũnõ tãtũ Christ⁹ deiecit, ppria virtute hũc lethalẽ serpentẽ: sed alma ei⁹ mater gratia summi numinis fulta, validissimè vniuersos tẽtatoris anfractus, & conat⁹ elusit. Nec nõ illecebro sũ illius vir⁹, insigni prudẽtia florẽs, potẽter euicit. Potissimè hodie caput drachonis cõfregit ab originali culpa præseruata,

nam ob hanc noxam originalem, vel maximè venenosus hic serpēs aduersus nos Adę filios, caput erigit, bella cuncta contra nos excitat. Eò quod veluti fons veneno infectꝰ sit, vndē scelerū omniū flumina scaturiunt. Hinc nō absre Regalis Propheta, non vnū sed plura peccata dixit esse, in quibus ipse & nos concepti sumus. In peccatis, ait, concepit me mater mea. Proculdubio, cœlicolę omnes, nec & spōsus triūphum tam mirabilē videtes, sese cōtinere valēt, quo minus ineffabili lętitia cōcinant. Quæ est ista quę progreditur quasi Aurora consurgēs, pulchra, vt Luna, electa vt Sol. Terribilis vt castrorū acies ordinata. Equidem hoc testimoniū, adeò egregias, summasque ipsius virtutes, atq; triumphalē de satana victoriā cōmemorat, vt meritò diuꝰ Hieronymꝰ, nostrę salutis auctricē virginem hanc appellarit. Genuit planè, ac nobis Saluatorē vltro dedit. Quis obsecro negare potest, Deū potuisse dare Marię gratiā equiualentē iustitię originali, & sic eā prēseruare ab omni macula? Si ita res habet ꝙ potuit, quorsum quòd excellētius est nō tribuamꝰ Marię? Scot. 3. d. 3. q. uni. vnica. Sed iā beatū Anselmū egregiè loquētē attētiùs audiamus. Nōne castaneę molli Deꝰ cōfert, vt inter spinas, & à spinis alatur & for

Psal. 50.

Cant. 6.

S. Hiero.

Scot. 3. d. 3. q. uni.

Collatio.

& formetur? Nōne hoc potuit facere matri suę? planè potuit. Quod si potuit, & voluit, si voluit & fecit. Hinc in Cantícis, sponsus laudat sponsam suam, & matrē dicens: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Cant. 2.

¶ Tertiò, magnopere aduertendum, quanta mœstitia affecti, dæmones omnes vlulantes cum seruis tyranni Holofernis dicant, victoriam virginis almæ personātes. Vna mulier fecit confusionem in domo Nabuchodonosor. Quænam confusio illa fuerit, historia Iudith mulieris sanctæ nos docet. Equidē proprio gladio mulier illa Hæbrea, alioqui sancta, & pluribus ornata virtutibus, caput cruenti hostis amputauit. Sicque liberata est Bethulię ciuitas, quę vndique vallata, & oppressa erat adeò, vt nec aquam haberet ad bibendum. Confusus remansit, tenebrarum harum princeps Satanas, in mirabili conceptione sacræ virginis Mariæ, eò quòd gladio diuinæ gratiæ victus euasit, dum citra contagionem originalis peccati, in aluo Annæ est concepta. Quod nulli homini pūro vnquam contigit. Nam omnes in Adam Ephe. 2. peccauerunt, & egent gloria Dei (teste Apostolo) & apertiùs alibi. Sicut per vnum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit, & peccatum mors. Ita in omnes homi- Iudith. 14 Figura.

nes pertransijt, in quo omnes peccauerunt.
Roma. 3. Et qualiter omnes filij iræ nascimur, quanuis improbus Pelagius aliter falsò asseruit. Quem tum beatus Hieronymus, tum etiam diuus Augustinus validè impugnarunt. Cõcilia etiam, Mileuitanum & Carthaginense confutarunt, damnaruntq; que. Quid plura, sacerdotes, & omnes ciues, mirificis encomijs Iudith de parta victoria, eam extulerũt, quę planè beatæ virginis typum gerebat. Et ad eundem modum, omnes cœli ciues tripudiãtes Mariæ gratulantur, & aiũt. Benedixit te dominus in virtute sua: quia per tẽ ad nihilũ redegit inimicos nostros. Benedicta es tu filia à domino Deo excelso, prę omnibus mulieribus super terram. Benedictus dñs qui creauit cœlũ & terrã, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorũ nostrorũ: quia hodie nomẽ tuum magnificauit, vt nõ recedat laus tua de ore hominũ. Et dixit populus, fiat, fiat. Agite fratres iã precor, & subinde cum angelis exultemus, gratias inexhaustas Deo optimo agentes, qui matri suæ tãtam dona uit gratiã, vt de superbo dæmone triũpharit, caput illius confringẽs, dum h die concepta immunis à culpa, quæ omnem posteritatem Adæ inuoluit, ipsa euasit. Quippeque, videns se ab omni labe præseruata
Iudith. 13

uatam ingentes grates Deo persoluit, dicẽs. Magnificat anima mea dominum, cuius dono gratiæ venenosum serpentem superaui. Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo. Quiq; singulari priuilegio me decorauit, ita vt gratia illius præueniẽs me, nec per instans originali culpæ fuerim obnoxia. Quòd si ratio vel causa tanti doni quęratur, alia non est, nisi quia ipse Deus omnipotens respexit humilitatem ancillæ suæ. Et ob hoc omnes generationes me beatã prædicabunt. Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Nõ vtiq; magnum esset donum, si me prolabiin peccatum originale sineret, vti de Propheta Hieremia, memoriæ proditum est, quem Deus post peccatũ sanctificauit. Atq; de baptista hoc ipsũ Gabriel prophetauit. Illi seruitãti regis erant, ego quidẽ, ab æterno electa vt mater sim eius qui me creauit. Quòd multis retro diebus vaticinatus fuit rex Dauid. Homo factus est in ea, & ipse fundauit eã altissimus. Magna sunt, & exquisita ea quę mihi cõtulit filius Dei. Nã potẽs est, & magnus, cuius magnitudinis nõ est finis. Nemo igitur stupescat, vbi absque peccato me conceptam intuetur, sed potenti virtute summi Dei, id gestum agnoscat. Eas ob res vos filios
Luc. 1.
Luc. 1.
Psalm.

rogo

rogo qui sic affecti estis, & immaculatam
Psalm. meam cõceptionem celebratis. Magnificate dominum mecum, & exaltemus eum in idipsum.

Quartò. ¶ Quartò denique, obseruatione dignum est, quàm nostræ assertioni faueant doctorum sanctorum oracula. Diuus Ambrosius
S. Ambro. exponens illud Esaiæ. Egredietur virga de radice Iesse, sic ait. Virga illa Maria ipsa est, in qua nec nodus originalis peccati, nec cortex venialis culpæ fuit. Quin & ipsa de se ait. Quasi palma exaltata sum in Cades. Sanè palma victoriæ insigne est, vti Ioannes in
Apoc. 7. Apocalypsi sua testatur. Nam martyres vidit, in quorum manibus palmæ erant. Sanè virgo sancta, instar palmæ, virorem gratiæ semper habuit, vbi sanctissima eius anima
S. Hiero. creata est, & corpori illius infusa. Hinc probè sanctus Hieronymus incunctanter clamat. Cæteris virginibus præstatur gratia per partes, Mariæ verò tota se infudit plenitudo gratiæ. Vbi ergo plenitudo gratiæ est, quomodo culpa originalis adinueniri potest? quid, illud Sapientiæ sacrosanctæ Romana Ecclesia, iure optimo accõmodat in h
Prou. 8. festo: Dominus possedit me in initio viarum suarum, nisi vt sciamus Mariam nunquam à dæmone fuisse possessam, neque

per instans? Sed iam beatus Augustinus ac- S. Augusti.
cedat, & virginem glorioſam absque noxa peccati originalis conceptam ostẽdat. Charitas feciſti, ait, vt Maria non solùm non peccaret, sed nec peccatum cogitare potuit. Et super cunctos reseruasti ab omni labe peccati. Quid obsecro præcellentius, aut quid lucidiùs dici de immunitate virginis vnquã potuit? Enimuero charitas ipsa in Maria benedicta operata est, vt præ cæteris sanctis hoc priuilegio esset insignita. Quippè quæ ab omni labe peccati reseruauit, non modo actuali, vt iam superius diximus, sed originali. Adstipulatur huic sententiæ Sanctus
S. Illephon. Illephõsus Tolletanus Archiepiscopus. Maria virgo, inquit, in vtero sanctificata originale peccatum non contraxit. Nec officit quicquam, quod Paulus asserit. Omnes in
Roma. 3. & 5. Adam peccauerunt, & egent gloria Dei. Et rursus Dauid, Omnes declinauerunt simul
Psal. 13. inutiles facti sunt. Authoritates istæ, & omnes aliæ id genus, omnes intelligi oportet secũdum communem legem, à qua profectò sacerrima virgo speciali dono fuit exẽpta. Experimento nouimus, legem vniuersalem alicuius regni, non regis matrem, & reginã tangere, sed populum.

¶ Approbat hanc doctrinam sancta eccle-

Consilium Basilienſe. sia Romana, nam in concilio Basilienſi seſſione. 39. determinatum est per publicum decretum, quòd doctrina asserens, virginẽ Mariam nunquam subiacuisse peccato originali, tanquam pia & consona cultui ecclesiastico, fidei catholicę, rectè rationi, & sacrę scripturæ, ab omnibus catholicis est approbanda, tenenda, & amplexanda. Nullique licitum esse diffinit ibidem sancta Synodus, in contrarium prædicare, seu docere. Bonæ Deus, vrnam in qua locandum erat manna cœlicum ex auro purisſimo Moses ex præcepto Dei fabrefecit, & virgo præclara, in qua collocandus erat panis viuus qui de cœlo descendit, non sine immunditia originalis culpę fuit concepta? Nullus post hac fratres addubitet de puritate cõceptionis sacræ virginis & Dei matris. Sed vt honor matris redũdet in filium, omnes eam puram ac sanctam expertemque à labe originali prædicent. Filij eius ſummus omnes fideles, eam ob rem feruenti zelo honorem eius tutemur, & conſeruemus pro noſtra virili opotet. Ipſa acclamante & dicente. Qui me elucidant vitam æternam habebunt, quam cum ipſa in cælo potiri nobis contingat. Amen.

Hebr. 9.
Figura.
Exo. 16.
Eccleſ. 24.

PRO

PRO SANCTO THOMA

Apoſtolo, euangelium explicatum eſt, in Dominica in albis. Ob id in præſentiarũ aliquot annotationes ſcribemus.

THomas vnus de duodecim, qui dicitur Didimus, non erat cum eis quando venit Ieſus. Ioan. 20. Aduertendũ, quod vocula illa Didimus, perinde atque interpertatio Thomæ ponitur, ſignificat quidem dubium, vel dubitatorem. Nam Thomas dubitauit, audiens dominum à mortuis ſurrexiſſe. Et adeò dubiùs fuit vt diceret. Niſi videro fixuram cla uorum, & mittã digitum meũ in locũ clauorum, & mittam manum meam in latus eius non credam. Quærat quis, eodẽ die paſchatis duo diſcipuli ex Emaus redeuntes, vnde cim inuenerunt congregatos, teſte Luca. Quomodo Ioãnes, ait, Thomam non eſſe cũ eis quando venit Ieſus? Sanctus Auguſtinus lib. 3. de conſen. euang. c. 25. Vtrumq; verũ ſe teſtatur. Sed tamen ita conſtare, quòd inde Thomas exierit antequàm eis dominus hęc loquẽtibus appareret. Quod quidẽ, caſu non factũ eſt, ſed diſpenſatione diuina.

Annota. 1.
Theophil.
Luc. 24.
S. Auguſt.

Tum

Tum vt Christi resurrectio, in qua plurimum roboris fidei nostræ situm erat, ex illa dubitatione firmioribus firmaretur argumentis, ad eruditionem nostram, & totius ecclesiæ. Tum etiam vt omnes hæretici certò sciant, non nisi in cœtu & congregatione ecclesiæ Romanæ Christum fore. Falleris, inquit, Bernardus, ô Thoma quando arbitraris te Christum inuenire extra sanctorum cœtum, qui semper est in millibus angelorum. Verum ex recessu Thomæ à congregatione sancta incredulitas ei orta est. Et ad eandem imaginem, neochristianis plurima sunt oborta mala: quia ab vnitate Romanæ ecclesiæ temerè recesserunt. Vnde fieri non potest, vt Christum Iesum oculis fidei, intueantur, donec pœnitētiam agentes, ad sanctum Romanæ ecclesiæ redeant collegium.

S. Bernard.

Secundò. ¶ Quātum solatij & lætitiæ Apostoli ex visione tāti Magistri susceperint, Lucas non tacuit. Gauisi sunt discipuli viso domino, inquit. Ecce quantus sit fructus passionis Christi, nempè, mors eius est, quæ præ se fert pacem, & gaudium in Spiritu sancto. O gaudium modis omnibus affectandum, non de diuitiarum copia, non de honore. Seculi fallacis, sed de visione domini. Sed quid

ni gaudeāt apostoli, qui triduo mœstitia affecti iam vident natū, & suscitatum nouum hominem? obliuiscētes pressuræ transactæ iubilant, & gaudent. Sic saluator eis prædixerat parabolam, de muliere prægnante referens. Hoc ineffabili gaudio orbatus fuit Thomas, eò quod cum apostolis non erat. Vos fratres iam altiùs considerate, quā vera sit illa Tobiæ sententia. Post tempestatē tranquillū facis, & post fletum gaudium & exultationem inducis. Ne obsecro calamitate quauis vrgente animum despondeatis, quin potius viriliter agite & cōfortetur cor vestrum, & sustinete dominum, ceu regalis propheta perpulchrè admonet. Vox Dei optimi ea est, quæ maximè afflictos quosq; solatur. Quoniam in me sperauit liberabo eum, eripiam eum & glorificabo eum. Hæbraicè, sic habetur. Quoniam me diligit, liberabo eum, nam spes viua & fortis, charitatem comitem, indiuulsam habet. En duo dona ingentia Deus optimus promittit sperātibus, ac diligentibus. Quos nedum ab ærūna quamlibet atroci liberat, sed liberatos hon[illegible]t, & glorificat.

Ioānis. 16.

Tobiæ. 3.

Psalm. 90.

¶ Cæterum obseruandum, quod pastor bonus Christus octauo die inuisens ouiculam suam errabundam, omnibus duodecim ap-

Tertiò.

paruit simul,nō anteà. Quid causæ subest,vt tā diù distulerit dilecto apostolo suo appa-
S.Chryso. rere? Equidē Sāctus Chrysostomus propterea id gestū fore testatur, vt interim à discipulis edoct⁹, in maius traderetur desideriū, & plus in fide firmaret. Adhęc rectè octauo die fidē astruere voluit in Thoma dominus, quoniā dies octau⁹ ad resurrectionē attinet. Quando quidē,sicut septē diebus septimanę vertūtur,ita septē ætatibus vniuersus mundi cursus absoluitur. Et ideo extremus dies
Nota. iudicij dies erit Dominicus,(vt quidā aiūt,) qui etiā dies perpetuus erit semperque duraturus(dicente Dauide) Hęc dies quā fecit
Psal.112. dñs, exultemus & lætemur in ea. Etenim electi magna lætitia tunc perfusi, vehementer exultabunt, magnificantes regem regū Christum. Reprobi verò contra, atroci mœstitudine confecti vlulabunt, & ingemiscentes dentibus suis sese dilacerabunt, pœnas commeritas dantes. Sed iam par erit pastoris optimi clementiam intueri.

Quartò. ¶ Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio eorum. Et postquàm in vniuersum eis imprecatus est pacem,eò quod princeps pacis sit,Esaia teste, statim alloquitur Thomā &,ait. Mitte digitum tuum in loca clauorū, & affer manum tuam,& mitte in latus meū.

Et ne

Et noli esse incredulus sed fidelis. O immensam dñi pietatem,o ingentē Christi Iesu charitatem, qui labi permisit discipulum dilectū in incredulitatem,nullatenus eum desti-
tuit. Vbi oraculi Dauid veritas patescit. Si
Psalm.36. ceciderit iustus,nō collidetur. Dominus supponit manū suā. Obseruandū hîc magnopere est,quod claritas illa, quā saluator promisit suis electis,ita vt in regno patris eorū fulgeant sicut sol,abscōdita fuit in Christo. Alioqui humanus aspectus eā ferre nequiret.
Matth.13 S. August.libr.22.de Ciuita.Dei. Et quia in resurrectione erit summa obedientia corporis ad animā, hinc scaturit quod corpus glorioſum possit videri,vel non videri,secundū volūtatē animę.4.d.44.&.S.Tho.3.p.in addi-
4.d.44. tionib⁹ ad.3.partē.q.85.ar.3. Nec est contra dotē subtilitatis,quòd sit palpabile corp⁹ glorioſum, habet quidē qualitates à natura sua,quę sunt aptę immutare tactum. Itaque quādo corpus omnino subiectū est spiritui, in potestate eius est, vt secūdùm eas immutet tactum,vel non immutet. Similiter & secundùm naturam sibi competit, vt resistat cuilibet corpori trāseunti, ita quòd nō possit esse cū eo simul in eodem loco. Nihilo setiùs miraculosè hoc potest, quas ob res saluator noster superpositō lapide, ex sepul-

chro exijt,& clausis ianuis,bis ad apostolos
S. Tho. 3. p. q. 83. intrauit. Sanct. Tho. 3. p. q. 83. ar. 6. Cæterũ
dominus vulnera sua ostendit Thomæ,& il
li palpandum se præbuit,vt discamus quòd
in illo seculo nouo martyrũ stigmata intue
bimur,in quib⁹ nulla erit deformitas,sed di-
gnitas & ingens claritas. Authore Diuo
S. August. Augustino,libr. 22. de Ciuita. Dei. Quantũ
proderit,erga fidem Beatus Thomas viso Ie
su,confessio eius iam palàm facit.

Quintò. ¶Tunc Thomas se cõtinere nõ potuit,quo
minùs exclamarit dicẽs. Dñs meus,& Deus
Nota. me⁹. O si nos fratres,fide viua quotidie pœ
nitiùs vulnera Christi per contemplationẽ
feruidam saluatoris vulnera tãgeremus:pro
culdubio veluti stupefacti, cum Thoma vo
ciferãtes, tùm corde tùm etiam ore dicere-
mus. Dominus meus,(attendite charissimi)
quod Petrus circa Cæsaream dixit,domino
interroganti. Tu es Christus filius Dei viui.
Hoc ipsum tametsi clariùs Thomas nunc
profitetur. Dominus meus es,qui me è fau-
cibus drachonis Satanæ,cruore tuo roseo re-
demisti: quique in certamine passionis tuæ
Gene. 1. me libertati restituisti. Insuper & Deus me-
us es,qui me ex nihilo creasti, nobilem creatu
ram,imagine tua decorasti, & paulominùs
ab angelis effecisti. Nec satis est fratres, vt
qui

quis credat dominum & Deum esse Christũ
aliorum, nisi credas quod dominus tuus, &
Deus tuus sit. Id est, in ipso confidas,ab illo
cuncta bona speres, & in gloriam eius ope-
ra tua dirigas. Vnde Regius Psaltes,ait. De⁹ Psalm.
Deus me⁹,à te de luce vigilo. Et itetũ. Deus
Deus meus respice in me. Et Sponsa in can
ticis sæpenumerò clamat. Dilectus meus mi
hi,& ego illi. Verùm si toto nisu cupimus vt
dominus noster,& Deus noster sit,oportet
vt nos eius simus,nos illi totos dicemus offe
ramusque. Deinde magnũ solamẽ nobis af-
ferunt verba Christi dicentis. Quia vidisti Nota.
me Thoma credidisti,beati qui non viderũt
& crediderunt. Notanter,ait, vidisti, & non
tetigisti,quanquàm ad visum, omnes qua-
tuor alios sensus referãtur aliquando,vt pul
chrè Sãctus Augustinus notat. Beatus Gre S. August.
gorius illum tetigisse asserit,itavt dũ cicatri
ces domini contrectarit,cicatrices & vulne
ra pectoris nostri amputarit. Ne posthac
quisquam temere de resurrectione domini
audeat dubitare. Beati qui nõ viderũt & cre
diderunt. Vbi tacitè gentiũ vocationẽ præ-
dixit. Nẽpè,nos tãtò beatiores erimus, quã-
tò minùs vidim⁹. Fides præclara de nõ visis Hebræ. 11
est,teste apostolo. Argumentũ nõ apparen
tiũ appellat. Hinc probè Petr⁹,ait. In quẽ nõ

1.Petri.1. videntes creditis, credentes autem exultabitis lætitia magna, & inenarrabili, glorificata, repertantes finem fidei vestræ, salutē animarum vestrarum. Ecce fructus fidei sacræ quā sit exuberans, modò charitas nō desit. Quæ planè ociosa non est, sed magna operatur. Nos ergo fratres alta cogitatione expēdamus quā vnicè nos dilexerit dominꝰ, qui nedùm pro nobis, tot probra & cruciatus vltrò sustinuit, sed vestigia vulnerum in sacro sancto corpore suo seruauit. Ne amplius quis

Esaiæ.49. cū populo illo incredulo dicat, Oblitus est mei dominus. Nunquid potest mulier obliuisci infantem suum, ne misereatur filio vteri sui? Si illa oblita fuerit, ego tamen tui non obliuiscar. Et subinde rationem huius perpetuæ memoriæ adnectens dixit. In manibus meis scripsi te. O nos beatos, miliesque fœlices charissimi, si hanc gratiam, non negiexerimus. En in manibus Christi conscripti sumus, ipsum & nos in quibusuis cogitationibus, verbis, & operibus, ob oculos habeamus. Habentes toto diligamus pectore, quatenùs cum Beato Thoma in cœlesti regno, Christo Iesu potiri mereamur.

¶PRO

¶PRO IVCVNDISSIMO Natiuitatis Christi festo, nec nō pro vigilia Paschæ, inueniet concionator expositionē euangelij Ioānis, In principio erat verbū, & etiam euāgelium Lucæ ad amussim declaratū, in libro de aduentu dñi. Sequūtur tamen nōnullę annotationes, de mirabili Natiuitate Salua-toris.

EVangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis saluator, qui est Christus dñs in ciuitate Dauid. Verba sunt Angeli, pastores qui in eadem regione erant visitantis, plena mysterijs, & lætitia mirabili referta. Adsit Christi Iesu gratia, qua roborati, tùm ea vtcunque explicare possimus, tùm etiam ex eis exuberantē fructum elicere valeamus. Parui quidem refert charissimi, quòd saluator natus sit, nisi nobis frugi fuerit illius ineffabile natale. Primò aduertēdū quāta sit euāgelij dignitas, quod quidē à cœlesti nūcio cœpit promulgari in mūdo. Ecce q̄ sit vera sentētia illa Pauli. Nō

Annotā. 1

Lucæ. 2.

Hæbræ. 1. nè omnes sunt administratorij spiritus missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Nēpè, dignitas fidelium vel maximè, in hoc conspicua est, quod non modò cœli & elementa omnia ei inseruiunt, sed cœlestes mētes homini obsequiū præstāt. Quod planè priuilegiū saluator nō tacuit, sed ore suo sacro dixit. Nolite cōtēnere vnum ex ijs mi

Matth. 19 nimis, qui in me credūt. Angeli eorum semper vident faciē patris, qui in cœlis est. Ait, ergo Angelus. Euāgelizo vobis gaudiū magnum. Nec fas est, vt paueatis, ponite timorē, nihil est quod formidetis, lætissimum nūciū affero, adeò vt hacten⁹ inauditum fuerit, ab orbe condito. Vobis planè tātæ tamque præcellētis rei nūcius adsum, nō Pharisæis aut legis sacerdotib⁹, nō magnatib⁹, vel regi Herodi. Vnde palā est, quā chari sint Deo vel vilissimi homines, vt potè ad quos angelos dirigit Deus, quibus primò manifestat mysterium filij sui nati. Mira res, angelus pastoribus apparuit, non dormientibus, sed vigilantibus, quique excubias agebant

Prælati. pro tuendis gregibus suis, re ipsa docentes, quid exemplo principis pastorū Christi, facere debeāt episcopi, p seruāda salute populi sibi crediti. Humilib⁹ humilis, pastorib⁹ pastor, primū innotescere maluit, quā Cæsaribus

bus, aut regibus. Ratio, quia suaptè natura Deus superbis resistit, humilibus autem dat Iacobi. 4. gratiā. O præclaram virtutem, ardētissimis votis desiderandam, quam tanti facit optimus Deus, vt ei thesaurum gratiæ suę impertiat. Sanè quemadmodum superbia ex angelis dæmones, sic humilitas ex hominibus angelos efficit. Hæc fratres est ciuitas Gene. 19. parua illa Segor, in qua Loth & familia eius Figura. a sulphureo igne Sodomæ liberi euaserūt. Figite obsecro, & ad humilitatem cōuolantes, flamma superbiæ, & auaritiæ, aut concupiscentiæ vos nocere, haud poterit. Verùm scitè sapiens dixit. Cum simplicibus sermotionatio eius. Allusio est ad illud. Abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & re- Matthæ. 11. uelasti ea paruulis. Cæterum, quam commode natiuitas Christi Iesu manifestata sit per angelos, ostendit consuetudo antiqua. Nam per angelos Deus loquutus est Abrahæ Mosi, & Iacob. Quin lex data est per angelos, vt in Actis legimus. c. 7. Hinc sanctus Augustinus in sermone Epiphanię ait. Cœlos angeli habitant, sidera eos ornant, vtrique cœli enarrāt gloriam Dei. De ijs fusius. S. Tho. 3. p. q. 36. art. 5. S. Aug. ser Epipha.

¶ Secundò, non abs re pastores circunfulsit lux de cœlo, quò daretur intelligi, non aliū Secundò.

esse qui in Bethleē nascebatur, nisi de quo
Ioan. 1. Ioannes dixit. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quod planè multis retro seculis, quan quā alijs verbis sapiens deprōpserat dicens.
Sapi. 7. Candor est lucis æternæ. Cui sententiæ subscripsit apostolus quando dixit, Qui cū sit splendor gloriæ, & figuræ substantiæ eius, portās omnia. Equidē, sole iustitię nato, qui tenebras errorū disipare venerat, ius erat vt angelus sic splendore rutilans appareret, quod (nisi fallor) in veteri testamēto nusquā legimus. Eodē attinet, quod dns de seipso
Ioan. 8. asseruit. Ego inquit, sum lux mūdi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. O nos fœlices fratres, si scelerum nostrorū caligine excussa, tenebrisque peccatorū posthabitis, cœlicā hanc lucē sequamur, & adherētes, ipsam nullaten⁹ relinquam⁹. Vēh miseris neochristianis, qui hac luce spreta Ægipti tenebras amplexantur, Vēh etiam fibelib⁹, qui lumine fidei decorati, tenebras viciorum amant, virtutū vero splendorem, sole ipso cādidiorem, posthabent. De vtrisque clamat ingemiscens, Psaltes Regius. Nō
Psal. 81. scierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Nonne hoc est iudicium mundi, quia lux venit in mundū, & dilexerūt homines

mines magis tenebras quàm lucē. Nos fratres non ita, sed abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, postquā lux cœlestis nobis orta est in Bethleem.

¶ Rursus aduertēdum, quàm sapiēter, ciuis cœlestis, pastores alloquitur. Natus est vobis hodie Saluator. Non nobis natus est Iesus, sed vobis, quia nusquàm angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, Sa nèangelis natus erat filius Dei, vt eos beaTertio.
Nota. ret, sed ab æternitate. Nobis vero natus est, in tempore, factus homo, mirabile dictu, nō dixit, erit saluator, ab hoc vel illo, sed absolutè, quò palàm ostendat Christum saluatorem fore ab omni malo, tum animæ, tum etiam corporis quemadmodum vniuersalis resurrectio, indicabit. Subinde explicat, esse verum Messiam, qui est Christus dominus. Hic est Messias ille princeps ac dominus omnium, Rex idem, & Sacerdos diuinitus vnctus. De quo in Psalmo scriptū est. Tu es sacerdos secundùm ordinem
Psal. 109. Melchisedech. Is (inquam est) quem olim prophetarum oracula promiserant, iam quondam expectatus est Messias, & maximopere desideratus. Imo de ipso Esaias cecinit. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Is magnus erat & laudabilis

nimis

nimis, cuius magnitudinis non est finis. At amore hominū affectus, paruus factus est, vt magnos in cœlis homines efficiat. Equidem vbi angelus hodie natum asserit esse Christum, humanitatem eius subindicat, quando dominum eum appellat, illius diuinitatem innuit. Quid plura? locum quē delegerat in quo nasceretur cœlestis nuncius non tacuit. In Bethleem Iudæ, ait, ciuitate Dauid. Sanè vbi Dauid manu fortis ortus est, Inibi saluator dignatus est nasci. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel prædixerat vates Michæas. Quiplane sic habet. Ex te, videlicet Bethleem, egredietur mihi, qui sit dominator in Israel. Et egressus eius à diebus æternitatis. Quib⁹ verbis probatur Messiam fore Deum & hominem, velit nolint sacerdotes, & doctores legis. Sed nec mirum cum cęcauerit eos malicia eorum. Ad hæc si Bethleem domus panis interpretatur, commodissimè in ea natus est, qui verè panis viuus appellatur, & eò de cœlo descendit, qui angelos illic satiat, & beat, vt satiaret homines famelicos, & eos qui in se credūt, & credendo eūtos corde amant. Cæterum, quia rerum dicendarum copia obruimur, illud tamen prętereundum nō est, quod humilis magister op-

Miche. 5.

Nota.

pidu-

pidulum humile delegerat, vbi tamen nullā habebat cœli terræque dominus domū, parentes humiles, deniq́ peregrè nasci voluit, quò nos puderet nostræ superbię, simul & auaritiæ, ac vel eius exemplo discere-mus, fœlicitatem nostram non esse metiendam vulgaribus bonis, quippe quæ, & si nobis non subducuntur, nos profectò illis subducimur, sed ęternis bonis æstimādā, & in illam patriam recondēdos thesauros, quibus perpetuò simus fruituri. Verùm si rem altius expendere lubet, plus erat sublimitatis, plus potentiæ, plus maiestatis, in hac humilima Saluatoris natiuitate, quàm in omnibus omnium Cæsarum pompis, ac triūphis. O mirabile mysteriū, in Bethleem quę domus panis dicitur, sacra virgo protulit nobis panem illum cœlestē, qui dat vitā mundo. Quē qui dignè ederit in æternum nō morietur. Hoc nectareo manna fideliū mentes quotidie victitant, & eo mirum inmodū saginantur, & aduersus hostilia bella, & frequentes dæmonis mundi, & carnis impetus magnopere roborantur. Nunquid rugiet bos, habens præsepe plenum? O quam plenum extat præsepe in quo mater pia reclinauit infantē Iesum. Equidē nō est quòd amplius ingemiscat orthodoxus, ple-

Ioan. 6.

Iob. 6.

num

nũ est præsepe, nã in ipso iacet ille, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, veluti apostolus perpulchrè testatur.

Quarto. ¶ Postquã angelus suo ministerio functus fuit, multitudo cœlica cum ipso canere cœpit. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus, bonę volũtatis. Enimuerò multitudo militię cœlestis, id est angelorũ, q̃ ministri sunt dñi fortis in prælio, quiq̃; pro bis bellãt, aduersꝰ principes tenebrarũ harũ. Hi modulatione quadã ineffabili, laudes canebant Deo optimo, inenarrabilem eius gloriã pertonãtes, stupendãq̃ue illius charitatẽ circa homines recẽsentes: quibus fauore numinis summi tãta fœlicitas cõtigisset. Cęterũ in hoc carmine significat, nihil ex hoc operę glorię deberi, angelis, aut hominibus, sed vniuersã gloriã bonitati diuinę deberi. Quippeq̃; nobis quos cõdidit, miro cõsilio prouidit e cœlo, vt conspicuũ sit, illinc proficisci, quicquid magnificũ, aut salutiferũ obtigerit. Proculdubiò in corporali specie multitudo illa angelorũ apparuit. Alioqui voce canora carmẽ illud tonare nõ possent. Græcè autẽ sic habetur, gloria in altissimis Deo, & in terra pax, hominibus bona voluntas. Ecce triplex beneficium ex incarnatione verbi Dei nobis pręstitũ. Gloria in excel-

Nota.

Incarnationis cõmoda

excelsis, pax in terra, hominibus bona volũtas. Equidẽ scopus incarnationis potissimè gloria Dei est, vbi conprehẽduntur omnes beati. Deinde refertur ad tranquillitatẽ ordinis in inferioribus, nomine terræ significatis. Tertiò, ordinatur ad bonã voluntatẽ hominibus, qua nimirum genus humanum egebat sine Christo. Agite vos fratres, & quantocius angelos imitari contendite, in quibus suis sanctis operibus, honorẽ & gloriam Deo impendite, à quo cũcta charisma tum dona dimanãt: iuxta illud. Omne datũ optimũ, & omne donũ perfectũ, de sursum est, descendens a patre luminũ. Dicite cũ viro sancto Ioseph, si aliquando inanis gloria vos infestauerit. Omnia tradidit dominus meus in manus meas, pręter te quę es vxor illius. Ita res habet, & nemo infitiasire poterit, omnia dedit nobis dominus, angelos, cœlos, elemẽta, volatilia, & animantia. De gloria sua verò quæ sponsa eius est, ait. Gloriam meam alteri non dabo. Hac tange re ausus est satanas, & precipitatus in barathrum perijt. Arripere tentauit Adamus eam, & subinde corruit. Qui gloriatur, in domino glorietur, non in seipso, sed in creatore suo lætetur. Pax portio nostra, laus verò & gloria soli Deo exibenda est.

Iacobi. 1.

Gene. 39.

Esa. 42.

Nota.

est. Sed prôh nefas quã prępostere homines se habent gloriã sibi vendicantes, tranquillitatem & pacẽ suæ conscientiæ horrẽt, perperã agẽtes, pecudum in morẽ viuentes.

Quintò. ¶ Quintò deniq́ue videre est, quanta lætitia affecti, quàm magno iubilo exhilarati, pastores festinantes venerunt adorare puerum Iesum in præsepi iacentem. Loquebantur quidẽ inuicem, trãsseamus vsque Bethleem, & videamus verbũ quod factum est.

Lucæ. 2. Id est, angeli monita sequamur, proficiscamur vsque ad Bethleem, vt quod audiuimus factum, coram intueamur, quo plenio re fide prędicemus alijs, quod dominus per angelum nunciare dignatus est. O pium cõsilium, o colloquium satis frugiferum. Transeamus vsque Bethleem, sed non Bethleem pertrãseamus, Quin & vbi cum puero Iesu & matre sacra commoremur, vt diuus Bernardus inquit. Sũt pleriq́; similes phariseis, & improbis sacerdotibus, qui trãseũtes mouebãt capita sua blasphemias iactantes in Christũ, quando pẽdebat in cruce. Sanè auari videtes Saluatoris inopiam, in diuersorio natum, in angusto præsepio collocatũ, p trãseunt Bethleẽ, nec moras trahere volunt cum puero benedicto, cuius inopia nos omnes diuites facti sumus. Ad eũdem modum qui

S. Ber.

Nota.

qui seculi glorioIæ hiniãt, & fugaces honores appetunt, humilitatem domini intuẽtes, statim stupefacti fugiũt. At qui pastores pauperes & humiles, ouantes festinant, & vbi peruentum est Bethleem, magnopere lætãtes, laudes cõcinũt, tùm saluatori, tùm puerperæ virgini. Mira res satisq́ue miranda, nil offendit pastores pios virginis almæ tenuitas, nil sponsus iuxta mundum humilis, nihil puerullus ob inopiam loci cõmodioris in prẽsepio reclinatus. Quę omnia, ni fallor, turgidos pharisæos, & superbos scribas alie nassent. Quinimò hisce omnibus, magis ac magis confirmantur pij pastores ad firmiorẽ credulitatẽ. Quid, quòd greges suos deserentes nihil curæ eis erat, nisi quam ocyssimè saluatorem adorarent? Vtinam & nos charissimi, pecora nostra extemplò relinquẽtes, sensus nostros mortificaremus, iuxta Pauli dogma. Mortificate, ait, mẽbra vestra quæ sunt super terrã. Quę nam ea sunt? Nempè, inuidia, fornicatio, & alia id genus scelera. Quib⁹ prẽgrauati, festinare nequeũt peccatores ad Iesum. Imò testudineo gressu ambulantes, vt rebelles hebræi in deserto obeunt, tãquã idigni, qui terram promissã, lacte & melle manantem possideant. Nos ergo mole peccatorum nostrorũ posita, expo

Nota.

Colossen. 3

liemus veterē hominem cum actibus suis, quò exuuijs scelerum prēteritorū abiectis, agilius, & expeditiùs, cum sanctis pastoribus ad Bethleē conuolemus. Inibique mansionem facientes à Christo Iesu nullatenus discedamus. Donec ad dexteram patris regnantem, facie ad faciem ipsum intueri mereamur. Mitto nunc recensere ineffabile gaudium, quo intemerata virgo Maria fuit affecta, dum pastorum mirifica audierat verba. Erant mirantes mater eius & Ioseph, dejjs quę dicebantur à pastoribus. Sanè vt erant simplices nihil ex se commmisci poterant sed quę audierant & viderant, absque fictione & fuco enarrabant. Cęterū si teste Diuo Augustino, super Genesim, ad literam libro. 12. ca. 4. & q. 61. ad Orosium, Moses viuens in terra aliquandiu essentiam diuinam vidit, dicēte scriptura. Deus loquebatur ei facie ad faciē, vt homo solet loqui ad amicū suū. Et rursus de Paulo hoc ipsum asserit egregius doctor. Quis nō piè credat hodierno die Christum quoque sanctā matrē tantū exhilarasse, vt primo statim aspectu, illi suam essentiam exhibuisset intuendam? nec ideo beata fuit, eo q nō permodū permanētis, sed per modū transeūtis in raptu essentiam diuinā vidit. Vnde tantum cōp

S. Augus. sup Gene. li. 12. c. 4.

buit

cepit gaudium quantum nullus homo habuit in terra. Equidem tunc decantare potuit. Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Faxit Christus Iesus, vt in hoc mortali corpore sic hanc lætitiam sui ortus experiamur, vt morte aduentāte, illo ad dexteram patris regnante perpetim fruamur. Amen.

¶ PRO SANCTO STEPHANO annotationes quædā, quæ tum Euangelium tum etiam glorioſum eius martyrium continet.

IN lectione euāgelij duo potissimè sunt notanda, primū, quantū curę sit Christo Iesu erga suā spōsam sacrā ecclesiam honorādā, atque augendā. Quā ob rem mittit prophetas & scribas sapientes, quāuis improbitas phariseorū, & sacerdotū, eò demētię deuenerat, vt nedū eos audire vellēt, sed furore iniquo acti, in eos irruentes, illos occidēt, & crucifixerūt. Vbi prophetas appellat Petrum qui in sua canonica pleraque futura admonuit, ne incautos fideles inueniat Christus sed vigilantes. Vnde in prima epi-

Annotatio 1.

1 Petri.

tola.

stola. c. 4. Si exprobramini in nomine Christi, beati estis. Et post Paulũ addidit. Tẽpus vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primũ à nobis, quis finis eorũ qui non credunt euangelio Dei? Et si iustus quidem vix saluabitur, impius & peccator vbi parebũt? Quæ omnia diu futura ecclesiæ calamitate, tùm per tyrannos, tùm per hæreticos, spiritu diuino afflatus vaticinatus est. Nec non in. 2. epistol. c. 2. Itidẽ scripsit. Hæreticos asserens viam Balam gradi, qui mercedem iniquitatis amauit, & correptionis suæ iniquitatis habuit. Hos iure vocat fontes sine aqua, nebulas turbinib⁹ exagitatas, quib⁹ caligo tenebrarum seruatur. Ad hæc, Paulus de eisdem prophetauit, vbi ait. Scio quod post discessionem meam intrabunt lupi rapaces, lupi graues in vos, non parcentes gregi. Acto. 20. Quid quòd Apocalypsis Ioannis plena est vaticinijs, quibus erũnas quas ecclesia Romana passura est, ad finẽ vsque mundi, optimè describit? Atqui, scribas meritò dicit euangelistas, qui spiritu Dei afflati, tùm mirifica verba saluatoris, tùm etiam facinora pręclara quę patrauit, per pulchr nobis narrant. Ex ijs flagellarunt in synagogis suis hebræi, & insuper atrociter occiderunt. Verũ vt aranea ex flore vernanti letha le ve

2. Petr. 2.

Apoc. 12.

le venenũ sugit, vnde apis mella haurire solet, ita sacerdotes legis antiquæ & scribæ, sumpserunt malitiam & tyrannidem vnde oportebat eos haurire salutem. Talis est impiorum genius, talis & eorum vesania, vt ex ipsa veritatis lucę ceciores fiant, & ex sermone Dei nequiores euadant. Hinc in Esaia dicunt. Cum morte percussimus fœdus, & cũ inferno fecimus pactum. Cæterũ, quod dominus, ait, de Zacharia filio Barachiæ, quem hebræi occiderunt inter templum & altare, eorum rabidam iram significat, qua ebrijs locum sacrum polluerunt, enecantes eximiũ & insontem virum. Quis ille Zacharias fuerit non anxiè quærendum est, cum ad veritatẽ historiæ parui referat hoc scire nec nè. Enimuerò hactenus res sub lite est, & quæstio hæc pendula manet. Quidam vnum de duodecim prophetis fore dixerunt. Sãctus Basilius in sermone Epiphanię, & Theophilatus in Matthæum, Ioannis Baptistę patrẽ occisum refeiunt, eò quòd aduentum Messiæ eis prædicaret, & almæ virginis integritatem tutatus, eam sedere in loco virginib⁹ dicatum fecit, tempore sacrificij. At Diuus Hieronymus alia via graditur. Nã hunc Zachariam testatur esse de quo in libro sacro memoriæ proditum est. Is filius fuit Iojade, vel

Collatio.

Esaiæ. 28.

S. Basilius.

2. Para. 24.

vel Barachiæ. Forsitan erat binomius pater illius. Quænam opinio sit literæ germanior, prudens lector iudicet. Iesu bone: si tanta erat iudeorum immanitas, quorsum eis ablegasti apostolos & discipulos, magno pere dilectos? quandoquidem fratres, multifaria subest ratio. Sanè voluit saluator ampliorem gloriæ cælestis coronam suis præbere, ideò in certamine eos posuit magno. Sanè, si quod momentaneum & leue tribulationis nostræ est, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, teste apostolo, quàm amplioris præmij dignus erit, qui pro nomine Christi sanguinem effundit & vitam exponit? Proculdubio in martyrio maximè perfecta charitas emicat, dicente domino. Maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Ecce perspicuum est, martyrium secundū suū genus, signū fore maximæ charitatis, quam Col 3. apostolus ritè vocat vinculū perfectio nis. S. Thom. 2.2.q.124.ar.3. Secūdò, saluator discipulos suos vnicè dilectos instituit pati ob commodum maximum, eorum qui recipiscētes, & delictis suis relictis ad fidē sanctā conuertebantur. Itaquè, si nonnulli erant infestatores eorum, plurimi propter verba sancta,

sancta & portenta quę fiebāt, idōlis posthabitis, Christū Iesum verū redēptorē, ore & corde profitebantur. Tertio tandem, sic Deus optimus ordinauit, vt martyres nobis exemplo essent tolerantiæ, adeò, vt quibuscunque calamitatibus aduentantibus, nedum patienter, sed ouanter eas patiamur, Diuo Iacobo acclamante. Omne gaudium existimate fratres quum in varias tentationes incideritis. Nonne elephātes regis Antiochi, videntes sanguinem vuæ & mori, fortiùs pugnabāt? Ad eandem imaginem fideles martyrum sanguinem contemplantes, aduersa quæque obire non metuunt. Sed infracto animo, carceris sealorem, vincula & flagra, igneasque sartagines Christi amore roborati, ceu stipulam contemnunt. Iacobus. 1. Macha. 6. Figura.

¶ Secūdò, ex sacra euāgelij lectione summopere est aduertendū quāta pietate mot⁹ saluator improbos hebræos vocarit. Hierusalē Hierusalē quæ occidis prophetas, & lapidas eos, q ad te missi sunt: quoties volui cōgregare filios tuos quemadmodū gallina cōgregat pullos sub alas, & noluisti? Nominatim ciuitatem Hierosolymitanā alloquitur, cōduplicans nomē ceu affectū, & amorē, quo internè ardebat indicans. Et allusio est ad illud. Martha Martha solicita es, & Lucæ. turba-

Secundò.

turbaris erga plurima. Exagerat ergo conditionem ciuitatis, tot dignitatibus, gratijs, & beneficijs ornatę. Sic Adæ post lapsum Deꝰ dixit. Adam Adā vbi es? Perinde dicat. Ego te feci, ac plasmaui cum non esses, ad imaginem & similitudinem meam creaui te. In hac amœnissima paradiso te collocaui. Principatum super animantia cuncta, maris pisces, & cœli volatilia tibi exhibui. Fide, spe, & charitate, cæterisque virtutibus te decoraui. Quorsum mandatum meum contempsisti, & vxoris tuæ voluntati obedisti? Ecce quam magnam emphasim habeat geminatio illa, Hierusalem Hierusalem, quāque ingentem dilectionē innuat. Nempè, duobus verbis cuncta beneficia huic ciuitati collata recēsuit dominus. Hierusalem Hierusalem, expende quanta tibi Deus munera largitus est, sanctis suis non pepercit, vt tibi parceret. Illorum vitam neglexit ne mortem tuā videret. Sanè si de nece tua gauderet Deꝰ, prophetas tibi nūquam misisset. Nec ego ad te venissem. Honoraui te tam mirifico ac insigni templo, in quo dūtaxat holocausta & sacrificia sunt oblata. Quin & multa id genus impendi tibi beneficia. Vnde ergo tam dira crudelitas, & peruicacia? Vnde orta est tam ingens & execranda ingratitudo? Sed iam

Gene. 3.

iam admonitos vos esse velim, fratres, Hierusalem nos ipsi sumus, quibus longè maiora Christus præstitit dona. Nihilosetius prophetas eius quotidie enecamus: vbi cogitatus, & sanctas inspirationes interficimus, lapidibusque obruimus, consuetudinem prauam sequentes. Nec non & verba Dei audientes, nihil minùs quā opere ea implemꝰ. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Ne obsecro similes sitis Aspidi surdę quę aures obturat, ne audiat vocem incantantis sapienter. Cauernas delictorum vestrorum dimittite quā celerrimè, & lucem cœlicam sequimini, quæ vos in cœleste regnum deducet. Quod verò dominus statim subnectit, non minorem charitatis affectum arguit, sed sublimen beneficentiam suam exprimit.

Nota.

Psalm. 57.

¶ *Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas.* Text.

¶ Et nō uisti (tanquam dicat) multoties conatus sum, meo ministerio fungens, vos aggregare, & sub alis meis fouere, & nutrire, at vos recalcitrantes & rebelles fuistis, itaque à me nihil omissum est, abs te autem nihil

prætermissum, quò tibi perniciem accerseres, salutemque tuam excluderes. Ego quidem pro mea virili studui te seruare, tu verò omnem mouebas lapidem, vt clementiam meam abijceres. Colligere te volui, sicut de me Regius psaltes cecinit, dicens. Dispersiones Israel congregabis. Diuina mea protectio non defuit, voluntas autem tua abfuit. Vbi obseruandum quòd Deus vnam voluntatē tantùm habet quę est substantia eius. Velle tamen diuinum relatum ad præcepta, monita, cōsilia, prohibitiones, & similia, appellatur a theologis, voluntas signi, contra quam nos volumus, quoties peccamus, non obediendo præceptis Dei. Velle Dei relatū ad illa quæ ab æterno disposuit executioni mandari, vocatur voluntas beneplaciti, cui nemo resistere potest. Iuxta illud: Omnia quæcunque voluit Deus fecit in cœlo, & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis. Eodem pertinet illud: Voluntati eius quis resistet? Est ergo sermonūc de voluntate illa signi, quæ etiam voluntas metaphoricè dicitur. S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 11. mirabilis Christi Iesu benignitas, & humilitas, non aquilæ, quæ auium domina est, vt Moses eum quondam comparauit, se se similem asserunt, sed gallinæ, quæ sic pullis

Psal.

Volūtas Dei unica.

Psal.

S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 11.

lis afficitur, vt cum ipsis infirmetur, id quod raucedine vocis demonstrat. Verùm saluator gallinę affectum habuit, quando propter nos se exinaniuit formam serui accipiens. Quin ipse infirmitates nostras portauit sponte. Quid plura? sic clamauit, & voce grandi peccatores vocauit, vt diceret cū Dauide. Raucæ factæ sunt fauces meæ. Vnde Sanctus Augustinus in Ioannē. Tract. 15. Fortitudo Christi te creauit, infirmitas eius te recreauit, & redemit. Nutrit ergo ipse infirmus, infirmos, tanquàm gallina pullos suos, huic enim sesimilem fecit: quæ infirmatur in pullis suis. Adeò vt alis demissis, plumis hispida, voce rauca, omnibus abiecta membris incedat. Ita nimirùm nobiscum infirmatus est dominus, vsque ad mortem crucis. Imo instar gallinæ quotidie ad nos clamat. Omnes qui laboratis & onerati estis, venite ad me, & ego reficiam vos, sequitur, & noluistis. Ecce dignitas nostra insignis, qui libero arbitrio sumus locupletati, ceu angeli. Fecit Deus hominem ab initio, & reliquit eum in manu consilij sui. Et adiecit mandata & præcepta sua. Ecce libertas que data est nobis, a Deo optimo. vt voluntariè Deo seruiamns & non ex

Phili. 2.

Psal. 68.

Matth. 11.

Eccle. 15.

necessi-

necessitate: vti Sanctus Augustinus refert, libr. 5. de Ciuit. Equidem voluntas nostra sic potens est, vt nullatenus possit cogi. Sanct. Thom. 12. q. 6. art. 4. Quòd autem Salomon dixit. Cor regum in manu Dei est, & quocũque voluerit vertet illud, non per violentiã intelligi debet: quia iam non esset cum actu voluntatis. Pereat iam pestilens error eorũ qui liberum arbitrium ab homine auferre non erubescunt, vbi audiunt. Ego volui vos congregare sub alas, & protectionem meã, vos vero noluistis. Ante te, vita & mors, bonum & malum, quòd placuerit ei dabitur illi. Sunt pleraque vtriusque testamenti dogmata quæ liberum arbitrium hominis contestantur. Etenim qui liberum arbitrium adimunt homini, nefanda sua crimina ineuitabili necessitate fieri profitentur, plus Deo quàm sibi malũ imputantes. Quid sceleratius, & stultitius dici potest? Quòd verò dictum est, Ego indurabo cor Pharaonis, & tradidit illos in reprobum sensum: intelligẽdum est, Deum alto suo iudicio eos reliquisse voluntati suæ nequam, quippe quam temerè sequi voluerunt, gratiam suam subtrahendo, qua illuminari, & emolliri poterãt. Sed nec impunè id agunt impij, sed suo magno malo volũtati Dei oblectãtur. Ideò sequitur

Prob. 21.

Eccles. 15.

Roma. 2.

sequitur. Ideo relinquetur domus vestra deserta. Alludit ad illud. Terra vestra deserta, hoc est, relicta, & abiecta à domino. Sic vt synagóga vestra prorsus pereat, & in æternũ labefactata maneat, surgatque & floreat sancta Ecclesia Romana. *Esaiæ. 1.*

¶ Tertiò, obseruatione dignum est, quà fuerit Sãctus Stephanus sanctitate conspicuus, de quo Lucas in Actis. cap. 6. ait. Stephanus autem, plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & signa magna in populo, nempè, Diui Petri colloquium, de electione septem diachonorum pertractans, sic habet. Non est æquum nos derelinquere verbum Dei & ministrare mensis. Eligite vos viros plenos spiritu, nos vero orationi & verbo Dei instantes erimus. Hic prælati discant, quod potissimum sit eorum ministerium, sanè animas subditorum alere, & eis verbum Dei propinare, necnon diu noctuque orationi vacare. Non diuitias congerere, atque consanguineos locupletare, quemadmodũ heu, nostra tempestate, quidam efficiunt. Itaque vnus ex septem diachonis, ad viduas & pauperes fideles alendos Stephanus selectus fuit. Verũ in illo seculo aureo orthodoxi nihil habebant, sed omnia ad pedes apostolorum ponebant, adeò vt nomine tenus nemo *Tertiò.* *Acto. 6.* *Acto. 4.*

nemo aliquid suũ dicebat. Erant tamẽ quotidie præocupati in fractione panis, audientes verbum Dei. O ętatem auream, & nimis fœlicem, quam nunc monachi in cœnobijs suis seruant, tantum imitantes Christum Iesum, quique eleemosinas quas sibi homines pij dabant, Iudæ tradebat, qui ministrator erat, loculos habens, teste beato Ioanne. Imo apostoli, saluatore relicto, & supra fontẽ sedente, iuxta Samariam, abierunt in ciuitatem, emere sibi cibos. Ioan. 4. Ecce in communi habere aliquid nihil adimit perfectionis, sed maximè iuuat. S. Thom. 2.2.q.188.art.7. & habetur. 12.q. 1. Cæterum, martyr Stephanus plenus fuerit spiritu sancto, hoc est abundanter data est ei spiritus sancti gratia. Sic alma Deifera cui Dixit Gabriel, Aue gratia plena, idest excelenter plena. Vnde Hieronymus perbellè, ait. Bene plena, quia cæteris virginibus præstatur gratia per partes, Mariæ verò tota se infudit plenitudo gratiæ. Christus dominis longè aliter plenus fuit gratia, habuit quidem plenitudinem redundantiæ. Hinc Ioannes ait. De cuius plenitudine, omnes accepimus gratiam pro gratia. Allusio est ad illud. Non est datus ei spiritus ad mẽsuram. Et hactenus de nimia sanctitate Stephani, qui plenus spiritu sancto, prędicatur satis.

Nota. Ioan. 13. S. Tho. 22. q. 188. S. Hiero. Ioan. 1.

¶ Ad hæc plenus fuit fortitudine mirabili, Quartò. prothomartyr Sthephanus. Quænam lingua pro dignitate enarrare potest, quàm fortiter pugnauit contra eos qui de synagoga surrexerunt, aduersus eum? Verum & si sapientia præditi, resistere haud poterant sapientiæ & spiritui, qui in illo loquebatur, vt scitè Lucas notat: iuxta illud. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere aduersarij vestri. Citra omne dubium, omnis sapientia hominum coram Dei sapientia, mera stultitia & ignorantia est. Nemo igitur demiretur, si hęreticos diaboli versutia, quotidie surgere videat, qui sacrarum scripturarum veritati aduersentur: nam sicut olim Iannes & Mambres restiterunt Mosi, ita tunc futuros asserit Paulus, qui palàm resistant veritati, & hæc sunt tempora periculosa, quę iam instant. Cum ijs aduersarijs ad solaciũ piorũ liberè & apertè oportet disputare. Alioqui ex suis latibulis turpiter obganiũt, sic Augustinus contra donatum, Hieronymus aduersus Iouinianum, Tertulianus contra Martionem, & alij sancti, quos lubens fileo, sacrã fidem

Luc. 21. 1. Timot. 3.

fidem nostram tuētes, constanter certarūt. Quid pluribus immoror? aduersarij resistere non valuerunt spiritui qui in Stephano loquebatur, vt discat qui hæreticos cōuincit, non sibi honorem vendicare, sed immortales summo Deo gratias agere: cū psalmographo decantans. Non nobis dñe, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Nō estis vos qui loquimini, clamat saluator, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Mira res, cum nihil disputando contra eum potuissent ad falsos testes se conuertunt, quibus eum blasphemum contra legem Moysi probare queant. Acto. 6. Ecce, quòd rationibus & argumentis efficere non poterant, molibantur fraudulentis insidijs perficere, Sic neochristiani hodie faciunt, nam cum omni spe exciderunt disputando, libellos famosos dispergunt, morsibus, & scomatibus plenos, seditiones excitant & tumultus. Ad eū dē modū hebræi infestatores, disidia excitarunt, vt innocentem enecarēt. O virū mirabilē, gigantē robustissimum, qui cruētos persecutores magnificè triumphauit. Nec mirū si adueasarij vultum viderunt splentē, tanquam angeli. Habebat in pectore suo Christum Iesum, angelorum omnium dominum ac creatorem, quiq; eū roborabat.

Psal. 113.

¶ Postremò, animaduersione dignum est, quod intendens in cœlum vidit gloriā Dei, & Iesum stātem à dextris virtutis Dei. Tūc clamauit voce magna & ait. Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Haud dubiè, ex hac visione plurimum virtutis & fortitudinis, necnon & solatij sanctus hic accepit. Vos fratres videte quàm præposterè nos habeamus, tribulationes vitæ huius horrētes, & pro nostra vili, eas fugientes. Quandoquidem calamitas ipsa veluti clauis cœlorum est. Hinc Helias tyrannidem reginę pessimæ Iezabel, declinans in desertum se recepit, & tūc cœlos apertos intuitus est. Nec non angelus panē subcinericium ei attulit, & corui panem & carnes illi detulerūt, mane, & vesperi. Quid, quòd Ezechiel, dum in medio captiuorum esset, iuxta fluuiū Chobar cœli aperti sunt, & visiones Dei vidit? Mirabile dictu, in exilium ductus Ioannes, quando erat in insula Pathmos cœlum apertum cōspexit, arcana Dei se vidisse asserit, non semel sed bis. Vnde liquet, quòd tribulatio ipsa velut clauis est, qua cœli aperiuntur. Eam ob causam Iacobus clamat. Omne gaudium existimate fratres. Charissimi, quum in varias tentationes incideritis. Nusquàm legimus Stephanum

Nota.

3. Re. 17.

Eze. 1.

Apoca. 4. & 11.

num cœlos apertos vidisse, nisi calamitate ingraue scente, vt posthac cum psalmographo oremus feruenter. Proba me dñe & tẽta me. Ecce, vt fortis agonista erumnas patl desiderat, & probationem suam neutiquã formidat. Quod verò stãtem Iesum à dextris virtutis Dei testetur, nihil officit Marco dicenti. Assumptus est in cœlum, sedetq́ue à dextris Dei. Et rursus apostolus ait. Qui sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Sane Christus Iesus sedet, & stat. Sedet, quia iudex veniet vt reddat vnicuiq́ue iusta opera sua. Stat autem adiuuans pugnantes pro fide & iustitia. S. Augustinus. in. q. vete. & noui testamenti. q. 88. signanter ait. Intuens in cœlũ vidit Iesum, vt nõ sicut Esaias, qui sedẽtẽ in throno excelso per imaginẽ vidit dñm, sed verã humanitatẽ Christi vidisse intelligamus. Nempè, vt sol, & luna, & stellę, ob nimiam suã lucẽ videri possunt (quanuis maximè à nobis distent). Sic saluator se potuit præbere visibilẽ in propria forma Diuo Stephano. Haud immeritò suo athletæ Stephano sic præbuit rex noster, vt in ipso futuri martyres pignus magnum susciperent: certioresq́ue fierent diuinæ ẽ solationis, hìc in terra, quodq́ue post hanc vitam visuri essent, eundem ingenti cũ gaudio

Psalm.

Mar. ulti.

Colo. 3.

S. Augus.

Collatio.

dio in cœlo. Ores satis miranda, iugiq́ue memoria seruanda: dum lapidibus quateretur, pro se stans, orauit. Domine accipe spiritum meum: sed pro persecutoribus exorans, genua flexit, dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Sanè plus doloris patiebatur inimicorum iacturam agnoscẽs, quàm incommoda vitæ suæ cernens. O tolerantiam stupendam, o charitatem modis omnibus laudandam, atq́ue imitandam. Bonus discipulus optimi sui magistri vestigia & dogmata sequutus est. Ille orauit pro crucifixoribus in cruce pendẽs. Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Miles verò, inter saxorum crepitantium turbinẽ positis genuis, pro carnificibus orationem fudit. Ecce fratres, quo pacto inimicos diligamus, de eis benè mereri studeamus, pro eis orãtes, sicuti saluator præcipit. Sic enim pater cœlestis remittet nobis peccata nostra, largiens abundè suam gratiam, & in cœlo condonabit vitam æternam. Amen.

Nota.

Matthæ. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Annotationes

PRO SANCTO IOANNE Euangelista, in eo libro qui vocatur aduentus dñi sanctum Euangelium exponitur, & plurima in laudem dilecti Iesu explicantur nihilosetius aliquæ annotationes ponũtur hic.

Anno. 1. PRIMO, maximè aduertendũ est, quã multis priuilegijs, & prærogatiuis saluator noster decorauit dilectũ discipulũ suum Ioannẽ: nedum Apostolũ, & Euangelistã, sed martyrẽ, & prophetã excellentẽ illũ fecit. Adeò vt (iure optimo) de beato Ioanne dicere valeamus, quin Hester legimus. Sic honorabitur, quẽ rex Hester. 6. voluerit honorare. Dixerat quidẽ Amã regi Assuero. Homo quem rex honorare cupit, debet indui vestibus regijs, & imponi super equum, qui de sella regis est, & accipere dyadema super caput suũ. Et primus de principib⁹ teneat equũ eius, qui clamet per plateas ciuitatis, & dicat. Sic honorabitur quem rex voluerit honorare. Quæ omnia in Mardocheo viro hebræo, rege precipiẽte, gesta

gesta sunt. Videte fratres, quomodo rex regum, & dñs dominãtium Christus, honoret suũ dilectũ. Verũ vestem suã regalẽ ei præbuit, magnopere Ioannẽ honorãs, vbi virginẽ matrem suã, virgini apostolo commendauit. Nõne, veste hac preciosa, filiꝰ Dei coopertus, nouẽ mẽsibus in aluo Mariæ latuit? equidẽ ex ea carnis nostræ velamẽ accepit: Quãdo verbum caro factũ est, & habitauit in nobis. Eodẽ attinet quòd apostolꝰ dixit. Qui cũ in forma Dei esset, nõ rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo. Sed semetipsum exinaniuit, formã serui accipiens. In similitudinẽ hominum factus, & habitu inuẽtus vt homo. Ecce vestis illa sacerdotalis, Exod. 25. bis tincta, ex cocco, & bisso, atque purpura. Proculdubiò charissimi, virgo sacra, primò gratia summi numinis plena, à quauis macula originalis peccati fuit præseruata, adeò vt nullatenus eam tetigerit Abimelech, veluti de Sara in Genesi legimus. O vestẽ sole ipso candidiorem, regale ornamentum, sacerdotis æterni secundum ordinẽ Melchisedech. Quod profectò tinea culpæ originalis nunquã momordit. Rursus secũdò, gratia Dei tingitur vestis hæc mirabilis, vbi spiritus sanctus superuenit, & virtus altissimi eam obumbrauit, iuxta Gabrielis oraculũ.

Apoc. 3. Figura. Ioan. 1. Figura.

Venit quidem ad eam spiritus sanctus, quãdo concepta est, & deinde: superuenit in illam, vbi mater Dei facta, Deus homo fact⁹ est. Quippeque nedùm passiuè se habuit in conceptione Christi, sed actiuè administrãdo materiam ex purissimis sanguinibus, ex quibus corpus illud sacrosanctum generatum fuit. Vnde Sanctus Damascenus asserit, Mariam à spiritu sancto accepisse virtutem susceptiuam, & generatiuam. Et hactenus de veste regali, qua maximopere rex noster Christus dilectum discipulum honorauit.

Scotus. 3. d. 4.

Secundò. ¶ Deinde, magno honore saluator prosecutus est Diuũ Ioannẽ, præbẽs ei equũ suum super quem ipse apostolus requieuit. Vnde in Apocalypsi angelus vocauit Ioannẽ, & ait illi. Veni & vide. Et subinde sequitur. Et vidi, & ecce equus alb⁹ & qui sedebat super illũ habebat arcũ, & data est ei corona, & exiuit vincẽs, vt vinceret. Ni fallor equus albus absque macula vlla peccati, humanitas Christi est. Nã peccatũ nõ fecit, nec inuẽtus est dolus in ore eius, iuxta Esaiæ vaticinium quo Petrus in sua canonica secũda, vsus est, & quidẽ rectè. Vnde saluator persecutoribus suis cruẽtis, dixit. Quis ex vobis arguet me de peccato? Quod dũ audirẽt miseri obmutuerunt,

Apoca. 6.

Esa. 53. 2. Pet. 2.

tuerunt, & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum. Ecce equum, niue ipsa candidiorem, in quo sedebat filius Dei, quippequi sibi vniuit sacram illam humanitatem, quando verbum caro factum est, in Deiparæ virginis vtero. Eodem pertinet illud. Vidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis, & verax, & cum iustitia iudicans, & pugnat. Et paulò post, ait: Vocabatur filius Dei, & in capite eius diademata multa. Singula habent suam emphasim non vulgarem. Nos priorem sententiam sequamur. Exreseratione sigilli primi, exhibitio & manifestatio diuini verbi incarnati ostenditur: quæ tot retro annis promissa sub figuris & tegumentis plurimis latuerat. In arcu vero sacri euangelij, prædicatio insinuatur, quòd cordibus hominum, non tabulis lapideis, erat scribendum, vti dominus, per Ieremiã pollicitus fuerat. Equidem arcus longè fertit, & ad eundem modum annutiatio euangelij sagittas emittit. Sagittæ potentis acutæ, populi subte cadent (ait propheta regius.) Quin & saluator noster, carne assumpta, vti scuto se armauit, vt dæmonis iacula retunderet, & ictus omneis exciperet callidi hostis. Sic vicit aereas

Apoc. 19.

Ierem. 31.

Psal. 119.

potestates, & magnificè principes tenebrarum triumphauit in carne sua, teste Paulo. Data est ei corona, nam mortis, peccati, & dæmonis potentiam superauit, præfactis armis cõmunitus, & fortitudine mirabili accinctus. Sic, inquam, exiuit vincens, vt vinceret, quòd est dictu, semel ita aduersarios profligauit, ac vicit, vt non opus sit rursus contra eos pugnare. Quam ob rem non iterum moriturus surrexit, aut mors vltra el dominabitur. Verũ si mille mũdi forẽt, sanguine, & Christi Iesu nece, redẽpti essent. Dicente Dauide. Copiosa est apud Deũ redẽptio. O quã exuberãs, & copiosa fuit facta hominum redemptio, non argento & auro, sed preciosoſanguine agni immaculati. Vel sic exiuit vincens, vt vinceret. Ob id data est ei corona: quia in cruce obijt, & potẽter vicit mundum, & principem eius nequam. Nec non & quotidie vincit, in martyribus, confessoribus, & virginibus, per quos ipse pugnat aduersus diabolum, mundum, & carnem. Itaque dominus noster in sua persona semel inimicos nostros vicit, in orthodoxis suis autem continuè, eosdem infestatores nostros deijcere non cessat, vsque ad consumationem seculi. Super hunc equũ albũ dilectus Iesu requiebit, vbi in cœ-

Psal. 91.

Psalm.

Nota.

in cœna supra pectus regis nostri recubuit. O mirabilem Christi Iesu erga Ioannem beneuolentiam, quis non stupeat rem tam inauditam secum expendens? Filius Zebedæi piscatoris, caput suum reclinare audet in pectore filij Dei, & totius mundi molitoris, ac saluatoris. Amicus erat Dei Propheta Moyses, cui loquebatur dominus, vti amicus amico loqui solet, quemadmodum sacra testatur pagina. At, ipse volens accedere ad rubum ardentem, domino dicente, & clamante. Moyses, Moyses. Et extemplò dixit Deus. Ne appropies huc. Nunc verò idem Deus omnipotens, postquam factus est homo, & frater noster effectus (sic ipse se vocauit) sanctæ mulieri dicẽs. Vade & dic fratribus meis, iam surrexi. Dominus velut amore hominum captus, super pectus suum lubens, caput Ioannis excipit: tanquàm illud sponsæ repetens. Dilectus meus mihi & ego illi, inter vbera mea commorabitur. Sanè balbutit omnis lingua, in re tam seria, tanq; noua enarranda. Mirantur angeli, Cherubin stupent, clementiam regis regum Christi contemplantes, & quàm vnice Saluator homines amet, agnoscẽtes. Quid dicam fratres? cum Bernardo asserere ausim. Amor dignitatem nescit, amicos æquat. Agite

Exo. 33.

Exo. 3.

Ioan. 20.

Cant. 2.

S. Bernard.

vos obsecro charissimi in corde diuino Iesu requiē querite, non in diuitijs fallacibus, aut honoribus perituros mundi labentis, in Iesu pax nostra sita est, & extra eum nō nisi iuge bellum adinuenitur. In me pacem habebitis (ait noster rex & princeps pacis). At contra in mundo calamitoso, nemo inueniet nisi pressuras, & disidia. Sed iam par erit, vt de corona regali, qua dominus dilectum suum Ioannem ornauit aliquid dicamus.

Tertiō. ¶ Quid iam de corona regia dicam fratres, qua dominus Iesus suum apostolum vnice dilectum magnificauit? Equidem passio eius & mors, vti diadema fuit regale, & ideò nō absq; coronā spineā libenter in domo Pilati saluator suscepit. Et milites plectentes coronam spineam imposuerunt capiti eius. (vti Ioannes testis est.) Ecce regni Christi firmitas, & æternitas, iuxta illud Gabrielis ad Deiferam Mariam. Et regni eius non erit finis. Quod Daniel multis retro seculis prophetarat, dicens. Potestas eius, potestas æterna, & regnum quod non relinquetur. Ni fallor monarchia Christi deorum. Græcorum, & Romanorum, breui admodum labefactata est: nam Alexandri magni, Cęsaris, & Nabuchodonosor corona,

Ioan. 19.

Danie. 4.

rona, a morte, velut à vento Aquilonari rapta perijt. At corona regni Christi, perinde atque clauis capiti suo defixa, cadere nullatenus potest. Thronus eius, ait Dauid, Sicut dies cœli: hebraicè habetur: Thronus eius sicut Sol: perinde dicat, Messiæ regnum adeò stabile & immobile erit, vt solis instar, perpetuò extet. Hanc coronam passionis suæ Saluator exhibuit beato Ioanni, dum in monte Caluario, solus fortis athleta neci regis regum adfuit, apostolis alijs & discipulis fugam capientibus. O insignem dilectionis fortitudinem, o amoris admirandam virtutem. Quandoquidem fratres perbellè Salomon dixit. Fortis est vt mors dilectio, dura velut infernus emulatio. Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem nec flumina obrruerent illam. Enimuerò vti mors neminem timet, nemini parcit qui viuit in orbe, non regem diuitem, aut imperatorem pauet: quin etiam omnes quamlibet potentes aggreditur, & vincit. Ita dilectio Dei nullum aduersarium veretur, non carceres, cruces, aut ardentes sartagines trepidat (dicēte apostolo.)

Psal. 88.

Canti. 8.

Quis

Rom.8. Quis nos separabit à charitate Christi ? an fames? an mors? Scio quòd nec mors, nec vita poterit nos separare à charitate quæ est in Christo Iesu. Sanè omni tempore diligit qui amicus est, velut Sapiens testatur. Neq; in rebus secundis dumtaxat, qui fidelis amicus est, diligit: hoc planè & amicus fictus facere assolet, sed in aduersitate maximè amicitiam ostendit. Ni fallor, insigniter Ioannes dilexit Christum, & lampades eius, lampades ignis, atque flammarum fuere, quippè quas aquæ multæ, id est, tot infestatores Iesum persequentes, Apostolum dilectum cohibere non valuerunt, quominùs vestigia Saluatoris sequeretur, & iuxta crucem eius intrepidus staret. Ecce armiger principis Ionathæ, qui per ardua & mõtium aspera, suum dominum sequitur, donec inimicos prorsus prosternat. Ascendit Ionathas manibus & pedibus reptãs, & armiger eius secutus est eum. En Christus Iesus verus Ionathas, manibus & pedibus reptans, crucis patibulum conscendit, & inibi, cruci affixus mansit. Quem Ioannes non deserens sequebatur, & confixus cruci regis sui, contemplabatur cruciatus, & atroces dolores illius, quem tantopere diligebat. Lõgè melius quàm Paulus dicens. Christo confixus sum

Pro.17.

Nota.

1.Reg.14

Figura.

Gala.2

sum cruci. Hinc scaturit, vt nec in dolio ferentis olei vreretur, nec venenum lethale quod bibit, aliquid molestiæ, aut incommodi ei attulerit. Nec in morte dolorem mortis sensit, eò quòd in dilecto suo Christo plus quàm martyr fuit, quando agnus innocens cruci adfixus est. Itaque rex cœlorum Christus, triplici hoc honore Ioannem vehementer dilectum illustrauit, cum regali sua veste, tum equo suo albo, tum denique, corona peculiari ipsum honorans præ cæteris.

¶ Quartò, notandum, quàm conspicuè Ioannes ostendit amorem quò summopere diligebat Christum. Equidem, beato Gregorio authore, Probatio dilectionis, est exhibitio operis. Non satis est ore tenùs diligere dominum, sed corde & opere eum amemus oportet. Eam ob rem in sua Canonica egregium nobis dedit dogma. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Videte fratres, quàm opus, operibus habeamus, si veri amatores Dei sumus. Vèh qui tantùm ore diligunt, & non opere mandata Dei candida implêre student. Ioannes dilectus à Christo, vicissim Magistrum amauit, atque operibus egregijs veracem amicum sese indicauit. Salomonem nunc attentius

Quartò.

1.Ioan.4.

Pro.12.

Pro. 12. tiùs audiamus. Qui negligit damnum propter amicum, iustus est. Ni fallor, tria potissimùm bona ob Christi amorem Ioannes spreuit, videlicet, opes, honores, & voluptates. Primò diuitias reliquit, quando relictis retibus & patre, sequutus est saluatorem (cum diuo Petro clamans). Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te. Secundo, honores mundi pessum dedit, cõiectus in carcerẽ & contumeliosè flagelatus à scribis & pharisæis, vt in Actis legimus. Nec non a Domitiano Cęsare in Pathmos insulã relegatus fuit, tãquã malefactor. Tertiò tandẽ, propter Christi ingentẽ amorẽ voluptates licitas cõtẽpsit, nã eũ de nuptijs vocauit saluator, & relicta spõsa dño adhęsit. Quod sanè Diuꝰ Hieronymus, & beatꝰ Augustinus doctores insignes, in prologo super Ioannẽ incũctanter testãtur. Et ob hãc causam prę cipuo amore dñs eũ prosecutus est (dicente Salomone). Qui diligit mũditiam, habebit amicũ regẽ. Quã sit potissima & præcellens virtus virginalis mũditia, cõtinentiã vidualẽ, & castitatẽ coniugalẽ exuperãs, ostendit Sãctus Augustinus, li. de virginitate, dicẽs: Certa ratione & sanctarũ scripturarũ auctoritate, nec peccatũ esse nuptias inuenimus, nec eas bono, aut virginalis cõtinentię, vel etiam

Matthæ.

Acto. 5.

Apoca. 1.

S. Hiero.

S. Augus.

etiã vidualis ęquamus. Quã sentẽtiã pluribꝰ argumẽtis probat S. Hierony. cõtra Iouinia ni errorẽ disputãs. Quiq; impudẽter asserebat, virginitatẽ nõ esse prę fe rẽdã mattimonio. S. Tho. 2. 2. q. 152. ar. 4. Vnde apostolus de hac cœlesti virtute differtans ad Cotinthios, ait. De virginibus pręceptum non habeo, consilium autẽdo. Ecce tanquàm melius & excellentius bonum virginitatẽ consulit, quippe quæ angelis cognata est. Quid quòd in iuuentute sua mundum reliquit, quæ res maximè chara & grata est Deo. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Considerent hoc penitiùs adolescentes, & caueant ne violẽt templum Dei carnis delitias amantes. Nam si quis violaberit templum Dei, disperdet illum Deus, vti apostolus testatur. Et alibi. Nescitis quia corpora vestra templũ sunt spiritus sancti? haud dubiè propter nefanda opera sacerdotum & pharisæorum tẽplum Salomonis fuit destructũ per Romanos, & ita (re vera) corpus nostrũ & anima quæ tẽplũ Dei sunt, si per libidinẽ polluãtur, & idò la Veneris & Bachi in eo constituãtur, alto Dei consilio per dęmonẽ qui rex superborum est, diruentur, & succendẽtur geennali igne. Caudam & caput vituli ex præcepto domini

S. Hiero.

1. Corin.

Tre. 3.

Figura.

Exodi. 29.

Figura.

domini olim ei offerebãtur, vt nos iuuentutem, & senectutem Deo dicare conemur. Diuum Ioannem comitãtes, qui ab adolescentia sua Christo adherens, pro virili sua vsque ad senectam, & senium ei seruiuit, eodemque potitur in cœlesti gloria.

PRO FESTO SANCTORUM Innocentium. Annotationes quædam.

Annota. 1 Quidem ob singularem munditiam diuus Ioannes, vt paulò supra diximus, peculiarem amicitiã Christi Iesu sibi cõciliauit, nam virginalis integritas virtus angelica est, eò quod in cœlo, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli. O quantò amore Saluator affectus est erga paruulos innocentes, quos vt vernantes flores ipse patri cœlesti hodie obtulit. Ego flos campi & lilium conuallium (ait dominus.) Et be-
Psalm. 44. ne flos, quia speciosus forma præ filijs hominum, teste Propheta. Vbi Sanctus Theo-
S. Theodo. dorius. Tu quẽ Regem nominaui, quẽ per inscriptionem dilectum appellaui, pulchritudinem quidem hominum naturam superas.

ras. Quid enim tam pulchrum, tã elegãs, tã deniq; formosum, quã Iesus Christus optimus vnquã fuit? Quiq; ab omni labe & macula peccati immunis suaptè natura fuit, & omniũ virtutũ numeris absolutissimus inuẽtus est. Qũe (inquã) species, tã amabilis, tã suauis, & iucũda, quã huius mãsuetissimus regis aspectus? Is neminẽ pœnitentẽ aspernatur, quãuis improbũ tadq;, adeò omnes afflictos in suũ sinũ excipit vltrò, vt dulcissimis verbis eos allicere conetur dicens. Oẽs qui laboratis, & onerati estis, venite ad me, Matt. 11.
& ego reficiã vos. Flos ergo ipse est pulcherrimus cãpi, nõ horti, manu hominis cõplantatus, sed in vtero sacrosanctæ almæ virginis, Spiritus sancti gratia generatus. Huc pertinet illud angeli ad Ioseph dicentis. Quod in ea natũ est, de Spiritu sancto est. Matth. 2.
Nẽpè, quod vulgaris traditio nostra dixit. Ex vtero ante luciferũ genuite. Hebraicè sic habetur, in splẽdoribus sanctitatis, ab vtero auroræ tibi ros generationis tuæ. Ecce castissimus & miraculosus Christi cõceptus, & ortus, aptè describitur, adeò vt nihil possit fieri elegãtiùs. Vt enim terrenus vapor Collatio.
vi cœlesti in altũ fertur, atq; ibi sub aurorã cõcretus cogitur in rorẽ, qui decidẽs, terrã vberem, lætamq; efficit: ita purissimus sanguis

guls virginis Mariæ, vi Spiritus sancti vterum influens, sine vllo virili satu, concreuit in corpus domini nostri Iesu Christi. Qui in lucem editus, humanum exhilarauit genus, atque omni genere virtutum maximè fœrax & fœcundum reddidit. Quas ob res Esaias eundem conceptum & ortum rori
Esa. 45. comparat dicens. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum. Nec diuus Augustinus ab hac sententia discedit. Qui ergo flos campi est, & stellis ac rosis pulchritudinem præstitit, is magnopere pueros hos dilexit, & vti flores pulcherrimas ex viridario sanctæ ecclesiæ collegit. Vnde clamat ad sponsam gaudio miro affectus. Flores apparue-
Cant. 2. rũt in terra nostra. Nẽpè, postquã flos de radice Iesse ascendit & in terris apparuit, fas erat, vt insignes flores prodirẽt, niueo purpureoq; colore spirãtes in totũ orbẽ terrarũ odorẽ suauissimũ, apostoli, martyres, & cõfessores, ac virgines. Inter quos subsequentes flores, tanquã primitiæ eorũ, & matutino quodam exortu, in ipso nascẽtis huius principalis floris initio, visi sunt S. Innocentes, perinde atq; flores vernatissimi, & adrãdo quodã nitore spectabiles. Haud exiguo numero sunt prędicti flores, sed cãdidatũ constituũt, & purpuratũ ordinẽ, numero

sa multitudine coplosum. O quãtũ floribus hisce decoratur empyreũ cœlũ, cũ quibus vehemẽter gaudet saluator ex Bethleẽ oriũdus. Erãt quidẽ cõciues, quia in hac ciuitate & finibus eius interfecti sunt pro Christo. Solet enim eadem patria inter homines arctiorem amicitiam conciliare. Nota.

¶ Subhęc, attendamus oportet, quanta fuerit rabies, & crudelitas regis cruenti Herodis, de quo Matthæus sic ait. Videns autẽ Herodes quoniã illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros qui erãt in Bethleẽ, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà. O belluã immanissimã, ô regẽ cruentũ, quid tibi dãni Innocentes ij intulerũt? Quorsum tam atroci morte eos dilaceras? rex regũ Messias, quẽ frustrà persequeris, nõ eò venit vt terrenũ ac labile arripiat imperiũ, sed potiùs vt lubẽs diligẽtibus se, cœleste atq; perpetuũ impẽdat regnũ. Falleris, falleris, tyranne sceleratissime. Aduertẽdũ maximè, quãtũ sit curę patri cœlesti erga vnigenã suũ, quẽ ab ęterno ex sua substãtia genuit. Verũ hîc est cui ipse ait. Fi-
Psal. 2. liꝰ meus es tu, ego hodie genui te. Quòd sanè nemini angelorũ vnquàm dictum fuit, ceu egregiè Paulus expendit. O nos fœlices charissimi, si Dei summi filij simus, si

Secundò.

Versutia Herodis.

adoptionis gratiam, quippè quam in baptismo sancto suscepimus non amittamus, vel iam perditam, ob pœnitentiam veram recuperemus. Planè tunc seriò clamare cum cithara cœdo poterimus. Dominus solicitus est mei: & iterū. Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo. Ethæc est pollicitatio illa quondam Abrahæ facta. Noli timere, ego protector tuus sum, & merces magna nimis. Eodem (ni fallor) spectat illud Ecclesiastici dicentis. Protector est omnibus exquirentibus se. Si enim primogenitum suū Israelem, Deus optimus, sic seruauit à Pharaonis versuti ira, & eū custodiuit, sicut pupillā oculi sui, quique in deserto vitulū peperam erexit, & adorauit, verum Deum, & mūdi molitorē contempsit: quantò magis populū Christianum tutabitur dominus modò, fide illibata, & charitate flāmigera creatorē suū colat? Sub hæc, par erat vt pater cœlestis filiū suū Iesum Christū ab Herodis sęuitia liberaret, quò omnes adoptiui filij, calamitate ingruente, nullatenùs desponderent animum. Quin potiùs cor suum erigeret, & spem suam in Deo optimo collocarēt, cum vate regio decātantes. Si exurgat aduersum me prelium, in hoc ego sperabo. Hāc mirabilem virtutem, fratres, solicitiùs

Psalm. 39.
Psalm. 26.
Gene. 15.
Eccles. 2.
Nota.
Psalm. 26.

seruate, per quam Deo adhęret anima, pro vt in nobis est principiū perfectæ bonitatis, inquantū, scilicet, per spem diuino auxilio innitimur ad beatitudinē obtinendā. S. Tho. 2. 2. q. 17. ar. 6. Atqui quomodo pater cœlestis à versuto Herode liberarit filiū suū Christū, vel succincto sermone nūc ostēdamus. Est quidem res admodū scitu digna. ¶ Secundò, vel maximè considerāda est summi numinis prouidentia, erga puerū Iesum, quā latiùs nobis Matthæus in hodierno euāgelio narrat. Apparuit angelus dñi Ioseph in somnis dicēs. Accipe puerū & matrē eius, & fuge in Ægyptū, & esto ibi vsq; dū dicā tibi: futurum est enim vt Herodes quærat puerū ad perdendū eū. Ecce quā vera sit sentētia illa. Sapiētia attingit à fine vsque ad finē fortiter, & nihil osetiùs disponit omnia suauiter. Verùm Saluator noster ab Herodis ira poterat se tueri, sine labore huius itineris, & exilij: ipse populum suum inter maris vndas à sæuitia regis Ægypti defendit: ipse Danielem inter leones famescentes, illæsum seruauit, necnon & Ionam in ventre cæti incolumen custodiuit. Veruntamen, vt vaticinium Oseæ impleatur. Ex Ægypto vocari filium meum, ius erat, vt in Ægyptum pergeret. Quo oraculo

S. Tho. 2. 2. q. 17. ar. 6.
Secundò.
Matt. 2.
Sap. 7.
Oseæ. 11.

vsus est Matthæus in lectione euãgelij. Præterea, exẽplo voluit esse fidelibus, ne audeãt Deum tentare, sed persecutione imminente, aliò se transferant. Iuxta illud. Date locũ iræ. Itaque, quòd ore suo sacro ipse deprẽp serat apostolis præcipiens, vt si quando in

Matth. 10. vna ciuitate inimici eos insectarẽtur, fugerẽt in aliam, hoc ipsum opere nunc docuit. Quid quòd in Ægyptum profectus est dñs, quia nõ irascitur in perpetuũ, qui fons inexhaustus misericordiæ est. Et qui decẽ plagis quondã Ægyptios percusserat, vna medicina sanare eos vult, mittẽs filiũ suũ pater, tãquàm signũ efficax magnæ reconciliationis futuræ. Moses olim in Ægypto diem vertit in noctem, ideo Christus illuc venit, vt tenebras errorũ depellat. Fugit (ait Augu-

S. Augus. stinus) vt illuminaret, nõ vt lateret, sermone de Epiphania. Ecce quã magnũ sacramẽtum in hac Christi fuga latitabat. Cęterum angelus in somnis apparuit Ioseph, vbi mystice designatur, quòd illi qui à curis terrenis & secularibus negotijs quiescunt, angelica visione perfrui merẽtur. Hinc legimus in Canticis. Ego dormio, & cor meum vigilat. Dormiebat spõsa externè, vigilabat autẽ internè, magnalia Dei cõtemplans. Eodẽ

Psal. pertinet illud Psalmi. Quia non cognoui negotiationẽ, introibo in potẽtias dñi. Hebraicè sic habetur. In somnis apparuit ei angelus: nã quãdo vires sensuum ligatæ sunt, tũc mẽs aptior fit diuinis reuelationibus suscipiẽdis, & intelligendis. Si quis propheta fuerit inter vos, in somnis apparebo ei, ait dñs. Cæterũ obseruandũ, quòd statim surrexit vir iustus Ioseph, & eadẽ nocte opere impleuit, quod dñs per angelum ei præcepe-

Num. 12. rat. Nocte, inquã, surrexit: quia omnis insectatio & persecutio nox est, teste diuo Hie-

S. Hieron. ronymo, at cõtra, dies, refrigeriũ. O nos beatos si properè cũ Ioseph mandata Dei exequẽtes nõ moras trahamus, aut ocio irretiti pigritemur. Veh illis qui dicũt. Mãda, remãda, modicũ ibi, modicũ ibi. Nõ enim fas est procrastinare, domino vocante, & Herode insectante. Fugiamus diaboli tendiculas, fugiamus mundum, etiam nosipsos, nostraq; praua desideria fugiamus. Sed iam obsecro, charissimi, mecũ paulisper expendite, quãtum doloris & timoris, sacrum virginis pectus inuasit: subinde vt tam infaustissimum audiuit nuntium. Proculdubiò, vt

Esa. 28. ego reor, statim flexis genibus patri cœlesti, necnon & filio suo Christo gratias immortales egit, cum viro iusto Iob exclamans, manibus in cœlum extensis.

Iob. 1. Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus? Sicut Deo placuit, ita factum est: sit nomen domini benedictum. Ijs dictis excitauit puerum benedictum Iesum, & consolata est sanctum Ioseph, & illud sponsæ in Canticis

Cant. 1. proferens, aiebat. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. O quos terrores in via illa passa est, per deserta scalentia gradiens, Herodianam fœuitiam valde timens. Tandem Sal-

uator noster, intra se patrem alloquebatur,

Psalm. 38. & cum Dauide clamabat. Peregrinus sum, sicut omnes patres mei. Mirabile dictu, domino Iesu ingrediente, omnia idôla Ægy-

pti corruerunt, & à facie eius deiecta sunt. Quod planè tot retro diebus egregius va-

Esa. 19. tes Esaias prophetarat. Ecce ascendet dominus super nubem leuẽ, & ingredietur Ægyptum, & cõmouebuntur simulachra Ægy-

pti. Enimuerò ad literam de puero benedicto Iesu hoc explicat S. Hieronymꝰ. Quẽnã

Scotus. 3. d. 3. obsecro nubes leuis hæc est, absq; graui mole peccati, nisi alma virgo, cuius conceptio singularis fuit, adeò vt à quauis noxa originalis, extiterit immunis? Ipsa nanque caput drachonis magnificè contriuit, summi numinis gratia fulta, & præseruata.

Sed

Sed de ijs super, satisque diximus, in festo immaculatæ illius cõceptionis. Vel nubes leuis, Christi humanitas est, cuiusuis culpæ expers. Nempè, Saluator ipse est, de quo Esaias. Qui peccatum non fecit, nec inuen- Esaiæ. 53. tus est dolus in ore eius. Equidem natura quã assumpsit filius Dei, vertibilis erat, veruntamen confirmata est, per beatitudinẽ. Quam ob rem sicuti beati peccare non possunt, ita neque Christus. Hinc laus illa quæ Scotus. d. canitur de quouis sancto, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit. Eccle. 31. Ex vna parte defectibi litatem dicit, & hoc non conuenit Christo. Alia pars rationẽ habet perfectionis: quia non est transgressus, & illud competit Saluatori nostro. O Iesu bone, & nostri amantissime, ingredere obsecro pectus nostrum, & cuncta idôla euerte. Non sit pòsthac idôlum superbiæ, non auaritiæ aut cuiusuis scelleris simulachrum. Discedant phantasmata cuncta cogitationum nostrarum, tranquilla sint omia te aduentante, & in corde nostro commorante. Immorati sumus fratres Nota. in hoc exilio, & peregrinatione virginis almæ, & pueri sanctissimi Iesu, nec me pœnitet, vtinam diu noctuque, labores hosce, tã matris quàm filij nostro in pectore versan-

tes, ab his peregrinis non discederemus vnquàm. Vos fratres dum post ortũ videtis Iesum à tyranno insaniente persecutum, & in Ægyptum fugientem, ne miremini, si dum rei spirituali seruire incipitis, dæmon bellũ excitat, sed omnia viriliter feratis oportet, Saluatoris labores contemplantes. Sanè verissima est illa apostoli sentẽtia. Omnes qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutiones patientur, quandoquidem vocula illa, omnes, magnã energiam habet. Ne ergo quis sibi blandiatur, aut in medio belli pacẽ sibi ꝓmittat, vbi dogma hoc Pauli audit.

Tertiò. ¶ Tertiò, quanta fuerit ira, quanque dira Herodis pessimi crudelitas, iam euangelista narrat.

Text. *¶ Herodes videns quoniã illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erãt in Bethleem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, secundùm tempus, quod exquisierat à Magis.*

Herodis insania. ¶ Ecruentus rex, abiecto fuco, & hypocrisi, qua se puerum Iesum adorare promiserat, posita impotens ira, prorrupit in manifestam insanam, atque suæ vesaniæ ministros emittens, omneis infantes bimulos, aut hac ætate teneriores enecauit. Nempè, crudelitas tempus distulit, locum dilatauit pueros vniuersos complexa, existimãs hoc impio consilio, satis sibi cautum esse, ne qua posset elabi, quem vnum cupiebat extinctum. At frustra mortalium astutia nititur aduersus consilia diuina (sicut scriptũ est.) Non est prudentia, non est consilium, contra dominum. Quinetiam ipse apprehẽdit sapientes in astutia sua. Verùm in hoc hoste deliniati sunt omnes tyranni, qui aduersus euangelium & eius alumnos erant surrecturi. En Pharao rex crudelis paruulos hebræos interficere iubet, quanuis frustra innocentium sanguine imperium suũ stabilire molliatur. Siquidem Herodi data erat occasio resipiscendi, quando à Magis Messiam natum esse audiuit, nisi mentem illius regnandi ambitio prorsus excæcarit. Sed dũ suo vitio vertit omnia in maiorem insaniam, sua malitia Dei aduentum & iustitiam illustrauit, dũ omnibus palàm fit, innoxios puellos immani crudelitate trucidatos, & ipsum horribili dignum exitio, quo postea perijt, (teste Iosepho) & cum pro Christo interimi, seruari sit, plus pro-

Prob. 21.

Iob. 5.

Exod. 1.

S. August.

profuit prophanus hostis paruulis beatis, odio, quã profuisset, obsequio, ceu Diuus Augustinus testatur. Atqui, ne quis dubitaret hoc dispensatione diuini consilij sic euenisse, euangelista attulit vaticinium Hieremiæ in quo adumbratum est, quòd multis post seculis esset futurum. Vox in Rama audita est, Rachel plorans filios suos. Etenim vehementer plorabunda, lugubris, & lamẽ
Gene. 33. tabilis ea vox erat, Rachelis sepultæ iuxta Bethleem. Plorabatque filios suos, eò quod de medio sublati in hac vita non sunt. Itaq; sub hac fœmina, matrum luctum, suos filios deplorantium, propheta expressit. Vaticinium sic habet.
Hiere. 31. Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & flectus, Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt. Vnde Beatus Hieronymus. Quid est, mittens, occidit omnes pueros qui erant in Bethleem? Verùm sicut bel
Collatio. lua vulnerata, quicquid oculis eius occurrit, quasi actorẽ sui vulneris dilaniat: sic Herodes delusus à Magis, iram suam super paruulos diffundebat. Obseruandũ, quòd ideò pueros vnius diei, & annorum duorum præcepit interimere, ne fortè puer Iesus quem
S. August. stella cœli indicabat, & Magi adorare venerant, speciem suam paulò super ætatem vel infra

infra transformaret, & ætatem sui temporis occultaret. O beatos pueros, in quorũ morte, omniũ martyrũ preciosa mors designata fuit. Sanè quòd paruuli occisi sunt, indicat per humilitatis meritum, peruenien-
dum esse ad martyrij gloriam. Cæterũ quẽ-
admodum olim Abimelech, qui figura fuit Iudi. 9.
sceleratissimi Herodis, septuaginta fratres suos ex legitimo thoro natos occidit super lapidem vnum, vt principatum paternum obtineret, quippequi ei nõ debebatur quia illegitimus erat, & tandem post gestam tribus annis tyrannidem, in oppugnatione vnius turris à muliere interfectus est, fragmẽto in caput eius illiso. Sic sceleste rex Herodes, post innocentum atrocem necẽ, suis Iosephus li. Antiqui. manibus sese enecauit, miserè obiens. Sub hæc, quanuis voluntas paruulis his defuerit, martyrij palmam acceperũt & testes veritatis fuerunt. Martyr, testis interpretatur Sanct. Tho. 2. 2. q. 124. ar. 5. & cum innocẽ- S. Th. 2. 2.
tes pro Christo passi sunt, imò in vnoquoq; q. 124.
affectu persequentis, Saluator ipse occidebatur, de eorum martyrio dubitare fas non
(C). Beati qui persecutionem patiuntur pro- Matth. 5.
pter iustitiam, quoniam ipsorum est regnũ cœlorum (ait dominus.) Sicut nunc intẽtio & fides ecclesiæ sufficit paruulis, ad iustificatio-

nem in baptismo susceptο, sic de circuncl-
sione antiquitùs est asserendum, scilicet, vo
luntas ipsa ecclesię offerentis hos pueros,
sufficiens fuit, ad coronam martyrij capes-
sendam. Non loquendo, sed moriendo con
fessi sunt Christum, canit sancta ecclesia.
Nec deest opinio, quæ in ijs paruulis acce-
leratũ dicit miraculosè rationis vsum, quã-
quã autoritate sacræ scripturæ probari nõ
S.Th.2.2. posit. S. Tho. 2.2.q.114.ar.1.ad primũ. Vn
q.114.ar. de Sanctus Augustin. ait. Ille de vestra coro
1. na dubitabit in passione pro Christo, qui
S.August. etiam paruulis baptismum Christi nõ pro-
Ser.epi- desse æstimat. Nonne ij empti sunt de terra
pha. primitiæ Deo & agno? Apoca. 14. Ambula
Apoc.14. bunt mecũ in albis, ait, dñs, eò quòd digni
sunt. Qui fusius de martyrio innocẽtum vi
dere cupit, Chrysostomum legat, parte. 5.
In duabus homelijs. Nos verò fratres procli
ui genu Christum precemur, vt nobis gra-
tiam suam impertiat, qua fulti martyrũ ve-
stigia sectemur. Nõ est magnum, ait, Diuus
S. Cyprid. Cyprianus, festum martyris celebrare, at e-
ius patientiam, & fortitudinem imitari, val
de difficile est. Huc attinet illud beati Au-
gustini. Imitari nõ pigeat, quòd celebrare
delectat. Sed nos volumus gaudere cũ san-
ctis, & tribulationes nolumus sustinere cũ
illis.

illis. Sectemur nunc eorum vestigia, vt ad il
lorum fœlicitatem valeamus peruenire.

¶ Quartò tãdem, silenda haud est, magna fi Quartò.
des Beati Ioseph, qui incũctãter adhęsit ver
bo angeli, sibi secretum hoc reuelãtis. Sanè
antequã nasceretur Christus ab angelo au-
dierat, ipsum mũdi Saluatorẽ esse. Quod in
ea natũ est, de spiritu sancto est. Vocabis no Matth.2.
mẽ eius Iesum, ipse saluũ faciet populũ suũ,
à peccatis eorum. Veruntamen hunc vi-
det, cum sit Saluator omnium, quod se non
liberat in sua patria nisi fugã accipiat, per-
inde ac si homo esset tantùm. Attendite fra
tres qualiter Deus optimus, suorum electo
rum probat fidem. Sic tentauit Abraham Gene. 15.
in filij sui sacrificio, tentauit Ioseph Iaco-
bi filium, cui reuelauit quod sol & luna, &
stellę eum adorarent, nihilominùs venditus
à fratribus, in Ægyptum ducitur, necnon Gene.22.
in carcerem mittitur. Idque, de Dauide
in sacris literis versatis perspicuum est.
Nam postquàm vnctus fuit in regem,
Saul eum vehementer persequebatur. Vos
obsecro fratres illud Esaiæ cordi vestro fi- Esaiæ.38.
gite. Qui crediderit non festinet, verbum
Dei firmiter intueatur, quantumcunque
omnia desperata appareant. Vult enim
Deus vt captiuemus intellectum nostrum 2. Corint.
in ob

in obsequium illius. Extat inuiolabile verbum Christi. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibūt. Lucæ. 22. Huc pertinet quòd Petrus ait. In quo exultabitis modicum nunc, si oportet contristari in varijs tentationibus. Vt probatio fidei 1. Petri. 1. vestræ multò precioſior ſit argento, & auro, quod per ignem probatur. Ni fallor ſingula verba peculiarem energiam habēt. Ecce quàm perfectam habuit fidem Sanctus Ioſeph, & Deipara Maria maximè in hoc exilio, in Ægyptum proficiſcentes. Nos eundē modum in varijs tentationibus, quas patimur, gaudeamus, ſciētes quoniā probatio fidei patientiam operatur, patientia au- 1. Iaco. 1. tem opus perfectū habet, teſte Iacobo. Ecce qualis ſit vita Chriſtiana, fratres, nempè quotidiana pugna, & iugis crux, & ideò à cunabulis inſectationem patitur Saluator noſter. Alioqui ipſe non diceret electis ſuis. In mundo preſſuram habebitis, in me autē pacem. Et iterum. Si de mundo eſſetis, mun- Ioan. 15. dus quod ſuum eſſet diligeret, ſed quia de mundo non eſtis, ſed ego de mundo elegi vos, ideò odit vos. O ſummi Dei iudicij, ſi- cta ciuitas Hieruſalem, in qua ſacerdotes, & phariſæi religioſi, Chriſtum Meſsiam non habent, & Ægyptus plena idolis, eum poſſi-

det. Nolite iudicare ſecundùm faciem poſt- Matth. 7.
hac, ſed omnia ſapientiæ Dei committite, ipſe nouit qui ſunt eius. Non omnes qui in Ægypto, id eſt, in mundo degunt, reprobi ſunt, nec omnes duodecim apoſtoli, quos Chriſtus accerſiuit in cœlo regnant. Iudas peſsimus cum diabolo pœnas dat perpetuas. O nimium fœlicem ciuitatem Heliopo- Hiſtoria
lim, in qua filius Dei Ieſus, cum ſacerrima triparti.
virgine matre & Ioſeph manſit, vſque ad Herodis necem atrocem: quique adhuc viuens, vermibus ſcatebat, pœnas commeritas ſuis facinoris luens. (Summa). Nos chariſsimi ad obeundos labores accingamur, ſubinde oportet cum Chriſto Ieſu peregrinari, ſcientes, quoniam vt muſcę à leuibus locis, Collatio.
veluti ſpeculis delabuntur, aſperis verò, & cauis inſident: ſic nimirùm proſpero rerum ſtatu facilè excidere ſolemus, cùm in aduerſis nos vt cunque ſuſtineamus. Exemplo nobis ſit Adā in amœniſsima paradiſo poſitus, vnde miſerè corruit, & vir ſanctus Iob plagis confectus & in ſterquilinio iacens, Adamo fortiùs pugnauit, & Sathanā Iob. 1.
gloriosè profligauit. Et de feſto innocentium ſatis.

PRO FESTO CIRCVNCI-sionis Saluatoris nostri, annotationes.

Annot. 1. QVanquā in libro de aduentu domini euangelium huius solennitatis, fusius pro modulo nostro exposuimus, nōnullas annotationes hîc dictare placuit. Mira res, quòd Saluator mundi, qui infirmitatib⁹ nostris mederi venerat, & medicamen nobis sauciatis impendere instituerat, ipse circuncisionem susciperet, quippe quæ antidotum peccati originalis fuerat. Atqui si penitiùs remindagare velimus, non frustra, sed alto Dei consilio id gestū fore agnoscemus. Verùm nemo pro dignitate exprimere potest quàm fuerit cōmodum, imò perne cessarium Christum circuncidi. Nempè, quāplures hæreses hodie vno hoc gladio interemit, palā faciens verā carnē assumpsisse, quod Manichęus post ore improbo negauit. Appollinarius perperā asseruit, corpus Christi diuinitati esse cōsubstantiale. Valentinus verò testatus de cœlo Christū attulisse corpus. Vidēs ergo Iesus qui sapientia patris est, & omnia nuda sunt oculis eius, & aperta antequàm fiant, cultro lapideo se obtulit in circuncisione, sanguinem suum benedictumque effundere decreuit, quo blasphemantium hæreticorum ora occludat. Itaque misericordiæ parens Saluator noster, fidei nostræ sacræ consulēs, & neochristianos deijcere volens, versutia Satanæ deceptos, ne gratos tāto benefactori se præberent, octauo die circuncisionem accepit. Ob eandem causam fatigatus ex itinere, sedit supra Samarię fontem. Post diutina ieiunia in deserto esurijt, in horto tertiò patri orans, in agonia mœrore confectus, sudor eius factus est, tanquàm gutæ sanguinis decurrentis in terra. Et vt summatim dicam, nullatenus teneretur nisi homo, non flagellaretur nisi homo, nec crucifigeretur nisi homo, quemadmodum probè Beatus asserit Augustinus. Quæ omnia & alia id genus multa, argumento sunt, veram humanitatem, & non fictam, filium Dei induisse. Præterea par erat vt sese filium Abrahæ ostenderet, cui pollicitatio olim facta est. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Et quoniam Abrahæ primò circuncisio data est, & posteris eius, oportebat eum circuncidi. Sanct. Thom. 3. part. quæst. 37. art. 1.

Iohn. 4.

Luc. 21.

S. August.

Gene. 17.

Hæreticorum præstigia.

¶ Secundò, vel maximè fas erat, vt

Christus non circuncisionē horreret, quò legem antiquam à Deo datam fore probaret. Enimuerò temeritas Manichæi tam insignis fuit, vt vetus testamentum institutū à Deo optimo negaret, quum in libris Moysi, & prophetarum scriptis, passim scriptū sit. Hæc dicit dominus. Quin & saluator in euangelio necnō euangelistę omnes sæpenumero veteris testamenti verba depromunt, quibus ea quæ dicunt, fulciunt ac roborant. Huc spectat quòd apostolus ait. Omnia quę scripta sunt, ad nostrā doctrinā scripta sunt, vt per cōsolationē scripturarū spem habeamus. En scopus in quem tendit vtrumq; testamētum, nēpè, vt de pietate & misericordia summi numinis nullatenus desperemus, quāuis omnigenis peccatis circūuallatos nos videamus, cū Dauide vociferātes. In te dñe speraui, nō confundar in æternū: in iustitia tua viuifica me. Cæterū dū octauo die iuxta legis edictum dñs circunciditur, suo exēplo inuitat nos, vt præcepta Dei quā primū adimpleamus, nō autem morās trahentes desides simus. Si vis ad vitam ingredi serua mādata, ait, Saluator. Et apostolos suos dixit. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Equidē legē Dei spernēs, mūdi & Satanę amicus est, nō Chri-

Roma. 15.

Psalm.

Matt. 19.

Ioan. 15.

Christi Iesu. Cœpit ergo Iesus facere, & deinde docere, opere primo orthodoxos suos erudiuit, & posteà verbis euāgeliū prędicauit. Vt ergo nos excitaret ad legē Dei implēdā, legislator ipse legis onus graue humeris suis imposuit. Mitto lubēs hîc, quòd magnopere Saluator semper studuit occasiones à Iudæis auferre, dicēte scriptura. Qui vult discedere ab amico occasionē quęrit. Verū ni si circūcisionē acciperet, tāquā incircuncisum eū explodērēt, nec dogmata eius frugifera audirent. Sanct. Thom. 3. par. 37. art. 1.

¶ Sub hæc, oportebat puerum Iesum circūcidi, vt graue onus legis in se ipso sustinens, fideles suos omneis ab onere legis liberaret. Hāc rationem subindicat Paulus ad Galatas scribens. Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factū sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret. Vbi Beatus Augustinus, libr. 2. de Trinitate, cap. 5. Mulierem appellat virginem more hebræorum, nam Eua adhuc virgo, in Genesi, mulier vocatur. Ædificauit dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem. Accepit ergo formam serui ex matre, qui in forma Dei erat æqualis patri ab æterno. Sicque factus est sub lege dominus legis, quò serui pudefiant legi Dei non parēre. Quid plura?

Tertiò.

Gala. 4.

Genesi. 2.

factus ex muliere benedicta, per quē facta sunt omnia in cœlo & in terra. Quem cōstituit pater hæredē vniuersorum, per quē fecit & secula. Aduertendum autem est, quòd dominus circuncisionē auferens ad sacrum baptismum nos mittit. Nam nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non poterit videre regnū Dei. Ecce quòd olim præstabat circuncisio fidelibus in Messiam credētib', id abūdātius præstat baptismus. Tollit proculdubiò originale delictū & actuale, & cœli ianuā aperit, quā circuncisio reserare nequibat. In cuius typo, baptizato domino, cœlum apertum est. Sāctus. Tho. 3. p. q. 69. ar. 7. Amouit sanè Christus omne impedimentum, id est, omnem culpam & reatū per suam sanctā mortē, ideò regnū cœlorū baptizatis iā patet. Modò candorem innocētiæ imbi acceptū obseruēt, vel si lapsi fuerint per veram pœnitentiam resurgant. Et hæc est secunda tabula post naufragium, Diuo Hieronymo contestante: nec obstat quicquam quod dominus Abrahæ dederit signaculū circūcisionis in fœdus sempiternū: nā in sacra scriptura longū tempus significatur, non perpetuitatem. Allusio est ad illud. Ne fortè mittat manū ad arborem vitæ, & viuat in æternum. Hoc est, in tempus

Hebræ. 1.

Ioan. 3.

Luc. 3.

S. Hieron.

Genes. 17.

pus longum. Enimuerò primus parens post casſum, in æternū viuere non poterat, quāuis de arbore vitæ cibum assumeret. Quin & in eodem capite Geneseos, dominus dixit. Dabo tibi terram peregrinationis tuæ, & semini tuo, in possessionem æternam. Nihilominus omnibus palàm est, quod Sarraceni, & turcæ, eam possident. Quid pluribus immoror? Profectò, mutilum erat medicamen illud antiquæ legis, quod tantùm viris non mulieribus salutem dabat. Saluabantur autem puellæ fide parentum, vt i Magister asserit distinct. 1. At baptismus sacer vniuersalis medela est, vtrunque sexum amplectens, & omnes filios Dei constituit, apostolo contestante. Quotquot baptizati estis Christū induistis. Perinde dicat, tam est efficax sacramentum hoc, vt qui sancti baptismatis vnda abluitur, Christi Iesu meritis participet, & sicut quondam Iacob veste fratris sui indutus, à patre benedictionem accepit, ita qui baptizatus fuerit, ni obicem ponat, grātia Saluatoris coopertus euadit: & ita decorus & speciosus efficitur, coràm patre cœlesti, vt voce alacri clamet. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. O quam plena omnium charismatum donis, anima

Genes. 17.

Magist. d. 1.

Gala. 3.

Genes. 27.

noſtra ex illo fonte ſacro exit. Verùm lepra Naamã, vbi in Iordane euamuit, & adeò mundus factus eſt, poſtquàm iubente Heliſæo ille ſe lauit, vt caro eius reſloruerit tanquàm caro pueri. Quæ omnia ſacri baptiſmi figuram adumbrabant. Tandem aſſerẽdum eſt, baptizatos, nedùm gratiam accipere, ſed virtutum copiam. Ideò apoſtolus ad Titum, ait. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis ſpiritus ſancti, quẽ effudit in nos abundè. Gloſſa, id eſt, ad remiſsionem peccatorum, & copiam virtutum. Et de his abundè tractat Sanct. Tho. 3. par. quæſt. 69. art. 4.

4. Re. 5.

Titi. 3.

Quartò. ¶ Quartò, ſummopere notandum, quòd baptiſmus adeò euacuauit circunciſionem illam carnis, vt incunctanter apoſtolus dicat. Si circuncidamini, nihil Chriſtus profuit vobis. Mira res, quæ antea ſalubris erat, & originale peccatum delebat, nunc facta eſt lethalis, & nociua, poſtquàm euangelium clareſcere cœpit, & per apoſtolos vbique terrarum illuxit. Sanè circunciſio illa ſignaculũ fidei erat populo Dei, apoſtolo teſte, & ob id præparatoria fuit, ad ſanctũ baptiſmũ. Veniẽte autẽ luce, vmbra extenuata eſt. Imò oĩa illis in figurã cõtingebant. Iãigitur veritas, & gratia, per Ieſum Chriſtũ facta

Roma. 4.

1. Cor. 10.

facta eſt. Quando quidem vti in illa Circunciſione auferebatur pellicula illa carnis, ſic per baptiſmum homo expoliatur à carnali conuerſatione. S. Thom. 3. p. queſt. 70. ar. 1. Quòd vero cultro lapideo fiebat, non ex domini inſtituto factum eſt, quanuis Sephora vxor Moyſi acutiſsima petra filium ſuum circunciderit, & dominus Ioſue dixerit. Fac tibi cultellos lapideos, & circuncide filios Iſrael. Ioſue 5. In quo facto id ſacramenti latebat, circunciſionem ſpiritualem eſſe faciendam per Chriſtum. Quippequi meritò ab Apoſtolo Petra vocatur. Itaque Saluator abſtulit circunciſionem carnalẽ, & inuexit nobis alteram ſpiritualem. Quæ profectò etiam populum illum coarctabat. De hac ſpiritali circunciſione, vel ſuccincto ſermone, nonnulla dicamus. Etenim Hebræis, necnon & nobis Chriſtianis datum eſt mandatum illud. Circuncidite præputiũ cordis veſtri, neque induretis vltra ceruices veſtras. En ſpiritalis circunciſio à domino præcipitur, quam niſi quis ſeruauerit, haud dubiè peribit. Eodem quidem pertinet oraculum Ieremię dicentis. Circuncidimini domino, & auferte præputium cordium veſtrorum, ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extin-

Exod. 4.

1. Cor. 12

Circũciſio ſpiritalis.

Deut. 10.

Ierem. 4.

extinguat. Quis nostrum audiēs comminationes hasce non pertimescat? Nempè, præputium, cordis praui affectus sunt, quos improbi amplexantur ac sequuntur. Ideò eos qui adhuc praui cordis & duri sunt, incircuncisos corde rectè appellat scriptura. Le-
Acto. 7. uit. 26. & Acto. 7. Sed iam rogo Paulum au-
Rom. 2. diamus. Charissimi non quæ in manifesto, in carne circuncisio est, sed qui in abscondito Iudæus est, & circuncisio cordis in spiritu, non litera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo. Quid excellentius aut commodius dici potuit de spiritali circuncisione?
Phil. 3. Idipsum ad Philippenses repetit. Nos enim sumus circuncisio, qui spiritu seruimus Deo, & gloriamur non in carne, sed in Christo Iesu, qui, scilicet, iustificatio nostra est.
1. Cor. 1. In quo, videlicet, Christo, circuncisi estis, circuncisione non manu facta, in expoliatione carnis, sed in circuncisione Iesu Christi. Agite fratres, expoliate veterem hominem cum actibus suis, & cordis superflua resecastis. Alioqui nil vobis proderit baptismus, sicuti Hebræis nil frugis erat circuncisio carnis tātum. An, nescitis quoniam fornicarij, adulteri, molles, fures, & alij huiuscemodi, regnum Dei non possidebunt? Prôh dolor, quot sunt post baptismum tales, inter fi-

deles.

deles. Verùm qui huiusmodi est, gloriari de baptismate non valet. Ecce mysteriū abscōditum in circuncisione Christi. Siquidem nusquam nō ipse in euāgelio spiritalē à nobis exigit circuncisionē. Quid sibi vult verbū illud, nisi vt expoliemus veterem hominem? Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, præscide eum, & proijce abs te. Idque de oculo dominus obnixè præcepit. Rursus insectatores iniquos redarguens, ait. Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Atqui circuncisio illa carnis, non absque nimiò fiebat dolore, & ad eandem imaginem spiritalis circuncisio, & affectuum nostrorum incisio, sine cruciatu fieri nequit. Mirabile dictu, fratres, Hebræorum nemo, terram promissam, lacte & melle manantem adijt, nisi circuncisus. Ita orthodoxorum nullus cœlorum regnum planè intrabit, qui Incircuncisus fuerit corde, & de spiritali circuncisione sit satis, de qua plura annotatu digna adducit Sanctus Bern. in sermone huius festi. serm. 3.
Matth. 18.
Iosue. 5. Figura.
S. Bernar.

¶ Quintò, quòd maximè delectat, & hodierni diē celebrē reddit, nomē suaue atq; mellitum quòd puero benedicto datur, est.
Quintò.

¶ Vocatum est nomen eius Jesus.
Text.

Quod

¶ Quòd ab angelo vocatũ est priusquàm in vtero conciperetur. Hìc dignitas magna huius sacerrimi nominis palàm fit. Non vtique è terra, sed ex cœlo venit, vt notum fit omnibus quòd multis retro seculis Prophe ta dixerat. Ecce nomen eius venit de longinco. Bis angelus domini protulit hoc sanctum nomen. Primò, virgini almæ cum esset Nazareth. Ecce, ait, concipies & paries filium, & vocabitur nomen eius Iesus. Secũdò autem Ioseph volenti sponsam dimittere mysterij ignaro angelus inquit. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est: pariet autem filium, & vocabis nomẽ eius Iesum, ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Vbi diuus Basilius. Ecce quàm perfecta fuerit Christi mirabilis conceptio, statim vt conceptus fuit, perfectus homo euasit. Quamobrem natum angelus vocat eum, quòd adhuc in aluo benedictæ matris ferebatur. Nempè, vti idem sanctus notat, quando de industria nomina ponũtur subiectam ostendunt naturam, vt Abraham, Isaac, Israel. Horum enim quodlibet, nõmagis corporis characterem quendam, quàm virtutis salutaris proprietatem ostendit. Hac ratione, & nunc Iesus Saluator appellatur, id est, salus populi. Quod mysterium & ante

Lucæ. 1.

S. Basil. to. 1. serm. de Epipha.

ante secula ordinatum, & olim per Prophetas prædictum, iam manifestum habet exitum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, hoc est, nobiscum Deus. Hæc diuus Basilius. Atqui, vocatum est nomen hoc, nõ impositũ, nempè, ab æterno hoc nomen est ei, non inditum ab angelica vel humana natura, sicut Sanctus Bernardus ait, serm. 2. huius festi. Quin & hoc nomen salutare, sex illa nomina eminenter in se continet. Vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Admirabilis est: quia mutat nostram voluntatem, vt respuamus mundum, quem tantopere amare consueuimus. Hæc mutatio dexteræ excelsæ. Consiliarius noster est, in eligenda pœnitentia. Deus est in remissione delictorum, ipso dicente. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Fortis comprobatur in debellando diabolum, & in adiutorio, quod nobis certantibus præbet. Pater futuri seculi est, immortalitatem in resurrectione nobis largiturus. Princeps pacis ideò appellatur, eò quòd nos patri reconciliauit, atque ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, quiq; ait. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Quòd verò signanter

Esa. 7.

S. Bernar.

Esa. 9.

Nota.

Ioan. 14.

gnanter ait angelus. Ipse saluũ faciet popu
lũ suũ à peccatis eorũ, nõ Hebræorũ regnũ
tantũ indicat, sed etiam gentiliũ gentes, & si
oleaster sterilis quondã fuerint, Saluatore
aduentãte, insertæ sunt in oliuam frugiferã,
Rom. 11. ceu Apostolus optimè testatur. Vbi scien
tatẽ Dei agnoscamus oportet, in eos qui ce
ciderunt, bonitatẽ autẽ in nobis, alioqui ex
cidemur. Annotatu dignũ est, quòd non ce
venit Iesus, vt electos suos eripiat à calami
tatibus, paupertate, & temporarijs ærũnis,
quas ipse vltro suis amicis immittere soleat.
Tob. 12. Iuxta illud. Quia acceptus eras Deo, neces
sefuit, vt tribulatio tentaret te. Ipse nouit
quid eis expediat, quippè qui medicus per
Ioan. 16. tissimus est. Hinc apostolis dixit. In mũdo
pressuram habebitis, in me autem pacẽ. Ad
hęc vbi angelus ait. A peccatis eos saluabit,
nos criminum nostrorũ admonet, pro qui
bus expiandis filius Dei in ara crucis mortẽ
obiuit, necnon & Christi Deitatem ostẽdit.
Deo peculiare est peccata dimittere, nã vt
paulò ante adduximus, ipse de se ipso ait.
Esa. 43. Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates
tuas propter me, non lex quæ neminem
perfectum adduxit scelera delet, non opera
nostra quæ sine dono gratię, perinde ac pã
nus mẽstruatæ sunt. Agite vos fratres obse
1. Pet. 2. cro,

cro, vos estis genus electũ, regale sacerdotiũ
gẽs sancta, populus acquisitionis, cauete tã
tã negligatis gratiã: ne vt populus ille, quẽ
dominus elegit olim, ob insignẽ ingratitudi
nẽ suã proiectus, ipsũ pereatis. Oscitemus sẽ
pties in die laudẽ canẽtes Deo, q sese exina
niuit formã serui accipiẽs. Sic se noster Eli
sæus mẽsus est, ita vt ori nostro os suũ adiũ
gens, mortuo signũ pacis impresserit. Ocu 4. Re. 4.
lis suis tetigit nostros interioris hominis, frõ
tẽ claris luminaribus ornãs. Quid plura? ma
nus suas meis superposuit, exemplũ præbẽs
laborũ suorũ mihi, vt rectè operari incipiã,
& ad certamen quotidianum me erudiens:
Docuit manus meas ad prælium, & digitos Psalm. 17.
meos ad bellum. Pròh pudor, quàm præpo
sterè quidam agunt, qui habẽtes Iesum Sal
uatorem, non saluti suæ incumbũt sed pro
caciter clamãt. Cũ morte pepigimus fœdus, Esa. 28.
& cũ inferno fecimus pactum. Sed iam hos
perditos homines dimittamus, procliuiter
orãtes, pro eis, vt resipiscãt, & cũ magis à lõ
gè veniant, & puerum Iesum toto affectu
adorẽt, cãdidoq; pectore diligãt. Iesu bone,
& hominũ amãtissime, obsecro vt post hac
fis mihi Iesus. Dic animæ meæ: Salus tua Psal.
ego sum, & saluus ero. Quid iam dicam
de hoc tuo mellifluo nomine candidissime

Iesu

Iesu, nisi quòd sponsa in Canticis pulchrè
Canti. 1. dixit? Oleum effusum, nomen tuum, ideò
adolescentulæ dilexerunt te. Sanè, vt oleū
illuminat, & tenebras depellit, vulnera sa-
nat, & cibos dulcorare solet, quàmlibet insi
pidi sint: ita nomen tuum, Iesus, mentis ocu
los fide syncera illustrat, sauciatas mentes sa
Acto. 5. nat, & labores quosuis dulces efficit. Adeò
vt apostoli irent gaudentes à conspectu cō
cilij, quoniam digni habiti sunt pro nomi-
ne Iesu contumeliam pati. Quid ni, nomen
hoc salubre tantam habeat virtutem, quā
lignum quòd Moses misit, aquas Marath
dulcorarit? effusum quidem sentiunt animę
sanctæ hoc oleum, quod olim integrum cō
pere non poterant. Effusum, inquam, pe
acerrimam mortem. Mitto nunc quomo-
do Christum Iesum mirantur omnes chori
angelorum, & vehementer eum amant, ac
indefessè collaudant, quæ affatim explicat
S. Ber. ser. 19. in Cătic. S. Bern. ser. 19. in Cantica. Cæterum hoc no
men est de quo in Actis. Non est aliud no
men datū nobis sub cœlo, in quo nos opor
teat saluos fieri. Itaque, salus nostra omnis
in hoc salubri nomine pendet. Imò & hoc
est, nomen super omne nomen, in quo om-
ne genu curuatur, cœlestium, terrestrium,
Phili. 2. & infernorum. Curramus fratres in odore
vnguen-

vnguentorum Christi Iesu, diligamus eum
vt par est: quia ipse prior dilexit nos. Curra
mus, inquam, omnes, quoniam ecce dedit
suauissimum odorem. Quid precor capti-
uis, liberari resonat dultiùs? quid lassis gra
tiùs, quàm requietionis præconium? quid
ægris suauiùs prudenti medico? Veniant
omnes & dum nomen salutis audiunt, ne-
mo salutem suam negligat. En turris fortis- Pro. 18.
sima, nomen domini, ad quam currit iustus
& exaltabitur: imò turris munitissima est,
in qua omnes armaturę pendent. Fides quę
scutum est fortissimum in omnibus su-
mendum, vt Paulus suadet, non nisi ex Ie-
su dimanat. Gladius quod est verbum Dei
ad debellandas aëreas potestates, ex ore
Christi Iesu prodijt: nam ipse nobis euan-
gelium ore suo sacro prædicauit. Galea sa-
lutis, quæ spes est, à Iesu datur, eis qui spe-
rant in eo. Hunc toto nisu quęramus, hunc
pro nostra virili amemus, quò ipso in
cœlesti patria fruamur.

Amen.

PRO FESTIVITATE EPIphaniæ. Annotationes.

Annot. 1. STupenda res, & vehementer miranda, Saluator Iudæis olim promissus, & tot prophetarum oraculis eis nunciatus, & ex eis, & inter eos natus, sacerdotes & legis doctores obdormiũt in vtrãq; aurẽ, adeò vt illius gloriosum natale eos penitus lateat. Nõne iure cũ apostolo exclamare oportet? O altitudo diuitiarũ, sapientiæ & scientię Dei, quàm incõprehensibilia sunt opera eius, & inuestigabiles vię eius. Verũ incõprehensibile mysteriũ hoc est, & quiuis intellectus in hac tenebra hęret, quòd magi idôlis seruientes, ea vtpotè fictitia & inania spernant, vnũ Deũ ac redemptorem labore nimio exquirant regemq; Hebræorũ appellent, Iudæi autem nihilminùs quàm Messiam suum ex propria ipsorũ natũ, adorare & intueri affectent. Equidem res ita habet fratres, Christus peculiariter Iudæis promissus, natus & datus Ioan. 1. erat, veruntamen in propria veniens, ipsi eum non receperunt. Eas ob res gentes accersiuntur, vt cohæredes, & consortes sint promissionum in Christi Iesu. Nec aliò tendebat commi-

natio illa terribilis. Amen dico vobis, quia auferetur à vobis regnum, & dabitur gẽti facienti fructus eius: & iterum: Multi venient ab Oriente & ab Occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob: filij autẽ regni, eijciẽtur in tenebras exteriores. Itaq; gentiũ primitię Magi reges fuêre, quos cœleste sidus eduxit ad Christũ. Nos autem summopere caueamus similes eis simus, ob quorum ingratitudinem euangelium transiuit ad gentes exteras. Nisi fallor, Notã. dum Indos video ad dominum conuersos, hac nostra tempestate, summè erubesco, simul & vereor, ne nobis cõtingat quòd Paulus Hebræis dixit. Quia indignos vos fecistis, & repulistis verbum Dei, ecce conuertimur ad gentes. Absit charissimi, vt de nobis orthodoxis, hoc locum habeat. Nec satis est fidem habere synceram, nisi opera fidei, & vitam immaculatam habeamus.

Matt. 21. Matth. 8. Actor. 13.

¶ Secundò, mecum perpendite fratres, quam pulchrè quanque dilucidè Matthęus depingat, quomodò admiranda Christi natiuitas etiam gentibus innotuerit. Ait enim. Cum natus esset Iesus in diebus Herodis in Bethleem: ecce Magi ab Oriente venerunt. Bene quidẽ regnante Herode alieni

Secundò.

gena Antipatri filio, Saluator natus est, quò
Gene. 49. ostendatur vaticiniũ Iacob impletũ. Nõ auferetur sceptrũ de Iuda, nec dux de fœmore
eius, donec veniat qui mittẽdus est: ipse erit
expectatio gentiũ. Necnõ & Daniel, idipsũ
Dan. 9. cõtestans, ait. Cũ venerit sanctus sanctorũ,
cessabit vnctio vestra, id est, regalis, & sacerdotalis dignitas. Ex quibus vaticinijs satis perspicuũ est, oportuisse Christum adesse quãdo regnũ omnino ablatũ esset. Venit ergo verus rex, nefario rege imperãte, vt patriã à seruitute vẽdicaret, & populũ suũ electũ in libertatẽ asseereret. Quinimò Herodes prophanus diaboli typũ gerebat, quiq; humanũ genus, astu callido in suam subegerat
ditionem, magna truculentia præsidens
quem pius assertor potenter euincere insti-
Ioan. 12. tuit, iuxta illud. Nunc princeps mundi ejicietur foras. Vbi satis notum est, Deũ optimum electos suos nunquã esse oblitũ, nec
illos vnquã dereliquit. Tametsi opprimi aliquãdo, propensiori suo consilio sinat. Vt
vt eũ ardentiùs quæramus, calamitate vrgente, & gratiùs eius auxiliũ accipiamus, cum
Psal. 114. Dauide concinentes. Non nobis domine,
non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Eccquò tendunt ærumnæ omnes, quas suis
Deus noster immittit. Nempè, vt fragilitatem

tẽ propriã agnoscentes, adiutorẽ suũ & liberatorẽ vehementer collaudent. Quid, quòd Nota.
nõ Dauide regnãte, nec Ezechia, aut Iosia,
qui optimi reges fuêre, Saluator dignatus
est nasci, sed impio Herode imperante? Sanè vt palàm esset, non ob merita cuiusuis
iusti filium Dei aduentasse, sed contra, ex
immensa & ineffabili sua clementia in hoc
exilium venisse. Vnde plenùs Spiritu sancto Zacharias tonauit. Per viscera miseri- Luc. 1.
cordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos
oriens ex alto. Cui sententiæ alludit apostolus, vbi inquit. Non ex operibus nostris, Tit. 3.
quæ fecimus nos, sed secundùm misericordiam suam saluos nos fecit. Vidistis fratres
quo tempore Messias desideratus, non fortuitò, sed iuxta Prophetarum oracula natus sit: nunc videte locum quem ipse delegit sibi, in quo nasceretur. Equidem non in
Nazareth, vbi conceptus Spiritu sancto cooperante, ipse fuit. Non vtique in Hierosolyma ciuitate regali, in qua, tum sacerdotalis, tum regia sedes erat: sed oppidulum, &
paruam ciuitatem Bethleem honorare voluit. Et tanquàm humilis, humilem locum elegit. Enimuerò, diuitum superbiam retundens, qui magnificas ædes erigunt, in diuerforio ex virgineo vtero matris prodijt, præ-

sepij angustias non horrens. Quòd autem in Bethleem Iudæum natum euangelista asserui, alteram esse Bethleem ostenditin Galilæa gentium. Allusio est ad illud Mi-

Miche. 5. chęæ, quòd sacerdotes Herodi respondérũt. Et tu Bethleẽ terra Iuda, ne quaquã minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meũ Israel. Ni fallor, in Bethleẽ natus est Dauid, manu

1. Reg. 17 fortis qui Goliath profligauit gigantem monstrosum, & inibi oportebat Christum Iesum nasci, quippè qui debellaturus erat Satanam.

Tertiò. ¶ Tertiò, adnotandum, quàm sit fortis, vera, & ardens fides. Alienigenæ audacter clamant dicentes. Vbi est qui natus est rex Iudæorum: vidimus stellam eius in Oriente & venimus adorare eum. Mira res, ait diuus

S. Augus. Augustinus. Annunciant Magi & interrogant, crederunt, & quærunt. Sanè nunciãt, asserentes Christum natum, & quærunt vbi sit, perinde atque stertentes Hebræos excitarent, quippe qui de natali sui regis nil sciebant. Aduertendũ quòd solus Christus na-

Heb. 1. tus est rex: nã eum constituit pater hæredẽ vniuersorũ, per quẽ fecit & secula: imò omnia tradidit ei pater in manus, tam cœlestia

Ioan. 13. quã terrestria, ac subterranea. Cæteri verò, vel

vel ex electione hominum, vel gentis consuetudine, aut potentia violenta, regni sceptrum vendicant. Et ob hanc causam breui admodum labefactantur, & mors dira eos rapit, quæ sanè nemini parcit. At contra, regni potestas isthæc, qua potitur Saluator, nunquàm excidit, Daniele acclamante. Po- Dan. 4.
testas eius, potestas ęterna, & regnum quod non relinquetur. Vbi de regno Messiæ ad literam fit mentio. Allusio est ad illud Gabrielis, almæ Mariæ dicentis. Regna- Luc. 1.
bit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Scitè ergo interrogant dicentes. Vbi est qui natus est, rex Iudæorum? O mirabilem sacræ fidei constantiam: videte fratres fidei naturam, citra omnem erat hæsitationẽ, & trepidationem, liberè confitentur, non formidantes potestatem tyranni Herodis. Corde enim Roma. 10.
creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Ad eundem modũ Petrus coram principibus confitetur Christũ verũ Mes- Act. 4.
siam, quẽ temerè illi crucifixerũt. Sic & Paulus coram rege Agrippa, nullatenus trepidans, sed infracto animo prædicat Christum Iesum verũ mũdi Saluatorẽ. Equidem fides sancta fructus Spiritus sancti, rectè ab apostolo nũcupatur: & alibi. Fides donũ Dei est. Gala. 5.

Sine hac nemo placere Deo potest, teste Apostolo. Et quia oportet addiscentem credere, iuxta Philosophi dogma, ideò vt homo ad perfectam Dei visionẽ venire queat, necessum est quòd credat Deo, tanquam
S.Th.2.2. discipulus magistro. S.Thom.2.2.q.2.ar.3.
q.2.ar.3. Sed quid subnectunt? Nempè, signum cœleste se vidisse indicant. Vidimus stellam eius in Oriente. Ecce immensa summi numinis pietas, quæ per ea plerumque homines vocat, quæ eis familiaria sunt. Petrum piscatorem, per multitudinem piscium, pi-
Luc.5. scationem ad se traxit. Sic Magos qui astris dediti erant, per stellam asciuit. Quandoquidem sicut foris sidus micans, & splendens, videbãt, ita intus diuinã illuminationem sentiebant. Oremus fratres, & totis medullis cordis precemur, vt internam illuminationem à domino suscipiamus, sine qua frustrà prædicatio, frustrà miraculum externè fit. Quod videre est in sacerdotibus & scribis, qui verba mellita Christi Iesu audientes, portenta stupenda ab illo patrata intuentes, nihilominùs, in tenebris erroris sui
Ioan.6. perstiterunt. Nemo venit ad me, ait dominus, nisi pater meus traxerit eum. Tales fuêre Magi, quos pater attraxit ad Christum. Venimus adorare eum: nam qui

qui nuncium habet in cœlo is rex cœlestis est, quem nedum nos, sed omnes terræ reges adorare debent. O nos fœlices charissimi, si cum ijs regibus, eum adorare satagimus. Quærite Deum dùm inueniri potest, Esaiæ.55.
inuocate eum dũ propè est. Querite faciem eius semper. Quærite nunc, vita comite, per speculum in ænigmate, quò post mortem eum regnantem adorare possitis facie ad faciem in cœlo.

¶ Audiẽs autem rex Herodes, turbatus est, Tertiò.
& omnis hierosolyma eum illo. Audiit sanè Herodes rumorem, qui ad eum prælatus est, vti de Niniuitarum rege legimus, vbi cives Ionam prophetam concionantem audierunt, non autem rex. Sunt, ni fallor, rarò magnates & principes in sermone, vulgus autem ouanter ecclesiam visitat quotidie, tùm vt rem sacrã audiat, tùm vt verbo Dei frui valeat. Haud dubiè prædestinationis nostræ insigne hoc est, dicente domino. Qui
Ioan.8. ex Deo est, verba Dei audit, ideò vos nõ auditis, quia ex Deo non estis. Gaudeant pij tam faustissimum nuncium audiẽtes oportet autem contra, qui contiones fugiunt commi nationem hanc terribilẽ, instar fulguris corruscantis habentem, magnopere timeant. Cæterum, turbatur versutus rex, eò quòd

iam pridē Christi nascituri famā horrebat, metuēs, nequādo regnū quod ipse possidebat, vt potè alienigena, deturbaretur, si tantus princeps è Iudæorū stirpe extitisset. Siquidē callidus hostis nihil nisi terrenum regnū somniabat, ignarus Christū lōgè aliud genus regni inuehere, quod ad totū orbē, & animarū salutē pertinebat. Quem ergo nasciturū timebat, vbi natum audit plus trepidat, & eò magis exturbatus, sese miserè excruciat. Talis planè est superborum genius: talis & eorum infœlix sors, vt solo timore diuexati, more somniantis magno sint labore affecti. Nec abs re turbatur tyrannus, nam scriptum est. Non est pax impijs, dicit dominus. Et rursus. Cor impij quasi mare feruens, quòd quiescere nō potest. Varia vtiq; semper de Christo fuit opinio, nec omnibus amabilis est, & si totus desiderabilis sit, vti sponsa refert in Canticis. Nempè, sol voluptati est nobis, sed oculis ægris cruciatum ingerit. Sic Saluator quanuis venerit peccatores saluos facere, non quidem placuit cunctis. Omnis qui malè agit odit lucem, & ad eam non venit, ne arguantur opera mala eius. Mirabile dictu, non modò improbus rex alienigena turbatur, & liuore & ira accenditur, sed omnis hierosolyma simul

Iohn. 19.

Esaiæ. 48.

Esaiæ. 57.

Iohn. 12.

simul perturbationem patitur. Ecce vnde gaudere hebræos oportebat: quia nihil magis in votis eis erat, quàm videre Messiam, totretro seculis desideratum, inde mœstitia afficiuntur. Nimirum scitè sapiens dixit. Qualis rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea. Atqui, Herodem pessima ambitio, & regnandi cupiditas, nedùm turbauit, sed prorsus perdidit. Ea est pestis quæ lucifer ē cœlo deiecit, ipsa quæ innocentem Abellum interfecit, Dathan & Abiron comminuit. Hæc Absalon decepit, vt patrē suū Dauid de eo tam bene meritum persequere tur. Hæc deniq; immanissima bellua Pilato suasit, vt filium Dei crucifigeret. Et vt semel dicam, ambitio magnanimitati inimica ei opponitur, tanquàm inordinatum ordinato. Ambitio inordinatum habet appetitū honoris, magnanimitas verò circa honores versatur, vtitur tamen eis sicut oportet. Sanct. Thom. 2. 2. q. 131. art. 2. Vos autem fratres mecum altiùs expendite. Quid erit tribunal iudicantis, quando superbos reges cuna terrebat infantis? Hæc Diuus Augustinus satis pulchrè. Cōsciusitaque cruē tus rex suæ tyrannidis, suæque crudelitatis in Iudæos, quos ferè triginta annis gubernarat: meritò stupet & conturbatur.

Ecclē. 10.

Genes. 4.

Numer. 16.

2. Reg. 15.

Iohn. 19.

S. Th. 2. 2. q. 131. ar. 2.

Necnon

necnon & hebræi, assentatores, & adulatores, eo turbato, valde commouentur. Quasi malēt tyranni seueritatem pati, quā quicquam periculi pro nomine regis sui nati subire. Vtinam huiusmodi homines non haberet mundus, quippe qui, malunt durissima queque ferre sub Satana, quàm modicū quid dispendij pro Christo perferre. Cuius proculdubiò iugum suaue nimis est, & onus satis leue.

Nota.

Matth. 11.

Quartò.

¶ Quartò mirabile est, quanta solicitudine Herodes vesanus sacerdotes, & scribas sacersat, sciscitans ab ipsis vbi Christus sit natus. Pudet me profectò fratres, solertiā improborum erga mala patranda enarrare, & nostram pigritiam intueri. Sanè verissima & irrefragabilis extat sententia, ex ore Saluatoris profecta, quæ vehemēter corda nostra stimulat. Prudentiores sunt filij huius seculi in generatione sua, filijs lucis. Qui hæc audiens vel cogitatione non stupescat.

Lucæ. 16.

Nota.

Sceleratí homines vt mūdo placeant, & dæmoni inseruiant, aliquando maiorem adhibent diligentiam, quàm filij lucis in ijs quæ ad æternam ducunt beatitudinem. Dilinter Herodes rogat legisperitos, de Iesu nato, non vt adoret, sed vt eum extingat, totus ardens in exitium sacerrimi pueri. Verum quia

quia non est sapientia neque consiliū, aut prudentia contra dominum, eam ob rē sic diuina sapientia affectus, & molitiones iniqui regis tēperauit, vt piorum simplicitas, & improborum vesania, vndiq; Christi gloriam illustraret. Nec aliam ob causam sidus irradians eos ad tempus destituerat, nisi vt Magorum percontatio famam Iesu nati diuulgaret, & hebræos stertentes excitaret. En alienigena ex scripturis sacris quæ ad eū non pertinebant, nec eis credebat natiuitatem Messiæ scire molitur. Cui hæretici similes sunt, qui adulterantes prophetarum, & apostolorum oracula, suos errores confirmare nituntur. Sic nonnulli nihil aliud venantur ex sacra pagina, nisi, quòd malitiam suam, vel aliquo prætextu dissimulare, aut occultare queant. Hìc admonemur fideles à quibus sciscitādum sit de Christo, & quorum sit de hoc rationem dare. Dicente Malachia. Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem ex ore eius exquirēt. Et subinde horum ratio additur. Quia angelus domini exercituum est. Enim verò si sacerdote ignorantia laborant, & mysteriorum regni Dei ignari sint, quis rudevulgus docebit? Bone Iesu, quantā hac nostra tempesta te videmus commutationem. Sanè quorū

Prob. 21.

Malachi. 2.

erat

erat populum docere, eos sui officij pudet, ac pœnitet, & quòd plus insolētiæ est, cum nihil quidam didicerint, alios docere non erubescunt. Iamque ecclesiæ sanctæ præficiuntur, qui ad aratrum vix essent digni. Cęterum obseruatione dignissimū reor, quòd Herodes, & sacerdotes, necnon & Magi solicitè Christum quærunt, non autem pari affectu. Herodes versutus, tanquam hypocritæ, externè Saluatorem quærunt, tamen nihil prodest hoc, nisi internè eū quis quærat, apostolo dicente. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nō habeam, factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tiniens. Et in Esaia. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum lōgè est à me. Scribę & sacerdotes in scripturis Christum quæritant, & satis sibi fore putant, si depictum eum inueniant. Qui non absimiles sunt literis candidatis, qui dicentes se esse sapientes, stulti efficiuntur, nil nisi quæstum, aut honorem in literarum studio vendicantes. At vereor ne ijs contingat quòd Vriæ euenit: is regales literas secum ferebat, quando rex Dauid ad Ionathan emisit. Sed hoc suo magno malo, quoniam vnà cum literis necem suā gerebat. Ad eundem modum scribis & sacerdotibus contigit,

Nota.

1. Cor. 13

Esa. 29.

2. Re. 11.

Figura.

git, vbi ex Michæa testimoniam desumpserunt, vt Herodis interrogationi facerent satis. Mendaces ad se, veraces contra se illi fuerunt, vt perbellè Diuus Augustinus ait. Magi autem corde & ore Saluatorē exquirūt, quam ob rem soli illi adorare ipsum meruerunt. Nonne Herodis hæres est qui veritatē oppugnat? qui sacramenta indignè recipit? qui denique pauperes opprimit? Dicente Christo. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Imò tales Christum Iesum rursus crucifigunt. Non obsecro hos imitemur nos, sed potius Magorum vestigia, & fidem feruidam sectantes, Iesum sine suco menda cij requiramus, eūque vt par est adoremus, toto & corde diligamus.

S. Augusti.

1. Cor. 11.

Matt. 25.

¶ Quintò, mirabilis Magorum pia simplicitas, audito quidem à rege quòd in Bethleem Christus nasceretur, statim contendunt eò ire. Et ecce stella rursus apparuit eis, relicto Herode. Tunc eam videntes gauisi sunt gaudio magno valde. O si extemplò renunciaremus huic mundo qui in malo positus est, si confestim relicto diabolo Christum quęrentes, visibilia cūcta posthaberemus. Procul dubio stella cœlica nos illuminaret, & pectora nostra igne sui amoris Christi inflāmaret. O quāto gaudio, quo iubilo

Quintò.

iubilo affecti subinde essemus. Fructus autē
Galat. 5. spiritus, charitas, pax, gaudium. Nempè, si terrenam & temporariam lætitiam, ac fugacem consolationem abdicaremus, cœleste gaudium nobis extēplò adesset. Renuit
Psal. 76. consolari anima mea, & memor fui Dei, & consolatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Fœlix qui cū Dauide verba hæc dicere potest. Ecce qualiter Deus probat suos aliquando auferens ab eis spiritale solamen, vt desiderio feruentiores sint, necnon diligentiores, ne denuò gratiam susceptam amittant. Quin aliquādo tentationē mittit quò in humilitate permaneamus, & nos peccatores agnoscamus. Quid plura? Tam est potens gratia Dei, vt in vinculis & scalenti carcere, gaudio mirabili exhilaratipij aduersa quęque perferant. Vnde in Actis
Acto. 5. memoriæ proditum est. Ibant apostoli gaudentes à conspectu concilij quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Præterea, quòd hæc stella alia fuerit ab ijs quæ in cœlo apparent, latiùs pro-
S. Basilius. bat Beatus Basilius, Ser. De natiuitate Christi. Equidem aliæ semper mouentur, hæc verò moras trahebat, Magos expectans, & eos
S. August. ducebat ad Bethleem vsq;. Sic Augustinus cōtra Faustum. Stella quæ Magis apparuit, non

non fuit vna cœlestium stellarum, sed nouo virginis partu, nouū sidus apparuit. Mouebatur quidē non vt cæterę ab occidente in orientem, sed à septētrione in meridiem. S. Thom. 3. par. q. 36. ar. 7. Ego quidē, vt verū fatear, ea opinio plus mihi arridet, quæ asserit, stellam hanc eundem angelum fore, qui pastoribus Messiam natum nunciauit. Et ideò eos duxit ad Bethleem, & stetit suprà vbi erat puer, perinde ac digito indicans locum, in quo alma mater cum puero Iesu erat. S. Th. 3. p. q. 36.

¶ Intrantes domum, inuenerunt puerum cum matre eius: & procidentes adorauerunt eum. Qui lumen æternum filium Dei quærebant, velamine nostræ carnis indutum, non poterant non inuenire quem ardenti affectu, synceraque fide, summopere cernere affectabant. Enimuerò qui per prophetam clamat. Non quærentibus me apparui, qui fieri potest, vt in tam longo itinere laborantibus præsentiam suam abscōdat? Nonne hi sunt de quibus Esaias vates egregius dixerat. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui? Equidem vt sol suis radijs, omnibus pulchritudinem suam palàm facit, nisi cæcutiant, & oculos claudant. Sic qui lux mundi est, Sextò. Esaiæ. 60.

dominus & Saluator noster, cunctis præ-
Nota. ujum sese offert. Sed vt in Magis his fides
feruens charitate exardenscens, gentium
in Christum credentium lucidius, quasi in
quodam præsagio appareat, eam ob rem è
longinquo venientes, procidunt ante cuna
bula pueri sacerrimi, candido corde eũ ado
rantes. O nimiũ infœlices Iudæi, qui ceu ar
cã Noe fabricãtes, alijs vbi euaderẽt præ-
tistis, vos autẽ diluuio infidelitatis demerſi
in profundũ inferni descẽdistis. Nõ sordidã
& abiectum palatiũ noui regis scandalo ex
fuit, nã qui cœlestẽ regẽ quæritabãt, tẽpo
rijs diuitijs affluentẽ nullatenus videre cu
piebant. O mira fidei syncritas, & pietatis
deuotio, nil commouentur Magi rebus vi
bilibus, ingrediũtur domum & reperiũt in
fantem, & benedictam matrem, nihil magni
ficum præ se ferentes. Imò paupertatem &
Psalm. 47. simplicitatem tota supellex testabatur. Ip
videntes admirati sunt, commoti sunt, tre
mor apprehendit eos. Vbi vident cœlorũ
principem ob hominum amorem in tã ma
gna inopia versari. Proni in terra adorauẽ
Exo. 4. runt Deum filij Israel, audientes quòd ip
respexisset afflictionẽ eorũ. Nec nõ vigin
quatuor seniores in cœlo, procidentes ante
Apoca. 4. thronum Dei. Et agni, dominum gloriæ

adorãt, teste Ioãne. Est sanè cultus exterior
insigne animi deuoti, & protestatio quædã
internæ fidei. Prosternimus & nos, agnoscẽ
tes nos esse nihil ex nobis, quã puluerẽ. Sur
gimus profitentes, quòd ex Dei gratia sa-
lus nostra dimanat. Nec hac pietate cõtẽti,
de promũt ex thesauris suis destinata, & my
stica munera ex hisce rebus, quarũ prouen
tu, regio Persarũ præcipuè dives erat, aurũ,
thus, & myrrham, ne viaticum deesset mox
in Ægyptum fugituro. Ecce veluti per æni Nota.
gma trinitatem æneffabilem profitentur, pa
tris, & filij, & spiritus sancti, simulque in v-
no homine, mortalitatem, sacerdotium, &
regnum agnoscentes. Equidem Diuo Basi- S. Basilius.
lio contestante, aurum regi conuenit, thus
sacerdoti, myrrha morituro. Natus est mor
talis, sacrificat in altari crucis, vicit resur-
gens, regnat ad dexterã patris in cœlo. Hoc
ni fallor, est agnoscere Deũ, eum amare, lau
dare incessanter, nos ipsos illiçõ sacrare, om
nia illi accepta ferre. Sacrificiũ laudis hono Psal. 115.
rificabit, & illiciter quo ostẽdam illi salu-
re Dei. Offeram? & nos sacrificiũ laudis per
ipsum, clamat apostol. Subleuem⁹ elecmo
synis pauperes, vt cũ defecerimus recipiant
nos in æterna tabernacula. Videbim⁹ Deũ
facie ad faciẽ, quẽ videtes amabimus, aman

tes indefessè laudabimus. Hoc erit in fine sine fine cum angelis iubilantes, quod nobis quamprimùm contingat. Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIÆ, de baptismo Christi Iesu annotationes.

Annot. 1. PRimò, in hoc mirabili festo admirandū est, quòd humilitatis magister Christus, nedùm in circumcisione sese humiliauit, peccatorum medicamen non respuens, qui delere totius mundi

Nota. peccata venerat, sed ad Iordanem pergens à Ioanne baptismum efflagitat. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis obsecro huncfilium Dei credidisset, qui corā Ioāne prostratus baptisma petit, vti cęteri homines? Quis inquā, Saluatorē mūdi existimaret eum, qui ceu peccator pœnitentiæ baptismum depoſcit? quibus omnibus facilè vno verbo dominus facit satis, dicēs illud Esaiæ. Non

Esaiæ. 55. viæ meæ sicut viæ vestræ. Sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris. Sanè lucifer perperam beatitudinem optans, regia via non est aggressus quod cupiebat. Quas ob res miserè deiectus in barathrū missus est. Adamus ob insolentiam suam insignem cecidit, & huiusmodi sunt hominum viæ præposterè se habentes. At contrà Saluator, alteram ostendit viam, qua ad cœlestem gloriā itur. Hæc via humilitas vera est, per quam ipse conscendit ad summa. De qua via apostolū audiamus. Qui cū in forma Dei esset, non rapinā arbitratus est, esse se æqualē Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Ecce. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, super omne nomē. Ecce fratres via cœli, sequimini eam, alioqui in Scilam & Caribdim incidetis, domino clamante. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & contrà. Omnis qui se humiliat exaltabitur. Vbi Sanctus Augustinus. Magnum miraculum fratres charissimi: humilias te, Deus venit ad te, exaltas te, Deus fugit à te. Quare hoc? Quia dominus excelsus humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Humilia respicit, vt exaltet, alta cognoscit vt deprimat. Quod videre est tùm in lucifero, quem Deus optimus profligauit quoniam erexit se, tùm etiam in alma Dei genitrice, quippe quam super omnes

Philip. 2.

Luc. 14.

S. August.

Genes. 3.

angelos Deus euexit, ob mirabilem suam humilitatem. Idque in suo cantico, ore suo sacro depromptsit. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, inquit, ecce enim ex hoc beatam me dicēt omnes generationes. Per inde dicat. O filij Adæ, si scire cupitis quod sit iter regium, quo cœli aditum inueniretis, humilitas ipsa est, quæ tā est pulchra gemma, vt summi numinis oculos rapiat allectetque. Quin & Deus optimus, tam est humilitatis amator, vt superbis potenter obsistat, humilibus verò fusiùs det suā gratiam. Quomodo præcipuè Saluator hanc virtutem, tùm verbo, tùm tot exemplis orthodoxis cunctis commendet: quia remouet impedimentum salutis nostræ, exteriorem & terrenam celsitudinem auferens, lætius probat. Sanct. Thom. 2. 2. q. 161. art. 5. En ratio qua potissimè cōmotus Saluator noster ad baptisma venit. Equidē vt supercilium nostrum auferat, & petulantiam retundens, humilitatis margaritum cordibus nostris insculpat.

Lucæ. 1.

Humilitas.

S. Th. 2. 2. q. 161. artic. 5.

Secundò.

¶ Secūdò, tota animi attētione cōsiderare oportet, quod Matthæus de Christo narrat. Sanè hodierna lectio sic habet. Venit Iesus à Galilæa in Iordanē ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Tempus aderat, vt qui iā trigin-

Matth. 3.

ginta annos nactus esset, Galilęa in qua latuerat relinqueret, patris negotiū acturus. Imò maternam Nazareth, matremque suā benedictam Mariam deserēs, ad Iordānem lubens deuenit, vbi confertissimā turbam è diuersis Iudęæ regionibus conflatam, testē haberet, eorum quæ dicerētur & audirētur. Nec mirū si maternā ciuitatem suam in qua conceptus est, deseruerit, qui vt in mūdum veniret ex sinu patris descendit, ipso dicente. Exiui à patre & veni in mundum. Ecce quàm nos dilexit filius Dei, quique vt alter Ioseph, à patre missus inuisere fratres suos dignatus est. Cum quo Saluator noster clamabat, quandiù in hoc calamitoso mundo vixit. Fratres meos quæro. Quis adeò saxei cordis est? aut quis tam stupidus, cuius præcordia non verba istha:c amoris igne ardentia, non prorsus inflāment? Fratres meos quæro, ait, dominus. Nō eorum diuitias, honores ve, nō quę eorū sunt bona fugacia, sed illorū animas ex ore Satanæ cruenti eruere cupio, & eas in cœlo beare summopere contendo. Quod si seruus eius spiritu Dei afflatus aiebat. Non quæro quæ vestra sunt sed vos: quātò magis dns omniū Christus, eadē verba sæpenumerò dicebat? Quid plura? ipse multis ante seculis, affectum magnū quē

Ioan. 16.

Genes. 37.

Nota.

2. Cor. 12.

Ierem. 12. erga nos habebat indicabit. Reliqui domũ meam, ait, & dimisi hæreditatem meam. Et dedi dilectã animã meam in manus inimicorum meorũ. Ecce fratres quãta Saluator noster mala & incõmoda pro nobis pertulit. O nos miseros, si tam insignem gratiam negligamus. Nedùm domum, & hereditatem posthabuit, vt nos eadem, amorẽ illius illecti, faciamus, nihilipẽdẽtes fallaces diuitias, sed vitam suam dilectam, in manus inimicorum dedit, in cruce moriens, quò mortẽ nostram profligaret, aditũq; regni cœlorũ nobis aperiret. Venit itaque Iesus à Galilæa ad Iordanem. Non ad mare, quanuis in eo populus ille Israel baptizati fuerint, teste Paulo, id est, typus baptismi in mari rubro

Nota.

S. Th. 3. p. q. 38. ar. 4 præcesserit. Sed ad Iordanem eum oportebat venire, & in eo baptizari: quoniam per hunc fluuium hebræi transierunt, vt terram fluentem lacte & melle, diù desideratam possiderẽt. Et hoc habet baptismus omnium maximè, quòd aperit ianuam cœli recte baptizatis. Itaque, mare rubrum, vmbram habuit baptismi, inquantum baptismi virtus delet peccata: Iordanis figurã gessit, in hoc q̃ traducit baptizatos in terrã viuentiũ, hoc est, ad cœleste regnũ. Quin Saluator ipse hoc iter oĩbus ostẽdẽs, ait, Nisi quis renatus

renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, nõ potest introire in regnum cœlorum. Quid, quòd Helias recipiendus, & curru igneo in cœlum vehendus, hunc Iordanem transiuit, eumque virtute summi numinis diuisit? Quod, nisi fallor, hoc mysterium præsagiebat. Sed iam vel cursim, quorsum adijt Iordanem explicemus. Verùm vt baptizaretur à Ioanne adijt, sic nuper nobis narrauit Matthæus. Siquidem maximè id conueniebat, vti Sanctus Ambrosius asserit, vt caro Christi mundissima aquas mũdaret, ac sanctificaret, quibus nos in sancto baptismo abluti, niue candidiores efficeremur. Sub hæc, teste Augustino, Saluator mundi baptisma accepit, quo neutiquam opus habebat, volens opere implere, quod faciendum cunctis imperauit. Et hæc sanè est omnis iustitia, vt quod alijs facere cupimus, ipsi pro nostra virili patrare conemur. Ne forsitan similes simus illis, qui dicunt & non faciũt. Quippè quos meritò exprobrat Christus. S. Thom. 3. p. q. 39. ar. 1. Sunt & quamplures rationes ob quas dominus à Ioanne baptismum accipere instituit, de quibus satis superque theologi in quarto sententiarum pertractant. Itaque suo baptismo qui erat in spiritu noluit baptizari, eò quòd à principio

Ioan. 3.

4. Reg. 2.

S. Ambro.

S. Augus.

4. d. 2. theologi.

cipio conceptionis suæ gratia Spiritus san
Ioan. 1. cti plenus erat. De cuius plenitudine om
nes accepimus gratiam pro gratia. Elegit
autem baptismum Ioannis, quippèqui so
lummodò aqua fiebat, nec suaptè natura
peccata abolebat. Vnde ipse clamabat, ne
quis deceptus euaderet. Ego baptizo vos in
aqua, Messias verò baptizabit vos Spiritu
sancto, & igni. Neque ideò frustraneus fuit
baptismus Ioannis, qui baptismus pœniten
tiæ rite vocatur. Nempè, alliciebat He
bræos ad pœnitentiam, vt dignè susciperent
Christum, qui inter eos versabatur.
Necnon ad verum Christi baptismum ho
mines erudiebat, assuefaciebatque. Bapti
smi verò Pharisæorum inanes erant, & ni
hil commodi præseferebant, vtpotè ad
corporis munditiem ordinati, quam ob
Matth. 6. causam à domino taxantur. At bapti
mus Ioannis ad spiritalem candorem de
sponebat, homines ad pœnitentiam alle
ctans. Magister. 4. d. 2. & de baptismo Ioa
nis hactenus. Nunc sacrum prosequamur
euangelium, continet nimirum arcana pla
rima.

Tertiò. ¶ Ioannes prohibebat eum dicens. Ego à
Matth. 3. te debeo baptizari, & tu venis ad me? Haud
dubiè admirabilem probitatem, ipsis ocu

lis, totoque vultu, & incessu sese exercētem.
Ioannes animaduertens Iesum, excusat pre Nota.
posterum officium, nullo interim elogio di
gnitatem illius honorans. Tantùm, in
quit, par erat, vt ego quituis virtutibus lon
gè inferior sum, abs te baptismum susci pe
rem. Demiratus enim verba illa deprom
psit, perinde diceret. Vnde factum est, vt
te ipsum vsque adeò dimittas domine, & à
me tingi postules quum angelicis spiriti
bus purior, & candidior ipse sis? Quin & tu Sapien.
candor est lucis æternæ, speculum sine ma
cula, & imago bonitatis illius. Nimirùm
Ioannes pluſquam Propheta, par angelis,
adhuc ex vtero matris suæ Spiritu sancto
fuit plenus, dicente Gabriele. Et replebitur Lucæ. 1.
Spiritu sancto, adhuc ex vtero matris suæ.
Mirares qui sanctificatus fuerat antequàm
natus, & sole ipso pulchrior, atque candi
dior, is coràm Christo Dei filio, ita sese deij
cit, vt ab illo ablui rursus indigeat. Equi
dem astra noctu perbellè corruscant, & in
terram radios suos mittunt. Nihilosetiùs so
le emicante, omnium siderum lucē obnubi
lat. Ad eandē imaginē mirabilis Christi Iesu
claritas, angelorū & sanctorū lux euanescit,
eo quo ab ipso, ceu à fonte quæuis sanctitas
& munditia dimanat. Exactè loquutus est

diuus

diuus Ioannes. Domine ego debeo à te baptizari, & tu venis ad me? Singularem emphasim singula verba continent. O verè pia & noua concertatio, Saluator ex humilitate baptismum flagitat à Ioanne, Ioannes vicissim ex eadem causa renuebat, insignem innocentiam Saluatoris gnoscens.

Nota. Prôh dolor, quàm præposterè nos habemus, dissidia excitantes, & toto nisu cõtendentes, de vanitate, vt superiores, meliores, doctiores, potentioresque alijs videamur. Hinc tot homicidia, odia, detractiones, & propèmodum innumera scaturiunt mala. Quasi dominus non dixerit apostolis. Amẽ

Matth. 18. dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnũ cœlorum. Et subinde intulit. Quicunque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. Breui ac pulchro schemate, petulantiam eorum, atque nostram, rex noster prostrauit, ne posthac quis ceruicem audeat erigere. Obseruemus

Phil. 2. charissimi Pauli salubre dogma. Nihil per contentionem, aut inanem gloriam in vobis fiat. Sed per humilitatem vnusquisque alium superiorem se arbitretur. Quomodo id fieri possit sine mendacio, & præiudicio

Nota. humilitatis, docet doctor sanctus perpulchrè. Nam potest aliquis reputare aliquid boni esse in proximo, quod ipse non habet. Et contrà, poterit existimare aliquid mali in se forè, quod in alio non est, ex quo se potest ei subijcere per humilitatem. 2. 2. q. 161 ar. 3. Ecce quid Paulus admonere vult, dum ait. In humilitate superiores inuicem arbitrantes. Cæterùm ex humilitate Baptistæ sanctificati discant fideles qua reuerentia, & tremore oporteat eos ad sanctum altare accedere, & sacrosanctum corpus Christi, & sanguinem in hospiciolum pectoris sui excipere. Vêh eis qui temerè id faciunt, iudicium sibi manducantes & bibentes, ceu Paulus contestatur. Quid autem humilis magister Iesus respondeat humili præcursori, attentiùs nunc audiamus.

S. Th. 2. 2. q. 161. ar. 3.

¶ Sine modo, ait Saluator, sic enim decet nos adimplere omnem iustitiam. Adhuc instat dominus, & iterum rogat Ioannem, vt velit eum baptizare. Vbi Sanctus Bernardus. Magna vtrinque humilitas, sed nulla comparatio. Quomodo non humiliaretur homo, coràm humili Deo? Timebat sanè præcursor qui videns Iesum venientem ad se exclamauerat. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Verè agnus, verè humilis, verè mansuetus, qui tanquàm agnus coram

Quartò.

S. Ber. ser. de Epipha.

Ioan. 1.

coràm Iudice Pilato obmutescet, nec aperiet os, vt sese defendat. Tremit Ioannes & meritò stupet attingere sanctum caput angelis adorandum, reuerendum potestatibus, principatibus timendum. Ne ergo paueat, sed vltrò obediat, blandè eum alloquitur. Sine modo, sic decet nos adimplere om-

S. Hiero. nem iustitiam. Vnde beatus Hieronymus inquit. Pulchrè Saluator dixit. Sine modo vt ostenderet, Christum in aqua à Ioãne, & Ioannem à Christo, in spiritu baptizandũ. Sanè Ioannes ab originali labe mũdus erat ab vtero parentis suę, tamẽ effectus quodãmodo manebat peccati originalis in illo, eo quòd ianua regni cœlestis haud reserata fuerat, donec Christus in cruce exhalaret animã. Quã ob causam, omnes sancti in limbo Abrahæ descẽdebant. Seriò ergo prę cursor clamauit. Ego debeo baptizari à te, & tu ve-

S. Chryso. nis ad me? Beatus Chrysost. testatur, Ioannem fuisse baptizatũ à Christo in aqua, antequã gladio percussus in carcere obiret. Quod planè fieri potuit, tametsi euangelistæ id reticeãt. Sine modo, hoc est, te latet quã ob rem hoc facio. Alludit ad illud, quod Petro dixit. Quod ego facio tu nescis modò, scies autẽ posteà. Sine modo, nã quì totius mundi peccata recepi, quatenus pro eis pœnas luã-

Ioan. 13.

pro

pro illis necessum est, baptizari, lugere, pati, & tandem mori. Nonne serui formam assumpsi? Ius erit, vt serui formam, & officiũ expleam. Non vtique veni ministrari sed ministrare, & dare animam meam pro multis. Mira res, omnem iustitiam Christus absoluit, & impleuit, onera legis in se suscipiens. Equidem onus legis adeò ferreum & graue erat, vt nec Petrus, neque patres antiqui illũd portare potuissent, teste ipso ecclesiæ principe. Adhæc, quid est, impleatur omnis iustitia? Impleatur omnis humilitas, ait diuus Augustinus tracta. 4. in Ioannem, an non erat baptizandus à bono seruo, qui passionem suscepit à malis seruis? Animaduertite fratres. Si quis morigerum se præstet maiori, primum gradum iustitiæ, & humilitatis attigit, qui vero æquali se subdit, secundum adeptus est gradum. At qui inferiori obedit, is omnem iustitiam adimpleuit. Quid superbis homo terra, & cinis? Quid erigis? ecce rex cœlestis seruo suo Ioanni morem gerit, ab illo baptisma efflagitãs. Hinc prælati & prædicatores doctrina saluberrimũ sumãt, omnem iustitiã implentes. Etenim qui docet omnes, & qui perfecta docet, cũ nõ oporteat committere, vt aliqua vel minima iniustitiæ species in

Phil. 2.

Acto. 15.

S. August. tracta. 4. in Ioann.

Eccle. 10.

Prælati.

ipsius

ipsius moribus hęreat. Vos fratres obsecro agite,& quam primùm Saluatoris vestigia pro vestra virili sectamini. Implete omnem iustitiam, omnis iustitia ea est, quæ in adimplendis mandatis Dei exercetur, humilitate seruata. Quandoquidem tota malitia est, cùm quis impius sit, bonum se fore fingat, peccatum suum pertinaciter defendat. Verùm ad nos verba hæc vel maximè attinẽt sic decet nos adimplere omnem iustitiam. Nec sat est, vnum, duo, vel vndecim præcepta seruare, nisi omnia simul adimpleat. Iacob. 2. thodoxus. Dicente Iacobo. Qui peccauerit in vno, factus est omnium reus, id est, sese ei spoſuit gratia Dei deficiẽte, vt in omnia delicta labascat. Nihil vtiliùs charissimi, nihil inquam, sacratiùs, quàm in ijs verbis Christi Iesu Philosophari, in eis vera sapiẽtia latet & cognitio summi Dei est sita. Cæterum Ioannes dimisit eum, hoc est, voluntati eius ampliùs non obluctatus est. Erat quidem Spiritu sancto plenus, & verè humilis. Attamen trus non ita, sed ceu iusiurando confirmatum Ioan. 13. uit, quod semel dixerat in cœna. Non lauabis mihi pedes in æternum ait. Acquiescit ergo Ioannes, lauit agnum Dei, iubare ipso pulchriorem, & candidiorem. Imò aquas Saluator sacrauit, vt nos in sacro baptismo abluerent, & niue nitidiores redderent, vt probè testatur Sanctus Bernardus. Planè pertinaciter resistere nõ humilitatis, sed superbiæ symbolũ est. Vnde experimẽto apparet, quòd qui cõtrà obedientiã dignitatẽ fugit, cõtrà eandẽ obedientiã dignitatem affectet, quęratq; . Quod, ni fallor, in populo Israel conspicuũ est, cui pręcepit dñs arma tollere, & cũ barbaris prœliari, vt terrã promissam possiderẽt, tamẽ noluerũt. Deinde cõtra præceptũ certare cupientes, ab aduersarijs prostrati sunt. En iniqua volũtas qua animaduersione plectitur. Quod denique Matthæus inquit. Baptizatus Iesus, confestim ascẽdit de aqua, ideò dictũ est, vt in nobis agnoscamus virtutẽ mirabilẽ baptismi. Nihil horũ Christus egit propter se, vt paulò superiùs meminim⁹, sed propter electos. Ascẽdit subinde à Iordane, ceu alacris, & lætitia ingẽti affectus, vt nos de baptismo iubilãtes surgamus, in quo sepulti sumus cũ illo, & Pharao, atq; eius cunei submersi pereũt. Dẽtes tui sicut greges tonsarum, quæ ascẽderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus. Velus onerosum quod mentẽ nostram aggrauat, peccatũ originale, & actuale est, de quo Dauid. Sicut onus graue grauatæ sunt super me iniquitates. Dicamus igitur

S. Ber. ser. 2. Epipha.

Nu. 14. & Deut. 1.

Cant. 5.

Psalm. 37.

m quot-

Cant.6. quotquot baptizati sumus. Spoliaui me tu-
nica mea, quomodo induar illa? O tunicam
miserā, nō bysinā sed æneā, qua induti, filij
diaboli eramus. Omnes, ait Apostolus, na-
scimur filij iræ. Atqui in baptismo filij Dei
efficimur, non natura, sed summi numinis
gratia. Exeamus confestim lętabundi, cor
nostrum & caro exultent in Deum viuum
oportet, cum Apostolo dicentes. Eorū quæ
retro sunt obliuiscens, ad ea quæ anteriora
Phil.3. sunt, me ipsum extendens. Hæc omnia in-
nuit festina Christi Iesu ex aqua ascensio.

Quintò. ¶ Sub hæc, annotatione dignum est, quo-
sequitur in Matthæo. Et ecce aperti sunt
cœli ei, & vidit spiritū Dei descendentē,
cut columbā, & venientē super se. Iure op-
mo admiratione raptus, apertionē cœlo-
nobis recolit euāgelista dicēs. Ecce, perin-
atq; inauditū, & nouū recensеat. Clausum
erat cunctis cœlū ob primi parentis no-
Gene.3. & Cherubin gladium igneum versatilē ha-
buit, ad custodiendam viam ligni vitæ.
filio Dei aduentāte, lachrymis, & sangu-
suo sacro gladium flammeum extinxit,
prorsus confregit, regni cœlestis viā c
fidelibus palā faciens. Alioqui latroni nō
Lucæ.22. ceret. Hodie mecū eris in paradiso. Aperi-
tur igitur cœli, primò vt virtutem baptis-
certo

certo certius sciamus, haud terrenam sed
cœlestē forè. Deinde ita gestū est, vt agno-
scamus quod per fidē cœlestia aspicimus,
& ea quæ abdita sunt, & æterna rimamur
credentes. Nisi crediderītis non intelligetis. Tertiò, tandem sancti baptismi efficacia Esa.7.
indicatur, quę tā est excellēs, vt cœlū quod
tot retrò seculis ob peccatum erat clausum,
iam per Christum nobis sit apertum. Vn-
de meritò Sanctus Stephanus inter Saxorū
fragorem clamauit. Ecce video cœlos aper- Acto. 10.
tos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.
S. Thom. 3. p. quæst. 39. art. 5. Nec absre
Lucas dixit, quod Saluatore baptizato, & Luc.3.
orante, cœlum apertum est. Siquidem post
baptismum, in quo omnia abolentur pecca
ta, oratione opus habemus, cò quòd fomes
peccati iam deleti adhuc in nobis manet.
De quo cōquęstus apostolus aiebat. Video Rom.7.
aliā legem in mēbris meis, captiuantem me
in legem peccati, quæ est in membris meis.
In cuius typo Deus optimus noluit om-
nes aduersarios populi sui delere, sed quos- Figura.
dam reliquit in terra promissionis, ad il-
lorum exercitium, & occasionem eis præ- Iudi.3.
bens diuinum implorandi auxilium. Ad
eundem modum ne ipsi ocio torperemus,
tum diabolum, etsi iam victum, tum etiam

prauas cupiditates nobis, post baptisma
Deus dimisit. Eas ob res orationi insternus
oportet, domino dicente. Vigilate & orate,
ne intretis in tentationem: ac si dicat. Maxi
mè vobis proficua erit tentatio, modo in
certamine ingenuè pugnantes, orationi in-
cessanter operantes, alioqui succumbatis
necessum est. Cæterùm, nedum modo Chri
sto cœli sunt aperti, sed per eum nobis re
rati sunt. Quemadmodum rex pro aliquo
petenti dicat, nõ hoc beneficium illi do, sed
Collatio. tibi, id est, propterea exhibeo illi. Hęc Chry
sostomus. Nempè, oratio Christi eò tende
bat, vt hoc negotium seruandi genus huma
nũ quod aggrediebatur, omnibus fœlix
faustum esset. Quid plura? statim in colũ
specie Spiritus sanctus apparuit super Sal
uatorem, quo signo visibili Deus ostende
ret plenitudinẽ gratiæ, quæ in Christo iã de
dũ erat. Nec est datus ei spiritus ad mensu
rã, nobis autẽ secundũ mensurã donatio
Christi impenditur. Imò ab illo, ceu à capi
Psal. 132. te vnguentũ gratię descẽdit in barbã, id est
ad eos qui propiùs ex ore eius euangelium
ceperũt, & vsq; ad fimbriã vestimẽti lar
hoc est, vsq; ad infima Saluatoris mẽbra de
nũ gratiæ peruenit. Tũc sanè habere spiritu
Christi indicam⁹, si eũ toto corde diligimus

si verè quæ mũdi sunt horremus, & mãdata
eius pro virili seruamus. Ecce quot testimo
nia testentur de cœlo, Christum esse filium
Dei, & verùm Messiam. Cœli ipsi referãtur,
& Spiritus sanctus signo corporali, apud
tantam hominum multitudinem appa ret
super eum requiescens. Sed non minùs mi-
rabile est quod in euangelio sequitur.

¶ Et ecce vox de cœlis facta est dicens. Hic Sextò.
est filius meus dilectus, in quo mihi compla
cui. Obseruandum, quòd Lucas & Marcus Luc. 3.
nonnihil apertiùs hoc narrant. Tu es filius
meus dilectus, in te complacui mihi. Non
quod ipse disceret quòd nesciret, vt exactè
diuus Augustinus ait. Sed vt omnes qui ade
rant agnoscerent eius dignitatem, & excel-
lentiam, hoc dictum est. En testimoniũ ma-
ius Ioãne, quod cœlestis pater filio suo vni-
genæ præbet. Verè enim hic est, in quo ni-
hil inuenitur quod patri displiceat, inquit
Bernar. nã ipse ait. Quæ beneplacita sunt ei, S. Ber. ser.
facio semper. Ioã. 8. Profectò tacebat Chri- 2. Epipha.
stus hactenus ore, sed instruebat opere, &
quod postea docuit verbo, iam clamabat
exemplo. Discite à me quia mitis sum, & hu Matt. 11.
milis corde. Nunc vero cum triginta esset
annorum latêre non potuit, qui tam mani-
festè demonstratur à patre. Præterea, nedũ

cœli aperiuntur, baptizato Christo, aut in colũbæ figura Spiritus sanctus super eũ mã sit, sed patris vox è cœlo tonauit. Hic est fi lius meus dilectus, in quo mihi complacui. Ecce fratres mysterium totius Trinitatis, fi

Nota. lius Dei factus homo, baptizatur, Spiritus sanctus per columbam apparet, vox patris è sursum insonat. Erat quidem baptisma Christi, nostri baptismi exẽplar, & ideò hoc modo sancta Trias palã fieri debuit, in cu ius virtute, & inuocatione omnes fideles

Matth. 28 baptizantur, domino dicente. Ite docentes omnes gẽtes, baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. S. August. lib. de fide, ad Petrũ. Maximè ergo conueniens fuit, vt in baptismo Christi, sacræ Trias

S. Th 3. p. q. 39. ar. 8 mysterium ostenderetur. S. Tho. 3. p. q. 39. ar. 8. sub hęc, pater cœlestis, Christum filiũ suum appellat, tum ob gratiam vnionis, tum propter gratiam particularis personæ, tum deniq; propter gratiã capitis. Sanè in Christo beneplacitum suum pater constituit primò in gratiã vnionis, quando humanitas illa benedicta à verbo assumpta est, in vnitã personæ, vnde totius mundi salus, & redemptio emanauit. Hinc Saluator Nicodemo

Ioan. 3. dixit. Sic Deus dilexit mundũ, vt filiũ suum vnigenitũ daret: vt omnis qui credit in illũ non

non pereat, sed habeat vitam æternam. Placuit etiam patri filius eius, secundum gratiã particularis personæ, eò quòd nil peccati in eo inuenit vnquam. Vnde meritò ipse dice

Ioan. 8. bat Iudęis. Quis ex vobis arguet me de peccato? quo audito omnes obmutuerunt. Tandem bene sibi complacuit pater cœlestis, secundum gratiam capitis in Christo existẽtem, nam per Christum omnes baptizati adoptionem filiorum accipiunt. Potestatẽ

Ioan. 1. dedit eis filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius. Eodem attinet illud Pauli. Gratificauit nos in dilecto filio suo. O nos beatos si ex ore tanti patris eadem verba audire mereamur. Ni fallor, vnicuique nostrũ, si fide & charitate ei adheræmus, ipse ait. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Demus igitur operam fratres, ne degeneres filij tam præcellentis patris simus. Quin etiam, eum toto diligamus pectore, & per omnia mandatis eius obtemperantes, non nostram sed illius voluntatem faciamus. Nam si filij, & hæredes, cohæredes autem Christi, cum quo fœlices erimus in cœlo. Cui sit honor & gloria in secula. Amen.

¶ PRO CATHEDRA SANCTI Petri habes euangelium expositum in festo eiusdem Apostoli, quod mense Junij celebratur.

¶ IN FESTIVITATE SANctorum martyrum, Fabiani & Sebastiani. Declamatio II.

NON quibusuis fidelibus dictum est à Saluatore mundi, quod iure optimo prælatis & prædicatoribus quondam ore suo dixerat. Luc. 6. Vobis datũ est, nosse mysterium regni Dei, hoc est, vobis qui mũdi lux estis, & vulgo rude erudire debetis, mysteria cũcta cœlestia lubẽs palã faciã. Habẽt aulę regũ arcana sua quippè quę plebeis celãtur, & ab aulę cõsortio alienis. Et ad eandẽ imaginẽ euãgelium regnũ sua secreta cõtinet, non temerè cuiuis proferẽda, sed ita probanda, & proponẽda, vt ab ijs tantũ cernãtur, qui sunt aulę domestici,

tici, cæteris inuoluta parabolis. Etenim à domino sancitum fuit, & inuiolabili lege seruatum, vt sacerdotes vasa templi circumuelata leuiticis traderent, quando tabernaculũ mouebatur. Quo inuolucro datur intelligi, prælatos & verbi Dei concionatores, maximè oportere secreta regni Dei scire, quorũ ministerio incumbit plebem erudire. Quid quòd in nuptijs vbi Saluator manifestauit gloriam suam, ministri dũtaxat sciebant vnde vinum illud optimum esset: quia ipsi hauserant illud? Hanc ob causam dominus ascẽdens in montem secum duxit duodecim apostolos, plebs autem in campestribus mãsit. Atqui dominus noster, vtpotè pius parens, nullatenus obliuisci potest eorum quę se syncero corde diligunt, atq; eum fide infracta sequuntur. Eatenùs placuit eius ineffabili clementiæ, de acumine montis descẽdere, quò, tùm animas, tùm etiam corpora, descensum illius expectantium mirabili sua virtute sanaret. Quæ omnia disertè Lucas nobis in lectione euangelica recenset. Hãc, summo suffragante numine, exponere iam inchoamus. Est, ni fallor, sacrum euangeliũ hoc, magnis refertum mysterijs. Figura. Nume. 4. Ioan. 2.

¶ Descendens Iesus de monte cum apostolis, stetit in loco campestri, & turba discipulorũ Euangeliũ. Lucæ. 6.

lorum eius, & multitudo copiosa plebis, ab omni Iudæa, & Hierusalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, qui venerant, vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis.

¶ Fas quidē erat, vt post delectum apostolorū, inter quos Iudas electus fuit, quippe qui temerè prodidit Iesum, quē sanè nō per imprudentiam ad apostolatum asciuit, sed per prouidentiam, quò huius exemplo, deceret omneis quā horrendū sit, munificentia & lenitate Saluatoris abuti. Vocatisque itaque duodecim, quos Lucas nominauit, vt legatos euāgelij in orbē mitteret vniuersum, par, inquam, erat, vt iam descenderet de mōte, & veniret in planiciem multitudinis cū pacem. Enimuerò quæ perfectissimam pietatē appetūt, in montis cacumine sunt versanda, atque gerenda. In quibus primas tenet, deprecatio feruens, proximū verò locū delectus eorū, quibus dispēsatio sacri sermonis credēda sit. Vnde signāter Lucas ait. Audierat turba discipulorū eius, necnō & copiosa promiscui populi multitudo. Quorum nōnullos traxerat è lōginquo auiditas sermonem euangelicum audiendi: & ob id gratis laude digni erant. Alios allectauerat sanitatis spes, quam in Christū habebant. Quāti sit facienda sanitas sapiens palàm facit. Non

Non est census, inquit, super censum salutis corporis. Nos ergo eorum vestigia sectemur, qui salutem animæ quæritantes Saluatorem sequebantur, non vt corporis corruptioni obnoxij incolumitatē adipiscamur. Scriptum est. Corpus quod corrūpitur aggrauat animam. Quin ingemiscens Paulus corporis sarcina prægrauatus, clamabat. Infœlix homo, quis me liberabit à corpore mortis huius. Obseruandum, quòd probè tam hebræi quàm gentes, Christum audire cupiunt: quia lapis angularis erat, vtrunque parietem, id est, vtrumque populum, sibi adglutinans. Ipse namque pax nostra est qui fecit vtraque vnum. Mira res, satisque miranda: cultores idolorum, & Israelitas, quippe qui inuicem persequebantur, dolos & insidias inuicem parabant, hosce in vnitatem fidei & dilectionis, sua potenti virtute Saluator congregauit. Huc attinet quòd ore suo sacro ipse deprompserat. Alias oues habeo, quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere, & erit vnum ouile, & vnus pastor. En, natiuis coloribus deliniata vnica sponsa, & sancta Ecclesia Romana. Quæ planè vt vna columba speciosa est, miris encomijs laudata. In Canticis: sic hæreticorum synagogæ, &va-

Eccles. 30.
Sapien. 9.
Roma. 7.
Ephe. 2.
Ioan. 10.
Canti. 6.

& variæ gentilium sectæ funditùs dilabũtur, & execrabiles sunt. Ecce quàm pulchrè, ac consultè, tam hebræi, qui prope erant, quã gentes quæ à longè morabantur, in campestribus locis, Christi Iesu descensum auidè expectant. Perinde atque vnum pastorem venerantes, & toto cordis affectu eum colẽtes. Nec de quibusuis morbis eos liberabat, sed quod plus admirationis affert: qui vexabantur à spiritibus immundis, eo iubente, sanabantur. Hoc Lucas recenset, veluti demiratus, quam ob rem vltimo loco mirabilia hæc collocauit. Ait enim.

Text. ¶ *Et qui vexabantur à spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.*

¶ Haud dubiè tam erat ineffabilis potestas Saluatoris, vt nullum morbi genus sibi foret incurabile. Quin & spiritus nequam subinde eius imperio auscultantes, fugiebant. Et
Matt. 8. clamantes aiebant. Quid nobis & tibi Iesu fili Dei benedicti? Venisti ante tẽpus torquere nos. Enimuerò numen diuinum quodã in eo latêre sentiebant, & ob hanc causam ficlamitabant. Demirabantur maiestatẽ Christi,

sti, & quidẽm rectè, cuius verbo obedire cõpellebantur. Quòd verò immũdi spiritus appellati sint, in causa est, quòd prauas cogitationes mentibus suggerunt, quippe quæ vehementer animas fœdant, & abominabiles illas efficiunt, dùm consensus adest. Alludit hoc ad illud. Cum spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca arida & inaquosa, quærens requiem & non inuenit. Itaque: quia dæmones animi pulchritudinem & candorem adimunt, idcircò immundi merito vocantur. Ij vexare homines pro sua virili contendunt, contrà quos diù noctuq; decertant, liuore inuidiæ accensi, ne forte cœlestem gloriam sibi vendicent, quã illi fastu, & superbia turgidi, iure amiserunt. Luc. 11.

Hinc scriptum est. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Vos charissimi dogma Petri ob oculos habentes, diabolo resistite fortes in fide. Fortis vtique in fide, ille est, qui nedùm credit in Christum, sed eum toto pectore diligit. Est sanè vita fidei & robur ipsa charitas, quæ, ni fallor, ociosa non est, sed magna operatur, dicente Paulo: Charitas patiens est, benigna est, charitas non agit perperam. Quid quòd charitas formam præbet actibus omnium virtutum, ordinans actus earum in vltimum finem. Sapien. 2.

S. Tho.

S.Th.2.2. q.24. S.Thom.2.2.quæst.24.art.8. Cæterum virtus de Christo exibat, & sanabat omnes, quas ob res volebant vel vestem eius omnes tangere. Mirabile dictu, solo contactu vestimenti, morbi euanescebant. Sed mecũ altiùs vos rem hanc expendite: qui tantam, tãq́ue præcellentẽ contulit vestimento suo

Euchari stia. virtutẽ, quanta dabit corpori suo sacrosancto, quod frequenter in ecclesia sumimus? quandoquidem corpus illud benedictum perinde atq́ue vestis filij Dei est. Alioqui apostolus nõ ęquè seriosè loqueretur dicẽs,

Phili.2. & habitu inuentus vt homo. Vos obsecro charissimi vestẽ hãc preciosam tãgite, ad al

Euchari stia. tare sanctum accedentes, & eucharistiam candido pectore suscipientes, quò salutem consequi valeatis, & in cœlis vitam possideatis æternam. Ipso domino pollicente. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Prætereà mirabile est, & omni acceptione dignum, quòd Lucas, ait. Virtus de

Nota. illo exibat & sanabat omnes, id quod de nemine sanctorum dici potest. Nec hoc in cõtumeliã diuorum loquimur, absit, sed in gloriam Christi Iesu asserimus: prophetæ alij sancti, non habebant virtutem ab ipsis egredientẽ: quia fontes virtutum nequaquam

Ioan.3. erant. Verũ extat oraculum Ioannis. Non potest

potest homo accipere quicquam, nisi datum fuerit ei de cœlo. Et iterum. Sine me nihil potestis facere. Est illud pulcherrimum schema, quo Saluator rem hanc ob oculos ponit, de palmite & vitæ. Ego sum vitis & Ioan. 15.
vos palmites, inquit, qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum: solus ergo Christus habuit virtutem egredientem, quique fons virtutum est, de cuius plenitu- Ioan. 1.
dine omnes accepimus gratiam pro gratia, quòd fusiùs Sanctus Hilarius disserit, super Matthæum. cap. 14. Hinc Deiparam Mariam, angelos, & sanctos omneis oramus dicentes, intercedite pro nobis. Quando verò ad Christũ clamamus, lõgè secus precamur. Christe audi nos, Christe miserere nobis. Nec quicquam officit quod Ioãnes, inquit. 1. Ioan. 2.
Aduocatũ habemus apud patrẽ Iesum Christũ iustum, ipse est interces sio pro peccatis nostris. Sic Sanè quatenus homo pro nobis intercedit, vt nõ minus sit dator: quia verus Deus patri cœlesti coæqualis. Iuxta illud. Ego & pater vnum sumus. Eas ob res domi Ioan. 10.
nus innumerabilia operabatur facinora, quoniam propria virtute ea faciebat, nõne vno verbo pelagus ineffabile miraculorũ, sæpenumerò euãgelistæ indicãt? Huc tẽdit q̃ nuperrimè audistis. Omnis turba volebat

cum

eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Necnon & ipse, ait. Opera quæ ego facio ipsa testimonium perhibent de me. Ecce quàm conspicuè miracula eius probabant eius diuinitatē. Quod angelicus doctor fusiùs expendit. 3. part. q. 43. art. 4. Ioan. 5.

Nec abolēda est allegoria illa Beati Ambrosij dicentis. Aduerte omnia diligenter, cum apostolis ascendit Christus, & ad turbas descendit, in quib⁹ infirmos inuenit. In excelsis verò infirmi esse non possunt. Oportet ergo extincta libidinum febre, accensaque scientiæ luce, paulatim ad virtutum culmē conscendere. Nos igitur charissimi, interim agnoscamus Saluatoris tactum, opus esse salutis, quem tangere, est fideliter in eū credere, simul & ipsum vnicè amare, mandataque eius pro virili nostra seruare. Sic planè à quouis morbo liberi erimus. Quàm discipulos suos toto diligat corde dominus, nūc lectio euangelica indicat. S. Ambro.

Text. ¶ *Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quoniam saturabimini.*

¶ Mirabile dictu, in quos Saluator oculos suos

suos sacros figat, nempè, eos gratanter conspicit, & conspiciendo maximè delectatur, qui mundo, & ijs quæ mundi sunt renūciantes, vltroneā sua volūtate, vestigia eius secuti sunt. Vnde in psalmo probè scriptum est. Oculi domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. O nos fœlices si cultores iustitiæ & pietatis amatores fuerimus, procul dubio oculos Saluatoris super nos defixos habebimus, necnon & aures illius in precationes nostras conciliabimus. Quare, nil in hac vita calamitosa est fœliciùs, aut vtiliùs. Tales haud dubiè erant discipuli, seculi huius contemptores, supernorum & cœlestium bunorum appetitores. Quam ob rē vel maximè Christus eos amabat. Verùm homines pij indefessè Deum optimum conspiciunt, adeò vt vbiq; & semper ob oculos eū habeāt, cum regali propheta decātātes. Oculi mei semper ad dnm, quoniāipse euellet de laqueo pedes meos. Itidē, cū eodē vate clamant. Prouidebam dnm in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne cōmouear. Eu quāta, quāq; magna sint cōmoda, quæ ex hac inspectione scaturiunt. Profecto ille de laqueo diaboli, & de anfractibus eius nos potēter eripit, & ne in tentatiōe moueamur, aut succūbam⁹ sua mirabili Psal. 33. Psal. 24.

virtute corroborat. Deus autem vicissim vt
ros pios respicit incessanter, ita, vt ore suo
Psal. 31. sacro clamet: Instruam te in via hac qua
gradieris, firmabo super te oculos meos.
O nimium fœlix super quem diuini ocu-
li firmantur. Siquidem vt institores, qui
Collatio pulchra. immodico labore apud Indos plurimũ au-
ri argenti ve, necnon & gemmas pretiosas
lucratisunt, non in tecis deauratis collocã-
mare transfretantes, ne quispiam furari op-
pes illas nitatur, quin & semper tecas illas
informes aspiciunt. Ad eundem modum
Saluator oculos eleuat in discipulos, ru-
des & pannosos, in quibus aurum charita-
tis, argentum fidei, & gemmas virtutum ip-
se abscondit. Quid plura? aspexit dom-
Dogma. nus discipulos suos, non diuites, non am-
bitione turgidos, sed humiles, quò nos do-
ceat, pauperes conspicere, eos amare, il-
los & pro modulo nostro subleuare. Be-
Psalm. 40. tus qui intelligit super egenum & paupe-
rem, in die mala liberabit eum dominus.
Deniq́ue eleuatio oculorum domini in di-
scipulos affectum magnum insinuat & mi-
Ioan. 6. sericordiæ insigne fuit. Sic gratias agens pa-
tri oculos leuauit, tùm quando in deserto
quinque millia hominum quinq; panibus
satiauit, tùm etiam vbi in vltima cœna in-
stituere

stituere voluit sacramentum altaris. Fas er-
go erit fratres, vt quisque nostrum totis me
dullis sui cordis oret. Respice in me, & misе Psal. 85.
rere mei, quia vnicus & pauper sum ego.
Sed quid dilectis discipulis loquatur atten-
tiùs audiamus.

¶ *Beati pauperes, quoniam uestrum est regnum cœ-* Text.
lorum. ¶ Plus satis immorati sumus in ele-
uatione oculorum Christi Iesu, quippe quã
haud frustra euangelista nobis narrauit.
Habet sanè gestus hic aliquid sacramenti,
ideò in euangelijs sæpius Saluator hoc ex-
terno gestu vsus est. Cæterum subinde vt
eos intuitus est dominus insigni titulo il-
los honorat, ac decorat. Beati pauperes, in- Matth. 5.
quit. Apud Matthæum additum est. Beati
pauperes spiritu, perinde dicat. Fœlices vos
qui nihil habetis elati spiritus, atq; vobis ip
sis displicetis, nã si iuxta mũdũ inanẽ, vide-
mini cõtẽpti & aspernabiles, tamen cœlesti
imperio digni estis, q̃ lõge prestabili⁹, & ma
gnificẽti⁹ est, quouis terreno ac labili princi
patu. Videtis aũt, pfligari morbos, effugere
dæmones, aboleri peccata. Quid habet secu
li huius celsitudo cum hac sublimitate con
ferendum? An non illustre regnum est nulli Nota.
inseruire vicio? nullis obnoxium esse cupi-
ditatibus? conculcasse Satanam cum satelli

tibus suis, vicisse mũdum fallacem cum terroribus suis, & illectamẽtis, ascitos esse in cõsortium Dei, denique ascriptos esse regno
Luce. 10. cœlesti? Sicut scriptum est. Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et iterũ. Gaudete, & exultate, quoniam
Matth. 5. merces vestra copiosa est in cœlis. Vbi Sanctus Ambrosius, ait. Vterque euangelista Matthęus & Lucas à paupertate auspicatus est, nam ordine paupertas prima est, & parens quædam virtutum. Nam qui contemserit secularia, is dumtaxat sempiternas sibi vendicabit. Saluatore acclamante. Non potestis seruire Deo, & mammonæ. Obseruandum iuxta Beati Cirilli sententiam, qui
S. Cirillus. Matthæus eos beatos nuncupat, qui intellectum modestum, & quodammodo remissum habent. Quos alloquitur dñs dicẽs. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.
Matt. 11. Lucas verò fœlices asserit pauperes, non addito spiritu, pauperes appellãs diuitias aspernantes. Decebat enim, vt qui sacri euangelij dogma erant pronuntiaturi, mentem cupidam haud gererent, sed affectum promptum erga maiora haberẽt. Nec omnis quem paupertas premit beatus est, sed qui Christi precẽptũ mundanis prætulerit opibus. Sunt, non fallor, pleriq; substantia pauperes, animi tamen secũdùm affectum, quippe quos non beat paupertas coacta, sed affectus pra uus damnat. At contrà, videre est quãpluri mos opibus abundare, qui affectu inopes sunt. Ij pauperibus affatim diuitias impendunt, pijs operibus omnigenis operam dãt incessanter. Talis fuit Abraham, Isaac, Iacob, Iob, & alij multi. Quorum vestigia nõnulli orthodoxi, hac nostra tempestate vehementer sectantur. Vtrosque sanè amplexatus est sapiens vbi dixit. Est diues cum nihil habeat, & est pauper cũ in multis diuitijs sit. Diues sanè pauper Christi est, quanquã nihil habeat, eũ possidet in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei abscõdti. Hinc Diuus Hieronymus. Affatim diues est, qui cũ Christo pauper est. Atqui quãuis homo totũ possideat orbẽ, dũ auaritiæ studet, pauper est, & valde inops. Eã ob rẽ cuidã diuiti dictũ est. Tu dicis quia diues sum & nullị egeo. Et nescis quia miser es tu, & miserabilis, pauper, nudus, & cæcus. En quot mala auaritia lethalis secũ afferat. Sed quid pluribus immoror? paupertas suapte natura neminẽ fœlicẽ efficit, nisi pro Christo Iesu quis eã sustineat. Quiq; cũ diues esset, inops factus est, vt eius inopia vos diuites essetis, apostolo teste. Et vt vno ver-

Pauperes spiritu.

Pro. 13.

S. Hieron.

Apoca. 3.

bo omnia dicam: ad perfectionem capessendam primum fundamentum est paupertas; alioqui dominus iuueni diuitiarum copiam habenti non diceret. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Sanct. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 3. Probè Diuus Augustinus ait. Nutrimentum charitatis, est diminutio cupiditatis. libro. 83. quæst. Quin & Sanctus Hieronymus scribens ad Paulinum, Socratem Thebanum ditissimum fuisse testatur. Qui dùm Athenas pergeret magnum auri pondus abiecit, nō existimans se simul possidere virtutes & diuitias. Quātò magis vt Christum regem nostrum sequamur id facere debemus? qui non renunciauerit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus, ait, Saluator noster. Quod saltim de affectu & nimio amore diuitiarum intelligi oportet, & de prima beatitudine, hactenus.

Matt. 19.

S. Tho. 2. 2. q. 186. art. 3.

Text. *Beati qui nūc esuritis, q̄m saturabimini.*

¶ Pulcherrimo ordine dñs beatitudines hasce contexuit: nā post paupertatem spontaneā, è vestigio esuries panis cœlestis dextrinæ, & spiritalis pabuli sequitur. Quin & sibiatq; alijs cœlestia bona cupientes, quò magis ad spiritalia bona aspirāt, eaq; fusius degustant,

gustāt, eò plus esuriūt, & illa vehemēti⁹ desiderāt. Hūc attinet illud. Qui edūt me, adhuc esuriēt. Et qui bibūt me, adhuc sitient. de hac nimirum esurie, alma virgo, in suo mirifico cantico cecinit. Esurientes implevit bonis, & diuites dimisit inanes. Quādoquidem filius Dei eò potissimè venit, & ex alto inuisere nos dignatus est, vt esurientes bonis spiritalibus repleat, & omnium charismatum donis fœcundet. Diuites & opulētos, bonis his orbatos relinquat, Sed de hoc tractatū edidim⁹ iā dudū, q in fine declamationū Deiparæ Marię extat. Pauperes ergo prædicti, quos diuites in fide Iacobus probè vocat, faturi sunt rerū tēporaliū, quoniā ijs neutiquā afficiūtur, quimpotiùs cū apostolo aiunt. Omnia arbitratus sum vt stercora, vt Christū lucrifaciā. Et rursus. Habētes alimenta & quibus tegamur, ijs contenti sumus. Mira res, habētes quę natura postulat, quippe quæ paucis cōtēta est, vltra nil quęritant. Imò in ipsa fame, & magna inopia, boni consulunt, nec Deo respondent, indignos sese reputantes, etiam minoribus donis. Ij cum viro iusto ac probato Tobia clamāt. Pauperem vitam gerimus, sed habebimus multa bona si timuerimus Deum. Sanè singula emphasim singularem cōtinent,

Eccle. 24.

Iaco. 2.

Phili. 3.

1. Timo. 6

Tobiæ. 4.

vos alta consideratione expēdite ea. Necnō
Iob. 1. cum probo Iob indefessè dicunt. Dñs dedit, dominus abstulit, sicut Deo placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum. O verba præcellentia, aureis literis conscribēda. Ne memoria effluant obsecro, sed cordi vestro ea figite. Nonne videtis electos Dei etiam in ipsa paupertate satiatos, adeò vt nil appetant temporarium, sed potiùs laudibus summi numinis vacent? Tales iustitiam tantummodò esuriūt, vti Matthæus refert, semper ad perfectionem currētes. Et quāto magis iusti fuerint, tātò plus ad augendam iustitiam properāt, nūquā se satis iustos putantes. Qui magnopere cupiunt omnes in hoc stadio currere, & brauium æternæ gloriæ rapere. O nos beatos charissimi, si quā-
Nota. primùm hanc esuriem patiamur, nil de hoc mundo affectantes, sed quotidianū iustitiæ profectū maximopere desiderantes. Cuius saturatio non in hoc labili seculo, sed in cœlesti regno sita est, psalmographo dicente.
Psalm. 16. Satiabor dùm apparuerit gloria tua. Auidis iustitiæ, & spōtanea paupertate laborātibꝰ, desideratorū copiam dñs spōdet, nō diuitibus huius seculi. De quibus in Amos legimꝰ,
Amos. 6. Vēh qui opulenti estis in Siō, & cōfiditis in mōte Samariæ: optimates capita populorū, ingre-

ingredientes pompaticè domum Israel. En alia fames & sitis, à quibus sua pietate nos Deus liberet. Fames pecuniarum, & sitis gloriolę mundi, saturitatem nesciūt. Quinimò, crescit amor nummi, quantū ipsa pecunia crescit. Et Salomon ait. Auarus non implebitur pecunia. Itidem. Considerans reperi aliam vanitatem sub sole. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem: & tamen laborare non cessat, nec satiātur oculi eius diuitijs, nec recogitat dicens, cui laboro? Enimuerò inanissima vanitas ea sit oportet, qua auari laborant thesaurizantes cui nescium. Adhuc vox illa cœlica insonat nisi aures auari hominis obsurdescerent. Stultè, hac nocte repetent animam tuam à te. Quæ congregasti cuius erunt? Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc tenues esuritis, & sititis, contēti frugalitate, opes quasuis spernitis, ac luxum huius mundi horretis, esurientes aquam viuam euangelici spiritus: nam continget vobis salubribus his delitijs expleri, quas toto affectu desideratis. Tertia autem beatitudo sic habet.

Ecclesi. 5.

Eccles. 4.

Luc. 12.

¶ *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis vos.* Text.

¶ Sensus est. Beati qui vos ipsos vltrò volu
ptatibus huius mundi orbastis, studio pie-
tatis euangelicæ, præferentes ea quæ per tẽ
porarias afflictiones ad gaudia æternæ vi-
tæ perducunt. Nam tempus aderit, vt versa
vice, dolor, ac ingens mœstitudo in gaudiũ
ineffabile vertatur, & luctus in risum perpe
Esa. 35. tuum. Iuxta illud. Lætitia sempiterna super
capita eorum: gaudium & lætitiam obti-
nebunt, & fugiet dolor & gemitus. Et do-
minus in euangelio ait. Mundus autem
gaudebit, vos verò contristabimini. Sed
tristitia vestra conuertetur in gaudium.
Notandum quòd gradatim post abdica-
tionem rerum, & vltroneam paupertatem
adiunxit, mortificationem carnis per vo-
luntariam esuriem. Nunc tertiò ad ani-
mum ascendit, cui peculiare est tam ride-
re quàm flere. Vbide voluntario fletu Sal-
uator agit, non de lachrymis quas passio
dira extorquere solet, ob honoris, & qua-
stus iacturam. Sic fragiles homines, pue-
ris non absimiles, lugere solent, frustrà ta-
men. Congruit pijs ac perfectis viris in hoc
exilio flere, partim propter impedimen-
tum carnis, quæ concupiscit aduersus spi-
Gal. 4. ritum, & vt alter Ismael ancillæ filius, per-
sequitur Isaac filium spiritus, vti perbelle

docet

docet Apostolus: partim propter cœle-
stem gloriam, quam spe firma expectant,
dicente Salomone, Spes quæ differtur, affli
git animam. Hinc regalis Propheta toto cla-
mabat pectore. Heu mihi quia incolatus Psal. 119.
meus prolongatus est, id est, peregrinatio
mea plurimum dilatata est: partim deniq;
lachrymas effundere debemus, mundi la-
queos, satanæ technas propèmodum innu-
meras intuẽtes, inter quas nos versari opor-
tet, vita comite. Hinc meritò Paulus ingemi
scens aiebat. Infœlix homo, quis liberabit
me de corpore mortis huius? & alibi. Desi-
derium habens dissolui & esse cum Christo.
Allusio est ad illud. Domine quid mihi est
in cœlo? & à te quid volui super terrã? Deus Psalm. 72.
cordis mei, pars mea Deus in æternũ. Equi
dem incredibili summi Dei amore exarde-
scens has voces gemibũdus emittebat. Quis
mihi in cœlo placet præterte dñe, inquit?
aut in terris quem ego vnicè amen, totis
mei cordis medullis colam aut suscipiam te
relicto? Certè reliqua omnia mihi sordent,
& amarescunt, te vnum ego amplector, te
opto tantùm, te vnum suspiro atque ar-
deo. Quique vnus es vehementer diligen-
dus, colendus, & toto animo desiderandus.
Tu quidẽ vis & robur animæ meæ, tu opes,

tu

tu copię,& sempiterna hęreditas mea. Equidem luctus hic,& tristitia interna secundũ Deum,salutem operatur, & cœlesti gaudio digna est. Quam ob causam dominus dixit,

S. Cyrill. Quia ridebitis vos. Ideò Sanctus Cyrillus ait. Beatificat Christus flentes,non eos qui simpliciter lachrymas emittunt,commune est hoc, tam fidelibus quàm infidelibus, si quid tristitium accidat. Magis autem eos beatos asserit,qui nedum propria,sed etiam

S. Basilius. aliena delicta deflent. Necnon Basilius,promittit flentibus risum, non quidem emissum per ora, sed miram, & impermixtam cuilibet tristitiæ alacritatem. Verùm mirabile est,quòd in hac lugubri vita tot ærumnis plena,electi Dei miro gaudio interne delficiuntur. Adeò vt Apostolus asserat. Superabundo gaudio in tribulationibus meis. Enimuerò magnam energiam verbũ hoc superabundo,continet,hoc est,tam magna est lætitia,tamque abundans gaudium mihi in carceribus,in flagellis,pro Christo rege meo obeundis,vt alijs,ex mea alacritate impendere possim. Eodem expectat illud.

Acto. 5. Ibant apostoli gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt,pro nomine Iesu contumeliam pati. Iesu bone si tam dulce est flere pro te,quãtò dulciùs erit gaudere

dere in cœlo de te. Verba sunt egregij doctoris Augustini, nunquàm obliuioni tradenda. Sequitur quarta beatitudo. S. Augus.

¶ *Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquàm malum propter filium hominis.* Text.

¶ Quartò loco,beatitudo describitur, quæ in patiendo propter Iesum sita est. Vt intelligamus Saluatoris discipulos beatos, non modò in voluntarijs actionibus,sed voluntariè sustinendo passiones illatas ab alijs. Nisallor,quatuor mala affutura eis prædicit dominus: duo prima ad personas pertinent, alia duo ad exprobrationem nominis eorum. Enimuerò, in patrandis miraculis, eos supersticiosos & Magos appellabant. Sic enim magistrum eorum ac nostrũ Christum,præclarum facinus illud operantem, quando dæmonem eiecit ab homine muto, dæmoniacum temerè apellarunt, & Samaritanum. Itaque,fœlix ille est, qui propter opes cœlestes,paupertatem, propter vitæ ęternæ panem,esuriem,ob spem cœlestium gau- Luc. 11.

gaudiorum, fletus patitur. Fœlicior verò erit, ac multò beatior, qui virtutes has præcellentes inter aduersa conseruare non trepidat. Equidem ex his perspicuum est, quam diuersa vita Christianorum esse debeat, à vita impiorum, mundi amatorum. Imò ijs verbis palàm fit, quàm longè ad-
Nota. huc simus à vera Christianorum conuersatione, quando dominus illos beatos vocat, qui ferè nullam in hoc mundo, vel consolationem, vel quietem habent. Qui tandem esuriunt, sitiunt, lugent, & flent, flagellantur, & nomen eorum execrationi est huic mundo. Nos autem ita sumus teneriè educati, sic fragiles, & infirmi sumus vt ob Christi nomen, nec pillo quidem capitis carêre vellimus. Væ illis qui tam sunt pusilli, vt pro nummo vendicando Christum adiurare & peierare non erubescant. O dementiam vehementer execrandam. Saluator noster eos beat qui in derisum habiti sunt, & execrabiles apud homines improbos existimantur, atque ex eorum contubernio eijciuntur ob Christi honorem, nos verò honores affectamus, & ex comijs efferri appetimus. Cæterùm, non ob nostram culpam aduersa patiamur oportet, sed propter Christi amorem. Eam ob

ob rem ait, mentientes propter me, odio mei id patiendum est, cuius dogmata, & gloriam annunciatis. Quod Petrus maximè commendat. 1. Pet. 4. Nemo vestrum patiatur vt fur, aut tanquam homicida. Planè sine periculo, imò cum magno populi plausu, prædicare possumus filij Dei misericordiã erga nos, quanta & quàm dira pertulit, vt nos redimeret, & in hæreditatem suam assereret, & id genus alia. Veruntamen si verè Christum prædicamus, quæ displicent ei arguere debemus. Quod si fecerimus parum gratierimus mundo. Annuncia populo meo peccata eorum, & domui Iacob scelera eorum, ait dominus. Esa. 58. Et Apostolus discipulo suo scripsit. Prædica verbum, insta, oportunè, importunè, argue, increpa, in omni patientia, & doctrina. Nempè, nisi Saluator hypocrisim Pharisæorum, petulantiam scribarum, & dolos sacerdotum palàm faceret, eum non persequerentur, & crucifigerent. Sed quia eorum vulnera contrectauit, sanare illos cupiens, ideò crucem illum adegerunt. Quanti enim probra & conuitia ob Christi amorem facere nos oporteat sequentia indicant.

¶ Gaude-

Text. ¶ *Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cœlis.*

¶ Nedum ad obeunda probra, & persecutiones, honore ingenti eos munit, beandos eos pollicens, sed premium magnum promittit eis, quo inspecto gaudere illos oportebat. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, id est, honos, quem dominus sua largitate & munificentia nobis impertiet, tam est mirabilis, vt cruciatus & labores temporarij nostri suaptè natura attingere gloriam illam non possint, gratia summi numinis sublata. Gaudete in illa die qua hæc mala vobis euenient, ne vnquam propter hæc displiceatis vobis. Etenim si non respondebit meritis fauor hominum malorum, tamen manet vos copiosa merces benefactorum in cœlis. Homines quidem fragiles sunt, eam ob rem non poterunt delere nomina vestra, quippe quæ in cœlis conscripta sunt. Nec valebunt gloriam vestram obscurare, quæ cum mea gloria semper iungetur. Quin potiùs quò magis ipsa exstabuntur nomen vestrum ac famā, eò magis illustrabunt. Quandoquidem impijs displicuisse, summa laus est. Nonne semper malis

Rom. 8.

Not4.

Seneca.

malis hominibus inuisa fuit egregia virtus? Beatum ego dixerim orthodoxum, qui mandatis Christi per omnia paret, aduersaque gratanter pro illius amore patitur. Huic, ni fallor, rex regum Christus Iesus post exhalatam animam dicet. Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Quod ipse nobis præstare dignetur. Qui cum patre, & paraclēto viuit per secula, Amen.

Matth. 25

¶ ANNOTATIONES *Appendices.*

PRimò adnotandum, quanta fuerit mansuetudo, quanq; insignis Christi Iesu lenitas erga homines, postquā velamē nostræ carnis induit, & in sacrosancto virginis Mariæ vtero verbum caro factum est. Equidē quādo in rubo ardēti vocauit Mosen, neutiquā propiùs accedere eū tulit, sed ait. Ne appropies hùc, solue calciamenta de pedibus tuis. Terra in qua stas sancta est. At vbi è cœlo venit, & de monte sublimi descendit, exiens à patre & veniens in mundum, turba copiosissima eum sequitur. Nedum sequitur, sed absque

Annota. 1.

Exo. 4.

tremore illum tangere audent omnes, quo ceu ex fonte vitæ salutem haurire quæant. Sic sacra euangelij lectio nobis nunc narrauit. Hinc Ioannes veluti stupefactus dixit. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ. O mira & modis omnibus miranda Saluatoris charitas. O singularis, & nunquàm satis laudanda filij Dei in nos benignitas, quem Cherubin inessabili voce collaudant, & omnes cœli ciues procumbentes adorant, hunc homunciones, vermiculi humi reptantes, manibus suis attrectare audent. Quis adeò rudis, aut stupidus, qui admiratione raptus nõ stupescat? Aut quis tam saxei cordis, qui regem hunc admodũ benignum candido corde, totoq; nisu non hac non diligat?

1. Ioan. 1.

Secundò. ¶ Quod verò contra vulgi imperiti decretum beat discipulos suos pauperes dominus, ob id hoc facit, quia veræ diuitiæ quibus homo ditatur animæ virtutes sunt. Quippè quas nobis inuitis, nemo tollit à nobis. Enimuerò aurum, argentumue, aut gemmæ, vernantes opes sunt perituræ, eas ob res mille periculis obnoxiæ sint necessum est. Vnde probè Saluator mundi spinas eas vocauit, quoniam sæpenumero suis

suis punctionibus hominum mentes cruentant. Nonne Deus elegit homines pauperes in hoc seculo, diuites in fide? En diuitię quibus mens nostra locupletatur, fides, charitas, spes, & aliæ virtutes sunt, sine quibus inopes valde, & miseri sumus. Imò auaritia tam est ingens scelus, vt idôlorum seruitus ab Apostolo appelletur. Non quòd maximum sit peccatum, quùm adulterium & homicidiũ lõge maiora delicta sint. Verũtamen auaritia habet magnam deformitatẽ, eò quòd homo diuitiarum cupidùs infimis bonis se subdit. S. Thom. 2. 2. quæst. 118. ar. 5. Sic illud Ecclesiastici intelligi oportet. Auaro nihil scelestiùs. Equidem auarus animam suam habet venalem, quo nihil abiectiùs, aut turpiùs. Sunt trifaria bona Philosopho teste, videlicet, animæ, quæ excellentiora sunt, quia virtutibus illa decoratur. Post hæc locum secundum bona corporis obtinent. Deniq́ue bona fortunæ inter infima computantur, & his opum auidus subijcitur miserè. Quas ob res illi beati sunt, qui ob Christi amorem diuitijs renunciant. Etenim abdicatis terrenis, cœlestibus diuitijs digni sunt Christi pauperes.

S. Gregor. Laco. 2. Eccles. 10.

Tertiò. ¶ Sub hæc, eos fœlices asserit, qui persecutiones

tiones varias patiuntur, propter Saluatoris gloriam, non ob sua scelera quæ patrarunt. Tales namque candore innocentiæ illustrati, quamuis odio iniquo homines illos habeant, summè dilecti sunt apud Deum. Vulgus rude fœlices vocat, quibus applaudit populus, quique ad honores prouehuntur, & magnificis celebrãtur titulis. Orthodoxi autem, Christo authore, beati erunt quùm nomen ipsorum exprobratum fuerit ab impijs, & à consortio ipsorum eos eie-

Nota. cerint. Equidem memoriam iustorum delere non poterunt, imò quò magis illos opprimere moliuntur, eò plus clariores reddunt, vellint nollint. Quod haud dubiè cõspicuum est in Ioseph quem fratres vendiderunt, & in Iacob, cui Esau tot dolos parauit, necnõ in Dauide, cuius gloriam & vitam superbus rex Saul extinguere vehementer nite-

Psal. 111. batur. Hùc pertinet illud Psalmi. In memoria æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit. At contrà de impijs scriptum est. Perijt memoria eorum cum sonitu: &

Psal. 72. iterum. Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges. Dixerat autem paulò ante. Velut somnium surgẽtium, hoc est, euanuit hominũ fœlicitas, tãquam somnium hominis experrecti, cuius somnium fictitium

fictitium quoddam est, & inane, quãuis delectare videtur dormientem. Vbi imaginem appellat dignitatem, memoriam, & nominis claritatem, quibus rebus isti inflati, pompaticè incedebant. Quùm tamen ea res nihil aliud sit, quàm vmbra mera, & imago vana. Sic alibi dixerat. In imagine pertransit homo, sed & frustrà conturbatur. Vbi Sanctus Theodoritus. Nihil viuentes homines differunt, ab ijs qui in pictura exprimũtur. Æqualiter enim & horum, & illorum natura tempore labitur, & corrumpitur. Verumtamen homines inuicem contendentes perturbantur, dimicantes, mercantes diuitias, & honorem sibi comparantes. Nam vita humana omnis, tempestate iugi, & fluctibus innumeris referta est. Ergo alumni virtutum gaudeant oportet semper, eò quòd nomina illorum, non in terris vbi cuncta breui euanescunt, sed in cœlis scripta sunt, ceu Christus Iesus testis est.

Psal. 38. S. Theodo.

¶ Quartò, obseruandum magnopere est, quàm meritò hoc euangelium in hac celebritate Sancti Sebastiani legatur. Ipse nanque adeò pauper extitit, vt cunctis diuitijs posthabitis, nudus Christum nudum in cruce sequeretur. Quin pro nomine Saluatoris ligno affixus, sagittis vulnera-

Quartò.

Thre. 3. tur, & tanquàm emortuus relinquitur. Posuit me quasi signum ad sagittam, ait martyr sanctus. Sed hæc omnia vir sanctus, nedum patienter, sed ouanter, tollerabat, eò quòd Christus instar Ionathæ, tres sagittas miserat dilecto suo Sebastiano. Mittam tibi tres sagittas, dicebat Ionathas Dauid, quem vnicè amabat. O sagittæ mirabiles, quibus sagittauit dominus cor huius fortissimi martyris. Nempè, fide, & charitate, atque spe, viscera eius vulnerauerat dominus, eam ob causam sagittas parunlorum existimabat iacula persequutorum. Vnde meritò diuus Augustinus aiebat. Sagittaueras tu dominecor meum charitate tua. Et sponsa in Canticis clamat. Vulnerata charitate ego sum. O nos beatos fratres, si nos quamprimùm hisce sagittis vulneratos sentiamus. O vulnus delectabile, omni mellita dulcedine refertum. O signum vitæ nostræ, sine quo statim animæ moriuntur. Sanè vt corpus sine anima perit, & vermibus scatet, ita mens sine fide charitate formata, omnem decorem & pulchritudinem amittit. Iuxta illud denigrata est facies eorum super carbones. Mitte procliui genu precamur domine, mitte nobis tres has sagittas, fidei, charita-

1. Reg. 20

Cant. 2.

Thre. 4.

charitatis, & spei, ijs spiculis corda nostra vulnera, vt te solum amemus, te totis viribus diligamus, in te dumtaxat posthac confidamus. Haud dubiò sagittæ tuæ acutę sunt, vti regius psaltes testatur, ideò populi sub te cadent. Adeò vt simulachris spretis, te Deum verum & redemptorem toto pectore adorent, & vnicè ament. Vtinam debitum honorem afferentes, tum hæretici, tum ethnici omnes, talibus sagittis sauciati, fide firma, & charitate flammigera vulnerati sub pedibus tuis cadant. Mira res, sagitta Ionathæ principis nunquam reuersa est retrorsum, vt in sacra pagina legimus. Neque verbum ex domini nostri Iesu ore aliquando frustrà abijt. Idque in Matthæo sedenti in theloneo, & in Saulo ecclesiæ persecutore palàm est.

Psal. 44.

2. Re. 1.

Acto. 9.

¶ Quintò, quàm sit pium & frugiferum sanctorum festa deuoto celebrare affectu, & sanctos ipsos orare ostendit Sanctus Iob dicens. Voca si est qui exaudiat, & ad aliquem sanctorum conuertere. c. 5. Enimuerò tanquàm in speculo ipsi in Deo, quo fruuntur, orationes, & cogitationes nostras sanctas agnoscunt. Sic fusiùs recenset Sanctus Gregorius libro 12. moralium. Petitiones,

Quintò.

S. Greg. li. 12. mora.

titiones, ait, quas ad sanctos dirigimus voce, vel corde, Deo manifestante, agnoscunt. Equidem Deo peculiare est sancta nostra desideria implere, eam ob rem regius vates ait. Gratiam & gloriam dabit dominus. Ea propter summo numini precationes exhibemus, tanquàm ab ipso implendas. Atqui sanctis orationes offerimus, sicut per ipsos impetrandas. Equidem virginis almę angelorum & sanctorum meritis precationes nostræ suum sortiuntur effectum. Iuxta illud. Apoca. 8. Ascendit fumus incensorum, de orationibus sanctorum de manu angeli coràm Deo. Idque latiùs probat. S. Thom. 2. 2. quæst. 83. artic. 4. Vnde soleipso lucidiùs apparet neochristianorum stultitia, & diaboli commentum, cuius suggestu improbi preces & merita sanctorum abnegant. Nonne Deus amicis Iob orantibus dixit. Ite ad seruum meum Iob & offeret holocaustũ pro vobis. Iob seruus meus orabit pro vobis. Faciẽ eius suscipiã, vt nõ vobis imputetur stultitia. Sũmopere singula notãda sunt, ad abolẽda hęreticorũ nequissima dogmata. Imò in Machab. lib. mirifica extat sententia. Hic est qui multũ orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate, Hieremias Propheta Dei. 2. Mach. vl. Eodẽ ptinet quod

Contra hæreticos.

Iob. ultim.

quod perpulchrè Beatus Hieronymus contrà Vigilantium scripsit. Si apostoli adhuc in corpore mortali constituti, quandò pro se debebant esse soliciti, pro alijs orabant, quãtò magis post coronas, victorias, & triũphos? Hęc dixerim fratres, vt pia deuotio vestra indies augeatur erga Beatum Sebastianum, necnon in omnes sanctos, quos tanti facere dignatus est Christus rex noster, vt inter angelos exaltati, ipsum facie ad faciẽ iubilantes videant, fruanturque.

S. Hierony.

PRO FESTO CONVERsionis Sancti Pauli declamatio tertia.

QVorsum filius Dei è sinu patris descenderit, fratres mei, & qua de re nos inuisere miseros Adæ filios omni bono destitutos digna tus fuerit, conspicuum est cunctis, ni ipsi cæcutiant, & vltronea sua voluntate, mentis suæ oculos claudere vellint. Equidem non eò venit, vt honores sibi vendicaret ab hominibus, quippè qui Iudæis volentibus regni coronam ei dare fugit. Et dùm in terris regnum non ambit, cœli terræque meruit

Matth.28. principatum. Eo dicente. Data est mihi om
nis potestas in cœlo & in terra. Quid plura? adeo volaticos, & fluctiuagos seculi huius horruit honores, vt proposito sibi gaudio sustinuerit crucem, confusione contempta.
Hebræ.12 Nec diuitias nostras adamauit, qui sacram virginem matrem delegit pauperē, virtutibus cūctis tamen exuberātem, ita vt cœlestes spiritus excellat. Imò cum diues esset, inops factus est, vt eius inopia nos diuites faceremus. Venit itaque Saluator, vt nos ex faucibus drachonis versuti satanæ potenter eriperet, & nos omnigenis peccatorum vinculis irretitos solueret, sceleraq; nostra crucre suo sacro deleret. Quod sanè exactè apo
1.Timo.1. stolus recēsuit Timothęo discipulo suo scribēs. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Venit Iesus peccatores saluos facere, quorū primus ego sum. Sed ideo misericordiam cōsecutus sum, vt in me primò ostēderet Christus Iesus omnē patiētiā suā, ad informationem eorum, qui crediturī sunt illi in vitam æternam. Ni fallor charissimi, cum ista ingētē habent emphasim, idcircò paulisper gradū figam, oportet. Verū omnis sermo Dei fidelis est, quia veritatis plen⁹. Vt à luce nil tenebrosum, sed lucidū, pulchrū & oculis delectabile dimanare potest: sic à veri-

Collatio.

tate

tate ęterna quæ Deus est, nihil nisi verū ena
sci poterit. Vnde in Apocalypsi scriptū est. Apoc.vlti.
Hæc verba fidelissima sunt. Perinde dicat, verissima, & ab omni mēdacio aliena sunt, vtpote à Deo deprōpta. Necnō omni acceptione digna sunt verba omnia vtriusq; testamēti, eo quòd ex ore Dei profecta. Quid ergo sibi vult apost ol⁹ dicēs: fidelis sermo & omni acceptione dignus? Sanè egregiè locutus est, verus quidē omnis sermo Dei est, attamē aliquādo nobis nō satis placet. Inimicus factus sum vobis, inquit Paulus, verū di Gala.4.
cēs. Fidelis sermo ille est. Regnū cœlorūvim patitur, & violenti rapiunt illud. Rursus. Di Matth.5.
ligite inimicos vestros, benefacite ijs qui oderunt vos. Itidem. Qui vult venire post me abneget semetipsum & sequatur me. Quotus quisq; est qui hæc audiens nō inquiat. Durus est sermo hic. Quis poterit eum audire? Atqui sermo quē nobis apost ol⁹ proponit, nedùm verus est, & fidelis, sed omnibus gratus & valde acceptabilis, quoniam de salute nostra, qua nil vtili⁹ preciosiùs ve. Nec est abolenda alia translatio quam Diuus Augustinus sequitur. Serm. de verbis apostoli. Ser.10.de verbis apo sto.
Humanus sermo. Quare humanus & nō diuinus? verè nisi diuin⁹ foret, omni acceptione dignus non esset. Maluit autem dicere

huma-

Iere. 23. humanum sermonem: quia Christus nō venit in mundum quatenus Deus, qui omnia repletatque continet, sed venit vt homo

Titi. 3. Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Erat ergo in hoc mundo & mundus per ipsum factus est, in propria venit, & sui eum non receperunt. Venit, inquam, filius Dei factus homo, quò frater noster factus, candido eum diligamus corde ardentique affectu ipsum veneremur ac laudemus. Venit Christus Iesus peccatores saluos facere. Ecce ad quid venerit redemptor noster, vt nuperrimè tetigimus. Quādoquidem non, vt impios perdat, aut in nos animaduertat, ceu eramus cōmeriti. Non enim

Ioan. 3. misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et alibi ipse clamat. Non veni vt iudicem

Ioan. 12. mundum. An filius Dei nostram induerit humanitatem, Adamo non peccante, vanum est opinio inter doctorē angelicum, & Scotum. Sed hoc ad scholas potissimè attinet. Doctor subtilis partem affirmatiuam tenet in tertio sententiarum, quippè quā ipse semper sequutus sum. Sanè ad exaltationē hominis quem Deus tanti fecit, vt imagine sua insigniret, verbum Dei caro fieret, Adā non succūbēte. Qui prædestinatus est filius Dei in vir

in virtute, ait, apostolus. Ergo gloria animæ Christi, & vnio illa mirabilis humanitatis eius ad verbum diuinum, non ex scelere Adę pendebat, quòd, ni fallor, malum contingēs fuit. Potuit primus parens non peccare, alioquin non esset peccatum. Ad sanctorum autoritates, vnica est responsio. Non veniret filius Dei morti obnoxius, nisi primus parens succumberet. Veniret autē immortalis & glorioſus, vt genus humanum nobilitaret. Venit Iesus peccatores saluos facere. Ita est: nam morbo quidem ingraueſcente, tali tamque præcellenti medicamine opus habebamus. Non est opus valentibus, Luc. 5. medicus, sed male habentibus. Siquidem in infirmitas peccati inundaret, Christus non medicum ageret, sed dūtaxat glorificaret homines. Sequitur. Quorū primus ego sum. Num ante Paulum; Dauid non deliquit? Petrus non ter Christum negauit? Iudas improbus nonne tradidit Christum, & sese suspendit? quomodo ergo peccatorum primus fuit Paulus? Ego sum nouissimus apo- 1. Cor. 15 stolorum, ait alibi, & non sum dignus vocari? postolus: quia persequutus sum ecclesiā Dei. Ad hæc respondet Sāctus Augustinus. Ser. 9. de verbis Pauli. Paulus se prīnū peccatorem appellat, non tempore, sed in iniquita

te. Recolite Saulum, nonne ille est cui ad la-
Acto. 9. pidandum Stephanum manus vna non suf-
ficiebat, ideò aliorum vestimenta seruabat?
En quàm fuerit primus peccator plures ad
iuuando ad malum, quo nihil iniquius. Ma-
lum est si quis animam suam occidat pec-
cando, at longè peius, si alios pelliceat ad
malum patrandum. Contra quos inuehitur
Psal. 13. dominus dicēs. Nonne cognoscent omnes
qui operantur iniquitatē, quia deuorāt ple-
bem meā sicut escā panis? Ecce qui perper-
faciūt animarū deuoratores sunt, & māgnā
Iere. 2. iacturā populo Dei inferūt. Et in Hieremia
iterum dominus ait. Quid niteris ostendere
bonam viam tuam, ad quærendam dilec-
nem, quæ insuper docuisti vias tuas, & ma-
tias tuas? Cæterum apostolus addidit. Sed
ideò misericordiam consecutus sum. Vti in
me primò ostenderet Christus Iesus omnē
Nota. patiētiam. Perinde dicat. Deus optimus et
est longanimis, & misericors, vt tot fascino-
ribus prouocatus, nō modò nō puniuit, sed
potiùs aduersarium reluctātē exaltauit. Ne
posthac quis, quālibet sceleſtus, de eius pie-
tate diffidat. Hāc igitur immēsam clemētiā
Christi Iesu, & patiētiā graphicè nūc Lucas
Acto. 9. in epistola hodierna deliniat. Faxit Deus vt
tot arcana delitescentia in hac mirabili hi-
storia

storia explanare valeamus. Vos fratres ro-
go obtestorq;, vt attentiùs cuncta audiatis,
sunt sanè omnia annotatu dignissima, quæ
de conuersione sancti Pauli spiritus sanctus
ob oculos nostros ponit.

¶ Sanctus euangelista Lucas, disertissimus Acto. 9.
Actorū apostolorū enarrator, sic habet. Sau
lus adhuc spirās minarū, & cædis, in discipu
los dñi: accessit ad principem sacerdotū, &
petijt ab eo epistolas in Damascū ad syna-
gogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros
ac mulieres, vinctos pduceret in Hierusalē.
¶ Nō vtiq; fas est, tā insignia mysteria per-
currere, sed oportet nos, exactissima cura,
minutatim omnia indagare. Saul⁹ homo hic
appellabatur, ceu superbi regis Saulis hæ-
res. Enimuerò, petulātia nimia actus, ortho-
doxos inuisos habēs, horribili insectabatur
odio. Iuxta illud. Cōsiderat peccator iustū, Psalm. 36.
& quętit mortificare eū. Verū, suapte natu-
ra, iniquitas bonitatē, mēdaciū veritatē, iniu
stitia iustitiā magnopere horret. Vti nulla Collatio.
societas lucis ad tenebras esse potest, sic nul
la vicissitudo iniquitatis ad virtutem, aut su
perbiæ ad humilitatē vnquā fuit. Grauis est
nobis, aiebāt viri improbi, etiā ad vidēdū. Su Sapien. 2.
pereſt vt eradamus eū de terra viuētiū, & no
mē eius nō memoretur ampli⁹. Cōtrari⁹ est

vijs

vijs noſtris inquiũt. O miſerrimã Iniquorũ inſolentiam, nedũ ſcelera ſua ſponte amplexari volunt, ſed homines pios, virtutum alumnos pro ſua virili extinguere moliũtur. Quid obſecro hac infœlicitate infœliciũs? Ni fallor, quot quot tales ſunt, non abſimiles dæmonijs dixerim. Saulus hic iuxta nomen ſuum, quòd arrogantiam, & petulantiã præ ſe ferebat, operibus prauis vacabat, & iniqua rabie tactus, nullatenus quieſcere quibat. Cor impij quaſi mare feruens eſt, quod nequaquã quieſcere poteſt. Imò hac & illac volutatus, peſsimis ſuis deſiderijs hæret, imo miſerè iactabatur. Quòd verò fuerit blasphemus, palàm eſt, nã ipſe de ſe ipſo aſſerit. Saulus qui & Paulus. Multi de hoc diglaciãtur, volentes ex Sergio Paulo, quem domino opitulante, ipſe ad Chriſtum Ieſum conuertit, nomen hoc eſſe ſortitum, de quare alij videant. Cæterum quo zelo, quãuis nõ ſecundùm ſcientiam ille vulnerabatur probè verba ſequenti indicant.

Eſa. 57.

Text. ¶ *Spirans minarum, & cædis in diſcipulos domini.*

¶ Mirares, ſatis & miranda, nõ ſanguine Dei ui Stephani ſatiat⁹, nec ſanctæ eccleſiæ perſecutione plenus, minas ſpirabat, & necem machi-

machinabatur aduerſus Chriſti Ieſu oues. Ecce, ſcelerati diu noctuque laborantes, mala patrare nõ ceſsãt, quinimò, inferni inſtar, os ſuũ dilatãt, vt maiora delicta cõmittant. Nos verò, quod, maximè dolendum eſt, vbi vel vnum opus ſanctum aut pium facimus, ſtatim deficimus, & fatiſcentes, aliquandò bonũ quod cœpimus relinquimus. Pudeat nos fratres, verbum hoc audire. Saulus adhuc ſpirans minarum. Id eſt, cum plurima operatus eſſet mala contra eccleſiam domini, defatigatus non eſt, ſed feruore iniquo, quaſi nil mali intulerit chriſtianis, roborat⁹ & diaboli verſutia fretus, nouas cædes appetit, nouaſque technas parat, quibus magnam ſtragem populo Chriſtiano inferat. Attendite chariſsimi, quàm immani labore impij excrucientur. Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerũt. Nõ eſt timor Dei ante oculos eorum. Nẽpè, ſi tempus adeſſet, ſingula explicanda erãt. Sat ſit, peccatorẽ quẽpiã verbis hiſcè, tãquàm natiuis coloribus vidiſſe depictum. Interno cruciãtur dolore, infœlicitatẽ ſuam ſecũ deferũt, dũ delictis & affectib⁹ ſuis prauis inſeruiũt. Et tãdẽ pacis cõſciẽtiæ expertes ſunt, qua nil dulciùs ſuauiùs ve, in hac vita adinueniri poteſt. Nõne viri iniqui, præ-

Nota.

Pſalm. 13.

ludium quoddam inferni adhuc in corpore viuentes habent? in inferno dolor vehemēs damnatos torquet, infœlicitatem horribilem habent, tùm ex dęmonum terribili visione, tùm ex aliorum damnatorum consortio, tū denique quia desperatione quadā afflicti, pœnas illas se daturos in perpetuum haud dubitant. Atqui viri iusti magna afficiūtur voluptate, virtutem sequentes, ita vt apostolus clamet. Gloria autem, honor, & pax, omni operanti bonum. De iniquis verò quid paulò superiùs dixerit? equidē saltim quatuor mala eos possidere ostēdit. Ira, indignatio, tribulatio, & angustia, in omnem animam operantis malum. Videtis quàm procul posterē se habeant impij, & nihilominus in patrandis sceleribus perseuerant. Nos, vti vxor Loth, retrorsum aspicientes, in virtute minimè subsistim⁹. Quin potiùs sicut de filijs Efren regalis vates, ait. Intendentes & mittentes arcum, conuertimur in die belli. Quod est dictu. Militia & tentationis certamine instante, terga damus, & vecordes & ficti succumbimus. Non ita fratres mei posthac faciamus, scientes, quoniam non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Et dominus in euangelio. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Obseruandum verò

Rom. 2.

Genes. 19.

Matt. 10.

verò magnopere est, quod mirabile donum perseuerantiæ in bonis non nisi à Deo optimo nobis contingit. Non solùm datum est vobis, vt in illum credatis, sed vt pro illo patiamini, inquit apostolus. Hinc Diuus Augustinus li. de perseuerantia. Asserimus donum Dei esse perseuerantiam, qua vsque in finem perseueratur in Christo. Sanct. Tho. 2.2. quæst. 137. art. 4. Vnde perspicuum est, quanta humilitate nos deceat orare Deum, vt donum perseuerantiæ nobis impertiat. Saulus in scelere suo persistēs, nos in virtute perseuerare edocet. Quippè qui mordicus suā legem tenēs, & si per Saluatorem iā euacuatam, leonis in morem flammas ignis spirabat, minas atque mortem contra fideles iactabat. Quas ob res se continere nō potuit, quominus ad exteras ciuitates pergeret. Ideo sequitur.

S. Th. 2.2. q. 137.

¶ *Accessit ad principem sacerdotum, et petijt ab eo epistolas in Damascum.* Text.

¶ Ecce, funesti atq; cruēti odij insignia palā apparēt. Nullo fungebatur magistratu Saulus, vt ratione officij sibi incūbētis orthodoxos exterminaret, sed priuat⁹ id suscepit. Libertas ei⁹ cōspicua est, eòq; nullatenus inss⁹, vt iudicis præcepto coactus, quin impetu

Nota.

pōtaneo excitatus de strage fideliū tractat. Quid, quòd nō disputatione rē aggreditur, quū ad pedes doctissimi Gamalielis nutriē foret, & literis sacris apprimè eruditus, quē admodū ore suo ipse profitetur? in quibus omnibus videre licet, ardorē & zelū, vt pul-

S. Chryso. chrè adnotat Chrysostomus. O ignauiam, o torporē nostrū insignē, vix prælatorū iuf su cogente, ad ea quæ suaptè natura bona

Prob. 20. sunt excitamur, cū pigro illo dicentes. Leo est in plateis, occidēdus sum. Et iterum. Leo est in via, & leena in itineribus. Sicut ost vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo. Verū perpulchra comparatio hæc, desidio hominis pigri exactè deliniat. Nō ergo pore aliquo Saulus laborabat, non leonē ir ruētē timebat offendere in via Damasci, sed feruido accedēs affectu, vltronea sua volūta te hoc opus, vtpotè laboriosum, & satis per culosum accepit. Sanè qui aliū persequitur in corpore, priùs persecutionē ipse patitur in corde, Beato Augu. teste. Mirabile dictu nō modò in præcipuos, sed promiscuè in om nes tū viros, tū etiā fœminas grassaturus ve nerat, quia cōtra omneis Christi electos leo nis instar sęuiebat. Nō sexui, nō ętati cuipia parcēs, omniū sanguinem valde sitiebat. Id quod Saluator mūdi quā optimè sciēs, dilec

tis apostolis, retro die b⁹ multis reuelarat. Venit hora, inquit, in qua omnis qui occide Ioan. 16. rit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hæc faciēt vobis: quia nō nouerūt patrē, neq; me. En Iudæorum insciti a, causa fuit, ob quā orthodoxos insectabātur, non autē quod aliquid mali ipsi patrarēt, & ideò beati, quia propter Christi nomen aduersa quæq; obire decreuerūt. Cæterū vinctos in Hierusalē conabatur fideles ducere, vt inibi atrociores pœnas, & exquisita obirēt tormē ta. O mūdi huius execrādā demētiā, qui mil le peccatorū suorū vinculis irretitus erat, li bero ambulabat gressu, & innoxij fideles ferreis catenis vinciebātur. Alludit ad illud Nota. nequissimi regis Herodis, quippè qui vt li cētiosiùs suæ libidini vacaret, sanctificatum Ioānē & præcellētē præcursorem domini, in carcerē misit. Enimuerò tā iudex qui epi stolas Saulo vltrò cōcessit, quā ipse qui eas acceperat, multimodis delictorū suorum la queis cōstringebātur. Alioqui ꝓpheta rega lis nō diceret. Funes pecactorū meorū circū Psal. 118. plexi sunt me. Et in Prouerbijs Salomō, ait. Prob. 5. Impi⁹ funibus peccatorū suorum cōstringi tur quæ sanè vincula adeò ærea sunt, vt nul latenus quis frāgere queat, gratia summi nu minis defficiēte. Quā ob causam Sāson qui Figura.

facilè vincula, quibus eũ Dalida alligauit frã
gés, tonso autẽ capite, & spiritu Dei amisso,
fragilis factus ab infestatoribus suis miserè
comprehensus ducitur. Huc pertinet illud.

Psal. 115. Dirupisti domine vincula mea, tibi sacrifica
bo hostiam laudis. Perinde dicat. Haud mea
propria virtute scelerũ meorũ laqueos ef
frangere potui, sed ope tua dñe qui pote
es, vincula plusquàm ærea delictorum cõmi
nuere valui. Dicẽte ac iure te asserẽte. Per
ditio tua Israel ex te, auxilium tantũ tuum
ex me. Ecce quã perspicuè apparet, quod
theologi aiunt, neminem suis viribus po
à peccato exire. Sed opus habet liberũ arbi
triũ summi Dei gratia. S. Th. 1. 2. q. 109. ar.
7. Quod sanè breui verbo Saluator noster
expressit dicẽs. Sine me nihil potestis face
re. Erat igitur Saul⁹ internè tot vinculis ad
strictus, quot peccata cõmiserat, quæ plane
euadere nequiuit, nisi Christo Iesu vocanti
& in eo magna & mirabilia operanti.

Text. ¶ *Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret
Damasco. Et subitò circumfulsit eum lux de cœlo, et
cadens in terram audiuit uocem de cœlo dicentem
sibi. Saule, Saule, quid me persequeris?*

¶ Nõ vt mea sentẽtia fert, vesanus princeps
moras traxit, Saulo epistolas hasce poscẽti,
sed subinde manus eius cruẽta calamũ am-

puit aduersus innocentes fideles scribens.
Profectò simili fœuitia ambo laborabant, &
ideò veloces erant pedes eorum ad effundẽ Psalm. 13.
dum sanguinem, sicuti propheta Dauid cõ
cinit. O si reges, & prælati, necnõ & præsides,
solicitè eos qui negocia habent expedirẽt,
potissimè pauperes quos grauiinopia affe-
ctos vident, in domos suas brebi admodum
mitterent. Vesanus sacerdos statim Saulo
quod poscebat impertiuit, quid ni nostri iu
dices fidelibus suo ministerio fungẽtes hoc
ipsum impertiant? Equidem apostolo testã
te, inuicem simus membra oportet, alioqui
legem Christi adimplere nõ possumus. At-
tẽdite fratres mei obsecro, alterum gigantẽ
Goliath, armis horrẽdis cõmunitum, literis, 1. Re. 17.
& auctoritate summipõtificis fretũ, magno
satellitio stipatũ, flammas ignis ore suo im- Figura.
probo spirãtem. Nõ planè lento gradu ince
debat, sed festino gressu ambulabat, anhelo
exestuans affectu funditùs Christi Iesu di-
scipulos volens perimere. Sicque deuentũ
est propè ciuitatem Damascenorum. Vbi
verus Dauid manufortis aduersarium suũ
expectabat, quem iaculo vno, seu lapide per
cutiens, glorioscè prostrauit. Nõ spiculo æ-
reo eũ percussit, sed miro radio lucis ex alto
descẽdẽte, illum circũfulsit. Vnde Lucas ait.

Text. ¶ *Cõtigit vt appropinquaret Damasco, & subitò circunfulsit eum lux de cælo.*

¶ Sanè fratres, lux seculi huius, honor, opes, & alia id genus, non illuminant mentes
Collatio. nostras, sed potiùs excæcat. Est profectò mundi candor, & lux, fulguris instar, cuius radius, obtutus nostros obscurare solet, ci-
Esa. 40. tò trãsiens. Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius quasi flos fœni. En quàm fallax, quàque fugax mundi honos suapte natura est. Flore fœni, quid fragiliùs? quidvè inaniùs? at contra lux cœlica corda internè illuminat, animam nostram vehementer decorat. Obseruandũ quãsit ingẽs summi numinis clemẽtia erga peccatores. Ea quidẽ est quæ im probis metas præfigit, ne vltra in viam suã nequã procedãt, & opportunè electos suos
Mal. 4. ab eorum manibus eripit. Vsque ad Babylonem venies, ibi liberaberis de manu inimicorum tuorum. Babylon, id est, confusio, interpretatur, nam ibidem confusæ sunt linguæ eorum, qui frustra turrim construere cœperũt, quę nubes tãgeret. Etenim multitudo scelerũ altera Babylõ est, ad q̃ Christus alto suo iudicio quosdã deuenire sinit. Quod videre est in publicano Matthęo, & peccatrice Magdalena. In quib⁹ vbi abũdauit delictũ superabundauit & gratia. Expectat vos Deus, ait Esaias, vt misereatur vestri, & exaltetur in vobis. Allusio est ad illud Petri. Nõ tardat dominus, sicut quidam vestrum existimant, sed patienter agit, nollens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Singula annotatione dignissima sunt, sat fuerit illud Pauli contra pigros peccatores recensere. An diuitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei, ad pœnitentiam te adducit? Secũdùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique iuxta opera sua. O mira & vehementer miranda munificentia Dei, quippè quæ sic sceleratos homines expectat, rogat, & quauis hora ad ostium cordis eorum pulsare non cessat. Donec vel ad Babylonem deuenientes, & nimio delictorum suorum pondere oppressi, surgere vellint, nouam atq; cœlicam vitam inchoãtes. Dum appropinquaret Damasco Saulus, dominus misertus est ei. Ecce Balaam in via qua incedebat vt malediceret populo domini, angelus apparuit, & cadens in terram dolore pedis afficitur. Quam ob rem non maledicta iniecit populo Israel, sed

Esa. 30.

2. Pet. 3.

Rom. 2.

Iudi. 4.

contra benedictionibus multifariè Hebraicum populum honorauit. Ad eundem modum Saulus qui aduersus orthodoxos barbarica fœuitia anhelabat, in via prostratus, iam fidelis efficitur, & partem Christi Iesu tuetur, affirmans in synagogis, quoniã hic est filius Dei, verusque mundi Saluator.

Nota. Agnosce frater quàm sit ingens donum altissimi, dum tibi apparet in via praua, qua ambulas prosternens te ne ampliùs delinquas. Enimuerò vbi honorem mundi amittis, quo turgebas, fratres tuos spernens, vbi inopia cruciaris, & infirmitate valde laboras, inexhaustas grates reddere Deo te oportet, eò quòd peccandi facultatem misericorditer abstulit. Ego sepiam viam tuam spinis. Osee. 2. Signanter ait, tuã, hoc est, quia iter meum quo in cœlum itur contempsisti, & viam Ægypti, quæ ad barathrum ducit elegisti, eam ob rem spinis, & calamitatibus eam sepiam, ne forte pereas. Itaq; quando Saulus Damasco appropinquabat, quando plus saeuiebat, & ampliùs vindictæ hiniabat, tunc lux è cœlo emicuit super eum.

Text. ¶ *Subitò circunfulsit eum lux cœlica.*

¶ Iure optimo luce vallatur, vt præsentia eius palàm fiat, qui lucem habitat inaccessibilem. Deus vtique lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Quin & Saluator noster lux vera est, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Equidem mundus fallax, & princeps eius satan, non armis lucis sed tenebrarum pugnat, & suos vincit. Quod videre est in casu miseri Eue, quam iaculo mendacij sauciauit. Eritis sicut dij scientes bonum, & malum, ait callidus hostis. Itaque si aliquando se in angelum lucis mendax & pater mendacij transfiguraverit fucovirtutis scelus abscondens, eam ob rem id facit, vt facilius decipiat, & magis subdolè noceat quos tentat. At Deus optimus, vtpotè æterna veritas, sicut fallinon potest, ita neminem decepit vnquam. Quid, quòd suaptè natura lux est, sic lucis amator vbique comprobatur? Antequàm quicquam crearet rerum visibiliũ lucem fieri præcepit. Fiat lux, ait, & statim facta est lux, nam post lucem, firmamentum, sol, & luna, & stellæ, cæteraque omnia facta sunt. Ad eandem imaginem in conuersione peccatoris tonat omnipotens. Fiat lux, quippè quæ intellectum illuminet, voluntatem inflãmet, memoriã excitet, vt suæ salutis memor homo lachrymis pristina delicta diluat, nouam & cœlicã inchoet vitã.

Ioan. 1.

Gene. 3.

Gene. 1.

Exod. 13. Mira res, non absque luce populum è tenebrosa Ægypto eduxit, columna ignis Hebræos præcedebat. Stella Magos ab Oriente perduxit, quò reges radiante sydere stellam illam matutinam, sole ipso perlustrantem in cunabulis adorarent, quid multis immoror? Lux cœlestis circumfulsit rudes pa-
Luc. 2. stores, teste Luca. Vbi angelus mirabile & à seculis nũquam auditum natiuitatis Christi arcanum nunciauit. Qui ergo se mire lucis spiculo, mundo ostendere dignatus est, is apparens in via Saulum luce sua circumuallauit. O Iesu bone, & nostri amantissimę, cernui te deprecamur, & cum Psalmographo rege totis medullis cordis oramus.
Psalm. 42. Emitte lucem tuam & veritatem tuã. Quid lux ist hæc, & veritas, nisi fauor, & auxilium est pijs hominibus promissus à Deo? Hac luce & veritate, profectò calamitatum, & errorum omnium caligines depellentur, mentis oculi magnopere illuminantur. Imò lux Dei splendidissima, spiritus sanctus est, cuius sempiterna comes comprobatur. Salua-
Ioan. 14. tore dicente. Cum venerit ille spiritus veritatis, qui à patre procedit, docebit vos omnem veritatem. Nimirùm, nisi cœlestis hæc lux in hoc difficili, & periculoso vitæ cursu præluceat, & nobis cæcutientibus iter verę pietatis

pietatis ostendat, semper in maximis tenebris versamur, & falsa pro veris amplectentes, longissimè à via quæ ad æthera ducit aberramus. Quas ob res, orationi instandũ est, & indefessè clamandum. Domine emitte lucem tuam & veritatem tuam. Sit splen- Psal. 89.
dor domini super nos, & opera manuũ nostrarum dirige super nos. Quando quidem eos fœlices dixerim, quorum corda vbique splendore augustissimi numinis illustrantur, & perinde atque solis radio, terræ vapores eleuans, lux illa cœlestis electorum suorum viscera liquefacit, & cogitatus omnes, & affectus, sursum rapit. Adeò vt cum spon-
Cant. 2. sa qui huiusmodi est acclamare valeat. Dilectus meus mihi & ego illi. Et iterum. Annũciate dilecto meo, quia amore langueo. Sed iam tantæ tamque mirificę lucis energiam, pauliſper intueamur.

Text.

¶ *Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi. Saule, Saule, quid me persequeris?*

¶ Lux vtique cœlestis eum prostrauit, vt ex Saulo superbo, Paulum humilem efficeret. Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, inquit ipse,

ipse, postquàm cecidit in terram. Equidem tam est mirabilis virtus, humilitas, vt nisi cœlitus nobis data fuerit, nostrapte virtute eam consequi non possimus. Idcirco luce cœlica opus habemus, qua fragilitatẽ nostrã, & summi Dei maiestatẽ penitùs agnoscere possimus. Sat sit, vt huius eximiæ virtutis laus omnibus sit conspicua, illud Saluatoris ob oculos habere. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & omnis qui se humiliat exaltabitur. Quod planè tã in lucifero, quã in primo parente Adamo compertũ est. Nec mirũ vt magnanimitate indigemus, quę nos ad prosecutionem magnorum impellat, ita humilitate opus habemus, quę temperet ac frænet animum, ne immoderatè tendat in excelsa. S. Tho. 2. 2. q. 161. ar. 1. Humiliatur in via Saulus, vt vas electionis fit, abundantiusque summi Dei gratia, quouis balsamo meliore repleatur. Deniquè qui quondam vt liberaret populum suum, equum & aurigem proiecit in mari rubro. Is, ni fallor, vt orthodoxos suos, quippè quos cruore suo sacro redemit eriperet, Saulum sæuientem, & barbarica feritate debaccantem potenter prostrauit. De hoc cruento persecutore perpulchrè diuus Augustinus exponit illud Geneseos. Benjamin lupus rapax. Mane

Luc. 18.

S. Th. 2. 2. q. 161.

Exo. 15.

S. Augus. ser. conuer. Pauli.

Mane capiet prædam, & ad vesperam diuidet escas. Erat quidem Saulus ex tribu Benjamin, & instar lupi ferocissimi oues Christi rapiebat, alligabat, & dilacerabat, priusquàm Christum Iesum agnosceret. Nihilominùs postquàm vas electionis factus est, escas spiritales diuisit, per omnia ferè mũdi climata prædicans Christum Saluatorem mundi fore. Quin vt olim Samson iterãgẽs vt sponsam suam visitaret, leonem obuiantem interfecit, & extra viam dimisit, in cuius ore fauum mellis adinuenit. Ita dominus è cœlo descendens, inuisere volens suã dilectam sponsam ecclesiam vehementer afflictam, irruit in Saulum, quem sic veterem hominem in eo enecauit, vt ipse ore suo audeat profiteri. Viuo iam non ego, viuit autem in me Christus. Videte obsecro iam in ore leonis mortui fauum mellis mirabilem, quem nos vsque hodiernam diem degustamus, & ad seculi huius finem fideles omnes edent. Legite epistolas illius omni mellita dulcedine plenas, & admirantes dicere poteritis. De comedente exiuit ci bus, & de forti egressa est dulcedo. O mirabilem Saluatoris pietatem, nedum luce sua, hostem suum vallauit, sed insuper eum allo quutus est dicens.

Gene. 49.

Figura. Iudi. 14.

Gal. 2.

Iudi. 14.

¶ Saule

Text. ¶ *Saule, Saule, quid me persequeris.*

¶ Mirabile dictu, non horret mansuetus agnus nomẽ persecutoris, nec Iudæ traditoris nomen odio habuit, sed ait. Iuda osculo tradis filium hominis? Eadem lenitate prothoplasto, dominus post flebilem casum dixit. Adam, Adam, vbi es? Nos autem cõtrà dum aduersus quempiam irascimur, Eccles. 28. nominare vel maximè horremus. Vnde sapiens stupefactus inquit. Homo hominiseruat iram, & à Deo quærit medellam? Saule Saule, quid causæ subest, vt patrem tuum tam benemeritum, redemptorem, ac gubernatorem tuum, persequi vellis? Alludit hic ad illud. Populе meus, quid feci tibi aut Michæ. 6. quo molestus fui? respõde mihi? quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo seruitium liberauite? & misi ante faciem tuam Num. 23. Moysem, & Aaron, & Mariã? Populе meus memento quæso, quid cogitauerit contra te Balach rex Moab. Ecce qui omnipotens est, qui aduersarios suos terra dehiscẽte potuerat penitùs delere, vti de Dathan & Abiron, memoriæ proditum est, quærimoniam facit, vt mellitis verbis pectora adamantina impiorum emolliat. Necnon ob oculos plurima beneficia eis impẽsa depingat, gra-

tosq; hoc mirabili artificio reddat. Obseruandum, quòd non ait. Quid meos fideles persequeris? Cur oues meas sic immaniter dilaceras? Sed quid me persequeris? Nempè, fratres, caput pro membris suis loquitur. Ipse est caput nostrum nosque membra eius. Nonne lingua nostra in ore est, & Collatio. si quis vel minimum pedis nostri digitum conculcat, ipsa vociferatur, & clamat. Quorsum conculcas me? Ad eandem imaginem Christus Iesus ad dexteram patris in cœlo sedens, calamitates piorum agnoscit, & eis misertus cõtra infestatores clamitat. Quid me infestare conamini? Quippè, qui tan- Zach. 2. git electos meos, tangit pupillam oculi mei. En quàm tenerè suos orthodoxos diligat Deus, quos ad imaginem suam creauit, & regni sui participes effecit. Cæterùm ijs verbis Christus subindicat, tam dignitatẽ præcellentem, quàm robur sacri euangelij. Verũ qui fideles stultè infestat, hostem habet regem omnipotentem. Rursus, qui persecutionẽ patitur filiũ Dei sociũ habet, habebitq; vindicem. Vnde ipse ait. Mihi vindi Deut. 32. cta, & ego retribuam eis in tempore, vt labatur pes eorum. Sed iam verba hæc, ex ore Saluatoris quinis peccator attẽtiùs audiat. Saule superbe, orthodoxe, qui sacro baptis- Dogma.

matis vnda ablutus es,& candorem innocē
tiæ induisti, & vestem nuptialem gratiæ è
manu mea suscepisti,quid me persequeris?
Cur pauperes pro tua virili opprimis, quos
ceu fratres diligere, atque subleuare omni
solertia tenebaris ? Qua de causa mandata
mea, tam salubria, tanquam iusta posthabes,diaboli,&carnis fœtidæ legibus obtemperans?Superbe nonne sub cruce humiliatum me aspicis,quid superbis terra & cinis?

Eccles. 10. Auare inique, quando me nudum in cruce
pendentem intueris, quare diuitijs fallacibus hinias? O stultè qui more pecudum labenas laxare voluptatibus non erubescis,
vbi ex sacerrima virgine natum me insectis,& flagris à planta pedis vsque ad verticem sauciatum pro salute tua contempla-

Psalm. 31. ris?Noli posthac esse sicut equus & mulus,
quibus non est intellectus. Deniq; quis malè agit, & Christi Iesu legem spernit,is eius persequutor est.Exclamat diuus Bernardus,& meritò vociferatur. Hêu domine, quia illi in persequutione tua primi sunt, qui in ecclesia principatum diligunt, atque tenent. Hùc attinet quod Prophetes scripsit.A Prophetis Hierusalem egressa est

Heb.23. pollutio super omnem terram.Et rursus contra pastores dominus ait. Vos dispersistis gregem

gregem meum,& eiecistis eos & non visitastis eos.Ecce ego visitabo super vos. Nunc verò quid Saulus voce illa audita respondeat audiamus.

¶ *Domine quis es tu?* Text.

¶ Non absre dñm appellat eũ,cuius maiestatis virtutẽ iã sentiebat. Vel dñm eũ vocat professẽs se esse seruum illius,vt beato Chrysostomo placet. Quis es dñe?En ignotũ persequebatur,& nescięs Christũ, fideles insectabat valde. Vnde ipse inquit. Ignorans feci in incredulitate,& ideò misericordiam cõsequutus sum . Vêh nobis, quia credentes, & filiũ Dei ore & corde professi ipsum impudenter offendimus, & operibus malis persequimur. Filios enutriui & exaltaui, Esa. 1.
ait dominus, ipsi autem spreuerunt me. Non exteri aut barbari tantùm me sceleribus suis afficiunt, sed quod grauius est ac sceleratius: filij mei quos lacte meæ doctrinæ nutriui, & manna cœlesti, hoc est corpore meo , & sanguine paui , ij mandata mea vilipendentes , me ipsum spernere non verentur . Videre hîc licet veluti Sanctus Bernardus notat, quomodo Paulus in S. Bernar. ipsa sua conuersione tentatus sit , & mi- ser. 1. con
tis atq; humilis compertus . Triplici quidẽ uers. Pauli

ariete nostra mansuetudo pulsatur. Verborum iniurijs, damnis rerum, corporis læsione. His tribus, omnis patientiæ exhibitio apparet. Sic Iob nedum iacturam rerum, & corporis lęsionē maximā sustulit, sed etiam amicorum suorum probris vehementer lacessitus fuit. Atqui, Paulus redargutus à domino, persecutor vocatus est. Insuper prostratus in terram corruit, & oculorū lumen amisit. Quæ omnia ęquanimiter ferens, ita modestè loquutus est, vt dominum vocaret Iesum. Non ita contigit versuto Pharaoni, sed post tot flagella ait. Dominum non noui, & Israel non dimitto. Eam ob rem induratum est cor eius, & pœnas commeritas luens, in mari submersus obijt. Vêh illis, qui domino percutiente, & flagellante dicunt. Flagellauerunt me & non doluí, traxerunt me & ego nō sensi. Talis namq; vt Sapiens paulò ante præmiserat, velut dormiens in medio mari, amisso clauo, est. Et quasi sopitus gubernator. At contra fœlicem illum dixerim, qui quauis calamitate vrgente cum Dauide clamat. Ad dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Talis fuit Paulus, quippè qui, prostratus in terrā, subinde dixit. Quis es domine? Perinde dicat. Bonum mihi quia humiliasti me, vt

Exo. 5.

Pro. 23.

Psal. 21.

Psalm.

vt discam iustificationes tuas. Cæterum clementiæ parens Saluator, Paulo interroganti, respondit.

¶ *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Text.

¶ Nomen suum mellifluū, & omni suauitate refertum Saluator non tacuit, vt dulcedine tam præcellentis nominis cor eius allectaret. Est planè nomen hoc benedictum super omne nomen, quod pater cœlestis ei dedit. Adeò vt paranimphus Gabriel, sacerrimę virgini Mariæ dixerit. Vocabis nomē eius Iesum. Et rursus beato Ioseph angelus apparuit dicens. Vocabis nomen eius Iesum: ipse saluum faciet populum suū à peccatis eorum. En angelus pulchrè explicat virtutem eximiam, huius sacerrimi nominis. In eo planè sita erat totius mundi salus. Sicut scriptum est. Non est aliud nomen datum sub cœlo, in quo oporteat nos saluos fieri. Sed de ijs in festo circunciſionis latiùs tractauimus. Annotandum magnopere hîc est, quòd non ait. Ego sum filius Dei altissimi, verbum patris, in quo omnia facta, & per quem cuncta subsistunt. Non,

Luc. 1.

Matth. 2.

Acto. 4.

inquam, sic affatus est, sed nomen salutiferum, in quo omne genu flectitur, tam in cœlo quàm in terra, & in subterraneis. Ait ergo. Ego sum Iesus Nazarenus, hoc est, Ego Saluator mundi sum, ego quem in Prophetis sæpe legisti. Quoniam Nazarænus vocabitur. Nec cum hominibus dumtaxat certamen habes, sed insectatio tua potissimè contra me est. Equidem ad dignitatem & apostolicam functionem decebat, vt Christus qui alios Apostolos delegit, Paulum ipse vocaret. Itaque non inferior fuit Paulus aliis Apostolis in hac parte. Tametsi ipse modestè, ac humiliter de se sentiens dicat. Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persequutus sum ecclesiam Dei. Et alibi, se se abortivum appellat. Et est alluſio ad illud, quod filius prodigus patri suo benemeritò dicebat. Non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Quod autem dominus addidit, durum est tibi contra stimulum calcitrare, ob id dictum est, vt iuba reipso lucidius appareat, hostilia bella contra ecclesiam Romanam excitantes, non tã fideles lædere quam seipsos. Itaque suo magno malo, tam turcæ quam neochristiani totis

Not.

Luc. 18.

totis nisibus conantur, ecclesiam sponsam filij Dei funditus euertere. Stat verbum illud ex ore Saluatoris depromptum, stabitque ad finem vsque seculi. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Fieri enim non potest, vt homunculi, & vermiculi humi reptantes, sanctam ecclesiam extingant, cuius sponsus, & protector, omnipotens filius Dei est. De quo in Apocalypsi scriptum est. Vicit leo de tribu Iuda. Nempè, qui tot probra, & cruciatus pertulit, vt agnus mansuetus, is ipse resurgens, gloriosè vicit eum, qui mortis tenebat imperium, mundum penitùs prostrauit, & nobis victoriæ suæ trophæa reliquit. Nonne quisquis mundo, diabolo, & carni obtemperat, cõtra stimulum calcitrat, & sibi lethale vulnus infert? Quandoquidem improbus, quot scelera committit, tot vulneribus animam suã sauciat. Alioqui regalis citharœdus nõ ingemiscens clamaret. Putruerũt & corruptę sunt cicatrices meæ, à facie insipientię meę. Et de quouis peccatore Esaias ait. A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas. Ecce quo dementiæ impius deuenit, peccato peccatum addens, & sceleri scelus adiungens. Nam seipsum vulnerat & iniquitatis suæ gladio, veluti alter rex impius

Matth. 16.

Apo. 5.

Esa. 1.

Saul sese interimit. O stulti, aliquando sapite, satis durum vobis est, contra iaculum calcitrare, ne obsecro posthac perperàm agatis, sed cum Saulo procliui genu dicite.

Text. ¶ *Domine quid me vis facere?*

¶ Quod quidem tremens ac stupens ille dixit. En ex Saulo turgido factus est Paulus humilis, atque obediens. Equidem ille qui magnus est, & laudabilis nimis, quique paruulus ex virgine sacrosancta prodijt factus homo, & datus nobis, ille, inquam, ex Saulo superbo, sua mirifica virtute, humilem Paulum fecit. Nonne hæc stupenda mutatio dexteræ excelsi est? Verùm illius potentiæ est, peccatorem conuertere, cuius est orbem vniuersum ex nihilo creare. Imò peccatoris conuersio maius opus est, quàm creare cœlum & terram, Diuo Augustino teste. Ratio, quia in creatione mundi nihil erat, quod diuinæ voluntati resisteret. At in conuersione peccatoris, est gigas fortissimus obsistens, videlicèt, liberũ arbitriũ hominis, cui secundũ legẽ, Deus optimus insigne dedit priuilegiũ, vt dñs sit actuum suorũ. Iuxta illud. Deus ab initio costituit hominem, & reliquit eum

S. Augus. in Ioann.

Eccles. 15.

eum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta. Et paulo pòst. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod voluerit dabitur ei. Ecce lutheranorum error pessimus, verbis ijs funditùs labefactatur. Sanè nisi homo libero arbitrio esset decoratus, iumentis ipsis similis foret. Ad hæc, cœlum aut terra suapte natura semper manebũt in suo esse. Peccator verò ex filio diaboli per gratiã iustificantem fit Dei filius, & hæres vitæ æternæ. videtis quàm sit maius opus conuersio impij, quàm cœli & terræ creatio. Nos itaque fratres, in quibuscunque actibus, voluntatẽ Dei consulamus oportet, dicentes. Domine quid me vis facere? necnon cum regali vate clamemus. Dñe ad te confugi, doce me facere volũtatẽ tuã, quia Deus meus es tu. Et alibi. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Id est, non modò ad prospera, sed ad quæcunque aduersa paratus sum. Fac quod tibi placuerit cũ seruo tuo. Huc tendit quod dominꝰ noster Christus in horto deprecãs patrem dixit. Non mea volũtas sed tua fiat. Vbi nulla volũtatum contrarietas fuit. Voluntas vt libera, passionem imminẽtem volebat, voluntas vt natura, pati horrebat.

Contra hæreticos.

Psal. 143.

S.Th.3.p. q.18.ar.6. S.Tho.3.par.q.18.art.6. Nec mirùm si aliquando, calamitate aduentante, hoc ipsum contingit nobis, quod tũ de beata virgine, tùm etiã de Saluatore nostro legimus. Offeramus Christo donũ hoc satis sibi gratũ, voluntatẽ, quæ est regina animæ & potentijs cæteris imperat sponte ei demus, quo sacrificio nullum maius. Sed meritò beatus S.Bernar. Ser.1. Conuer. Pauli. Bernar. exclamat: O quam pauci cũ Paulo corde & ore dicunt. Domine quid me vis facere? At contra, pleriq; vt cæcus ille à suo prælato audit. Quid vis vt faciam tibi? Heu quia plures cæci habemus imitatores quàm Pauli. O quãta est domini misericordia, sic ne ferui voluntatem rogat quoniam eius agnouit infirmitatem, & ruditatem.

Text. *¶ Ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autẽ illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti. Audientes quidem vocem, neminem autem videntes.*

¶ Mirabile dictu, nõ in via qua ambulabat voluntatem suam Saluator palàm fecit, sed ad ciuitatem eum mittit, vt ibi erudiatur, & sapientia cœlesti repleatur. O miseranda hæreticorum insaniam, extra ecclesiam Romanam nihil est, nisi mera tenebra, & ignorantia. Extra arcam Noe nihil viuere potuit, quæ sanè teste Beato Petro ecclesię sanctę typum gerebat. Si ergo volũtatem Christi Iesu scire cupiunt, tã infideles quã hæretici ciuitatem ingrediantur quãprimùm, ad vnitatẽ Romanæ ecclesiæ veniant alioquí cęcutientes peribunt. Vidi ciuitatem sanctã Hierusalem descendentẽ de cœlo, à Deo paratã & sicut spõsam ornatã viro suo. Et claritas Dei illuminabat illam, & lucerna eius est agnus. Ecce quibus præconijs, euehenda est sacrosancta Romana ecclesia. Equidem è cœlo descendit, non vt Babylon de cœlo cecidit. Vidi satanam tanquã fulgur de cœlo cadentem, ait dominus. Et in Apocalypsi. Cecidit, cecidit Babylon ciuitas illa magna, & facta est habitatio dæmoniorum. At cõtra nostra ciuitas ex cœlo descendit, rursus illuc ascẽsura, cum sponso suo Christo. Deinde ornata ómniũ charismatum donis descẽdit, planẽ rex Assuerus ornamẽta omnia, dedit Hestther, nã ipsa inops erat. Deniq; lucerna eius agn⁹ Dei est, qui tollit pecata mundi. En quid sacramenti habeat verbum hoc. Ingredere ciuitatẽ, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Sub hæc, viri qui cum

Petrus. Apo.21. Apo.14. Figura.

cum Saulo erant vocē Pauli audiebant, non Christi, ceu Chrysostomo placet. Non vtiq; credidissent, quāuis Saluatoris vocē audissent. Itaq; neque lucem illam cœlicam videre meruerunt, neque mellitam vocem tonātem, audierunt, ego sum Iesus Nazarenus. Quòd autem Lucas ait. Vocem audientes, ad Pauli vocē referendum est tantùm. Eam ob rem, vehementer stupebant. Sequitur in Luca.

S.Chrys.

Text. ¶ *Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit neq; bibit.*

¶ Nihil videbat Saulus de terra surgens, eò quòd lux illa excellens externè eum obcarat, internè verò cor eius radio miræ claritatis illuminauit. Vbi Sanctus Augustinus. Priùs erat obcæcandus, & deinde illuminandus, priùs erat prosternendus, deinde erigendus. Sicut scriptum est. Ego percutiam, & ego sanabo. Ego occidam, & ego viuere faciam. Quòd verò triduò ieiunarit nil mādu cans, abstinentiam nobis commendat, qua maxi-

S.August.

Deu. 32.

maximè mēs nostra eleuatur ad arcana Dei adipiscenda. Sic Moses post tot ieiunia in monte Sinai, legem digito Dei conscriptam accepit. Videte ne grauētur corda in crapula & ebrietate, admonet Saluator noster. Profectò qui plus nimio escis indulget, is ineptum & crassum habet intellectum. Quid plura? breui methodo quæ desunt huic historiæ expediā, ne forte amplius detineā lectorem. Potissimè quia multa anno tatu digna lector adinueniet in Augustino. li. 50. home. home. 17. & de verbis apostoli. Ser. 9. vbi explicat illud. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

Lucæ. 21.

S.August.

Text. ¶ *Ananias Damasci tunc erat Christi Iesu discipulus, cui dominus dixit. Surge et vade in vicum qui vocatur Rectus, & quære ibi Saulum Tharsensem. Ecce enim orat.*

¶ Adhuc quanti faciat dominus suam ecclesiam, quantùm honoris ministris suis præbeat ostenditur. Sic Cornelium virum iustum, ac pium, mittit ad Petrum apostolorum principem, vt baptisma sacrū recipiat, & instruatur in fide, sicut in Actis apostolorū

Actō. 10.

lorũ memoriæ proditũ est. Sic deniq; eunu-
Acto.8. chus regine Candaciæ, à Philippo edoctus
baptismatis vnda abluitur. Vnde probè di-
ctũ est. Qui vos audit, me audit, & qui vos
spernit, me spernit. Cæterùm orãtẽ Saulum
dñs ostedit, nam ieiunabat, & cõpungebat
se, ob ea quæ fecerat mala, & simul confite-
batur & precabatur Deum. Vnde liquido
comprehenditur quantũ Deo optimo pla-
ceat nostra oratio. Vos obsecro ei incũbite
Psalm.33. cũ propheta dicẽtes. Benedicã dñm in om-
ni tempore, & semper laus eius in ore meo.
Papæ, quã sit potẽs virtus summi Dei & gra-
tia, ex diro persecutore factus est orator, ex
que synagogæ & idôlorum populator. Ab
agno pro ouibus mortuo, fit ouis, qui lo-
rugiens erat. Mira res, quod faciebat cõtra
nomen pastoris, iam patitur pro nomine pa-
S. August. storis, ait Sanctus Augustinus. Ego ostẽdã
illi, quanta oportet eum pro nomine meo
pati. Quæ omnia sic ouanter ille pertulit, vt
Roma.8. Romanis diceret. Non sunt condignæ pas-
siones huius temporis, ad futuram gloriam
quæ reuelabitur in nobis. Ac si patenter di-
cat. Sœuiat mundus, fremat mũdus, linguis
concrepet, armis corruscet, diabolus rugiat,
quicquid moliri potest faciat, ego appendo
quod patior, contra id quod spero. Plus est

quod credo, quàm quod sentio. Mors etiã
ipsa non extinguit, sed premium accelerat,
& ipsam dulcedinem nobis conciliat.
¶ Quod autẽ Ananias pauet, nomine lupi
rapacis audito, mirũ nõ est, talis quidẽ com
probatur carnis nostræ genius, vt à longè
pericula timeat. Moses cõtremiscit ad Pha-
raonẽ ire, adeò vt oret dñm. Obsecro domi- Exod.4.
ne, mitte quẽ missurus es. Necnõ & Ionas ti
met ad Niniuitas pergere, Deo optimo præ-
cipiente. Nihilosciùs, audiens Ananias, va-
dè quia vas electionis mihi est, non amplius
reluctatur sermoni Dei, sed morigerum se
præstitit. Mirandares, statim vbi Ananias
imposuit manus super Saulum.

¶ *Visum recipit, et perinde ac squamæ* Text.
ceciderũt ab oculis eius. Tandem surgens
baptizat⁹ est, atq; cõfortat⁹, ricipiẽs cibũ
¶ Ecce opus quod rex noster per se incœ-
pit, per manus ministri sui Ananiæ digna-
tus est perficere. Quò perspicuum sit, quàm
sit exuberãs bonitas, & munificentia Chri-
sti, qui tantam dignitatem tribuit seruis
suis. Obseruandum, quòd res hæc coacta
non fuit, absit, nonne Elimas magus à Pau- S. Chryso.
lo excæcatus fuit, veruntamen in perfidia
sua

sua mansit? ad hæc Iudæi signa stupenda viderunt à Christo Iesu patrata, & nihilo meliores euaserunt. Quin Paulus sponte obediens Saluatori respõdit. Domine quid me vis facere. Vbi insigne obedientiæ illius claruit. Quę nam lingua effari quæat fratres, affectum ardentissimum, quo synagogas intrabat, confundens Iudæos, & prædicans Christum Iesum verũ fore Messiam, verũque filium Dei? Nos vestigia eius imitantes, postquàm sacrum baptismum, domino auxiliante accepimus, & cibo cœlesti sancti altaris, qui dat vitam mundo vescimur, Saluatorem prędicemus, corde, ore, & vita. Ipse planè est, qui cruore suo sacro nos emit, & quotidiè nos ad se vocat. Ipse deniq; abũdè largitur sua dona ijs, qui mundo & diabolo renunciant. Ipse diligentes se beare vult, impertiens eis vitam æternam. Ipsi gloria & imperium, qui cum patre, & spiritu sancto regnat per secula. Amen.

¶ ANNOTATIONES

Appendices.

SVemadmodum peccatũ vel maximè triplex animę nostrę affert incommodum, videlicèt, maculã, corru-

corruptionem naturalis boni, & reatum pœnæ, ita in conuersione ad Deum, gratia indigemus, qua decoratur mens, & voluntas ordinatur, & reatus pœnæ æternæ aboletur. Vnde conspicuum est neminem posse à delicto surgere, nisi summi numinis gratia aduentante. Sanct. Thom. 1.2. quæst. 109. art. 7. Hinc tria potissimè in conuersione Pauli gesta legimus. Nempè, vt animæ eius fœditatem Christus tolleret luce eum vallauit, quæ symbolum fuit internæ lucis. Deinde proiecit eum in terram, vt sic humiliatus voluntatem eius ordinaret. Ea propter statim dixit. Domine quid me vis facere? Tandem, vt reatum pœnæ æternæ auferret, temporali pœna eum mulctauit, nam excæcatus surrexit è terra, & tribus diebus ieiunauit, nil manducans. O Iesu bone & hominum amantissimè, proba me, & tenta me. Vre renes meos & cor meum, quo animæ meæ venustatem gratiæ tuæ impendas, voluntatem ordines, & pœnas commeritas auferas. Veluti in Saulo operatus es. S. Th. 1.2. q. 109. ar. 9. Psalm. 25.

¶ Notandum quàm potenter, ac clementer Saluator ex vase contumeliæ, vas honoris & electionis effecerit. Vade Anania, ait Dominus, quia vas electionis mihi est. Secundò.

Mihi non sibi honorem percupit, iāque nō sibi, sed mihi viuit, per omnia. Obediens adeò vt dicere ipse valeat. Viuo iam non ego,
Eccl. 50. viuit autem in me Christus. O verè vas aureum, solidum, ornatum omni lapide precioso. Aureum vas & non terreum Paulus fuit, aurea verba proferens, sicuti in epistolis eius licet intueri. Solidum vas fuit, & ideò ter virgis flagellatus Paulus, semel lapidatus, & propemodùm innumera mala perpessus, nunquàm fractus fuit. Postremùm, omni lapide precioso ornatus fuit apostolus, eò quòd fide, spe, & charitate, cæteris virtutibus decorat⁹, omnium charismatum donis effulsit. Res mirabilis fratres, in totam
1. Cor. 11. textu ad Corinthos narrat, non modò meam stitiam non sensit, sed hilari vultu cuncta ferebat. Superabundo gaudio in tribulationibus meis, inquit. En quàm mirificè gaudebat, nec tristabatur, more eorum qui defecto & imbecilli animo sunt. Hunc gigantem fortissimum nos fratres pro nostra virili imitemur oportet.

Tertiò. ¶ Obseruanda est magnopere Pauli obedientia, nam statim vbi audiuit: Ego sum Iesus Nazarenus, nullas moras trahēs, neque pro crastinās, in auditu auris obediuit Chri-

sto. Huc sanè pertinet verbū illud omni acPsalm. 17. ceptione dignū. Dñe quid me vis facere. O mirabilē & prōptam obedientiam, fœlix & nimiū fœlix, qui posthabita propria volūtate, Saluatoris dūtaxat volūtatē sequitur, eique mordicus adhæret. Quippè quæ bona est, beneplacēs & perfecta. Hinc inuenimus in hoc mirabili vase nomē suaue Iesu, quod tū ore, tū corde vbiq; gerebat. Quā indefessē Christū Iesum prędicabat, in omni regione indefatigabili quodā ardore, ita vt ab Hierusalem ad Illiricum vsque, omnia euangelio sacro repleuerit, nemo sermone enarrare poterit. Plus omnibus laboraui, non ego, 1. Cor. 15 sed gratia Dei mecum, ait. Qui fusius egregia facinora Pauli videre vult, homelias septē Chrysostomi legat, quibus encomia huius apostoli, subtili eloquio describūtur. In quarū vna doctor eruditissimus ille, sic ait. S. Chryso. Homo iste ignobilis, & scenofactorius, qui artem exercebat in pellibus, tanta virtute ꝓgressus est, vt vix triginta annorū spacio, Romanos & Persas, Parthos & Medos, Indos, Cythas, Ætiopes, Sarmatas atq; Saracenos, & omne prsus hominū gen⁹ subiugo mitteret veritatis. Et sicut ignis in stipulas, aut fœnū immiss⁹, sic oīa dęmonū opera cō supsit. Hęc Chryso. Quodq; magis mirū est,

etiam in carcere positus constrictusque cõpedibus, verbum personabat, & Christo ani-
2.Timo.2. mas lucrabatur. Hinc ad Timothæum, inquit. In euangelio laboro quasi malè operans, vsque ad vincula, sed verbum Dei non est alligatũ. Hunc virum strenuũque athletam, fratres imitemur, mandatis Saluatoris obtemperantes, labores & quasuis ærumnas pro amore eius patiamur, quo cum ipso in cœlesti gloria lætemur.

¶ DE FESTO PVRIFICATIONIS, purissimæ Deiferæ virginis extat declamatio in libro eiusdem sacrosanctæ genitricis filij Dei.

¶ PRO SOLENNITATE CAthedræ Sancti Petri apostolorum principis, euangeliũ exponitur in die eius, quæ pè quæ mense Iunij celebratur.

¶ In festiuitate Sancti Mathiæ apostoli declamatio quarta.

QVàm fœlices sint electi Dei, qui in hoc terreo carcere inclusi, & mortali corpore quod magnopere

pere animam grauare solet, subindicat regalis citharœdus perpulchrè dicens. Lætamini in domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Vbi Sãctus Theodoretus ait. Nemo suis rectè factis lætetur, sed in Deo exultet, & hinc voluptatem capiat, quod verbis apostolicis conuenit. Qui gloriatur, in domino glorietur. Et iterum. Gaudete in domino semper, & iterum dico, gaudete. Nempè, fructus spiritus ardentissimis votis affectãdus, pax & gaudium in spiritu sancto est. Quid obsecro est, semper gaudere & in hoc calamitoso seculo indesinenter exultare, nisi indefessè, maiestatem, potestatem & pulchritudinem, & alia id genus mirabilia Dei contemplari? gaudeant mũdi fallacis amatores, nam gaudium hypochritæ instar pũcti est, teste Iob. Lætitia autẽ iusto-
rũ ingẽs ac perseuerãs est, eò quòd nõ in futilibus, ac caducis rebus eam collocant, sed in Deo vero, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Ad quã lætitiam nos Saluator exortans, ipse exultauit in spiritu sancto, quemadmodum nobis Lucas recenset. Postquàm exultationẽ eructauit verbum hoc bonum, gratias cœlesti patri cõmeritas reddẽs. Nunc Saluatore opitulante sacrũ euãgelium enucleare inci-

Psal. 31.

2.Cor. 10

Iob. 20.

Lucæ. 10.

piamus. Ait ergo euangelista Matthæus.

Text. Matt. 11. ¶ *Respondens Iesus dixit. Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.*

¶ Qui quatenus homo exultauit in spiritu sancto audiens à discipulis, quod fœliciter prædicatio euangelij successisset, & quod dæmonia exirent ab obsessis, sacrosancto nomine eius audito, is ipse gratias cœlesti patri offert, pro nobis ingratis. Quique beneficiorum oblivioni tradimus summi Dei beneficia, vt nō modo grates datori nō referamus, sed quod execratius est, mala pro bonis nobis impēsis referētes, omnigenis peccatis munificū largitorem irritamus. Vnde meritò dicit. Retribuebant mihi mala pro bonis. Psal. 34. & 37. enim Seneca testāte, lib. 3. de beneficijs. Ingratissimus est qui obliuiscitur beneficij, de homine improbo dicemus, qui mala pro bonis reddit? Nēpe, apostolus inter homines scelera, nō abs re ingratitudinē numerauit. 2. Timo. 3. Parētib⁹ nō obedientibus, ingrati, inquit. Vide S. Th. 2. 2. q. 107. ar. 1. Pulchrè quidā philosoph⁹ dixit. Lex beneficij est, alter statim obliuiscī dati, alter verò debet esse memor accepti. Vtinā legē hāc totis viribꝰ seruaremꝰ, in gratijs Deo nostro ꝓsoluēdis, ob oculos tā innumera tamq; præcellētia munera habētes, quippè quæ quāq; immeritis hactenꝰ accepimꝰ. Ni fallor, totis medullis cordis vbiq; clamātes vociferemur cū propheta. Quid retribuā dño ꝓ omnibꝰ quę retribuit mihi? perinde dicat, tā sunt magna tāq; innumera beneficia, quæ Deꝰ optimus mihi propter suā inculgētissimā munificētiā animæ meæ cōtulit, vt nemo quālibet sagaci ingenio polleat, ea valeat explicare. Quas ob res, si omnia quæ habeo, si meipsum ei dicauero, nullatenꝰ par obsequiū præbere potero. Psal. 115. Seneca. Nota. Equidē verbū hoc, quid retribuā dno, non vulgarē habet energiā, ideò penitius cōsiderari debet. Quin animæ anxiatæ, & solicitudine sancta tactæ, quæstio hæc est. Vere homo pius sæpenumerò tū corde, tū ore, mellita hęc verba repetēs, ineffabili afficitur dulcedine. Multis atq; varijs beneficijs Dei onerati, quas res donorū auctori repēdam ꝓrorsus ignoramꝰ charissimi. Sed quid sibi vult verbū hoc, respōdēs Iesus? Nēpe, nemo erat interrogās, cui ergo dns respōdit? Ēmuerò si dicta Lucę euāgelistę rectè rimari volumus, discipulis lætabūdis eò ꝙ dęmonia in noīe Iesu fugarēt respōdit. At S. Chrys. respōsio S. Chryso.

hæc, cogitationi eorum facta esse dicit, qui dubitaret, cur Iudæi Christum non receperint, gentilitas autem tam prona, eum susceperit. Deniq́ue sunt qui asserant, patri cœlesti cui gratias egit respõdisse. Ratio, quia ille alto suo consilio instituerit, vt iamiam appropinquarit tempus tam diù desideratus, & à prophetis expectatum, in quo finis legis veteris valde onerosæ, & sacerdotij vmbratici, & principium legis nouæ, quæ in cordibus hominum conscribenda erat aduentasset. Tempus, inquam, aderat acceptabile, & dies salutis, in quo Esaiæ vaticinium adimplebatur. Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas. Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea, vsq́ue ad extremum terræ. Iure ergo optimo, post trium illarum exprobrationem ciuitatum, quippè quæ Saluatorem non susceperunt, tot miracula, & egregia facinora patrantem dominus exultat, & grates agit patri, nam ibi depicta est Iudæorum ingratitudo execranda, & gentium salus, veluti apostolus latiùs Romanis scribit. Delictum Iudæorum, ait, gentium salus est, vt illos æmulentur. Fracti sunt rami, vt ego inserar. Rom. 11.

¶ Quod autem patrem cœli & terræ eũ appellet,

pellet, nedum eò tendit, vt vniuersi molitorem & creatorem confiteatur, sed indicare videtur, quòd electio, & electio illa, quę tũc fiebat in terra, non absimilis erat ei, quæ olim facta fuit in cœlo. Vbi dominus superbos angelos in barathrum tetrum proiecit, humiles in sublime euexit & beauit. Hinc Deipara in suo mirabili Cãtico cecinit. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Huc attinet illud. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur. Cæterùm diuus Hieronymus inquit. Audiant ergo qui Saluatorem non natum, sed creatum calumniantur, quòd patrem suum vocet cœli & terræ dominum. Vult igitur dominus dicere. Inexhaustas tibi refero gratias, qui dominus cœli, ac terræ es, cuiusq́ue sapientia reguntur vniuersa, quòd hanc cœlestem Philosophiam celasti à persuasione humana ac sapientia turgidis, & eam aperuisti humilibus, & pusillis, & iuxta mundi æstimationem stultis. Cuius rei causam si quis perscrutari nititur, audiat quòd sequitur. Luc. 1. S. Hieron.

¶ *Ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te.* Text.

¶ Perinde dicat. Profectò, sic res habet, sic tuę

tuæ bonitati & benignitati visum est, quo doceres tibi nullatenus placere feroces, & suæ prudentiæ, sueque iustitiæ fidentes, & eos forè magnos apud te, ob simplicitatem fidei, quos mundus fallax spernit, & pro abiectis habet. Ita placuit sapientiæ tuæ, damnare humanam sapientiam, quæ alias mera stultitia est, & per humilitatem euangelicæ doctrinæ, bonos ad te pertrahere. Notandum, quòd Græcè habetur. Ita pater, quoniam apud te bona voluntas. Non ergo fas erit indagare, quam ob causam Deus hunc ad se pertrahat, & illum non.

S. August. in Ioan. Hinc beatus Augustinus. Quare hunc trahat, & illum non trahat noli iudicare, si non vis errare. Quin pij cuiusquam ea vox est.

Psal. 17. Saluum me fecit, quoniam voluit me. Ecce voluntati diuinæ vnius cuiusque electio ascribenda est, non peculiari merito. Nonne possum facere quod volo, ait dominus vineæ? Is planè Deus optimus est, cuius vinea electa sacrosancta ecclesia Romana

S. Gregor. lib. mora. 25. c. semper erit. Vnde pulchrè diuus Gregorius ait, verbis ijs, humilitatis exempla accipimus, ne temerè iudicia discutere præsumamus. Ostendit enim quòd iniustum esse non potest, quod iusto numini placuit. Imò verbis hisce, studiosiores discipulos Christus

Christus effecit: quia consequens erat, eos de se magna sapere, qui dæmones verbotenus abigebant. Ideò eos reprimit, reuelatio quidem erat, quæ illis facta est à Deo, non illorum studium, meritumue. Omne da

Iaco. 1. tum optimum, & omne donum perfectũ desursum est, descẽdens à patre luminum. Reuelat itaque Deus mysteria paruulis, quia tali est volũtas eius. Nam Salomone testãte, cum simplicibus sermocinatio Dei est. Sic paruulo Mosi, Deus in rubo ardenti lo-

Exo. 4. quitur. Sic Dauidi tot reuelauit arcana. Egregiè diuus Dionysius exortatur fideles omneis, vt mentes habeant absque oculis, quo percipere valeant summi Dei mysteria. Huc pertinet quod in Canticis clamat

Cant. 6. sponsus. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Mira res, tunc Christus recedit, quando mẽs oculis intellectualibus supernam sapientiam nititur aspicere. Neutiquàm ad illam intellectus intrat, sed

Cant. 4. affectus. Hinc scriptum est. Vulnerasti cor meũ in vno oculorum tuorum. En affectus amoris cor spõsi cœlestis vulnerare potest, nõ intellectus, quàmlibet perspicax fuerit. Probè quidã Sapiens dixit. Sicut oculus no

Aristo. 1. metha. ctuę ad lumẽ solis, sic oculus noster se habet ad ea quę sunt manifestissima natura. Sat

nobis

nobis sit nunc per speculum, ea quæ sunt nostræ fidei videre, aderit tempus quando Deum nostrum videamus facie ad faciẽ. Moses stans supra petram per scapulas vidit Deum transire, nunc intuetur illius faciem pulcherrimam. Ad eãdem imaginem nos fratres, firmissimæ petræ fidei inniten-
Exo. 33. Figura.
tes, vitæ huius fabula transacta, videbimus Deum sicuti est. Summatim dicam. Blandientis affectu loquitur patri, vt cœptum in Apostolis opus perficiatur. Hunc
Nota.
cœli & terræ dominum meritò appellat, quia ipse conditor, & moderator omnium est. Causam verò subindicat, ob quam sapientes apud semetipsos arcana & mystica mysteria nostræ redemptionis latuerunt, quoniam hæc voluntas Dei fuit, quippè quæ bona, recta, & iusta semper est. Docet insuper Saluator, quàm sit ei grata orthodoxa humilitas, nam paruulis instituit sua reue-
Iaco. 4.
lare sacramenta. Iuxta illud. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Vnde perspicuum est, quàm toto cœlo errent, tũ infideles, tũ neochristiani, factionem superbi luciferi sectantes. Qui nisi conuertantur, & fiant vt paruuli, fidei nostræ sacræ colla submittentes, perpetim pœnas dabunt cõmeritas. Cæterùm ne quis maiestatem & Deita-

Deitatem Christi domini nostri ignorare valeat, audiens eum precantem, & patri cœlesti gratias agentem, ideò satis commodè sequitur.

¶ *Omnia tradita sunt mihi à patre meo.* Text.
Et nemo nouit filium nisi pater. Neque patrem quis nouit, nisi filius. Et cui voluerit filius reuelare.

¶ Allusio est ad illud. Ego & pater vnum sumus. Quibus verbis tam Arrij quàm Sabellij venenata dogmata funditùs euertit. Alter quidem vnitatem essentiæ cum patre, ore improbo abnegabat. Alter vero personarum distinctionem inter patrem & filium auferebat. Eas ob res vtrumque aduersarium profligare volens ait. Ego & pater vnum sumus. Verùm si vna est essentia, vna potentia, eademque sapientia patris & filij, haùd dubiè pater omnia filio suo Christo Iesu tradidit. Eodem attinet quod alibi ore suo sacro dixit. Omnia quæ habet pater, mea sunt. Quænam sint ea quæ pater abscondit à sapientibus mundi huius, qui potiùs stulti & demẽtes sunt, & quæ paruulis, id est, suæ sapientiæ minimè fidentibus patefecerit, nunc partim dominus insinuat myste-
Ioann. 10.
Ioann.

mysteriũ Trinitatis tangẽs. Nã vbi pater, ibi
Nota. generatio. Sunt vtiq; nomina correlatiua, pater & filius. Et quia vnigena filius Dei, à patre generatur, & ab eo habet esse, viuere, posse, & alia id genus quæ sunt Dei, recte asserit, à patre se ait omnia accepisse. Quandoquidem, nisi pater omnipotens parilẽ sibi prolem generaret, filius tam serioſe verba hæc omni acceptione digna ore suo non proferret. Cui sententię pater ipse adstipulatur dicens. Ipse inuocabit me, pater meus
Psal. 88. es tu. Et rursus. Dominus dixit ad me filius
S. Th. p. 1. meus es tu, ego hodie genui te. S. Tho. p. 1.
q. 33. ar. 2 q. 33. articu. 2. Vbi Satis egregiè nomen patris propriũ fore personæ diuinæ, quæ principium totius Trinitatis est. Quam ob rem Apostolus Christum Iesum primogenitum vocat. Et iterum primogenitum in multis
Rom. 8. fratribus nuncupat. Vt enim Deus est, vni-
Gala. 1. genitus dicitur, solus ex patre genitus. Primogenitus autem vt homo, habet enim fratres, eos qui crediderũt. De quibus ipse ait. Vade & dic fratribus meis iam surrexi. Hęc
S. Theodo. Sanct. Theodoritus in psalmum. 88. Si vero quis roget, cupiens scire quæ sint ea quę pater tradidit filio suo, Sãctus Chrysostomus testatur esse homines omnes, qui per filium accessum habent, ad patrem. Et arridet huic sententiæ,

sententiæ, quod Ioannes narrat. Sciẽs quia omnia dedit ei pater in manus. Sed si altiùs verba hæc expendere cupimus, magnopere Saluator verbis ijs animos Apostolorũ erigit, necnon & nostros. Nempè, ingens gaudium præ se ferunt, & ineffabilem lætitiam nobis ingerunt mellita hæc verba ex ore Iesu profecta. Omnia tradita sunt mihi Nota. à patre meo. Perinde dicat. Quid frustrà laboratis filij Adæ. Si opes non perituras, si honores nõ fallaces, si deniq; oblectamẽta cãdida & sancta quæritis, nũquã nisi in me inuenietis ea. Ego inquam, sum fons viuus, de quo Dauid bibere maximopere affectabat dicens. Sitiuit anima mea ad te Deũ fon- Psal. 41. tem viuum. Quando veniam, & apparebo ante faciẽm domini. Ecce fons vbi sitim vestram extinguere valeatis. Filij hominum Psal. 4. vsquequo graui corde? Vt quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Nempè, quod vanum est & inane vos satiare minimè poterit. En omnia quæ sub sole fiunt, Eccles. 1. vanitas vanitatum est, Salomone teste. Quandoquidem, si beatitudo est aggregatio omnium bonorum, extra me fœlicitatem quam vestrapte natura affectatis possidere nequibitis. Iam sequitur in euangelio.

Et

Text. ¶ *Et nemo nouit filium nisi pater? & patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare?*

¶ Nunc probat quod nuperrimè dixerat, se habere omnia à patre. Ac si patenter dicat. Quid mirùm si omnium sum dominator, quum aliquid maius habeam, videlicet, scire patrem, & eiusdem substantiæ esse. Cùm illo? Hæc Chrysostomus. Verùm notitia cõprehensiua, solus filius patrem agnoscit, & vicissim, pater dumtaxat cognoscit filium. Nec fas est, vt quis audiens dictionem illam excluſiuam, nisi, aliquid perturbationis patiatur. Extat apud viros literis candidatos, & theologos regula annotatu dignissima, quòd dictio excluſiua seu exceptiua addita termino personali in essentialibus, non excludit ab altera persona diuina. Vnde Sanctus Augustinus. Propter substantiæ infirmitatem sufficienter aliquando nominatur vel solus pater, vel solus filius. Sed nõ ab vtroque separatur Spiritus sanctus, qui propriè spiritus veritatis dicitur. Consolatur nos maximè quòd statim dominus subnectit, & cui voluerit filius reuelare. O nos miseros fratres, nisi filius homo factus Trinitatis

S. Chryso.

S. Augus. li. 1. de Trini.

nitatis mysterium, & redẽptionis arcana nobis patefaceret. Ait enim. Pater manifestaui nomẽ tuũ hominib⁹. Sed quibus? Profectò quos dedisti mihi, inquit. Sanè tantũ tanq; præcellentẽ thesaurũ, nõ dignatur ipse dare, nisi ijs qui prorsus diffisi suis præsidijs, & totos sese credũt bonitati diuinę. Qui autẽ sibi videntur sapientes, indigni sunt hac cœlica sapientia. Itaq; non patefacit Christus superbis & elatis mysteria hæc, sed humilibus, quos sibi à patre datos nuncupat. Haùd dubiè Philosophi naturali lumine Deum cognouerunt. Iuxta illud. Qui cum Deum cognouissent, non vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Nihilominùs fallaciter de eo scripserunt. Lex verò Deum omnipotẽtem indicauit, sed figuratè & subobscurè. At filius Dei qui est in sinu patris, valde dilucidè, & palàm nobis profunda Dei reuelauit. Quid plura? de Spiritu sancto scriptũ est. Docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Hinc apparet quàm nihil agat doctrina, nil valeant miracula nisi secretus accesserit afflatus. Eã ob rem reuelationem vocat eam. Obseruandũ insuper est, quòd omnis iustus qui fide, & charitate Deo adhęret, suo modo verba filij Dei proferre poterit. Omnia tradita

Ioan. 17.

Rom. 1.

Ioan. 14.

Sapien. 8.

sunt mihi à patre meo. Alioqui Sapiens nō diceret de cœlesti sapientia adinuenta. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Hùc attinet illud Apostoli dicentis. Omnia possum in eo qui me confortat. Et rursus. Tāquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Equidem omnia possidet, qui Deum inhabitantem in se habet. Quippè qui est omnium creator, ac moderator. At contrà impius tum in hac vita perperam agens, tum

Nota.

etiam, In gehenna ardens ingemiscens clamabit. Venerunt mihi omnia mala. Videlicet duplex accidit mihi incommodum, pœna sensus, & pœna damni. Horribilis nimis primus cruciatus, horribilior verò secūdus, & magis ac magis pro virili cauendus. Nam priuatio visionis diuinæ, longè plus damnatos diuexat quàm flamma. Summa naturali lumine nemo agnoscere valet summi numinis mysteria, sed omnes opus habent side: quæ donatur credentibus, dicente Paulo. Fides donum Dei est. Hęc tamen reuelatio quia opus est ad extra, tribus personis proprium esse oportet. Vnde reuelare hominibus arcana diuina non est proprium filio, sed appropriatum Alioquin Petro ipse nō diceret. Beatus es Simō Bariona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui

qui in cœlis est. Itaq; sicut filio multa appropriātur, quæ tribus personis cōueniunt, vt sapientia, virtus, & ijs similia: sic reuelatio secretorum Dei, hìc appropriatur illi. Et quia vehementer hominum ærumnis, & laboribus condolebat, eos ad se pertrahere conatur verbis omni suauitate refertis. Matt. 16.

¶ *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Text.

¶ O verba quouis fauo mellis dulciora, o eloquia ex præcordijs Saluatoris charitate exardescentibus oborta. Quis adeò demens qui hæc audiens non stupescat, simul & hilarescat? Profectò dominus Iesus animo cōtemplans quanta esset generis humani calamitas, alios paupertate premi, alios cura diuitiarum anxia grauius distorqueri. Alios morbis, alios senio, alios discruciari amore fallaci, multos varijs falsarum opinionum errare laberinthis. Plerosque scelerum conscientia, nunquam non intus affligi, nec esse qui pastorem ageret fidum & efficacem, cum essent innumeri qui fastu gererent sacerdotes, qui Rabbini nomine se venditarent, misericordia mirabili tactus, & iaculo charitatis vulneratus, tanquàm è turri alta vociferans, omnes ad

Calamitates hominū

ad se inuitat, omnibus solatium pollicens
Nota. spontè. Si modò simplici ac syncero corde
adeant, & excusso mundi iugo longè mi-
serrimo, molestissimoque, euangelicæ do-
ctrinæ iugum vltrò recipiant. Venite ad
me, ait dominus, quotquot afflictionibus
omnigenis, curis varijs, aut vitiorum con-
scientia laboratis, quotquot malorum sar-
cina, & peccatorum mole degrauamini. Lu
bet fratres mei tantisper hic gradum fige-
re, vos obsecrò, atentiùs audite cuncta. Qui
paulò superiùs omnia sibi à patre tradita
Matth. 24. contestatus est, tanquàm diceret. Data est
mihi omnis potestas in cœlo & in terra,
necnon per ipsum reuelari arcana Dei, is
nunc ait. Venite ad me omnes. &c. Venite
sitientes ad aquas, & qui non habetis pre-
tium, properatè, nam ego fons mirabilis
Esa. 55. sum, de quo Esaias scripsit. Venite & curri-
te, ego sum vmbraculum protegès ab estu,
accedite vt protegamini. Sanè charissimi
hic vel maximè se Deum vocitat, quiq; so-
lus à quauis ærumna, & lassitudine eripere
1. Cor. 2. potest. Est enim Deus totius consolationis,
qui cōsolatur nos in omni tribulatione no-
stra. Quòd plenè nec mūdi honos, nec opū
affluētia, dilectoribus suis dare valet. Quan-
doquidē omnipotēs sit oportet, qui ab om-

ni calamitate amicos suos liberare potest.
Vēh eis qui ad idōla vana, ad incātatores, &
ad sua praua desideria currētes, Saluatorē
patrē & consolatorē Christum deserūt. Nā
pœnas luent cōmeritas, & nihil inuenient
nisi cruciatus, anxietates, & mortem. Con- Psalm. 13.
tritio & infœlicitas in vijs eorū, & viā pacis
nō inuenerunt, nō est timor Dei ante ocu-
los eorū. En quā graphicè Propheta impios
deliniet. Mira res, nos hos vel illos, sed om-
nes laborātes & oneratos vocat. Quoniam
qui pro omnibus patiebatur, omnes ex ore
leonis versuti satanæ eripere cupit. Vnde
Paulus. Qui vult omnes saluos fieri, & ad a- 1. Tim. 2.
gnitionē veritatis peruenire. Quod de volū
tate consequenti intelligendum est. Et allu
dit ad illud. Erat lux vera quæ illuminat om Ioan. 1.
nē hominē, veniētem in hunc mundū. Vbi
aduertendū. Quod laborātes, & oneratos vo
cat, vbi duplicē necessitatē cōmunē memo-
rat. Alterā laboris, alterā oneris, alterā actio
nis, & alterā passionis, id est, venite qui labo
ratis agēdo, & qui actionis vestræ onus por
tatis. Et quoniā quilibet homo aliqua affli-
ctione, vel cura laborat, & multorū malorū
sarcina oneratur, cōsequens est, vt omnes
mortales inuitentur, & ex ipsis molestijs
quas patiūtur trahātur. Quare enim omnes

S. August. lib. de uer. domini.

laboramus, inquit Augustinus, nisi quia mortales sumus, lutea vasa portantes, quæ angustias inuicem faciunt. Sed si angustentur vasa carnis, dilatantur spatia charitatis. Ad quid ergo dominus ait, venite ad me omnes qui laboratis nisi vt non laboretis? At beatus Hilarius, labores ad legē veterem refert, dicēte Petro. Quare imposuistis eis iugū, quòd nec nos, nec patres nostri portare potuimus? O quā grauia erāt ceremonialia illa legis antiquę. A quibus Saluator potenter nos liberauit. Necabsre Apostolus libertatē hāc redemptionē vocat. Misit Deus filiū suū factū ex muliere, factū sub lege, vt eos qui sub lege erāt redimeret, & adoptionē filiorum reciperemus. Rursus onus illud diuus Hilarius peccatum esse dicit, quo hęc amatores huius seculi onerati incedūt. Grauia fore onera peccati, nedum regius psaltes insinuat dicens. Iniquitates meæ supergressę sunt caput meum. Sicut onus grauate grauatæ sunt super me. In cuius typo Zacharias vidit iniquitatem super talentum plumbi sedere. Ecce thronus eburneus, cui insidet inferni regina. Vnde rectè de Ægyptijs scriptum est. Submersi sunt quasi plumbum, in aquis vehementibus. Et quia dominus peccata omniū pertulit in corpore suo super

Act. 15.

Gal. 4.

S. Hilarius.

Psal. 27.

Deut. 15.

super lignum, eam ob rem clamitare nō cessat. Venite ad me, qui onerati estis. Hūc pertinet quòd Gregorius inquit. Asperum est iugum, & durū onus seruitutis, subesse peccatis terrena & lubrica ambire, labentia retinere, velle stare in non stantibus, transeūtia appetere, & cum transeuntibus nolle transire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ priùs mētem ex desiderio adoptionis afflixerant, postea ex pauore amissionis premunt. Sequitur in textu.

S. Gregor. lib. mora. 30.

¶ *Et ego reficiam vos.* Text.

¶ Non vt expetam noxas ad me venire vos cupio, sed potiùs vt peccata vestra soluam. Venite, non quod gloria, aut honore vestro indigeo, sed quia summopere vestrā affecto salutem. Nedū saluabo tantū, sed quòd multò amplius est efficiam, reficiens vos, & in quiete mirabili, ac pace ineffabili constituā. Sum quidē mōs ille pinguiū, & medullatorū, quē tanti fecit Esaias olim. Sanè verbūil lud, ego, energiā habet nō vulgarē. Ego vos reficiam. Non modo per angelos meos refectionem mittā, vt quondam Helię fatiscenti & sub iunipero sedēti, panē subcinericiū prębebo, nō vt populo meo in deserto scalēti māna, largire cupio, quod in die seruatū

Esa. 11.

Apo.2. vermibus scatebat. Sed dabo vobis manna absconditum, quod nemo nouit nisi qui accipit. Nec dumtaxat per ministros ecclesiæ meæ, qui verba vitæ vobis propinant, & sacramenta administrant, sed ego ipse in ore eorum loquens, & interna suauitate reficiã vos. Hic operę pretium est attendere, quod

Nota. non, inquit, labores & pressuras quas patimini auferã, sunt aliquando nobis frugiferę, ne efferamur, & insolescentes pereamus.

2.Cor.12 Nonne Paulo ter oranti dictum est, sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur? Ecce stimulus carnis datus est Paulo ne magnitudo reuelationis eum extolleret, quod planè ipse optimè sciuit. Reficiam vos, inquit, in calamitatibus, cumulum gratiæ meæ impertiendo, adeò vt iubilo magno affecti, ouanter aduersa

Acto.5. patiamini. Sicut memoriæ proditum est, de Apostolis. Ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati. Enimuerò quotidie electi Dei cum Iob clamant Deo gra-

Iob.53. tias agẽtes, & aiunt. Qui dat carmina in nocte, id est, vt cygnus, quò plus morti appropinquat, eò dulcius ac feruentius canit: in pressura Deo gratiarũ carmina sic iusti cõcinũt. Quid quod saluator noster tã est munificen-

ficentissimus, vt non modò ad mẽsam opiparam suæ gratiæ, & misericordiæ nos inuitet, sed quod plus admirationis habet, ad sacrosanctum altare suũ nos quotidiè vocat, sæpenumerò verba illa mellitica præferens. Accipite, hoc est corpus meum. Bibite ex Matth.26 hoc omnes, hic est calix sanguinis mei. O summa & incomprehensibilis regis nostri charitas, qui sese nascens nobis dedit in fratrem, & in cruce obiens dedit in precium, is ipse, se fidelibus suis præbuit in cibum. O re Euchari fectionem mirabilem, o mensam ipsis Cherubin stu- stia. pendam, vbi cœli ciues, & mortales homines, eodem pabulo reficiũtur, quãquàm modo diuerso. Sed de ijs fusiùs in festo corporis Christi dicemus, domino suffragante. Cæterùm mirabile est quod nunc sequitur.

¶ *Tollite iugum meum super vos. Et discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et inuenietis requiẽ animab° vestris.* Text.

¶ Sensus est. Legem meam, quæ in euangelio conspicua cunctis apparet, vltronea vestra volũtate susci pite, & eam pro modulo vestro honorate. Equidem heroũ, & ingenuorum lex est, non seruorum, ideò volun-

tariè & sponte est accipienda. Super vos ea ferte tanquã legem summi Dei, nõ pedibus eam conculcando, quod magnum nefas est. Etenim, nec mundi honos, aut lethales voluptates, nec denique fluctiuagę diuitiæ animi tanquillitatem præstant. Nec sapientium seculi philosophia, aut pharisaica & sucata religio à molestijs, & varijs curis liberat. Sed sola lex mea id præstare valet seruãtibus eam. Habet, ni fallor, mũdus peculiare iugũ, prima specie lene, sed re vera molestũ & graue valdè. De quo sapiens ait. Beatus qui non traxit iugum illius & in vinculis eius non est ligatus. Iugum enim illius, iugũ ferreum est, & vinculũ illius vinculũ æreũ. Vę impio qui hoc iugo premitur, & vinculis æreis alligatus manet. Illud in primis excutere oportet, eos qui salutare Christi iugũ accipere cupiunt. Sanè Eliszus ab Hæliaco vocãtus, subinde duodecim iuga boum, quibus arabat confregit, atque combusit. Ad eandem imaginem si currimus ad Christum vocãtè, mũdi iugũ deponamus necesse est, & igne charitatis illud comburamus maxime oportet. Alioqui capaces nõ erimus legis diuinæ, quæ per omnia aduersatur legi mundi, & diaboli. Quæ similitudo lucis ad tenebras: aut quæ societas Christi ad Belial? cer-

Eccl. 28.

3 Reg. 19.

2. Cor. 6.

certè nulla inueniri potest. Enimuerò Christo Iesũ passo vaticinium Esaię adimpletum est, quod sic habet. Erit in die illa auferetur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo. Et computrescet iugum à facie olei. Profectò gratia summi Dei oleum mirabile est, qua aduentante, nõ tantùm iugum ponderosum legis antiquæ, sed iugũ ferreũ peccati cõputruit, & fundit⁹ perijt. Alioqui propheta Esaias nõ diceret. Virgã humeri eius, & iugum oneris eius, & sceptrum exactoris superasti, sicut in die Madiã. Perpulchrè triũphũ Saluatoris quẽ in passione sua vendicauit, de Satana breui methodo vates nobis ob oculos posuit. Vicit sanè populus domini, Gedeone duce, Madianitas, fractis lagenis. Et ad eũdem modum dominus prostrauit inimicum vulneribus multis sauciatus, & obiens in patibulo crucis. Tunc ni fallor, virgam cruenti hostis, iugum & sceptrum potenter superauit. Iuxta illud. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad me ipsum. Quod est dictu, cunctos inimicos meos glorioscè vincam. De qua victoria apostolus scribens, ait. Traduxit eos confidenter, triumphans illos in semetipso. Vestitus est morte, vt occideret mortem, inquit Augustinus. Qui ergo iugũ ferreũ

Esai. 10.

Esai. 9.

Iudicũ. 7.

Ioan. 12.

S. August.

ferreum peccati à nobis abstulit, is iugum suum militibus suis imponit. Iugum metaphoricè seruitutem præsignat. Vnde populus Israel clamauit ad Roboam filium Salomonis. Pater tuus durissimo iugo nos pressit. Ergo tantùm est ac si dicat. Seruistis hactenùs diabolo qui vos graui suo iugo cruciauit, nunc proijcientes durissimum eius iugum, seruite mihi, agnoscite me dominum, qui vos creaui, & sanguine meo redemi. Quas obres ius erit vt legi sanctæ meæ colla sponte submittatis. Etenim seruire mihi regi regum, & dominantium domino, regnare est. Hinc Sanctus Augustinus. Huic iugo qui subiectus est, subiecta habet omnia. Sanè vsque adhuc verba illa domini ad res nostras pulsant. Auferam & confringã de ceruicibus vestris cathenam, & iugum ferreum. Et in Hieremia. Conteram iugum de collo eius. capit. 30. Magna quidem pollicitatio hæc, modò iugũ domini tollamus & tollẽtes honorem⁹. Sequitur in euãgelio.

3. Re. 12.

S. Augus.

Leuiti. 26.

Text. ¶ *Et discite à me, quia mitis sum & humilis corde.*

¶ Ex me discite mititatem, qua non modò sedatur animus ne iniuriam maledicenti irroget, verùm etiam cor ipsum tranquillatur

latur, ita vt se homo placidum inimicis ostẽdat. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram, ait dominus. Quæ terra non ea quã calcamus intelligenda est, sed illa de qua regalis vates, ait. Portio mea in terra viuentiũ. Exiterum. Placebo domino in terra viuentium. Deinde humilitatem ab eo discamus præcipit Saluator. Nihil est quod sic horreat Deus, quàm superbia. Hinc scripũ est. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et quia dominus nostræ salutis est cupidus, & dona sua nobis impendere vehementer cupit, ideò nusquàm non commendat humilitatem. Non desinam eis benefacere, & lætabor super eis, cũ eis benefecero. Ecce quàm gaudeat Deus optimus dùm thesauros suæ clementiæ nobis abundè largitur. Hanc ob causam nos humiles vult, non humilitate fucata, quæ foris tantùm appareret, sed vt ille humilis corde fuit, ita nos decet humiliare. Est qui nequiter se humiliat, ait, sapiens. Ni fallor, fons ex quo nascitur totius mundi tumultus, animus ferox & elatus est, sibi fidens, & Deo parũ fidens. Hinc scatet ambitio, pecuniæ cura, vindictę libido, simultas, seditiones, impietates in Deũ. quibus rebus, quid obsecro tumultuosiùs, aut quid turbulentiùs esse potest? discite à me quia

Matth. 5.

Psal. 141.

Iaco. 4.

Hiere. 32.

Eccles. 19.

me quia mitis sum & humilis corde. Ac si dicat. Si vultis semel ab omnibus malis liberari, fontem lethalem tollite, & accipite doctrinam meam, imitamini vitam cãdidam meã. Non regero conuicia, non reprecor male precantibus, ferientem non refério, sed totus ex patris nutu pendeo. Et sicut mandatum dedit mihi facio. Ille pœnas exiget ab impijs, ille premia haud dubiè reponet benefactis, illi cedo gloriam, illi denique omnẽ sollicitudinem committo. Sicut scriptũ est. Iacta cogitatum in dominum, & ipse te enutriet. Et iterũ. Dominꝰ sollicitus est mei. Ego semper studui, ne cuiquã nocerem, sed contra animus mihi fuit semper, de omnibus bene mererei. Extendens manus meas ad populum non credentẽ, sed contradicentẽ mihi. Hæc si à me didiceretis requiem mirabilem animis vestris concilabitis, & sentietis cõlidere tumultus hosce miseros, quibus antè hac sine fine iactamini. Imò in medio malorũ, circũferentibus procellis vos comitabitur. Mitis ac humilis animus, fons est omnis pacis, & quietis. Sic in Psalmo scriptum est. Pax multa diligentibus legem tuam, & nõ est illis scandalum. At contrà de quouis improbo sacra testatur historia. Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere nõ potest.

Ioan. 14.

Esaiæ. 65.

Esaiæ. 57.

test. Accõmoda satis similitudo hæc quam prosequi nõ possumꝰ nũc. Nec absimile est illud Esaiæ. Non est pax impijs, dicit dominus. Et obseruandum, quòd Saluator totũ mundum inuitat, quã ob rem nõ ait. Discite à me ieiunijs vacare, pernoctare orando, sed mititatem & humilitatem suam imitandam offert, ne quis scusationes afferat: potest tamen quisque comprimere internas passiones, & cordis motus prauos cohibere Christo adiuuante, & ob hanc causam sic alloquitur. Vbi Sãctus Chrysostomus. Inci piens diuinas leges ab humilitate incipit, & maximũ premium pollicetur. Inuenietis requiem animabus vestris. Non modò alteri vtiles eris, sed teipsum requiem parabis, & ante futuram hanc tibi dat retributionem, in futuro autem perpetua gaudebis requie. Cæterùm Beatus Augustinus, inquit. Discite à me non mundũ fabricare, aut miracula stupẽda facere, sed quia mitis sum & humilis corde. Magnus esse vis à minimo incipe: cogitas magnã fabricatã construere, de fundamẽto humilitatis cogita. O mirã & totis nisibus affectandã humilitatẽ, qua maximè homo subditur Deo, & propter Deũ hominibꝰ paret. O virtutẽ heroicã, quã tãtopere Deipara virgo euexit dicẽs. Respexit humilita

Esa. 48.

S. Chrys.

S. Augus.

Nota.

Luc. 1. litatem ancillæ suæ. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ijs verbis egregiè suadet Sanct. Thom. 2.2.q.161. art. 1. Humilitatem spiritalem virtutem esse. Atqui, ne forsitan caro insolens, nomine iugi expauesceret, addidit dominus quod sequitur.

Text. ¶ *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.*

¶ Signanter, ait, meum, nam seruitus omnis suaptè natura grauis, & dura est, nisi ea quæ nobis Saluator imponit. In qua quidem vera libertas & imperium situ est. In cuius typo Regina Sabba Salomoni dixit. Beati qui 3. Reg. 10 seruiũt tibi, & stant coràm te. Ecce plusquã Salomon hic, quin dominus Salomonis, & creator Christus, cui omnes qui seruiunt felices sunt, ac proinde, reges appellantur. Verùm par erit profundiùs verba Christi rimari, quo mundi dilectores agnoscant, quàm toto cœlo errent, iugum suauè Saluatoris spernentes, iugum verò Satanæ amplexantes, & mordicus tenentes. Sanè dulcedo iugi regis nostri Christi Iesu, tam est mirabilis, vt nemo pro dignitate eam verbis exprimere possit. Habet quidẽ lex domini innatam suauitatem. Vnde Diuus Hilarius. Iugi & ho-

S. Hilarius.

& oneris suauis & leuis blandimenta dominus proponit, vt credentibus eius boni sciẽtiam præstet, quod ipse solus nouit in patre. Et Gregorius lib. 4. mora. Quid graue mentibus nostræ ceruicibus imponit, qui vitare omne desiderium quod perturbat mentem præcipit, & declinare laboriosa mundi huius itinera monet? rursus. Beatus Augustin. de verbis domini. Qui iugum domini intrepida ceruice subierunt, iam difficilia pericula patiuntur: vt nõ à laboribus ad quietem, sedà quiete ad laborem vocari videantur. Sed profectò adest Spiritus Sanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouat de die in diem: vt gustata requie spiritali in affluentia delitiarum Dei, in spe futuræ beatitudinis, omnia præsentia deliniret aspera, & omnia grauia releuaret. Omnia enim sœuã, & immania, prorsus facilia, & propè nulla facit amor. Vti in mercatoribus maria transfretantibus videre est. Quãto ergo facilius charitas id in nobis operari potest? Hæc aurea verba Diui Augustini sunt, vel maximè memoriæ tradenda, & noctu diuque candido pectore versanda. Quid plura? Iacob Rachelis amore tactus, in eremo scalenti noctes ducebat insomnes, gelu & æstu vrebatur, ceu ipse ore suo profitetur

S. Gregor. li. 4. mora.

S. August. in math. ser. 9. & 10.

Nota.

Gene. 29.

t est,

est, ita vt viderentur ei dies pauci, quamlibet laborioſi, præ amoris vnius puellæ magnitudine. Si tanta tamque acerba ille paſſus est, ne dùm patienter, sed ouanter, quanto magis fidelis qui Christo nomẽ dedit, spe beatitudinis cœlestis consequendę aduersa

Roma. 11. quęque hilariter sustinebit? Non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, ait Paulus. Equidem aduersa hæc temporaria sunt: fœlicitas verò cœlica, perẽnis & æterna. Ea ob rem, suapte natura passiones huius vitæ

Roman. 6. nisi gratia summi Dei concomitante, attingere nequeunt coronã gloriæ cœlestis. Huc respicit illud apostoli ad Romanos. Gratia Dei vita æterna. Ecce vt glossa pulchrè notat, gratia Dei nos ad vitam ęternam perdu-

S. Th. 1. 2. q. 109. ar. 5. cit. Sanct. Thom. 1. 2. quæst. 109. art. 5. Imò nemo venire potest ad Christum, nisi pater eum trahat. Tantum abest vt per opera sua gratia diuina sublata, mereri possit æternam gloriam. Sed ad dulcedinem iugi Christi reuertamur. Enimuerò, nisi quis obiicere ponat, tanta est charitatis energia, quippe quæ diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, vt lex domini nihil Aloes, aut amaritudinis habeat, sed multum mellis, & suauitatis. Non-

nè sale immisso in vas nouum, aquæ Iericho amaræ, per manum Elisæi dulces factæ sunt? Ad eandem imaginem noster Elisęus, prophetarum dominus Iesus, adeò calamitatum omnium amaritudinem abstulit, gratiam suam impertiens electis suis, vt nihil austeritatis, aut amaritudinis in lege eius adimplenda remaneat. Papæ, quàm optimè probat hanc nostram assertionem Pauli sententia. Superabundo gaudio in tribulationibus meis, inquit. En quàm fuerit potens summi numinis gratia, qua roboratus athletha Christi, non mœstitudine aliqua affectus, sed iubilo magno afflatus, aduersa quæque perferebat. Quod procul dubiò stuporem ingentem persecutoribus ingerebat, & hoc stimulo excitati plurimi ad Christum conuersi, eum verum Deum, & verum redemptorem palàm profitebãtur. Non ergo est quòd metuamus iugũ hoc Saluatoris, post quàm suaue illud fore asserit, qui veritas æterna est. Durum & graue est incredulis, qui ad Pharaonis iugũ reuerti cupiunt, & cæpas & allia desiderant, spreto Manna, quod omnis saporis suauitatẽ habet. Iustis verò & pietatẽ colẽtibus, qui toto pectore bonitati diuinæ fidũt, quique acceperũt iugũ charitatis, molle, cõmodũ,

2. Cor. 7.

Figura.

Nume. 14

Figura.

atq; valde frugiferum est iugum et leuis
Nota. sarcina Christi. Quid autem non dulce amā
ti, si mens bene cōscia sibi fuerit, & omni so
licitudine vacans. Quid vnquàm oriri pote-
rit quod talem orthodoxum commouear,
Psal. 124. exturbet ve? certè nihil. Qui cōfidūt in dño
sicut mōs Sion, non commouebitur in æter
num, qui habitat in Hierusalem. Videte sor
titudinem cuiusuis viri iusti, mons est, quē
nec cruentus Satanas, nec satellites eius cō
mouere valebunt.

¶ Itaque iugum Christi, & onus eius, suauia
ac leuia reddunt, tùm spes certa beatitudi-
Matt. 19. nis: nam scriptum est: Si vis ad vitam ingre-
di serua mandata: tùm etiam amplitudo cha
ritatis, quam abundè fidelibus suis sponte
largitur Saluator. Tùm denique, quia iu-
gum à iūgendo nuncupatur. Neutiquàm
solus quis legem Christi implet, Christus
Ioan. 15. adiutor noster est, iuxta illud. Sine me ni-
hil potestis facere. Habentes talem tamque
potentem socium, qui missus est de cœlis
Sapien. 9. sanctis, vt nobiscum sit & nobiscum labo-
ret, audacter iugum peccati atrocissimum
abijciamus, & regis nostri Christi suaue iu-
gum amplectamur: in quo pacem præcel-
lentem, tranquillitatem ineffabilem, sub-
inde inueniemus, cui sit honor, & imperiū
cum

cum patre, & Spiritu Sancto, per cuncta se-
cula. Amen.

ANNOTATIONES EX HI-storia, siue electione Sancti Mathiæ apostoli.

Prima annotatio.

MVlta sese offerunt in historia san
cti Mathiæ quā ex amussim Lu-
casin actis descripsit, ideò vel ali-
qua adnotare collibuit. Primò aduertendū,
quanta solertia Diuus Petrus qui princeps
apostolorum à Christo constitutus fuerat,
de apostolorum numero implendo labora-
rit: adeò vt ante Penthecostem electio Ma
thiæ facta fuerit. Itaq; vt bonus pastor sta-
tim in loco Iudæ iniqui, antequàm decem
dies essent elapsæ Mathias subrrogatus est.
Vade reges, & prælati, dogma salubre ac- Dogma.
cipiāt oportet, ne pigritia, aut ignauia im-
plicati, moras trahāt, in promouendis mini
stris, quibus magnopere ecclesia sancta indi
get. O quātā quotidie patiūtur iacturā ec-
clesiæ, ob inertiam episcoporū, & regū, qui-
bus imcūbit eos qui digni sunt, ad ministe-
ria obeūda promouere. Oremus charissimi, &
ardētissimis votis Christū precemur, quouis

ministro ecclesiæ moriente, & cum Mose, suppliciter dicamus. Prouideat dominus
Nume. 27 Deus, spiritum omnis carnis, hominem qui sit super multitudinem hanc: vt possit exire & intrare ante eos, & educere: ne sit populus domini sicut oues absq; pastore. Nempè, si zelo sancto afflati sumus, quotidie hac precatione corde & ore dicam⁹ oportet, est quidē summopere frugifera, & valde Deo nostro grata: vos fratres notate illam.

Secundò. ¶ Secundò, obseruatione dignū existimo, quem Petrus ad apostolatū euexit, procul dubio, non filium, non fratrem, nec consobrinum, sed duos ex discipulis Christi Iesu
Nota. delegit, alter qui Barsabas cognomine iustus, alter qui Mathias vocabatur. Equidem magno delectu in hoc negotio opus habent tum reges, & patroni, tum prælati, vt personarum acceptionem (quod ingens scelus est) non habeant. Mira res, Ioannes dilectus Iesu erat, & præ cæteris, priuilegijs egregijs à Christo fuit decoratus, nihilominus, dominus Petro ecclesiæ sanctæ gubernaculadedit, ne quisque ansam haberet consanguineos suos promouere, & ad ministeria sacra euehere. Sic apostolus egregiè suadet Corinthis, vt ad ædificationem ecclesiæ ministri exquirantur. 1. Corint. 14. Vbi qui

qui illud Psalmi magno suo malò dicunt. *Psal. 82.*
Hæreditate possideamus sanctuarium Dei. Contra quos Diuus Hieronymus inuehitur *S. Hiero.*
dicens. Quidam non quærunt eos in ecclesia colūnas erigere, quos cognoscunt plus prodesse, sed quos plus amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel deditiː vel p quibus maiorū quispiā rogauit, vt deteriora taceam, qui vt clerici fierent & alijs præessent, muneribus impetrarūt. Ita est, quod sicuti *Dogma.*
decretalis disponit, sat esset eligere bonum, veruntamen satiùs esset eligere meliorem. Melior autem ille existimandus est, nō qui sanctitate tantū præeminet, sed qui ad regimē ecclesiæ vtilior est, & possit ei inseruire, pacificare, ac defendere, ne lupi cruenti, hæ *S. Th. 2. 2.*
retici, & tyranni oues Christi dilacerare va- *q. 185. ar.*
leant. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 185. artic. 3. *3.*
¶ Tertiò, vehemēter aduertendū est, quàm *Tertiò.*
sit aliud diuinum iudicium, & quàm differat ab humano. Barsabas cognominabatur iustus, Mathias verò non ita, & nihilosetius, sors super Mathiam cecidit, & apostolus factus: vir probus & iustus Barsabas in discipulorum numero mansit. Hinc in lege *Nume. 7.*
sancitum est, vt quicquid Iudæi in templo domini offerre vellent, non ad pōdus publicū, sed ad pondus sanctuarij appenderetur.

vbi pondus publicum hominum iudicium ad imbrabat, pōdus verò sanctuarij, summi Dei sapientiam, & iudiciū præsagiebat. De
Rom. 11. miratur Paulus, & quidem merito. O altitudo sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Nempè, quiuis intellectus miratur, quādo Barsabas iustus relinquitur, & Mathias ad apicē apostolatus assumitur. O Iesu bone, in manibus tuis sortes meæ, non in manibus hominum. Cæterum quænam sors illa fuerit Sanctus Dionysius pa-
Li. de eccle. lerar. c. 5. làm facit. Cœlitus quidam radius sole lucidior super Mathiam apparuit, perinde ac si digito dominus ostenderit, Mathiam collegio apostolorum adnumerandum fore. Quomodo autem electio, & dilectio, aliter ordinentur in nobis, & in Deo, eò quod voluntas nostra non causet bonum, sed ex bono præexistente incitamur ad diligendū, & ideo eligimus quem diligamus, in Deo
S. Th. p. 1. q. 23. ar. 4 contra. Egregiè Sanctus doctor disserit par. 1. quæst. 23. art. 4.

Quartò. ¶ Denique, quomodo principes & prælati ministros in ecclesia eligant, ne errare in re tam seria eis contingat, docet Sanctus Pe-
Acto. 1. trus dicens. Domine ostēde quem volueris ex ijs duobus vnū, accipere locū ministerij huius

huius & apostolatus. De quo præuaricatus est Iudas. Ecce, oratione promouendi sunt ministri ecclesiæ, non prætextu obsequij, fauoris, aut consanguinitatis. Alioquì, acerbissimum iudicium fiet ijs qui præposterè agunt. Timeant obsecro, timeant oraculum Sapientis quotquot secus faciunt: adul
Sapien. 4. terinæ plantationes non dabunt radices altas. Equidem breui admodum arescent plātulæ illæ, quæ non vt ius est in ecclesia homines posuerunt. At qui non aliunde sed per ostium intrauerunt amore Christi acti, ij benedictionem Saluatoris accipient. De quibus in Esaia legimus, omnes qui vide-
Esa. 61. rint eos agnoscent illos, quia hoc est semen cui benedixit Deus. c. 61. Profectò homines, quibus Deus non benedixerit, maledictionem inuenient, à qua nos ipse sua dignatione liberet.

¶ PRO FESTIVITATE SANCTI Ioseph sponsi Deiferæ Mariæ, extat declamatio in vigilia natiuitatis domini. Quæ habetur in libro de Aduentu Saluatoris. Lubuit tamen in præsentiarũ nonnullas adnotationes dictare, in laudem tã præcellẽtis sancti.

¶ ANNOTATIONES QVÆdam de eximia sanctitate Ioseph.

Annota. 1. OBseruatione dignissimum est cõsiderare, in quã magnam dignitatẽ, Deus optimus Ioseph sanctum euexit. Adeò vt sponsam haberet sacrosanctam virginem Mariam angelorum reginam, & totius mundi dominam. Quandoquidem mens mea ingenti admiratione rapitur, quoties verba illa in cor de meo verso, quæ euangelista Lucas scripsit. Missus est à Deo angelus Gabriel, ad Mariam virginem desponsatam Ioseph. Et iterum. Cum esset despõsata Maria Ioseph, Sanctus Matthæus, recenset. Et enim si dominus eligit ministros idoneos, qui suo ministerio

Luc. 1.

Matth. 1.

nisterio dignè fungi quæant, vt perbellè testatur Paulus, quibus donis & charismatibus, filius Dei ornauit beatum Ioseph vt sponsus fieret suæ sacerrimè matris? Haùd dubiè sicut verbum patris eam delegit sibi in matrem, quæ sanctior & virtutibus candidior erat cunctis mulieribus, sic genitrici suæ talem virum præbuit, qui omnibus virtutibus esset absolutus, & omni ex parte perfectus, necnon cunctis sanctis noui & veteris testamenti antecelleret. Ioseph sponsus Mariæ, paucis verbis profertur, at hebes est omnis intellectus creaturæ, vt penitius tã excelsam dignitatem comprehendat. Sanè si ad prophetandum Hieremias antequàm nasceretur sanctificatus est, & præcursor Ioannes, vt Saluatorem baptizaret, adhuc in vtero matris suę Spiritu sancto repletur, quid prohibet, hoc ipsum de viro iusto Ioseph piè asserere, qui nutritius Saluatoris fuit, quem in via Ægypti brachijs suis portauit, qui sæpius amplexatus est eum, & osculatus? Etenim beati oculi huius sancti qui viderunt, quem multi reges, & prophetæ videre magnopere cupierunt, tamen nõ viderunt. Hæc S. Bernar. hom. 2. super. Missus est.

Hiere. 1.

Luc. 1.

S. Bernar. hom. 2. in Missus.

¶ Secundò notare oportet, quã fuerit inge

Secundò.

nuus

nuus ac nobilis. Erat quidē de stirpe regia, ideò de domo Dauid eum fuisse testatur
Matt. 1. euangelista, imò angelus apparens ei dixit. Noli timere Ioseph fili Dauid, accipere Mariam coniugem tuam. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Iure optimo ex Dauid genere oriundus fuit, vt esset nobilis genere, mēte autē nobilior. Sanè filius Dauid non degenerans à patre suo Dauid. Necnā tùm carne filius tanti vatis erat, sed fide, sanctitate, sed deuotione. Quem sanè tanquàm alterum Dauid dominus inuenit secundū
Acto. 13. cor suum. Cui tutum committeret secretū, atque sacrum sui cordis arcanum. Cui etiā vt alteri Dauid incerta & occulta sapientię suę manifestauit, dans illi notum esse, quòd Paulo teste, nemo principum huius seculi agnouit. O quàm magnum, quàm & abditum secretum reuelauit Deus viro sancto Ioseph. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum, id est, ipse est de quo tot retro seculis Esaias vaticinatus fuerat. Ecce
Esa. 7. virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel. Ipse deniquę Messias est, in quò vno, totius mundi salus sita est. Quæ ergo animum tuum humana cogitatio

tatio torquet? Quid ęstuas? quid fluctuas? aut quorsum meditare diuortiū? aut ab eavis distrahi? quæ tibi tanta charitate, simul & Tribus cognatione iūcta est? nō est alius sponsus ea virgine dignus, nec illa alteri destinata alto Dei consilio, nisi tibi. Agnosce Dauid authorē tui generis, cui promissum est olim, quod nunc incipit exhiberi. Et si citra tuam operam sponsę tuę vterus intumescit, totum diuinum est quod geritur. Asciscus vtique es, vt testis sis fœcundæ virginitatis sacræ vxoris. En quàm multa angelus breui eloquio voluit Ioseph benedicto indicare.

¶ Sub hæc, nomen hoc sanctum augmentum significat. Sic beatus Hieronymus in interpretatione Hebraicarum dictionum ait. Ioseph, id est, augmentum, vel appositio. Et Rachel nato Ioseph dixit. Addat mihi dominus alium filium. Gene. 30. Bone Deus, quātum creuit vir benedictus Ioseph post quàm almam Dei matrem, iuxta angelicum oraculum accepit, quauis suspitione prorsus ablata. Imò certo certius sciens verum Messiam, verumque Deum & hominem in suo vtero sacro ipsam portare. O quam reuerentia, & tremore ei seruiebat, haud dubitans templum fore totius Trinitatis, & sacrarium

Tertiò.

Nota.

crarium benedictum filij Dei, omni obsequio, tam angelico quàm humano dignissimum. Quandoquidem si tribus mensibus duntaxat arca fœderis manente in domo Obededon tantùm virtutis habuit, vt dominus cunctis rebus eius benedixerit, mirúq; in modum esset ille locupletatus, quid de diuo Ioseph dicemus, in cuius fœlici domo non paucis mensibus, sed tot annis arca Deifera virgo Maria mansit? Planè bonis innumeris auctus vir sanctus, magis ac magis opera Dei exaltabat, gratias immortales diu noctuque Christo Iesu agebat, eò quòd in contubernium suæ sacræ matris illum delegerat. Iam quibus charismatum donis sanctus hic fuerit ditatus, vbi in Bethmitico diuersorio Iesum speciosum præ filijs hominum vidit natum, & procumbés cum adorauit in præsepio vagientem, nemo verbis exprimere potest, & si Maronis, aut Tullij eloquentia fulgeat. Altius expendite charissimi prærrogatiuam ineffabilem beati Ioseph, & videte quomodo antequàm pastores ab angelo vocati, Saluatorem videant & adorent, antequàm Magi ab Oriente, stella duce, pergant, thesauros suos aperiant, & prouoluti dona mystica puero Iesu offerant, vir sanctus

2. Reg. 6. Figura.

Luc. 1.

sanctus illam fide integra agnouit, charitate flammigera adamauit. O rem potius tota nostri intellectus indagine contemplandam, quàm verbis exprimendam. Primus post benedictam matrem Ioseph regem regum adorat, & iubilo magno ipsum intuetur.

¶ Sed vt nominis tanti viri excellentiã pro modulo nostro explicemus, recordemur alterius Ioseph oportet, quippè qui in Ægypto castitate, & sapientia vehementer præfulsit. Ille quidem domino suo fidem seruans, dominæ suæ noluit commiscere. Iste dominam suam virginem Dei matrem fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum, isti datũ est cõscium fieri, atque participem cœlestium sacramẽtorum. Quid plura? Ille frumenta seruauit omni populo, adeò vt patrem ac Saluatorem Æggyptij ipsum appellarẽt, quæ quidẽ frumentaiamiam putruerunt, & nõ sunt. Ioseph noster tyrannidẽ cruẽti Herodis fugãs, in Ægyptũ se recepit, seruãs sibi & nobis orthodoxis panẽ viuũ, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo, quem qui dignè manducauerit, absque dubio viuet in æternum, ipso domino contestante. Ni fallor, benedicto Ioseph vel maximè

Quartò.

Gene. 37.

Gene. 40.

Matt. 2.

Ioan. 6.

conue-

conuenit oraculum illud ore sacro dominl

Luc. 12. prolatum. Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Quis pro dignitate effari quæat fidelitatẽ, & prudentiam Sancti Ioseph? Sat sit hoc vnum non ignorare quòd pater cœlestis eũ constituit super domum suam, confidens ei filium suum Iesum Christum, & eius genitricem sanctissimam. O stupenda res, etiã ipsis Cherubin expauescenda, cum puerlesus duodecim annos esset nactus, descendit

Luc. 2. cum ipso & matre sua sacra, ab Hierusalem in Nazareth, & erat subditus illis. Quid superbis terra & cinis? homuntio quem te ipsum facis? En rex & creator angelorum, morigerum sese præbuit, nedum almæ tuæ genitrici, sed Ioseph fabro. Pone posthac cernuicem, collum obedientiæ iugo sponte exhibe. Nam vti omnis qui se exaltat, humiliabitur, sic omnis qui se humiliat, exaltabitur.

Matt. 18.

Quintò. ¶ Deniqúe, vbi sacra scriptura, quempiam vocat virum iustũ, omnibus virtutibus absolutum, atque perfectum illum fore subindicat. Ait ergo Matthæus. Ioseph cum esset vir iustus noluit traducere eam, id est, noluit eam ludibrio exponere, perinde atque adulteram. Sãctus Augustinus epistola. 45. ad

ad Macedonium equidem exactissima familiaritate deprehenderat virginis egregiæ candidos mores: ita vt oculis, vultu, incessu, gestu, sermone, nil aliud spirabat quàm cœlestem conuersationem. Eas ob res facilius ei videbatur virtute diuina eam concepisse, quàm peccasse. At, quia Deum timebat, & iustus erat, Deo optimo negotium committere cogitabat, clàm dimittens eã. O quantum vtriusq; cor, virginis & Ioseph diuexabatur interim. Nihilominùs, qui post tempestatem tranquillum facit, & post lachrymas exultationem inducit, is angelum suum misit consolatorem cœlicum, qui omnem dubitationem pectori Ioseph adimeret. Sicut scriptum est. Adiutor in oportunitatibus, in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Quid, quod Sanctus Ioseph per Mariã virgo fuit, diuo Hieronymo contestante, tãtum abest, vt alias vxores duxerit post Mariam, vt quidam perperam autumarũt. Sed ad iustitiam, qua vehementer hic sanctus iustratus fuit, redeamus. Sanè iustitia ceu S. Augustinus. li. de correctione & gratia, inquit, ad iustitiam legis pertinet declinare à malo, & facere bonum. Vnde propheta cecinit. Declina à malo, & fac bonum, inquire pacem & persequere eam. Primum culpam

Virginis Mariæ la.

Tob. 3.

Psalm. 45.

S. Hieron. li. 1. cõtra Iouini.

Psalm.

vitat, secundum, meretur palmam vitę æternæ. Quomodo tamen iustitia communis quã specialis, vtranque partem amplexatur pulchrè ostendit. S. Tho. 2. 2. q. 79. ar. 1. Cũ ergo cuiuis iusto peculiare sit nemini nocere, & de omnibus bene mereri, eam ob rem, humana suspitione tactus Ioseph, virginẽ præclaram accusare non fuit ausus. Vtinam nos fideles, hũc virũ iustum imitãtes, nulli nocumentum inferamus vnquàm, sed patienter mala ab alijs sustineamus, non reddentes malum pro malo, ait Apostolus. O quàm præposterè sẽ habent, qui parcere nolunt inimicis suis, sed pro virili vindictam sumere moliuntur. Mitto volens egregium titulum huius sancti, qui pater Christi etiã ex ore virgineo Mariæ appellatus est. Fili quid fecisti nobis sic? Pater tuus & ego, dolentes quærebamus te. Quin & Iesus triginta annos agens filius fabri dicebatur: hoc etiam propter Mariæ benedictæ famam & honorem, velut contra vesanum Helui dium. Sanctus Hieronymus testatur. Supererit charissimi vt votis omnibus Sanctum Ioseph veneremur, eum & quotidie pio inuocemus affectu: nã quẽ tanti Deꝰ fecit illum in terris, ad magnã gloriam euexit in cœlis.

S. Th. 2. 2 q. 79. ar. 1

Luc. 2.

S. Hiero. contra Heluidium.

PRO

¶ PRO MIRABILI SOLENnitate annunciationis christiferæ Mariæ, in libro festiuitatum omnium, virginis almæ, extat declamatio peculiaris. Vbi sapiens lector, euãgelium, Missus est, ada mussim expositum reperiet.

¶ In festo Sancti Marci euangelistæ legitur euangelium Lucæ quod sic habet. Designauit Iesus alios septuaginta duos, &c. Cuius expositio est in festo Sancti Lucæ. Et habetur in fine libri solennitatum omnium sacerrimæ virginis Mariæ, ante tractatum super, Magnificat, qui inibi habetur.

¶ Pro solennitate Apostolorum Philippi & Jacobi. Declamatio quinta.

QVanta sit, & quàm admirabilis fidei sacræ energia, atque potens virtus, fratres dilectissimi, palàm vas electionis Paulus, orthodoxis

omnibus facit dicens. Deus autem spei re-
Rom. 15. pleat vos omni gaudio, & pace, in creden-
do. O mirabilem summi Dei largitatem er-
ga homines, ille perinde ac pater misericor-
diarum, donum fidei pectoribus nostris in-
seruit, quo gaudio ineffabili, & pace cœle-
sti, mens nostra adhuc in hoc exilio calami-
Gala. 5. toso potiri valeat. Verùm fides in Christum
quippè quæ per dilectionem operatur, ho-
tum hominem tranquillat, pacem præ se fe-
rens, & gaudium. Pacem, inquam, affert in-
tellectui, in quo est tanquàm in subiecto
gaudium verò conciliat voluntati, à qua in-
tellectus mouetur ad credendum: nam ex
imperio voluntatis intellectus credibilibus
assentit. Vnde Sãctus Augustinus. li. de prę-
desti. Sanctorum, fidem esse dicit in volun-
tate, id est, actus fidei procedit quodammo-
do à voluntate imperante intellectui, vt as-
sentiat. S. Tho. 2. 2. q. 4. art. 2. Cæterũ quan-
S. Th. 2. 2. q. 4. ar. 2. tã præcellens sit efficacia fidei sanctæ,
Paulus nũc nobis recẽsuit, Saluator nostr
considerans apostolos suos magna tristitia
affectos, & nonnihil corda illorum contur-
bata, potisimè ad credendũ eos exortatur,
vt dũ fidẽ perfectam vẽdi cauerint, nõ trista-
tur, sed gaudeãt, nec perturbẽtur illorũ pe-
ctora, sed potius credẽtes, vt par est, pace ac
tranquil-

tranquillitate perfruantur. Ecce quo potis-
simè verba lectionis euangelicę hodiernę tẽ-
dant. Nos ergo gratia Dei nostri fulciente,
expositionem sacri euangelij incipiamus.

¶ *Non turbetur cor vestrum. Creditis in* Text.
Deum, & in me credite. In domo patris
mei mansiones multæ sunt.

¶ Verba hæc dominus loquutus fuit apo-
stolis magnopere dilectis, in cœna vltima,
post pedum lotionem, post eucharistiæ sa-
crosanctæ institutionẽ, & postquã cruẽtus
ac vesanus traditor Iudas iam exierat, affe-
ctu iniquo actus, ad trãdendum dominum
atq; magistrum. Tunc multa Saluator apo-
stolis reserauit, quorum vel vnum sat fuerat
ad perturbationem non vulgarem in cordi-
bus eorum excitandam. Vnus ex vobis me
traditurus est, ait. Et rursus. Quo ego vado
vos non potestis venire. Et Petro ait, qui
præcipuus erat inter apostolos, & primas te-
nebat. Amen, amen dico tibi, non cantabit Luc. 22.
gallus donec ter me neges. Deniq́ue, quod
omnium maximè pectora illorum infesta-
bat, terrificum illud verbum erat. Omnes Matt. 26.
vos scandalum patiemini in me, in hac no-
cte. Scriptum est enim. Percutiam pastorẽ,

& dispergẽtur oues gregis. Audientes ergo quàm atrocẽ & nouã tempestatẽ dñs significabat, quæ sanè Petrũ fortissimũ omniũ, ad tantũ terroris adigeret, vt eadẽ nocte, nõ semel, sed terforet negaturus, eũ quẽ iuxta Matt. 16. Cæsareã filiũ Dei viui, toto corde & ore cõfessus fuerat, vehemẽter omnes expauescẽbant, & animo perculsi, Petri exemplo, sibi quisq; sumopere metuebat. Qui ergo teneræ eos amabat, & filiolos nuncuparat, quibus medullitùs ea quæ ipsi versabant in corde vtpotẽ, verus Deus sciebat, conatur vehementer animos illorum sedare, & cogitatus torquentes pectora illorum compescere. Ea ob res ait. Creditis in Deum, & in me credite. Græcè habetur. Credite in Deum & in me credite. Obseruandum, quòd ad explodendam eorum turbationem, duplici argumẽto vtitur, vt statim fusiùs explicabimus. Non turbetur cor vestrũ admonet primùm. 1. Mac. 25 Nempè, vt alter fortissimus Iudas bello instante optimis verbis armauit suos milites non lancea, aut gladio, veluti in Machabæorum libro memoriæ proditum est: sic Saluator noster imminente passionis suæ tempore, muniuit apostolos suos quo forti animo prælium magnum illud vincerent. Non turbetur cor vestrũ. Non ait, ne turbemini, sed

Nota.

signanter inquit, cor vestrũ nullatenus turbetur. Nam caro suapte natura infirma, cõtumelias, probra, & crucem vehemẽter horret, mortemque abominatur. Quod etiam in Christo Iesu Samsone fortiore est videre, quiq; orans in horto agoniam passus, factus est sudor eius quasi guttæ sanguinis de Luc. 22. currentis in terra. Quod dominus hic expetit, tã ab apostolis, quã à nobis orthodoxis, est dũtaxat, ne mœstitia in aduersitate mentẽ absorbeat, quę preuenire rationem solet. Huc pertinet quod apostolus Thessalonicẽsibus scripsit. Nolo vos ignorare de dormiẽtibus, ne contristemini sicut & cæteri, qui spẽ nõ habent. Nõ prorsus admittit eis tristitiam, sed eã quæ est secundũ seculũ, quippè quę mortẽ operatur. Verũ absque peccato aduersitate cruciante dicere possumus cum viro iusto Iob. Domine caro mea non est Iob. 6. ænea, neque lapis. Flagellum sentio quia caro fragilis est, & infirma, quanquàm spiritus promptus sit, ad obeundas calamitates propter te Deus meus. Nonne affectu paterno Saluator tres apostolos, quos delegerat in horto dormientes vidẽs dixit, Matt. 26 spiritus quidẽ prõptus est, caro aũt infirma? Profectò fratres nõ modica hinc nobis scaturit cõsolatio, certò sciẽtes q Deus optimus

Psal.102. agnouit figmẽtum nostrum. Et recordatus est quoniã puluis sumus, homo sicut fœnũ, dies eius tanquã flos agri, sic efflorebit. Summa: taxat dominus inordinatam mœstitiã, qua mens nostra plus iusto perturbari solet. Quam ob rem clamat. Non turbetur cor vestrum. Vnde dignitas legis nouæ palã fit. Ea quidẽ quæ maximè corda compescit, eò quòd lex amoris est, non timoris. Ideò apo-

Rom.8. stolus ad nos clamat. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus. Abba pater.

¶ Notandum, quod non ab eis crucem aufert, sed animum eorum roborat, ne forte in calamitate succumbant: scies quia per multas tribulationes oportet nos intrare in re-

Nota. gnum cœlorum. Itaq; externo homini crucem imponit, internum autem magnopere consolatur: expedit enim carni nostræ ne lasciuiat, & insolescat, aduersa pati. At cõtra interno homini conuenit consolatio, ne fatiscat, & labascat. Sic fanè apostoli admodũ

Matt.20. dilecti crucem pertulerunt, calicem domini biberũt. Iuxta illud. Calicem meum bibetis: ne nobis prospera pollicentes, ipsi fedu camur. Imò Saluatorem nostrum sub cruce nos consolantem oculis fidei intueamur. Si

Si me persequuti sunt, & vos persequentur. Et iterũ. Ego dispono vobis, sicut pater meus Luc. 22. disposuit mihi regnũ. O nos tepidos & desides, quàm præpostere agimus pro virili labores fugientes, & pressuras horrentes. Nõ ita charissimi, sed cum psalmographo clamemus oportet. Proba me domine & tenta Psalm. me. Et rursus cum probato athleta Dei Iob Iob.6. dicamus. Hæc mihi sit consolatio, vt affligẽs me dolore, non parcas. Quòd si viris hisce giganteis impares sumus, & in tribulatione non vt ius est lætamur, saltim æquanimiter mala quæque gratias agentes Christo Iesu patiamur. Quomodò autem sedandum sit cor in aduersitate vexatum, nunc docet piẽtissimus magister Christus.

¶ Creditis in Deum, & in me credite. Text.

¶ Ecce implicitè insinuat, quo perturbatio cordis ducebat, nempè; ad amittendam fidẽ in ipsum. Et contra, quandiu in eum crederent, turbatio haud quã perueniret ad cor. Præuidebat enim eos breui perturbandos, adeò vt fugam capientes ipsum in manibus inimicorum relinquerẽt. Percusso pastore, oues subinde, hac & illac, dispersę vagãtur. Creditis in Deum, & in me creditè. Ac si patenter dicat. Iuxta Mosaycã doctrinã vnũ

Deu. 9. Deum colitis, ipso acclamãte. Audi Israel, Deus, Deus tuus, Deus vnus est. Non ceu gentes quos vesanus Satanas decepit, plures deos, qui potiùs dæmonia sunt adoratis. Qui ergo verè Deo vni fiditis, mihi fidere debetis, sum quidem idem Deus cum patre.

S. Augus. Hinc Diuus Augustinus. Ne discipuli turbarentur tanquàm homines, & mortem Christi timerent, ideò consolatur eos, etiam se ef-

S. Chryso. se Deum contestans. Idque Sanctus Chrysostomus non tacuit dicens. Ea quæ in me, & in patrem est fides, potentior est ijs quę superuenient. Et nihil contra eam potest prævalere difficiliũ. Vincã ego virtute meæ diuinitatis, & vos p me vincetis, si vestris diffisi viribus in me fiduciam omnem ac spem fixeritis, nec mors ipsa vos poterit distrahere. Et quemadmodum aliquando eritis afflictionum consortes, sic eritis & coronæ. Tã-

Nota. tum mihi confidite. Operęprecium erit hic notare. Quod non ait, mihi credite, sed in me credite. Sunt qui credãt Deum, hoc est, Deum esse, nec eò dementię venerunt, vt cũ stulto dixerint. Non est Deus. Alij credunt Deo, asserentes vera fore omnia quæ Deus loquutus est. Veruntamẽ hoc sat nõ erit, ad vitam æternam vendicandam, nisi in Deũ credant, ideſt, credentes ei per amorem adhæreant.

hæreant. Sanct. Tho. 2. 2. quæst. 2. ar. 2. Veritas enim prima ad voluntatem refertur, secundùm quod habet rationem finis. Hãc di- S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 2.

stinctionẽ fidei tractat Sãctus Augustinus, S. Augus. super Ioannem, et in vigilia Penthecostes. Prætereà verbis hisce Saluator noster fidẽ explicitam expetit, erga Trinitatis mysterium. Nam qui credit in patrem necessum est vt credat in filium, & in Spiritum Sanctum. Imo vt theologi asserunt, mysterium incarnationis Christi credi nõ potest, sine fide Trinitatis. 3. distinct. 25. Alioqui Saluator non diceret apostolis. Ite docete omnes gẽtes, baptizãtes eos, in nomine patris, & fi- Matt. ulti.

lij, & Spiritus Sancti. Itaque quomodò ante aduentum Christi mysteriũ incarnationis explicitè à maioribus fuit creditum, implicitè autem, & quasi obumbratè à minoribus, ita & mysteriũ sacrosanctæ Trinitatis. Nũc verò postquã sanctum euangelium vbique terrarum notũ est, quotquot baptizati sunt explicitè credãt Trinitatis arcanũ necesse est. S. Tho. 2. 2. q. 2. art. 9. Quandoquidem ta- S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 9.

lis fides, scutũ est in quo cũcta tela nequissimi quãlibet ignea possumus extinguere. Vti apostolus pulchrè testatur. Quin victoria nostra, quę vincit mundũ, fides sacra est, si tamẽ p dilectionẽ operetur, ceu apostolus Gala. 5.

ad Ga-

ad Galatas, inquit. Quid multis immoror? Per hanc fidem, quam à nobis exigit dominus sancti vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Ora leonum obturauerunt, extinxerunt impetum ignis, & alia facinora egregia fecerunt, quæ nobis Paulus ad fabrè enarrat. Summa, fides viua quam theologi informatam charitate dicunt, ea est quæ foras mittit timorem omnem seruilem, mundanum, & humanū, & fiducia certa nos adhærere Deo efficit. Quanquàm in futura vita sola charitas manebit. Eò quòd charitas nunquàm excidit. Quod autem stipendium paratum sit victoribus, iam aperit Saluator dicens.

Hebr. 12.

Text. ¶ *In domo patris mei mansiones multæ sunt.*

¶ En postquàm sese Deum verùm esse ostendit, quippe qui scrutator est cordium, & intima nostra penetrat, iam solamē aliud proponit militibus suis, ne in certamine deficiant. Non mihi soli in cœlo paratum est premium, quod nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit, neque solus Petrus me secuturus est, absit, sed omnes absque delectu, qui mihi per charitatē & synceram fidem adhęserint. De premio ergo non est cur soliciti sitis, tantùm eò conādum, vt forti animo certetis. Nō enim coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Id quod experimento agnoscimus in agonothetis qui in theatro dimicare solent. In domo patris mei mansiones multæ sunt, inquit. More blandiētis loquitur, vt mœstitia affectos ijs faustissimis eloquijs solari possit. Nō ait, in domo iudicis, sed patris, quo affectum nostrum allitiat. De qua domo aiebat quidam vates. O Israel quā magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. Magnus est, & non habet finem. Hæc, inquam, est domus illa nō manufacta, quā habemus in cœlis, si nostra domus terrestris dissoluatur priùs. Quid multa? Domus hæc Deus optimus ipse est, in quo nūc viuimus, mouemur & sumus. Tametsi, nūc eum videmus in speculo, & ænigmate, hoc est, per fidem, tunc verò facie ad faciem videbimus illum sicuti est. Vel domus Dei cœlum empireū dici potest, quòd ob excellentiam suam locus sanctorum vocatur. Itaque totus hic sermo schematicus est, & eò tendit vt per hāc methaphorā, electi omnes compertū habeant, non frustra laborasse, sed magno cū fructu, mala quæque propter Christi amorē pertulisse. Vnde Sāctus Augustinus. Per hoc verbum

Esa. 64.

2. Cor. 2.

Baru. 2.

1. Cor. 13

S. August.

bum à perturbatione apostoli recreantur, fidentes etiam post pericula tentationum, se apud Deū cū Christo māsuros. Quia si alius alio fortior, sapiētior, aut iustior, nullus tamen alienabitur ab illa domo, vbi mansionē pro suo quisq; accepturus est merito. Et tunc erit Deus omnia in omnibus. Et quoniā Deus charitas est, per charitatem fiet, vt quod habēt singuli, cōmune sit omnib⁹. Sic enim quisque ipse habet cū amat in altero, quod ipse nō habet. Nec erit aliqua inuidia imparis claritatis, quoniā regnabit in omnibus vnitas charitatis. Verū multa annotatione digna præstantissimus hic doctor nobis recensuit, cui sanè concinit Diui Gregorij sententia. Sancti in cœlo disparilitatis dāna non sentiunt, qui tantùm sibi vnusquisque quantùm percepit sufficit. Mira res, domus illa fœlix vna est, mansiones verò diuersę, quoniam varia sunt electorum merita. Hic pertinet illud Pauli. Sicut stella differt à stella, ita resurrectio mortuorū. Aptissima quidem collatio. Stellæ cœlo adhærēt, & stabiles manēt, sic sancti in gloria adhęrentes Deo ab ipso diuelli haud possunt. Stellæ & cūcta astra ad sui cœli motū mouētur. Et ad eundē modū beati, ore & corde in cœlesti regno clamāt. Dñe fiat volūtas tua. Denique

S. Gregor. li. vlti. mora.

1. Cor. 15

Collatio.

que sicuti varia astrorū lux vehemēter cœlū ipsum venustat, ad eādē imaginē diuersa sanctorū gloria, mirū in modū domū illam ętheream decorāt. Mirabile dictu, de quo uis sancto ecclesia canit illud Ecclesiastici. Non est inuētus similis illi, qui cōseruaret legē excelsi. Ecce quā sint varia sanctorū merita, ideò oportet vt diuersa sit gloria, pluresque māsiones. Verū nō abs re regina Austri de merita est, videns habitacula seruorū regis magni Salomonis. Sanè habitacula beatorum tam sunt decora, & miro ordine digesta, vt stuporē ingerant cuique penitus ea contēplanti. Equidē quando Ioseph fratribus suis cœnam parauit opulentā, omnes sedere fecit iuxta ordinē natiuitatis suę. Necnō & minimo Benjamin plus cibi dare fecit, quia Saluator noster dat vnicuique secundum proprium laborem. Ita vt qui parcè seminauerit, parcè & metet.

Eccl. 44.

3. Reg. 10 Figura.

Genes. 45.

2. Cor. 9.

¶ Sed cū ore suo sacro domin⁹ dixerit, pauciores fore electos: quorsum hic astruit multas esse māsiones sanctorū? Ratio ipsa asserit, quod si multæ sunt mansiones ergo multi erunt electi, qui eas possideant. Nempè, nulla est controuersia in verbis domini. Collatio sanctorum non fit cum dānatis, nā stultorū nō est numer⁹. Cū quibus si sancti cōserantur

Quæstio.

ferantur pauci sunt. Sed si numerus electorum absolutè expendatur, non paruus est.

Apoca. 7. Vidi turbam magnam, ait, Ioannes, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus stantes antè thronum. Notanter ait. Nemo dinumerare turbam illā fœlicē potest, quia solus dñs scit, qui sunt eius. Ipse eos redemit suo roseo sanguine, & ipse vocat oues suas nominatim. Quid quòd hasce mansiones regalis propheta appellat.

Psal. 83. Altaria, atria, tabernacula, quæ Deus optimus fixit in terra illa feraci, manante lacte, & melle. Idque ex fructibus inde allatis ad nos per exploratores, qui sunt verbi Dei precones agnosci potest. Quanuis usque hodie non desint multi, qui eo stultitiæ deuenerint, vt detrahere terræ illi fœlici non vereantur. Præferentes tenebrosam Ægyptū fœlicitati cœlesti. De quibus conqueritur

Numer. 13

Psalm. dominus & ait. Pro nihilo habuerunt terrā desiderabilem.

¶ Sub hæc, quū idem fuerit denarius quem paterfamilias præcepit dare laborantibus in vinea, & si impares portauerint labores, quiquidem denarius vitam æternam præsignabat, quo nam pacto multæ sunt mansiones in cœlo? vbi Sanctus Augustinus. Denario illo vtique vita æterna significatur, &

Matth. 20

S. Augusti.

æqualis est omnibus, quoniā viuēdi non est diuersitas in æternitate mansura. Sed multæ mansiones diuersas meritorum dignitates designant. Concordat etiam Diuus Gregorius. Hac ratione cōueniūt māsiones multæ cū vno denario, quia & si alter minus, atque alius amplius exultat, omnes tamen vnum gaudium conditoris sui visione lætificat. Vnde conspicuū est, omnes sanctos eandem essentiam Dei intueri, & hoc denarius ille præsagiebat. Nihilominùs alia est lux solis, alia lunæ, & stellarum: nam quo sanctior quisque fuerit clariùs ac perspicaciùs Deum optimum videt. Quandoquidem si mille homines meridiem solem perlustratē inspiciant, omnes eundem conspiciūt, dispares autē sunt in videndo illum. Qui acutiorem habet visum is acutiùs solem intuetur. Quod profecto in cœlo inter sanctos cōtingit. Illud verò annotatu dignum censeo, quòd dominus mœstissimos consolaturus discipulos, non ad temporaria aliqua, sed ad cœlestis beatitudinis spem & contemplationem eos eleuat. Et ob id mansiones cœlestes cōmemorat, vt desiderio, & certa expectatione earū presentia, mala fortiter obeāt. Nō sanè eis promittit ampla terrenę habitationis palacia, nō vitæ huius oblectamenta; &

S. Augusti.

S. Grego. in Eze.

Collatio.

Nota.

cõmoda, sicut olim carnali Iudaico populo. Equidem orthodoxus quisque cœlestis vitæ hæres futurus, præsentis vitę, si quæ sunt gaudia, contemnere debet, & non nisi cruces, & afflictiones expectare. Alioqui Saluator non diceret. Mundus autem gaudebit, vos vero contristabimini, sed tristitia vestra conuertetur in gaudium. Et iterum. In mũdo tristitiam habebitis, in me autẽ pacem. Summa, commitendũ est fratres, non tantũ vt fœlices simus, sed magis ac magis, in operibus patrandis beatitudo nostra augeatur. Nam etsi obiectum beatitudinis nostrę vnum sit, quia Deus ipse omnes sanctos beat, adeptio & fruitio ipsius boni varia est. Quoniam quantò magis hoc bono homo fruitur, tantò beatior erit. Sanct. Thom. 1. 2. quæst. 5. artic. 2. & hactenus de multitudine mansionum sanctorum satis. Nunc sequitur in textu.

Ioan. 16.

S. Th. 1. 2. q. 5. ar. 2.

Text. ¶ *Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum. Vt vbi ego sum, & vos sitis.*

¶ Rursus

¶ Rursus eos quos vnicè diligebat cõsolatur, certiores illos faciens de aduentu suo, deque fœlicitate eorum. Si quo minus dixissẽ vobis. Hoc est, sin minus, vel alioquin, dixissem vobis. Si secus res haberet, & multitudo mãsionũ in domo patris mei nõ esset, indicassem vobis. Quo verbo agnoscimus, omnia cœlestia quę proficua erãt apostolis & nobis Iesum nõ tacuisse. Vnde alibi dixit. Iã non dicã vos seruos, sed amicos. Cur ita? quia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Ac si dicat. Quæ vobis adhuc rudibus expediebat scire, minimè tacui. Rectè mihi fidere debetis, quippequi fidus amicus sum, & sic vestræ salutis & cõmodi curã gero, vt nihil eorum quæ ad vestram expectat cõmoditatem possim, aut vellim celare. Si abiero & præparauero vobis locũ iterũ veniam. Siquidẽ, teste Augustino, Mãsiones iã ab æterno, per prędestinationẽ paratę erãt, sed operando præparauit eas Christus. Elegit nos pater in ipso ante mũdi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati coram ipso. Quid est in ipso? Nisi vt per filij sui mortem, nobis gratia & gloria exhibeatur. Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo oẽs viuificabũtur. Si ergo abiero morlendo, aditum æternæ gloriæ referabo,

Ioan. 15.

Ephe. 1.

vobis. In sanguine meo vos abluam, vt candidiores niue effecti sidereas mãsiones possideatis, Vnde Beatus Augustin. Para, quod paras domine Iesu, para te nobis, & para nos tibi. Profectò nisi moriendo, & resurgendo, necnon & Spiritum Sanctum mittendo apostolos præparet Saluator, locũ nõ obtinerent in cœlesti regno. Cæterũ, nisi credentes benè viuamus, nõ parabitur nobis locus in cœlo. Quòd ait, Iterùm venio, quanquã litera ipsa de extremo iudicio loquatur quãdo in consortium Christi electi omnes sustentati assumẽtur, nihil prohibet de die resurrectionis, quandò eis apparuit, & per multa argumenta suasit se viuere, locum hunc intelligi. Necnon de aduentu Spiritus Sancti, quandò eos internè visitauit, & per flammigeram charitatẽ illos ad se traxit. Alij de die mortis vniuscuiusque electi Dei, aduentum hunc explicant, quod sanè inficias ire non ausim. Summa, pergit Saluator spontè mortẽ oppetens, vt flammeam ronfeã quã Cherubin tenebat, ad custodiendam viam ligni vitæ, sanguine suo sacro extingat. Alioqui latroni pendenti, & misericordiam poscenti nullatenùs diceret. Hodie mecum eris in paradiso. Nõne arca per desertũ populũ præcedebat? Sic Saluator, in quo sunt omnes

S. Augustin. in Ioan.

Ioan. 20.

Genes. 3.

Lucæ. 23.

omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi, præcessit sanctos suos, tùm moriendo, tùm etiam in cœlum cõscendendo, dicente propheta. Ascendit ante eos pandens iter, vt vbi ego sum & vos sitis. Erat sanè Christi anima beata & fruebatur verbo diuino, à quo humanitas illa erat vnita in vnitate personali, tametsi corpus eius sacrum, calamitatibus & morti manfit obnoxium, propter redẽptionem nostram. Asserit ergo se beatum esse quo ad animam, nã erat simul viator & comprehensor. Nec hoc semel testatus est, sed sæpè. Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo. Et iterum. Oro pater vt vbi ego sum, & illic sint mecũ. Et quòd de beatitudine cœlesti sit sermo, indicant sequentia. Vt videant claritatẽ tuam, ait, quã dedisti mihi. O inestimabilem Saluatoris nostri erga nos charitatem, & largitatem. Quis regum verbum tam mellitum suis militibus loquutus est? Quis vnquã principum tantũ honoris vnquàm tribuit & athletis suis cõtulit? Assumam vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Vtinã in corde nostro verba hæc melliflua versaremus fratres. Ni fallor totius mũdi labẽtis honorẽ, opes, & oblectamẽta cũcta nihili pendentes, soli Christo

Miche. 2.

Ioan. 3.

Ioan. 17.

regi regum inseruiremus, eumque totis nisi bus laudantes diligeremus. Rursus ad vos vē turus sum ait, vt vos totos ad me recipiam, nunquàm posthac à me separādos: vt iam vbi ego sum & vos sitis, gloria ineffabili per fruentes. Quas ob res nō est quòd diffidatis vos eò peruenturos, quo ego nunc sum. Vo luptati nobis erat hic immorari nisi grauis nobis vitæ adesset. Nihilosetius hoc vnū ē adiuratus tacere queo. Si aditus regni cælo rum nobis patēre non potuit, nisi tot pro bra, & cruciatus filius Dei pateretur, quàm solertia, & vigilātia cauere debemus, ne rur sus peccando eum crucifigamus? Agite fra tres, iuxta Pauli dogma egregium. Cum tre more & timore vestrā operamini salutem. Non enim vt hæreticorum fex testatur, sic per Christum asserti sumus, vt velut securi in vtramque aureā dormiamus. Sacrifica te sacrificium iustitiæ, & sperate in domi admonet regius psaltes. Et dominus quo die clamitat. Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Interim si cum Christo rege nostro regnare cupimus, oportet vt eius vestigia sectemur. Et si quæ ferēda sunt huius vitæ calamitosæ molesta & incommo da, maximè nos consoletur quod breui ad modùm erimus cum Chryſto & videbimus bona

Nota. Hebræ. 6. Phili. 2. Psalm. 4.

bona domini in terra viuentium. Cæterum de via sua, & habitu, discipulos admonet, dicens.

¶ *Et quo vado scitis, & viam scitis. Dixit ei Thomas, domine, nescimus quò vadis, quomodo possumus viam scire?* Text.

¶ Dulcis magister de abscessu suo cum apostolis rursus tractat, vt saltem minus doleāt de eius absentia. Asserit eos viam qua itur ad gloriam resurrectionis suæ scire, nam sæpius de morte sua eis loquebatur, & quia rationem sufficientem habebant, per quam viam passionis suæ scirent, sic affatur. Quo vado scitis, & viam scitis. Enimuerò vbicunque de nece sua loquebatur statim subnectēsaiebat. Tertia die resurgā. Sub obscurè atque confuse, tam viam quàm terminum viæ sciebant, sed ob suam ruditatem perspicuè horum nullum sciebant. Sciebant ergo, & tamen se scire ignorabant. Nonnulli sic explicant. Si scripturas sacras inspiciatis facile agnoscetis me iturum ad patrem, & per crucem venturum ad resurrectionis gloriā. Vtrumque perspicuè patet in lege, psalmis, & prophetarum oraculis. Tunc Thomas, inquit.

Nota.

¶ *Domine nescimus quô vadis, quomodo possumus viam scire.*

¶Directè cõtrarium est sententię quã protulit dominus. Non quòd eum mendacij vellit arguere, absit, sed ingenuè tùm suam, tũ apostolorum tarditatem profitetur. Sensus est. Verũ dixisti magister optime, rationem sufficientem habemus scire viam, & terminum eius. At, tanta est hebetudo nostra, vt vtrumque nos latet. Mirabile est, quã fuerint apostoli rudes ad capessẽda diuina mysteria, donec affluentissima illa spiritus sancti charismata adepti fuere. Adeò, vt dominus diceret. Multa habeo vobis dicere quæ Ioan. 16. nõ potestis portare modò. Cũ autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnẽ veritatem. Et iterùm. Docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcũque dixero vobis. Vbi intelligimus, eos deceptos fore, qui sibi suadẽt, in sacra scriptura facilia intellectu esse omnia. Imò habẽt scripturæ nõnullas obscuritates, quæ etiam candidatis ingenijs non minimũ negocij facessant. Sic prę-
Hæretici superbi. stãtissimi patres, & sancti doctores senserẽ, & hoc quotidiana experiẽtia docet. Pereãt iam hæreticorum viperea dogmata, hi diaboli suggestu decepti, sanctorũ doctorum admodum vtiles expositiones, temerè respiciunt. In quo vel maximè petulantiam suã depromunt. De quibus perbellè regalis citharœdus dixit. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Eodem expectat illud Pauli. Dicentes se esse sapientes stulti fa- Rom. 1.
ctisunt. Nifallor, fons & origo vnde omnes hæreses dimanant, hæ est. Nam homuncionum temeritas eò peruenit, vt sanctæ eccle siæ Romanę iudicio erroneum suũ sensum præferant. Idque minimè facerent, nisi falso sibi scripturam sanctam, exactè cognitã perfuasum haberent. Illuminet eos Salua- Ioan. 1.
tor qui lux vera est, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Hoc vultu cernuo precamur, & toto pectore poscimus. Cæterum magister mitissimus lucidiùs rem exponens dixit.

¶ *Ego sum via veritas & vita. Nemo* Text.
venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me, patrem meum vtique cognouissetis, & amodò cognoscitis eum, & vidistis eum.

¶Hac epitoma Saluator noster docet, quã fuerit verũ quod nuperrimè dixerat. Quo

vado scitis & viam scitis. Nã Christũ vtiq; agnoscebãt, nõ modo per egregia eius verba, quibus se patris cœlestis filium appellabat, sed per miracula stupẽda quæ ante eos patrabat: opera quę ego facio, ipsa testimoniũ perhibẽt de me. Obseruatione dignum est, quod textus Græcus sic habet. Ego sum illa via, illa veritas, illa vita. Perinde dicat. Ego sum, suprema via, suprema veritas, & suprema vita. Vbi Sanctus Hilarius li. 7. de Trinitate. Non enim in erratica atq; inuia deducitille, qui via est. Neque illudit per falsa, qui veritas est. Neque in mortis relinquit errore qui vita est. Sanè nisi via nostra esset filius Dei non ad nos clamaret quotidie. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Est ergo nobis via in exemplo, vt eius vestigia per omnia sectemur. Veritas est in doctrina cœlesti, quam nobis impertiuit, errores quosuis dissipans. Est tandem vita sanctis electis, coronam gloriæ immarcessibilis largiens in premium. Profectò fratres, hoc est totius euangelij caput, atque summa. Quin hoc verbum vel solum, nos instituere potest, quo tendere debeamus. Idque tantum in quauis tentatione, & atroci calamitate nos solari valet. Quam ob causam altius illud pectoribus nostris figamus oportet. En Christus

Ioan. 10.

S. Hilar. lib. 7. de Trin.

Nota.

Christus se exordium, medium & finem nostræ salutis subindicat, ne curiosius quicquã quæramus. Initium salutis nostræ est, & via per cuius gratiã à peccato surgimus, & ad veram iustitiam transimus. Medium est, quia per ipsum agnoscimus veritatem, omnes sectas frustraneas & inanes iudicantes. Denique finis est, eò quòd vita æterna vocatur, per quã nedũ omnia viuũt, sed peccatores e morte ad vitã spiritalẽ resurgũt. Et vita erat lux hominum, ait Ioannes, de filio Dei verba faciens. Quis obsecro posthac Christũ nõ sequatur, nisi demẽs sit? Quis nõ cãdo ipsum diligat pectore? Nostra pte natura mendaciũ abominamur, & ad veritatẽ aspiramus, ecce Christus veritas est ęterna, quippè quæ fallere, aut falli nõ potest. Via iustitiæ est, quã miseri in gehẽna ignis cruciati, se inuenire negãt. Ergo erramus à via veritatis, & iustitiæ, & sol intelligẽtiæ nõ est ortus nobis. Et in Psalmo. Errauerũt in inuio, & nõ in via. Agedũ peccator qui per abrupta mõtiũ vagaris, qui pervitiorũ prẽcipitia progrederis, huc cõuerte oculos tuos, ecce Christus clamat. Ego sũ via, veritas, & vita. Discẽ iã vbi sit prudẽtia, vt discas vbi sit lõgitudo vitæ. Extra Christũ nulla est via, non veritas, sed mendacium: nõ deniq; vita, nisi horren-

Ioan. 1.

Sapien. 5.

Psalm. 106

Baruc. 3.

horrenda mors. Mira res tria docuit hìc Sal uator quibus assequi valeamus mansiones illas cœlicas, quæ omnia in ipso tantùm fas est inuenire. Primum est sanctitas vitę, secũ dum fides recta, tertius spes firma vitæ futu ræ. Ipse namque dat sanctę viuere, rectè cre dere, & sua dignatione efficit, vt spem ad fu tura bona erigamus, dicente Dauide. Quo niam tu domine singulariter in spe consti tuisti me.

Text. ¶ *Nemo venit ad patrem nisi per me. Sicuti nemo potest venire ad filium.*

¶ Idest, credere in filium nisi pater traxe rit eum, tenebras intellectus depellendo, & lumine fidei eum illustrando, sic nemo in patrem fidem habebit, nisi per filium illumi netur. Vnde sequitur quàm impares simus, gratia summi numinis sublata, ad fidem cõ parandam. Nec nostris viribus, aut oper bus salutem consequi valemus, nisi in Sal uatorem credamus, eidemque per charitatẽ non fictã adhæreamus. Quo attinet illud Ephe. 1. Pauli. Gratificauit nos, in dilecto filio suo.

¶ Si cognouissetis me, & patrem meum co gnouissetis. Verum cum æternitas, Deitas & substantia eadem sit in patre & filio, qui nouerit patrem in eum credendo, agnoscet &

& filium, agnitione fidei. Ego & pater, vnũ sumus, ait ipse. Ioan. 10.

At, cum pater & filius nomi na sint correlatiua, vno relatiuo agnito, alte rum statim agnoscitur. Quod ait, vidistis eum, non de corporali specie loquitur, nam verbum tantummodo caro factum est, sed viderunt patrem quodammodo in filio, dũ illum in filio conspiciunt ventis & mari im perantem, præcipientem dæmonijs, mor bos quàmlibet immedicabiles verbotenùs depellentem, potestate mira, mortuos ad vi tam reuocantem. Et vidistis eum, nam ego ille sum de quo Sapiens ait. Candor est lu cis æternę, speculum sine macula imago bo nitatis illius. Figura sum substantiæ eius, & ob id qui me videt, patrem meum intuetur. Sapien. 7.

Notandum, quod vbi dominus patrem di cit, amabilem nobis illum ostendit, non iu dicem austerum, vt quondam se ostende bat animaduertens in Hebræos. Erat vtiq; Deus vltionum, Deus vltionum. Atqui, quòd patrem suum ipse nominat, non ado ptione, vti nos, sed natura se filium nuncu pat. Vnde in horto orans dixit. Pater mi si possibile est, trãsfer calicem hunc à me. Ve runtamen docens nos orare, sic loquitur. Cum oratis dicite. Pater noster qui es in cœ lis. Psal. 92. Matth. 26.

S. Th. 3. p. q. 23. ar. 4. 3. d. 4. & S. Tho. 3. p. q. 23. art. 4. En causa

ob

ob quam sæpenumero patrem suum dicit, deũ. Vt susius sanctus doctor probat. Quod verbum versuti persequutores eius, sustinere non poterant. Quia patrem suum vocabat Deũ. Vt preclarè notat Ioãnes. Sed Philippum audiamus quid obnixè petat.

Ioan.

Text. ¶ *Dicit ei Philippus, domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus. Tanto tempore vobiscum sum & non cognouistis me? Philippe, qui vidit me, videt & patrẽ meum. Quomodo tu dicis, ostẽde nobis patrẽ, & sufficit nobis?*

¶ Quoniã dominus paulò ante dixerat vidistis eũ, scilicet, patrẽ, non audens Philippus palàm negare hoc, tacitè negat, rogando, vt Saluator ostendat eis patrẽ cœlestem. Sanè si Philippus oculis corporeis patrem videre affectabat, non rectè sentiebat, nã Deus

Ioan. 4. spiritus est, ceu Saluator Samaritanæ dixit. Si ergo anima nostra vel angelus creaturæ sunt, & quia spirituales, videri non possunt, quantò amplius Deus optimus, qui simplicissimus spiritus est, inuisibilis erit? Quid plura? Aerem ipsum suapte natura corporalem videre non valemus, ob suam raritatẽ tantùm

tantùm abest, vt quis essentiam diuinam oculis corporeis intueatur. Equidẽ, petitio hæc carnem sapit, nam sicut olim Mosi orãti Deus dixit. Faciem meam videre non poteris, quia nemo videbit me, & viuet, in hac vita mortali Dei conspectum nullus expetere debet. Per fidem ambulamus, ait apostolus, non per speciem. Ita est quod affectus naturæ nostræ eò tendit, vt Deum facie ad faciem videat, quo Deo in gloria perpetim fruamur, sed oportet primo videre eum in speculo, & ænigmate, quod est per fidem, & charitatem eum nuncadorare, colere, & inseruire. Non vtique tres pueri Hebræi statim faciem regis viderunt, & in aula regali steterunt, sed triennio decurso vocati sunt. Sic nos fideles in hoc exilio degentes gratias innumeras regi nostro Christo agamus, quòd fide sancta mysteriũ Trinitatis tenemus, & de mensa illius cibos accipimus, sacramentis in ecclesia sancta perfruentes, necnon & angelorum panem victitantes, quoties ad altare accedimus. Veniet faustissimus ille dies, quando videbimus eum sicuti est, patrem & filium & Spiritum sanctum in sua essentia & maiestate cõspicientes. Interim aũt quotidie, imò per omnia horarũ momẽta orãtes dicamus

Exo. 33.

2. Cor. 5.

Danie. 1.

Notá.

verba

verba quæ Philippus semel dixit. Domine Iesu magister optime, qui eo venisti hùc vt æterna fœlicitate perfruamur, procliuiter oramus, vt ostendas nobis patrem, & sufficit nobis. In visione Deitatis nostra beatitudo sita est, adeò vt nil mentem nostram trãquillare, aut satiare possit nisi creatorem nostrum in sua gloria conspiciamus. Tu domine contestatus es hoc, & ore tuo sacrorum

Ioan. 17. ba hæc protulisti. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verùm, & quem misisti Iesum Christum. Cui sententiæ alludit regalis propheta. Satiabor dum apparuerit gloria tua. Hanc satietatem toto conatu petamus, hãc, inquam, sanctis operibus mereamur, donec ad eam perfruendam domino adiuuante veniamus. Vbi Deus erit rationi plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis & dulcedinis, memoriæ continuatio æternitatis. Ipse Deus finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fide videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Quandoquidem si tali animo Philippus loqueretur, neutiquam dominus nonnihil durius responderet.

S. August. li. 1. de Tri.

Text. ¶ *Tanto tempore vobiscum sum ait, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me,*

me, videt & patrem meum.

¶ Conquæritur Saluator noster de tarditate & ruditate apostolorum, & maximè Philippi, qui patris cœlestis conspectum adhuc in terreo corpore poscebat. Sensus est. Admirari non sufficio, quod post tot præclara miracula à me coram vobis patrata, post tot dogmata ex ore meo profecta, nõdũ noueritis me esse naturalẽ filium patris cœlestis, ac proinde eundẽ Deũ omnipotẽtẽ cũ ipso fore. Vbi notãdũ, quod cognitio illa ex fide oritur, qua filiũ in patre & patrẽ in filio manere nõ dubitamus. Itaq; qui imperfectè agnoscit filiũ, cõsequens est, vt imperfectè patrẽ agnoscat. Sed quid est quod dominus sciens omnia veluti demiratus hîc loquitur? equidem magnanimus non est admiratiuus, teste Philosopho. Cur ergo fortis leo de tribu Iuda admiratione rapitur? Adhæc, admiratio consurgit ex ignorantia causæ effectu apparente. Christus sciebat omnia præsentia, futura, & præterita, quæ tũc dicẽs. Quomodo tu dicis ostẽde nobis patrẽ & sufficit nobis? Sanè secundũ scientiã experimentalẽ aliquid nouũ scire poterat, & ideò admirabatur. Nõ secundũ scientiam

Ethi. 4.

Quæstio grauis.

S.Th.3.p. q.15.ar.8

tiam diuinam, aut beatam. S.Tho.3.p.q.15. ar.8. Vel si malumus, admirationis affectū ostendebat, docens nos admirari in rebus arduis Sanctus Augustinus.li.1.super Genesim, contra Manichæos.

¶ Sed iā ad nos, nīra se vertat oratio, nobis quotidie Christus inquit. Tāto tēpore vobiscū sum, & nō cognouistis me? Planè omnium maximè reprehēsibile est, in quouis fidelium diutius in Christianissimo versetur, & nil proficiat in agnitione, & amore Christi. Verùm si in nobis, vt par est, dilectio Christi dies augeretur, nō ocioſi vitā expleremus, aut voluptati vacātes dūm prouocaremus.

Eccle. 15.

Probè scriptū est. Qui timet Deū faciet bona. O quot sacri baptismatis vnda abluti, hactenus dulcedinē, & mirabilē Christi suauitatē nō gustauerūt. Si tamē gustatis quoniam

1.Pet.2.

suauis est dīs, inquit Petr⁹. Perinde atq; debitā sloquitur, nā fieri nequit, vt qui suauitātē spiritus libauerit nō fucatā & fallacē mundi, & carnis voluptatē prorsus respuat. Pudeat nos fratres tāto tēpore cū Christo esse, & nō agnouisse, quā benevolus, quā suauis

Nota.

Psal.144.

& clemēs sit. Suauis est dīs vniuersis, rex Dauid inquit. Verū si oibus tā largiter suā dulcedinē impartit, quātò magis suis filijs vnicè dilectis, quippè qui nedū fide tātū, sed amore

re ei toto pectore adhęrēt? Cæterùm, adhuc dīs assertionem suam confirmat, & ait.

¶ *Quomodo tu dicis: ostende nobis patrem: non credis quia ego in patre, & pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à me ipso nō loquor. Pater in me manens ipse facit opera.* Text.

¶ Mirū, quā serioſè agat de re tā graui atq; perneceſſaria nostræ saluti, sępe & nō semel eandē sententiā eis inculcat, quo altiùs veritatē hāc pectoribus eorū & nostris infigat. Sat erat semel dixisse qui videt me, videt & patrē meū, vt vnitatē essentiæ, & personarū, patris, & filij, diuisionem realem intelligerēt apostoli. Nihilosetiùs eadem verba repetit, vt funditus Sabellij cōmentū euertat. Nō vti ille diaboli filius dicebat, res habet. Non inquā, eadē est persona patris, & filij. Alioqui Saluator nō diceret. Ego in patre, & pater in me est. Sanè duo pronomina, ego, & pater, duas personans præsignant. Alluſio est ad illud. Ego & pater vnum sumus. Ecce personarum diuisio, & naturæ diuinæ vnitas simul declarantur. Haud rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. At contra raptor ille Lucifer, qui ꝙ natura nō potuit,

Nota.

Ioan. 10.

Phili. 1.

uesana superbia, sibi usurpare voluit, ut esset æqualis altissimo. Sed semetipsum exinaniuit filius Dei, nostræ salutis causa, formam serui accipiens. Manens nihilominus unum cum patre. Quomodo tu dicis ostende nobis patrem? Taxat ignorātiam Philippi, qui corporeo visu essentiam & maiestatem patris intueri cupiebat. Enimuero, anhelare ad perfectam visionem patris laudabile est, & cum propheta sæpe sæpius clamare. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarū. Ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniam, o quando veniam ante faciem domini. Veruntamē æquanimiter mundi aduersa toleremus, donec ipse dicat euge serue bone, & fidelis, intra in gaudium domini tui.

Psalm. 41.

Text. ¶ *Non credis quia ego in patre, & pater in me est.*

¶ O munificentia summi Dei, non inquito non intelligis, aut non capis? Quia nihil non possibile pater ille misericordiarum nobis præcipit. Nouit ipse figmentum nostrum. Sed ad fidem habendam eum commouere ait. Non credis quia ego in patre, & pater in me est. Sic iuxta Samariā dixit mulieri peccatrici. Mulier crede mihi. Ad eundem modum

Psal. 102.

Ioan. 4.

dum de arcano resurrectionis mysterio erudiens Martham, fidem exposturauit abilla. Credis hoc? inquit magister cœlestis. Vnde diuus Augustinus. Volemus dum valemus fratres, dum non valemus credam. Notandū quod Deus in omnibus creaturis est, per præsentiam, potentiam & essentiam. Verūtamē, per vnitatē naturæ, tantummodo est in filio & Spiritu sancto. Idq; nunc duplici argumento suadet, videlicet per vnitatem doctrinæ, & operationis.

S. Augus.

¶ *Verba quæ ego loquor à me ipso nō loquor, pater in me manēs ipse facit opera.*

Text.

¶ Verba hæc ad humanitatē eius cōmodissimè referūtur, quippè quæ, æternæ sapientiæ aptissimū instrumentum fuit. Vtebatur ergo diuinitas humanitate illa ceu organo, & per eam sapientissimè dicebat, & agebat omnia. Huc attinet illud. Doctrina mea nō est mea, sed eius qui misit me. Et iterum. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor illud. Et omnia patri tribuit, perinde ac gratias ei reddens. Iuxta illud, Ego honorifico patrem meum, & non quæro gloriam meam. Habent sanè verba hæc institutionē magnā, vt Christi exemplo patri omnia tribuentis, nos omnia nostra in Dei gloriam

Ioan. 7.

Ioan. 8.

referamus, quod planè apostolus hortatur.

1.Cor. 10 Siue comedatis siue bibatis, siue aliquid aliud faciatis, omnia in gloriam Dei facite. Adhæc dominus ad omnes apostolos seuertens, inquit.

Text. *¶ Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.*

¶ Antea solum Philippum compellarat, nūc omnes alloquitur, vnde palàm est alios quosdam in eodem errore cum Philippo fuisse. Remittit eos ad opera sua præclara, quibus vel solis poterant manuduci ad cognitionem diuinitatis Christi. Si opera in

Ioan. 15. eis non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, dicebat Iudæis. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Vtinam & nos talia faceremus opera, ad quæ fratres nostros imitanda mittere

1. Ioan. 3. mus. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate, clamat Ioannes. Quia & opera nostra sic luceant coram hominibus, vt videant opera nostra bona & glorifi-

Matt. 5. cent patrem nostrum qui in cœlis est. Sed nunc quid ipse credentibus in eum pollicetur auscultemus.

Amen

Text. *¶ Amen Amē dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet & maiora horū faciet, qa ego ad patrē vado*

¶ Summatim dicam, quoniam immorati sumus hactenus in explanatione euāgelij: & ob hanc causam annotationes quas in fine dictare solemus, vltrò dimittemus. Verbis ijs dns magnā fidei energiam indicat. Nam aliàs dixit omnia possibilia sunt credenti. Adeò vt verbotenus mōtes transferat, qui Marc. 9. vti granū sinapis fidē habuerit. Quā ob rē pollicetur credētibus donū hoc mirabile, videlicet, quod ea quæ magister optimus operabatur, discipuli efficere valeant. Quia ego ad patrē vado. Nec mortalis inter mortales semper ero, ascendam in cœlum post quàm surrexero, mortis, & inferni magnificus triūphator. Vnde Spiritum sanctum mittam vobis à patre, & tunc oculis fidei melius cernetis absentem, & quod nunc videtis patrem per me agentē, idem agam per vos si mihi per fidē & charitatē inhęseritis. Imò clariùs exerā vim diuinitatis meæ, post quàm hanc infirmitatis speciem vobis subduxero. Attēdendū hic est, quod non modo eadē opera sed maiora quā ipse fecit, ostendit credētes

Nota.

in eum posse efficere. Quænam sint maiora illa? Profectò diuus Augustinus duo dicit.

Acto. 5. Primò, quod maius opus videtur vmbra Petri infirmis salutem præstare, quàm fimbria Christi morbos quosuis depellere. Res dictu mirabilis. Ægrotos in plateis homines ponebant, vt saltim Petri vmbra eos tangente incolumes euaderent, quod in Actis apostolorum legimus. Secundo verba hæc reddenda sunt ad opera spiritualia, plus est impium ad Deum conuertere, quàm corpora mortuorum suscitare. Imò maius opus est quàm creare cœlũ & terrã. Eò quòd cœlũ & terra transibunt, prædestinatorum autẽ salus & iustificatio in æternum permanebit. Quis vero horum sit genuinus & literalis sensus prudens lector iudicet.

Nota.

Text. ¶ *Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo hoc faciam, vt glorificetur pater in filio.*

¶ Rursus solatur eos, ne destitutos autorphanos se existimẽt post illius abscessum. Quicquid alioq; à patre petieritis per nomẽ sanctũ meũ, modò illius gloriæ & saluti vtile sit proficuũ, id ego faciã. Sicq; pater cœlestis glorificabitur per vos apud homines, quemad-

quẽadmodum per filium fuit glorificatus.

Text. ¶ *Si quid petieritis patrẽ in nomine meo hoc faciam.*

¶ Pro virili conatur omnem diffidentiam è cordibus eorum expellere, eas ob res eandẽ sententiam repetit. Tanquã dicat. Non vos perturbet habitꝰ meus, quippè qui lucri nõ parũ vobis est allaturus. Tùm maximè sum vobis adfuturus ad omnia, quæ ad veram salutem conducunt, quum corpusculum vobis subtraxero. Tantùm petite quod voletis, audiet pater vota vestra, & ego patronus assiduus apud illum, id efficiam. Equidem crebra est illa pollicitatio domini Iesu, si quid in nomine eius petierimus præstitu- Ioã. 14. & rum illud. Quo verbo nos erudire voluit, vt Matth. 18 in cunctis petitionibus, potissimùm meritis eius nitamur. Quod planè sancta Ecclesia Romana consueuit quotidiè. Cæterùm qui orare & petere à Deo bona cupit, pro se petat necessaria ad salutem, piè & perseueranter. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 18. Sed de his in litanijs pluŕa adduximus. O summi numinis stupenda largitas, plura prębet nobis orantibus, quàm ipsi petimus. Nonnè rex 3. Re. 10. Salomon reginæ Sabba quæcunque petijt Figura. illi præbuit, munere regio excepto? En ma-

gnifitētia regis nostri Christi depicta. Ecce plusquā Salomon hic, Quique nobis petēti bus dabit omnia charismatū dona, incremē ta fidei, spei, & charitatis, cæteraſq; virtutes. Dabit sponte munus regium, cœlestem glo riam post hanc vitam præbens, cui sit ho nos & imperium per secula. Amen.

IN FESTO INVENTIONIS SANctæ crucis euangelium legitur de Nicodemo ad Iesum nocte veniente, quod ſuſius in celeberrima ſolēnitate ſanctiſſimæ Trinitatis pro captu noſtro expoſuimus, in libro de dominicis poſt penthecoſtem. Lubuit tamen aliquot annotationes, de ſancta Cruce hic deſcribere.

Annota. 1. PRimò notandum, quā vnicè Saluator patibulū crucis ob noſtrā ſalutē amauerit, quū in lege ſcriptum ſit. Maledictus à Deò homo, qui pendet in cruce. Itaq; nō modò cruciatus atroces quos crux ipſa pēdētib⁹ in ea præbebat, ſed ignominiā, & maledictionē illius ſpōtē elegit: quo nos à duplici malo liberaret, videlicēt, à pœnis gehennalibus quibus digni eramus, ob primi parētis piaculū: & ſimul à maledictione illa liberi eſſemus, quip pe quā ſuo magno malo audiēt improbi in extremo iudicio. Ite maledicti in ignē æternū. Ecce opprobriū, & tormētum ſimul, ma ledictio & ignis perpetuus quē inimici crucis vellint nollint ſubibūt. Huc facit celebris illa Pauli ſentētia. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis, maledictū: quia ſcriptū eſt. Maledictus omnis qui pendet in cruce. Sanè ſingula ſingularem emphaſim habent: ſat fuerit probra Chriſti in cruce pēdētis in mentem reducere, vt & nos pro illi⁹ amore, hominū ignominias, ſaltim patienter feramus. De cruce illud ſapientis dicere poſſumus. Hanc amaui à iuuentute mea, & elegi eā mihi aſſumere in ſponſam. Nēpe, puer Ieſus crucē ſic adamauit, ſic ſoleſti cura eam quæſiuit, in præſepio ſubinde vnctas fuit reclinans, & abūdè lachrymas pro nobis effuderit, & vagitus lachrymabiles emiſerit. Recolite fratres vitæ laborioſæ Ieſu benedicti decurſum, & nihil niſi crucem in ea inuenietis, quam in ſponſam elegit, quando ſuper eam extenſus, brachia ſua ſuper crucis brachia vltro protēdit. O ſi

Deut. 21.

Matt. 25.

Gala. 6.

Sapien. 8.

nos

nos orthodoxi cum apostolo iam corde & ore clamaremus. Absit mihi gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. En charissimi, quomodò alumni virtutum, & Christi dilecti non crucem pati formidant; sed sub ipsa gloriam rutilare agnoscunt: & ob hanc causam in illa tantùm gloriantur.

Galat. 6.

Secundò. ¶ Secundò, magnopere aduertendum, quã mirabili artificio filius Dei vsus fuit, per rem tam abiectam, & mundo fallaci exosam, instituens, prædestinatos saluare, & aditum regni cœlorum nobis reserare. Nam crux sancta, clauis illa est de qua sub nomine Eliachim pater promisit Christo, Erit quasi pater habitantibus Hierusalem, & domui Iuda, inquit. Et dabo clauem Dauid super humeros eius. Et aperiet & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. Quis vnquàm misericordiarum parens habitantibus in Hierusalem, ideſt, in Ecclesia Romana, nisi Christus Deus noster? Is clauem Dauid super humeros suos portauit, quãdo baiulans sibi crucem exiuit in montẽ Caluarium, quemadmodum exactè Ioannes narrat. Profectò nisi hac claue Saluator ostium cœli aperiret, latroni oranti non diceret. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Etenim tali medicamento indigebat mũdus,

Esa. 22.

Ioan. 19.

Lucæ. 23.

S. Th. 3. p. q. 49. ar. 5

dus, quingenti superbia turgidus noluit agnoscere Deum, in sapiẽtia Dei. Hinc apostolus clamat. Quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiã prædicationis saluos facere credentes. Hinc Sanctus Augustinus li. 4 de Trinitate. Quum lux luceret in tenebris, hoc est, in creaturis, & tenebræ eam nõ comprehenderunt, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes: vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis, obiretq; tãdem pro nobis in cruce. Mysterium crucis pereuntibus stultitia est, paulò ante dixit apostolus. His autẽ qui salui fiũt, ideſt, nobis, virtus Dei est. Non igitur incõmodè prædicatio stultitiæ, crucis annuntiatio appellatur, sine qua nemo salutem assequi potest. Verùm si homines machinam hanc pulcherrimam, & creaturas omnes penitiùs considerarent, Deum agnoscerent: mãteste Ecclesiastico. Effudit sapientiam suam Deus super omnia opera sua. Itaque creaturæ omnes, perinde atque verba sunt, quibus Deus optimus, potentiam, sapientiam, & bonitatem suam palàm facit. Inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. At homo ob suam insignem vanitatẽ à rectitudine diuinæ cognitionis declinauit.

1. Cor. 1.

Eccl. 1.

Roma. 1.

nauit. Quam ob causam, per quædam alia ad sui cognitionem accõmoda, fideles adduxit, quę in ipsis rationibus naturalibus creaturarum non inueniuntur. Propter quod à mundanis hominibus reputantur stultæ & huiusmodi sunt fidei documenta, ceu pulchrè Sanctus doctor in Paulum notat. Sed proculdubio verissima est illa sententia. Quod stultum est Deo, sapientius est hominibus. Ideſt, omnem humanam sapientiam exuperat, quod indeo homines rudes & stulti stultum reputant. 1.Cor. 1.

Tertiò ¶ Tertiò animaduertendum, quàm conuenientissimum fuerit, Christum mortem crucis pati. Equidem, sapientia Dei, teste Augustino, hominem suscepit ad exemplũ, quo rectè viueremus. li. 83. q. Ne ergo sancti meruerent genus tam atrocissimæ mortis pro Dei amore pati, oportuit Saluatorem patibulum crucis subire. Nihil erat tunc mortis genus æquè formidabilius execrabiliusve. Sub hæc, verba redemptoris ea sunt, quæ in psalmo legimus. Quod nõ rapui, tunc exoluebam. Cũ ergo Adã ex ligno vetito contra Dei præceptum ederit, fas erat, vt Adã cœlestis in ligno pateretur mortem, quo sic solueret, quod Adam terrestris temerè rapuit. Sanct. Thom. 3. par. quæst. 46. artic. 4. *Psalm. 68.*

Hinc

Hinc dominus ad Nicodemum veniẽtem ad se noctu dixit. Sicut Moses exaltauit serpentem in ligno, sic oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in illum nõ pereat, sed habeat vitam æternam. Ecce adumbrata erat Christi mors, multis retro seculis. Sunt & multæ figuræ quas recensęt Sanctus Augustinus sermone de passione domini: quippè quæ, necem dñi in cruce præfaciebant. Enimuerò genus humanũ arca lignea tẽpore Noe iusti, mortẽ euasit. Moses tactu virgæ mare diuisit, & Pharaonem ac exercitum eius profligauit. Ligno emisso in aquas amaras, Moses eas dulcorauit. Quæ omnia & alia pleraque id genus, virtutem & excellentiam crucis Christi palã ostendebãt. O quam ardentissimis votis prisci patres mysterium crucis aduẽtare optabant. Profectò vnanimiter omnes cũ viro sancto Iob clamabãt. Vtinã appẽderentur peccata mea in statera, quib⁹ irã merui. Statera crux sancta est, in qua appẽsa sunt sceleratotiùs mũdi, & sanguine redemptoris deleta. Mirorsane & iure admiratione rapior, quod inter literas hierogliphycas, crucis figura vitam futuram significabat, vt author est Orus Apollo. Nec asb re, sed mysterij diuini alicuius signũ aliquãdo aut portẽtũ diuinit⁹ ostenIoan. 3. *Genes. 8.* *Figuræ crucis.* Iob. 6. *Orus Apollo.*

ostensum in crucis imagine viderant. Quid multa? figura crucis insculpta erat pectori serapidis Ægyptiorum idôli, in têplo quod Theodosio imperante, simul cum græcanicis omnibus deletum, & solo æquatum fuit. In quo delubro passim spectabantur literæ hierogliphycæ, figuram crucis habêtes, teste Suida. Et vt compendio multa dicam, Divo Hieronymo in Marcum contestante, thau, litera hebræa est in signum crucis depicta, qua angelus signauit in frôte, eos qui flebant ruinam hierosolymitanâ, quiq; fleti facti sunt, ceu Ezechiel propheta fusius narrat. Ecce insigne salutis & vitæ, crux sancta protendit. Necnon & perfectionem designat, nam, thau, alphabetici hebraici, vltimo collocatur loco.

Suida.
S. Hiero. in Marcũ.

Quartò.

¶ Hanc gemmam preciosam, imò cunctis vernantibus gemmis præcellêtiorem, summopere videre & toto corde adorare regina Helena Christianissima affectabat. Quę igne flămigero tacta desiderio, muliebrẽ fragilitatem obliuiscẽs, virilemq; animum inducens, hierosolymã petijt. Quis iam fari queat, quãta sedulitate inter hebræos, locum vbi iacebat sancta crux requisiuit? Nẽpè, fortis mulier, tùm minis, tùm pollicitationibus, eos exhortabatur, quò partim tremore cruciatuum,

tuũ, partim munerũ amore, rei tam abditæ veritatem patefacerẽt: tandẽ deuentum est ad locũ tãdiu desideratum, & inuentæ sunt sub humo tres cruces abscõditæ, titulus autem regalis seorsum positus erat. Dubitanti *Ecclesiastes historia.*
bus cũctis, quæ earũ esset Saluatoris crux, hæsitationem abstulit miraculum diuinitus patratum. Macharius hierosolymorum episcopus, vir iustus, Deo optimo precibus oblatis, singulas cruces imposuit cuidã fœminæ quæ graui morbo laborabat. Sed cũ nihil profuissent, adhibuit tertiam, & confestim mulier sanitati est restituta. O quanta lætitia, quã ingenti gaudio, nedùm regina, sed vniuersa fidelium caterua affecta est. O quas gratiarũ actiones omnes fideles Christo egerũt: nec dubito quin portento hoc intuito, plures hebræos in Christum Iesum credidisse. Salutari ergo cruce adinuẽta, Helena magnificẽtissimam extruxit ecclesiã, in qua partem crucis benedictæ reliquit, partem verò filio Cnostantino detulit, & hæc pars vsque in hodiernum diem Romæ seruata est in ecclesia sanctæ crucis. Tũc imperator Cõstãtinus parta iã victoria de Maxẽtio tyrãno, quẽ signo crucis munitus debicit, legẽ sanciuit, vt nõ crux ad suppliciũ cuiquã adhiberetur. Mira res, crux quæ an-

tea ludibrio habebatur, venerationi magnæ esse cœpit. Transiuitque, vti perbelle ait Sanctus Augustinus, à supplicio latronum, ad coronam imperatorum. O rem vbique terrarum cunctis gentibus prædicandam. Si tantũ honoris rex gloriæ Christus cõtulit cruci in qua pepẽdit, quantũ laudis & gloriæ dabit dilectis suis, pro quibus in ipsa cruce obijt? Facessant iam hęretcorum deliramenta, pereant eorũ venenata dogmata. Illi diaboli soboles crucis signũ horrent, tũ è tẽplis, tũ ex itineribus cruces auferentes, quia crucis sacramentum ignorant. De quibus apostolus ingemiscens dixit. Sunt multi de quibus sæpè vobis dicebã, nũc autem flens dico, inimicos crucis Christi. Crucẽ Saluatoris odio habẽt, quia latronis pessimi crucẽ ipsi portãt, sustinebuntque eam perpetim cum Zabulo in inferno. Nos verò fideles quos fidei lumen cœlicum illuminauit, quos sua dignatione rex noster Christus dono sacræ fidei vehementer decorauit, crucis eius signum adoremus, osculantes, & amplexantes lectulum nostri Salomonis, quem ambiunt fortes Israel. Tenentes gladios ad expugnandos Satanæ incursus, & ad profligandos aduersarios, qui crucis honorem auferre moliuntur. In hoc Salomonis

S. Augus.

Cantic. 3.

nis lectulo, animæ sanctæ quiescunt, perinde atque fortissimum asylum crucẽ Christi habentes. Quiescite sub arbore dicebat Abraham angelis peregrinorum speciem præferentibus, & postea transibitis. Dicam ego vobis charissimi, quiescite sub arbore frugifera, si vultis ab æstu concupiscentiæ, superbiæ, & auaritiæ ardoribus liberari. Fugite ad crucem domini, vbi vos mundus, infectatur. Arbor est cuius altitudo tangit cœlum, & rami eius replent orbem terræ. Cuius fructus nimius, nam filius Dei pendet ex ea. Cuius folia ad sanitatem gentium vehementer valent. In illius ramis cœli volucres nidificant, angeli, & cœlestes spiritus laudes concrepãt, filio Dei gratias agentes pro munere redemptionis nobis impenso. Necnon & animalia sancta, homines fideles dico, in vmbra eius pacem mirabilem vendicant. Necnon cum Diuo Andrea quotidiè precantur. O crux benedicta, Christi Iesu membris tanquàm margaritis ornata, suscipe discipulum eius, qui pepẽdit in te magister meus Christus. Haud dubiè qui pio affectu, corde, & ore precationem hanc protulerit, Christo Iesu non vulgare obsequium faciet, & crucis fructum domino suffragãte gustabit. Et hęc de festo

Genes. 18.

Danie. 4.

huius diei sufficiant.

Quintò. ¶ Quintò tandem animaduersione dignũ est, quòd orthodoxo nõ sufficit cum prudẽtissima fœmina Helena crucem ligneã Christi diligenter quærere, eamque adinuentam corde syncero adorare: neque satis est, nos crucis signo in fronte, & pectore immunire, quod ex cõsuetudine ab apostolis orta, habemus, teste Diuo Basilio, sicut & confessione aquam baptismatis, & ad orientem orare. Quæ omnia ex traditione apostolorum dimanarunt, & iure Romana seruatur ecclesia. Sed necessum est, vt crucem peculiarem patienter tollamus, dicente domino. Qui vult venire post me, tollat crucem suã, & sequatur me. Et alibi. Qui non tollit crucem suam quotide, & sequitur me, non potest meus esse discipulus. Iuxta Basilij magni sententiam, abnegatio sui nihil est quã summa rerum omnium vitæ superioris cõtemptio, atque à suis voluptatibus recessio. Nã maximè ad tollendam crucem, & Christum sequendum voluntas propria officit. Tollere autem crucem suam, eò tendit vt affectus prauos radicitùs quis euellat, virtutes quas nobis imitandas reliquit rex noster Christus pro virili sectetur. Quod planè apostolus vel maximè suadet, Mortificate membra

S. Basil. lib. de Spiri. Sãcto. c. 27.

Lucæ. 9.

S. Basil. to. 2. interro. 6.

Colo. 3.

bra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, cõcupiscentiam malã, auaritiam. Profectò verissima est sententia illa, & ex memoria nostra nunquàm excidere deberet. Qui sunt Christi, carnem suã crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. Summa. Viam crucis iure optimo Paulus viam nouam vocat, quia postquàm dominus dominantium filius Dei enixus est huic scalæ, cœlũ attingenti, imò cœlos omnes penetranti, angelici viri eam acceperũt. Alioqui vas electionis non diceret, & plerique Christi agonistæ, cum illo non clamarent. Absit mihi gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Ecce honos & gloria nostra vbi sita sit. Nempè, non in caducis diuitijs, non in huius mundi dignitate, sed in probro, & labore, pro Saluatoris amore obeundo. Vnde Bernardus. Ser. sancti Andreæ, ait. Certè crux preciosa est, crux amari potest, crux habet exultationem. Si tamẽ fuerit qui colligat, semper lignum crucis viret, tam germinat, fructificat iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat charismatũ. Tãdẽ lignum vitæ est, ijs qui aprehenderint eã, & qui tenuerit eam beatus. Arbor fructifera est, alioquin nõ terrã dominicã occuparet: illã dico glebã pretiosissimã, cui cla

Rom. 5.

Galat. 6.

S. Bernar.

Pro. 3.

uorũ est infixa radicibus. Sed quid mirũ si cruci suauitatẽ dedit, qui dedit & igni? aut quomodò crux iudicatur insipida vbi dulce sapit & flãma? quid adhæc nos dicemus, inquit, hic sanctus, quibus nõ sapit pro Christo tribulatio parua? etenim non gustamus mãna absconditum. En fratres de inuentione crucis diximus nonnulla, de qua dñoportũ iterũ dicemus in festo exaltationis ẽius. Interim obnixè precemur Christum Iesum, qui tantopere crucem adamauit, spiritum suum nobis impertiat, vt crucis amatores facti, cũ apostolo acclamare valeamus, Christo confixus sum cruci.

Gal. 2.

¶ PRO SOLENNITATE SANctę Monicę matris doctoris egregij patris nostri Augustini, in fine libri, qui dominicas post pascha cõtinet, extat declamatio, quæ adamussim explicat euangelium de thesauro abscondito in agro, ibidemque nonnulla de historia Sanctissimę Monicę narratur. Quòd si illud euangeliũ Lucæ, de vidua plorãte filiũ vnicum suum in ciuitate Nain legatur, vti in Missali nouo sancitũ est, inueniet expositionem eius in dominica. 17. post penthecostẽ.

¶ Pro

¶ PRO FESTO SANCTI Ioannis ad portam latinam vide euangelium quod in die Sancti Iacobi cãtatur. Nihilominùs nonnullas annotationes de illius martyrio addidimus.

ANnotatione dignum est, ni fallor, quàm admirabilẽ fortitudinem vera Dei dilectio prę se ferat. Quandoquidem amoris Dei robur & virtus, pulchrè Spiritus Sãctus deliniauit, & natiuis coloribus simulachrũ eius depinxit, dicẽs. Fortis est vt mors dilectio, dura velut infernus æmulatio. Lampades eius lampades ignis, atque flammarum. Aquæ multæ nõ potuerunt extinguere charitatem. Nec flumina obruent illam. Enimuerò fratres, magna sunt hæc & annotatu dignissima, Paulatim ea exponamus oportet. Sanè hoc verbũ, tãto amore ingenti, quo nos Saluator noster dilexit, quã de dilectiõe, qua nos ipsum vicissim diligere debemꝰ, nõ incõmodè exponit. Fortis nãq; fuit dilectio charitatis in Christo, adeò vt mortẽ ipsã superarit enecaretq;. O admirabilis amoris vis, ni fallor, amor flammeus cũ cõprehẽdit in horto, flagellauit

Prima annotatio.

Cant. 8.

Amoris uis.

uit in domo Pilati, ſerto ſpinarum eum coronauit: & ad extremum, clauis illum crucl affixit, & mortem obire in ligno compulit. Etenim quoties Saluatorē noſtrum in cruce pendentem intueor, videor mihi videre verū Noe, mero vineæ quàm ipſe plātauit, ebrium, & in tabernaculo ſuo denudatum. Vinea quippè quam filius Dei dignatus eſt plantare, genus humanum fuit, quod tātopere ille dilexit, vt vino amoris illius ſoporatus, alapas, flagra, & crucem pati non erubuit. Quid multa, tam efficax & dura fuit Chriſtī ęmulatio & zelus, vt inſtar inferni, qui eos cruciat quos habet, necillos vnquā dimittit, dùm ſemel poſsidet: ſic zelus, quo accenſum erat pectus Chriſti, cor illius excruciabat, diu noctuque cupiens ſalutē noſtram. Huc pertinet illud pſalmi, quod in mentem apoſtolorum deuenit, quando flagello è templo vendentes & ementes eiecit, & numulariorum menſas euertit. Tunc recordati ſunt diſcipuli, quoniam ſcriptū eſt, Zelus domus tuę comedit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Eodem attinet, quod ore ſuo ſacro ipſe dixit. Baptiſmo habeo baptizari: quomodò coarctor, donec perficiatur? Nimirum baptiſmo aquæ iam baptizatus erat à Ioanne in

Gene. 9. Figura.

Pſal. 68.

Lucæ. 12.

in Iordane: ſed baptiſmum ſanguinis ſitiebat, in quo noſtra redemptio eſſet conſumata. Quomodo coarctor? ait. Verùm, verbum hoc, energiam non vulgarem habet. Æmulatio & zelus erga ſalutem hominum, vulnerabat tenerum cor illius. Væ nobis, qui tam tepidè ipſum creatorem & redemptorem diligimus. Imò, futilia hæc amantes, tāti benefitij obliti ſumus. Sequitur, Lāpades eius, lampades ignis atque flammarum. Hebraicè, faces vel tedæ ignis. Equidē charitas ocioſa eſſe nequit, quin & ſi eſt, egregia opera facit. Videte Chriſti Ieſu opera, & agnoſcetis faces accenſas, & lampades flammas emittentes, ad cœlum vſque attingentes. Si ieiunia, ſi lachrymas, ſi precationes eius, ſi portenta quæ operatus eſt mirabili virtute ſua quis altè conſideret, nonne tedas ignis, & lampades ardentes videbit? Aduerſus haſce faces ignis, aquæ multæ nil potuerunt, quo minùs tedæ flammas ſuas emitterent. Perſpicuum eſt arcanis literis candidatis: aquas aduerſitates ſignificare. Iuxta illud. Intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. O quot flumina calamitatum illuerunt in Chriſtum, potiſsimè tempore ſuæ mortis. Traditor Iudas eum vili pretio vendidit: ſacerdotes & phariſęi atque legis

Nota.

Pſalm. 68.

doctores, inuidiæ liuore accensi, summopere sanguinem eius effundere conabantur: sic vt omnes vti leones rugientes clamarent, crucifige, crucifige eũ. Mirabile dictu, quo magis aquæ inundabant, & flumina sitim creſcebant, eò amplius lãpades Christi inualeſcebant, & maiora amoris indicia apparebant. In eadem nocte qua tradebatur, & renunciatus atroces ei inimici parabant, pedes apoſtolorum lauit, & ſacroſanctum eucharistiæ ſacramentum in cœna inſtituit: vt qui ſeipſum daturus erat in pretium, exhiberet nobis in cibum, & ſalutarem potum. O magnificentiam ſummi Dei, o largitatem vbiq; terrarum prædicandam: immortales tibi gratias perſoluimus domine, qui tam ſapienter, fortiter & ſuauiter, nos immeritos amaſti, què nos in amorem tui allectares, inflammareſque.

Nota.

¶ Vidiſtis fratres dilectionis fortitudinem in rege noſtro Chriſto Ieſu hactenus: nunc obſecro, in apoſtolo dilecto eius Ioanne, amoris robur videte. Fortis eſt vt mors dilectio. Perinde dicat ſponſus, eam obrẽ ſuper cor tuum & brachium poni volo, quoniam dilectio quã mihi debes, prò tam excellenti amore, quo te amaui prius, pro tãto beneficio quo te affeci, ita vt per mortẽ meã te liberarem,

Cant. 8.

illa, inquam, dilectio, quã à te exigo, non tepida, non infirma, aut remiſſa ſit oportet: ſed vehementer intenſa, flammigera, efficax ac valida, inſtar mortis. Æmulatio etiam & zelus pro honore meo, & gloria haùd tenuis, aut mediocris eſſe debet: ſed potius fortis, conſtans, tenaxq́ue propoſiti ſancti, ad inſtar mortis. Quandoquidem mors, hominem ſeparat & euellit ab ijs quę in mundo vtilia & delectabilia videntur. Imò ab omni vitæ huius ſocietate atq́ue commercio, hominem ſubito ſegregat. Ad eandem imaginem, Chriſti Ieſu dilectio, hominem quem inuaſerit ac poſſederit ſalutari ſuo incendio, mundo fallaci pœnitus mori efficit. Et hoc opus egregiũ Dei eſt, quod affectum ſeparat ab omnibus quæ carni voluptati eſſe ſolent: ita vt neque cogitare, nec tractare libeat aliquid eorum, quæ in mundo iucunda reputantur. Res dictu mirabilis, iam non parentes, non fratres, non vllam ſubſtantiam terrenã: imò nec propriam vitam diligit, niſi in Deo & propter Deum. Deniq;, vniuerſa quæ in hoc ſeculo ſolent magni fieri: vera Dei dilectio, eum cuius cor accẽderit, prorſus nihili facere cogit. Necnõ cũ Paulo clamare cõpellitur. Omnia arbitratus ſum vt ſtercora, vt Chriſtũ lucrifaciã. Et rurſus,

Dilectio Dei.

Philip. 3.

Gal. 2. rursus. Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Ille planè sibi non viuit, qui nec sua lucra, honorem, aut voluptatem amat: sed Christi gloriam & honorem, in omnibus queritat. O vitam fœlicem, vitam cœlestem potius quàm terrenam, in qua voluntas summi Dei, nõ nostra adimpletur. Æmulatio itaque & zelus sanctus, diuinam cõsequens dilectionem, non mollis sit aut flaccidus, sed rigidus & sancti propositi tenax. Sic enim infernus rigidus est, qui nec flecti precibus, aut minis cõpelli potest: vt quos tenet reddat. Ita qui verè Christum amat, nullis blanditijs, terroribus, aut rationibus flectitur, vt à fide, spe, & dilectione quam semel apprehenderit, abscindatur. Quinimò,

Rom. 8. corde & ore ait. Quis nos separabit à charitate Christi? an gladius? an mors? Enimuerò strenui & imperterriti militis hæc vox est. Vtinam seriò, saltim omnes fideles, eam decere possent. Et quia charitas latêre nequit, sed lampades, id est, opera insignia habet,

Matt. 5. ideò Saluator inquit. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Tales quidem, quinque prudẽtes virgines erant, quæ in manibus suis portabant lampades, vbi exierunt obuiam sponso. Exemplo sit iam nobis Ioannes dilectus Iesu, cuius cor sic igne diuino ardebat, sic amoris rogo accensus flagrabat, vt sæui tiam persequentium Christum non pauẽs, in monte Caluario intrepidus manfit, do-

Ioan. 19. nec corpus sacrosanctũ Saluatoris, in mausolẽo collocauit. Rursus in exilium actus in insulam Pathmos inhabitauit: vbi Apocalypsim conscripsit, & cœlum apertum vidit, nec non angelos melos suaue concinentes, audiuit. Nonnè lampas ardẽs, opus hoc mirificum fuit, de quo sancta ecclesia, hodie celebre festum colit? In dolium olei feruentis mittitur, ob Christi amorem, quem ipse for-

Nota. ti animo prædicabat. Quam ob rem, cœlica virtute fretus, nihil iacturæ patiens, athleta Christi vnctus euasit, non exustus. Quo miraculo inspecto, plerique infideles, in Christum Iesum credentes, conuersi sunt.

Secundò. ¶ Secundò animaduertendum, quod non modo apostolus Ioannes, dilectus fuit à domino Christo Iesu, sed etiam ab hominibus: ita vt longè melius de eo dicere possimus, quàm de Moyse, dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est. Etenim si de Mose legimus, magnam habuisse familiaritatem cum Deo: ita vt facie ad faciem Deus optimus cum illo loqueretur, sicut

Eccle. 25.

Exo. 33.

cut solet amicus cum amico loqui. Itidem si quadraginta noctibus & totidem diebus, in cacumine montis Sinai, familiare cum domino habuit consortium, atque colloquium: sic sanctus euangelista Ioannes, cũ Christo domino, humanis induto membris, per quàm magnam habuit placidam familiaritatem, in conuersatione & conuictu quotidiano, in mutuo colloquio & assidua conuersatione, à tempore suæ vocationis ad apostolatum, vsque ad gloriosam Christi ascensionem in cœlum. Deinde Moses vir Dei, clariorem cæteris ante eum prophetis, & altiorem habuit diuinarum rerum cognitionem. Idque palàm est, ex verbo domini dicentis. Si quis fuerit inter vos propheta domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. At, non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquar ei palàm, & non per ænigmata & figuras, Deum videt. Quæ verba proculdubiò magni momenti sunt, insignemque fuorem præ se ferunt. Sed noster euangelista cui optimo iure, aquilæ volantis imago accommodatur: puriore mentis aciẽ, intuitu acutiore, arcana diuina & generationem æternam filij Dei penetrauit. O aquilam mirabilem, quæ irreuerberatis luminibus, solis iustitiæ radios aspexit. Alioqui non tam altè tonaret dicens. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Quod sanè pro captu paruo nostro, in die natiuitatis domini exposuimus. Tandem, præ Mose, Sanctus Ioannes dilectus fuit Deo & hominibus. Nam si Moses prophetico spiritu insigniter enituit, adeò vt mundi creationem & initium scripserit, vti Geneseos liber patefacit, & in Deuteronomio de illo scriptum est. Non surrexit vltra propheta in Israël sicut Moyses, quem nosset dominus facie ad faciem. Similiter & Ioannes dilectus Iesu, prophetiæ spiritu fuit excellenter insignitus, quemadmodum sua Apocalypsis planè subindicat. In qua omnes insectationes, quas passura est sancta ecclesia Romana, ad finem vsque mundi, miro demonstrat stylo. Quid multa? Si Moses ad ineffabile mysterium transfigurationis contuendum, ascitus fuit, etiam diuus Ioannes, ibidem claritatem sole ipso fulgentiorem, quæ ex facie Saluatoris oriebatur, intuitus est. Sed de ijs latiùs in die illius attigimus.

Num. 12.

Ioan. 1.

Deut. 34.

Matt. 17.

Tandem

Tertiò. ¶ Tandem annotatione dignum est, quantum Saluator dilectum suum Ioannem, in sublime euexit, & quot titulis eum honorauit. Equidem sextuplicem habet sanctorum omnium titulum. Profectò insignis propheta est, vt nuper diximus, euangelista præcipuus vocatur, qui in aquila ab Ezechiele visus est, eò quòd cæteris euangelistis altiùs volauit. Imò, aquila grandis magnarum alarum, & longorum membrorum ductu, plena plumis & varietate veniens ad Libanum, & auferens medullam Cedri, ipse dici potest. Nonne varietate colorum ipse decoratur, vbi tot meritis, necnon & titulis effulget? Ad Libanum volitans, & ad essentiam diuinam deueniens, medullam Cedri tulit, æternam generationem verbi prædicans, quod à patre procedens, Deus filius de Deo patre generatur. Pullulabant eo tempore hæreses, Cherinti & Hebionitarum, qui uinitatem Christi negantium, & oblatrantium ipsum fuisse purum hominem. Quapropter, rogatus ab omnibus Asiæ episcopis, suum euangelium scripsit, quo prorsus praua dogmata hæreticorum destruxit.

Ezec. 17.

S. Hiero. Quod fusius Sãctus Hieronymus. li. de scriptoribus illustribus enarrat. Mira res, medullam Cedri, id est, filium patris, sic in ciuitatem

tatem negociatorum traduxit, vt omnes fideles, veritatem hanc cordi suo figentes, liberi sint ab erroribus Cherintorum, Arrianorum & Hebionitarum. O quantùm honoris & laudis debemus diuo Ioanni, quippe qui hanc præcellentem doctrinam nobis reliquit. Sed vt summatim dicam, martyrij palmam adeptus est, vbi sponte in dolium feruentis olei se iactauit. Confessoris & virginis corona non caruit. Propter confessionem nominis Christi, in exilium mittitur, & à Cæsare Domitiano relegatur. O mirabilem Ioannis candorem & puritatẽ, virgo fuit incorruptus, & ob id, virginem Mariam angelorum reginam, in custodiam suscepit. Quid obsecro hoc priuilegio altius? aut quid vnquàm honorabilius esse potuit? Quin, vt doctorum sententia asserit, eam ob causam, corpus eius putrefactum non est, quia virgo electus fuit à domino. Vnde post lucem illam, quæ omnibus astantibus apparuit in sepulchro eius, nil inuentum est, quàm manna cœlicum ebuliens. Hinc argumentum non leue sumitur, quòd corpus eius benedictum iam surrexit, & in cœlo cum angelis collocatum est. Nos fratres, omni veneratione & affectu, beatum Ioannem honorificemus: vt

Ioannis puritas.

precibus eius & sanctis meritis, in cœlo Christi Iesu, gloria, potiri mereamur.

¶ *PRO IVCVNDISSIMO festo Ascensionis domini, & solennitate celeberrima Pentecostes, sapiens lector inueniet euangelia exposita, in libro qui dominicas post pascha continet.*

¶ *PRO FESTO SANCTISSIMÆ Trinitatis, satis supraque dictum est, in prima dominica post Pentecosten: quando hoc mirabile, & à Cherubim ipsis stupendum mysterium celebratur.*

¶ *IN FESTO SACROSANCTO corporis Christi. Declamatio sexta.*

Esa. 45. CLamat, & quidem probè, euangelicus vates Esaias, charissimi, & clamando, nos fideles omneis acclamare

clamare hortatur, Verè, tu es Deus absconditus, Deus noster Saluator. Singula animaduersione sunt digna, pro modulo nostro, ea exponamus. Sat erat dicere. Tues Deus absconditus: nihilominùs affirmatiuã voculam subnectit, quò dilucidè, firmiter, atq; asseueranter Christi Iesu numen, & diuinitatẽ ostenderet. Appellatur Christus, Deus absconditus, ob sacram humanitatẽ, quã assumpsit ex alma virgine Maria. Eiusdem, qui olim in rubo ardenti inter spinas & flammas voluit delitescere, & inibi, ceu in throno regali loquutus est Moysi, de libertate populi Israel diserens. Quique legem sanctam præbens populo suo in monte Sina, sub nube, fumo & caligine, se abscondit, ita vt filij Israel nullam similitudinem aut imaginem videre possent, ne forsitan Deum optimum, corporeum existimarent. Is, inquam, sub velamine nostræ carnis, occultus apparuit, vt nos sua atroci morte, à morte perenni liberaret. Huc pertinet illud Apostoli. Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est. Vbi abscondita? Nempè, in carne nostra, nam verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nonne hic thesaurus est, de quo ipsemet ait. Simile est regnum

Exo. 4.

Ioan. 1.

1. Cor. 2.

Ioan. 1.

cœlorum, thesauro abscondito in agro? Fœlix & nimium fœlix homo, qui tantum tãque mirabilem thesaurum adinuenit, planè Salomone ditior, & Dauide potentior ille erit. Quid plura? Nedum se sub forma serui abscondit, cum in forma esset Dei, sed inter latrones facinorosos, in cruce pependit.

Esa. 53. Hinc stupefactus Esaias clamauit. Et cũ iniquis reputatus est, & alius vates. Ibi abscon-

Abac. 3. dita est fortitudo, ante faciẽ eius ibit mors. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator. Quàm pulchrè dixit Sanctus Dionysius. Bonũ, est diffusiuũ sui ipsius. Oportebat namq;, vt se communicaret Deus summè hominibus. Eã ob causam similis nobis factus est, versatus inter homines, & amore captus, mortuus est pro nobis. Væ nobis, si tantam gratiam, tamq; mirabile donum neglexerimus. Cæterùm qui mille modis se

Nota. abscondebat quondam, vt iam attigimus, quo fidei nostræ meritum, maiorem in modum accresceret, antequã mortẽ crucis oppeteret, rursus se abdere in sacrosancta hostia voluit, sicq;, se nobis summè communicaret. Quod maius beneficium, aut magnitudine admirabilius, aut fructu salubrius, aut amplitudine magnificentius? Dicamus iubilantes, & quantes fratres quotidie, in sacro

cro altari eucharistiam venerantes. Verè tu es Deus absconditus, tu es rex noster Iesus totius mundi Saluator. Te toto corde adoramus, & te candido veneramur pectore. Nec ipse vtpotè misericordiarum parens tacet: quominus suos fideles inuitet, & ad suam mensam allectet filios suos valde dilectos. Quin vociferari non desinit, ingentia munera, suis conuiuis promittens: modo dealbati, & mundo corde accedant. Quæ autem munera illa sint, diuus Ioannes perbellè, in lectione euangelica, adnumerat. Euamgelium sic habet. Esa. 45.

¶ *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meã carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet: & ego in eo.* Ioan. 6.

¶ Memini in secunda parte declamationis, quam pro die cœnæ scripsimus, nonnulla de institutione huius mirabilis sacramenti annotasse. Necnon aliqua inibi extare, de præparatione & vsu tanti sacramenti. Ideò illuc lectorem prudentem mittimus. Sunt ibi planè multa, quippè quę, aliquid cõmodi, pio lectori adferre possunt. Sed iam sacri

euangelij explicationem, domîno adiuuante, aggrediamur. Caro mea (ait dñs) verè est cibus. His verbis confirmat pollicitationē nuperrimè factā. Panis quē ego dabo, caro est mea, pro mūdi vita. Vt ergo nemo fallatur, cogitans eū ænigmaticè, aut veluti solitus fuerat, parabolicè loquutū: lepidè scripsum explicat, dicens. Caro mea verè est cibus. Enimuerò qui æterna veritas est, quāuis simplici verbo loqueretur, incunctanter credendus erat. Ego, ait alibi, sum via, veritas & vita. Veritatem, quis adeò demens, qui audeat mendacij arguere? Nihilominus, quasi iuramento, affirmat ita esse, nostræ ruditati, & fragilitati cupiens mederi. Verè caro mea, cibus est spiritalis, & animas pias viuificat, saginat & mirum in modum oblectat: iuxta illud. Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. In dulcedine amoris eximij, quem erga nos fideles gerebat, panem è mensa accepit, benedixit & fregit, deditque discipulis suis dicens. Accipite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et statim calicem suis sacris manibus tenens, ait. Hic calix, est nouum testamentum, in sanguine meo, qui pro vobis effundetur. Bibite ex eo omnes. O quàm conspicuè, quàm lucidè mysterium hoc propalauit,

Ioan. 6.

Ioan. 14.

Psalm. 67.

Luc. 22.

Matt. 26.

palauit, ob oculos habens satanæ assultus, quique nullas non mouet machinas, quo hominum corda decipiat, & in miserabilem suam seruitutem pertrahat. Confundantur iam Berengarius Gallicus, Lutheras, Zuinglus, ac Bucerus, qui ausu reprobo, Christo Iesu & ecclesiæ Romanæ, contradicere non erubescunt. Horum improborum typus Capharnitæ fuerunt, qui blasphemantes dixerunt. Quomodo hic potest dare nobis carnem suam ad manducandum? Verum non absimiles patribus suis, qui in deserto Deum tentauerunt, ore improbo clamantes. Quomodo potest Deus, parare nobis mensam in deserto? Ecce de potestate omnipotentis Dei dubitauerunt, quùm verè omnipotens sit. O tardi corde ad credendum, quomodo mare vobis aperuit, Pharaone persequente? Quo nam pacto, quadraginta annis vos mannate cœlico, in deserto pauit? Audite fratres, de voluntate Dei dubitare nobis licet, an velit nobis immeritis, munera sua largiri: de potestate verò non ita, dicente Dauide. Omnia quæcunq; voluit Deus, in cœlo, & in terra, & in omnibus abyssis. Et Gabriel ad Deiperam Mariam, dixit. Nō erit impossibile apud Deum omne verbū.

Hæretici.

Ioan. 6.

Psalm. 77.

Deut. 8.

Psalm.

Luc. 1.

Perinde dicat, omnipotenti Deo nihil difficile esse potest, quanquàm ratio humana opus eius attingere nequeat. Ibi enim, verbum, pro quauis re accipitur. Mirari igitur eos oportebat, benignitatem & largitatem Saluatoris: quod nedum in pretium sese dederit, sed in edulium, non autem de potentia illius vtcunque ambigere. Aduertendū tamen, quod caro, hoc loco corpus Christi præsignat. Ratio, quia ex vi sacramenti ibi continentur, ossa, nerui, & totum corpus domini. Quod perspicuum est in forma huius
Matt. 26. sacramenti, quæ sic habet: Hoc est corpus meum. Veruntamen quando dominus ait. Caro mea verè est cibus, totum sacrum suum corpus significat. Dicitur autem caro, tanquàm magis accommodata manducationi. Homines carnibus communiter ve-
S. Th. 3. p. q. 76. ar. 1 sci solent, non ossibus neruisue. S. Thom. 3. part. quæst. 76. artic. 1. Præterea Saluator verè asserit, carnem suam esse cibū: vt quasi fictitios æstimemus corporis cibos: quippè qui citò pertranseunt, & paruo tempore satiant edentes se. Sunt quidē suaptè natura, corruptioni obnoxij. Vnde dominus, in hoc sexto capitulo quærentibus se dixit.
Ioan. 6. Operamini cibū, nō qui perit, sed quimanet in æternū. Væ illis de quibus apostolus ait.

Quorum

Quorum Deus venter est. Diues ille miser, qui splendidè quotidiè epulabatur, & plus nimio gulæ indulgebat, cui nil curæ erat de pauperibus, infœlicem exitum sortitus est, & in inferno sepultus. At contrà, corpus Christi verè est cibus, quoniā semper subsistit immortale & glorioſum manet. Quam ob causam mentes nostras, satiat ac roborat. Huc pertinet illud psalmi, Et panis cor
Psal. 103. hominis cofirmet. Sed de ijs in secunda parte declamationis latiùs. Sequitur nunc.

¶ *Et sanguis meus verè est potus.* Text.

¶ Rursus de sanguine suo benedicto asserit, & iuramēto stabilit, quod de carne sua astruxerat, vt certo certius sciamus, inibi sub specie bus vini, realiter ipsius sanguinē esse. O mira & mirāda valdè summi numinis prouidentia, Deus optimus, qui quondam in
Deut. 12. lege vetauit, ne sanguinem animalium ederent Hebræi, eò quòd anima eorum in sanguine est: nunc vice versa, vt pulchrè Sanctus Cyprianus notat, legis conditor præ-
S. Cyprian. cipit fidelibus, sanguinem suum bibere. Ni fallor fratres, brutorum sanguinem prohibebat libare, ne forsitan more iumentorum, vitam suam ducerent Iudęi. At vbi verbum caro factum est, sanguinem eius biba-

mus oportet, quò vita nostra cœlestis, ac di
uina sit: quia sanguine diuino vtimur. O
nos fœlices charissimi, qui vt pulli aquilæ,
non mortuum, sed viuum Christi sanguinẽ,
degustamus, hinc vir iustus Iob dixit. Et
pulli eius lambunt sanguinem. Exactè di-
Iob. 39. ctum est lambunt, idest, omni reuerentia ac
tremore eum venerantur, & si millies bi-
bant, integer remanet cruor ille sanctissi-
mus: non minutus aut exhaustus. Quid
multa? Sanguis hic sacerrimus, ad quem ac-
Hebr. 12. cedimus quotidiè, Apostolo teste, lõge me-
lius clamat, quã sanguis Abel. De illo Deus
optimus ad Cain, ait. Sanguis fratris tui cla
mat ad me de terra: hoc est, te fratricidam
subindicat, & reum mortis esse prodit. At
contrà, sanguis fratris nostri Christi Iesu,
peccatorum nostrorum veniam nobis con
ciliat: adeo vt pendens in cruce patrem de-
Lucæ. 23. precetur, Pater ignosce illis quia nesciunt
quid faciunt. O mirandum charitatis affe-
ctũ, his qui atrociter eum cruciabant, remis-
sionẽ expetit, ne Deus animaduertat in eos,
quemadmodum erãt cõmeriti. Quanto ma
gis orthodoxis, quos vnicè amat, quiq; fide
& charitate ei adhærent, veniã impetrabit?
1. Ioan. Aduocatum habemus apud patrem, Iesum
Christũ iustũ, ipse interpellat pro peccatis
nostris,

nostris, ait Ioannes. Cæterum adnotãdum,
quod tã sub speciebus panis, quã sub specie
bus vini, totus Christus est, totumq; adora
mus, & in hospitiolum pectoris nostri exci
pimus. Ratio, nam & si ex vi sacramenti in
hostia consecrata, corpus Christi dũtaxat
sit: ita vt si in triduo apostoli consecrarent,
corpus sine sanguine esset ibi: & in calice
tantũmodò esset sanguis redemptoris no-
stri, absque corpore. Nihilosetius postquã
gloriosus è tumulo resurrexit, ex concomi
tãtia cũ corpore est sanguis & anima. Et de
sanguine idipsum est dicendum. Nõ vtique
iam effusus est, sed in venis: & venæ in cor-
pore sunt. S. Tho. 3. p. q. 76. ar. 1. Quod pla- S. Tho. 3.
nẽ magnũ solatium adfert populo Christia p. q. 76.
no, necnõ sumẽtibus hoc sacramẽtũ: dum ar. 1.
haud dubiè sciunt, sub vtraq; specie; totum
Christũ realiter esse. Vnde Dei summi spiri
tu afflata sancta Romana ecclesia, rectè san
ciuit, ne seculares, sub vtraq; specie cõmuni
cent: eò quòd totus Christus, in hostia illa
benedicta, realiter existit: & nil periculi cõ-
tingere potest, in hoc modo cõmunicandi.
¶ Sũma. Eã ob rẽ Saluator noster, tã seriosè Summa.
de carne sua edẽda, & de sanguine bibẽdo lo
quit. Et nõ semel sed sæpè eadẽ verba inculcat: vt altè infigeret memoriæ nostræ passio
nem

nem suam, & sanguinis effusionem, velut vnicum asylum, & refugium nostrum, in quo quęuis consolatio, & meritum situ est. Necnon, vt stupendam suam dilectionem, erga nos ostendat: qua nimirū quicquid à nobis assumpsit, totū nobis lubens impendit: nedū in pretium, sed in cibum. Sciēs carnem suam, filio Dei vnitam, viuificatiuam

Collatio. fore. Quod si ferrum igni admotum, tanquā ignis vrit & calefacit, quantò magis caro Christi, diuinitati in vnitatem personæ vnita, mentes nostras liquefacere, & viuificare poterit? Quod autem verè carnem suam cibum esse testatur, corporalem cibum notat corruptioni obnoxium: quem siuè accipiamus siuè non, propediem morituri sumus. Rursus cibum mendacij, quem diabolus dedit parentibus nostris, falsum fore indicat

Genes. 3. nam quod serpens cruentus pollicebatur, haud præstitit. Hic autem panis cœlicus, verè cibus est, quoniam vera sunt, quæ Christus suis conuiuis promittit: veraque spes est qua manducatur. Sed iam par erit, munus primum quod dñs pollicetur, intueri.

Text. ¶ *Qui mănducat meă carnẽ, et bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.*

¶ En scopus in quem tendit Saluatoris nostri

stri animus & intentio. Nempè, vt nos sibi vniat, & tanti capiti, ceu mystica membra illi adhærentes illius spiritu viuamus. Hinc Beatus Augustinus. Hoc est panem illū sanctum manducare, & sanguinem Christi bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere. O fructum mirabilem, quem ex cōmunione huius sacramenti, gratia summi Dei opitulāte accipimus, fratres. Hoc donum inextimabile procliuiter petamus, quoties ad altare accedimus: vt in Iesu Saluatore nostro maneamus, & ipse in nobis permaneat. Hoc thesauro nihil est pretiosius, vtilius ve. Hinc trophęa & victorias, ex inimicis nostris, ipso duce ac gubernatore, vendicamus. Hinc tanta orthodoxorum fortitudo, tū aduersus principem tenebrarūharum, cōtra mundum fallacem, & subdolam carnem. Qui habitat in adiutorio altissimi, ait psalmographus, in protectione Dei cōmorabitur. Audeo dicere, sicuti Christus à diabolo sęuiente, & mundo belligerā te opprimi nō potuit, sed magnificè omnes hostes se infestantes triumphauit, sic fieri non potest, vt qui in Christo manet vincatur. Alioqui apostolus non diceret, Omnia possum, in eo qui me confortat. Nonnè verba robusti & constātis militis, & imperterriti athle-

S. Augusti. in Ioan.

Psalm. 90.

Philip. 4.

ti athletæ hæc sunt? Non planè quædã eum cã, ait, sed omnia: tametsi innumera sint ho stilia bella, Christi Iesu roborantis me gratia sua, superabo. Itaque quodammodo electi Dei, omnipotẽtes sunt: non suapte natura, aut suis viribus fisi, sed diuinæ gratiæ confisi, à qua toti pendent. Vnde obsecro, hasce gigãteas vires, fragiles homines sorti sunt? Equidem quia in Christo, fide & amore vniti manent: & Christus in eis commoratur. Notãdum quod ijsdem verbis hic vtitur, quibus se æqualem patri ostendit. Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Nihilominùs ille per vnitatem essentiæ in patre est, & pater in eo: nos verò vnione gratiæ adhæresimus, & vnus spiritus sumus cum eo. Mira res fratres, fraudulentus serpens, deitatem primis parentibus promisit, modo de vetito ligno contra Dei mandatum ederent. Sed nec præstitit quod fallaciter spopondit: quinimò iumentis similis eos reliquit, teste Dauide. At contrà, qui est æterna veritas, filius Dei, suis cõuiuis quod pollicitus est dedit: ita vt iam dij appellentur, iuxta illud, Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Huc attinet illud Ioãnis. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Non ergo vt versipellis ille, æqualitatem Dei nobis promisit Dominus, sed gratiam & cõmunicationem Dei, atque consortium, quo filij Dei efficimur. Idque dignè hoc sacramẽtum manducantibus, affatim impendit. Aduertendum, quod hanc vnionem stupẽdã, nõ fides sola operatur, sed charitate simul opus habet, qui cœlestes illas epulas edere conatur. Eã ob causam Paulus obnixè hortatur fideles omneis, vt seipsos probent, antequàm altare adeant. Ne forsitan indignè edentes, iudicium horrendum sibi sumant. Non vtique sanctum, fas est dari canibus, ceu Saluator admonet. Ideo perpetuò hoc habuit praxis Romanæ ecclesiæ: vt homines fideles, prẽmissa peccatorum suorũ confessione, & salubri absolutione à confessore accepta, ad eucharistiam sacrosanctam accedant. Sic fructum hunc præcellentem, conuiuæ vẽdicare sibi possũt: vt in Christo maneãt, & ipsum manentem in se habeant. Quod verò signanter, ait, in me manet, eò tendit, vt sciamus altare sanctum adire, neduum vt panem illum angelorum edamus, sed vt ipse comedat nos, transformet & sibi inuisceret. Explorauimus terram dicebant illi, quæ deuorat habitatores suos. Verùm terra sancta quæ lacte & melle fluit

Nota. Nota. Ioan. 15. Gene. 3. Psal. 81. 1. Ioan. 1. Cor. 11 Cõfessio. Nume. 13.

fluit, Christus Iesus, Deus & homo rectè nũcupatur. Sub cuius lingua, vti sponsa asserit, mel & lac extant. Et quia terra viua est, imò vita æterna, habitatores suos deuorat: eos potissimè, qui per fidem & charitatem ei adhærent. O mira, & modis omnibus mi-
Iudi. 14. randa res. Schema illud Sãsonis hîc palàm referatur. De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Equidem leo de tribu Iuda, qui victor euasit, cunctis inimicis profligatis, corda hominum manducare
Nota. omnium maximè affectat. Alioqui non cla-
Pro. 23. maret die ac nocte, & vociferans diceret, Fili præbe mihi cor tuum. Nec abs re in rubo ardẽti Deus apparuit Moysi: & in igne Spiritus Sanctus in apostolos descendit: nam ignis suaptè natura carniuorax est. De ore huius comedẽtis Dei, cibus hic salubris egressus est, quando seipsum consecrauit, & apostolis suis dixit, Accipite: hoc est cor-
Ioan. 6. meum. Et rursus. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus vere est potus. Necnon de ore huius fortis, dulcedo egreditur quotidiè: vbi ait, Hoc facite in meam commemorationem. Hoc est memores estote, laborũ meorum, probrorum & dolorum, quos labẽs pro vestra omniũ salute, in cruce pertuli. Ecce pignus, & arrhabo magnæ dilectionis

nis meæ: vicissim vos diligite eum, qui tanto opere dilexit vos, adeò vt animam dile-
Ieræ. 12. ctam suã, daret in manus inimicorum suorum, quò vos libertate donaret, & assereret in populum peculiarem. Vos fratres iam alius expendite, quãtã puritatem, quem innocentiæ candorem nos oporteat habere, vtanti regis pabulum efficiamur. Nec tu
S. Augus. me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ, sed
lib. 2. cõfe. tu mutaberis in me, cibus sum grandium, Augustine cresce, & manducabis me, ait Dominus. Nõ vtique paruuli huc veniant, qui parua appetunt: honores seculi, futiles opes, & carnis oblectamenta quæritant. Non planè qui siliquas porcorum cupiunt edere, hoc cœlesti pane digni sunt. De quibus scriptum est. Vsquequò paruuli diligi-
Pro. 1. tis infantiam, & stulti quæ sunt sibi noxia cupiunt. Et alibi, Puer centum annorũ mo-
Esai. 65. rietur. Principes & reges veniant, qui vitam suam rectè regunt, qui moribus sanctis, piisque operibus dant operam: qui denique terrena bona posthabent, & æterna quæ verè sunt bona, toto nisu cupiunt. Ij quantes curtant, & sanctam eucharistiam accipiant. Sed quia de ijs in secunda parte declamationis susiùs, nunc sanctum euãgelium sequamur.

Text. ¶ *Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Et qui manducat me, & ipse viuet propter me.*

¶ Paradoxum quod nuper dixerat, nunc similitudine mirabili probare, & nobis suadere nititur, vitam spiritalem & æternam, sumentibus se promittēs. Dixerat nūc quid satis mirabile ac nouum, videlicèt. Qui ederit carnem meam & biberit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Id est, sic mihi copulatur & cohæret, vt nec ego ab illo, nec ille à me diuelli possit. Roget iam aliquis & dicat. Quî fieri potest, vt tam fortis vnio fiat inter eum qui vti par est eucharistiam accepit, & ipsum Christum. Huic obiectioni, facit satis magister optimus, accommodatam similitudinem afferens. Fons vitæ pater est, qui me in hunc mundum misit, per quem ego viuo: nam ab illo accepio vt sim filius eius, ac proinde Deus de Deo genitus: sic qui me comederit, mihique mystico esu & potu adhæserit, vt mecum vnum fiat, huic & ipse vitam impertiam, non ad breue tempus duraturam, sed æternam. Profectò quicquid terrenum, idem & temporarium sit oportet, & parum efficax: aduertendum autem, quòd hæc verba, Ego viuo propter patrē, tam de diuinitate Christi, quàm de illius humanitate pulchrè exponit Sanctus Augustinus. Quia quatenus Deus ipse de illo est, & sic æqualitatem cum patre significat: iuxta illud, Ego & pater vnum sumus. Rursus secundum quod homo missus est à patre, vt homines saluaret. Sit sic ad patrem refert vitam suam, ceuad maiorem. Pater maior me est, alibi dixit. Viuit verò propter Christum, qui eum manducat: quoniam vitam habet intra pectus suum, adeò vt viuere possit in æternum. Ecce lignum vitę in medio paradisi positum, de quo qui corde candido ederit, perpetim viuet. Etenim paradisus in terra, sacra ecclesia Romana est: in qua dum tale sacramentum hoc extat, & fideles eo vtuntur, inexhaustas gratias Deo agentes. Cæterum penitius verba hæc consideremus: sunt quidem omni mellita dulcedine plena. Qui manducat me, ipse viuit propter me. Quid dulcius? aut quid vtilius fratres, quàm propter Iesu viuere? Qui ob spiritum Iesu viuit, vestigia eius pro virili sua sectatur. Superbiam, & quemuis fastum horret, diuitias perituras conculcat, carnis spurcitias prorsus horret. Denique

Nota.

Ioan. 14.

Genes. 3.

niq́ue sic iustitiæ candorem seruat, vt cum
Gal. 2. Paulo clamare audeat, Viuo iam, non ego, viuit verò in me Christus. O fœlicem virũ, cuius desideria & verba, necnon & opera Christo Iesu placent, & Christum spirant.
2. Cor. 4. Vita Iesu appareat in vobis, inquit Apostolus, ideſt, mirabilis eius patientia, benignitas & charitas, cæteræq́ue virtutes illius, in candida vita vestra prefulgeant. Itaq́ue, hoc est, propter Iesum, quem in sacra hostia accipimus viuere, illius egregias virtutes pro modulo nostro imitari. Ius est quidem, vt qui spiritum eius accipimus, fulgorem illius vitæ habeamus, alioqui corporis & sanguinis eius rei erimus.

Text. ¶ *Hic est panis qui de cœlo descendit.*

¶ Non planè frustra eadem verba repetit, sed satis vtiliter eandem sententiam inculcat. Paulò superius dixit: Ego sum panis vobis qui de cœlo descendit. Ac si patenter dicat. Ne amplius iactetis manna vestrum, quod corruptioni erat subiectum, & in mane seruatum vermibus scatebat. At contrà, ego ipse panis sum cœlestis, cœlestes conuias meos efficiens, & spiritalem vitam eis impertiens: quod manna illud præstare nequibat, eò quòd vitã in se non habebat. Nãc propemodũ eandem repetens sententiam, panem è cœlo descẽdentẽ, tũ dogmata sua, tum sacrũ corpus suum appellitat: quo sursum cor habeant, vitãq́ue cœlicã exerceãt: nã panis cœlicus, vasa cœlica, cordaq́; munda expoſcit: adeò vt cũ Dauide dicere possimus. Si panis sanctus est, & vasa sancta sunt: 1. Re. 21.
mundi namq́ue sunt pueri. O si nobis tanta contingat fœlicitas, vt seriò verba hæc, sacerdoti eucharistiam ministranti, respondere possimus. Vasa puerorum & communicantium, sancta & cãdida sunt, exhibe nobis panem hunc sanctum, & animas nostras virtute sanctificantem. Miror discipulorum Ie suruditatem, post tot visa miracula, post cõ suetudinẽ actã cũ illo, nõ vltra sapere quàm rude vulgus: sed clamare, acinter se murmurare: Durus est sermo hic, quis poterit eum audire. Salutiferus ac nimis blandus sermo ille erat: sed oculis ęgris, lux solis odiosa est, & palato infirmo panis hic cœlestis dulcedinẽ nõ prębet: quãuis fons cuiusuis suauitatis sit. Filius de cœlo descẽdit, & corpus humanũ ãssumpsit ex virgine intacta: caro iã spiritalis facta, subducta est in cœlũ: ne semper amarẽt carnẽ, sed per carnem instituti, proficerẽt ad cœlestia. Itaq́; filius Dei, qui totũ replet orbẽ, (iuxta illud) Ego cœlum & Ierę. 23.

terrã impleo è sursũ venit: nõ q̃ venerit qui aberat, sed apparuit qui latebat. Prodijt factꝰ homo, omnibꝰ cõspicuus: qui suapte natura, Deus erat inuisibilis. En quid sibi vult indicare, sese panem è cœlo descendentem

S. Hilar. li. 10. de Trinita. sæpè appellans. Hinc beatus Hilarius. li. 10. de Trinitate. Se panem hic dicit, ne verbi natura defeciſſe existimaretur in carnem. Carnem suam panem hunc esse, asserit: per hoc qui descendens de cœlis, panis est, non ex humana cõceptione, origo esse existimaretur: sed cũ panis est, assumpti per verbũ corporis est professio. Sub hoc Theophilus. Nõ enim purũ Deum comedimus, nã impalpabilis, & incorporeus est. Neq; hominis puri carnẽ edimus, qui nihil posset pro-

Ioan. 6. ficere. Spiritus est qui viuificat, caro autem non prodest quicquàm. Sed quia Deus carnem sibi vniuit: caro eius viuificatiua existit secundum quandam igniti ferri cõsue-

S. Basilius. dinem. Eandem metaphoram magnus Basilius refert, vt carnem Saluatoris viuificatiuã fore probet. Quid est enim corporis humani moles, si non adsit spiritus? Planè ille est qui præstat vitam. Si tamen credentes simul & amantes auidè sacrosanctam eucharistiam sumentes, in viscera mentis trajiciamus. Summa, panis hic non è terra sed ex

ex cœlo venit: neutiquàm cœlum relinquens. Sic huc venit filius Dei, vt nullatenus cœlum desereret. Vnde nemo stupescat, si tam noua tamque magnifica, in nobis operetur. Eaque nunc palàm sequentia indicant.

¶ *Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem viuet in æternum.* Text.

¶ Quando Saluator mannatis illius sæpius mentionem facit, non solùm in causa est, distinctionem ab hoc cibo cœlesti insinuare: sed magnopere cupit, illos ad fidem tanti sacramenti allectare. Verùm si Deus potens fuit, quadraginta annis in deserto, tantam multitudinem pane illo pascere: procul dubiò poterit filius Dei affatim impendere, quod hîc vltrò suis fidelibus promittit. Pro festò par potentia requiritur in vtroque: tametsi longè maior pietas & munificentia, in hoc profundo mysterio resplendeat. Sed notandum, quod non dixerit patres antiqui, sed patres vestri comederunt manna illud, & mortui sunt. Vbi taxat tam eorũ perfidiã, quã patres eorum, quibus illi similes erãt, non credentes verbis Christi: vti illi non Nota.

Num. 21. crediderunt. Sed procaciter aiebant. Nauseat anima nostra, supra cibo isto leuissimo. Quin & cibaria Ægypti appetentes, ad Pharaonis seruitutem redire decreuerãt. Illi patres improbi mortui sunt: sed Moses, Aarõ, Iosue, & Caleph, alijque complures, quippè qui mãna comederunt, spiritaliter intelligentes vmbram esse huius sacramenti, nequaquã mortui sunt, sed dormierunt. Sic

S. August. cum istum Diuus Augustinus explicat, & quidem perbellè. De vita æterna verbũ hoc debet intelligi: sic illi mortui sunt, vt non viuant in æternum. Nonnè & nos qui panem viuum hunc quotidiè, domino suffragante, edimus, tandem morsemur, corporalemq; mortem patiemur? Nõ à morte temporaria seruat panis hic viuus, hoc sanè parũ esset: sed à morte spiritali seruat, præbetque fidelibus dignè sumentibus, vitã æternã. Alio-

Ioan. 6. qui Saluator non diceret. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex eo manducauerit, non moriatur. Ex hoc loco validum argumentum sumit angelicus doctor, probans, quod per sumptionem huius sacramẽti præseruamur à peccatis futuris, non solũ venialibus, sed mortalibus. Roboratur spiritualis vita, primò per gratiæ vnionẽ: deinde, repellit omnem dæmonum impugnationem

nem. S. Thom. 3. p. q. 79. art. 6. Hinc Sanctus Chrysostomus lepidè ait. Vt leones flammam spirantes, sic ab illa domini mensa discedimus, terribiles effecti diabolo. Sed quoniam præcipua figura est huius sacramenti manna, in secunda parte huius declamationis, vberiùs eam explicabimus, diuino afflãte numine.

S. Th. 3. p. q. 79. ar. 6 S. Chryso.

¶ Nũc sat sit, illud ob oculos habere, quod caro Saluatoris, verè cibus noster est: & sanguis eius verè potus existit. Quibus tum fames, tum sitis animæ nostræ extinguitur, eo acclamante ac contestante. Qui credit in me non sitiet in æternum, & qui venit ad me non esuriet. Rursus fructus tanti sacramenti primus est, vt in Christo maneamus: & vicissim ipse in nobis sit, vnione gratiæ, illi adhærentes, ita vt nec mors ipsa, nos separare ab illo queat. Deinde profundè consideremus panem hũc cœlestem, esse viuũ, imò ipsam vitam æternam. Nam hypostasis seu persona, cui vnita est humanitas illa benedicta filius Dei, patri coæqualis est. Vnde caro illa sacrosancta habet, vt sit viuificatiua. Deniq; si quis vitam immortalem possidere cupit, puro corde sacramentum hoc salutiferum accipiat, nam qui dignè manducat hunc panem, in æternum

Summa. Ioan. 6. Nota.

viuet. Et de sacro euangelio hactenus.

RECVNDA PARS DECLAmationis. thema. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt, qui manducat hunc panem viuet in æternum. Ioann. 6.

¶ Saluator noster fratres, verbis his nititur subindicare, quàm sint maiora beneficia nobis (etsi immeritis) ab eo impensa, quanque excellentiora illis, quæ olim priscis patribus collata fuerint. Quibus agnitis grati simus, & maiori vigilantia, atque solerti cura, laudes immortales, indefessè offeramus, & toto cordè eum amantes, pro nostra virili, illi diu noctuque inseruiamus. Vbi enim augentur dona, sat est, vt rationes donorum crescant, quemadmodum Sanctus Gregorius testatur. Scitè nanque sapiens quidam absque Christo dixit: Qui beneficia inuenit, compedes inuenit. Nonne veluti funicula Adam, quæ facilè rumpi possunt, ea quæ patres de Ægypto egredientes susceperunt, dicemus, si conferamus illa cum ijs quæ nobis elargita sunt? Illi nanque signis & portentis, ex Pharaonis tyrannide liberati sunt: nos verò de satanæ seruitute, redemptor noster moriens in cruce, potenter eripuit, & in populum suum electum asseruit. Illis, rege versuto persequente, mare rubrum apertum est, nobis autem, Saluatoris viscera patent, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Enimuerò lateris Christi vulnus, nobis ostium cœli reseranit. Equidem si illi baptizati sunt in nube & in mari, Apostolo teste, nos in sacro baptismatis lauacro ablati sumus, & virtute sanguinis agni immaculati, candidiores niue, & sole ipso, pulchriores efficimur. Quid pluribus immoror fratres? Si illis data est terra lacte & melle fluens, habens longitudinem à Dan vsque ad Bersabe, & latitudinem à Iope vsque ad Bethleem, nobis orthodoxis, filius Dei verus Iesus terram viuentium præbuit, vt cum angelis in cœlo perpetuum habeamus domicilium, facie ad faciem Deum nostrum contemplantes. Deniqué si illi in illa vasta solitudine, panem angelorum comederunt, & eo pasti sunt quadraginta annis, nos panem viuum qui è cœlo descendit in sancto altari habemus, quique

Nota.

S. Gregor.

Aristo.

Luc. 1.

1. Cor. 10

Deut. 6.

quique non deerit fidelibus, quamdiu mun-
Matt. 28. dus stabit: iuxta illud Saluatoris. Vobiscũ sum vsque ad consumationem seculi. Quæ pollicitatio mirabilis, tam est vera, vt cœlũ & terram transire possint, verbum autem domini transire minimè possit. Sed iam attentiùs videamus, quàm sit accommoda figura huius sacramenti, manna illud antiquum. Triplex fuit quondam figura sacra-
Exo. 12. menti eucharistiæ sacræ. Agnus ille paschalis, quo immolato, libertas data est populo Dei, per cuius sanguinem immunes fuerunt Hebræi, exterminatore enecante primogenita omnia Ægyptiorum. Eam ob rem
1. Cor. 5. Apostolus ait. Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur in azymis synceritatis, & veritatis. Itaque agnus ille occisus, Christi passi typum gerebat, quippe qui realiter præsens est in hoc sacramento. Quantum ad id quod est sacramentum tantum, potissima figura fuit oblatio Melchisedech, quia panem & vinum obtulit. Si effectum huius sacramẽti inspiciamus, quẽ theologi vocant rem sacramenti tantùm, præcipua figura extat in manna te, quod
Sap. 16. habebat omnis saporis suauitatem. Sapiente hoc contestante. S. Thom. 3. p. q. 74. art. 6. Est igitur sacramentum tantùm, id est, materia

materia sacramenti, panis & vinum. Res & sacramentum, corpus Christi verum. Res sacramenti tantùm, effectus eius. Cæterum manna dictum est, propter stuporem & ad-
Exo. 16. mirationem Hebræorum. Quique videntes panem illum dixerunt. Manhu. Quod interpretatur, quid est hoc? Erat hoc quid nouum eis, & nunquàm tale viderant audierantue. Ad eundem modum miseri hæretici, & Hebræi insolentes, subinde vt vident populum Christianum, coram parua hostia, in qua rex omnipotens Christus est, tanta lætitia affectum, vbi humi prostrati creatorem mundi & redemptorem fideles adorant, admirantes aiunt: Quid est hoc? Quænam ratio huius gaudij & iubilationis? Quibus nos longè melius quàm Moses respondebimus, verba eius proferentes.
Exo. 16. Hic est panis quem dedit vobis dominus ad vescendum. Erat quidem Man, quasi semen coriandri, album, gustusque eius quasi simile cum melle, vti sacra scriptura asserit. Omnes illud colligebant manè, veruntamen ad mensuram Gomor vnusquisque ex eo seruabat. Defecitque manna, vbi terram promissam ingressi sunt. Sabbato autem non
Nota. inueniebatur in agro. O mira & stupenda summi numminis sapientia. Adeste clarissimi,

simi,& omnes Christum Iesum oremus, vt ipse arcana hæc palàm faciat. Balbutiens & veluti elinguis, nonnulla dicam. Manilud è cœlo descendebat, angelorum ministerio factum. Quam ob rem citharœdus regalis dixit. Pluit illis manna ad manducandum, panem cœli dedit eis. Panem angelorum manducauit homo. Non quòd angeli eo vescerentur, sed quia illorum opera in aëre manna fiebat. At panis hic sacer, non è terra, sed de cœlo descendit: quem pater cœlestis nobis sua gratuita dignatione, nobis exhibuit. Non Moses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Quod est dictu. Ille vmbram præbuit, ego veritatem & lucem. Panis ille typicus erat, & ad horam conuiuas suos satiabat, paulatim virtutem corporibus præstans. At contra, panis quem ego dabo cœlicus est, & vitam æternam dat dignè se sumentibus. Rursus, manna illud, nocte descendebat in castra, nemine videnteimò Hebræis dormientibus, Deus optimus pluebat illud. Ad eãdem imaginem corpus Christi, in hostiam sanctam descendit, nemine intuente. Sed statim prolatis verbis illis à sacerdote, substantia panis locum dat creatori suo, ita vt illa deficiente accidentia subsi-

Psal. 77.

Ioan. 6.

Num. 11.

stant absque subiecto. Non quod annihiletur, eò quod corpus Saluatoris succedit. Vnde pulchrè Augustinus ait. Deus non est causa tẽdendi in non esse: sed hoc sacramentum virtute diuina perficitur, ergo substantia panis aut vini, nõ annihilatur. S. Tho. 3. part. quæst. 75. articu. 3. Si quis roget, quod sit peculiare nomen huius mirabilis conuersionis? Theologi respondent, quod vocatur propriè transsubstantiatio. Fit de pane corpus Christi, per consecrationem, veluti Sanctus Ambrosius inquit, lib. de sacramentis. O execrandam dementiam neochristianorũ, qui ob id realem præsentiam Christi, in hoc sacramento negãt, quia oculis corporis eum non vident. Nonne in Iride, vel arcu cœlesti, varij colores apparent, quippè qui, vt Philosophia docet, delusio quædã est? nam à parte rei colores nõ sunt. In speculo facies nostra apparet depicta nihilominùs facies vera non est. Nos vero fratres, qui oculos plusquàm linceos sacræ fidei habemus, penitius abdita penetramus, Christũ Iesum adorantes, parua sub hostia, & cum Isaac clamamus: Vox quidem, vox Iacob est, manus autem, manus sunt Esau. Quandoquidem Saluatore dicente. Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei,

S. Augus. lib. 83. q.

Quæstio.

S. Ambro.

Gene. 27. Figura.

mei, vel sacerdote eadem verba proferente, vocem fortissimi atque potentissimi filij
Rom. 10. Dei fore non dubitamus, quia fides, ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Manus verò profitemur Esau esse, nam accidentia panis & vini, perinde ac pelliculæ sunt, quibus obductus rex noster Christus existit. Voluit dominus noster, vt ibi ei honorem deferamus, & quod in pectus nostrum ipsum excipiamus. Et quia si in sua maiestate, & splendore gloriæ ipsum videremus, nullatenùs ad ipsum accedere potuissemus: dignatus est se sub accidentibus illis abdere. Regina Hester subinde vt regem Assue-
Hester. 15 rum in throno regali sedentem aspexit, timore ingenti correpta, in ancillæ humeros corruit, & planè homo mortalis, & vermiculus humi reptans, ille erat. Quantò magis vires nostræ deficerent, si dominum gloriæ, & totius orbis molitorem conspiceremus? Quid multa? Ezechiel coram angelo, secre-
Ezec. 2. ta sibi reuelante, in terram cecidit viribus destitutus. Quod ni fallor, Ioanni in insula
Apo. 1. Pathmos contigit. Tantum abest, vt nos fragiles angelorum dominum Iesum, in fulgore gloriæ suæ intueri valeamus. Iesu bone grates clemētiæ tuæ innumeras agimus, quod non nisi velatum, & panis ac vini integumentis

gumentis operum, te nobis edendum tribuisti. Volens infirmitati nostræ, modis omnibus mederi. At insolentia hæreticorum, & Hebræorum, nolens captiuare intellectum suū in obsequiū tuū, credere nō vult, quod nō videt. Ecce quid sacramenti habeat tempus, in quo mā illud typicū desecēdebat. Nec aliud significabat præceptum summi Dei, quo sacerdotes antiqui astricti, vasa tabernaculi Leuitis tradebant inuoluta, ne portantes ea morerentur. Num Bethsamitę, qui arcam dñi nudā prospicere ausi fuêre, mortē repētina perierūt? Iterū, ad cœnam suam magnā, homo ille potens, cæcos accersiri fecit. Cæterum, panis ille albus erat, cuius albedo Saluatoris puritatem, & iustitiæ candorem adumbrabat. O quanta puritate nitet manna nostrum, charissimi, quod quoti die, summo patrocinante numine, in sacro altari edimus. Enimuerò sanctorum omniū, & angelorū mūditia & pulchritudo, à Christo, sicuti à fonte inexhausto dimanat: adeò vt insectātibus se, audacter dixerit: Quis ex
Num. 4. Figura. Ioan. 8. vobis arguet me de peccato? Illi verò obmutuerunt, nō valētes quicquā cōtra eū loqui. Huic sententiæ adstipulatur Petrus dicens.
1. Pet. 2. Qui peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Sed vt vno verbo omnia di-

cam fratres, cãdor est lucis æternæ, speculũ
Sap.7. sine macula, imago bonitatis illius. Singula
annotatu sunt digna, sed nõ vacat cuncta ri
mari. Sat hoc scire sit, quod nisi Christus ab
omni peccato, suapte natura immunis fo-
Hebr.7. ret, totius mundi peccata non deleret. Talis
enim decebat, vt esset nobis pontifex inno
cens, sanctus, impolutus, segregatus à pec-
catoribus, excelsior cœlis factus. Ecce Apo
stolus ad fabre nobis deliniauit, mirabilem
Saluatoris candorem, à quo quęuis sanctis-
tas & puritas, in cœlo & in terra profluit.
Vnde licet coniectari, qua puritate & san-
ctimonia, nitêre oporteat eum, qui sumere
instituit totius puritatis fontem, & sanctita
tis cuiusuis occeanum, in hospitiolũ pectо
ris sui excipere conatur.

Summa. ¶ Hactenus fratres pro modulo nostro
tria de manna antiquo tractauimus. Pri-
mò de loco vnde descendit, quia ex ma-
dia regione aëris, quæ cœli nomen in sa-
canis literis sortitur: iuxta illud, Volucres
cœli comederunt illud. Manna verò no-
strum, & panis viuus qui dat vitam mun-
do, è sinu patris ad nos venit. Secundò, de
Nota. loco diximus, in quo datum est. Non pla-
nè in Ægypto sed in deserto, & nocte He
bræis dormientibus descendebat. Sic san-
ctum

ctum hoc sacramentum, in hoc exilio no-
bis itinerantibus, & in patriam cœlestem
pergentibus datur: vnde iure optimo via-
ticum appellatur. Tertio, de colore illius
mannatis diseruimus, cuius albedo præcel-
lentem puritatem panis nostri Christi Iesu
præsignabat. Superest vt de dulcedine illius,
vel aliqua dicamus.

¶ Gustus eius, ait Moses, quasi simile cum Exo.16.
melle. Mirabile est, quàm serioſè, spiritus de
scribat proprietates mannatis illius, quod
olim populo suo vltro dedit: erat quidem
tanquã imago, & simulacrhũ huius mirabi
lis sacramenti, & ob id tot encomia de illo
conscripta sunt. Præcipuè de dulcedine il-
lius nũc dictũ est, quod panis hic cœlitus da
tus, saporem habebat simile & mellis. Quo
pertinet illud, substantiam enim tuam, &
dulcedinem tuam, quam habebas in filios Sap.16.
ostendebas, & deseruiens vniscuiusque vo
luntati, ad quod quisque volebat conuerte
batur. Ecce pater misericordiarum, & Deus
totius consolationis, oblitus non est popu-
li sui, in deserto commorantis. Et ideò pa-
nem illum eis præbuit, vt palàm faceret dul
cedinem suam. Et ob hanc causam, nobis Nota.
peregrinis, corpus suum sacrum & sanguinẽ
benedictum, exhibuit, quo suauitate eius

allecti, mundi carnisue delitias, prorsus spernamus. Nēpè, gustato eo desipit omnis caro. Notandū quod filiorū est panis hic, non seruorū, qui sceleribus suis inseruiūt, & diaboli mācipia sunt. Quā ob rē Sapiens dixit. Vt dulcedinē quā habebas, in filios ostēdebas. Equidem omnes qui corde in Ægypto sunt, quāuis corpore in deserto habitēt, mellitā dulcedinem sacramēti huius degustare nequeunt. Quin eueſtigiò cū improbis Iudæis clamabunt. Nauseat anima nostra, supra cibo isto leuissimo. Heu, iumentorum in morem vitam ducentes, siliquas porcorum appetunt, allia, pepones, & vilia Ægypti pabula desiderāt, per quæ varia delictorū opera signātur. Ij miseri eò stultitiæ deuenerūt, vt temerè verba illa effutiant. Vtinā mortui essemus in Ægypto, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panē in saturitate. At contra, qui summi Dei filij sunt, & mūdo corde ad altare accedūt, ingentē dulcedinē delibātes, sese continere nō valēt, quo minùs cū regali vate admiratione rapti clamēt. Quā magna est multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timētibus te. Planè hac exclamatione laudat infinitam beneficentiam Dei, & est exclamatio admirationis plena. Tam est dulcis Deus

Num. 11.

Num. 14.

Psalm. 30.

Deus optimus, vt eius magnitudo, nec oculis cerni, neque aurium sensu percipi, neque animo comprehēdi possit. Et ob id nō quāta suauitas in eo sit sita declarat, sed quasi extasim passus, suspensus & veluti attonitus māsit. Quā magna est multitudo dulcedinis tuæ dñe. Et ad experimentū nos mittēs alibi dixit. Gustate & videte quoniā suauis est dñs. Enimuerò nisi quis hoc sacramētū mirabile sumat, scire non poterit stupendā suauitatē, quā Saluator abscondit ijs qui cādido corde ad altare accedunt. Gustate & videte, nā hic est panis vitę, & intellectus: de quo Sapiens, Cibauit illum pane vitę, & intellectus. Imò panis viuus est de cœlo descendens, vt mundo vitam det. Nonne virga princeps Ionathas fauum mellis ex arbore accepit belligerans, & fame fatiscens? Quo quidem degustato, astantibus dixit. Vos vidistis quia aperti sunt oculi mei. Agite charissimi, & in hac vita, quæ iugis militia est, teste Iob. 7. Ne forsitan irruentibus inimicis, satana, mundo, & carne, succumbatis: virga fidei & charitatis, fauum hunc magnopere suauem accipite. Quo roborati hostilia bella vincatis magnificè. Fauus hic oculos intellectus aperit, affectum inflammat, & cor nostrum vehementer roborat.

Psalm. 33.

Eccles. 15.

Ioan. 6.

1. Reg. 14 Figura.

Iudi. 7. Figura. Et tandem, gladius Gedeonis, in libro Iudicum appellatur, destruens Madianitarum castra. Mirabile dictu, ethnicus ille homo, subcinericium panem somniabat se videre, descendentem in castra Madiam, cui narranti alter respondit. Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis. Tradidit dominus in manus eius Madiam & castra eius. Obseruandum insuper quod gustus huius manna tis, quasi simile cum melle dicitur esse. Simila medulla tritici est, mel verò faui fructus. Sic in hoc stupendo sacramento duplex natura inuenitur. Similia quæ humanitatem Christi iure significat, & mel diuinitatē designat. Itaque gustus nostri man, quasi simile cum melle est. Eo quod in sacramento hominem & Deum suscipimus Christum Iesum communicantes. Imò, idem Saluator, qui in ligno pro nobis pependit, & victoria parta de satana gloriosus surrexit, illemet qui cœlos omnes conscendit, & ad dexteram patris sedet, ille, inquam, realiter in hoc sacramēto extat, & cibus noster efficitur. Mira res & vehementer miranda, quanuis sacramentaliter Christus ibi sit, & per modū substantiæ, quantitas dimensiua eius & omnia accidentia ibi sunt. Ratio, quia quātitas dimensiua corporis Christi, non realiter diuiditur

Nota.

uiditur à substantia corporis eius. S. Thom. 3. p. q. 76. ar. 6. Sed ad scholas maximè concernit hoc. S. Th. 3. p q. 7 6. ar. 6

¶ Cæterum si quis roget, quorsum tantę dulcedinis saporem dum eucharistiam accipimus non sentimus, & tam immenso igne in pectore nostro clauso charitatis calorem haud experimur? Planè erubescēs loquor, & intra me valde cōfundor, charissimi, hæc narrans. Ni fallor, sæpenumero in causa est, onus peccatorū, saltim venialiū, quo grauamur. Memētote fratres quod nisi mare rubro trāsacto, & farina Ægypti prius cōsumpta, māna cœlicū Hebræis nō Deus impertiuit. Quo inuolucro erudimur, mare pœnitentiæ adire, antequàm panem angelorum edamus. Hūc pertinet quod sancitum est in lege, agnum cum lactucis agrestibus comedetis, quippè quæ amaritudinem innatā habēt. Etenim quo magis quis anteacta scelera deflet, cò plus suauitatis communicans recipiet. Hinc diuus Paulus ait. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Ecce pueros, & amentes ab hac mensa cœlesti arcet, nam cum expertes sint rationis, se probare, ac examinare non valent. Summa. Quisquis mala conscientiæ suæ conscius eucharistiam

Exo. 12. Figura.

1. Cor. 11

accipit, is indignè accedit, & proinde iudicium sibi manducat & bibit. Non vtique rex Assuerus, qui tertio anno regni sui grãde parauit conuiuium in horto, manu regia consito, non omnes vocauit, sed tãtùm principes, & pueros fortissimos Persarum, atq; Medorum. Ecce rex noster Christus non in lege naturæ, aut scripturæ hoc magnũ conuiuiũ fecit, sed in tertio anno regni sui, hoc est, in lege noua. Hortus manu regia consitus sancta ecclesia Romana est, in qua tantummodò sacramentum hoc mirabile celebratur. Tentoria quę hinc & hinc pendent, accidentia panis & vini sunt. Quippè quæ Saluatoris nostri virtute, absque subiecto manent, nam substantia panis in corpus Christi facta cõsecrãtione cõuertitur. Principes Persarum atque Medorum, angeli, & homines pij sunt. Angeli sanè in hoc sacramento suum creatorem adorant, & adorantes hoc cibo pascuntur. Vnde Raphael ad Tobiam. Videbar vobis comedere, sed ego inuisibili cibo & potu vtor. Id est, visione summi Dei fruor. Nos verò fideles quibus gratuita dignatione datũ est hoc sacramẽto victitare, nedum cum angelis Christũ adoramus, sed eo præcipiente ipsum ouãtes accipimus. Oportet tamen conuiuas principes

Hester. 1. Figura.

Nota.

Tob. 12.

pes & reges esse, alioqui indignè accedent. Pinguis est panis asser, & præbebit delitias, ait Iacob, sed quibus? Equidem regibus, non seruis & mancipijs, vt iam tetigimus in explanatione euangelij. Hinc Sanctus Gregorius explicans illud Iob. Qui exaltat reges in sublime. Bene sancti viri reges appellantur, quia prauis suis affectibus imperant. Reges ergo sunt, quia suarum tẽtationum motibus non assentiendo succumbere, sed regẽdo præesse nouerunt. libr. mora. 26. cap. 26. Talibus planè regibus panis hic asser, idest, Christi, ineffabiles delitias præbet. Alludit hoc, ad illud Apocalypsis. Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo nouit nisi qui accipit. Veruntamen, venialia peccata quibus peculiare est, feruorem charitatis, non ipsam charitatem extinguere, non modicam iacturam afferunt, quia suauitatẽ huius sacramenti tollunt: modò vt actu exercita sint & complacentia in illis adsit. Nam si vt præterita fuerint, per esum tanti sacramenti delentur. Sanct. Thom. 3. par. q. 79. art. 8. Hinc vt ego reor, sponsa in cãticis ait. Comedite amici & inebriamini charissimi. Amici sunt qui se probantes per pœnitentiam veram, eucharistiam accipiunt. Charissimi verò qui perfectionis metã attigerũt,

Gene. 49.

Iob. 36.

S. Grego.

Apoc. 2.

S. Th. 3. p. q. 79. ar. 8.

Canti. 5.

&ij inebriantur, mellisfluam dulcedinem sa
cramenti inibi sentientes. Calix meus ine-
Psalm. 22. brians, ait dñs, quã præclarus est. O ebrieta
tem mirabilem totis votis appetendam, in
qua terrenarum rerum omnium obliuio fi-
ta est, in qua mundi contemptus extat. A-
deò vt anima suauitate quadam rapta, nihil
Canti. 2. dicere valeat quàm duo illa verba. Dilectus
meus mihi & ego illi. Inter vbera mea com-
morabitur. O si tam faustissimus dies, vel
hora nobis contingeret fratres. Vtinam cõ
templantes hoc stupendum mysterũ, quod
Hæbrei dicebant in deserto, millies quauis
Nume. 11. hora iubilantes repeteremus. Nihil videnti
oculi nostri nisi man.

¶ Sed quid de vsu & frequentatione huius sacramenti dicemus? lectorem prudentem precor vt ea quæ in sermone cœnę domini de institutione tanti sacramenti attulimus legat. Nam etsi nonnulla, quæ illic extant in hac declamatione retulimus, sunt plera-que alia quæ intacta reliquimus. Ad rem nunc veniamus. Diuus Hieronymus sic
S. Hiero. inquit. Quotidiè communicare nec vitupero nec laudo, scio Romæ hanc consuetudinem esse. Conscientias autem eorum conuenio, qui eodem die post coitum eucharistiam accipiunt. Sanctus Augustinus. libr. de ver-

verbis domini, inquit. Iste panis quotidianus est, accipe quotidie quod quotidie tibi prosit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Quãdoquidẽ charissimi si seculum au
S. Augus. li. de uerb. domini. reum inspicere volumus, quãdo sacer Christi sanguis in cordibus fidelium feruebat, Lucas in actis apostolorum narrat, orthodo
Acto. 2. xos omneis quotidie fuisse in fractione panis sacri, audientes verbum Dei. Quãob cau
Anacletus. sam Anacletus papa dicit. Peracta consecratione, omnes cõmunicent: qui noluerint ec clesiasticis careãt liminibus. Sicut apostoli statuerũt, & ecclesia Romana tenet. Fabia-
Fabianus. nus verò postea diminuto fidei feruore indulsit, vt si nõ frequẽtiùs, saltem ter in anno omnes cõmunicẽt. Videlicèt, in pascha, pen
Sotẽr. tecoste, & natali domini. Deniq; Soter summus pontifex, in cœna domini dixit cõ municandũ. de conse. dist. 2. in decre. Inno-
Innocenti⁹ 3. cẽtius. 3. vidẽs quia vbi abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorũ, semel in anno præcepit fidelibus communicare in pascha. Nihilominùs Beatus Augustinus cũ Diuo
S. Augus. Hieronymo, quotidie accipere eucharistiã, nec laudat nec vituperat. Dominicis diebus hortatur fideles, vt cõmunicẽt. De Ecclesiasticis dogmatib⁹. ca. 53. & habetur in decre. de consecra. di. 2. Est magnopere aduertendum,

dum, quod non de sacerdotibus quibus ratione officij incumbit celebrare hoc sacrum
Nota. mysterium, quæstio locum habet, sed de secularibus. Ideò sancti non aiunt. Quotidiè celebrare, sed quotidiè communicare, quod ad seculares pertinet. Hoc eò dixerim, ne quidam sacerdotes tepescāt, & ansam accipiāt, ex sancti Hieronymi, & Augustini sen
Leui.6. tentia, nō nisi rarò celebrare. Verùm ex domini instituto, sacerdos quotidiè ligna subijciebat, ne in altari ignis extingueretur. In quo typo sacerdotes nostri, qui tam eximiā dignitatem acceperunt dogma habēt, ministerium suum exercendi. Equidem nisi corporalis, aut spiritalis infirmitas aderit, à celebratione tanti sacramenti abstinere sacerdos non debet. Quod fusiùs Sanctus doS. Tho.3. ctor expendit. 3.p.q.80.art.7.
p.q.80.ar. ¶ Summa, vbi tot dona nobis rex noster
7. Christus pollicetur, si mundo corde carnē & sanguinem eius bibamus, ius erit, omni pigritia posita, ad altare sacrum frequenter accedere, accedentesque cum iusto Iob di
Iob.36. camus, Ecce Deus magnus vincens scientiā nostram. Nec mirū si sapientia æterna & immensa, scientiam paruam nostram euincat, quippè quæ in conspectu Dei, perinde atq; mera ignorātia est. Magnus dñs & laudabilis

lis nimis & sapiētiæ eius nō est finis, Atqui, Sanctus Gregorius. li. Mora. 27. c. 3. exponens sententiam beati Iob ait. Bene eū vincere scientiam nostrā narrat, quē videri ab omnibus hominibus paulò superiùs dixerat. Quia et sic ex ratione conspicitur, vt magnitudo tamen illius nulla nostri sensus subtilitate penetretur. Quicquid autem de claritate eius magnitudinis scim⁹, infra ipsum est. Et tanto ab eius scientia longe repellimur, quanto eius potentiam nos comprehē disse suspicamur. Verūtamen charissimi, si primi parentes serpenti mendaciter loquenti crediderunt, & comedentes de ligno veito, miserè prolapsi sunt, morti obnoxij, cur Christo Iesu dicenti hoc est corpus meum, & caro mea verè est cibus, ac sanguis meus verè est potus, non credamus, & credentes panem hunc cœlicum comedamus, vt vita æterna potiri possimus? Dæmon vt fur fraudulentus, ex alieno mensam parauit Adæ, at rex noster magnificus sese nobis dedit in cibum. Vnde liquidò comprehendimus versutiam Satanæ dicētis, quod Deus optimus inuidia accensus, prohibuit primis parentibus, ne sumerent de fructu ligni scientiæ bo ni & mali. En, dire tyrāne, seipsum dominus præbuit electis suis in edulium. Tantum

Gene.3.

Gene.3.

Gene.3.

abest,

abest, vt inuidia tactus fructum ligni prothoplasto prohibuerit. Agite charissimi, & frequenter ad hanc mensam opiparã regis nostri Christi cõuolemus, en clamat in hoc
Matt. 11. mirabili sacramento & ait. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. O refectio stupenda in qua bonus pastor amore vehementi, pabulo corporis sui pascit oues vnicè dilectas, & cruore sanguinis suæ sitim earum funditus extinguit. Equidem eucharistia reficit mentem nostram, adeò vt citra Deum nihil cupiamus. Nedùm reficit, vt ide mãnate diximus, sed vehementer fulcit, ac roborat, vegetatque corda nostra, ne in quotidiano bello succumbamus. Parasti in conspectu meo mensam, ait regius Psaltes, aduersus eos qui tribulant me. Enimuerò fratres mei, nulla romphea, nullumque acutissimum iaculum cõmodius in hac mortali vita inueniri potest ad cohercendos Satanę assultus, ad profligãda mũdi, carnis, atq; dęmonis hostilia bella, conterendasque inimicorũ visibilium & inuisibilium molitiones, & varias machinas, quàm hoc sacramentum in quo virtus Dei, Christus Iesus realiter assistit. Itaque mensam hanc salutiferam Deus optimus parauit coram fidelibus suis, tanquam asyllũ & propugnaculũ inexpugnabile. Ecce panis vitæ & intellectus est, intellectũ nostrũ illustrãs, affectũ magnopere charitatis suæ immẽsæ igne inflãmãs. Nempè, si corpus Eliseĩ 4. Reg. 3.
quis mortuũ subinde vt hominis cadauer in mausoleo tetigit, reuixit, cur caro Christi, & panis viuus qui è cœlo descẽdit, dignè sumẽtibus se, non vitam præstet? Qui manducat Ioan. 6.
hunc panem viuet in æternum, ait Saluator: ei incunctanter credamus, nam æterna veritas est, ipsum auidè frequenter edamus, quia fons vitæ est, conuiuis suis bifariàm vitam affatim impertiens. In hoc exilio largiens vitam gratiæ, & in cœlo vitam dabit nobis gloriæ. Quam ipse sua gratuita dignatione nobis impertire dignetur. Qui cum patre, & spiritu sancto regnat, vnus Deus. Amen.

¶ Qui fusiùs de hoc ineffabili mysterio orthodoxis tantummodò à Christo dato, voluerit videre, legat Diuum Basilum. to. 2. S. Basilius.
Nota. regula. 21. capit. 3. & 4. videat etiam. Chrysost. o. in Ioannem. home. 45. August. de verbis dñi secundũ Lucam. ser. 28. Sanctũ Ambro. li. 5. ca. 4. deniq; Sanct. Chrys. ho. 61. ad populum. Ecce fontes ex quibus prudẽs lector quãplurima annotatu digna hau-
rire poterit. Nec aspernãdę sunt annotationes

nes quas addidimus secundę parti declamationis cœnæ domini, quę in quadragesima li nostro extant.

¶ IN FESTO PRÆCVRSORIS domini declamatio septima.

MVlta & propè innumera priuilegia sunt fratres, quibus Christus Iesus ornauit Ioannem præcursorem suum, quorum vnum potissimè insigne fuit amoris præcipui quem erga eum filius Dei gessit. Verùm ad præsentiam sacerrimę suæ matris puer sanctificatus fuit, & natalitio illius Deipara virgo adfuit, brachijs quę
Lucæ. 1. suis virgineis tenuit, & eum benedixit. Eam ob rem signanter Lucas, tempus quo alma virgo in domo Zachariæ fuit non tacuit, vt Mariæ præsentiam intelligamus. Sunt quidem, perfecta Dei nostri opera, vt in arcanis literis legimus. Et suo modo Deifera Maria semper perfectè operata est. Vt ergo Ioannes nasceretur, & Zacharias mutus, linguæ vsum acciperet, antequã domo exiret, oportebat maximè eam tribus mẽsibus inibi manere. Itaque, cum Gabriel summi Dei nuncius almæ virgini dixerit. Hic est mensis sextus, illi quæ vocatur sterilis, perspicuum est, vti Sanctus Ambrosius testatur, quòd virgo Sancta natali Ioannis interfuit, & tanqàm filium ipsum habuit. Vt ergo aliquid de mira ac præcellenti sanctitate præcursoris loqui valeamus, matrem Dei provoluti precemur, vt suo interuentu Christus gratiam nobis impertiat, dicentes. Aue Maria. &c.

S. Ambro.

¶ Equidem charissimi vehementer stupeo de hoc egregio sancto sermonem habere, quem tantopere rex regũ Christus sic euexit, sic mirabiliter ore suo sacro encomia eius deprõpsit. Quid obsecro homuntio, ne dicam vermiculus humi reptans de tam pręclaro viro fari possit, vbi filius Dei verbum æterni patris, eius facinora, non cursim, aut breui methodo, sed longo sermone narrabit? Inter natos mulierum, inquit dominus, Matt. 11.
non surrexit maior Ioanne baptista. Sed qui minor est in regno cœlorum maior est illo. Quid vnquàm glorioſiùs, præcellentiùsve, de Beato Ioanne dici potest? Vnde iure optimo Diuus Hieronymus, respon- S. Hier. to. 3. ad Algas siam.
dens duodecim quæstionibus, quas mulier sancta Algasia ei proposuit, in prima respõsione sic ait. Cumque inter natos mulierũ,

Christus nullum asserat Ioanne surrexisse maiorem se, qui de virgine procreatus est maiorem esse commemorat. Siue omnem angelum in cœlis qui minimus est, in terris cunctos homines anteire. Itaque qui maiorem Ioanne inuenire cupit, vel angelum in cœlo quærat, vel in terra Christum Iesum angelorum dominum intueatur. Erat quidem tunc Saluator non magnæ fidei in hoc regno cœlorum, ideſt, in hac
Mar.6. ecclesia. Imò filius Ioseph fabri putabatur, ideò se minorem in regno cœlorum appellat, hominum æstimationem recensens. Nihilominus Ioanne longè maior erat, quia ipse rex, Ioannes verò miles eius, ille sponsus ecclesiæ, Ioannes amicus sponsi. En patres, quàm sit magnus vir iste de quo solenne festum celebramus hodie, de cuius natiuitate orthodoxi mirum in modum exultant, quin & infideles Sarraceni, & Tar-
Lucæ.1. cæ, huius lætitiæ expertes non sunt. Dicente Gabriele: Multi in natiuitate eius gaudebunt. Faxit Deus optimus, vt in hac celebritate spiritali gaudio affecti, aliquid de ingenti sanctitate præcursoris fari possimus, eumque pro modulo nostro imitari. Sacra euangelij lectio sic habet.

¶ Helisabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium.

Euangeliū Lucę.1.

¶ Mirum sanè, quàm amussim euangelistæ beati Ioannis, describant, tùm natiuitatem, tùm circunciſionem, nomen, habitationem in eremo scalenti, victum & vestitum, deinque prædicationem eius, & mortem. Quæ omnia non nisi spiritu domini afflati, tã exacte euangelistę dictarunt. Equidem eosdem habuit chronistas baptista, quos & Saluator mundi habere dignatus est. Id quod nõ parũ cumulũ gloriæ, & laudis sancti huius adanget. Ait ergo Lucas. Helisabeth impletũ est tẽpus pariendi, & peperit filiũ. Ac si dicat, aduentante tempore, quo fœtum suũ ederet Helisabeth, infans natꝰ est. Vnde certam fidem puerti ortus fecit oraculo diuino. Per animpho Gabriele dicente Zachariæ. Lucæ.1. Vxor tua pariet tibi filium. Tam sunt vera, & infallibilia summi numinis promissa, vt cœlum, & terra, quippè quæ in æternum stant, transeant, verba autem Dei defficere non possunt. Vnde dominus ipse ait: Quæ Psalm.88. procedunt de labijs meis non faciam irrita. Et in alio psalmo. Fidelis Deus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Vtinam talem ac tantum

Nota.

parentem nos filij imitaremur, fidelitatem quam in sacro baptismo Christo promisimus in operibus sanctis seruantes. Vèh nobis quique vt posteri Adæ, serpenti fallaci credimus, mundi iniqui promissiones vltrò amplectimur, regis nostri Christi mandata, & promissa post habētes. Exclamat regalis propheta, & quidem rectè. Filij hominum, vsquequò graui corde? Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? hæbraicè. Filij viri. Sic appellare solent hæbræi, homines claros, atque insignes. Vanitatem ac mendacium, conatus irritos, & inanes vocat, quibus frustrà impij assiduè exeruciantur. Fallunt planè eos cogitationes illorum, & passim seducunt. Vsquequò piger dormis? Vsquequò dormitabis? Paululùm dormies, paululùm dormitabis. Mendacium dimitte & veritatem sectare. Mandata Dei imple, & pollicitationib⁹ eius fidens. En quod Zachariæ spopondit Deus compleuit, quamuis Helisabeth sterilis & annosa erat. Quæ do quidem opes, voluptates, & honores mãdi vani sunt, & amatoribus suis mentiuntur. Tantùm abest, vt nos fideles quæ vana sunt diligamus. Cæterum, iuxta Beatũ Ambrosium plenitudo dierum nusquã in sacra scriptura legitur, nisi in generatione iustorum,

Genes. 3.

Psalm. 4.

Prob. 6.

rum, plenitudinem habet iusti vita, inanes verò sunt improborũ dies. Eam ob rem de Helisabetha Lucas ait. Impletum est tẽpus pariendi. Huc tendit quod de Abraham legimus. Mortuus est in senectute bona plenus dierum. Sub hæc si altiùs rem contemplemur, Helisabeth anima sancta est, quæ sanctum desiderium, siue in oratione, siue verbum Dei audiens dño opitulãte cõcipit. Hinc in Esaia scriptũ est. A facie tua dñe cõcepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritũ salutis. Mira res, à facie dñi anima concipit, nã nisi dominus respiceret Petrum ter negantem, optimum suum magistrũ, ille neutiquã egressus foras, amarè fleret. Tunc sanè fidelis quisque quanuis cum dolore, fœtum, idest, sanctũ desideriũ edit, quando iustè operatur. Atqui, impij præposterè se habentes, & si sanctum aliquãdo concipiunt desiderium, opere illud non cõplent. De quibus perpulchrè dixit Esaias. Venerunt filij vsque ad partum, & non erat eis virtus pariẽdi. O quot sunt fideles, quippe qui magna & excelsa operari decernunt, nihilominùs tempore operandi veniente, deficiunt nihil bonum operantes. Ij veluti Rachel in partu moriũtur. Quoniã declinauerunt in te mala, cogitauerunt consilia

Genes. 25.

Esai. 25.

Esai. 37.

Figura. Genes. 35.

Psal. quæ non potuerunt stabilire. Enratio propter quam operari nequeũt impij quod instituerant. Quandoquidem anteacta mala eorum vita, impedimento illis est. De probis virisautem scriptum est. Habentes fructumvestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam. Quantum autẽ gaudij Helisabeth partus vicinis conciliauerit, sequentia indicant.

Ro.6.

Text. ¶ *Et audierunt vicini, & cognati eius, quia magnificauerat dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.*

¶ Meritò accurrunt complures & puerperæ congratulantur, quippè quam sterilem sciebant, atque annosam. Equidẽ ratio ipsa postulabat, vt in ortu illi⁹ iubilarẽt omnes, qui ad plurimorum bonũ natus fuerat. Vnde Ambrosius dicit. Habet sanctorũ officio

S. Ambro. lætitiã plurimorum, quoniam cõmune est bonum. Iustitia enim cõmunis est virtus, & ideò in ortu iusti, futuræ vitæ insigne præmittitur. Nec absre communionem sanctorum in symbolo profitemur, nam regalis

Psal. 118. propheta perbellè ait. Particeps sum ego omnium timentium tc. Obmutescant hæ-

rætici nostræ tempestatis, qui ore improbo merita sanctorum negare audent. Omnes vnum corpus sumus in Christo, ipse verò caput nostrum est, de cuius plenitudine omnes recipimus gratiã, pro gratia. Quid plura nedum Christus Iesus caput nostrum est, nosque membra eius, sed etiam caput angelorum dicitur, iure optimo. Sanct. Thom. 3. part. quæst. 8. artic. 4. Adhæc cognatorum & vicinorum charitas hîc clarescit, quia de bono Helisabeth vehementer gaudẽt. Charitas, ait Paulus, non est inuidiosa, nec agit perperam, O lethalem pestem, quæ penè omnes inuoluit. Cauete fratres nè fortè in hoc labyrinthum, & diaboli laqueum dilapsi pereatis. Scriptum est. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. Videte authorem inuidiæ, non alium nisi dæmonẽ fuisse. Qua tactus parentes primos tentauit, & prorsus euicit. Nempè, tristari de bono alieno potiùs dæmonis, quàm hominis est. Quod autem hoc scelus sæpè mortale sit, indicat Sanctus Iob dicens. Parulum occidit inuidia. Eam ob causam inter capitalia delicta inuidiam adnumerat. Sãct. Grego. libr. 31. mora. Itaque ex suo genere inuidia peccatum mortale est, quanquàm ex imperfectione actus, vel consensus,

Ioan. 1.

S. Th. 3. p. q. 8. ar. 4.

1. Cor. 8.

Sapien. 2.

Iob. 5.

aliquãdo venialis culpa sit. Sunt planè multi motus in sensualitate existentes, qui tantùm peccata venialia sunt. S. Thom. 2.2.q. 36.ar.3. Nos ergo fratres inuidiam omnem depellentes, charitatem habeamus. Cui peculiare est, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus, ceu Paulus apostolus testatur. Et quia cognati, & vicini Helisabethę omnis inuidiæ erant expertes, & charitate syncera flagrabant, gaudent cum puerpera gaudente, atque exultant valde. Gratias in exhaustas Deo optimo reddunt, quippè qui sua gratuita donatione sic magnificarat misericordiam suam cum illa. Magnificè quidem cum illâ operatus est dominus, nedùm sterilitatis oprobrium ab ea auferẽs, nã sterilis in Israel maledicta erat, sed prolem virilẽ dedit ei, quod magis lætificare solet parentes. Nunc de circuncisione, & nomine infantis accuratè scribit euangelista.

S. Th. 2.2. q. 36. ar. 3.

Text. ¶ *Et factum est in die octauo, venerunt circunci dere puerum. Et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit. Nequaquàm, sed vocabitur Ioannes.*

¶ Iuxta

¶ Iuxta legis præscriptum infans circuncidendus erat die octauo à partu matris, alioqui quicunque ille esset peribat de populo Dei. Quæ quidem circuncisio, siue puerorũ tormẽtum immane, à tempore Abrahæ cœpit. O iugum graue nimis, o legem terribilem, quam olim dedit dominus populo illi, vt aliam legem amoris auidiùs obtarent, & gemitibus, & lachrymis assiduis expeterẽt. O Iesu bone, & hominum amantissime, grates tibi fideles tui innumeras impẽdimus, quòd tam seueram legem in te implens, nos abonere legis liberasti. Prębens nobis sacramẽtum baptismi, in latice illo sacro abluti, nedum noxa originalis tollitur, sed abundè gratia orthodoxis vtriusque sexus infusa, ianua cœli è vestigio nobis aperitur, dicente Apostolo. Quotquot baptizati estis, Christum induistis. Sed de ijs vberiùs in festo circũcisionis pueri benedicti Iesu diseruimus. Sat sit, ad obstruenda Hebræorum, & hæreticorum ora, illud ob oculos habere, quod Apostolus comminatur. Si circuncidamini, nihil Christus præfuit vobis. O nimium infœlicem, cui ieiunia, orationes, sanguis, & mors filij Dei nil prodest. Mira res, medicamen quod olim salubre erat, versa vice factum est lethale venenum in præ-

Gene. 17.

Baptismus

Gal. 5.

S.Th. 3.p q.37.ar.1

clara lege noua. S. Thom. 3. part. quæst. 37. artic. 1. Circuncisus ergo fuit Ioannes, qui circuncisione minimè indigebat, eò quòd originale peccatum non habebat. Imo sacra virgine salutante Elisabeth, Ioannes repletus Spiritu sancto, velut angelus promisit Zachariæ, iã amicus Dei effectus aliquid melius circuncisione accepit. Atqui, ob scãdalũ, quod maximè vitandũ docet Saluator, puer sanctus aliorũ puerorũ more circuncisus fuit. Erudiunt nos in hoc parentes eius,

Dogma.

vt cuncta quæ in lege præcepta nobis sunt adimpleamus. Quin & legislator ipse Christus, octauo die cruorem sacrũ suum fudit, nedum vt factus sub lege, eos qui sub lege erant, redimeret, & liberaret ab onere legis, vt tetigimus, sed vt nobis exemplo foret, in mandatis Dei adimplendis. Cæterum, cognati contendebant, vt puer Zacharias appellaretur, quò memoria patris in filio remaneret. Talis est hominum genius, & natura talem affectum inseuit animis eorum, vt memoriam sui relinquat, quanuis mortales se agnoscant. Celebremus nomen nostrum, aiebant homines illi post diluuium,

Genes. 11.

antequam diuidamur in vniuersas terras. Ideò dominus linguas eorum diuisit, & sic confusi ab ædificatione cessauerunt. O superbiam

perbiam filiorum Adæ, audite vel improbos viros quid dicant. Nomen nostrum ob liuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Et in Psalmo. Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges. Quærite ergo nomen & memoriam, non in mundo labenti, sed in cœlis, vbi nomina electorum conscripta sunt. Nam in memoria æterna erit iustus, & ab auditione mala non timebit. O quot labores, quot pericula rex Alexander pertulit, quatenus memoriam sui in hoc seculo relinqueret. Idque Romanis contigit, post tot partas victorias. Verùntamen frustrà labores & impensam consumpserunt, funditùs deleta est memoria eorum. Enimuerò comminatio illa adimpleta est. Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Pulchrè autem vir iustus Iob de superbis inquit. Memoria vestra comparata est cineri, & redigentur in lutũ ceruices. Quæ omnia sancta Elisabeth numine affiata diuino apprimè intelligens, viriliter obsistẽs cognatis dixit. Nequaquã Zacharias vocabitur filius meus, sed Ioannes. Perinde dicat. Nouus homo est missus à Deo, nouum arcanum mundo nuntiaturus, nouo nomine appellandus venit.

Psalm. 72.

Psal. 111.

Deut. 32.

Iob. 13.

Nota.

Notat

Notat hic Sanctus Ambrosius quod Elisabeth per prophetiam dicit, quod non didicerat à marito. Quique ob incredulitatem suam, non modo affatu, sed auditu orbatus
Luc. 1. est, Gabriele asserente. Eris mutus & nō poteris loqui, donec, hæc omnia fiant. Vos fratres verbis Dei credite, & incunctanter sententiæ sanctæ Romanæ ecclesiæ acquiescite, vt loqui valeatis magnalia Dei. Credidi,
Psal. 115. ait Dauid, propter quod locutus sum. Verùm causalis illa dictio, propter quod magnam emphasim habet. Haud dubito, eam infideles quàm hæretici muti sunt, & linguæ vsum habere nequibunt, quandiu, fidem non habuerint. Mira res, non cognati decreto mulieris sanctæ cōsentiunt, sed adhuc instant dicentes.

Text. *¶ Nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.*

¶ Quod non cesserint authoritati matris consanguinei, sed è regione contenderint, mirum non est, sunt planè cognati nostri nisi spiritum Dei habeant, satis onerosi, quin & Saluatorem nostrum fratres eius adorint sermonibus ausi sunt dicentes. Ostende te
Ioan. 7. ipsum mundo. Vêh qui hodie pluris faciunt nomen Zachariæ quàm Ioannis. Veterem circun-

circuncisionem obseruantes, neomenias & lotiones, dies festos, delectum cibo & alia id genus, quæ planè Christo obeunte in cruce abolita sunt. Ij stultè clamant. Nomē nouū Ioānis, nolumus, veterem Zachariam volumus. Quos sanè redarguit Petrus & meritò eos taxat. Quid tentatis Deum imponere iu- Acto. 15.
gum super ceruices eorum, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus? In lege quidem sancitum erat. Aduenientibus nouis, vetera proijcietis. Quod Hebræi efficere nolunt, mordicus legem suam veterē tenentes. In controuersia hac quæ inter puerperā & cognatos erat, patrem pueri consulunt, etsi mutum.

Text. *¶ Innuebāt patri eius quem vellet vocari eum, & postulans pugillarem, scripsit dicens. Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.*

¶ Videtis quomodo auditu priuatus fuerat, alioqui non nutibus ei loquerentur. De re dubia interrogantes cognati. Hic magno Religiosi.
pere notandum est, potissimè apud religiosos, quod vates mutus, vocem domini generat. Vt quàm sit frugiferum, atque proficuū silentium monacho intelligant. Verum qui

à collo-

à colloquio humano non abstinet, cum domino multum loqui haùd potest. Quo attinet illud Esaiæ. In silentio, & spe, erit fortitudo vestra. Vnumquodque verbum suum habet pondus, & annotatu dignissimum est. Tacente vtique lingua mens fortior fit, & altiùs volat orationi vacans. Hinc spes suboritur sancta, qua mirum in modum cor nostrum roboratur. O mira silentij virtus, in qua victoria nostra, & fortitudo sita est. Sabbato discipuli siluerunt, teste Luca. Nam sabbatum delicatum, & faustinus dies pacis nostræ, tempore silentij celebratur. O fratres mei quas delitias Deus optimus largitur eis qui linguam suam omni solertia custodiunt. Nempè, aquæ Siloe cum silentio currunt, & has horret garrulus, & linguosus. Nonne lingua ignis est? Et vniuersitas iniquitatis? Videte diram belluam, lenum & serpentum feritas domatur, linguam autem nemo, nisi ope cœlesti frenos, domare potuit. Summa. Bonum est cum silentio præstolari salutare Dei. Atqui, Zacharias tabellas pugillares, intellecta re, poposcit, vt literis indicaret, quod lingua non valebat. Quibus allatis, in hunc modum scripsit. Ioannes est nomen eius. Equidem Ioannes gratia Dei, vel gratiosus, authore Chry-

Esa. 30.

Luc. 23.

Esa. 8.

Iacob. 3.

Chrysosto, interpretatur. Et rectè à gratia nomen sortitur, qui vltra legem communem, sterili, & vetulę datus est à Deo. Rursus iure à gratia nomen ei est impositum, qui fontem gratiarum omnium ostensurus venerat, adeò vt in ripa Iordanis voce magna grandique affectu tonaret. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Itaque accommodatum nomen ei datum est, non ab hominibus, sed à Deo. Obseruandum quod olim dominus solebat illis nomina imponere antequàm nascerentur, qui magni apud eum futuri essent. Sicut Isaac, Iosias, & alij nomen suum antediem natalis sui habuerunt. Hinc Ioanni qui Christum præsentem iam orbi indicare & prædicare debebat, nomen hoc impositum fuit diuinitùs, ante natiuitatem suam. Nos autem hìc discamus charissimi, in rebus prosperis, in temporibus lætitiæ, Dei mandata non obliuiscì. Magna enim erat apud Zachariam & Helisabetham alacritas, pro puero nato, nihilosecius non negligebant summi numinis mandatum. O quàm præposterè ipsi agimus, sanè dum omnia arridenț, & quæ cupiebamus à domino accipimus, subinde præcepta Dei post habentes

s. Chryso.

Ioan. 1.

Dogma.

habẽtes stertimus, ac negligimus. Quid plura? Spiritalem circunciſionem non negligamus, ſed omnia ſuperflua amputemus oportet. Ita vt nec os loquatur quam deceat, nec auris, vana aut lubrica verba ſponte audiat, oculus item illicita non videat. Tunc haùd
Ioan. 1. dubiè, nomen gratiæ accipiemus, quin potiùs filij altiſsimi vocabimur. Et mirati ſunt vniuerſi. Mirantur omnes, tum ex nouitate nominis, tum ex mutua concordia partẽtum. O quantum admirationis cõciliat vnitas, & pax coniugatorum. Quantum horroris adfert litigium & contentio inter eos,
Eccle. 25. quos dominus coniungit. Oraculum ſapiẽtis attentiùs audiamus. In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata, coram Deo & hominibus. Concordia fratrũ, & amor proximorum, & vir & mulier ſibi bene conſentientes. Singula, ni fallor, ſingulãrem energiam habent, & latiſsimus campus concionatori patet. Nobis verò nõ vacat cuncta proſequi. Vxorati ſibi bene conſentiant, vehementer oportet, ne honorabi
Heb. 13. le connubium ad iudicium eis ſit. Ne forte eis contingat quod infœlici homini euenit, quippè qui ad cœleſte conuiuium vocatus
Luc. 14. procaciter reſpondit. Vxorem duxi, ideò non poſſum venire. O execrandam impudentiam,

dentiam, matrimoniũ ſanctũ eſt, & à Deo in paradiſo inſtitutum, à Chriſto Ieſu in Cana miraculo magno honoratũ, & conſtitutũ. Quid cauſaris? Nẽpè, humana nequitia tãta eſt, vt antidotũ vertat in venenum, & quod ſanctum eſt, homo improbus eo vtatur peream. Hæc ſunt genimina viperarum, vt baptiſta zelo mirabili accenſus dicebat. At Zacharias & Eliſabeth incedebant in mandatis Dei, ſine quærela viuentes, vti pulchrè Lucas narrat, eam ob rem ſibi conſentiebant, & in ijs quæ grata erant Deo non diſſidebant. Admirantur hæc intuentes, perinde ac de re noua, & ſtuporis digna.

¶ *Apertũ eſt os Zachariæ illico, & lingua eius, & loquebatur benedicẽs Deũ.* Text.

¶ Mirabile dictu, quàm ſit potens ſancta fides, linguã quã incredulitas ligauerat, fides mirabiliter ſoluit. Enimuero ſententia illa veritatis plena eſt. Per quæ quis peccauerit, per hæc & torquetur. Lingua ſignum à Ga Sapien. 11
briele petijt dicens, in quo cognoſcam hoc? & in lingua ſignum ei datur, vt nos caneamus, & nullatenus ſigna aut miracula, ad Nota.
fidem vendicandam poſcamus. Signa, ait Apoſtolus, data ſunt, non fidelibus, ſed infi-

delibus. Hinc dominus in suos persequutores inuehitur. Generatio prauа & adultera signum quęrit. O summi numinis largitatē, ó totis nisibus laudandam Dei nostri munificentiam, non solùm ablata restituit Zachariæ iam credenti, vt probè Sanctus Ambrosius notat, sed insperata præstitit, prophetię donum illi impertiens. Quando quidem misericordiæ parens Deus noster, dum corripit suos, tunc maiora beneficia illis lubēsimpendit. Exemplo nobis sit vir iustus Iob, cui post calamitatem illam magnam, Deus cuncta duplicia restituit. Nouit dominus mutare sententiam, si nos in melius mutemus vitam. Sic Zachariæ contigit. Quamprimùm oraculo Gabrielis credidit, Deus optimus eius misertus est. Præterea obseruate meci fratres, & altius expendite, quàm fuerit Ioannes sanctitate & virtute præditus, quando nomē eius tantā vim habuit, vt illo mortuis literis exarato patris lingua mirabiliter soluta est. Planè subinde vt pater scripsit Ioannes est nomen eius, os illius apertum fuit. Cæterum videtur mihi fides Zachariæ non absimilis fidei Thomæ, quippè qui aliud vidit & aliud credidit, hominē vidit, & tetigit, & Deū verū mūdi huius Saluatorē fore credidit. Quas ob res stupēs exclamauit. Dūs meus,

Matt. 12.

Iob vltim.

Ioan. 20.

meus, & Deus meus. Ad eundem modū Zacharias credens, aliud vidit, quia puerum filium natum iuxta angeli vaticinium intuitus est, tamen quod esset futurum Christi Prophetam & præconem spiritu Dei afflatus asseruit & credidit: ideò Spiritu sancto repletus clamauit. Et tu puer Propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciē dñi parare vias eius. Loquebatur benedictēs Deū: iuxta illud. Laudationē dñi loquetur os meū. Et iterū, semper laus eius in ore meo. Vtinā tale exēplar ipsi sectantes nobis alius linguæ vsus nō esset. O si semper loqueremur rectè, sanctè, & magnalia Dei nostri personantes, pro tot beneficijs susceptis ei grates ageremus, virum sanctū Zachariam imitātes. Ni fallor, ob id linguæ vsum à domino accepimus, vt laudes innumeras creatori nostro persoluamus, vt peccata nostra quāuis libet atrocia, confessori referemus, vt proximis salubria consilia exhibeamus. Quis sapiēs & custodiet hæc? Agite charissimi, & sumopere cōtendite, habenas linguę vestrę ne laxetis, ne forsitā execratio illa in vobis locū habeat. Sicut nouacula acuta fecisti dolū: & iterū. Lingua tua tota die cōcinabat dolos. Vę, & iterū, væ illis, de quibus Dauid ait. Venenū aspidū sub labijs eorū. Memen

Luc. 1.

Psal. 33.

Linguæ vsus.

Psal. 49.

tote fratres infœlicis diuitis, qui cum totus gehennæ flãmis vreretur, signanter de linguæ cruciatu conquæstus aiebat. Crucior in hac flamma, obsecro pater Abraham, vt mittas Lazarum, qui digito suo in aquam intincto, refrigeret linguã meam. Ecce plus tormenti patitur improbus in lingua, qua haùd dubiè plura patrarat scelera. Quid quod in Apocalypsi legimus de dãnatis? Mã ducabunt linguas suas præ dolore. Summa. Qui ergo vult vitã & diligit dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo. Et labia sua ne loquantur dolum. Notanter ait, coerceat linguam suã, eò quòd nisi timoris Dei fræno eã quis cohibeat, ceu leena vinculis confractis, omnia dilacerat atque deuorat. Loquebatur Zacharias, benedicens Deum, quoniam Spiritus sanctus in illo erat, cuius ope lingua gubernatur. Sequitur.

Luc. 16.

Apoca.

Psal. 33.

Text. ¶ *Et factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierunt in corde suo dicentes. Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo.*

¶ Ratio

¶ Ratio id deposcebat, vt populus qui in tacitumitate Zachariæ miratus est, stupueret etiam ipso loquente. Timor ille sanè admirationem ingentem indicat, quæ tot gestis nouis orta est. Admiramur dum effectum intuentes causam ignoramus, vt in eclypsi contingit, de quo vehementer admiratur rudevulgus, viri autem literis candidati non ita, eò quòd causam haud ignorant. Itaque timor ille qui astantes inuasit, non fuit seruilis, aut mundanus, sed filialis, quippè qui, ex ipsa charitate tanquàm ex matre generatur. De quo timore scriptum est. Initium sapientiæ timor domini: & alibi. Timor domini expellit omne peccatum. Quid multis immoror? Timor hic nedum in via hac calamitosa, sed in patria manet: iuxta illud. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi: quin & in Iob legimus. Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nutum eius. Vbi Sanctus Gregorius lib. 17. moral. De virtutibus cœlestibus hoc exponit, qui admirantur Deum supra se existentem, & eis incomprehensibilem, nec erit timor ille à malo quod accidere potest, sed tenens in bono quod amitti non potest. Sanctus Augustinus lib. 14. de ciuitate. Quod vberius tractat Sanctus Thom. 2.2.q.

Nota.

Timor filialis.

Eccle. 1.

Psalm. 18.

S. Gregor. li. 17. mor.

S. Th. 2.2 q. 19. ar. 11.

2.2.quæst.19.art.11. Timeamus & nos fratres, nam procul dubio horrendum est incidere in manus Dei viuentis, vt optimè admonet Apostolus. Timeamus, inquam, etsi Heb. 10. Saluatorem nondum vti patrem benemeritũ amamus, saltim vt iudicem venturum, quique reddet vnicuique iuxta opera sua: metuamus sic, vt mandata eius seruemus. Nonne Moses & Aaron quia non glorificauerunt Deum ad aquas, arcentur ab ingressu terræ tam diu desideratæ? Beatus homo qui semper est pauidus, ait Sapiens. Timebãt ergo cognati & vicini, per montana Iudeæ audientes tot mirabilia, quæ dominus operabatur in domo Zacharię, ponentes ea in corde suo. Ecce charissimi vbi collocanda sunt opera Dei & illius verba, nempè, in corde, non in aure, aut in lingua tãtùm, sed in visceribus nostris, tales quidem arbores, tali terra opus habent, quo fructus vberes mos proferant. In corde meo, ait Propheta, abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. O fœlix anima quę vbique ceu sagittas acutas egregia Dei opera, & candida verba gestat. Sponsi dogmata iam audiamus, & audiętes, quàm primùm opere illud impleamus fratres. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuũ: quia

Deut. 32.

Dogma.

Psal. 118.

Cant. 8.

quia fortis est vt mors dilectio. En cor nostrum postulat, in quo sponsus quiescere summopere cupit. Rursus in brachio morari petit, vt non modò interne eum diligamus, sed externè vitam nostram amore eius componamus. Sed iam quid inuicem admiratione rapti homines illi loquantur videamus.

¶ *Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo.* Text.

¶ Manus domini alicui fauet, dũ insignem gratiã, & opẽ ei tribuit: vnde in Exodo scriptũ est. In manu forti eduxit nos dominus de terra Ægypti, & de seruitute Pharaonis. Exod. 13. Ecce manum domini vocant Hebræi singularem gratiam, quam ab illo susceperũt: sed huic quæstioni, admodum graui, in secunda parte huius declamationis latiùs respondere nitemur.

¶ Et apertum est os Zacharię, dixerat prius Lucas, nũc subnectit maiora valde, dicens.

¶ *Et Zacharias pater eius, repletus est Spiritu sancto, & prophetauit dicẽs. Benedictus dñs Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.* Text.

¶ Agite fratres obsecro, & posthac nemo diffidat, nemo veterum delictorum conscius diuina premia desperet: est planè Deus noster suapte natura pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui-
Ezec. 18. que per Ezechielem quotidie voce grandi tonat. Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat. Quis adeò stupidus, qui non admiretur? Zacharias, eloquio, & auditu orbatus, quia fidem angelo Gabrieli non dedit, non modò loquitur, sed affatim Spiritus sancti gratiam nactus, tum de Messia Christo Iesu, tum de Ioanne encomia egregia depromit. Fulgebat in eo prophetiæ donum, eò quòd plenus erat Spiritu sancto, veluti euangelista constatur. O mirà & omnibus laudanda Dei nostri bonitas, cum fœnore ablata restituit. Miror sanè & stupeo quoties verba illa lego. Si gens illa egerit pœni-
Hiere. 18. tentiam à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui facere eis. Vidistis sæueritatem quæ loquelam ademit, videte iam bonitatem Dei, quippè quæ cum dono prophetico illam restituit. Benedictus dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ: vbi Origenes. Plenus
Origenes. Spiritu

Spiritu Sancto Zacharias, duas prophetias generaliter nuntiat, primam de Christo, alteram de Ioanne, in quibus quasi de præsentiam versarentur in mundo, loquitur. Visitauit quidem plebem suam, perinde atque longa infirmitate tabescentem, & quasi venditam sub peccato, vnici filij sui sanguine redemit: idque, quia proximò Zacharias faciē dum putauit, more prophetico, tanquā iam factum enarrat. Visitauit Israelitas, quia ad oues venit quæ perierāt domus Israel: nec non & visitauit spiritales Israelitas, ideſt, fideles qui digni fuerint hac visitatione. En Genes. 37.
fratres, frater noster Ioseph, quem pater misit in mundum vt redimeret nos, & assereret in populum suum. Iam arca Dei venit in castra vlulent Philistim, ingemiscant dæmones cruenti, & cœlorum ciues iubilent, gratias innumeras Christo Iesu exhibētes, qui sua gratuita dignatione, nos inuisere digna tus est. Et de euangelio hactenus.

¶ SECVNDA PARS DECLAmationis. the. *Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo.*

GRAVIS VTIQVE quæstio, inter vicinos & cognatos sanctæ Helisabeth versatur, nec abs re, cum tam mira, tamque stupenda, & à seculo non audita, de puero benedicto Ioanne rumor hac & illac spargebat. Anus stérilis filiũ quẽ ediderat lactabat, pacer Zacharias aliquì mutus, arcana Dei optimi vaticinatur, de Messia tamdiũ desiderato sanctissimum nuntium insonat, & alia id genus noua per montana Iudææ enarrantur: quæ ob res iure stupescunt populi, & vel ato niti rogant dicentes. Quis putas puer iste erit? Tanquàm si dicerent: nihil non præter morem videmus in natali huius infantis heri, nihil non præ se fert diuinam virtutem. Quid volunt sibi tot prodigia, quibus puer hic insignitur? Quis nam futurus est puer iste? Quandoquidem nemo prophetarum æquè prodigiosè vitam hanc auspicatus est. Verùm ipsa rerum miracula palàm indicant, hæc omnia geri qpe diuina, quæ puero adsit ad res summas delecto. Nec temerè hæc ratiocinabantur; nam verè manus Dei summi comitabatur eum, & erat in puero, ac per puerum in parentes sese exercebat, longè mirabiliora suo tempore

Nota.

Ioannis laus.

pore proditura. Atqui, vti in natalicio principis accersiri solent sapientes viri, & literarum callentissimi, qui de infante nato futura coniectari valeant: quippè qui, intervera quædam, multa falsa miscere solent. At nos sapientissimos viros, omni fide dignos vocabimus, qui verissima nobis de puero sancto Ioanne recensent. Principiò ergo Gabrielem Archangelum accersamus, quique Salomone sapientior, à domino creatus est. Is, inquam, optimè depinxit Ioannis raras virtutes, & magnitudinis sanctitatem, velut pinicilo delineauit.

Collatio.

¶ Ait ergo Gabriel sacerdoti Zachariæ ministerio suo in templo fungenti. Vxor tua Helisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem. Erit enim magnus coràm domino: vinum & siceram non bibet. Et Spiritu Sancto replebitur, adhuc ex vtero matris suæ: & multos Israel conuertet ad dominum Deum ipsorum. Ipse præcedet antè illum, in spiritu & virtute Heliæ: parare domino plebem perfectam. Nisi fallor, egregia sunt & cognitu digna quæ in laudem Diui Ioannis nunc cœlestis nuntius enarrauit: quæ quidem vel sola sufficerent, vt præcursoris

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

domi.

domini, tùm sanctimoniam, tùm præclaram dignitatem, omnes orthodoxi intelligant. paulatim ea rimari incipiamus, quãquã pro dignitate encomia sanctissimi baptistæ recensêre nemo valeat. Gabriel è cœlo mittitur, vt conceptionem, & natiuitatem tanti viri adnuntiet. Quid, quod in veteri testamẽto id de paucis memoriæ proditum est. De
Genes. 17. Isaac, & Sâsone hoc legimus, qui viri famosi
Iudi. 13. fuere. Quid quod idem nuntius qui sacerrimæ virgini faustissimum nuntiũ, & vniuerso orbi stupendum attulit, is ipse Beati Ioannis natiuitatem lætabundam patri suo retulit? Quod, teste Bernardo, plurimum excel-
Dani. 7. lentiæ Ioanni confert. Millia millium ministrãt Deo nostro, veruntamen nullus missus est Zacharię, nisi archangelus Gabriel. Vocabis nomen eius Ioannem. En ingens argumentum sanctitatis huius pueri, cœlitus nomen datur, quo nomen illius magni æstimetur, dùm non ab hominibus, sed à Deo per angelum pronuntiatur. Eccenon modò Gabriel natiuitatem præcursoris nũciat, vt de Samsone scriptum est, sed nomẽ eius protulit, vt eximiæ sanctitatis eius sit symbolum. Sic de Cyro rege Persarum
Esai. 45. Esaias vaticinatus est. Hæc dicit dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi manũ dex-

dexteram, vt subijciam ante faciem eius gẽtes. Hic libertate donauit populum domini, & typũ habuit Christi Iesu, qui vniuersum orbem liberauit. Itidem Iosias rex, cuius no- 3. Re. 13.
men per quendam virum Dei fuit reuelatũ, sedulò cultum Dei auxit, qui & figurã prætulit Saluatoris nostri. Ad eundem modum Beati Ioannis nomen, ante natale eius præ-
nunciatum est: quoniam magnalia Dei vniuerso orbi erat nuntiaturus. Vbi aduertendum, quod nomina debent proprietatibus rerum respondere. Hinc. 4. metha. habetur. *Nota.*
Ratio quam significat nomen, est diffinitio, quæ designat propriam rei naturam. Vnde liquet, quòd nomina quæ aliquibus diuinitus imponũtur, semper significant aliquod
Gene. 27. gratuitum donum eis datum: vt in Abrahã, *Matt. 16.*
& in Petro perspicuum est. Abrahæ dixit dominus appellaberis Abraham, quia patrẽ multarum gentium constituite. Petro verò, ait Saluator. Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam. S. Tho. S. Tho. 3.
3. par. q. 37. ar. 2. Cæterum fratres si paulò *p. q. 37. ar.*
altius annunciationem Baptistæ considera *tic. 2.*
re lubet cum Bernardo, profectò almę virginiintra lares proprios angelus loquut⁹ est.
At Zacharię sacerdoti in templo sancto Gabriel apparuit, & præconia mira de Ioanne
assa-

affatur. Sed de annũtiatione & nomine præcursoris sit satis. Sequitur.

Text. ¶ *Erit magnus coram domino.*

¶ Vidistis fratres, quàm commodè datum est nomen nouum ei qui doctorem legis nouæ Christum erat ostensurus. Par enim erat vt nomen à gratia acciperet, & Ioannes appellaretur, qui fontem gratiæ indicare venerat, & agnum Dei demõstrare, de cuius plenitudine omnes accepimus gratiã pro gratia. Lex & prophetæ, ait dominus, vsque ad Ioannem. Ergo limes & terminus veteris legis, & initium nouæ Ioannes fuit. Hinc scriptum est in Esaia. Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio noua & nunc orientur. Quid lucidius de lege gratiæ dici potuit? ad rem. Erit magnus coram domino. Ecce magnum & inæstimabile elogium Beati Ioannis. Enimuero parui refert, vt quis magnus sit coram hominibus, quorum excellentia & magnitudo frustranea est. Nonnè omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni? Quid fragilius, aut inanius fœno, aut flore eius? Hinc Alexander magnus qui tot victorias ingenti labore vendicauit, & Cæsar qui quinquies triumphauit, instar fœni

Ioan. 10.

Matt. 11.

Esa. 43.

Esai. 40.

ni arescentes euanuerunt, & ferè eorum memoria extincta est, dicente Dauide. Perijt memoria eorum cum sonitu. O miseranda cæcitas, o dementia vehementer deploranda, amatores seculi, honore apud homines, qui vermiculi sunt humi reptantes, ingenti labore quæritat, & in conspectu altissimi gloriam suam habere non volunt. Ioannes verò magnus fuit in spiritualibus: nam temporarijs rebus abundantia neminem efficit magnum coram domino. Sed quis magnus coram illo, cuius magnitudo incomprehensibilis est? magnus dominus, & laudabilis nimis, inquit regius Psaltes, & magnitudinis eius non est finis. & illud. Omnes gentes in conspectu eius, quasi non sunt. Et nihilominus verum est quod angelus asserit, erit magnus coram domino: quandoquidem sanctus hic magnus fuit vita, magnus officio, magnus denique doctrina. Magnus fuit vita, nam septennis parentum delitias & diuitias reliquit, & scalentem eremum adijt, cum propheta decantans. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eũ qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tẽpestate. Agite charissimi, infantis sanctissimi huius vestigia imitemur oportet, non lentè aut tepidè mãdum

Psalm. 9.

Psal. 144. Esai. 40.

Psalm. 54.

dum fallacem deseramus, sed feruido spiritu desertum pœnitentiæ intremus. Ne fortè dū lento aut testudineo gradu incedimus, retro respiciamus, & (vti vxor Loth) ob incō-
Genes. 19. stantiam nostrā, in statuā salis cōuertamur. Memētote (ait dñs) memētote vxoris Loth. Illius simulachrum ob oculos vestros versā-
te. Quare in solitudine moras trahebat Ioānes nunc aperit. Expectabat quidem Chri-
Nota. stum Iesum in deserto, quippe qui saluum eum fecerat à culpa originali, quæ nihil aliud est, quàm pusillanimitas quædam, & tempestas sęua. Expectabat, in quam, donec manus domini fieret super eum, & spiritu diuino actus, veniret in Iordanem prædicās regnum Dei, & digito ostendens filium Dei, spōsum ecclesiæ. O quos cruciatus viginti quinque annis perpessus est Ioannes flāmigero affectu cupiens, videre Christum Iesum speciosum forma, præ filijs hominū, filium Dei, & Deiparæ virginis vnigenam. Cogitet qui potest, ego quidem atrocior dolorem hūc credo, quàm illum, quem pas-
Cant. 8. sus est in vinculis, & in morte. Ratio, quia fortis est vt mors dilectio, dura velut infernus æmulatio. Plus amor excruciat animū,
Psalm. 41. quàm gladius corpus. Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte, aiebat cum Da-

uide. Sed quā ob rem? quia dicitur mihi quotidie in hoc deserto, vbi est Deus tuus? vbi Christus amicus tuus? Vexabat eū eremus scalens, vestis hirsuta, pillis camelorū contexta, cibus austerus, & parcus, nēpe, locusta, solis ardor, rigidus frigor. Sed hæc omnia delitiæ ab eo computabantur expectatione videdi Saluatorē roboratus. Quid plura? Iacob videbantur Dies pauci præ amoris magnitudine, quē erga suā Rachel habebat. Quātomagis de Beato Ioāne qui summopere Saluatorē amabat, id dicere poterimus? Sed, o nos miseros, quā lōgè absumꝰ à pœnitētia præcursoris. Nec in pueritia, nec in iuuētute nec & in senectute eā amplectimur: terrenis affectibꝰ lōra laxamus, futilibus rebus hiniamus, quę æterna sunt bona posthabentes. Pudeat pudeat nos, delitijs posthac vacare, vbi puerū delicatū septēnē, in deserto austerrimā pœnitētiā agētē intuemur. O mirabilē eremitā, o puerū senes omneis superantē: quod scelus patrasti? quod piaculū comisisti, sanctificatus ante quā natus? verū nos peccatores erudit, nos stertentes, & dormientes excitat, vt quā ocyssimè resipiscentes pœnitētiā agamus. Quippè quā primò ipse prædicauit opere, & deinde sermone suasit. Erat enim vt Aioth ambidexter, Iudi. 3.

potens opere & sermone. Vtinam talés haberemus in ecclesia pastores, & prædicatores. Deinde fuit magnus officio sicuti infra audiemus, vaticinium patris sui exponentes.

¶ Fuit tandé magnus doctrina, adeò vt omnes status hominũ erudiret, milites, publicanos, phariseos, qui ad baptismũ confluebãt miro artificio docebat. Militibus aiebat, nemidem cõcutiatis, neq; calumniam faciatis, contẽti estote stipẽdijs vestris. Publicanis vẽtes rogabãt eũ magister quid faciemus? quibus ipse. Nihil amplius quã quod constituũ est vobis. Turbæ interrogãti dicebat: Luc. 3. qui habet duas tunicas det vnã nõ habẽti, & qui habet escas similiter faciat. O prudentissimũ virũ, o medicũ cœlestẽ, qui sic vnicuique que ęgroto salutis monita dabat. Hoc quippe modo quã multos Christo lucrabatur.

Text. ¶ *Vinum & siceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

¶ En angelus multifariã coram Deo magnitudinem Ioannis recenset. Vinum & siceram bibere nequibant qui se voto Deo ãstringebãt, & Nazarei vocabãtur, ideſt, Deo sacrati, Nume. 6. & dicati. Ratio quia tali poculo inebriãtur aliquãdo homines. Ad literã ergo vult angelus dicere. Puer hic Nazareus erit, & totus Deo sacratus. Rursus, nõ siceram aut vinũ bibet, hoc est, ab omni quod inebriare potest se cõtinebit, quia à quibusuis vitijs, quib⁹ solet ebrietas fomenta ministrare erit immunis. Nec erit vt addamus, Qui cum in honore esset, non intellexit, & elationis vino inebriatus cecidit, comparatusque est iumẽtis insipiẽtibus, & similis factus est illis. O vinũ lethale, o venenũ execrãdũ, & valde horrẽdum, quod meretrix illa purpura ornata, quam vidit Ioannes, superbis posteris Adæ propinat. Prõh nefas, ex hoc vino omnes gẽtes biberũt, & reges terræ cũ illa meretrice, ideſt, cum voluptate, fornicati sunt. Vos charissimi nõ sic, sed summo studio cauete, siceram aut vinum lethiferum bibatis, quod scelerum omnium seminarium est. Psalm. 48. Apoc. 17. & 18. Nume. 6.

¶ *Cæterum, Spiritu Sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.* Text.

O mirabile priuilegiũ, quod apostoli post tot annos, postq; tot labores, in die Sancto pẽtecostes, Christo Iesu ad dexterã patris regnãte, hoc Ioannes in aluo matris existens, dño opitulãte, & sacra virgine salutãte, accepit. Act. 2.

pit. De illis Lucas, ait. Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui magnalia Dei. Et ad eandem imaginem Ioannes repletꝰ est Spiritu Sancto, & cœpit loqui, per os matris pertonantis magnalia Dei, quippè quæ, omnipotens in sacerrima virgine patrauit. Exultatione & gaudio festiuum celebrauit diem adorans Christum Iesum, & perinde ac digito eum demonstrãs dicebat.

Canti. 2. En ipse stat post parietem nostrum, prospiciens per cancellos, respiciens per fenestras. Hoc est, per sensus benedictæ suæ matris, quã sol splendens, mirificis suis fulgoribus

Canti. 2. omnia perlustrans. En dilectus meus loquitur mihi. O quã melliflua, quã dulcia verba, verbum Dei loquebatur amico suo Ioanni.

Ioan. 3. Amicus sponsi stat, & gaudet, ad vocem spõsi dicebat ipse. Iam sequitur in euangelio.

Textus. ¶ *Et multos Israel conuertet ad dominum Deum ipsorum.*

¶ Videte quàm frugifera fuerit prædicatio Ioannis. Equidem vt paulò antè attigimus,

Iudi. 3. ambidexter erat, & vt alter Aioth vtraque manu præliabatur, opere & sermone pœnitentiam hominibus suadens. Hic est spi-

4. Re. 2. ritus duplex quem tantopere Eliseus accipere optabat. Fiat in me duplex spiritus tuus.

tuus. Hoc obsecro, hoc tantùm imploro, vt non verbo tenus alijs prædicem, sed candida vita, & opere priùs quod doceo adimpleam. Nonne plus opera quàm verba mouent? plures lucratus est Ioannes, quia exẽplo simul & verbo clamabat. Pœnitentiam agite & appropinquabit regnum cœlorũ.

Vtinam nos qui eodem ministerio fungimur, & si non multos, saltim vnum peccatorem Christo lucremur. Matth. 3.

¶ Quod verò in virtute Heliæ dicit eum vẽturum, tantundem est ac si dicat. Ille aggressus est ardua, dũ regem improbum palàm reprehendit. Ille audacter omneis prophetas Baal interfecit, & per deserta peregrinabatur. Et ad eundem modum Ioannes eodem spiritu fretus quo Helias, haud Herodis tyranni iram timebat, sed publicè eum peccati sui redarguet dicens. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Verba Heliæ vt facula ardebant, & sic Ioannis eloquium flammigerum, corda audientium inflamabat, ad pœnitentiam capessendam. Signanter, ait Gabriel. Veniet in spiritu & virtute Heliæ. Etenimuerò quod Helias iram reginæ funestæ Iezabel fugerit, infirmitatis insigne fuit, quanquàm forti animo pseudoprophetas enecauit. At noster præcursor, nil Marci. 6.

Nota.

infirmum habuit, nec Herodiadis iram timuit, sed intrepidus mansit, & leonis instar, vincula, fœlentem carcerem, & gladium sustinuit, iuxta illud. Iustus vt leo confidit. Nunc alium sapientem accersamus, postquàm angelus tot præclara testimonia dedit de Ioanne.

Prob. 24.

Lucæ. 1. ¶ Quis putas puer iste erit? etenim manus domini erat cum illo. Pater eius Zacharias cum Gabriele facit satis huic quæstioni, ita vt nihil supra. Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante dominum parare vias eius. Mirabile dictu, vates sapientissimus cum puero octo dierum loquitur, ac si iam perfectæ esset ætatis, quod mysterio non caret. Planè alma virgine salutante Elisabetham, infans intrà matris viscera miro affectus gaudio exultauit, & iuxta sanctorum doctorum censuram tunc agnouit, & adorauit Saluatorem mundi. Itaque, vir perfectus factus est, in teneello corpore. Quod, ni fallor, præcellentissimum donum fuit, & fortè nemini sanctorum datum. Et cum mos vsitatus sit, apud reges, nō seruos suos beneficio exhibito priuare, nisi demeritum adsit, nescio quam ob causam Ioannem, qui semel agnouit Christum, & rationis vsu fuit decoratus, hoc priuilegio dominus mulctarit: cum Beato Ambrosio asse-

Collatio.

S. Ambro.

uerare audeo, Ioanē nunquā rationis vsum amisisse, postquā in vtero matris sue tā to thesauro fuit ditatus. Hoc enim Zachariāō latebat, & ideò cum filio paruulo affatur, ministerium & dignitatē illius palam faciens. Itaque nemo imprudentiæ arguat patrē, qui infantē lactentē alloquitur, & corā omnibus functionem eius insinuat. Obseruandum quàm consentiat oraculum patris, vaticinio Gabrielis. Ille clam dixit Zachariæ. Ipse veniet in spiritu & virtute Heliæ parare domino plebē perfectam. Sacerdos pius ait. Præibis antè faciem dñi parare vias eius. Quod verò prophetā eum appellat verū profert, imo Saluatore teste, plusquā propheta Ioānes fuit. Primò, quia antequā natus, prophetare cœpit, Saluatorē mūdi agnoscēs, & procliuiter eū adorās. Quod nemini prophetarū contigit. Secundo, quia in ripa Iordanis, quē alij vates prædicarūt venturū, ille digito monstrauit. Ecce agnus Dei, ait, Ecce qui tollit peccata mundi. Tertiò, plusquàm propheta fuit, quoniam nedū in hac mortali vita, sed in limbo Christi aduentū prisci patribus annuntiauit. Hanc obrem, vt placet Diuo Hieronymo ad Algasiam, per discipulos interrogauit. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? non quod

Lucæ. 1.

Ioan. 1.

S. Hiero. ad Algasiam.

ipse dubitaret Messiam iã iam venisse in mũ-
S. Gregor. in ho. dum, sed ei notũ non erat, an per seipsum ad
subterranea descenderet, vt educeret vin-
ctos suos è lacu in quo non erat aqua. Quod
fusiùs Diuus Gregorius disserit. Quartò, plus-
quàm propheta fuit, eò quòd de illo alij va-
Esai. 40. tes vaticinati sunt. Quod de Messia & eius
candida matre dumtaxat gestum est. Esaias
propheta euangelicus dixit. Vox clamantis
in deserto, parate viam domini. Quod sanè
oraculum Ioannes de seipso exposuit, He-
bræis interrogantibus. Tu quis es? Rursus
Malac. 4. Malachias angelum eum fore dixit ceu Sal-
Matt. 11. uator expressit. Amen dico vobis plusquã
prophetam, hic est de quo scriptum est. Ec-
ce ego mitto angelum meum.

¶ Sed nunquid Ioannes euangelista, aqui-
la grandis magnarum alarum, quæstionũ
Ioan. 1. propositæ non respõdit? Fuit homo missus
à Deo cui nomen erat Ioannes. Hic venit in
testimonium, vt testimoniũ perhiberet de
lumine. Non erat ille lux, sed vt testimoniũ
perhiberet de lumine, ac si patenter dicat:
vultis scire quis puer iste erit? Sanè apos-
tolus vniuersalis, & totius mundi prædicator.
A Deo missus est, vt mirabili ministerio fun-
gatur, & palàm lumen verum, & filium Dei
latentem sub velamine carnis ostẽdat. O vi-
rum

rum ineffabilem, o illustrem hominem, an-
gelum potius appellem, vel angelicum ho-
minem, ignoro. A Deo missus est vt luci ve-
ræ testimonium præbeat. Non erat ille lux, Ioan. 1.
ait Ioannes, idest, neutiquàm fallamini he-
roicas virtutes eius videntes, non est ipse il-
la lux æterna, quæ illuminat omnem homi-
nem venientem in hunc mundum. Seruus
tanti regis est, non dominus, præcursor nõ
Messias, amicus sponsi, non sponsus eccle-
siæ. Vnde vt fidelis paranimphus dixit. Me
dius vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse Matt. 3.
est qui ante me factus est, cuius non sum di-
gnus, vt corrigiã calciamẽti soluam (quod
est dictu) ob suam miram humilitatem, pe-
tulantia vestra Messiam nõ videt. Dignior
me est Iesus Mariæ filius, eum sequimini, &
vicè eum diligite: ipse totius mundi moli-
tor, & moderator est, ipse noster redẽptor,
cui vel minimum obsequium impendere in
dignus sum, quinimo illam oportet cresce-
re, me autem minui. Vbi Sanctus Augusti-
nus. Verè ita gestum est, nam Ioannes minu-
tus est in capite, Christus verò dominus no-
ster creuit in corpore, pro mundi salute pẽ-
dens in cruce. O si quisque nostrum pluris
faceret honorem Saluatoris, quàm propriã
gloriam, planè ore & opere cum Ioanne cla-

maret: Christum Iesum oportet crescere, & eius honor augeatur, me autem oportet minui. Allusio est ad illud. Non nobis domine, non nobis sed nomini tuo da gloriam. Ad hæc, satis laudabilis foret contentio, si vicissim proximi nostri amore accensi, cum diuino Ioanne diceremus. Fratrē meū oportet crescere, me autē minui. Sed ambitio eruenta præposterè se habēs, clamat è contrario, crescant opes meæ, augeatur meus honos, quāuis proximus iacturam patiatur. Quid mea de fratris mei cōmodo ait, dira superbia, quasi nō scriptū sit: Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo: & dīs in euangelio. Diliges proximū tuū sicut teipsum. Vnde conspicuū est, quā simus tepidi erga fratrū nostrorū commodū, quāq; soliciti circa peculiarē vtilitatē. Nūc supereſt vt qui sapientes audiuimus magna de hoc puero vaticinātes, sapientiā Dei summi attētiùs audiamus. ¶ Mirabile est quā seriosè filius Dei laudes Ioannis depromat: non cursim eum laudauit, vti de Nathanaele, Chananæo, & Petro memoriæ proditum est: sed morosè sermonem integrum habuit coram populo. Quid existis in desertum videre? arundinem vēto agitatam? ecce constantiam mirabilem Ioannis exaltat dominus. Sed quid existis videre? hominem

Psal.

Dogma.

Eccles. 7.

Matth.

Matth. 11 vide S. Gregor. 9.

hominem mollibus vestitū? Qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Quibus verbis austeram pœnitentiā illius subindicat. Aut quid existis videre? prophetā? Amē dico vobis plus quàm proplietam. En ministerium Ioannis vehementer extollit, vaticinio Malachiæ vtens, in quo angelus nuncupatur. Sed de ijs largiùs diximus in Domi nica secunda Aduentus: ad illud veniā quod magnopere diuus Bernardus amplificat, sermone huius festi. Ille erat lucerna ardens & lucens. Verborum seriem annotate fratres, priùs oportet ardere interne, & deinde lucere externè. Non ceu hypocritæ lucere studeamus tantùm, ardore charitatis posthabito, ne forsitan de nobis dictum sit. Amen dico vobis, omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Tale fuit luciferi scelus, lucere voluit, gloriam falsò sibi rapere conabatur, ardere in amore summi Dei noluit. Ne obsecro similes simus sepulchris deauratis, quippè quæ foris speciosa apparent, intus autem plena sunt omni spurcitia. O quo dilectionis igne ardebat Ioannes, sanè vt facula verba illius ardebant, & corda audientium cremabant. Luxit humilitate, patientia, pietate, & omnium virtutum operibus.

Vide dom. 2. aduen.

Dogma.

Nota.

Matt. 23.

Fulsit

Fulsit non miraculis, quia nullum signum fecit, veruntamē, conceptio eius, natiuitas, nominis impositio, eremitica vita, vestis & victus illius, miraculum magnum spirabāt. Quid, quod per Ioannem mater Spiritu sancto plena fuit? Origenes hom. 7. in Lucam. Prolato illius nomine Zacharias propheta effectus, stupenda tum de Messia nondum nato, tum de Ioanne vaticinatus est. Nenquid, hæc omnia vulgaria sunt? An non admiratione dignissima? Equidem miraculis non indiguit, cuius insignis vita miraculo fuit omnibus aspectantibus. Quin & miracula aliquando per improbos fieri possunt. Sanctus Augustin. lib. 83. q. 79. Ratio, quia inter gratias gratis datas adnumerat Apostolus hanc virtutem. 1. Corin. 12. Alioqui dominus non diceret. Multi dicent in die illo. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & dæmonia eiecimus? De hoc fusius S. Thom. 2.2.q.178.ar.2.

Orige. hom. 7. in Lucā.

S. Augus. lib. 15. de Trini.

S. Th. 2.2 q. 178. ar. 2.

¶ Sunt & alia plurima, quæ in laudem tanti viri adduci possunt, in die mortis eius nō nulla narrabimus. Gaudeamus fratres, sed spiritali gaudio lætemur primordia baptistæ hodie celebrantes, qui aliorum sanctorum neces celebrare consueuimus, & hoc propter insignem dignitatem, & ministerium,

rium, quo Ioannes fuit decoratus. Inspiciamus eius austerrimam vitam, & tam politissimum speculum intuentes, vitam nostram componamus: atque fructus dignos pœnitentiæ vestigia tam præcellentis viri sectemur: quo cum illo in cœlesti regno Christū Iesum videre mereamur. Cui sit honos, & imperium cum patre, & sancto flamine semper, & vbique. Amen.

¶ IN FESTO SANCTORUM Petri & Pauli. Declamatio octaua.

BIfaria solennitas nobis fratres occurrit, vt non simplici, sed duplici gaudio, sancta Romana ecclesia affecta, inexhaustas laudes, & grates Christo Iesu offerat. Quid obsecro de ijs heroicis viris Petro & Paulo dicere poterimus, quos, ni fallor, rex regū Christus, iure principes constituit super omnem terram? Ex ore sapientis verba sumamus, quæ optimè eis conueniunt. Hi sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non accepe-runt. Vbi diuus Bernardus. ser. 3. huius festi. Viri misericordię Petrus & Paulus sunt, siue quia

Psalm. 44.

Eccles. 44.

quia misericordiam consecuti, siue quia misericordia pleni, siue quoniam misericorditer à Deo nobis dati. Nempè, diuus Petrus nedum in vocatione facta in mari, quando nauim & retia reliquit, misericordiam domini expertus fuit, sed vbi ter negauit Magistrum, cum respexit Saluator, & statim egressus foras fleuit amarè. Tunc sanè plenam voluntariam segregauit Deus hæreditati suæ, & infirmata est, agnoscens fragilitatem suam, quam in cœna non agnouerat verbis Saluatoris obsistens, & dicens: Etiam si oportuerit me commori tecum, non te negabo. Bona infirmitas quæ segregatur hæreditati Dei, quæ medicum non repellit. Hæreditas infirmata est, tu verò perfecisti eam. Huc pertinet illud: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ecce vir misericordiam qui per pœnitentiam post lapsum misericordiam Dei consecutus est. Cæterum, Paulum confitentem auscultemus, quid de se loquatur. Qui blasphemus fui, & persecutor: sed misericordiam consecutus sum, quoniam ignorans feci. Ecce quantam misericordiam vterque accepit, quam obrem viri misericordiæ meritò appellati sunt. Quin & ipsi pietate pleni fuêre, & charitatis

Matt. 26.

Psal. 97.

Iacob. 4.

1. Tim. 1.

tatis rogo accensi varia mundi climata lustrantes, omnium hominum animas Christo lucrari sumopere conabantur. Vnde quod de viris sanctis Helia & Enoch Ioannes dixit, hoc Apostolis Petro & Paulo rectè accommodare possumus. Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia in conspectu domini terræ stantes. Imo quilibet eorum cum Dauide dicere potuit, Ego quasi oliua fructifera in domo domini. O quàm exuberantes fructus Apostoli ij in ecclesia, quæ est domus Dei fecerunt, nemo profectò etsi Demosthenis, Maronisve eloquentia polleat, horum apostolorũ egregia gesta narrare poterit. Satis hoc vnum scire, quod candelabra fuerunt ante dominum splendentia. Fuit sanè Petrus luminare maius in mundo, vt præesset diei, id est, vt Iudæis prædicaret euangelium, qui Deum agnoscebant. Notus in Iſrael Deus: Paulus autem velati luminare, minus præfuit nocti, hoc est, gentibus quæ caligine & tenebra idolorum laborabant. Vnde seipsum doctorem gentium vocat. Et iterum: Qui operatus est Petro in Apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Hos viros misericordiæ, & benedictas olitas, vehementer frugiferas, & hæc lumi-

Apoc. 11.

Psal. 51.

Psal. 75.

1. Timo. 2.

Gala. 2.

naria

naria magna in hac celebritate veneramur, & perinde atque totius ecclesiæ columnas ingenti honore colimus, vt ipsorum precibus ad cœleste regnum cum ipsis conscendere valeamus. Cæterùm quibus splendoribus sacræ fidei beatus Petrus effulserit, in sacrosancto euangelio iam intueamur, cuius lectio hæc est.

Euangeliũ Matt. 19. Luc. 9.

¶ *Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos dicẽs. Quem dicunt homines, esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij Ioannem baptistam, alij autem Heliam, alij vero Ieremiam, aut vnum ex prophetis.*

¶ Haud frustrà tam exactè Matthæus locum describit vbi Saluator mundi, tam grauem ac frugiferam quæstionem proponebat. Nota. Sanè aliquid mysterij habet, quod iuxta Cæsaream ciuitatem insignem, quippè quam Philippus tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, in honorem Tiberij Cæsaris, nec non in sui memoriam, Cæsaream Philippi appellauit. Par enim erat, vt propè ciuitatẽ gẽtilium, fides sancta palàm fieret, quippè quam multitudo gentium, tempore præstituto

tutò, sequutura erat. De Messia vtique vaticinatus est Iacob. Ipse erit expectatio gentium. Et in Psalmo. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Et rationem adnectens, ait. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius. Idque Esaias non tacuit plerisque in locis suæ prophetiæ, iuxta Cæsaream à Philippo instauratã, quæ fuit alia, quam pater eius Herodes in honorem Octauiani cõstruxit, quippe quæ in Palestina est, & ab illa milliaribus 120. distat, hæc interrogatio facta est, non absque, vt attigimus. Quid quod historiæ tradunt reges solitos esse in hac ciuitate, tributum exigere, ab vniuerso regno? Quod proculdubiò non malè conuenit, quod Iesus rex regum ibidem censum fidei exposcit, à discipulis. O tributum sanctum, & persoluentibus satis proficuum, vt credamus Christum filium Dei, & virginis almæ fore. Sine fide, ait Apostolus, impossibile est, placere Deo. Hoc tamen de fide viua, & charitate coniucta, vbique intelligamus oportet. Cupiens ergo sumopere Saluator, suam ecclesiam fundare, stabilemque perpetuò manere, firmissimum fundamentum ponit. Quam ob rem interrogat Apostolos.

Gen. 49. Psal. 116. Esa. 60. Nota. Heb. 11.

Text. ¶ *Quem dicunt homines esse filium hominis?*

¶ Iuxta Marcum cap. 8. Quem me esse dicunt homines. Nec ob id iactanter de se quærebat, vulgi opinionem, vtpotè qui angelorum & hominum vera gloria est. Imò quatenus homo aiebat. Ego non quęro gloriam meam, est qui quærat, & qui iudicet, id est, habeo patrem omnipotentem in cœlis, cui curæ est, de honore meo. Cæterum, eam ob causam Saluator longè discipulos abduxit à Iudæis, vt ab omni timore cruti, liberius dicant, quæ mente conceperant, hæc ex sententia Chrysostomi. Et rectè de hominum opinione exquirit, quò illorum errore euulso veritatem sacrę fidei in eis stabiliat. Profectò agricola sapiens primo tribulos & sentes euellere molitur, & deinde terram optimè excultã, optimo tritico occupat. Hinc dogma illud Ieremiæ omni acceptione dignum. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Ad eundem modum dominus vulgi imperiti errores funditus euertit, & subinde semen selectum seminauit. Cæterum, homines, vtpotè rudes, ea quæ foris sunt tantùm iudicantes, Christũ non filium Dei, sed virginis sanctæ vnigenam

S. Chryso. in Matth.

Ierem. 4.

nam fore asserunt. Vnde discipuli optimo Magistro sic dixerũt. Alij Ioãnem baptistã &c. Quod Ioannem baptistam quidam esse dicerat, regis Herodis assertionem sequebãtur. Ille audiens tot prodigia à Christo patrata dixit. Ioannes quẽ ego decollaui, ipse surrexit, & ideò virtutes operantur in illo. Mirum tamen, quòd homo ethnicus, resurrectionem asseueraret esse. Existimo quòd ab ipso Ioanne hoc didicerat, quem sponte audiebat, & eo audito multa faciebat, teste Marco, sed quàm variè vulgus imperitum de domino sentiat, mirabile est. O beluam non vnius sed multiplicis capitis. Vnusquisque abundat in suo sensu, ait Apostolus. Planè turba sic errare potuit, sicut Herodes errauit in Ioanne. Vnde ait Hieronymus. Mitor quosdam interpretes causas requirere singulorum. Ad hæc quòd se filium hominis, aliisque in plerisque locis appellat, humilitatis signum est. Nostrae Hieronymus & pulchrè. Vbicunq; scriptum est, filius hominis, Hebraicè habetur, filius Adę: & quia verbum caro factum est, filium Adæ sese nominare non dedignatur. Honorauit mirũ in modũ naturam, quã ex nobis suscepit, vt vicissim nos honorificemus, quod accepimus ab ipso. Videlicet, vt

Matt. 14.

Rom. 14.

S. Hieron.

vt filij Dei nominemur, & simus: idque opere adimplebimus, si gestus eius sequentes,
Matt. 5. perfecti fuerimus, ceu pater noster cœlestis perfectus est. Obseruatione dignum est, quod Saluatorem non latebat, quid populus de eo cogitaret: nuda & aperta sunt ei
Heb. 4. omnia antequàm fiant: at voluit interrogare, vt doceat reges & prælatos id facere,
Dogma. quò occasiones cuiusuis mali auferant. O si rex inquireret, quem dicunt homines me fore? in quo grauatur regnum? quis quærelam habet quòd iuste non egerim? Enimuerò plurima scandala rescinderentur in populo. Vtinam & prælati hoc ipsum efficerent, omnifaria vigilantia requirentes, quid erga oues suas minus bene agatur. Melius
Pro. 12. est tibi nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, & rursus. Curam habe de bono nomine, non de congerendis diuitijs contra fas,
Eccle. 41. non solicitè honores accumulare nitaris, sed de fama bona curam habe: in omnibus
Eccle. 33. operibus tuis præcellens esto, ne dederis maculam in gloriam tuam. Elaborare in hoc & omnes fideles debent, vt cum Apo-
2. Cor. 2. stolo dicere queant. Bonus Christi odor sumus in omni loco. Illud tacendum non est quòd non dominus, ait, quem me esse dicunt pharisæi & scribæ? Nam ij liuore accensi, inuidiaque obcæcati, nunc Samaritanum, nunc dæmonium habentem, nunc potatorem vini procaciter vocabant. Ab inimicis non est quærenda opinio, sunt vti cæci, qui malè iudicant de coloribus. Imò eorum probra, & conuitia, aure surda pertranseamus: alioquì Christi Iesu imitatores nō erimus: quippè qui cum maledicerētur, non maledicebat, & cum pateretur non comminabatur. Sub hæc audiens Saluator vulgi erga se opiniones varias, quanuis in ciuitate Naim, iuuene suscitato, populus acclamaret. Propheta magnus surrexit in nobis, & Deus visitauit plebem suam, iam veluti oblitus miraculorum eius, non Messiam fore ipsum testantur, sed aliquem eximium prophetam dicunt: ergo illa non erat fides, sed opinio dumtaxat. Auocat nunc apostolos, vt aliquid maius profitean tur de illo.

1. Pet. 2.

Luc. 7.

¶ *Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit. Tu es Christus filius Dei viui.* Text.

¶ Vidimus paulò superiùs, quomodo humana opinio Saluatorem nostrum Christū non confitetur, sed prophetam: & quidem

hæc suapte natura mutabilis & inconstans
Nota. est. Sunt quidem erroris viæ plerique, veritatis verò via vna. Quam ob causam varia fuit vulgi responsio. Homines erant, & ceu homines iudicantes de humanitate Saluatoris loquebantur. Sed non erant ij, ex quibus ecclesia, regalis aula construeretur. At Christus alios voluit interrogare, qui supra hominum captum illuminati altius de ipso sentirent. Iquidem optimè norat illorum sinceram fidem, qui eam cordibus ipsorum inseuit, nam fides donum Dei est, & tum ex nobis, ne quis glorietur. Placuit autem illi quæstionem hanc proponere, vt perspicuum fit cunctis quantum Apostoli Christum sequendo, audiendo, & miracula eius videndo, ipsi profecerint. Rursus non sat est corde credere, nisi ore id profiteamur. Quo attinet illud Pauli. Corde creditur ad iustitiam, oris autem confessio fit ad salutem. Quin & tunc res nostra tractabatur, & totius ecclesiæ thesaurus reseratus
Rom. 10. Ioan. 5. fuit, dicente domino, Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Vos autem quem me esse dicitis? Acsi diceret. Illi vt homines rudes non rectè de me sentiunt, cum nec Ioannes baptista sim, sed eius dūs, vti ille

ille testatus est. Neque Helias aut Hieremias, aut aliquis ex prophetis, sed eorum- Ioan. 3.
nes prophetæ testimonium iure perhibent. Vos verò quibus altius dignitatem meam agnoscere incumbit, quibus datum est penitius nosse mysterium regni Dei, vos qui non homines, sed filij Dei Act. 10. Matt. 13.
estis, ob gratiam meam susceptam, quem me esse æstimatis? Iam prædicatores discant, quomodo oporteat eos scire ea quæ docent, ne aliorum scriptis tantùm adhærentes, ea quæ loquuntur ignorent. Ne forte eis eueniat quod pharisæis, quos redargens dominus ait. Sinite eos, cæci sunt, Matt. 15.
& duces cæcorum. Cui sententiæ adstipulatur Paulus. Volunt esse legis doctores, cum nesciant quæ dicunt, aut quæ affirmant. Rursus prælati excellentius subditis suis de Christo sentiant, & maiorem ac clariorem de eo sententiam habeant. 1. Tim. 1.
Speculatorem dedi te domui Israel, dixit dominus Ezechieli, quæ verba cuilibet prælato commoda sunt. Fas enim Ezech. 3.
est, vt qui in altiori loco est, plus alijs videat. Huc tendit illud. Vos estis lux mundi. Non ciuitatis vnius, aut Matt. 5.
regni, sed totius orbis lux estis, vt candore vitæ & doctrinæ, corda hominum

illuminare posſitis. Hinc admonet apostolus discipulum suum Titum. Potens sit episcopus exortari in doctrina sana, & contradicentes arguere. Sed nunc fratres ad nostra se vertat oratio. Quem me esse dicitis hodie clamat Christus? Vos fideles superbi, qui honores tantopere diligitis, & crucis meæ probra solerti cura fugitis, quid de mea humilitate iudicatis? Vos auari, quippè qui auaritiæ idolo, noctu diuque obsequium offertis, quid de mea paupertacula sentitis? Nonne ex ore meo audistis. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum? O cæcitatem deflendam eorum qui tametsi fide integra Christum esse filium Dei confitentur, operibus autem sanctis non vacant. Contra quos apostolus inuehitur dicens. Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Sanè qui huiusmodi sunt, nisi resipiscant, pœnas commeritas in gehenna ignis perpetim dabunt. Quid verò apostoli responderint iam sequentia indicant.

1. Tit. 1.

Dogma.

Matt. 5.

ad Titū. 1.

Text. ¶ *Respondens Simon Petrus, dixit. tu es Christus filius Dei viui.*

¶ O mirabilem summi numinis erga homines munificentiam, o piscatoris stupendam theologiam. Planè philosophorum caterua, aut rethorum scola, arcanum hoc nunquā attigit. Imò dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, vt probè Apostolus asserit. Obseruandum magnopere est, quòd vulgi opiniones, omnes apostoli narrarunt, at cū omnes interrogasset secūdò, non vtiq; omnes, sed Petrus maior natu, qui futurus pastor ecclesiæ erat, perinde atque omnium ore respondit. Facessat hæreticorum temeritas, & prorsus fatiscat eorum stultitia, diaboli suggestu exorta, nostra hac tempestate. Summo pontifici incūbit ea quæ sunt fidei, & quæ ad mores bonos expectant diffinire. Quinō obedierit sacerdoti, morte moriatur, in lege veteri præceptum est. Cui sententiæ consonat illud. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Vnus igitur respondit, quia vna est fides, vnum baptisma, vna columba electa, & hæc est ecclesia Romana, regalis Christi Iesu domus. Tu es Christus filius Dei viui. Paucis cōplexus est Petrus vtrāque naturam in Christo, scilicet humanam & diuinam. Paulisper hæcrimari oportet, nam totius fidei nostræ fundamentum & basis hæc confessio egregia Beati Petri est. Quādoquidem breui metho donedùm Saluatoris humanitatem, sed diui-

Rom. 1.

Contrahæreticos.

Deut. 17.

Luc. 10.

Ephe. 4.

Nota.

nitatem amplectitur. Christum ipsum fo-
re asserens, humanitatem profitetur, nam
Christus Græcè, vnctus dicitur. Nempè,
Christi humanitas vncta fuit, non oleo quo
reges Israel, prophetæ, & sacerdotes vn-
gebantur, sed oleo illo de quo in psalmo,
Psal. 44. multis retro seculis regius Psaltes pro-
phetarat, dicens. Propterea vnxit te Deus,
Deus tuus, oleo lætitiæ præconsortibus
tuis. Quo oraculo vsus est Apostolus ad
Hæbreos scribens, vt verum Messiam pro-
baret iam venisse, & non falsò alium Hebræi
expectarèt. En oleum vocat propheta spiri
tum Sanctũ, qui oleũ est exultationis, & mi
rabilis lætitiæ. Vnde in templo dominus va
Esa. 61. ticinium Esaiæ legens, palàm dixit. Spiritus
domini super me, eò quòd vnxit me. Euan-
gelizare pauperibus misit me. Et confestim
Lucæ. 4. addidit. Hodie completa est prophetia hæc
in oculis vestris. Hinc Petrus clamabat re-
Acto. 10. darguens crucifixores. Quem vnxit Deus
de Spiritu Sancto. Equidem noster Aaron
Christus est, sacerdos in æternum secun-
dùm ordinem Melchisedech. Ideo vnguen-
Ioan. 1. tum eius defluit in barbam, etiam vsque ad
oram vestimenti eius: nam de eius pleni-
tudine nos quotidie accipimus gratiam pro
gratia, ceu pulchrè Ioannes ait. O verum

Israel regem, qui non vt Dauid Salomon,
& cæteri principes corpora dumtaxat, sed
animas nostras ex ore leonis funesti Sata-
næ eripuit, & populum suum proprio san-
guine asseruit. Summa. Hic verè Messias & Nota.
mundi Saluator est, quoniam non est a- Acto. 4.
liud nomen datum nobis sub cœlo, in quo
oporteat nos saluos fieri. Idque optimè
sciens sponsa, nedum vnctum dilectum
suum Christum vocauit, sed oleum ipsum.
Oleum effusum nomen tuum: ideò ado- Canti. 1.
lescentulæ dixerunt te. Perinde dicat. Quo
niam vehementer clemens, benignus, &
pius es, necnon totius misericordiæ fons,
eas obres fideles animæ, te Iesu bone to-
tò diligunt corde, & rebus futilibus spre-
tis, vestigia tua sectantur. Ecce quomo-
do Petrus dicens, tu es Christus, tam hu-
manitatem Saluatoris, quàm functionem
eius subiudicauit. Et quia sat non est ho-
minem eum fateri, nisi filium Dei & ve-
rum Deum confiteamur, subinde adnectit.
Tu es filius Dei viui. Mirares, Petrus om-
nium orthodoxorum sententia, hic typum
præsefert vnius ecclesiæ. Verùm, sine hac
fide nemo potest placere Deo, nec hæres re-
gni cœlestis fieri. Huc attinet quod Sanctus
Augusti. dixit. lib. de correctione & gratia. S. August. li. de corre.

Illa

illa fides sana est, qua credimus nullum hominem, siue maioris, siue paruæ ætatis liberari, à contagio mortis, & obligatione peccati, nisi per vnum mediatorem Dei & hominem Iesum Christum. Sanct. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 7. Cæterum signāter ait. Tu es filius Dei viui. Idest, cui pater tam in Iordane quā in monte testimonium efficax Dei. Hic est, inquit, filius meus in quo mihi bene cōplacui. Siquidē mysterium trinitatis hisce verbis Petrus pandit. Pater Deus viuus est, qui generat filium suum vnigenam Christum, quippè qui alterutrum sese amantes, Spiritum Sanctum spirāt. Quod verò Dei viui eū filium testatur, gentium deos mortuos, & nihil ferè indicat. Allusio est ad illud, quod sæpè in sacra scriptura extat. Viuo ego dicit dominus. Et illud. Qui viuit in æternū creauit omnia simul. Necnon in psalmo dictum est. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. O infœlices, qui idolis suis inseruiunt, superbiæ, auaritiæ, gulæque famulatum præstant, hoc fonte viuo relicto. In quos ipse inuehitur, & quidem recte. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ non valent retinere aquas. Obseruandum quod solus Christus est filius Dei viui, quia naturalis filius,

S. Th. 2. 2. q. 2. art. 7.

Matt. 17.

Eccles. 18.

Psalm. 83.

Ierem. 2.

lis filius, nos autem omnes filij Dei sumus non viui, sed mortui. Profectò verus Deus, & viuus, Christus est, qui pro nobis obijt in cruce, per quem adoptionem filiorum recepimus. Alioquin omnes nascimur filij iræ, ob piaculum Adæ: à quo summi Dei gratia sola virgo Maria immunis fuit: imòipsa contriuit serpentis caput, glorioſè de illo triūphans. Summa. Beati Petri confessio mirabilis, non modò plurimorum hæreticorū errores labefactauit, sed hebræorum falsas opiniones taxabit palā faciens, eum nec Ioānem baptistam, nec Heliam, aut Hieremiā esse, quin potiùs prophetarum dominum, & Messiam promissum in lege, & filium Dei altissimi fore. Et quia iam Diui Petri egregiam confessionem audiuimus, nunc parerit, gratulationem & benedictionem Saluatoris attentiùs considerabimus.

Gal. 4.

¶ *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in cœlis est.* Text.

¶ Ecce quām beneficus sit dominus, in eos qui fide, dilectioni cōiūcta, laudes eius personant. Falluntur improbi dicentes Christū mercedem procrastinare seruis suis, verum longè

longè aliter res se habet. Nonne vox eius
Ier.e. 2. ea est? nunquid solitudo factus sum Israeli,
aut terra serotina? Exemplo nobis sit rex
Dauid, qui subinde vt clamauit. Peccaui
2.Re. 12. domino, ex ore Nathan prophetę audiuit.
Dominus transtulit peccatum tuum à te,
Lucæ. 22. non morieris. Idque de latrone sancto a-
gnouimus, facta illa precatione. Domine
memento mei, dum veneris in regnum
tuum. È vestigio meruit audire. Amen dico
tibi hodie mecum eris in paradiso. Sic sa-
nè confestim vbi Petrus fide integra Chri-
stum verum Mariæ filium, & æterni pa-
tris verbum confessus est, ex ore optimi
magistri benedictionem hanc accepit, Bea-
S. Hilarius tum illum appellans. Hinc Hilarius. Di-
gnum autem confessio Petri premium con
secuta est, quia Dei filium in homine vi-
dit. Cui assertioni subscribit Diuus Hiero-
S. Hieron. nymus, quanuis alijs verbis. Non est ter-
ra serotina Saluator noster, fratres, sed
festina, & ferax, committamus ei operum
bonorum, & laudum semina. Notandum,
quod Bariona, non vna sed duæ sunt dictio-
nes. Bar, idest filius, Iona. hoc est, Ioan-
Ioan. 20. nes. Sic pater Petri vocabatur. Iuxta illud
Simon Ioannis, diligis me plus his? sunt
qui Iona, columbam interpretari voluerũt:
ita

ita vt Bariona idem sit, quod filius colum-
bæ. Ad hæc, si mũdus vos fratres vocat bea-
tos, ne efferamini obsecro, sed cauete, ne
vt Ægyptij assolent, fœlices quosdam nun-
cupant, quo eorum supellectilem, aut pecu
nias furari queãt. Hucplanè pertinet quod
dominus ait. Populeus qui te beatum di- Esa. 3.
cunt, ipsi te seducunt. Nonne homines men
daces in stateris, videntes tot millia ouium
& boum dixerunt. Beatus homo cui hæc Psal. 143.
sunt? At cõtra regalis prophetæ eũ populũ
beatũ dixit, cuius dñs Deus est. Is nimirum
beare valet, tùm angelos in cœlo, tũ etiam
homines electos suos qui mandatis eius obe
diunt glorificare potest. Quid multa? sal-
tim inchoatiuè seruos suos etiam in hoc exi
lio viuentes dominus beat, iuxta illud. Bea- Psal. 118.
ti immaculati in via, qui ambulant in lege
domini. Et Saluator, fœlices appellat, pau-
peres spiritu, mites, misericordes, necnon
cãdidos, ac mũdos corde. Sed iã fas erit quæ
rere, quid subest causæ, quod dominus Na- Quæstio.
thanaelem, nec Martham, beatam vocarit, à
quibꝰ similia verba audiuit, quæ Petrus de-
prompsit? Nẽpè, vt pulchrè Chrysosto. ait,
Nathanael & Martha haud Christũ filiũ dei
naturalẽ cognouerunt, sed adoptiuũ. Quod
ni fallor, ex verbis Nathanaelis claret. Tu es

filius

Ioan. 11. filius Dei, inquit, tu es rex Israel. Qui ergo non totius mũdi principem sed Israel dũtaxat regem esse dixit, non nisi filium Dei per adoptionem eum agnouit. At Martha, quamquàm dixit. Ego credidi quia tu es Christus filius Dei, qui in hunc mundum veniſti, nõ continuò addidit, tu es filius Dei viui. Eam ob rem de eius potentia dubitans, dicente domino: Tollite lapidem, remittit dicens. Quatriduanus est iam fœtet. Præcellens ergo Petri fides commeruit, benedictionem hanc mirabilem, quæ ei à Christo data est: ea quæ nobis orthodoxis dabitur, modò non claudicemus partim Christum ore, partim mundum opere sequẽtes. Fides enim viua qualis fuit Petro, opera bona nõ horret, imo ea est quæ transformat in Christum: quippè quam nemo habet, qui non secundum Christum ambulat. Beatus es Simon, nam remissæ sunt tuæ iniquitates, & tecta cuncta peccata. Beatus es inquã, quia per fidem hãc viuam operabor in te totius beatitudinis rationem. Ita vt iam ex munere meo, sis spiritu pauper, mitis, ac mundus corde, &c. Mirabile dictu, fidei perfectæ, quæ charitate formatur, nihil beatitudinis deest. Imò qui confitetur filium, patrem habet, teste Ioanne. At vbi pater cœlestis, quid

S. Chryso. ho. 62. in Ioan.

3. Re. 18.

Psalm. 31.

1. Ioan. 2.

quid deesse poterit? quis verò magister fuerit Petri, iã Christus aperit. Quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Nullus tibi arcanũ suppeditauit affectus, non in synagõgis per Scribas sacramentũ hoc didicisti. Sed patris cœlestis instinctu tã excelsa verba personasti, quique solus nouit filium. Ecce quã pulchrè apostolus dixit. Fides donum Dei est, & non ex nobis. Verũ nisi pater reuelaret Petro hoc mysterium, Petrus minimè tam egregiè de Christo sentiret. Vide iam librum apertum, qui intus & foris scriptus erat, nec inueniebatur qui eum aperiret. Quam ob rem Ioannes ait. Ego flebam multum. Externam, & internam scripturam huius libri legerat Sanctus Thomas, postquàm viso dño exclamauit. Dominus meus, ecce humanitas Christi, & Deus meus, en diuinitas illius. Rursus improbus Pilatus, externè legens in hoc libro dixit. Ecce homo. At contrà præcursor cui pater reuelarat veritatem longè secus aiebat. Ecce agnus Dei. Ecce qui tollit peccata mundi. Quibus verbis vtrãque scriptu rã amplexus est, videlicèt, internã & externam. Sic sanè Petrus apprimè doctus, quem pater docuit, vtramque naturam in Christo explicuit. Obseruandum, quod quanuis fi-

Nota.

Ephe. 2.

Apoca. 5.

Ioan. 20.

Ioan. 1.

fides donum Dei sit, & ex reuelatione data, non spernenda sunt media, quæ Deus instituit ad hunc thesaurum capessendũ. Quos
Rom. 8. præciuit Deus prædestinauit, & etiã vocauit, Quę vocatio bifaria est, interna & externa. Prædicatores sacrũ euangelium tonantes, exterius pulsant, Deus verò interius cla-
Psalm. mat. Vnde Dauid ait. Audiam quid loquatur in me dominus. Summa. Discamus vbi sit sapientia fratres, nempè, in Christo Iesu, nec est qui possit inuenire vias eius, sed qui
Baruch. 4. scit vniuersa nouit eam, & tradidit eã Iacob puero suo, & Petro apostolo suo. Proinde aprehendamus eam vti propheta suadet. Beati sumus o Israel, quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Equidem quæcunque Saluator audiuit à patre, nota nobis fecit, quemadmodum ore suo sacro ipse asseruit: nihil quod nobis proficuum erat tacuit. Cæterum tempus deposcit vt archi-tecti sapientiam intueamur, quique ad construendam ecclesiam fundamentum stabile atque immobile delegit.

Text. ¶ *Et ego dico tibi, quia tu es petrus, &c. Super hãc petrã ædificabo ecclesiam meã. Et portę inferi nõ pręualebũt aduers' eã.*

¶ Ad

¶ Adhuc mercedem amplificat, & vehemẽter dominus dona auget, pro egregia cõfessione Petri. Ego dico tibi, tu es Petrus. Ac si patenter dicat. Tu nuper cœlica illuminatus luce, & patre meo doctore, filium Dei viui & patri coæqualẽ me asseruisti, ego vicissim, ne gratis me tam magnifico testimonio ornaris, illud testor, te verè Petrum esse, hoc est, solidum lapidẽ: nõ huc, vel illuc vacillantem varijs vulgi opinionibus. Ideò huic saxo tuæ professionis ecclesiam meam
S. Aug. li. de cõ. euã. super struam vnicè dilectam. Vnde Sanctus Augustinus. libr. de con. euangelista. perpulchrè ait. Nullus arbitretur quod hic Petrus nomen acceperit: non enim accepit illud, nisi vbi Ioannes commemorat ei dictum esse. Tu vocaberis Cæphas, quod interpretatur Petrus. Quænam petra hæc sit, super quam Christus ædificauit ecclesiam tuam, nunc expendamus. Diuus Hie-
S. Hieron. ronymus sic ait. Secundùm methaphoram petrę, rectè dicitur ei. Ædificabo ecclesiam meã super te. Hoc est, super fidẽ tuam, quæ nunquã excidet. Atqui Beatus August. alia via incedit. lib. retracta. sic ait. Dixi in quo-
S. Aug. li. retract. dã loco de apostolo Petro, quòd in illo tanquàm in petra ędificata est ecclesia, sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse quàm à dño dictũ

dictū est. Tu es Petrus, & super hāc Petram
Nota. ędificabo ecclesiam meā, vt super hūc intel
ligeretur quē confessus est Petrus, dicēs. Tu
es Christus filius Dei viui. Ac si Petrus ab
hac Petra appellatus personā ecclesiæ figu-
raret, quæ super hāc Petrā ędificatur. Non
enim dictum est illi, tu es Petra, sed tu es Pe-
trus, Petra autē, teste Paulo, erat Christus,
quem confitetur Petrus. Verū hoc loco nō
dignū diādū est. Saluator fundamentū princi-
1. Cor. 3. pale dicitur ab apostolo. Nā fundamētū a-
liud nemo potest ponere, prēter id quod po
sitū est, hoc est Christ⁹ Iesus. Verūtamē fun
damēta secūda in ecclesia, apostoli vocātur.
Iuxta illud. Supra fundamentū apostolorū
& pphetarū. Ratio, quia fundatores illi fue
rūt. Vnde duodecim lapides pretiosi, quos
Apoc. 21. enumerat Ioānes in Apocalypsi, fundamen
ta ciuitatis Hierusalē iure appellat. Cæterū
qui de fundamēto ecclesię, Christo Iesu mul
ta & notatu digna videre cupit, Esaiā legat
Esai. 28. ca. 28. vbi sic ait. Hęc dicit dns. Ecce ego mit
tā in fundamētis Sion lapidē, lapidē probā-
tū, angularē, pretiosum, in fundamēto fun-
datū. Quo vaticinio vtitur Petrus in sua pri
1. Petr. 2 ma epistola, dicēs. Ad quē accedētes lapidē
viuū, ab hominib⁹ reprobatū, à Deo electū,
& honorificatū. Et ipsi tāquā lapides viui su
per

per ędificamini domos spirituales. Et paulō
post. Qui crediderit in illū non cōfundetur.
Plura sunt quæ sese offerebant erga prophe
tiam hāc exponēdā, tempus tamē deest, nā
vereor valde, ne fastidio sim lectori. Sat sit,
quod dū dns nomen nouum dat Simoni, vo
cāsū Petrum, firmitatem & stabilitatem si
dei cius indicat. Quippè quā nullatenus ha
buit, eò quòd filius Ioāna, sed quia firmam,
& insuperabilem fidē confessus est. Ac si di
cat. Petrus rectè appellaris, quia ego te Pe-
trū, firmū ac stabilem efficio, cuius dicere fa
cere est. Videte Petri fastigium charissimi,
Genes. 17. quēadmodū Abrahā vocatur, quia fide, pa
ter multarum gentiū futurus erat: ita Simō,
Petri nomen accepit, quoniam omnium fir
missimè fidei professorum typum gerit. S. S. Th. 3. p.
Tho. 3. p. q. 37. ar. 2. Nomina quæ imponun p. 37. ar. 2.
tur aliquibus diuinitus, semper significant
aliquod donum gratuitum eis datum. Nūc
sequitur. Et portæ inferi, non præualebunt
aduersus eam. O firmam & tutam Christi le
fu domum, o sacrosanctā Romanam eccle-
siam, contra quā nulla potestas, nullę Sata-
næ machinę, aut technę præualebūt. Ratio,
quia fundamēto innititur prępotēti, quod
Deus & homo est. Monarchia Chaldęorū ce Principat⁹
cidit, Gręcorū potētatus perijt, Romanorū hominum
ampli- labascit.

amplissimum imperium breui admodũ euanuit. Cur ita? nempè ditiones illæ perituræ erant, quia labile fundamentum habebãt, & hominum viribus adhærebant. At, Saluatoris nostri ecclesia, extat annis. 1571. iam trãfactis, stabitque ad finem vsque mundi, decente domino. Petre, ego oraui pro te, ne deficiat fides tua. Hinc ego reor quod Petro negante Christum, ob vehementiam timoris dixit. Non noui hominem, verumtamen, interne fidem seruauit. Aut si ore & corde negauit, satis sit, quod, nedùm immaculata virgine tunc fides Petri illæsa seruata est: sed dùm princeps apostolorum Christum negat, latro illum confitetur in cruce. Portæ inferi non præualebunt aduersus eã. Lubet fratres in re tam proficua, tamque omnibus orthodoxis iucunda, tantisper immorari. Sic filius Dei ecclesiam suam communiuit, innixam immobili fundamento effecit, vt mille vires regni tartarei, non valeant eam expugnare. Multis machinis, innumeris anfractibus, Satanas impetet fideles, plures concitabit aduersus sponsam Christi cohortes, sed virtute & ope Dei, dolemus hęc stabit ad mundi finem vsque. O ingens gaudium, & mira consolatio orthodoxorum, quique nil timere debent, sa-

Luce. 22.

Corde retinuit fidem.

Luce. 22.

Ecclesiæ sanctæ firmitas.

Nota.

uitiã diaboli, modò Petri fidẽ charitati adiunctam habeãt. Sęuiant dæmonum cunei, insurgãt hæreticorum examina, tyrannorũ phalanges reboent, nã tot hostilia bella, instarfumi euanescẽt, Christo pugnãte pro dilecta ecclesia sua. Imò cũcta inimicorũ tela, quãlibet ignea, scuto fidei confestim extinguũtur. Videre est, quot hæreticorũ scõmata, quot tyrannorum exercitus, quot schismata hactenus irruerũt contra sanctã ecclesiam, nihilominùs ipsa stat incolumis. Omne vas quod fictũ est contra te, nõ dirigetur, ait dñs. Equidẽ vas fictũ, hæreticorũ fictitia argumẽta sunt, & tyrãnorũ atque infideliũ tormenta. Hę sunt inferi portæ, quoniã adytã, & viã ad inferũ præstant. Quid plura? scelera omnia quæ etiã improbi christiani quotidiè committunt, ecclesiam obruere non valebunt, quanquàm scãdala innumera excitẽt. Vtinam fratres mei quotidiè q̃ Diua Magdalena summè laudata à Christo nos efficeremus. Etenim omniũ maximè nostra refert, ad pedes Iesu nostra delicta flere, & lachrymis scelera nostra diluere, et pedes eius, vnà & caput vngere. Equidẽ caput Christi Deus est. Ergo qui Deũ ipsum esse fatetur, caput illius vnxit. Deinde pedes ei⁹ vngẽdi, q̃ nõ pharisęus supercilios⁹, sed nos facim⁹ huma-

Ephe. 6.

Esai. 34.

Luce. 7.

humanitatem eius contra Manicheos pro-
fi tentes. Hæc fides Petri est, hanc sponte am
plectitur orthodoxorum caterua, hanc nos
mordicus teneamus, vita comite. Denique,
stat fixa sententia, & firma pollicitatio. Po-
Zacha. 12. nam Hierusalem lapidem oneris cunctis gē
tibus: omnes qui leuabunt eum, concussione
lacerabunturi. Ecce triumphus christianorū
quā optime depictus. Nūc pergit dominus
magis ac magis opimis donis Petrū decorās.

Textus. ¶ *Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcūq; ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis. Et quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis.*

¶ Siquidem quise ędificatorem ecclesiæ vo
cauit, quod obiens in cruce effecit, Iudæorū
synagogam destruens, quique suam appel-
lauit ecclesiam, ne pastores perinde ac pro-
priam eam habeāt, austera dominatione re
1. Petr. 5. gentes, sed forma facti gregis sui sint, vti Pe
trus admonet, is claues regni cœlorū, idest,
scientiam, & potentiam vicario suo Petro
potissimè tradidit, thesauros suorum meri-
torum ei, necnō & cunctis apostolis & præ-

latis confidens. De quo thesauro hauriens-
tes ditare valeant animas omnium, quippè
quià peccatis suis resipiscentes, veram pœ-
nitentiam amplexantur. Sed cum prælatis
& ecclesiæ ministris claues hasce Christus Quæstio.
Iesus impendat, quorsum vni Petro, ait. Ti-
bi dabo claues regni cœlorum? Sanè cui
post resurrectionem dicturus erat. Pasce o- Ioan. 20.
ues meas primatum eius inter Apostolos
subindicans, par fuit vt nunc eidem claues
ecclesiæ promitteret. Itaque, quanuis hæcli
gandi atque soluendi potestas soli Petro vi
deatur data à domino, tamen & cæteris apo
stolis, episcopis, & ministris ecclesię fuit col
lata. Sed ob id Petrus potissimùm claues re
gni cœlorum accepit, vt omnes credentes
per orbem agnoscant vnicum esse caput ec
clesiæ, vniquevicario obediant. Et ad ipsum
tanquàm ad patrem confugiant, quoties ali
qua dubitatio suboritur. Equidem si diuer-
sa capita essent in ecclesia, vnitatis vinculū
rumperetur. Notandum, ecclesiaregnū cœ- Nota.
lorum sæpenumero vocatur, ratio, quia in
ea dumtaxat regnat rex cœlorum Christus,
non in synagoga Satanæ solium suum col-
locauit. Vel ideò regnum cœlorum domi-
nus eam vocitat, quia ijsdem legibus guber
natur, quibus cœlestes mentes, & omnes

beati, in cœlo reguntur. Haud dubiè dilectio Dei & proximi, duæ leges sunt, quas nobis redemptor noster sanciuit, adhuc inter
Matth. 22 mortales homines degens. Ex duobus mandatis (ait) dominus, vniuersa lex pendet & prophetæ. Est vtiq; interim regnum cœlorum in terris, sed commercium habens cum cœlo, eodemque rege, eisdem & sanctionibus gubernatum. O mirandam rem, o summã Dei optimi largitatẽ, Deo peculiaris est potestas peccata condonandi, iuxta. Ego
Esa. 43. sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, nihilominùs vbi verbum caro factũ, & habitauit in nobis, sic homines adrã mirabile fastigium euexit, vt saltim ministerialiter ministri ecclesiæ peccata remittant. Adeò, vt quod illi ligauerint in cœlo sit ligatum, & quod soluerint, clauc non errante,
Theologi. 4. d. 18. in cœlo sit solutum. Quod autem dictum sit super terram, eò tendit vt agnoscamus, in cœlo nihil esse, quod soluendum sit aut ligandum, dicente Ioanne.
Apo. 21. Nihil coinquinatum in illam ciuitatem intrabit. Nec aliò tendebat mandatum regis Assueri, quo prohibitum erat, ne quis sacco indutus aulam regalem intraret. Obseruandum quod
Hester. fidelium animæ quæ in purgatorio pœnas luunt indulgentijs gaudent, & potestas hæc

hæc in ipsis locum habet. Sic sacrosancta ecclesia nos filios suos docuit, quæ nullatenus errare potest, sic & ratio ipsa dictat. Enimuerò si vnus adhuc viuens, pro altero satisfacere potest, quod vniuersa doctorum schola asserit, cur ex thesauro ecclesiæ, qui meritis Christi Iesu, almæ sponsæ matris, & omnium sanctorum constat, summus pontifex, & prælati, videlicet, archiepiscopi & episcopi, id per modum suffragij cum animabus fidelium non possint facere? Oblatrent hæretici infœlices, quibus gehenna ignis parata est, nisi resipiscant. Vlulent dæmones, qui nullam non mouent lapidem, vt mendacium, & cizania inter optimum triticum disemi-
nent, sancta ecclesia Romana spiritu Christi affiata, iure indulgentijs vtitur, tum erga viuentes, tum etiam erga eos qui in domino mortui sunt. Hùc pertinet potestas clauium, quæ data est Petro & prælatis, necnon & sacerdotibus, quibus tantum claues exhibentur. Sanctus Thomas
3. part. quæstion. 19. articul. 3. Si quis roget quando hæc pollicitatio de clauibus largiendis adimpleta fuit? Sanè locus alius non occurrit nisi ille. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata

Contra hæreticorum factiones.

In additio.

remit-

Ioan. 20. remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Cæterum illud beati Hieronymi operepretium erit annotare. Istum locum episcopi & presbyteri quidam non intelligentes, aliquid sibi de pharisæorum assumunt supercilio, vt vel damnet innocentes, vel soluere se noxios arbitrentur. Cum apud Deum, non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur. Ecce, ministeriū suo, sed Christi nomine, clauibus vtitur. Agamus gratias Deo fratres, qui talem potestatem dedit hominibus. Obnixè orantes, vt sic sapienter ministri ecclesiæ illis vtātur, quod nobis regni cœlorum ostia aperiant. Quibus reseratis fideles ingrediantur, videantque regem regum Christum Iesum in decore eius. Cui sit gloria & imperium, cum patre, & Spiritu sancto, Amen.

S. Hiero. in Matth.

ANNOTATIONES QVEdam in laudem beati Pauli Apostoli.

POstquàm nonnulla encomia in honorem Sancti Petri apostolorum principis ex ore Saluatoris nostri profecta, sanctum euangelium expli-

cantes narrauimus, placuit aliqua in laudē sanctissimi doctoris gentium Pauli adducere. De cuius excellentia, & mirabili charitate, stupendaque doctrina, quisquis fusiùs scire cupit, octo illas homelias legat, quas nitro eloquio, os auri Chrysostomus, iure cognomento appellatus edidit. Quod si doctor ille præstantissimus, post tot egregia facinora Pauli conscripta, imparem se appellauit negocio suscepto, quid pauperculus ipse de electionis vase dicere possum? Veruntamē balbutientis in morem, loquar quod dominus Iesus mihi suggesserit. Principiò notanda est nobilitas huius apostoli, qui se ciuem Romanum vocauit coram iudice, imò iure suo vsus Cæsarem appellauit. Non quòd mortem vllatenus trepidaret, qui per omnia horarum momenta clamabat. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Et iterum, desiderium habens dissolui, & esse cū Christo. Nihilosecius, vt plures animas domino lucrifaceret in sancta ecclesia, magis ac magis fideles in fide roboraret, spiritu domini afflatus, ad Cæsarem appellare instituit. Vnde Lucas non siluit, quantum commodi attulerit Romanis, in carcere Christū Iesum prædicans cunctis ad se venientibus. O quis tam præcellentem virum inuisere merere-

Act. 22.

Rom. 7.

Act. 25.

mereretur? Quis tam fœlix, qui ex ore illius verba Dei igne charitatis accensa audiret? Quis inquam, sic fortunatus foret, vt vincula eius ferrea, quibus suis aureis catenis regum meliora, deoscularetur. Alligatus erat
2. Tim. 2. sanctus vir, attamen verbum Dei non erat alligatum, veluti ipse contestatur. Quinpotius inter catenas, euangelium sanctum resonabat, currebatque vehementer percorda hominum, quos Spiritus sanctus accendebat. Ecce quàm ingenuus fuerit genere, natus ex tribu Beniamin ortus, & ad pedes doctoris disertissimi Gamalielis nutritus, atque literis sacris imbutus. Hunc Saluator elegit,
Acto. 9. & iuxta ciuitatem Tarsensem mirabiliter conuertit, quò gestaret nomen eius admirabile coram regibus, & gentibus, & filijs Israel. De cuius mirabili conuersione iam satis supraque tractauimus, domino opitulante.

Secundò. ¶ Secundò, obseruanda maximopere est eius profunda humilitas, quippè qua nos omnes vtpotè filij Adæ opus habemus. Non vos tædeat fratres, si hic nonnihil immorati fuerimus, equidem voluptati nobis est, de hac eximia virtute sæpissimè sermonem facere. Quippè quam tantopere Christus nobis commendat, & nusquam non

non eam inculcat. O miram, & modis omnibus admiranda Pauli humilitas, nunc 1. Tim. 1.
blasphemum se vocat, quia ignorans persequebatur ecclesiam Christi, nunc minimum Apostolorum se fore asserit, qui dignus non sit tam excellenti nomine. Nunc 2. Cor. 15
demque abortiuum se depingit, cui etsi immeritò, apparuerit Christus glorificatus. 1. Cor. 15.
Nonne charissimi videtis sua piacula palàm profitentem? & quod plus admirationis, & ponderis habet, non tantùm ore, sed scripto mala quæ fecit tradidit, quo omnes orthodoxi, qui sunt, & erunt, peccata eius lectitare valeant. Quid obsecro humilius, aut deiectius esse potest? O petulãtiam, & extollentiam eorum, qui scelera sua clãm coram sacerdote referare nolunt. En Apostolus peccata sua quanlibet magna coram omnibus confiteri non erubescit. Pulchrè Sanctus Augustinus dixit. Superbia S. Augus.
est peruersæ celsitudinis appetitus. lib. 14. de ciuitat. capit. 13. Et rursus superbus peruersè imitatur Deum. libr. 9. de ciuitat. capit. 12. Ex hoc pessimo fonte, sectæ, hæreses, bella, & alia id genus mala scaturiunt. Hinc ex parte auersionis peccatum maximum est superbia. Quæ quidem auersio formalis ratio peccati est. Conuer-

sio

sio verò ad creaturam materialis ratio est.

S.Th.2.2 q.162.ar.6. S.Thom.2.2.q.162.ar.6.Hinc dominus superbis minatur.Omnis qui se exaltat humiliabitur,& statim humilibus honorem magnum pollicetur dicens. Omnis qui se humiliat exaltabitur. Ad hanc humilitatem nos allectans Paulus,ait.In humilitate superiores inuicem arbitrantes.Philip.2. Quomodo id fieri posit absque mendatio, ostendit perbellè.S. Thom.2.2.q.161.art.3. Potest vtique quisque reputare aliquid boni esse in fratre suo quod ipse non habet, vel aliquid mali in se fore quod in alio non est, ex quo potest se ei subijcere per humilitatem. Mira sanè & aurea doctrina hæc.

S.Th.2.2 q.161.ar.3.

Tertiò. ¶ Tertiò admiratione dignum est, quàm exactè, ore, & opere omnes virtutes tam morales quàm theologales docuerit. Verùm omnium euangelistarum doctrinam, veluti breui methodo epistolis suis comprehendit.In quibus miro stylo , tum figuras veteris testamenti , tum prophetarum oracula perpulchrè illucidat.Bone Deus, vbique flammas charitatis spirat, vbique sanctum ac flammigerum zelum quo exardebat insinuat.Et sicut Galatas acriter obiurgat,tamen amâter, quòd essent in Iudaismum adducti,ita Romanos instruit,&sumopere hortatur,ne à pseudapostolis,quos scie bat nusquàm cessare,illaquearentur incauti,sed in recta doctrina quam amplecti cœpissent persisterent. Quid multa? Gentium deprimit supercilium,palàm ostendens nihilis profuisse naturæ legem,aut philosophiam,cuius professione tumebant,quomius in omni scelerum dedecus prolaberentur.Rursus Iudæorum arrogantiam cohercet vehementer , quod legis nimia fiducia perdidissent,id quod erat totius legis caput, fidem in Christum Iesum.Docens legis cerimonias antiquatas esse , iam corruscante euangelio Christi,quem legis vmbræ appri mè deliniarant.Deniq; vtrunq; populũ summo studio,omniq; solertia nititur coadunare in vnam fidem Saluatoris: sine qua contestatur neminem posse placere Deo. Despe quàm multa loquitur anchoram eã vocans,qua cor nostrum inter scopulos seculi huius tranquillatur,stupendaq; pace perfruitur.Quæ omnem sensum , omnem- Philip.4. que intellectum exuperat.Cæterũ , vt erat charitate plenus,sic feruentissimè nobis eã commendat,vt incunctanter asserat absq; illa hominem nihil esse , nisi cimbalum tinniens.Eamq; ceu fontem cæterarum vir- 1.Cor.13 tutum

Heb.11.

tutum indicans. Nam charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam. &c. Vnde liquidò intelligimus, quòd vera virtus sine charitate inueniri non potest. Sanctus Thom. 2.2. quæst. 23. ar. 7. Quid, quod charitas, pulchritudo, vita & forma aliarum virtutum, tum à diuo
S. Ambro. Ambrosio, tum ab omni theologorũ schola nuncupatur. Sanctus Thom. inibi. articu. 8. Hanc eximiam virtutem in beato Paulo, veluti in speculo politissimo intueamur. Hanc totis votis assequi affectemus, quippè quæ tã est potens, vt operire possit multitudinem peccatorum nostrorum. Ecce ve-
Matt. 22. stis nuptialis, qua infœlix homo ille indigebat. Quã ob causam manibus & pedibus ligatis, in tenebras exteriores proiectus est.

Quartò. ¶ Quid iam de vtriusque fortitudine dicã, in subeunda morte pro Christi Iesu amore? Equidem cũ Dauide dicamus oportet. Saul & Ionathas amabiles, & decori valde in vi-
2. Reg. 1. ta sua, in morte quoque non sunt separati. Aquilis velociores, leonibus fortiores. Quis vnquàm verbis exprimere poterit quàm amabiles, quãque decori principes ij fuerint? Proculdubiò quod Hieremias de Nazareis asserit, in ijs Apostolis potissimè locum habet. Nazarei domini candidiores niue, nitidiores

Thre. 4. diores lacte, saphiro pulchriores: decori valde in vita sua erant, omnium charismatũ donis, vehementer ornati. Aquilis velociores extiterunt tot terrarum climata perlustrantes, & sanctum euangelium varijs nationibus prædicantes. Videre est, in Actis Apostolicis, quo zelo vterque longè lateq; percurrens, gentes efferas, & indomitas ad suaue Christi iugum allectauerit. O viros strenuos, o robustissimos gigantes, leonibus ipsis fortiores, tum in profligandis tyrannis, tum in dæmonijs effugandis, tũ de- Nota.
niq; in probris, flagellis, & carceribus obeũdis. O spectaculum stupendum, quando to tius Romæ incolæ hasce colũnas ecclesiæ ad martyrij palmã exire viderũt: in quo certamine alter cruce, alter vero ense glorioſè triũphauit. Vnde beatus Leo, iure optimo, S. Leo.
sic clamat. Isti sunt viri per quos tibi euãgelĩ Christi Roma resplẽduit, & quæ eras magistra erroris, facta es discipula veritatis. Isti sunt patres tui, verique pastores, qui te regnis cœlestibus inserendam, multò melius, multoque fœlicius condiderunt, quàm illi quorum studio, prima mœnium tuorũ fundamenta locata sunt. Ex quibus is qui tibi nomen dedit, fraterna te cæde fœdauit. Isti sunt, qui te ad gloriam hanc prouexerunt,

vt gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia, per sacram beati Petri sedem, caput orbis effecta, latiùs præsideres religione diuina, quàm dominatione terrena. Supereſt fratres, vt in tam celebri solennitate iubilemus, iubilantes Christum Iesum regem nostrum in sanctis suis laudemus, quò tam nostri Saluatoris gratia, quàm Apostolorum suorum precibus, atque meritis, ad eorum optatam gloriam peruenire nobis contingat.

Romæ en comia.

¶ PRO VISITATIONE almæ virginis Mariæ, extat declamatio super euangelio, in libro festiuitatum illius, cum annotationibus appendicibus.

¶ IN FESTO SANCTÆ Mariæ Magdalenæ. Declamatio nona.

MAgna & satis admiranda est, fratres mei, diuini amoris vis, magna atque stupenda egregia facinora eius. Equidem non absque amorem sanctum igni

igni comparabimus. Quippè quem nemo abscondere potest in sinu suo, quin ardeant exemplò vestimenta eius, Salomone teste. O ignem amabilem, ignem toto affectu deliderabilem, nedum tenebras quasuis intellectus nostri depellentem, sed voluntatem eorum in modum inflammantem. Hoc sanè igne mundus egebat, & torpore ac frigiditate heu algebat. Quas ob res è cœlo venit filius Dei, quique ignis consumens appellatur, huc, inquam, venit, vt corda hominum rogo suæ dilectionis igniret, & eorum viscera ingentis suæ charitatis combureret, iuxta illud. Ignem veni mittere in terram, quid volo nisi vt ardeat? Obseruandū quod hypocritæ non tam ardere interne, quàm lucere externè conantur, suę gloriæ memores, honoris autem Christi immemores. At contrà virtutum alumni, & amici Dei, plus appetunt ardere quàm lucere, laudis proprię obliti. Quippè qui cum Psalmista clamant. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Fœlix orthodoxus, qui hunc ignem gestat in pectore, sanè qui talis est, nil nisi verba ardentia proferre poterit. Hinc de vate egregio Helia legimus. Ascendit Helias sicut ignis, & verba eius sicut facula ardebant.

Pro. 6.

Luc. 12.

Psal. 38.

Eccles. 48.

O verum Heliam Christum Iesum, cuius vmbram ille gerebat, o verba flammãtia quæ ex ore nostri regis prodibant. Enimuerò corda gelida duorum discipulorum in castellum Emaus pergentium hunc ignem intra se sentiebant: alioquin non dicerent. Luc. 22. Nonne cor nostrum ardens erat in via, dum loqueretur nobiscum? Iesu bone precamur tuam clementiam, vt nobiscum loquaris. Accende pectora nostra tui amoris igne, vt iam nil terrenum diligamus, sed te in omnibus & super omnia feruido diligamus affectu: imitantes hanc vnicè dilectam discipulam tuam, Mariam Magdalenam: cuius cor sic iaculo tui amoris fauciasti, sic igne dilectionis tuæ combusti, vt mundo, & ijs quæ mundi sunt vale faciens, in domo pharisæi pedibus tuis sacris prouoluta, lachrymis suis cuncta abluerit delicta, te domine, qui afflictos consolaris dicente: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. En fratres euangelij præsentis summa. Nunc par erit, summo adiuuante numine, eius expositionem incipere.

Nota.

Roga-

¶ *Rogabat Iesum quidam de pharisæis, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisæi discubuit.* Euãgelium Luc. 7.

¶ Mecum obsecro hîc expendite, nimiam Christi paupertatem: qui profectò nec suppellectilem, aut agrum, aut domum habere propriam in hoc exilio voluit. Imò qui Spiritu sancto cooperãte, in Nazareth ab alma virgine conceptus fuit, is alto eius consilio, in diuersorio nasci dignatus est: quò verum sit illud. Regnum meum nõ est de hoc mundo: & iterum. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis nõ habet, vbi caput suũ reclinet. Sic sic oportebat diuitiarũ cupiditatẽ aboleri, & eos qui terrenis opibus inhiãt taxare: radix omniũ malorũ cupiditas est, Apostolo teste. Nõne hos deplorat Propheta dicens. Væ qui domum domui iungitis, & agrum agro copulatis. Equidem pharisæus hic, vtpotè calidus & supercilios⁹, vulpis erat, & lares habebat. Iesus verò qui cum diues esset, inops & pauper factus est, vt eius inopia nos diuites essemus, quum non haberet domum ad alienã inuitatur, quod extremę paupertaculę illius fuit insigne. Beati pau-

Ioan. 19.

Esa. 5.

Matth. 5. peres spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Hanc veritatem Saluator noster nedum verbis, sed exemplo astruxit. Sub hæc phariſæus, ideſt, diuisus homo ille erat.

Dogma. Nam sunt multi qui sese ab alijs diuidere conantur, sanctimoniæ symbola habentes, cum nihilminùs quàm sanctitati vacent. Labijs honorant Deum, cor autem illorum

Esa. 29. abillo quàm longissimè est. Talis erat phariſæus hic, vti in exordio euangelij est videre. Atqui, si mille peccatis quis onustus sit, & varijs iniquitatibus oppletus, operibus pietatis instet, Christum in suis pauperibus inuitet, inopes vltro alat, quò in extremo iu-

Matt. 25. dicio audiat. Accipe regnum quòd à patre meo tibi paratum est. Scriptum est. Aqua

Eccle. 3. extinguit ignem, & eleemosyna extinguit peccatum.

Quæstio. ¶ Sed Iesu bone, quid hoc est? Tu domine inuitas peccatores, vt velint ad regalem mẽsam tuam venire, & nunc te rogat phariſæus, digneris ad mensam eius recumbere?

Apoc. 3. Nifallor, oris tui sacri verba illa sunt. Ego sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum, & cœnabo cum eo, & ipse mecum. Etenim, ad ianuas animæ nostræ pulsans, nedum sancta immittis desideria, vt surgamus, & mala nostra

nostra defleamus, sed manum extendens pulsas, nunc prosperitatibus, nunc verò calamitatibus nos excitas, vt èsomno delicti surgamus. O summam beneuolentiam Saluatoris nostri, nedum pulsat ad ostium cordis nostri, sed vociferans ait. Surge propera Canti. 2.
amica mea, columba mea: quia caput meũ plenum est rore, & capilli mei guttis noctiũ. Melliflua sunt verba spõsi, & omni consideratione digna charissimi, sed nos prosequamur, quæ semel cœpimus. Quid multa? tam est Christus animarum nostrarum amator, vt se nobis offerat sponte, & non rogatus ad mẽsam nostram sedeat. Exemplo nobis Lucę. 19.
fit quod Zachęo contigit, cui dominus in via dixit. Zachęæ festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Id-est, hodie thesauros pietatis meæ erga te aperiam, delicta cũcta tua delens, mensæ tuæ recumbẽs. Videte eximiã charitatem Christi, nostra commoda, sua vocat, dũm ait. Hodie in domo tua oportet manere. Nec mirũ, cum scelera nostra, sua piacula olim appellauit dicens. Verba delictorum meorum. Est Psal. 21.
caput nostrum nosque membra eius, quam ob causam sic loquitur. Ad rem. Cum ergo sic habeat, quod ipse pulsat, vt aperiam? ego & ingrediens nobiscum edat, & mensam

publicani Zachęæ lubens adeat, curr ogari à pharisæo permisit ausculatate fratres, & videte quàm exosam habeat superbiam magister humilitatis, tanquàm compulsus precibus conuiuio pharisæi interfuit, quia superciliosus erat & iustitiæ proprię plus æquo fidebat. Quod claruit vbi intra se, tùm de Magdalena, tùm de Saluatore perperam loquebatur. Excelsus dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Vnde Sanctus Augustinus, Dominus humilia respicit vt exaltet, alta à longè respicit, vt deprimat, quod tam in lucifero, quàm in Adam, Saule, Datan & Abiron gestum est. Cæterum, pharisæo inuitanti, dominus vt potè benignus non restitit, sed consensit, quia in domo pharisæi magna erat facturus. Ideò ait Lucas.

Nota.

Psal. 137.

S. Augus.

Text. ¶ *Et ingressus domũ pharisæi discubuit.*

¶ Signanter ait, ingressus domum eius, non autem cor illius habitauit. Parui refert vt Christus domum nostram intret, nisi viscera inhabitet. Dico Christum habitare in cordibus vestris per fidem, inquit Apostolus: et rursus. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Huc etiam pertinet quod Saluator noster pollicetur ijs qui sermonẽ eius

Ephe. 3.

eius seruarint. Ad eum veniemus ait, & mãsionem apud eum faciemus. Fœlix orthodoxus cuius mentem trias illa sanctissima habitat, videlicèt, pater, filius, & Spiritus Sanctus. Demus ergo operam fratres, vt dominum excipiamus internè, habitetque in cordenostro, per fidem charitate formatam, ne vtpharisæus hic, domum ei exhibẽtes, cor nostrum illi denegemus. Ad hæc, ad mẽsam pharisæi sedere haud dedignatur qui cœlestes mentes satiat sua præsentia, & volatilia, cunctaque animantia, etiam vermiculos affluẽter quotidiè pascit. O summi Dei clemẽtia, o stupenda charitas, vt pauper alienam domum adijt, & mensam pharisæi non horret, quo eius animam cœlestibus diuitijs, & charismatum donis ditet. Itaq; exigua munera à nobis exigit, vt magna & pretiosa largiatur. Quis tam stupidus, vt posthac, nõ pauperes subleuet, eorumque inopiam non misereatur, videns Iesum, quasi inopem, ad mensam pharisæi recumbentem. Ob oculos habeatis oraculum illud obsecro fratres, quod ore suo sacro dominus deprompsit. Quòd vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Venite benedicti patris mei percipite regnum, quod paratum est vobis. Et iterum beati misericordes, quoniam

Ioan. 14.

Matt. 25.

Matth. 5.

niam ipsi misericordiam consequentur. Ecce pharisæus rogauit Christum pauperem, non contrà, vt diuites inopes quærant, & eos rogent, inducantque in domos suas. Sic Abraham, sic Loth angelos inuitarunt, & perinde atque peregrinos susceperunt: oriantes obnixè, ne transirent vltra, donec hospitio susceptí officia pietatis eis impenderentur. Enimuerò si eleemosyna nō esset in præcepto, nō immisericordes pœna æterna punirentur. Quod ex verbis domini Matthæi 25. conspicuum est. S. Thom. 2. 2. q. 32. ar. 5. Hoc dixerim, ne quis in re tā graui torpeat. Quid autē dño discumbente in domo pharisæi acciderit, iam exactè Lucas describit.

Text. ¶ *Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Iesus accubuit in domo pharisæi. Attulit alabastrum vnguenti, & stans retro, cœpit lachrymis rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat. Et osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.*

¶ Admiratione raptus euāgelista loquitur, vt nos miremur vnà cum illo. Ecce mulier, inquit. Fragilis erat, & infirma suapte natura, virtute verò diuina Sāsone fortior, quippe quæ si tanquàm procliuis ad peccandū deliquit, fide & charitate freta, suorum scelerum vincula mirabiliter rupit: agite vos viri, & erubescite voluptatibus vacare, eis & quod iniquius est adhærere. Ecce mulier inimicum vicit, carnis oblectamenta penitus exeruit, forti animo pœnitentiam amplexans: sed quam ob rem nomen eius tacuit Lucas? sanè non absre, vitium detestari debemus, non personam, id quod nos omninò diuersum facimus, nō tā peccata odio habentes, quàm personam delinquentem. At Christianorum hominum est, sic traducere, & arguere delicta proximi, vt videamur vitia odisse, amare verò hominem, qui lapsus est, equidem Deus optimus cuius vestigia nos sequi tenemur, sic scelus quoduis horret, vt naturam illius qui peccauit magnopere diligat. Itaque exossam habet culpam, naturam quam ipse fecit vnicè amat, alioqui non è cœlo descēderet, & factus homo, morte sua mortem nostram occideret, imò propter nimiam charitatem, qua dilexit nos Deus, misit filium suum, vt eos qui sub lege erant redimeret: rursus non Maria nunc appellatur, sed peccatrix, quia peccatum nomen peccatoris destruit, & animam eius

Dogma.

Ephe. 2.

Psal. 68. eius interficit, iuxta illud. Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Et Salomon ait, Nomen impiorum putrescet. O rem dictu horrendam, dominus ipse clamat, Nec memor ero nominum illorũ per labia mea, o nimis infœlices quorum nomina deleta sunt apud dominum, proculdubio in morte, & in extremo iudicio audient tonitrum illud, quod virgines stultæ suo magno malo audierunt: Amen dico vobis nescio vos. Rursus vehementer

Exod. 33. fœlix ille erit cui dominus dicet, Ego agnouite ex nomine: & alibi Saluator ait,

Lucæ. 10. Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Summa. Quia peccatrix erat hæc mulier nomen proprium amiserat, & infœlicem nomenclaturam ex sua improba vita sortita est: at quando ca-

Ioan. 12. put Saluatoris vnxit, Maria à Ioanne vocatur, eò quòd iam pridem lachrymis suis cor suum abluerat: sed num in Hierusalem ciuitate opulenta sola hæc mulier deliquerat? Vtinam in oppidis paruis vna tantùm mulier peccatrix inueniretur. Flens

Nota. dico fratres, sic hodie populi abundant huiusce modi mulierculis, vt quàm multi fornicationis scelus paruipendant: cùm Apostolus clamet, Omnis fornicator aut im-

mundus regnum Dei non possidebit: heu quia omnis caro corrupit viam suam: faxit Deus optimus, vt iam qui more brutorum viuebant, castitati & munditiæ operam dare incipiant, pœnitentia huius muliebris tacti. Non ergo hæc mulier peccatrix in ciuitate appellata est, quasi sola foret, sed quia alias omneis in scelere superabat, & præ cæteris infamis erat. Ratio, quia pulchrior & nobilior alijs habebatur: qui verò nobiliores sunt caueant, ne labantur, quia eorum piacula plus resonant, & maiora scandala excitant. Nedum in vna ciuitate, sed in totius regni ambitu: probè loquutus est qui dixit, Melius Pro. 22. tibi nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. Et iterum. Curam habe de bono nomine. Eccle. 41. Sequitur.

Dogma.

¶ Vt cognouit, quod Iesus accubuit in domo pharisæi. Text.

¶ Ijs verbis euangelista innuit, quãta solicitudine hæc mulier occasionẽ quærebat, & oportunitatẽ desiderabat veniendi ad Christũ, nec aliud tẽpus aptũ ad hoc negotiũ inueniebatur, nisi domino in ædepharisæi recumbente. Mirabile dictu, tã erat charitatis sagitta fauciata, vt sermone Christi finito

per

per horarum momenta cum rege Dauide
Psal. 41. clamaret. Quēadmodum desiderat ceruus
ad fontes aquarū: ita desiderat anima mea
ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fon
tem viuum: quando veniam, & appare
bo ante faciem domini. Fuerunt mihi la
chrymæ meæ panes die ac nocte, dum dici
tur mihi, vbi est Deus tuus? voluptati nobi
foret psalmum hunc rimari, ni longa via
dessēt. Historia hæc satis longa est, eam ob
causam plurima hactenus mittere collibuit.
Hieræ. 2. Enimuerò fas erat, vt quæ fontem aquæ vi
uæ reliquerat, fodiens cisternas dissipa
tas, quæ nullatenus valent continere aquas,
rediret ad limpidissimum fontem Christum
Iesum, qui solus potens erat eius maculas a
bluere, & candidiorem niue illam efficere:
Psal. 50. de quo fonte multis retro seculis regalis pro
pheta dixerat. Lauabis me, & super niuem
dealbabor: meritò igitur aiebat. Sitiuit ani
ma mea ad Deum fontem viuum, quādo ve
niam & apparebo ante faciem domini: fons
Canti. 4. hic, fons hortorum, in canticis rectè dicitur,
necnon & puteus aquarum: nam ex pleni tu
dine Christi Iesu omnes recepimus gratiam
Gene. 2. pro gratia. En fons paradisi voluptatis qui
ascendit, vt irrigaret vniuersam ecclesiam,
Psal. 45. imò fluminis huius impetus lætificat ciuita
tem

tem Dei: cæterum verbum illud magnam
habet emphasim, vt cognouit, non moras
traxit, aut procrastinauit, sed quāprimùm
vocata est, & medicum expectātem cogno
uit, statim resipiscens pharisæi ædes adijt,
domum suam reliquit, & cuncta ornamen
ta & monilia cōculcauit. Vēh illis qui teme
rissimmi Dei sanctas inspirationes aspernā
tur, qui nec flagellis afflicti, nec donis illecti
ad pœnitentiam conuolare volunt, quique
perfricato fronte inquiunt, manda, reman- Esaiæ. 28.
da, modicum ibi, modicū ibi. O nefaria præ
sumptio, o temeritas extremis plectēda sup
plicijs, rex regū Christus vocat, & nos ipso
clamāte stertimus, de die in diē procrastinā
tes, obsecro, charissimi, hāc fortē mulierem
sectemur. Extēplò eius vocibus & fletibus
Christū Iesum sciamus, eū totis nisibus in
uocemus, & ad ipsum festināter curramus:
expectat vos Deus, vt misereatur vestri, & Esaiæ. 30.
exaltetur in vobis, perbellè Esaias dixit. Ec
ce quā sit Deus patiens & lōganimis in ex
pectando, quàm suaptè natura procliuis ad
miserendum, qui non in se sed in nobis ma
gnificatur, & exaltatur. Eam ob rem ait, vt
exaltetur in vobis, verùm in Magdalena e
xaltata est Christi misericordia, per quam
remissa peccata illius quālibet magna sunt

remissa. Vt ergo cognouit animarum medi-
cum peritissimum Christum Iesum accum-
bere, qui peccatorũ veniã omnibus prędica-
Matth. 3. bat dicens. Pœnitentiam agite, & appropin-
Luc. 6. quabit regnũ cœlorũ. Et iterũ. Nisi pœnitẽ-
tiam egeritis omnes simul peribitis, decre-
uit ad illũ accedere, remissionẽ delictorum
suorũ cupiẽs accipere. Planè hoc nõ cogno-
sceret vnquã, nisi traheretur à patre cœlesti,
dño astruente. Nemo venit ad me nisi pater
meus traxerit eũ. Quin & ipse Christus eam
intus trahebat, qui per mansuetudinem illã
S. Grego. susceperit foris, teste Gregorio. Miremur Ma-
riam venientem, sed plus mirari debemus
Iesum trahentem, simul & susciptentẽ. Hinc
legimus in Hieremia. Postquàm conuerti-
sti me, egi pœnitentiam, & postquàm osten-
Iere. 31. disti mihi percussi femur meum. Sed quo-
modò accesserit iam attẽtiùs contẽplemur.
Sanè cœlitꝰ afflata, & doctrina legis edocta
Exo. 23. nõ vacua apparere voluit ante dñm, ipso di-
cente ac dicente. Non apparebis in conspe-
ctu meo vacuus. Vnde sequitur.

Text. ¶ *Attulit alabastrum vnguenti. &c.*

¶ Alabastrum genus marmoris cãdidi est,
varijs coloribꝰ intercincti, quod ad vasa vn-
guẽtaria cauari solet, eò quòd optimè serua
re ea

re ea incorrupta dicatur. In hoc vase vnguẽ-
tum misit, quo pedes regis regum Christi Iesu
vngeret. Surgam ait, sancta hæc mulier, & Canti. 3.
circuibo ciuitatẽ per vicos & plateas, quę-
do quẽ diligit anima mea. Hæc in corde suo
sæpe numerò repetẽs ingemiscebat, & ocu-
los submissis, gradiebatur. O quas lachry-
mas effundebat, quot suspiria iactabat in
dã, nõ alterius nisi dexteræ excelsi, mulier
tenera nimis & delicata, ornamẽtis iã spre-
tis, sacco induitur. Ad hæc, lachrymis habẽ
nas dedit, piacula sua deplorãs, & quæ palã
temere deliquerat, publicè pœnitẽtiã egit.
O mira Dei clemẽtia, p coccino, saccũ, pro Apoc. 17.
calice, pstitutionis alabastrũ optimo vnguẽ
to plenũ portat. Vt iã cũ Apostolo clamare
audeat. Bonus Christi odor sumus in omni
loco. Sed alijs odor mortis in mortẽ, vt pha
risæo, & ei similibus, alijs odor vitæ in vitã,
videlicẽt nobis orthodoxis, qui tam mirabi
le pœnitentiæ exemplar habemus. Cæte-
rum pharisæi domum ingressa.

¶ *Retro stans, cœpit rigare pedes Iesu,* Text.
quos capillis suis tergẽs, eos osculabatur,
& vnguento vngebat.

¶ Nũc quatuor officia hęc inspiciamꝰ, & vel

succin-

cincto sermone aliqua, dicamus. Pedes Iesu lauit, nõ quauis aqua sed lachrymis feruẽtissimis, capillis tersit, quos tãti fecerat antea labia pedibus domini fixit, & tandem eos vnguento pretioso vnxit. O nouum & inauditum oblationis, & sacrificij genus, pro culdubio à Spiritu Sancto edocta, hæc pietatis ministeria exercuit. Ad lachrymas ei⁹ iam veniã, quippè quas affatim effudit vt Saluatoris pedes abluerit. O bonę lachrymæ ac dulces lachrymæ, quas Diu⁹ Chrysostomus rectè secundum baptismã vocat. Nõne, Ezechiare rege flente, dñs suspendit sententiam quindecim annis? fleuit etiã Petrus amarè, & dñs pepercit ei. O verè beati, qui lugẽt, quoniã ipsi cõsolabuntur. Ecce mare rubrum, in quo superbus rex Pharao, & cuncti eius submersi pereunt: satanas & cõplices eius inter vndas lachrymarum profligãtur. Quid multa? lachrymis suis Magdalena triplex cõciliauit beneficium. Primò, delictorum suorum flendo conciliauit veniã, dicente domino. Remittuntur tibi peccata tua. Secundò, videns Iesus Magdalenam flẽtem, ipse lachrymat⁹ est, & fratrẽ eius quatriduanum suscitauit. Tertiò deniq; ad monumentum flens, meruit Christũ suscitatũ intueri, & adorare. Ecce quantũ momenti habeant lachrymæ. Fœlicem ego dixerim orthodoxũ qui quotidiè cũ Magdalena sanctissima, peculiaria errata deflleret, & lachrymis stratũ suum rigaret. Deinde dãna proximi sui doleret, flens cũ flentibus, vt Apostolus admonet. Tãdẽ vestigia huius sanctæ sequẽs, Christũ videre affectas illud psalmi diceret. Fuerũt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte, dũ dicitur mihi, vbi est Deus tuus? Equidẽ ceu paruuli lachrymis suis quod volunt à parẽtibus impetrãt, sic & nos fletibus quod iustũ est, à Deo optimo impetramus. Huc sanè pertinet illud: Amẽ dico vobis nisi efficiamini sicut paruuli, nõ intrabitis in regnũ cœlorũ. Quando quidẽ Petrus senex erat, nihilominus puer factus est flẽs peccata sua & dominus pepercit ei. Mulier erat hæc sancta, tamen vt puella procidens ad pedes Iesu plorauit, quam ob rem sceleratura lachrymis diluit. Cauendum autem est, nè cum mulieribus Adonidem suam plorantibus defleamus. Ideſt, nec cum auaris, aut superbis, vel cum luxuriæ deditis habeamus cõmercium. Lachrymæ vt gẽmæ splendent coram dño, modò ex prudentia, & charitate obortæ fuerint. Quæ verò ex sola passione fluxerint, frustraneè sunt. Summa, illud cũ Anna implesse orare ac postulare debemus, vt pa-

Nota.

Exo. Figura.

4. Re. 20.

Ioan. 11.

Psalm.

Matt. 18.

Ezechi.

Collatio.

vt pater noster cœlestis præbeat irriguum
Iosuę. 15. inferiùs & superiùs. Hoc est vt primo no-
Figura. stra deffleamus crimina, vti par est, & dein-
de, pro adeptione gloriæ æternæ vberius
lachrymas effundamus, cum propheta cla-
Psal. 119. mantes. Heu mihi quia incolatus meus pro
longatus est. Quod verò mulier sancta re-
tro stetit, erubescentia magna in causa fuit.
Nec causa fuit coram facie Christi Iesu ap-
rere, fœditatem conscientię suę funditùs cō
templans. Vnde corde clamabat cum pro-
Psal. 43. pheta. Confusio faciei meæ, cooperuit me.
Et alius ait. Tibi domine iustitia, nobis au-
tem confusio faciei nostræ, quia peccauī-
Baruc. 1. mus tibi. Pedibus prouoluta amare flebat,
nam qui diu male ambularat, iam recta ve-
stigia quærebat, Sancto Augustino teste.
Nota. Obseruandum quod non alterum pedem,
sed vtrumque tenuit, & osculata est. Pedes
domini iustitia & misericordia sunt, quos
amplexari nos summopere oportet. Equi-
dē alterū sine altero osculari, vel temeraria
securitas vel desperatio execrāda est, nā qui
misericordiā dei tātū indesinēter cōsiderat,
tepidoris vitæ quietē sectatur, vt probè. S.
Bernar. testatur. Qui autē austeritatē iudicij
solū attēdit, is vt alter Cain fratricida despe
Genè. 4. rās dicit. Maior est iniquitas mea, q̄ vt venia
me-

merear. Terribilis est expectatio iudicij, ita
est, & nimis horrēdū incidere in manꝰ Dei vi
nētis, sicut Apostolus ait. Nihil osꝰ eius Deꝰ
noster benignus, & misericors est, & præsta Hebr. 10.
bilis super malitia. Quā ob causam vtrūque
pedem osculātes, cū Dauide dicamus. Mise Psal. 100.
ricordiā & iudiciū cātabo tibi dne. Ecce me
suaue, cāticū mirabile quod nos cōcine-
re quotidiè decet. En holocaustū singulare,
& medulatū, Deo nostro gratū. Sic Maria
pedē indicij fortiter attēdebat, quæ etsi no-
bilis, & lasciua mulier, cōuiuātiū faciēnō at-
tēdit, sed extēto corpore prouoluitur pedi
bus maiestatis, doloris plena, timoris impa-
tiēs, cōpūctiōis iaculo vulnerata. At miseri-
cordię pedē labijs suis spōte osculatur, in cu
ius spe firmiter inhęret vestigijs redēptoris,
donec audiat verbū illud quauis suauitate
plenū. Remittūtur tibi peccata tua. Cæterū Lucæ. 7.
si quis voluerit per symbola percurrere. Cā
pilli superflua bona sunt, quibꝰ pedes dñi a-
bluēdi sunt, idest, pauperes Christi subleuā
di. Pedes quidem satis necessarij sunt ad gra Collatio.
diēdū, sic pauperibꝰ vel omniū maximè opꝰ
habemꝰ. Alioq dñs nō diceret, pauperes sem
per habebitis vobiscū. Ecce donū egregiū, q̄
amari nesciūt. Et iterū. Facite vobis amicos Luc. 16.
de māmona iniquitatis, vt cum deffeceritis,

recipiãt vos, in æterna tabernacula. Vbinõ exturpi lucro eleemosynam præbere egentibus docemur, sed ideò diuitiæ iniquitatis appellantur, vel quia sæpenumerò decipiũt homines, spem suam frustra in eis collocantes, vel quoniam iniqui eis perperã vtũtur.

Nota.

¶ Adhæc, vnguento pedes Christi vngẽdi sunt, quod tũ ex contritione & dolore delictorũ præteritorũ, tũ etiam ex deuotione beneficia nobis à Deo impẽsa cõtemplãtes conficitur. Nõne sacrificiũ iustitiæ Deo acceptabile spiritus cõtribulatus meritò vocatur? Rursus dñs ait, Sacrificium laudis honorificabit me. En pretiosum deuotiõis vnguẽtũ. Vel sic pedes Saluatoris vngimus, dũ tecta delicta ploramus. Caput verò ipsius perungimus, quando pro collatis nobis beneficijs, inexhaustas gratias agimus: in huius typo leginus Magdalenam, nedũ pedes Iesu, sed quod plus est, sanctũ verticẽ ei vnxisse. Erat sanè iã electa, & sole ipso mũdior, atq; candidior, necnon & familiaris effecta.

Pſal. 50.

S. Gregor.

¶ Orem mirabilem, quotquot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit sacrificia. Vnguentum pro odore, & delicijs suæ carnis exhibuit, & eo pedes domini vngit: capillos ad ornatum vultus sui præbebat, sed nunc effusa coma, ijsdẽ, pedes Christi tergit.

Perinde

Perinde dicat. Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Mulier timens Deum ipsa laudabitur. Ore suo vana ac superba dixerat, sed nunc labia pedibus sacris Magistri figens, eius misericordiam toto implorat pectore.

Pro. 31.

Quicque illud Apostoli adimpletum est. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibete ea serui iustitiæ in sanctificationem. Vtinam omnes peccatores tam salubre dogma cordi suo ascriberẽt, & adamussim illud seruarẽt: fas enim est, vt saltim tantum laboris sudet quis ad capessendam vitam æternam, & Deum iratum placandum, quantum indulationis sustinuit, diabolo obediendo, & peccatiiugum tolerando.

Rom. 6.

¶ Sed quid sancta mulier tunc dicebat? Sãctus Augustinus inquit. Tacita loquebatur. Non sermonem promebat, sed deuotionem ostendebat. Quin & lachrymę eius clamores erant cœlos ipsos penetrantes. Non-ne orabat Psaltes. Domine auribus percipe lachrymas meas. Sane auribus clamores & voces percipimus, oculis vero colores intuemur. Videte quomodò lachrymæ clamorẽ fidem habent, quem Deus optimus intelligit. Quid plura? Pedibus Saluatoris prouoluta clamat corde. Miserere mei Deus secũdùm

S. Augus.

Pſalm. 33.

Pſal. 50.

dùm magnam misericordiam tuam, & secùm dùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. &c. Rursus internè vociferabatur dicens. De profundis scelerum meorum clamaui ad te domine, domine exaudi orationem meam. Si iniquitates meas obseruaueris domine, domine quis sustinebit indignationem tuam? Hæc, ni fallor, & alia id genus versabat in mente lachrymas effundens, & suspiria per aëra iactans. Immorati sumus fratres in obsequijs, quæ hæc mulier sancta Christo Iesu obtulit, vt & nos vitrò eidem ei impendamus. Eò potissimè tenduntsanctorum celebritates, vt fideles illorum exempla pro sua virili sectari contendant. Sed nunc euangelium sequentes, quid pharisæus de hoc expectaculo egregio sentiat audiamus.

Psal. 129.

Text. *¶ Videns autem pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se dicēs. Hic si esset propheta, sciret vtiq; quæ & qualis est hæc mulier, quia peccatrix est.*

Pharisæi temeritas.

¶ Temeritas pharisæi vsque adeò magna erat, vt ignorantiæ ascriberet, quòd Christus permittat à muliere peccatrice se tangi. Quam ob causam minorem de illo haberet opinionem, ita vt iam prophetiæ dignum ab eo auferat. Verùm toto errabat cœlo, quia omnes famam huius mulieris à maximo vsque ad minimum norant, nam eiusdem ciuitate peccatrix, ideſt, præ alijs diffamata, vti iam attigimus. Itaque absque prophetico spiritu dominus eam peccatricem esse poterat scire. Quid quòd prophetæ non omnia præsentia sciebant, nisi domino reuelante. Vnde Eliseus de quadam muliere afflicta dixit. Anima eius in amaritudine est, & dominus celauit à me. Ratio, quia prophetia non est habitus. Equidem habitus est quo quis agit, cum voluerit. Stultè ergo iudicauit pharisæus intra se, malè cogitans de Christo, necnon de Magdalena. Quippè quæ peccatrix non erat, quanquàm malè vixerat. Procul dubiò veram pœnitentiam amplexata, ceu paulò superiùs satis superque diximus, vitia pensauit virtutibus, superbiam humilitate, auaritiam largitate, luxuriam castitate, iram mansuetudine. Hæc, inquam, salubris & vera pœnitentia est. Imò mulier sancta omnia quondam inhonestè voluptatis instrumenta,

4. Reg. 4.

S. Th. 2. 2 q. 171. ar. 2.

menta, vertit in obsequium Saluatoris. Quã
S. Gregor. hom. 33. pulchrè Sanctus Gregorius ait. Vera religio pietatem habet, falsa verò contra, dedignationem, quod perspicuũ est in hoc pharisæo superbo. Non condolet mulieri afflictę, non pietatem Christi collaudat, qui neminem peccatorem horrebat, sed gaudenter omnes recipiebat, iuxta illud.
Matth. 9. Non veni vocare iustos, sed peccatores, & Apostolus
1. Timo. 1. inquit. Venit Iesus peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. O hypocrisim & dolum pharisæi, liuore inuidiæ accensus cruciatur, quòd tantum honoris Christo ab hac muliere impendatur. Rursus ægram reprehendit, qui lõgè maiore superbiæ morbo ægrotabat. Sane spiritualia peccata, carnalibus maiora sunt, eò quòd plus habeant de auersione à Deo, quam de conuersione ad creaturam. Auersio autem forma peccati est, & ratio completiua. S. Thom. 2. 2. q.
S. Th. 2. 2 q. 162. ar. 7. 162. ar. 7. Vos autẽ charissimi cauete ne ante tempus iudicetis, donec veniat dominus qui illuminabit abscondita cordis. Vos ipsos iudicate, conscientias vestras expendite, ne huius pharisæi temeritatem sectemini; quique trabem in oculo suo non videns,
Matt. 7. festucam in oculo alieno eijcere nitebatur, frustrà. Talis qui fastus pharisæorum, tales

& eorum petulantia erga falsam iustitiam, qua sibi placebant, Deo autem vehementer displicebant. Summa. Necesse est, vt cũ peccatores quosque conspicimus, nosmetipsos ptiùs in eorum calamitate desleamus, quia fortassè in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. Equidem odium debemus vitijs, compassionem verò naturæ. O res mirabilis, & omni acceptione digna, inter duos ægros medicus sapientissimus erat. Quorum alter in febre sensum tenebat, alter sensum perdiderat mẽtis. Maria quip pe flebat quod fecerat, pharisæus de falsa iustitia turgens, vim suæ valetudinis exaggerabat. Quem dominus volens lucrari, conspicatus illius cogitationes, nedum prophetam, sed prophetarum dominum se ostendit. Vnde sequitur. Dogma. Collatio.

¶ *Respondens Iesus dixit ad illum. Simon, habeo tibi aliquid dicere. Ait ille. Magister dic, duo debitores erant cuidã fœneratori. Vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens* Text.

spondens Simon dixit. Estimo quia is cui plus donauit.

¶ Probè dictum est, respondens Iesus, non verbis, sed cogitationibus phariſei, quòd, ni fallor, Deo optimo peculiare est. Vnde in Psalmo legimus. Scrutans corda & renes Deus, & illud. Parua res cor hominis & inexcrutabile, quis cognoscet illud? Ego dominus scrutans corda. Equidem abdita cordis nostri nemo, nec etiam angelus intueri potest, nisi creator cordis. Rursus Saluator attentionem expetit, antequàm fari incipiat. nam verba Dei tam sunt mira, vt omni attentione animi digna habeantur. Sic prophetis mos fuit olim, quique primò attentionem exposcebant. Audi Israel, Deus Deus tuus Deus vnus est, aiebat Moses, & iterum. Audite cœli quæ loquor, & audiat terra verba oris mei. Denique dominus in parabola de satore dixit. Qui habet aures audiat. Pharisæus igitur ex admonitione domini attentior est factus, ideò ait, Magister dic. O subdola responsio, corde, ignorantiæ eum arguebat, & ore: Magistrum illum vocitabat: en quàm sit fallax homi. num lingua. Imò totus mundus in maligno positus, & adulatione exundat, & ore ac verbis homines palàm approbant, quod clàm exprobare consueuerunt. Vos charissimi ab huiusmodi fucatis verbis fugite. Qui sophisticè loquitur, ait scriptura, odiosus est. Sic dæmon cum sua loquebatur, & ad eundem modum complices eius loquuntur. De quibus rex Dauid. In corde & corde loquuti sunt. O monstrum monstrorum, adulatores duplici corde sunt. & obid; tam Deo quàm hominibus satis odibiles.

Psal. 7. Ierc. 17. Deut. 6. Deut. 32. 1. Ioan. 5. Eccles. 37.

¶ Parabola quam posuit dominus de duobus debitoribus, eò tendebat, vt phariſæus nõ seipsum iustificaret, quin potiùs debitore sese agnosceret. Sancti doctores de vtroque populo hoc explicãt. Plus tenetur populus gentilis quã Iudaicus, amare Christũ, eò quod maiora dona accepit, & grauiora peccata ei sunt dimissa. Atqui saluator duos debitores Simonẽ & Mariã esse dixit, quorũ nullo vnde debita solueret habebat. Christus vltrò pro oibus fecit satis, sacrũ suũ sanguinẽ effũdẽdo, & in crucis patibulo animã benedictã exhalãdo. Cuius verba ea sunt. Quę nõ rapui, tũc exoluebã. Et Ioãnes palã clamauit. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũdi. Quod verò dñs responsionem Simonis laudarit dicẽs, Recte iudicasti, eã ob causam factũ est, quia ore suo ille se iudicauit, nescien s

S. Ambro. & S. Greg.

Psalm. 68. Ioan. 1.

neſciens contra ipſum parabolam fore poſi-
tam. Et alludit ad illud quod Dauid reſpon-
2. Reg. 12 dit prophetæ Nathã. Vir ille reus eſt mor-
tis. Sanè ignorabat ſcopum parabolę, ideò
Dogma. verbis ſuis ſe illaqueauit. O quàm procliues
ſumus ad ferendam ſentẽtiam in aliena cau
ſa, & quàm pigri, & rudes, ad dignoſcenda
peculiaria delicta. Nempè, ſi dominus able-
que parabola loqueretur phariſæo, & dice-
ret. Vter me plus amat, tu, an mulier hæc?
Neutiquã paſſus fuiſſet ſibi præponi Mag-
dalenã. Vos videte fratres quanta ſit Salua
toris pietas & clemẽtia, ſic corripuit arrogã
tem phariſæum, vt eius famam illæſam ſer-
uaret. Nos contrà, niſi cum iactura fratris
corripere eum nolumus, quam ob rem no-
Matth. 18 bis præceptum eſt. Corripe fratrem tuum
inter te & ipſum ſolum. Deinde animaduer
tite quomodò honorem pœnitentis Mariæ
vehementer Chriſtus tueatur. Sanè eam la-
dere cogitatione tantùm non patiebatur.
Zacha. 2. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei,
ait dominus. En quàm tenerè Deus ſuos ele-
ctos amet. O verè beatum qui honorẽ ſuũ
in Chriſti manibus collocauit, qui cum Apo-
Gala. 6. ſtolo inquit. Abſit mihi gloriari, niſi in cru
ce domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui denique
ſic mũdo mortuus eſt, vt dicere poſſit. Ego

non quæro gloriam meam. Sed honorifico
patrem meum qui in cœlis eſt. Talis nimi-
rum Chriſtum Ieſum defenſorẽ habet. Quę
omnia fuſiùs ſequentia indicant.

¶ *Vides hanc mulierem? intraui in do-* Text.
*mum tuam, aquam pedibus meis nõ dedi
ſti, hæc autem lachrymis rigauit pedes
meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mi
hi nõ dediſti, hæc autem ex quo intraui,
non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo ca-
put meum non vnxiſti, hæc autem vnguẽ
to vnxit pedes meos.*

¶ Notiora ſunt hæc, quàm vt expoſitione
indigeant. Sat ſit adnotare quanti faciat Sal
uator obſequia, quæ ei præbemus, etſi mini
ma ſint. Maximè omnium dum pedes eius,
ideſt, inopes operibus pietatis ſubleuamus,
ipſo dicente. Quod vni ex minimis meis fe- Matt. 25.
ciſtis, mihi feciſtis, ac ſi dicat. Mercedem
commeritam vobis reddam, quia amore
mei tacti, fratres veſtros ſanguine meo re-
demptos conſolati eſtis. Cæterùm domi-
nus collaudans ſigna ingentis amoris in
hac muliere, negligentiam phariſæi taxat.

Quippè qui, quæ facilia erant erga suum conuictum non fecit, diua Magdalena difficilia aggressa, plurimum placuit Christo.

Text. ¶ *Propter quod dico tibi remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Cui minus dimittitur minus diligit.*

¶ En quantum veritatis habeat quòd Salomon, & post eum Petrus dixit. Charitas operit multitudinem peccatorum. Verbum autem illud, remittuntur ei, magni momenti est. Ei remissa sunt peccata omnia, non autem mihi. Ego vsque ad vltimum quadrantem patri meo, tam eius, quàm totius mundi debita affatim persoluam. De me scriptura ait, posuit in eo iniquitates omnium nostrum. Et iterum propter scelus populi mei percussi eum. Huc tendit quod Dauid audiuit à Nathan. Dominus transtulit à te peccatum tuum, non morieris; id est, debita tua pater cœlestis transtulit in filium suum vnigenam, qui homo factus persoluet vbertim scelera tua. Ad eundem modum dictum est paralitico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Tibi, inquam, remissa sunt non mihi, sed ipsi soluam. Quàm bene Sapiens admonet nos. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris. Quis fideiussor noster, nisi mediator Dei & hominum Christus Iesus? Eius memoriam mordicus teneamus, & iugiter gratias ei offerentes, toto pectore diligamus. Propter quod dico tibi, &cæt. Ex gratia Dei peccata delentur, & illa causa remissionis est dispositiua. Dilectio Dei quæ sine gratia infusa esse nequit, causa remissionis est perfectiua. Itaque multa remissio & multa dilectio conuertibiliter se consequuntur, necnon parua remissio, & parua dilectio. Placuit Christo sic concludere, vt nos ad magnam sui dilectionem excitaret. Vbi magnopere aduertendum, quòd plus virgo Maria dilexit Deum quàm Magdalena. Ratio, quia donum innocentiæ excellentius est dono pœnitentiæ. Imò Ioannes baptista, aliunde plus dilexit dominum, quàm Magdalena, cui multa errata sunt dimissa. Ergo parabola hæc, dumtaxat de peccatoribus locum habet, vt iam meminimus. Sed iam inspicite quomodò sanitas vnius inficiat, in ægritudinem vertatur multorum astantium.

Pro. 10.

Esa. 53.

2. Reg. 12.

Matt. 9.

Eccles. 29.

Nota.

S. Augus. li. 2. confe. c. 7.

Text. ¶ *Et cœperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit.*

¶ Scandescunt aduersarij, & sumopere mirantur quomodo Iesus fabri filius, vt ipsi falsò putabant, peccata remittebat, quod plane opus Dei summi est. At, ille alienam potestatem non sibi vendicabat, sed propria authoritate vtebatur. Illi putabant sordibus oblationibus & lotionibus peccata dimitti, in quibus tantùm erat figura spiritualium rerum. At, dominus indicat per fidem euangelicam, & charitatē condonari delicta. Nos verò non miramur sed toto nisu laudamus Saluatorem nostrum, fide illibata tenentes eum, Deum verū esse, qui ait. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Dominus autem misericordiarum parens curę non habens de obiurgātium prauis cogitationibus, ad pœnitentem suam sumoperę afflictam se vertit, cui ait.

Esa. 43.

Tex. ¶ *Fides tua te saluam fecit, vade in pace.*

¶ O fanstissimū nuntium, o verba omni mellita dulcedine plena. Remittuntur tibi peccata tua. Quis pro dignitate rem hanc verbis enarrare poterit? Planè magno gaudio affecta, cum Psalmographo decantabat. Misericordias domini in æternum cantabo, & rursus. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, & noli obliuiscī omnes miserationes eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Verùm hæc, & alia id genus multa in corde suo versabat, vbi ex ore domini suorum peccatorum absolutionem accepit. Cæterum, primo de charitate eam laudauit, dicens. Dilexit multum, deinde, de mirificis operibus pietatis memoriā fecit. Denique fidem illius euexit. Vnde eā decoratam intelligimus omnibus theologalibus virtutibus. Spem habuit firmam, nam nisi hac virtute freta, ad peccata sua deflenda minimè veniret. Charitate fuit roborata, quia dilexit multum. Fidem habuit in Christum, ceu ipse verbis suis contestatur. Sed iam neochristianorum dogma facessat, vbi Saluator eam fidem laudat quæ per charitatem operatur. Hanc fidem fratres habeamus oportet, quæ charitati coniuncta magna operatur, non quæ ociosa manet, & mortua est. In pace dimissa est mulier

Psal. 102.

Nota.

Gala. 5.

lier sancta, quæ quidem pax omnem sensum superat, & omnem intellectum excedit. Qua nos ipsi fruamur, gratia domini nostri Iesu Christi, qui cum patre, & Spiritu sancto viuit per cuncta secula. Amen.

¶ ANNOTATIONES *Appendices.*

Annotat. 1. PRimò aduertendum, quàm properare nos oporteat à peccatis resciscere, & ad pœnitentiam conuolare. Non enim decet vllatenus coruina voce vti dicentes, cras, cras, sed potius columbinum genitum pro cantu personare statim clamantes. Parce domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam gentibus. Nonne coruus quem Noe misit perijt, qui ad arcam reuersus non est? Ecce simulachrũ peccatoris in suo delicto persistentis, diuo Augustino teste. Atqui columba ramum olivæ virentibus foliis portans, à Noe sponte fuit suscepta, & in arca quæ pœnitentiæ imaginem gerebat seruata est. O fœlix orthodoxus qui quamprimum labefactatur consurgit, vincula vt alter Samson ope summi Dei roborata frangit. En vox sponsi clamat fratres. Surge, propera amica mea, columba mea. Amicam eã appellat, quoniam ipse prior dilexit nos, alioqui ipsum diligere nõ possumus, ipso dicente. Sine me nihil potestis facere. Subin de columbam nominat, cuius cantus gemitus est. Denique non moras trahere consuluit, sed properare & festinanter ad pœnitentiam currere præcipit. Quæ omnia in bene dicta Magdalena conspicimus. Sane vt cognouit, quòd Iesus accubuit in domo pharisæi, extemplò surrexit, & ad detestenda crimina sua properauit.

Ioelis. 2.

Figura.

Cant. 4.

Ioan. 15.

¶ Secundò, sumopere est notandum, quàm potens, & quàm fortis sit sancta dilectio. Videte virtutẽ mirabilem fratres, & cunctis inspicientibus stupendã. Dilectio Dei est ob quã cuncta peccata quàmlibet immania remittũtur. Nedum quo ad culpã, sed quo ad temporalem pœnam, in quam committuntur, vel minima gratia Dei aduentante. Alioquin Saluator increpans fastum pharisæi non diceret. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Perinde dicat. Cuncta eius scelera deleta sunt, eò quòd summè dilexit Deum, cuius dilectionis symbola, lachrymæ, oscula pedum, & vnctio sunt.

Secundò.

Luc. 7.

Audite fratres obsecro, & hoc encomium Magdalenæ ex ore sacro Christi Iesu futuris expendamus. Seraphim in supremo choro angelorum collocatur, cuius interpretatio, Dionysio authore, incendium amoris est. Si ergo beata Magdalena dilexit multum, seraphica fœmina fuit, & meritò Seraphim appellatur. O nomen honorificum, o præconium singulare, quòd de nullo sanctorũ legimus. Sat erat dicere, dilexit Deũ, vanitatem mundi labentis horruit, carnis subdolę oblectamẽta prorsus aspernata est. Veruntamen Saluator noster honorare volens suam discipulam addidit. Dilexit multum. Quandoquidẽ charissimi perfecta dilectio incendium est, quo omnia errata abluuntur, sicut scriptum est. Si abluerit dominus sordes filiarum Sion, in spiritu iudicij & spiritu ardoris. O ardorem votis omnibus cupiendum, o rogum cœlestem, in quo omnia piacula abluuntur. Enimuerò si amor Dei ignis non esset, non in linguis igneis Spiritus sanctus super Apostolos apparet. Hoc igne maximè arsit Magdalena. Arsit, inquam, vehementer ad pedes domini prostrata abundè flens. Vnde S. Gregorius. Discite quo amore ardeat, quæ inter epulas flere non erubescit. Eodẽ igne ardẽs audie-

S. Diony.

Esa. 4.

Acto. 2.

S. Gregor.

audiebat verbum Dei in extasi elẽuata, sorore eius Martha ministrãte. Quid plura? dilexit multum magistrũ nõ deserens, quem sequuta est ad crucem vsque. Imò ad monumentum plorans discipulis recedentibus, ipsa non recedebat. Ecce fortis est vt mors dilectio. O maxima potentia, o insuperabilis vigor charitatis. O amor Dei omnia vincens. Equidem si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis? hanc dilectionem charissimi pro nostra virili quæramus. Nam si dederit homo omnẽ substantiam domus suæ ad emendam dilectionem, quasi nihilum reputabit eam.

Canti. 8.

Gene. 32.

Canti. 8.

¶ Deniq; animaduersione dignum est, quã operosa sit charitas, quam q; laboriosa. Equidem nullum non mouet lapidem, vt operibus semper opera sancta addat. Sicuti ignis suapte natura semper ardet, sic dilectio Dei quiescere nequit, quominus in operibus bonis se exerceat. Mira res, post Christi Iesu ascensionem in æthera, & post almæ virginis obitum, Magdalena in eremum se recepit. Vbi triginta annis contemplationi vacans, pœnitentiam egit. Quam inuisebant angeli quotidiè, necnon septies elevata dulcissona cantica audiebat. Enimuerò lætissimum nuntium ex ore Saluatoris audiens, videlicet.

Tertiõ. Collatio.

Lucæ. 7.

delicèt. Remittuntur tibi peccata, non tamen, ocio, aut delicijs se dedit. Ad eundem modum Paulus cui dominus dixit. Sufficit tibi gratia mea, nullatenus in vtramque aure-

1. Cor. 9. rem obdormiuit, sed dicebat. Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo. Ne quum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Vēh pigritiæ nostræ fratres, quippè qui per oraculum nihil tale audiuimus, tamen si certimus, delitiamur, & nihil minus quàm pœnitentiam agimus. Ecce exemplar efficax ob oculos habemus, Magdalenæ mirabilem vitam inspiciamus: quò eam sectantes, in cœlesti gloria cum ipsa gaudeamus.

¶ PRO SOLENNITATE

Sancti Iacobi exponitur euāgelium, quarta feria dominicæ. 2. quadrageſimæ nostræ. Cuius annotationes sequuntur.

Annota. 1. PRimo, annotatu dignum est, quā præposterè duo fratres, Iacob⁹ & Ioannes, regnum Christi intellexerint. Nec memoriæ illorū irrepserat fuga sui magistri, quippè qui, post miraculū insigne patratū, ex quinq; panibus fugit, sciens quod

quod venirēt cōuimæ, & raperēt eū in regē veluti Ioānes cōtestatur. Nō vtiq; temporalium imperium vendicare venerat, qui ex regum est, & dns dominantiū. Quin regnum illud quod Gabriel dixit almę virgini, quod Messias posideret, spirituale erat, nō momentaneum & temporale. Regnabit in domo Iacob in æternum, ita est. Nam regnat Christus in orthodoxis per fidē, spem, & charitatē. Hūc attinet quod ethnico Pilato respondit. Regnū meū nō est de hoc mūdo. In hoc mūdo est regnum Saluatoris, non tamē de hoc mundo. Non planè instar regni Dauid, Salomonis, aut Cæsaris regnum Iesu extat. Perperam ergo aiebant duo discipuli euntes in Emaus castellū, Nos autem, existimabamus quod esset redēpturus Israel. Eadē nuditate & ignorātia laborabāt, tam mater quā filij eius, thronos postulātes ad dexteram & sinistrā Christi Iesu. Vtinā & nos fideles tantæ fidei lumine illustrati, iā futiles ac volatiles honores mūdi spernamus, quauis ambitionis peste cōsumpta. Clamat Esaias probè & ait. Omnis caro fœnū & omnis gloria eius quasi flos fœni. Heu quàm plures flos hic marcescēs decepit, qui gloriam cœlicam & iminarcescibilem posthabentes, fallacem seculi huius gloriolam affectant.

Ioan. 6.

Ioan. 19.

Luce. 22.

Esai. 40.

¶ Mira

¶ Mira res quàm sit vera sententia illa regis Dauid. Accedite ad Deum & illuminamini. psal. 33. acsi dicat. Si vultis intellectus vestri tenebras depellere, & veram sapientiam vindicare, orationi vacate, per quam mens ad Deum accedit. Vbi Sanctus Theodoritus. Qui enim cũ fide vitæ ad ipsum accedit arcanę lucis radios suscipit. In cuius typo Moyses facies, cum à Deo esset aspecta, glorioſa reddita est. Quin facies Christi Iesu in monte ipso orante facta est altera, & splenduit ut sol. Planè vis oratiõis maximè in re hac elucet, quia tam mater quàm duo filij ambitionis caligine obnubilati, nesciebant quid peterent, at ipsis orãtibus (nam oratio quædam petitio est, Sanct. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1.) in ipsa oratiõe illuminati sunt. Ita, vt qui honorem temerè petebant, iam calicem domini dicant se posse bibere. O mutatio mirabilis, non nisi dexterę excelsi: vos fratres orationi instantes quæ proficua sunt petite, ne fortè ex ore domini obiurgationem illã audiatis. Nescitis quid petatis. Hinc Sãctus Damascenus ait. libr. 3. Oratio est quædam petitio decẽtium à Deo. Deniq́ue oratio veluti sapientiæ schola est, in qua haud dubiè viri sancti & virtutum alumni, plus scientiæ sibi conciliarunt, quã in plurimis libris euol-

Matt. 17.

Luc. 9.

S. Th. 2. 2. q. 83.

uendis. Oportet ergo semper orare, & nunquam deficere. Lucæ. 18.

¶ Tertiò, magnopere notandum, quàm sit lethalis morbus ambitio, & honoris cupido. Fratres ij nauim, retia, necnõ & patrem Zebedęum domino vocãte statim reliquerũt, honoris affectũ autem non abiecerunt. Imò vt altera Rachel idôla secum attulerunt. Enimuerò illa fœmina patriam, parentes, & omnia libenter dimisit, nihilominùs patris sui vana simulachra secum detulit. Vnde persecutio magna orta fuit in domo Iacob. Nonnè idôlum Adæ & Euæ pessima ambitio fuit? Verùm non tantùm gula, sed superbia protoplastorum colapsi sumus, & hoc idôlum filij Adæ gestamus. O quàm multi opes contemnunt, carnis oblectamenta cõculcant. At pauci sunt heu, qui mundialem gloriam pro nihilo pendant. Sanè vltima congressio hęc est, & in vltimo loco à Ioãne collocata. Omne quod est in mũdo, aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut est superbia vitæ. Eam ob rem sic est appellata quia ambitio totam vitam amplectitur, & vsque ad senectam & senium mentem nostram aduersatur. O detestanda lues ambitio, quippè quæ semper peccatum est, eò quòd importat inordinatum

Tertiò.

Gene. 31. Figura.

1. Ioan. 2.

S.Th.2.2. q.131.ar. 1.

tum appetitum. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 131. art. 1. Vnde perbelle Apostolus dixit. Charitas non est Ambitiosa, nō quærit quæ sua sunt. 1. Corinth. 13. Quid multa? iste hoc bonum hic inuasit omnes apostolos, dum concertatio inter illos facta est, quis eorum videretur esse maior. Quin & vas electionis Paulus ad tertium cœlum raptus ab hac pugna liber non fuit, alioquin ipse non diceret, Ne magnitudo reuelationis extollat me datus est mihi stimulus carnis meæ, qui me colaphizet. Quis ergo sibi fidet post hæc? tremebundi precationi vacemus, ne in certamine tam atroci succumbamus.

Quartò. ¶ Rursus aduertendum, neminem cœliis nam intrare, absque cruce. Calix enim & crux idem significant. Et quoniam Christiana vita iugis crux est, ideò orthodoxis cunctis, ait dns, quod duobus fratribus respondit. Calicē quidē meum bibetis. Quod est dictu.

Lucæ. 22.

Sicut disposuit mihi pater, ita ego dispono vobis. Ille proprio filio nō pepercit, sed omnibus hominib? tradidit illū. Ad eādem imaginē ego magister vester de calice meo vobis impertiā, vt post hāc vitā in cœlo simul cum regnetis. Hinc Apostolus nos omnes

2. Tim. 1.

hortatur & ad obeundos labores accinctos cupit dicēs. Omnes qui piè viuere volunt in Christō

Christo Iesu persecutiōes patiētur. Ecce neminem excludit, sed cūctos electos ad certa mē vocat. Quid, quod quondā Ioseph fratri suo vterino Beiamin, cęteris plus dilecto, ca licē suū præcepit imponere, & in sacco eius inuētus est. Quā ob causam fuit cōprehēsus & in ergastulū missus. Tandē verò in mensa fratris sui sedēs, quinque partibus excelluit illos fratres. Ad eūdem modū Saluator, eis quos summopere amat calicē suū exhibet, quò maiori gloria in cœlo potiri possint. Calix in manu dñi vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc. Verūtamē fex eius nō est exinanita, bibēt omnes peccatores terræ. Vinū merū, & defęcatum, omnes sancti in regno cœlesti bibūt, bibētes & inebriātur. Quò attinet illud psalmi. Inebriabū tur ab vbertate domus tuæ. Et torrēte voluptatis tuę potabis eos dñe. O fœlix ebrietas quę intellectū nō aufert, sed perficit, atq; mirū in modū illuminat. Mixtū verò vinū electi Dei in hoc exilio degustāt: vbi dns ineffabilia gaudia, & voluptates amicis suis largitur, inter tot calamitates & quotidianos cruciatus. Sic rex Dauid aiebat. Secūdū multitudinē dolorū meorū in corde meo, cōsolationes tuæ lætificauerūt animam meam. Eodem pertinet, quod ore suo profitetur

Genes. Figura.

Psal. 74.

Psal. 35.

Psal. 93.

Aposto-

Apostolus. Superabūdo gaudio in tribulationibus meis. Et Sanctus Iob. Qui dat cantmina in nocte. Vnde Bernardus. Homines vidēt cruces nostras, nō vnctiones nostras. Deniquein calice dñi fex inuenitur, quæ in profundo est. Videlicet, in inferno iustitia Dei improbos cruciat. Et ij fæcē bibūt absq; solamine atroces pœnas luentes. O poculum amaritudine plenum modis omnibus fugiendum. Equidem dānati mortem quærent, & fugiet mors ab illis. Idest, contra rationem desiderabunt non esse torū doloribus afflicti, tamen, sui voti compotes nō erunt. S. Tho. 3. p. q. 98. ar. 3. Sanè non esse nullā rationem boni habet, cum sit mera priuatio. Si ergo fæcem illam, quā omnes dānati bibunt, euadere cupimus, cum Iacobo dicamus. Dñe possumus, & volumus calicem tuum bibere in hac vita, vt in regno cœlesti tecum perpetim gaudeamus.

Iob. 35.

Apoc. 9.

In additionibus. San. Th. 3. p. q. 98. ar. 3.

Quintò. ¶ Quintò, deniq́, mirabile est, quod duobus fratribus quodamodo datum est quod nescientes petebant. Plane Ioanni data est dextera, quia in Asia sacrum Christi euangelium prædicauit, Asia verò ad dexteram Hierusalem est. Iacobo autem sinistrā dedit dns, quia in Hispania primò fidem Saluatoris plantauit. In qua nouē tantū discipulos lucra-

tus est Christo. Quorum duobus relictis, septem secum duxit in Iudæam. O quā tus honor & gloria nobis Hispanis accidit, qui talem tanq́ egregium habemus patronum. Cuius corpus magno honore habetur in cō postella. Inibiq́ innumeris miraculis corruscans. O summi numinis magna erga nos clementia, Asia, Grætia, Ægyptus, & multæ nationes; Proh dolor cultum Dei reliquerūt, at in nostra Hispania fides intacta Christi Iesu permanet, permanebitq́, domino opitulante, ad finem vsq; mundi. Nō nostris meritis sed precibus Beati Iacobi apostoli, sub cuius protectione sumus. Quod si aliquando ob magna orthodoxorum scelera Hispania à Sarracenis capta fuit, adiutorio sancti Iacobi restituta est, & liberata. Quippè qui ante cumeos nostros sæpè apostolus hic visus est contra infideles certare. Hinc ordo sanctus cœpit pro defensione fidei præliari, & ad hoc institutus est in Hispania. Adeò vt pro fide tuenda sponte vitam exponant. O fœlix militia quæ semper fuit victoriosa, & insuperabilis, ait, Sanctus Bernar. Ad milites templi. Nam si vincit quanta gloria? si miles in certamine moritur, maior est triumphus, excellentior gloria. Quæ omnia iure optimo accommodare possumus

Hispaniæ dec⁹ sanct⁹ Iacobus est

Hispania fides magna.

S. Bernar.

mus militibus sancti Iacob. Summa, post-
quàm talem ac tantum patronum rex glo-
riæ nobis dedit fratres, regnare in hac calla-
mitosa vita haud cupiamus. Non primas
hic tenere contendamus, vbi vita hominis
nihil aliud est quam vapor ad modicum pa-
rens. Nobis pollicetur dominus regnum ſi-
mum opibus, & delitijs affluēs, ſideliter cer-
temus in hoc ſtadio, vt illud poſsideamus.
Fulgebunt iuſti ſicūt ſol, in regno patris eo-
rum. De quo Diuus Auguſtinus. Regnum
cœlorum regnum fœliciſsimum, regnū ca-
rens morte, vacans fine. Cuinulla tempora
ſuccedunt per æuum. Vbi continuus ſine
nocte dies neſcit habere tempus. Vbi vicif-
mules poſt laborem donis ineffabilibus cu-
mulatur, nobile perpetua caput amplectē-
te corona. Vtinam remiſſa peccatorum mo-
le me vltimum ſeruorum Chriſti, iuberet di-
uina pietas carnis ſarcinam deponere, vt
in ſuæ ciuitatis gaudia æterna col
locandus tranſirem. Ecce im-
perium quo potitur San
ctus Iacobus.

Iacobi. 4.

Matt. 13.

S. Auguſt. li. 22. de ciu. c. 8.

¶ Pro

¶ PRO SANCTA ANNA ſacerrimę virginis Mariæ matre, legitur euangelium de Theſauro abſcōdito in agro. Quod expoſuimus in feſto Sanctæ Moniçæ. Et habetur in fine libri dominicarū poſt paſcha. Libuit nihilominùs annotationes haſcè dictare.

Annot. 1.

RInò, animaduertendum, quanta ſanctitate Diua Anna fuerit decorata, quippè quæ talem ac tantam filiam nobis miſeris Adami filijs genuit, & peperit. Equidem ex optimo fructu, arbor bona agnoſcitur, dicente domino, Arbor bona bonos fructus facit. Si ergo quis candorem & ſanctitatē ſanctæ Annæ vt cumque ſcire cupit, fructum benedictum, quem mundo labenti edidit penitius cōtēpletur, almam virginem Mariam tota indagine ſui intellectus conſideret, & tunc, ore pariter, & corde cum Delbora cantabit. Benedicta tu inter mulieres, & in tabernaculo ſuo Anna benedicatur. Verū omni benedictione digna eſt mater, quæ matrē ſummi

Matthæ. 7.

Iudicū. 5.

Dei, nobis peccatoribus contulit. Huc attinet quod apostolus testatur. Quod si radix sancta, & rami. O benedictam ac frugiferam arborem, nedũ virentibus folijs, sed fructu benedicto onustam, o Mariam almam Dei matrem, in te filiorum Adæ oculi respiciũt. Tu domina rami pulcherrimi instar, ex arbore ameniſsima Anna matre tua, prodiens angelorum cuneos lętificans, orbem virtutum instaurasti, & Christum Iesum filiũ Dei peccatoribus peperisti. Eas ob res fratres tam matrem, quam filiam benedicẽtes, immortales grates vtrique agamus. *Rom. 11.*

Secundò. ¶ Secũdò, notãdũ, quòmmodo Beata Anna cũ suapte natura esset sterilis, à dño prolem susceperit. Nempè, vt testis est Diuus Hieronymus, Ioachim vir nobilis ex ciuitate Nazareth, Annã duxit vxorem nobilem, de ciuitate Bethleem. Ij ambulãtes in lege domini, & per omnia mandata eius implẽtes annis viginti, sine prole fuerũt. Cõtigit autem vt Ioachim oblationem suam in templo offerenti Isachar sacerdos, tam oblationẽ quã offerentem respueret dicens. Maledictus es secundùm legem, eò quòd non reliquisti semen in Israel, eam ob rem oblationem tuam accipere nollo. Hac iniuria affect⁹ Ioachim in agrum se recepit, nollens domum suam *S. Hieron.*

inuisere. O quanto angore quantaque mœstitudine Beata Anna contristata, domi sedens affatim deflebat. Sic ni fallor, Deus optimus electos suos probare assolet. Sicut scriptum est. Tanquàm aurum in fornace probauit eos Dominus, & inuenit eos dignos se. Aptissima sanè comparatio, in qua calamitas quæque igni assimilatur. Quo igne delicta nostra purgantur, & perinde ac palleę comburuntur, insuper & mens ipsa illuminatur. Fœlix qui cum Paulo clamat. Superabundò gaudio in tribulationibus meis. Vos fratres æquo animo aduersa ferentes, gratias Deo nostro persoluite, oboculos Raphaelis egregiam sententiam habentes, quippè qui Tobiæ iusto dixit. Quia acceptus eras Deo necesse fuit, vt tentatio probaret te. Probauit ergo dominus electos suos, Ioachim, & Annam, quos inuenit dignos se. Nam cum infracto animo contumeliam hanc sustinuissent, angelus vtrique apparuit, eosque consolatus est, dicens. En Deus optimus vobis filiam dabit, quæ cunctis filijs excellentior erit. Ex hac Messias nascetur, vti prophetarum oracula multis retro seculis vaticinata sunt. *Sapien. 3.* *1. Cor. 7.* *Tobię. 12.* *Esaię. 7.* *Psalm.*

¶ Post angeli faustissimum nuntium sancti viri, *Tertiò.*

viri, non ocio vacarunt, quin potiùs orationibus, pijsque operibus vacantes, sese præparabant, vt pollicitationem per oraculum angeli sibi factam completam videret. Equidem si in veteri testamento, tùm de conceptione Isaac, tùm etiam Samsonis eorum parentibus reuelatio facta est, nec non à Lucas hoc ipsum de præcursore dominum testatur, quorsum de Maria Deifera non id omnes incunctanter asseramus? quod in laudem alicuius sancti in sacris literis scriptum est, ait, Sanctus Bernardus id de sanctissima virgine asseramus oportet: Cæterum vos fratres mecum altius expendite quanti Deus optimus faciat patientiam nostram, verum post illatam contumeliam à sacerdote in templo, cunctis astantibus, Zacharias nuncium cœlestem suscepit, qui orationes & eleemosynas eius & Annæ vxoris illius acceptus à domino contestatus est. Facit sanè misericordiam dominus, omnibus iniuriam patientibus, vti propheta præbè dixit. Vnde conspicuum est, quam sit nobis opus patientia, quandiù in hac mortali vita sumus. Huc attinet quo Paulus seriò admonet ad Hebræos scribens. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissionē. Nisi fallor

S. Bernar.

Psal. 102.

Hebræ. 10

virtus hæc egregia & præclara est, de qua Diuus Augustinus. lib. de patientia. Virtus animi quæ patientia dicitur, tam magnum Dei donum est, vt etiam ipsius qui nobis eā largitur patientia prædicetur. Nempè, per hanc virtutem bonum rationis cōseruatur contra tristitiam, quę mortem operari solet authore Paulo. 2. Corint. 7. & ob id magnopere optanda. Sanct. Tho. 2. 2. q. 136. art. 1.

S. Augus.

¶ Deniqué satis mirabile est, necnon à cunctis fidelibus imitabile, quanta charitate & beneficētia Beata Anna & vir eius erga inopes fulserint. Quandoquidē in cœlo non in terra thesaurizātes, sicuti dās nusquā non orthodoxis suadet, trifariē opes suas diuidebant. Partem primam templo Dei sponte præbebant, oblationes, & sacrificia iugiter Deo litantes. Erant tunc temporis holocaustomata illa optimo Deo placita, in quibus tanquā in typis, & nucleueris, vinculum sacro sanctum altaris nostri sacrificiū deliniabatur, quo aductante vnbratica illa euanuerunt. Luce sanè aduenīente noctis vmbra delituit. Et ad eandem imaginem veritate illa succedente, ideſt, sole iustitiæ Christo Iesu veniente, tùm legalia tùm etiam cæremonialia veteris legis effugerunt. Hinc perpulchrè Ioannes clamat. Lex per Moysem

Quartò.

Enchari-stia.

Ioan. 1. sem data est gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Quomodo sacrificia antiquę legis admirabile altaris sacramentum præsigiebant, indicat Sanct. Tho. 3. part. quæst. 73. articul. 6. Nos verò fratres, à Diua Anna discamus, ecclesijs diuitias nostras vltro dare, & hoc sacrificium veterum figurarum impletum frequenter in hospiciolum pectoris nostri excipere. Alteram substantiæ suæ partem Diua Anna & Ioachim pauperibus impendebant. Certò certius scientes,

Eccle. 35. quod in Ecclesiastico scriptū est. Da dño secūdū donatū tibi, quoniā Dñs retribuēs est, & septies tantū retribuet tibi. In omni dato hilarē fac vultum. Enimuerò quod inopi ob Christi amorē erogamus regi nostro Chri-

Matth. 25. sto largimur. Ipso dicēte. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Deniq́ue Beata Anna & Ioachim, tertiam partem opum suarum familiæ suæ reseruabant, ne forsitan ancillæ, & serui egerēt. Etenim charitas quę omniū virtutū maxima est, ordinem habet.

Canti. 2. Alioqui sponsa non diceret. Introduxit me rex in cellā vinariā, & ordinauit in me charitatē. S. Tho. 2. 2. q. 26. ar. 1. Sūt heu quā multi præposterè agētes, quippè qui extraneis vltro bona tribuunt, domesticos verò suos famæ & nuditate affligūt. In quos apostolus inuehi-

tur dicens. Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Vbi per fidem, nō theologalem virtutem, sed fidelitatem, qua dominus & herus prouidere domesticis suis tenetur, intelligamus oportet. Non sic sancta & pia Anna faciebat, sed velut de forti muliere memorię proditum est. De nocte surgebat, dans prædam domesticis suis, cibariaq́ue ancillis suis. Quin & domestici eius vestiti sunt duplicibus. Cuius vestigia omnes vel maximè vxorati immitari debēt.

1. Tim. 5.

Pro. 31.

IN FESTO SANCTI PETRI ad vincula, lectio euangelij ea est, quæ in solennitate illius cantatur. Ideò lector expositionem eius ibi quærat. Nihilominùs hodierna historia quam nobis beatus Lucas narrauit plurima annotatu digna continet.

PRimò notandum, quomodò rex noster Christus electos suos in hac vita pati sinat. Idq́ue planè eis adhuc viuēs prædixerat ne forsitan calamitate imminē-

Annota. 1.

Ioan. 15. te, quicquam scandali paterentur. Si me, inquit persecuti sunt, & vos persequentur, & alibi. Ego dispono vobis sicut pater meus disposuit mihi regnum. Perinde dicat. Sic alto summi numinis iudicio institutum est, vt per probra, flagella, & crucem ad resurrectionis gloriã conscendã. Ad eũdem modũ volo, vt vos mecum patiamini, quò in cœlo mecum regnetis, sedentes ad mensam meã. Hinc Apostolus exhortans nos, ad obeundas ærumnas & labores ait. Omnes qui pie

2. Tim. 3. viuere volunt in Christo Iesu, persecutiones patientur. Mira res, non aliqui, sed omnes qui virtutis alũmni sunt, & pietatis cultores esse cupiunt, Saluatoris quæ doctrinam sectantur aduersitates sustinebũt. Quid plura fratres? Pius ac misericors pater Deus, quos diligit flagellat, & corripit, nec quõ flagellare solet omnẽ filiũ quẽ recipit. Dũ ergo in carcere scalẽti positũ duabusq; catenis vinctũ diuũ Petrũ hodie cõtẽplamur, ne mo scãdescat, aut miretur. Erat quidẽ Deo filius adoptiuus, & pie in Christo Iesu vitam ducebat, eas ob res persecutionem patitur.

Secundò. ¶ Secundò, aduertendũ cur versutus rex Herodes Petrum apprehenderit. Equidẽ esse Lucu, vt placeret Iudęis. Nõ ob crimẽ ab eo patratũ, quippè qui ægrotis in nomine Iesu salutem

salutem donabat, mortuis & vitam impẽdebat, ecce malũ quod ab exordio mundi nobis euenit. Sanè Adamus vt placeret vxori, Gen. 3. displicuit Deo de ligno vetito edẽs. Extat regalis prophetæ notãda sentẽtia. Qui hominibus cõplacẽt cõfusi sunt, quoniã dñs spreuit eos. Par est, vt quis pudefiat, mãdata Dei trãsgrediens, hominibus verò cõplacẽs. Nõ quasi hominibus placẽtes, ait Paulus. Qui si aliquãdo omnibus se placuisse asserat, hoc intelligamus oportet citra omnẽ noxã fecisse. Imò omnes lucrifacere studẽs, omnium seruũ se fecit. Vos charissimi cauete, ne vti Herodes hominibus placeatis, sic miseripsẽ ne cõtristaret puellã saltantẽ, beati Ioãnis caput iussit in disco adduci. Necnõ & cruẽtus Marc. 6. Pilatus, Saluatorẽ crucifigi adegit, vt Iudęis vociferãtibus placeret. Ecce in quod præcipitiũ labãtur, qui plus æquo hominibus placere nitũtur. Si hominibus placerem, clamat, Gala. 1. Paulus, Christi seruus non essem.

¶ Mirabile est, quantã curam dñs habeat erga electos suos, quanuis ad tempus ab impijs eos insectari permittat. Beatus Petrus somno indulgens vinctus iacebat in ergastulo. Veruntamen Christus angelum suum misit, quippè qui è manu tyranni Herodis eum liberaret. Percusso itaque latere

Tertiò.

Petri

Act. 12. Petri excitauit eum dicēs. Surge velociter. Et subinde catenę ceciderunt ex manibus eius. O quoties vox hæc insonat in auribus cuiusuis peccatoris, attamen resipiscere nō vult. Surge qui dormis, resurge à mortuis, Ephe. 5. & illuminabit te Christus, inquit Apostolus. En dormientem simul & mortuum peccatorem fore asseuerat. Mortuus est, quia vitam gratiæ scelere adueniente amisit, sicut scriptū est. Anima quæ peccauerit ipsa Ezech. 18. morietur. Et rursus de filio prodigo pater dixit. Mortuus fuerat & reuixit. Est sanè charitas mater & forma virtutum, qua deficiente cæterę virtutes moriuntur. S. Tho. S. Th. 2.2 q. 24. 2.2.q.24.ar.8. Ideò radici comparatur, quoniam ab ea virtutes omnes nutriuntur & sustentantur. Hinc Paulus ait. In charitate radicati & fundati. Ephe. 3. Cæterū peccator dormiens dicitur, nam vita comite surgere poterit, summi Dei gratia opitulāte. Huius latus angelus percutit, quando sancta desideria, & frugiferas inspirationes immittit, clamatque, Surge velociter.

Quartò. ¶ Cæterum mirabile est, quanti Deus optimus orationem totius ecclesiæ existimet. Oratio autem fiebat ab ecclesia pro Petro in carcere posito. Fieri non potest, ait Sanctus Augustinus, vt precatio multorū non S. August. audiatur. Hùc alludit quod sæpenumero Paulus orationes à fidelibus expetit. Obsecro vos fratres per dominum Iesum Christum, & per charitatem Sancti spiritus, vt adiuuetis me in orationibus vestris. En quāta modestia Apostolus vtitur, Romanorū præcationes flagitās. Rursus hoc ipsum inculcat, Colocensibus dicens. Orantes simul pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad loquendum mysterium Christi. Propter quod etiam vinctus sum. Verùm si tantùm ponderis habet oratio vnius iusti ante Deum, vt Mose orante pro populo, Deus optimus placatus est, ne faceret malum, quòd dixerat, quanti momenti erit plurium fidelium depræcatio? Multum valet oratio iusti assidua, inquit Iacobus. Petebant orthodoxi obnixè libertatem, & vitā diui Petri, ne funestus rex Herodes eum occideret, quod profectò assecuti sunt. Vnde conspicuum est, licere nobis orantibus res temporarias petere. Sanctus Thom. 2.2.q. 83. artic. 6. Idque non vulgare solatium nobis præbet.

Rom. 15. Colo. 4. Iacob. 5. S. Th. 2.2 q. 83. ar. 3.

¶ Tandem, obseruatione dignum est, quā gratum se Deo exhibuit Petrus, postquàm de ergastulo ope diuina ereptus est: Nunc scio verè, ait, quod dominus misit angelum suum Act. 12.

suum & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione Iudæorum. Hisce verbis gratias agit Christo Iesu, qui vnice suos amat, & nunquàm eos deserit. Quin potius in tribulatione cum ipsis est, eripiens ac glorificans eos. Sic Deus ipse alloquitur in Psal. 90. mo. 90. Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Hæbraice. Quoniam me diligit liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Vbi Sanctus Theodoretus. Hæc vniuersorũ Deus fatetur, edocẽs, qui nã sit spei & dilectionis fructus. Liberabo, inquit, eum, tum ex visibilibus, tũ etiam ex inuisibilibus insidiatoribus, eò quòd spe & dilectione sit munitus. Ipsumq; protegã & clamantẽ exaudiam. Cum ipso sum in tribulatione. Eripiam eum & glorificabo eũ. Ac si patenter dicat. Si in aliquam inciderit calamitatẽ, vnà ero, & tempestiuam consolationem afferam. Et nõ modo à grauioribus æruminis vltrò liberabo, verum etiam illustrem ac glorioſum illum efficiã. Nõne hæc cõsequutus est rex Dauid post tot infectationes à Saule improbo factas? Nũquid rex 2. Reg. 11. Ezechias ex Assyriorũ internitione maximam amplitudinem cõparauit? Pueris tribus laudes cãtantibus in medio fornacis ardentis, angelus domini minimè defuit. Ve- Dan. 3.

rũ & omnes qui spẽ suã in dño collocauerũt oimodis bonis fruẽtur, sicuti antiquæ nos edocẽt historiæ, & in beato Petro hodie cernimus. O nimiũ fœlix toto corde diligit Saluatorẽ, & in ipso totã fiduciã ponit, is, ni fallor, cũ propheta concinere poterit. Dirupisti dñe vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis. Necnon cũ Petro personabit. Nunc scio verè quia dominus misit angelũ suũ, & eripuit me de manu funesti Herodis, qui diaboli typum gerit. Hoc carmen canamus in hoc exilio degentes grates immortales Deo offerentes, vt in cœlesti patria iubilãtes perpetim ipsum repetamus. Psal. 115.

¶ PRO FESTO DEIPARÆ

Virginis ad niues, in libro eiusdem, abunde tractatum est.

¶ De solennitate transfigurationis domini, totum euangelium exposuimus in Dominica secunda à quadragesimæ. Collibuit autẽ aliquot annotationes, nunc dictare.

PRimo omnium maximè notandum, quam expediens fuerit vt Saluator Annotã. 1.

transfigu-

transfiguratus apostolis suis ostenderet gloriam suam. Enimuerò nisi viator finem viæ suæ agnoscat rectè ambulare nequibit. Vnde consultè Apostolus Thomas dixit. Do-
Ioan. 14. mine nescimus quo vadis: quomodò possumus viam scire? Idque in sagittario conspicuum est. Siquidem nisi primitus signum prospexerit, rectè iacere sagittam non valebit. Ad eũdem modum in operibus nostris, nisi finem quo tendimus aliqualiter agnoscamus, vti fas est operari non possumus. Eas ob res Saluator noster finem ad quem creati sumus, & in quem toto nisu tendere debemus palàm faciens, transfiguratus est coram discipulis. Hinc Apostolus ait. Saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori cla-
Phil. 3. ritatis suæ. Philip. 3. Cuncta nimirùm singularem emphasim habent, vos fratres altius ea expendite. Pia igitur dispensatione gestum est, ne in passione domini succumberent, vt Christus suæ resurrectionis gloriam apostolis ostenderet, nobis etiam insinuaret, quod per multas tribulationes oportet
Act. 4. nos intrare in regnum cœlorum. S. Thom. 3. p. q. 45. ar. 1.

Secundò. ¶ Secundò, sumopere considerandũ, quod non

non omnes apostolos, sed dumtaxat tres ac cersens montẽ excelsum cõscendit: quid ergo subest causæ, quod nõ duodecim assumpsit? Primò, Saluator rem hãc sic ordinauit, quo mysteriũ hoc pauci scirẽt. Verũ secretũ non inter plures rectè seruari potest. Facit nostræ assertioni quòd dñs dixit apostolis tribus descendentibus de mõte, Nemĩ Matth. 17
dixeritis visionem hãc, donec filius hominis à morte resurgat: deinde nõ duodecim, nec sex, sed tres discipulos vocauit, volens probare opere, quòd ore suo sacro ipse contestatus est, multi sunt vocati, pauci verò Matth. 20
electi. O sententiam vehemẽter expauescẽdam, quotusquisque nostrum est qui, penitius verbũ hoc cõsiderans non expauescat? Pauci sunt electi, charissimi, satagite pre- 2. Pet. 1.
cor, vt per bona opera certã faciatis vestrã vocationem, velut apostolorũ princeps clamat. Hùc alludit illud, Arcta est via, quæ du- Matt. 7.
cit ad beatitudinem, & pauci inueniunt eã, lata autem quæ ad perditionem illectat, & multi ambulant in illa: proh nefas, quot superbi honores volaticos affectant, quot auaritiæ citroque fallaces, ac perituras opes queritant, quot homines pecudum more viuentes carnis oblectationibus inhiant: at cõtra, quam pauci humilitate decorati seculi

gloriam conculcant, paupertate spiritus fre-
ti diuitias spernunt, ore & opere clamantes,
Matt. 19. ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus
Christum nudum in cruce pendentem. Cū
ergo pauci sint qui ad gloriam resurrectio-
nis perueniant, par erat vt pauci apostoli
Saluatorem transfiguratum intuerētur, ti-
mens ac stupens hæc recēseo fratres, trigin-
ta hominum millia congregati sunt ad bel-
Iudic. 7. lū tēpore Gedeonis, & tercenti tantū trium-
phū de Madianitis habuere. Rursus sexcen-
ta millia peditū ex Ægypto egressi sunt, &
Iosue & Caleph dūtaxat terrā promissam la-
cte, & melle fluentē possederūt: quæ omnia
eò scripta sunt, vt caueamus, & omni sole-
Cant. 1. tia vigilemus, cum sponsa orantes, domine
trahe me post te, & curremus in odorē vn-
guentorū tuorū: quandoquidē nisi ipse nos
sua gratia trahat ad montem gloriæ cœle-
stis ascendere haud valeamus.

Tertiò. ¶ Tertiò, omni acceptione, & consideratio-
ne dignū est videre, mirabilem transfigura-
tionis modum: resplenduit facies eius sicut
sol, vestimenta verò illius alba facta sunt, si-
cut nix. Vbi aduertendum quòd claritas il-
la, claritas gloriæ fuit quo ad essentiam, nō
Nota. autē quantū ad modū essendi: itaq; claritas
hæc à gloria animæ eius dimanauit per
dum

dum transeuntis, non permanentis, permā-
sit vero in corpore Christi post resurrectio-
nem, nec voluit à principio suę cōceptionis
sic fulgere, vt nostræ redemptionis opus in
ipso adimpleretur. Itaque miraculosè Chri-
stus fulsit in trāsfiguratione, & super vndas
maris ambulauit, teste Dionysio. Epistola Epistol. 4.
ad Gaiū. Supra hominem, ait, Christus ope-
ratur ea quæ sunt hominis. Hęc mōstrat vir-
go supernaturaliter cōcipiens, & aqua insta-
bilis materialiū, & terrenorū pedū sustinēs
grauitatē. Hæc Sanctus Diony. Cæterū et si
Moses in mōte trāsfiguratus est, ita vt filij
Israel in faciem eius nō potuissent intende-
re, quique typū gessit Saluatoris nostri trās- Figura.
figurati, veruntamē claritas illa non ab ani-
ma eius, sed ex consortio sermonis Dei orie-
batur. At contra in facie Christi ex anima
gloriosa & diuinitate emanabat. Quid plu-
ra? Non Moysi vestes candidę factæ sunt,
nam illa pars vestis Christi Iesu erat. Procul
dubiò vestis candore niueo dealbata, iustos
omneis præsignat. Iuxta illud quod pater
cęlestis filio suo Christo promisit dicens, Esa. 49.
Viuo ego quia omnibus his, velut ornamē-
to vestieris. Sanctus Thom. 3. par. q. 45. art.
2. Hinc Sanctus Gregorius pulchrè inquit.
libro. 33. moralium. Vestimenta Christi
facta

facta sunt splendida, quia in supernæ claritatis culmine sancti omnes ei luce Iustitiæ
Matt. 13. adhærebunt: eò pertinet illud. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: claritas autē Christi superabit eorum claritatē, sicut niuis candor à solis luce superatur. O nos desides quid stertimus? Quid torpemus ocio vacantes? non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Pro hac gloria vendicanda quid non sancti viri passi sunt? Quin & teneræ puellæ vincula, scalentes carceres, sartagines accensas ouanter sustinuere. Apostolū audiamus, vt torporem subin-
Heb. 11. de depellamus. Sancti per fidem vicerūt regna: & paulò infrà. Secti sunt, lapidati sunt, in occisione gladij mortui sunt: verum vt
S. Augus. probè asserit Sanctus Augustinus. Si mille mortes quotidie nos oporteret subire, si ipsam gehennam longo tempore tollerare, vt Christum in sua gloria videre possemus, & sanctis eius sociari, nonne dignum esset pati omne quod triste est, vt tanti boni, tantæ
Abac. 3. que gloriæ participes haberemur? Ingreditur putredo in ossibus meis, & subter mescateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascendā ad populum accinctū nostrū. Quæ enim erit sanctorum gloria? Quam magna iusto-

iustorum lætitia, quū vnaquęque fácies fulgebit sicut sol? libro manua. c. 15.

¶ Mira res, Christo Iesu omnes prophetæ testimonium perhibent, teste Luca ca. 10. Actorum, non tamen omnes adsunt transfi Quartò.
gurationi domini, sed tantùm Moses & Helias: quod nimirum mysterio non vacat: enim uerò populi error talis erat, vt quidam Heliam fore Christum dicerent: ideò He- Matt. 16.
lias adest, ne posthac error ille inualescat. Præterea Moses legem dedit populo, Helias zelo accēsus eam impleuit, regē Achab obiurgans, & quia Saluator non venit soluere legem, sed implere, atque zelo magno ad gloriam patris & redemptionem nostrā sponte in cruce oppetiuit mortem, par erat vt duo hi prophetæ in monte illo apparerent: sub hæc, Saluator noster vtriusque testamenti testes assumere voluit, quò se vtrorumque regem fore ostendat, in cuius figura, eo ingrediente Hierosolymam, tam illi qui præcedebant, quam qui sequebantur, vnum carmen & melos concinebant dicentes. Benedictus qui venit in nomine domini, osanna in excelsis. Matt. 21. Quid quod Matt. 21.
Moses mansuetissimus fuit super terram, Helias zelo zelatus est pro domo Dei, ceu ipse testabatur, quas virtutes omnium ma-

ximè dominus pectoribus Apostolorum, necnon & animis nostris sumopere inserere conabatur. Discite à me, inquit, quia mitis sum & humilis corde. Matth. 11. De zelo verò eius palàm apparet vbi eiecit vendentes, & ementes de templo dicens, Auferte ista hinc, domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam spelũcam latronum: nonne verba ardentia hęc sunt, ex magno rogo zeli, quẽ ipse gerebat in pectore? Tũc recordati sunt discipuli quia scriptum est, zelus domus tuæ comedit me: nos fratres egregias hasce virtutes, patientiam & zelũ imitemur, eas & votis ardẽtissimis quæramus, ob oculos semper mititatem & zelum Saluatoris nostri habentes.

Ioan. 2.

Psal. 68.

Quintò. ¶ Sed quid duo prophetę ij inuicem loquebantur, Saluatorem in tam ingẽti gloria intuentes? Lucas nobis narrat colloquium illud. Equidẽ tractabant de excessu, quẽ complecturus erat in Hierusalẽ. O quas laudes quasue gratias agebãt patri cœlesti qui proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum: magnificabant insuper redemptorẽ qui tot probra & labores, pro totius mundi salute erat vltro passurus: quod vtinam nos orthodoxi diu noctuque facientes, in gratiarũ actione persisteremus. Hanc dubiè

Luc. 9.

Rom. 8.

dubiè piorum hominũ colloquia satis suauia hæc sunt. Cum sponsa dicẽtes, eamus ad mõtem myrrhæ & ad collẽ thuris, mõs excelsius, mõs in quo beneplacitũ est Deo habitare mõs Caluarius est, in quo myrrhatũ vinũ Christo datũ est: rectè de exitu & morte Christi Moses & Helias fantur, nã omnes prophetę de hoc excessu loquuti sunt, adeò vt Petrus dicat eos prædixisse priores passiones Christi, & posteriores glorias. Iure optimo de cruce illic fit sermo, eò quòd crux via est ad gloriã cœlestẽ vindicandã. Sciamus ergo vitã præsentẽ nihil aliud esse quã longã crucẽ, alioqui dns nõ diceret, qui nõ tollit crucẽ suã quotidie & sequitur me, nõ potest meus esse discipulus. Enimuerò vocula illa, quotidie, nõ vulgarẽ energiã habet: discãt hinc iusti qualiter internis cõsolationibus Deus misceat externas afflictiones, nã quò plus quis internè consolatur, eo magis externè cruci addicitur: quo sanè attinet illud Pauli, Omnes qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutiones patientur: mirabile dictu, non vnam calamitatem, sed plures patientur qui vnicè à Christo dilecti sunt. Allusio est ad illud. Vade Annania & quære Saulum Tharsensem, vas electionis mihi est. Ego ostẽdam illi quanta oporteat eum

1. Pet. 1.

Luc. 14.

Dogma.

Act. 9.

eum pro nomine meo pati. Annotatione digna hæc sunt vos fratres mordicus ea tenete, & in corde vestro verba hæc versate. Quin & iusti viri, absq; tẽtationis certamine esse nõ volũt. Hinc regalis propheta obnixè Deũ optimũ orabat. Proba me Deus & tenta me. Rursus patiẽtissimus Iob toto pectore precabatur. Hæc sit mihi consolatio, vt affligẽs me dolore nõ parcas. Ogigãteos viros, hos obsecro, nos sectemur labores quos dominus immittit nobis, nedũ patienter sed ouanter oppetentes.

Psalm. 25.

Iob. 6.

Sextò.

¶ Tandem animaduersione satis digna est precatio illa beati Petri, quam in mõte hoc fecit: Domine inquit, si vis bonũ est nos hic esse. Super his verbis omni acceptione dignis memini nonnulla adduxisse in secũda Dominica quadragesimę: sat sit nũc notare quam sit suauis spiritus domini, quamque dulce videre Christum in gloria sua cũ angelis, quãdo Petrus accidentalem gloriam Saluatoris, inspiciens ceu æbrius sic loquitur. Ecce parentũ, amicorum, diuitiarũ omniũ, imò sui oblitus in hac mira suauitate pẽr sistere vult. O fratres, quam est maior gutta riuuli, & dulcedinis Dei, quam oceanus totius mundi. En mens imagine Dei insignita, capax beatitudinis æternæ, quip-

Nota.

quippè quã satiare vniuersus orbis neqnit, stilla vna gloriæ quasi ebriam efficit: gustate & videte charissimi posthac, quã suauis est dominus, quo in his quę sunt pia, sancta, ac recta ardentissimis votis precemini cũ Petro dicentes, domine si vis, bonũ est nos hic esse: nihilominùs Luca teste nesciebat quid diceret, intempestiuè beatitudinẽ postulabat, volens in hoc exilio cœlorum regnum collocare: nec absimile fuit illud, dñe discede à me quia homo peccator sum. Eodem attinet quod alibi dixerat, Non lauabis mihi pedes in ęternum, nempè, veniam merebatur vir factus, quoniam ex vehementi amore Christi, & affectu feruido verba eius erant profecta: quod vero Saluatoriam descẽdẽte de monte philosophiam cœlestem eos docuit, & humilitatis dogma ob oculos eorum posuit, præcipiens vt mysteriũ hoc neminem reuelent donec crucis tropheum vendicet: hoc ad nos erudiendos fecit, ne efferamur, aut quoquo modò insolescamus, dùm arcana nobis ipse patefacit, sed cũ Esaia clamemus nos ipsos dimittẽtes: secretũ meum mihi, secretum meum mihi.

Psal. 33.

Lucæ. 9.

Lucæ. 5.

Ioan. 13.

Humilitas.

Esai. 24.

¶ IN FESTO SANCTI LAVrentij martyris declamatio decima.

MAgnum ni fallor, exemplar, & lucidissimum omnium virtutũ speculum ante oculos nostros charissimi, hodie positum est: Laurentius vir egregius, quem nostra Hispania peperit, perinde atque gigas magnificus martyrij palmam domino opitulante sibi vendicauit: quippè qui non aqua fuit suffocatus, nõ gladio ferreo decollatus, vt de plerisque martyribus memoriæ proditum est, sed super craticulam ferream iactatus prunis ardentibus subpositis miles Christi atrociter excruciatus, tùm Deo optimo innumeras gratias impendebat; tùm etiam cruento tyranno forti animo insultabat. Vnde bene meritò de hoc athleta Christi decantare possumus, certamẽ fortè dedit illi, vt vinceret, nõ vtiq; Saluator suos electos sinit aduersa pati, vt succũbãt in prælio, nõ vt defficientes hostibus suis terga vertant, sed potiùs victores effecti, gratia illius eos corroborãte, gloriosum reportẽt triũphũ: vicit ergo martyr noster mundũ, vicit diabolũ, vicit deniq; potẽter se

ter se ipsum, dùm fortior se factus, ouanter pro Christi amore vitã suam exposuit, sed planè mirũ hoc satis nõ est, cũ extet verissima illa sentẽtia ex ore benedicto Christi Iesu profecta, qui amat animã suã perdet eã, & qui odit animã suã in hoc mũdo, in vitã æternã custodit eam: verũ quoniã euãgeliũ hodiernũ, tametsi admodũ breue sit, multis verò scatet mysterijs, eã ob rẽ primò illud explanem⁹ gr̃a sũmi dei nos adiuuãte, oportet. Ioan. 12.

¶ In sacra euangelij lectione fratres, nõ modo sole ipso lucidi⁹ ostẽditur, quã fuerit per necessaria Saluatoris nostri mors, sed etiam quo nã pacto illa nobis profsit ad æternam vitam vendicandam clarescit: ait igitur dñs. Euãgelium Ioan. 12.

¶ Amen amen dico vobis nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Text.

¶ Nec abs re de sua terribili morte verba fecit, quũ veluti scala fuerit suę resurrectionis, & glorificationis, sciens quod quidã gẽtiles venerãt ad eũ affectu visendi ipsum, quique Philippo dixerunt, volumus videre Iesum: mirares, ait, Sanctus Augustinus, Iudæi ex quib⁹ dignatus est nasci, inter quos tot portenta patrauit clamant, tolle, tolle crucifige eum, S. Augus.

cum,& gentiles ex longissimis regionibus, ardentissimis votis veniunt videre, & adorare Iesum. Equidem flos campi,& lilium cõ-
Cant. 2. uallium,hac & illac suum spargebat odorẽ.
Mala. 1. Iuxta illud, à solis ortu vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: ita-
que audiens tam faustum nuntium Salvatoꝛ,quod iam gentiles ad eum certatim venirent, vt vt erat angularis lapis vtrumque parietem in vnam fidem, charitatemque cõ-
iungens,animo gliscẽs,respondit. Venit hora vt clarificetur filius hominis,vbi nõ modò de gloria resurrectionis suæ loquitur,sed de glorificatione sanctissimi nominis sui. Etenim quem antea veluti filium virginis Mariæ profitebantur, post eius admirabilem ascensionem tanquam filium Dei adorauerunt: quid plura? adhuc in cruce pẽdebat, & inter latrones erat,& Centurio cum suis mi-
Luc. 23. litibus clamabat, verè filius Dei erat iste. Quid quod populus intuens cœlorũ signa, & petrarum scissuram pectora sua percutiebant, sui piaculi veniam ab ipso postulantes? sed obseruandum quod Saluator in hac vita noluit glorificari,sed post mortẽ. Vnde Paulus ait, Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem,confusione contenta. Ad eũdem modum nos qui membra tanti capitis
Hebr. 12 sumus glorificationem nostram fabulã huius vitæ transacta expectemus oportet. Cũ apostolo acclamantes: Absit mihi gloriari, Gala. 6.
nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: vt ergo viam regiam per quam ad triumphũ suæ glorificationis venturus erat, nobis palam faceret,tunc addidit.

¶ Amen amen dico vobis nisi granum Text.
frumenti cadens in terram.&c.

¶ Nè forsitam falsò existimarent, horã hãc suæ glorificationis statim fieri,consultè passionem suam cum eis pertractat, quamuis subobscure schemate vili vtens de grano frumẽti sato, meritò sese granũ appellat, quod quidem in corde Iudæorum erat seminandum, fructificandum verò in corde gentiũ, vt probè asserit Diuus Augustinꝰ. Ecce gra- S. August.
num quod terra illa sancta sacerdotalis, & Gene. 47.
ob id nulli obnoxia tributo peccati, nobis cooperante Spiritu Sancto concepit, & in diuersorio Bethleemitico vehementer gaudens,protulit. De qua terra multis retro seculis vaticinatus est rex Dauid dicens, Etenim dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructuum suum: Etenim pater cœlesti benignitate dedit, quãdo sua gratuita dignatione filium suum vnigenitum in mundũ

Psalm. 66.

Nota. mundum misit, tunc terra sancta alma Dei genitrix fructum suum protulit, cuius odor & fragrantia tam erat mirabilis, vt adhuc in aluo sacræ suæ matris existens, domum Zachariæ odore repleuerit: adeò vt Helisabetha sese continere non valens, clamarit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Rursus granum frumēti per mortem satum fuit, vt fructum centuplum afferret. Obseruandum valde est, quod non ait, nisi granum frumenti cadens in terram putrefactum fuerit, quanuis granum vt fructum afferat, non modò moritur in terra lactum, sed putrescit. Ratio, quia Saluator mori voluit, quò sua morte, mortem nostram perimeret: veruntamen illud infœlicitatis elogium Adæ puluis es, & in puluerem reuerteris, in rege nostro Christo locum minime habuit. Huc alludit illud psalmi, Non dabis sanctum tuum videre corruptionē. Rursus notandū, quòd granum seminatū postquā moritur ipsum in se non surgit, sed fructus illius tantùm apparent: at Saluator noster ipse met post mortē surrexit, & secum plurimum fructum attullit: itaque res gesta superat parabolam propositam, sicuti veritas semper figuræ præstare solet.

Lucæ. 1.

Gene. 3.

Psal. 15.

Nota.

Quæstio. ¶ Sed quorsum in re tam conspicua, tāque etiam

etiam rudibus agricolis nota iurarit, qui æterna veritas est, & sicut falli non potest, nec etiam quempiam fallere? nonne Paulus clamat. Insipiens tu quod seminas, non viuificatur nisi prius moriatur? ecce insipientiæ arguit eum qui in re tā nota dubitarit: verum fratres non de re leuicula agitur, sed de mysterio cunctis in audito seculis: de abiectione, de ludibrio, & morte filij Dei fit sermo: quis enim crederet proiectionem artificium diuinum fore, vincula libertatem mereri, vulnera sanare, mortē viuificare nisi hoc iuramēto solidasset veritas? sic verbum crucis carni horrēdum & explosum erat, vt Iudæis foret scādalum, gentibus autē stultiam. Cæterum ijs verbis dominus subindicat, quā per necessaria fuerit Christi mors, nō quod in Deo aliqua possit cadere necessitas, absit, sed ex quadam suppositione, & ordinatione Dei facta, Christum pati necesse fuit. O summa & ineffabilis Dei nostri erga nos dilectio, poterat dominus hominem saluare, absque morte, & noluit autem humanæ salutis remedium sine sanguinis effusione, & morte dilectissimi filij sui. Itaque Saluator dùm de necessitate suæ mortis ait, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. &c. Semper loquitur suppo-

1. Cor. 15.

1. Cor. 1.

Nota.

suppositа præscientia, & præordinatione
S.Th.3.p. Dei.S.Tho.3.p.q.46.ar.2.ad pri.Eodem at-
q.46.ar.2. tinet illud, Filius hominis vadit sicut diffini
Lucæ.ulti. tum est de illo.Lucæ vltim.Et iterum,Neces
se est impleri omnia quæ scripta sunt in le-
ge Moysi,& in prophetis & psalmis de me.
¶Sed Iesu bone,& hominum amantissime
vnde solitudo tibi nisi in cruce obeas? non
tibi adueniet solitudo quatenus es Deus,nã
Lucæ.8. verba ex ore tuo sacro profecta ea sunt, nõ
sum solus, quia pater meus mecum est:&
eadem ratione tecum est Spiritus Sanctus,
à patre & à te procedens:quum ergo vna sit
æternitas, vna essentia eademque maiestas
totius sanctæ Triadis,fieri non potest vt so-
Nota. lus maneas,morte tua cessante. Quod si de
tua humanitate loquaris,nec etiam timen-
da est solitudo:millia millium angelorum ti
bi famulatum præbent, & in deserto post
tot labores & ieiunia,diabolo tertio deuicto
angeli accesserunt,& tibi perinde atque re-
Matt.4. gi suo ministrabant.Quid ergo ais,nisi mo-
riar solus manebo?audite fratres,& tota ani
mi intentione perpendite exuberantem re
gis nostri erga homines dilectionem,quan-
doquidem verba hæc tela ardentia sunt, &
pectora nostra nisi saxea sint vehementer
vulnerant. Solum se reputat dominus no-
ster

ster in cœlo nisi secum habeat prædestina-
tos,quos elegit ante mundi exordium:quip
pe quos tantopere dilexit, vt tãquã sui obli
tus,per probra innumera,per atrotia vulne
ra, denique per ignominiosissimam crucis
mortem hominum societatẽ,& gloriã quę-
ritaret,ipsum solũ manet. Secundus post re Genes.41.
gẽ in Ægypto imperabat Ioseph, nihilomi-
nus veluti solus ambulabat,quaudiù fratres
suos corã nõ habebat, & ad eandem imagi-
nẽ Saluator,quanquã anima eius verbo ab
inicio conceptionis fruebatur,sese solum re
putat, nisi filios suos vnicè dilectos in cœle
stem gloriam secum abducat. O torporẽ, o
ignauiã meam insignẽ dñe Iesu, tu dñe qui
nullius eges,qui omnia contines,sine me so
lũ te esse asseris,& ego qui sine te viuere aut
subsistere nequeo absq; te, qui è manu tua
potẽti habeo quicquid possideo, solum nõ
me fore arbitror quandiù in hoc exilio de-
go,& te creatorem meum ac redemptorem
in cœlesti regno non fruor. Vtinam charis-
simi iam cum propheta toto pectore inge- Psal.119.
miscentes indefesse clamemus, heu mihi
quia incollatus meus prolongatus est.Et ite
rum,Deus cordis mei, pars mea Deus in æ- Psal.72.
ternũ.Equidẽ redẽptor meus quoaduixero,
toto pectore clamare nõ desistã, factus sum

ficut passer solitarius in tecto, quandiu te in cœlo non video.

¶ Sed iam lubet vltra procedere, & quæ sequuntur in lectione euangelica explicare.

Text. *Si autẽ mortuũ fuerit multũ fructũ affert.*

¶ Rursus salutarẽ suã mortẽ ob oculos ponit, mirabilem illius fructũ subindicãs, quippè quẽ propheta euãgelicus Esaias præuidẽs, dixit, Si posuerit animã suã pro peccato, videbit semẽ longæuum, ad finem vsq; mundi nexsata Iesu filios generabit, & nũquàm fructificare in animabus orthodoxorum desinet. Semẽ lõgæuũ vocat sacrosanctã ecclesiã, quæ colũna immobilis est, & lapidi summo angulari Christo Iesu nititur: atqui omnis intellectus stupet, & quæuis lingua balbutit, in numeros fructus passionis domini volens enarrare, quando quidem Saluatoris mors totius mũdi debitũ mirum in modũ persoluit, patri cœlesti nos reconciliauit: ea est quæ vinctos in lacu in quo nõ erat aqua soluit, & in libertatem filiorũ Dei magnificè asseruit, cœli ianuam nobis aperuit. Vnde Paulus ait. Habemus fiduciam in introitu sanctorum, scilicèt, cœlestium, per passionẽ Christi. S. Th. 3. p. q. 49. ar. 5. Itaq; per Christi mortẽ non modò liberati sumus à pec

Esai. 53.

Zach. 9.

Heb. 10.

à peccato totius naturæ humanæ, quantum ad culpam & reatum pœnæ, sed etiam à peccatis singulorum, modò communicemus passioni eius per fidẽ & charitatem, & sacramenta. Nec absre in lege veteri sancitũ fuerat vt homicida remanet in ciuitate refugij, donec sumnus sacerdos exhalaret animam: quo mortuo poterat in domum suam redire liber. Quid multis immoror? sic mors saluberrima Saluatoris cœlum aperuit, vt iam certatim peccatores veniant pœnitentiã agẽtes, dicẽte dño, Regnũ cœlorum vim patitur, & violẽti rapiũt illud: mira res, mors vna Christi Iesu pro nobis oblata effecit, vt nõ iam in Iudæa notus sit Deus, sed longè lateq; perlustrãs eius gloria, laudabile est nomẽ eius à solis ortu vsq; ad occasum: laudabile in quam est nomẽ sanctũ illius, vti psalmes Regius prædixerat: O granũ frumẽti valde pretiosum, quod in cœlo pri⁹ celites mẽtes satlasti, & in terrã descẽdens, mirabiliter sine semine viri ortum, homines fideles sagi nasti. O spes vnica in te cõfidẽtiũ, O panẽ viuũ cõuluarũ tuorũ mẽtes viuificãs, in terra cordis mei fructũ affer cẽtuplum, & millecuplum ne vnquàm tuæ mortis fructu careã.

Matt. 11.

Psal. 112.

Num. 35.

¶ Cęterũ, quo nã pacto quis fidelis Christũ lucrari possit, & passiõis fructu perfrui, iã pa-

làm facit. Verum Saluator noster ob id pas-
sus est pro nobis, non vt delicijs luxuique
dediti vitã more belluarum expendamus,
1. Pet. 2. sed teste Diuo Petro, vt sequamur vestigia
eius, eadem amore illius patientes, quæ ip-
se pro nobis sponte pertulit. Alioqui pas-
sio & mors eius in frugiferã nobis erit. Hinc
Apostolus clamat, quod si filij, & hæredes.
Hæredes quidem Dei cohæredes autẽ Chri
sti, si tamen compatimur, vt conglorifice-
Rom. 8. mur. Signanter ait, si compatimur, perinde
dicat, alioqui hæreditatem in cœlo cũ Chri
sto minimè possidebimus. Obmutescãt no
Contra hę reticos. stri æui hæreticorum commenta, quippè
diaboli versutia, palmam fidei tãtũ præbẽs,
pœnitentiã posthabẽt, & pietatis opera exe
crãtur dicẽtes, Christus nos redemit, ille pro
Esaiç. 22. nobis passus fuit, sat est: comedamus & bi-
bamus, cras enim moriemur. O execrandã
sententiam, quæ sic tot hominum millia, &
regna inuasit, ac destruxit. Equidem fratres
parui refert nos renatos fuisse in baptismo
tanquàm grana electa, nisi omnino in no-
bis moriatur, quod veterem illam vitam re-
dolet, audiant, & audientes pœnitius rem
tam seriam apud se expendant omnes fide-
les Saluatoris dogma. Qui amat animã suã
perdet eam: vbi vitã præsentẽ animam dñs
voca-

uocauit, iuxta illud, Nolite soliciti esse ani-
mæ vestræ quid manducetis: qui ergo plu- Mar. 6.
ris facit vitã suã, tyranno oblato, quam fi-
dem & amorem Christi, is perdit eam, quia
post mortẽ nũquam vitam inueniet, sed per
petuã mortẽ vel sic. Quã tametsi tyrannus
desit, carni suæ pessimè acquiescit, & bel-
luinam vitam sequitur, talis propriam vi-
tam perimit: nam qui diligit iniquitatem o- Psal. 10.
dit animam suam: & sapiens ait, Si animæ
præstes concupiscentias suas, faciet te gau-
dium inimicis tuis. Exemplo nobis sit Sam-
son, quem Dalida subdola miserè decepit, Eccle. 18.
& eũ in manus inimicorum suorum dedit,
ecce imago funestæ carnis nostræ. Hinc san
ctus Augustinus ait, si amas perdis, noli er- S. August.
go amare vitam tuam in hac vita, ne perdas
in æterna vita. Miror quosdam adeò rudes
& stupidi, qui verbum hoc perperã intelli-
gentes, se ipsos infœliciter occiderũt. Enim-
uerò dñs qui piaculũ homicidij prohibuit,
etiam vitam propriam conseruare iussit, &
nullatenus abrumpendam violèter docuit:
atqui qualiter anima, ideſt, temporalis vita
sit odienda iam aperit Saluator noster.

¶ *Qui odit animam suam in hoc mundo* Text.
in vitam æternam custodit eam.

¶ Signâter ait, in hoc mũdo, quatenus de tẽporali vita hoc intelligamus, non de anima quæ excellentior pars hominis est. Sanctus
S. Chryſ. Chryſoſtomus, qui amat animã ſuã in hoc mũdo deſideria eius facit, odit autẽ eam qui nõ cedit ei noxia cõcupiſcẽti. O vehemẽter fœlix, qui ceu capitalẽ inimicũ carnẽ ſuam habet. Magnoperè aduertendũ quod nõ ait
Nota. domin⁹, qui nõ cedit animę ſuę, in vitã æternã cuſtodit eã, ſed dixit, qui odit animã ſuã, quo intelligamus quam ſit odienda verſuta caro noſtra: quippè quæ inſtar Euæ quæ lethalia ſunt ſemper ſpiritui ſuadere cõtendit. Equidẽ quẽ inimicum habemus, nedũ videre ſed nec eius vocem audire placet: quia aduerſus eum pugnamus, & contraria voluntati illius patramus: nonne fratres hunc inimicum à paucis agnitum, nobis oſtendit
Gald. 6. apoſtolus dicẽs, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ: planè nõ vti amicũ corpus ſuum fouebat Paulus, ſed vt funeſtũ inimicum perſequebatur. Caſtigo, inquit, corpus meum,
1. Cor. 9. & in ſeruitutem redigo, ne quũ alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. O tremẽda ſentẽtia potiſsimè prędicatorib⁹, quibus ſat nõ erit, ore pœnitẽtiã prædicare, niſi opere eam fidelibus ſuadeãt: totus ſit vox qui cuã geliũ nunciat oportet, ita vt cũ præcurſore clami-

clamitet. Ego vox clamãtis in deſerto: odia Matth. 3.
mus igitur chariſsimi animam noſtrã, nihil quod carni placet operantes, quinpotiùs crucem Chriſti ſpõte portantes, propriam volũtatem abnegemus, abſtinẽtia & inedia corpus domantes, penitiſsimos affectus eradicemus vltro: nã qui Chriſti ſunt carnem ſuã crucifixerũt, cũ vicijs & cõcupiſcentijs, Diuo Apoſtolo autore, Sic, ſic, in vita perẽni & ſempiterna vitã noſtrã ſeruabimus: at cõtra, qui ſui amotores ſunt, perperam ſeipſos amantes, ij tenent tympanum in manu, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi, Iob. 11.
ducunt in bonis vitam ſuam, & in punẽto ad infernum deſcẽdunt. Ecce quã peſtilens ſit carnis fetidæ amor, quanque ſint cæci: & amentes, qui nolũt vitam ſuam odire in hoc mundo, vt in cœleſti & fœlici vita eam cuſtodire valeãt: at quoniã hęc omnia mirum in modum ardua ſunt, & vires noſtras exuperãt, Saluator mũdi ne fortè animũ deſpõdeamus ſeſe exẽplũ nobis prębet. Vnde ait.

¶ *Qui mihi miniſtrat me ſequatur, & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Text.

¶ Mira res qui tot millia angelorũ habet in cœlo, dicẽte Daniele millia milliũ miniſtrabant, ei, is dignatus eſt in terrã deſcẽdere ho-

mo factus, vt homines ministros haberet, quos pro ministerio, & obsequio sibi oblato bearet in cœlo. O stupēdas res, vehemētérq; miranda, sese nobis ministrū præbuit filius Dei, quo ad in suū ministerium prorsus nos Luc. 22. pelliceret, allectaretq;: ego autem in medio vestrū sum, tanquā qui ministrat. O insolentiam, O execrādā peruicatiam eorum, qui mundo, ac diabolo inseruiunt, non autē famulatū Christo exhibēt, quippè quē ministrū habēt: verba ni fallor, hæc, nō ad quoslibet, sed ad selectos suos Saluator loquitur.

Nota. Admonet ergo nos primo nostræ vocationis, vt qui in sacro baptismatis fonte ablati sumus, quiq; mūdo & Satanę renūciauim⁹, & crucis Christi vexillū amplexati sum⁹, ministros strenuos nos exhibeam⁹, mādatis dñi adhęrētes. Nec aliò tēdit q⁹ signo sanctę crucis cōmuniti incedimus, tāquā Christi milites. Si igitur Saluatoris ministri nūcupamur quo titulo nihil vtilius, aut honorabilius ratio ipsa depoſcit, vt re ipsa hoc ostēdamus, nec fedifragi aliquādo inueniamur. Hinc a-
2. Cor. 6. postol⁹ clamitat. Exhibeam⁹ nos Dei ministros in multa patiētia, in ieiunijs multis. Idque vt fideliter ac fortiter operemur, seipsū ob oculos nostros offert dicēs. Me sequatur ac si patēter dicat. Ipse vti dux & strenu⁹ imperator

perator vos prędecedā, nil paueatis, ego ipse pugnabo pro vobis, & inimicos vos infestātes subuertā, quod in Pharaone & cuneis ei⁹ est videre. Ad hæc, me sequatur. Heroicas meas & ex omni parte absolutas virtutes imitetur. Non enim quicquam ministro meo prę cipiam, nisi quod re ipsa & exemplo effeci. Exemplum enim dedi vobis, vt quemad- Ioan. 13. modum ego feci vobis vos ita faciatis. Consideremus ergo fratres votum quod sponte in baptismo fecimus, vt opere illud impleamus. Deinde Saluatoris exemplum tanquā scopum habemus, nam duobus ijs calcaribus stimulati, post eum curremus. Nec obstat quod non aliquod ministerium exprimit rex noster. Verum diuersarum gratiarum sunt fideles, & non omnes ad eundem statum vocantur, vt regina, id est, sancta ecclesia varietate circundata pulchrior, & venustior appareat. Quemadmodum prophęta cecinit. Imò in eadem domo, Martha ministrat mensæ domini, & soror eius Maria Luc. 10. ad pedes eius sedens verbum Dei contemplatur. Itaque ille Christo ministrat vt par est, qui in statu suo officium accurate exequitur, semper cum Dauide orans, Domine doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Hùc alludit illud Ioannis. Psal. 142.

Qui dicit se Christo manere, debet ambulare sicut ipse ambulauit. Verũ est, quod nemo hæc implere valet, nisi gratia summi numinis opitulãte. Nihilominùs si instãter petimus, qui præcipit, vt ipsum sequamur, affatim virtutẽ dabit. Etenim ille suapte natura, largissuus est, datque affluenter, nec improperat. Sequitur nunc.

Tex. ¶ *Et vbi ego sum, illic & minister meus erit.*

Collatio. ¶ Quemadmodum sapientissimus rector, vt facilius ad labores obeundos persuadeat, & ad virtutes vendicandas premium, & honores pollicetur, ita dñs videns quam sit arduũ, atq; laboriosum iter suæ sequellæ ingressum mercedẽ suis ministris promittit. Vbi ego sum illic & minister meus erit. Nec desunt qui hunc locũ ad crucẽ & calamitates Christi referãt. Perinde dicit. Ego multis & variis tribulationibus in hac mortali vita afficior, quas ob res minister meꝰ nihil aliud speret in hoc mũdo. Si me persequuti sunt, & vos persequentur. Non enim fas est vt

Ioan. 13. seruus sit maior domino suo. Sed quia non de pœnis quas electi passuri erant hic agitur, sed de premio ministri fidelis, plus literali sensui consonat, si de mercede sanctorũ verbum

verbum hoc exponamus. Allusio est ad illud. Hodie mecum eris in paradiso. Quis vn quam regũ sic suos honorauit milites, quãlibet sanguinem suum certantes in bello effuderint? Signanter inquit. Vbi ego sum, non vbi ero, vt gloriam animæ suæ intelligamus secundum partem superiorem, qua planè fruebatur ab initio suæ conceptionis. Fuit quidem à principio suæ sanctæ cõceptionis simul viator, & comprehensor, sicut omnes theologi contestantur. Sanctus Thom. 3. part. quæst. 34. artic. 4. Quandoquidem sancti omnes cum Christo erunt in cœlo, & perpetuò manebunt. Alioqui nũquam diceret. Ego dispono vobis sicut pater disposuit mihi regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. O mensam opiparam, mensam cunctis dapibus plenam, longè meliorem ea quã in vestibulo horti accurate rex magnificus Assuerus principibus suis affatim suppeditauit omnia. Vbi vinum abundans, vt magnificentia regis dignum erat. Equidem in hac mensa Christi omnes conuiuæ mero gloriæ æbrij sunt. Dicente propheta. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos domine. Agite charissimi, & quãprimùm omnibus mundi

Theologi. 1. d. 3.

S. Th. 3. p. q. 34. ar. 4

Luc. 22.

Hester. 1.

Figura.

mundi bonis posthabitis ad Christum con uolate, nam vbiipse fuerit, etiam minister eius fidelis erit. Nonne verba eius illa sunt?

Apoc. 3. Qui vicerit dabo ei sedere in throno meo, si cut & ego vici, & sedi cũ patre meo in throno eius. Enimuerò magnam emphasim singula verba continent. Quæ omnia vnico

Roma. 8. verbo Apostolus exponit dicens. Hæredes quidem Dei cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt conglorificemur. Cæterum adhuc munificentia regis nostri magis ac magis eluceſcit in promissione, quam nunc addidit.

Text. ¶ *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus.*

S. Chryso. ¶ Iuxta Chrysostomum, eam ob causam non dixit, ego honorificabo eum, quia tũc discipuli, vt rudes, maiorem de patre cœlesti habebant opinionem. Adeò vt propè passionem Saluatoris audacter Philippus di-

Ioan. 14. xit. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Vel ideò loquitur de patris sui honore, quem daturus est ministrantibus sibi, ne forsitan terrenum honorem esse excogitarent, peterentque sibi thronos ad dexteram & sinistram magistri, quemadmodum duo fratres Zebædei filij frustrà petierunt. Planè

Planè qui tam honoris cupidi sumus, & dignitatibus inhiamus, quid causæ est, quod Nota. pro nostra virili Christo Iesu non seruire nitimur? Si magnum homines rudi existimant à terreno rege honorari, quippè qui hodie est & cras moritur, quantum obsecro erit à rege regum Deo perpetim honorem accipere? Sanè de quouis sancto dictum est, quod de Mardochęo seruo fideli scriptum Hester. 6. legimus. Sic honorabitur quem rex voluerit honorare. Superest fratres vt posthac soli Christo ministremus, ei votis ardentissimis seruientes, cui seruire regnare est. Sic pater honore mirabili nos afficiet, sic vbi rex noster est & nos erimus, facie ad faciem eius gloriam intuentes, ipso patrocinante. Cui sit honos & imperium, cum patre, & sancto flamine. Amen.

ANNOTATIONES
Appendices.

PRimo notandum, quam opus erat Annota. 1
nobis Saluatorem nostrum mori, vt fructum vberrimũ afferret, instar grani frumenti. Quippè quod nisi satũ fuerit, nihil ex sese fructus prodit. Nõ quod

omni-

omnipotens Deus mille modos non habuerit, genus humanũ saluandi, sed quia sumũ numen sic instituit ac decreuit per passionem filij sui homines saluari. Equidem potens erat Deus absq; vlla satisfactione nos eripere, nec contra iustitiam faceret, quum omnis iustitia ex illius voluntate pendeat.

S.Th.3.p. q.46.ar.2 S. Tho. 3. p. q. 46. ar. 2. ad secundum. Nõ autem conuenientior modus nostræ sanandæq; miseriæ fuit quã per Christi Iesu' mortem. Sãctus Augustinus. li. 13. de Trinitate. Hãc sanè pertinet parabola de serpente æneo in ligno à Moyse exaltato, cuius aspectu omnes sauciati fiebant incolumes. Metaphora de grano frumenti, & alia id genus eodẽ spectabant. Itaq; veluti sat nobis nõ foret Christum nasci nisi mortem oppeteret, ita nil nobis prodest renasci per baptismum, nisi moriamur peccato, & mundo. Vnde Apo-

2. Cor. 5. stolus inquit. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Vt nõ amplius nobis viuamus, sed ei qui pro nobis mortuus est. Ecce viuere Christo adimplere eius voluntatẽ est, & nostrã abnegare. Sũma, Christo viuere, aliud nõ est quã edomitas habere passiones, diabolo & mũdo pœnit9 renũciare, carnẽ maleuolã cruci pœnitẽtię affigere.

Gala. 5. Dicẽte Paulo. Qui sunt Christi, carnẽ suam cruci-

crucifigerũt cũ vitijs & cõcupiscentijs. Fœlix qui tũ corde, tũ ore cũ Apostolo ait. Mihi viuere Christus est, & mori lucrum.

¶ Secũdo maximè aduertendũ, quã frugifera fuerit Saluatoris mors. Etenim antequã crucẽ ascẽderet, vt solitariũ granũ fere erat, id est, nõ plures ad cognitionẽ sui attraxit, nã in propria veniẽs sui, id est, Hæbræi, quibus promissus erat, ex eis natus, nedũ adorauerũt vt Messiã, sed cruci addigerũt. At vbi mortuus est vitæ author, sepultus, & tertia die surrexit, tũc cincini nostri Sãsonis renas- Iudi. 16.
ci ceperũt & Philistim profligati sunt, dæmones oẽs stupuerũt. Oẽs patres qui in lymbo erãt erepti fuere & Deitatẽ Christi viderũt. Quid plura? multa corpora sãctorũ surrexerũt cũ eo & introierũt in sãctã ciuitatẽ, & apparuerũt multis. O Iudęorũ demẽtia, vox Psalm. 40.
illorũ erat. Quãdo morietur & peribit nomẽ ei9. Ecce delusi sũt: nã morte Christi aduẽtã S.Th.3.p.
te cœli aperti sũt & eorũ ianua à principio q.49.ar.5.
mũdi clausa ob Adæ piaculũ electis patuit. Vbiq; terrarũ in noie Iesu oẽ genu flectit. Bene scriptũ est Exo. 1. Mortu9 est Ioseph, & creuit populus eò q9 Saluatore mũdi morente, populus fideliũ mirũ in modum creuit. Quod videre est. Act. 2. Et Ioannes dem-
tatus aiebat. Vidi turbam magnam quam di-

Universidad de Deusto Biblioteca

dinum rare nemo poterat, ex omnibus gẽ tibus & tribubus & linguis stãtes ante thro num. Apoc. 7. Ecce fructus quos passio domini nostri protulit.

Tertiò. ¶ Tertiò obseruãdum, quomodo oporteat nos mori, vt mortis Christi Iesu participes simus. Non vtique Saluator hùc venit, & tot labores & probra, atque mortem passus est, vt homines torpeant, & oblectamentis suæ carnis sese tradant. Imò eatenus in cruce obijt, quatenus & nos orthodoxi prauos nostros affectus crucifigentes, pœnitentiã

Matt. 11. salutarem agamus. Pœnitentiam agite, ait optimus magister noster, & appropinquabit regnum cœlorum. Verbo hoc vel solo, labefactantur omnia hæreticorum commẽta. Quique falsò in barathro scelerum suorum persistẽtes regnum cœlorum sibi promittunt, quibus gehenna ignis parata est.

Aduersus hæreticos. Rudefiant & obmutescant oportet, qui ab vnitate Romanæ ecclesiæ seipsos, suo magno malo diuiserunt, & quid modo dominus præcipiat auscultent. Qui amat animã suam, perdet eam. Quod est dictu. Quisquis mortalem hanc vitam in hoc mundo malè seruat, perdit. Contra, quisquis odit eam sapienter, & pro euangelij prouentu illam obijcit periculis ac mortibus, is vitam neutiquam

quam amittit, sed optimè seruat, pro mortali, breui & misera vita, perænnem, ac fœlicem, in resurrectione recepturus, quam per didisse videbatur. Vnde Sapiẽs ait, visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Ad hæc, quamuis tyrannus non adfit, diabolus, ac mundus nequã, & caro subdola nõ deerunt, quique diu noctuq; animã piorum infestent. Quas obres vigilijs, ieiunijs & orationibus instãdum est, ne vocem Euæ audientes, quàm nobiscum gestamus, vti Adam dilabamur. Vbi notãdum, odire animam nostram, nil aliud est, quã non acquiescere carnis nostræ affectibus, negare propriã voluntate, tenatius summi Dei volũtati adhærere. Vêh eis, qui contra faciunt, de quibus Apostolus testatur. Instabunt tẽpora periculosa, erunt homines seipsos amantes, superbi, elati &c. Ẽn omniũ malorũ fons amor sui ipsius est. Vnde Sanctus Augustinus, Si malè vitã tuã amaueris, tunc odisti, si vero bene oderis, tunc amasti. O paradoxa sanctissima, quis sapiens, & intelliget ea? nẽpe, qui sibi diffisus, soli Christo fidit, & abillius nutu pendet.

Sap. 3.

Gene. 3.

2. Tim. 3.

S. Augus.

Quartò. ¶ Quartò, operepretium erit altius expendere, quam sit largifluus rex noster Christus, quantamque munificentiam erga ministros

nistros suos exerceat. Mira res, cui totum quod sumus, quod possumus, & valemus, iure ipso debemus: qui nos ex nihilo creauit, & cruore sacro suo nos redemit, de potestate diaboli, atque in libertatem filiorum Dei asseruit, qui denique bonorum nostrorum non indiget, sed vniuersorum dominus, & moderator est, is clamat, & ait, Si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Quis vnquam pater talem pollicitationem filio suo fecit? Enimuero si ethnico illi alioqui docto credimus, Deo, parentibus, & magistris, non redditur equiualens. Qui ergo se discipulum meum profitetur, me magistrum, ac dominum sequatur oportet, vestigia mea sectetur, mores & virtutes heroicas pro sua virili imitetur: nam quos habuero consortes afflictionũ, eos nullatenus seiungam à cõsortio felicitatis meæ. Insuper, si quis mihi fidũ ministrũ se præbuerit, hunc pro tẽporarijs malis, proque ignominia, qua apud homines affectus est, pater æternus, fœlicitate ęterna decorabit. Dicamus igitur fratres, & gliscẽtes cũ Psalmographo cõcinamus. Inclinaui cor meũ ad faciẽdas iustificationes tuas, propter retributionẽ. Vbi verbũ illud, inclinaui, nõ vulgarẽ emphasim habet. Nec decet orthodoxum

Aristo.

Psal. 118.

doxũ dũtaxat pro beatitudine bona operari, sed ob Dei amorẽ mãdata eius sunt adimplẽda. At cor inclinare cõsiderato cœlesti premio, satis vtile & honestũ est. Alioqui nõ sępenumero in arcanis literis, Deus optimus sanctorum premium nobis inculcaret.

¶ Denique, potissimè aduertendum existimo quam frugiferum frumẽti granum fuerit beatus martyr Laurentius. Equidẽ in tam feraci sima, quæ est ecclesia, hoc benedictum granũ fatum fuit. Granũ, inquam, fuit hic sanctus, nõ zizanium aut palea, veluti improbi, quos ignis gehẽnalis expectat, vti in parabola quadã dominus testatur. Quod si quid paleæ habuit, acerbitate tormentorum Laurẽtius purgatus est, & in horreum dominicum receptus. Vnde Sanctus Gregorius. Quod fornax est auro & flagellũ tritico, hoc tribulatio est viro iusto. Quo attinet illud Sapientis. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Et illud Tobiæ. In tribulatione peccata dimittis. Cauendum magnopere est, ne paleæ, aut zizanium nos simus, sed grana purgata, nam tempore messis aduentãte, qui paleæ fuerint in ęternum ignem proijcientur. Grana vero in horreo cœlesti collecta perpetuo conseruabuntur. Oquã mortificatus fuit

Quinto.

Marc. 13.

S. Gregor.

Eccles. 15.

fuit beatus Laurentius, is Hispaniam vbi ortus fuerat dereliquit, patrē & matrem posthabuit, & afflatu diuino tactus, Romam se contulit. Quas ob res promissionem illam ore Saluatoris factā affatim consecutus est. Omnis qui reliquerit patrem aut matrem, &c. Centuplū accipiet & vitam æternā possidebit. Nōne mortificatum affectū habuit, qui abūde thesauros ecclesiæ distribuit pauperibus? Nempè, non ex eis erat de quibus Sanctus Augustinus inquit. Habent lucrū in arca, damnum verò in conscientia. Haud dubiè affectu terrenorum exutus, nudus nudum Christum in cruce secutus est. Quid plura? Granum hoc mortuum fuit ad affectum vitæ suæ, quam suapte natura, etiam auiculæ, & bruta rationis expertia sumopere amant. Hinc clamat Apostolus. Nolumus expoliari sed superuestiri. Ecce quam sit nobis amor vitæ natura insitus. Nihilominus Laurentius sapientissimus in hoc mundo odiuit animam suam, vt in vitam æternam custodiret illam. Et dum vitam pro eiduam pro Christo vltro amisit, inuenit aliam nullo æuo interituram. Mira res, amoris Dei ignis, quem in corde gerebat carbones succensos, & ignem externum fere extinguebat, diuo Augustino teste. Sicut scriptum est, Deus noster ignis consumens est. Vtinam charissimi, hic ignis cœlestis in nobis tum flammas libidinis, tum auaritiæ, & superbiæ rogos penitus extingueret. Mitto lubens fructus, quos protulit, fidei, & charitatis fortitudo eius, ita vt plures homines ouanter illius exemplo accensi, ad martyrij palmam conuolarent.

Matth. 19

S. Augusti.

2. Cor. 5.

Deut. 4.

¶ PRO FESTO SANCTI Dominici, ordinis Prædicatorum fundatoris, legitur euangelium. Vos estis sal terræ. Vide expositionem eius in solennitate Sancti Augustini, doctoris ecclesiæ. Lubuit tamen aliquot annotationes in laudem huius sancti hic dictare.

Annota. 1

PRimò, notandum quam optimè beato Dominico accommodatur nomen salis. Nempè, fuit sal terræ, cuius vitæ candor, & pœnitentiæ austeritas cunctis hominibus aspectantibus, viuendi speculum, & præclarum exēplar erat. Mira res, tantò ac tam magno afficiebatur zelo,

zelo, vt alter Helias, vere diceret cum vate
3. Reg. 19 illo. Zelo zelatus sum pro domo Dei. Quod
planè rei euentus probauit, dum non modo
cõtra improbos homines mandata Dei trã
gredientes, sed potissimè contra hæreticos,
leonis instar rugientis certans, ad Christum
reuocare pro sua virili vehementer labora-
Cant. 2. uit. Audierat quidem vocem illam sponsi
Christi Iesu dicentem. Capite nobis vulpes
paruulas, quæ demoliuntur vineas. Etenim
nec christiani calidę vulpes sunt, eo maximè
enitentes, vt piorum animas subuertant. Ij
Gene. 3. filij diaboli fore comprobantur, qui mẽdax
est, & pater mendacij. Et quemadmodum
serpens astutia sua Euam seduxit, ita hæreti
ci detestanda sua versutia, subdole fidelium
corda decipere conantur. Aduersus vulpes
hasce Sanctus Dominicus insurgens, magni
fice illas deuicit, & de vinea domini, domi-
no auxiliante eiecit. Itaque nõ armis æreis,
quæ in hoc certamine frustranea sunt, sed
gladio verbi Dei, quique penetrabilior est
omni ense ancipiti, sacrę fidei persecutores,
egregiè profligauit. Nõne iure optimo san
Iudi. 14. ctus hic altero Samsoni similis, leonẽ in via
Figura. dilacerans, de hæreticis gloriosè triumpha-
uit? O mirabilẽ virũ, o gigantẽ magnificum,
qui sic fidei catholicæ ossores superauit.

Notan-

¶ Notandum secundò, quod hic sanctus ne Secundò.
dum sal terræ fuerit, contra hęreticos debel
lans, eosq; summo opitulante numine con-
fundens, & prosternens; sed totius mundi
lux meritò dicitur, nam in vita & post mor
tem, sic miraculis effulsit, vt omnes agno-
scerẽt apostolum à Deo missum fuisse. Qui Nota.
sanè vitam apostolicam, sic seruauit, & fi-
lios suos prædicatores seruare docuit, vt ni
hil supra. Quid plura? Innocentius tertius
ei dixit, vt regulam eligeret, quam obserua
re religiosi sui ordinis profiterentur. Ipseve
ro patris nostri Augustini regulam inter
omnes amplexus est, quippè quæ ad apo-
stolorum normam, & perfectam vitam do-
cet, siue proprio, in castitate perpetua, & in
obedientia viuere. In his tribus votis omnis
perfectio sita est, dicente diuo Augustino.
Ea sunt gratiora Deo quæ causa dilectionis S. Augus.
ei impendimus. Et extra de statu monacho ad Pollen
rum habetur, quod castitatis custodia, & tium.
abdicatio diuitiarum, necnon obedientia,
annexa sunt regulæ monachorum. Sanctus
Thomas. 2. 2. quæst. 186. artic. 7. Enimuero S. Th. 2. 2.
religio quodam holocaustum est, per quod q. 186. ar.
aliquis totaliter se, & sua offert Deo. Ideò 7.
his tribus votis integratur religionis status.
Habet autẽ teste Philosopho, homo triplex

1. Ethico. bonum, videlicet, opes, corporis bona, & animæ. Et hæc omnia in religione Deo præbet homo per tria vota. O quam strictè quã & perfectè beatus Dominicus cuncta hæc seruauit. Eam ob rem lux mundi factus, hominum cæcitatem effugauit, & viam cœlestẽ omnibus ostendit. Equidem hoc præsagiebat, quod matri reuelatum est. Vidit nãque se gestare catulũ, qui in ore facẽ portabat, antequàm egregius hic vir nasceretur.

Tertiò. ¶ Tertiò, obseruatione dignum est, quantum insudarit in erectione sui ordinis vbi Honorius summus pontifex illum confirmauit. Planè breui admodum nonnulla cœnobia construxit, in quibus religiosi, laudes indefessæ Deo concinentes, soli Christo vacarent. Quin & Romæ duo monasteria construxit. Alterum virorum, alterum virginum quæ sese Deo optimo consecrarunt. O apostolicum virum, quem Saluator misit ad ecclesiam suam amplificandam. O Athletã Dei, qui diu noctuq; nihil excogitabat, nisi quomodo animas Deo lucrari posset. Nimirum sic eum roborauit, sic sua gratia Deus illum muniuit, vt de eo sicut de Ezechiele dictum sit. Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel. Et aperuit os meum & cibauit me volumine illo.

Ezech. 3.

illo. Quandoquidem volumen hoc quod factum est in ore patris Dominici dulce tanquàm mel, sacrum euangelium est. Et paulò post. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum. Et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos neque metuas à facie eorum. O fortissimũ Christi militẽ, quã infracto animo contra aduersarios fidei, & aduersus omnes impios pugnauit. Non proculdubiò inimicorum minas metuebat, non satanæ potentiam timebat. Imò Saluatoris fretus gratia, cum Apostolo constanter aiebat. Omnia possum in eo qui me confortat. O nostræ Hispaniæ decus, o totius ecclesiæ Romanæ candor, quã tum laboris in hac vinea domini amplianda pertulisti. O virtutũ omnium schola, morum ac disciplinæ magisterium, quibus te efferam præconijs ignoro.

Phi. 4.

Quartò. ¶ Quid deniq; de huius sanctissimi viri humilitate dicam fratres? equidem ex nobili Gusmanorum familia ortus, tanta humilitate claruit, vt nobilitatẽ sanguinis pro nihilo duceret. Sciebat namq; Beatus Dominicus, nihil ad virtutes capessendas sanguinis claritas conducere, non eum latebat veram nobilitatem, in virtute & imitatione

Christi esse sitã. Non in quã ipsum fuglebat summam ingenuitatem fore filium Dei per omnia imitari. Quippè qui, ad omnes fideles clamat. Discite à me quia mitis sũ, & humilis corde. Quid tã exactè hęc duo nos discere pręcipit dns? nẽpè quia ijs duob⁹ virtutibus potissimè animus trãquillus redditur valde. Eã ob causam statim subnectit Salua tor. Et inuenietis requiem animabus vestris. Profectò mitis & mãsuetus animus, fons est omnis trãquillitatis. Sicut cõtra, animus ferox, & elatus, radix est toti⁹ tumultus. Imò hinc scatẽt omnia scelera, ambitio, auaritia, vindictę, libido, si multas, liuor: & alia id genus mala. Fuit planè humilis corde sanctus hic, nã sapiens ait, est, qui nequiter se humiliet, tales sunt hypocritæ, externè se humiliantes, quo hominũ laudes venari possint. Vir hic sanctus longè aliter sese dimittens, cum Dauide concinebat. Elegi abiectus esse in domo Dei, magis quã habitare in tabernaculis peccatorum: ecce quã sit virtus humilitatis potens. Enimuero humilitas propriè directiua est, & moderatiua motus appetitus. Et quoniã Beatus Dominicus valdè humilis fuit, euexit eum dns super astra cœli. Vbi gaudet cum angelis, exultat cum sanctis in gloria, cum rege nostro Christo Iesu.

Matt. 11.

Eccl. 19.

Psal. 83.

¶ Pro

¶ PRO FESTO MARIÆ VIRginis ad niues, declamatio extat in libro festiuitatum illius.

¶ PRO SOLENNITATE Transfigurationis vide dominicam secundam quadragesimæ. Vbi fusius euangeliũ exponitur. Ideoque in præsentiarum explicare lectionem illam dimisimus ne tędio essemus lectori inibi, tũ de festo tam mirabili, tum etiã examusatim totum euangeliũ prudens lector explanatum inueniet. Quę ni fallor, omni acceptione sunt digna.

¶ PRO FESTO ASSVMPTIOnis Deiparæ virginis Marię, extat declamatio in libro omnium festiuitatum illius.

¶ In die sancti Bartholomæi apostoli annotationes aliquot.

EDiutiùs detineam lectorem collibuit super euãgeliũ hodiernum nonnullas annotationes dictare. Scribit

Annot. 1. Luc. 22.

Scribit Lucas discipulorum contentionem, quorum quilibet primatum in Apostolatu ambiebat: vbi notandum quam sit passio ea ipsa ambitio. Quibus diuitijs abundabat Saluatoris domus? nempè, filius hominis non habuit vbi caput suum reclinaret. Nihilominùs de primatu disceptatio fit inter Apostolos. Verum ex ignorantia hæc omnia exibant. Audierant in cœna vltima. Non bibã de hoc genimine vitis, donec bibam illud in regno patris mei. Quod perperam ipsi tanquàm rudes intelligentes, de regno temporario dictum putabant, hinc satanas discidia inter illos excitauit. O quantã Saluator sustinuit afflictionem, intuens discipulorum infirmitatem nunc duos fratres reprehendit, qui insipienter ad dexteram & sinistrã eius sedere efflagitabant. Et subinde contentio inter alios discipulus scaturit, vnusquisque primas tenere affectans. Ecce quam nihil potest liberum arbitrium absque dono gratiæ. Audierant ex ore sacro magistri, nõ est seruus maior domino suo. Rursus dominus eos exortans dixit. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Et iterum calamitates affuturas eorum ob oculos depingens ait. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Veruntamen regnare volunt in hoc

Matt. 26.

Ioan. 13.

Matt. 10.

hoc labili mundo, & in regno Christi non infimum, sed supremum locum possidere. O bellua cruenta ambitio, quippe quæ, nec angelis in cœlo, nec hominibus à filio Dei selectis pepercisti. Cauete fratres obsecro cauete, ne pestis isthęc vos perimat, nam vt est appetitus inordinatus, semper peccatũ sit oportet. Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 131. art. 1. clamat Apostolus, & probè clamat. Charitas non est ambitiosa, nec quęrit quæ sua sunt. Nos verò contendamus per angustam portam intrare.

S. Th. 2. 2. q. 131.

1. Cor. 13

¶ Secundò, obseruatione dignissimum est, quod non sanctorum infirmitates, & atroces casus sacra pagina nobis narrat, vt occasionem delinquendi, aut despondendi animum inde sumamus, fragilitates illorũ imitantes. Sed contra, eatenus tam accurate delicta ipsorum describuntur, quatenus infœlicem hæreditatem, quippè quã Adam posteris suis reliquit agnoscamus. Sensus & cogitatio humani cordis, prona sunt ad malũ ab adolescentia sua. O miseram, & miseranda ac vehementer ingemiscendam hæreditatem, cui nemo renunciare valet, exceptis Saluatore, & sacra matre eius. Hinc discimus ab inani insolentia cauere, & ardentissimus votis Deum orare. Domine non veniat mihi

Secundò.

Gene. 8.

Psal. 35.

mihi spes superbiæ. Insuper videmus omnes mundi contentiones, & diſsidia fruſtranea eſſe, & parui momenti. Tales ſunt regum contentiones, & certamina, in quibus plurimum ſanguinis humani heu effunditur. Tales & diſceptationes, & lites inter eccleſiaſticos, vt maiorem dignitatem aucupari valeant. O curas hominum: quantùm eſt in rebus futilibus inane. Veh, veſtigia Abſalonis ſequentibus, quem ambitio miſerè decepit, adeò vt patre viuente, ille regna
2. Re. 18. re moliretur. Vnde bene meritò in quercu ſuſpenſus, tribus lanceis confoſus infœliciter perijt. Ecce ambitionis peſtilentiſsimæ merces commerita.

Tertiò. ¶ Tertiò, magnopere notanda eſt magiſtri optimi Chriſti Ieſu lenitas, & egregia patientia. Vocatis ad ſe, qui ſolus mederi poterat illiorum morbo ait. Reges gentium dominã
Lucæ. 22. tur eorũ, & qui poteſtatẽ habent ſuper eos, benefici vocãtur. Vos autẽ non ſic. Sed qui maior eſt inter vos, fiat ſicut minor. Et qui præceſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonnè qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum ſum tanquàm qui miniſtrat. O verba aurea toto affectu amplectẽda, & pectoribus orthodoxorum, maximè prælatorum inſcri

Inſcribẽda. Ecce ratio potiſsima ob quã Saluator noſter permiſit hãc tẽtationẽ Apoſtolis euenire. Nẽpè, vt eos inſtituens prælatis cũctis ſanctæ eccleſiæ palã faceret, nõ dominos fore, ſed ſeruos, nõ principatum gerere, ſed miniſterium pietatis erga ſubditos exercere. Nolite tale quippiam imaginari in regno cœlorum, quod eſt eccleſiæ, quale videtis in regnis mundanis. Longè aliud regni genus eſt ait, quod beneficijs conſtat, non armis aut vi, ſpiritalibus præſidijs obtinetur ac defenditur, non violentia, perſuaſione amplificatur longè lateq́ue dilatatur non neceſsitate. Imò principes terreni quo propius accedunt ad tyrannidem, hoc plus honoris, & commodi exigunt à ſuis, necnõ magnificis titulis honorantur ab illis. Tale quid eſt regnum gentium, Græcorũ & Romanorum. Inter vos autem, quos ego inſtituo ad regnum euangelij, longè diuerſa eſt ratio. Equidẽ quo quiſq́ue maior fuerit, hoc minus ſibi vendicabit gloriæ, & violentę poteſtatis. Itaq́; qui delectus eſt ad primatũ alijs dux ſit ad pietatẽ colendã oportet. Vbi Sanct. Chryſo. Gentiliũ meminit, vt ex hoc rẽ vituperandam oſtẽdat. Quando quidẽ nõ orthodoxorũ, qui vitã hãc exiliũ exiſtimãt, ſed gẽtiliũ eſt, ad honores volaticos aſpirare

Notã.

Regnum Euangelij.

S. Chryſo.

& pri

& primatum ambire. Cæterum sese exemplar posuit dominus ministrum nostrũ fore subindicans, quique Beato Ioanne testante rex regum est & dominus dominantiũ. Apoca. Qua sententia, tam discipulorum contendẽtium, superbiam, quã etiam nostram petulãtiam retundit. Ad hæc quam leniter, quam & amicabiliter dominus eos arguit mirabile est. Vbi patresfamiliàs docet, qualiter filiorum, & seruorum imbecillitates corrigant, nec non prælatos latenter erudit, quo modo subditorum infirmitates sustineant, benignè illos arguentes. Vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, ait electionis vas. Nec contẽnenda est ratio quã statim subnectit, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Dogma. Gala. 6.

¶ Quarto, penitius cõsiderandum, quomodo magister optimus, post correctionẽ, statim se ad encomia discipulorum verterit. Vos, inquit, estis qui permansistis mecũ in tentationibus meis. Ecce ego dispono vobis, sicut & pater meus disposuit mihi regnum, vt edatis & bibatis super mensam meã in regno meo. Ac si diceret. Hactenus in afflictionibus meis, quibus pater cœlestis exploratam voluit meam obedientiam fideliter permansistis, nec vecordia illorum discipulo- Quarto. Luce. 22.

rum vos commouit, qui retro abierũt, dicentes. Durus est sermo hic, quis poterit eũ audire? gaudeo nimis quod nec mea humilitas, paupertas ve, non labores vitæ, non phariseorũ insidiæ, vos separarũt à meo contubernio. Sanè si isthoc animo perstiteritis, meãq; humilitatẽ imitari volueritis ego vicissim efficiam, vt olim participes sitis gloriæ meæ. In qua velut in mensa regali, coniuiæ dapibus pretiosis & delicijs saturãtur. Dicente propheta, satiabor dum apparuerit gloria tua. Quorsum homo opes plurimas congeris, honoribus mundi tantopere inhias, varijs delitijs dissolueris? enimuerò anima misera semper famescat oportet, donec Deus optimus quasi postliminio redeũte, peregrinatione hac transacta, brachijs extẽtis eã in cœlo suscipiat. Laudat igitur Saluator discipulorũ cõstantiam, quippè qui in tribulationibus quãlibet magnis, eum haud deseruerint, qua laude roborati persistant perseuerando posthac. Est quidem perseuerantia veluti columna cunctarum virtutũ, domino asserente. Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Vnde rectè à philosopho perseuerantia pars fortitudinis appellatur Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 137. artic. 2. Quòd verò dominꝰ ait, ego dispono vobis sicut Psalm. 16. Matt. 24. Ethic. 7. Ioan. 6. Nota.

ficut pater meus disposuit mihi regnū non de labili & terreno imperio dixit, sed cœlesti & æterno. Ad quod ipse deuenit per probra & crucē ignominiosam, sic enim cœlestis pater proprio filio disposuit, vt adoptati certo certiùs sciāt aliā nō fore viā ad cœleste regnū. Sicut sotij passionū estis, ita & cōsolationis eritis. Et alibi. Si cōpatimur, & cōregnabimus. Itaq; persuasum nobis habeamus oportet, quod per multas tribulatiōes, oportet nos intrare in regnū cœlorū. Reluctetur caro infirma, ingemiscat, & vociferetur, nā inuiolabilis sententia hæc semper manebit. Summa. Quemadmodum mihi à patre paratū est, quod hic interim iuxta voluntatem ipsius ministrum ago, non dominum, & ego ad regni dignitatem vobis mea vestigia sectantibus, parabo regni consorcium. Vt qui non quęsistis honorē, sed vti ministri euāgelicam doctrinā ministrastis, in regno meo non velut ministri, sed honorabiles filij Dei mensæ meæ accumbentes saturabimini. Sicut scriptum est. Beati qui esuriunt, & sitiūt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

2. Cor. 1.

Acto. 14.

Matth. 5.

Quintò. ¶ Quintò, satis mirabile est, quā infracto animo Beatus Bartholomęus perseuerarit cum Christo Iesu. Cum Paulo clamās. Quis nos separabit à charitate Christi? an fames? an tribu-

Rom. 8.

latio? an mors? scio quia nec mors, nec vita nec angeli poterunt nos separare à charitate Dei amore Christi flagrans in citerio rem Indiam descendēs sanctū euangeliū, mira solertia stupēdaque fortitudine prædicauit. Vbi calamitates quā multas, & labores ob Christi nomē passus, in maiorē Armeniā se recepit: o quos fructus ex prędicatiōe collegit. Equidē regē Polemonē, & reginā cōiugē eius ad fidei sanctæ veritatē cōuertit nec nō decē ciuitates Christo lucratus est. Pluri ma idōla destruxit, lucos eorū succēdit, tū cœlesti doctrina, tū etiā innumeris miraculis corruscās. Inuidia autē diaboli idōlorū sacerdotes tacti, reges fratrē cōmouerunt, vt corio totius corporis subtracto, Bartholomæus vir sanctus capite abscīso puniretur. Cuius venerandū corpus nūc Romæ ostēditur. Nos verō fratres expoliātes veterem hominem induamur nouum, qui secundū Deū creatus est, quēadmodū nobis suadet Apostolus. Id est, omnem auaritiam, superbiam & inuidiam, aliaque id genus piacula procul depellētes, humilitatē, benignitatē, cæteraq; virtutes induētes Saluatori nostro seruiam?. Cū spōsa decātātes expoliaui me tunica mea, quō induar illa? hoc est, iam mūdo renūciaui, iā carnis venenata oblectamenta abhor-

Colo. 3.

abhorrui, iam denique fallaces honores cō
tempsi, posthac retro non aspiciam, ne for
Gene. 19. sitam vt vxori Loth mihi contingat. Quip
pè quę alto Dei iudicio, subinde vt respexe
retro, in statuam salis versa est.

IN FESTO SANCTI DOctoris egregij, Augustini, declamatio vndecima.

Ioe. 2. VIdens à longè vates sanctissimus Ioel misericordiam summi Dei, erga sacrosanctam ecclesiam Romanam sese continere nequiuit, quo minus glisens, ac iubilans clamaret. Filiæ Sion, exultate & lætamini in dño Deo vestro. Quia dedit vobis doctorem iustitiæ. Et descēdere faciet ad vos imbrem maturinum, & serotinum. Quid obsecro lucidius de aduentu Messiæ Saluatoris nostri vnquam dici potuit fratres? Enimuerò pater æternus eum nobis dedit doctorem, quādo illū misit in mundum, ex aluo sacerrimę matris natum. Nec nō in mōte Thabor vbi transfiguratus fuit, coram apostolis tribus, Matt. 16. vox patris intonuit. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacui, ipsum audi
1. Cor. 1. te. Cui sententiæ alludit illud Pauli. Qui factus est

factus est nobis à Deo iustitia, sapiētia, sanctificatio, & redēptio. Nisi fallor singula singulare energiam habent. Doctor iustitiæ Saluator est, qui nos iustè ac piè viuere, ore & opere docuit. Adeò vt nos qui filij iræ eramus, simus iam iam iustitia Dei in illo. Hic planè bifariàm pluuiam suæ sanctæ doctrinæ nobis dedit. Nonnè imber matutinus sacrum euangelium est, in quo nil vmbraticū inuenitur, sed omnia in luce clarescunt? lex Ioan. 1. plena vmbris & inuolucris per Moysem data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Nec abs re posito velamine, & ore cooperto Moses loquebatur populo. At Exod. 34. domin? palàm nobis loquutus est, cō quod Figura. lux vera sit, illuminans omneis quotquot in hunc mundum veniunt absque delectu. Fecit etiam descendere ad nos imbrem serotinum, vetus testamentum, & prophetarum oracula explicans, ceu in sacro euangelio passim est videre. Ecce ratio vnde filiæ Sio, idest angeli in cœlo lætitiam sumant, nec non & fideles animæ ineffabili iubilo tripudient. Quia doctorem filium Dei habēt, Nota. cuius doctrina, instar pluuiæ, vbique terrarum animas irroret, frugiferas & efficiat, quæ olim, vti eremus scalens, tribulos & spinas duntaxat, proferebat. Nūc verò Christo le-

sto Iesu doctore aduentante perinde atque
hortus irriguus, florêt desiderijs sanctis or-
thodoxorũ mẽtes, & mirũ in modũ, per ope
ra pia fructum centuplum afferunt. Cæte-
rum verba hæc non frustra accõmodantur
egregio doctori Augustino. Gaudete & e-
Iob. 20. xultate filiæ Sion in Deo vestro. Nõ gaudiũ
vestrũ in his quæ mũdi sunt collocetis, nã
gaudiũ hyp[illegible]critę ad instar pũcti, in tutissi-
ma arce lætitia vestrã ponite, in Deo vestro,
exultate cũ Deipara cõmentes: Exultauit
spiritus meus in Deo salutari meo. Quod si
causam vestræ lętitiæ scire cupitis audite, De-
dit vobis dns doctorẽ iustitiæ, magnum Au-
gustinũ eduxit de tenebris errorũ, & vicio-
Nota. rũ, & in sancta ecclesia columnã fecit. Is elo-
quij sui melliflui imbrẽ matutinũ, & serotinũ ad vos descendere faciẽt, nõ modo ore
proprio vtrũque testamẽtũ elucidãs, & ab-
dita in lucem proferens, sed quã multos li-
bros, & tractatus diuitãs omnes ecclesiæ status
fulgentissimæ erudiet. Gaudeamus & exul-
temus festũ eius hodie celebrates, si filiæ Sion
sumus, & angelorum gaudij participes fore
cupimus. De hoc sane mirifico doctore tri-
plex elogium Saluator in euangelio hodier-
Matt. 5. no potissimẽ protulit. Videlicet, quod sit
sal, lux mundi, & ciuitas supra montem sita.

Non

Non quidem animus examussim sacrũ euã-
geliũ explicare, nã hoc suo loco in cõmuni
doctorũ, domino opitulante facere decreui
mus. Impræsentiarũ verò, tãtũmodò titulos
tres hosce, quibus rex noster Christus Iesus
doctorem eximiũ Augustinum honestauit
tractauimus. Euangelium sic habet.

¶ *Vos estis sal terræ. Quod si sal euanue* Matt. 5.
*rit in quo saletur? ad nihilum valet vl-
tra, nisi vt mittatur foras, & conculce
tur ab hominibus.*

¶ Parui refert teste Platone si respublica
optimas habeat leges, & earum legum vigi
les executores non habeat. Quæ sententia
suapte natura tã est vera, vt minimè proba
tione indigeat. Frustra planè rex, princeps
ve leges ordinat, nisi ministros constituat,
quippè qui transgressores puniãt, obserua-
tores autẽ illarum, honore, & præmio affi-
ciãt. Et quia imperator insuperabilis mperij
Christus, in hoc monte leges optimas con-
diderat, tã de diligẽdis inimicis, quã de beati
tudinibus octo, quas Matthęus Paulo antea
dictauerat, par erat vt de ministris per quos
leges hasce obseruandæ erant, fusiùs tracta
ret. Vnde ait.

Text. ¶ *Vos estis sal terræ.*

¶ Hæc pulcherrima metaphora domin⁹ vel maximè indicat, quales esse vellit, tùm prælatos, tùm prædicatores, tũ dẽiq́ue omnes reges fideles, atq́ue suæ eccle/æ ministros.

Salis uirt⁹. Experimento quotidiè agno scimus sal bistriàm habere virtutem. Nam carnes àputredine eximit, & cibarijs magnam præstat

Iob. 6. suauitatem. Vnde sanctus Iob mirabatur, nunquid poterit aliquid comedi, quod non

S. Hilari⁹. est sale cõditũ? probè igitur Diuus Hilarius ait. Est autẽ hic proprietas quærẽda dictorũ, quã & apostolorum officiũ, & ipsius salis natura mõstrabit. Hoc igitur in omnem vtique humani generis effectũ, incorruptionẽ corporibus quibus fuerit aspersum impartiti, & ad omnẽ sensum cõditi saporis aptissimum est. Apostoli autẽ sunt rerũ cœlestiũ prædicatores, & verbi Dei satores, eã ob rẽ, merito sal terræ nũcupãtur. Sanè per virtutẽ doctrinæ salientes æternitati corpora seruant.

Collatio. Quid quod sapiẽtia cœlestis per apostolos prædicata, carnalium humores exiccat, operum fetorem, ac putredinẽ male conuersationis, nec non & libidinosi cogitatus penitus adimit. De quo verme propheta inquit. Vermis eorum, nõ morietur. Hic est vermis carni-

carniuorax, cuius meminit Paulus dicens. Redarguẽte eos conscientia eorum. Sũma. Vos estis sal terræ. Ac si patẽter dicat. Vos estis per quorum doctrinam cõdiendi sunt homines terrenis fœcibus adherẽtes. De quibus propheta ait. Terra, terra, terra, audiver- *Iere. 22.* bum Dei. Perinde dicat. Peccatores qui nil cœleste cogitatis, nec de ẽternis rebus vobis curę est, neq; ad pœnitentiam agendã quicquam loquimini. Nec tãdem opus bonũ ob amorem Dei pãtratis, sed potius ad vendicandam hominum gloriolam, si vultis cœlum amare, & cœlum esse, vestrisq́ue cicatricibus medicamen saluberrimum adhibere, verbum Dei affectu humili audite. Hoc sale caro vestra quæ semper labascit, suapte natura, & in corruptionem tendit, à quauis putredine erit libera. Mores vestri & opera dulcorabuntur, & sapida erunt Deo. Quippè qui in lege sua edictum posuit. Omne sacri- *Leui. 3.* ficium sale condies. Et rursus. Ne auferas *Leui. 2.* sal fœderis Dei tui à sacrificio tuo. Huc tendit illud sæpenumero repetitum à Christo. Bonum est sal. Habete in vobis sal. Enimue- *Marc. 9.* rò opera quàmlibet bona videantur, nisi iuxta verbum domini, & mandata eius fiant, vt pannus menstruatæ coram domino erũt. Vẽh animæ cui illud Ezechielis dicitur. Nõ *Ezech. 16.*

es sal es salita, nec in die natiuitatis tuæ præ-
sus est vmbilicus tuus.

¶ Quid quod sal verbi Dei, quamuis à pu-
tredine adimit carnes, & cibis suauitatem
impertiat, etiam mollia mordicare assolet,
vulneribusque immissum homini sauciato
ingemiscere, & vociferari facit. Quas ob
res improbi maledicta iactant in euangeli-
cos concionatores. Ad quos dominus. Bea-
ti eritis cum maledixerint vobis homines,
Matt. 5. Mentientes propter me. Exemplo nobis sit
Esaias, quem rex funestus Manasses linea ser-
ra secauit. Idque Ioannes Baptista contesta-
tur, vbi in carcere vinctũ rex eructus Hero-
des misit, iniqua regina Herodiade hoc sug-
gerente. Faxit Deus optimus, vt semper ec-
clesiæ suæ tales prouideat prædicatores, &
prælatos, qui annuncient populo Dei pec-
Esa. 58. cata eorum, & domui Israel scelera illorum,
quemadmodum Esaiæ præceptum est. Vel
si lubet, secundum Chrysostomum. Doctor
seu prælatus cũ fuerit omnibus virtutibus
ornatus, tunc optimũ sal est. Eò quod totus
populus illo conditur, videndo eum, & do-
ginata sancta eius audiendo.

¶ Sed nec de ministris ecclesiæ dumtaxat
Dogma. hoc intelligendum est. Vos fideles omnes
alterræ estis. Nam sicuti apostoli ex aqua
bap-

baptismi ardore charitatis, & flatu venti, id
est, Spiritus sancti gratia in alteram natu-
ram conuersi sunt, & ex filijs iræ filij Dei ef-
fecti, ita & vos per lauacrum regeneratio-
nis, & renouationis in spiritalem regenera-
tionem commutati estis. Ideò ius erit, vt ve-
stro exemplo aliorum mores condiatis, ne
in vitiorum stercore putrescant. Sicut scri-
ptum est. Cõputruerunt iumenta in ster-
core suo, hoc est, qui iumentorũ instar carnis
suæ oblectamentis se tradiderũt, in fœcibus
sceleru suorum infœliciter perierunt. Ioel. 1.

¶ Cæterum, ne quis efferatur, & cerui-
cem erigat, in tam sublimi dignitate euectus, ita
vt pastoris, & doctoris functionem in eccle-
sia exerceat, sed qui stat caueat ne cadat, al-
tum nolens sapere, addidit dominus commi-
nationem valde extimescendam. Prælati.

¶ *Quod si sal euanuerit, in quo salietur?* Tex.

¶ Ad nihilum valet vltra nisi vt mittatur
foras & conculcetur ab hominibus. Vbi Sã-
ctus Hieronymus. Apostoli sal appellan-
tur, quia per illos vniuersum hominũ genus
conditur. Atqui si sal euanuerit, in quo sa-
lietur, id est, si doctor erraverit, quo alio do-
ctore emendabitur. Idq; diuus Augustinus, S. Hiero.
quamuis aliis verbis contestatur. Si vos S. August.
ait

ait, per quos condiendi sunt populi metu persecutionum temporalium regna cœlorum amiseritis, qui erunt homines per quos à vobis error auferatur? Equidem si Sapiēs domino permittente in erroris præcipitiū dilabatur, satis difficile aliquis à scelere suo eum reuocabit. Peruersi difficile corrigun- *Hæretici.* tur, ait Sapiens. Quod ni fallor, perspicuum est, in Luthero, Ecolampadio, & alijs qui hac nostra tempestate misere prolapsi, ab vnitate Romanæ ecclesiæ magno suo malo fugerunt. Quis medebitur incantatori, percusso *Eccles. 12.* à serpente? Perpulchrè ait Sapiens. Qui incantat sapienter, & de cauernis delictorum trahit serpētes, id est, animas impiorum educit in lucem, vt pœnitentiam agant, & Christo per fidem viuam adhereant, prælati & prædicatores sunt. Qui si à superbia, si à luxuria, auaritiaue, percussi fuerint, quis medellam ei præstabit? Alibi legimus quòd si sal infatuatū fuerit. Ostendens ibi dominus fatuos eos fore, qui amore terreni quæstus causa diuitias æternas post habēt. Notandū, quod maximè prælatus seu concionator infatuatur, si ob inanem gloriam verbū Dei prædicet, si prælatus prætextu lucri ouessuas moderetur. Si denique vt Paulus indi- *Philip. 1.* cat, propter inuidiam, aut contentionem, non

non ob charitatem populum erudiat, & vt vno verbo dicam. Quicquid criminis minister ecclesiæ habuerit eum infatuat, ne salis virtutem & acrimoniam habeat. Quid inutilius infatuato sale? Equidem si vinum vapescit, acetum generat, & vsui nostro inseruit. Sal vero insulsum ad nihil prodest. Ideò cōtemptui habeatur oportet prauus minister, quo nihil perniciosius, foras mittēdus est, & ab hominibus conculcādus, quod in pharisæis, & sacerdotibus legis antiquæ gestum legimus. Sanè foras missi sunt, iuxta illud. Amen dico vobis, auferetur à vo- *Matt. 21.* bis regnum, & dabitur genti faciēti fructus eius. Secundus titulus honorificus prælatorum & concionatorum verbi Dei est, quod recte lux nuncupantur. *Nota.*

¶ Vos estis lux mundi, ait dominus. *Text.*

¶ Magno opere obseruanda es series, & ordo verborum. Prius est bene, & sanctè viuere, quam docere. Eā ob causam, teste Chrysostomo, postquàm apostolos asseruit esse *S. Chryso.* sal, consequenter vocat eos fore lucē. Enim uerò apostoli nō modo opere virtutibus cūctis, quæ alias hominibus insipidę erant saporem mirabilem præstiterunt, adeòvt paupertas, ignominia, castitas, & patientia magnam

gnam præ se ferant spiritalibus viris dulcedinem, sed etiam quomodo diuitiæ, proles, & honores sint diligendi, ne possidentibus noceant verbum domini exacte docet. Et quia homo secundū vtramq; sui partem, videlicet, voluntatē & intellectū, medicamēto egebat, post quā illos sal dixit, nō re, sed officio, nūc lucē illos appellat, vt sua cœlesti doctrina hominum intellectum illuminent.

Text. ¶ *Vos estis lux mundi.*

¶ Ac si dicat. Talis sit vita, doctrinaque vestra, vt omnibus intuentibus sit dux, atque norma optima rectè viuendi. Vnus vtique est sol mundi, quippè qui tam efficaci, & copioso lumine abundat, vt omnibus terram incolentibus sè lōginquo luceat. Iuxta illud,

Eccles. 42. sol illuminans per omnia. Imò intra terræ viscera virtute sua, aurum & argentum, omniaque metalla, lapides pretiosos inibi generat. Ad eandem imaginem sermo Dei, qui cœlitus datus nobis est, vniuersa terrarum climata lustrat, idola cuncta subuertens, & quosuis errores mirabiliter depellens, in visceribus hominum præcellenti sua virtute, margaritas vernantes, fidem, spem, & charitatem gignens, ceteraſque vir-

Heb. 4. tutes in mente fidelium proferēs. Viuus est sermō

sermo Dei, & efficax, ait apostolus, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Equidē Philosophorū argumenta, & illorū subtilia dogmata suapte natura mortua sunt, & propterea nec illis, nec sequacibus illorū vitam æternā præbere quiuerūt. At sermo Dei interne vitā habet, energiā & efficatiā mirabilē obtinet. Adeò vt ex mancipijs, & filijs diaboli, filios Dei efficiat, & hæredes regni cœlorū. Sed si solem obducāt vitiorum nubes, Nota. vnde lumen mortalibus? Si doctrina erroribus caligat, quæ res dispellet multitudinis caliginē? Cauendū ergo est, ne quid tenebrarum in ministris ecclesiæ inueniatur. Planè in prælato exiguus lapsus criminis instar est. Cogitemus igitur nos in totius orbis Collatio. theatro ministerium nostrum agere, quo sollicitudo nos acuat, excitetque, ad circūspectionem & solertiam. Obseruāda hic est præclara & inclyta euāgelij virtus. Lex vetus fere regnū vnū, & populū vnū illuminabat, Psalm. 75. ita vt Psalmographus audacter diceret, notus in Iudea Deus, & in Israel magnum nomen eius. Sed lege noua aduentante, totius mundi climata illuminantur, Cithæ, & Barbari, Græci, atque Romani sponte colla iugo suaui Christi submittunt. Vos estis lux mundi. Nedum reg Israel

lux

lux estis, parum hoc esset, sed omnium nationum, quæ cœli ambitu cõtinentur. Ecce homines quos nuperrimè terrã vocauit, nũc mundum appellat, eò quòd quę mũdi sunt & breui admodum pereunt, illi magnopere
Ioan. 1. diligebant. Hùc pertinet illud. Mundus eũ non cognouit. Si cœlum diligis, cœlum es,
S. Augus. vbi thronus Dei locatur, si terrã diligis terra es. Ergo si mundum, & quæ sunt mundi amaueris, mundus es.

¶ Sed obsecro, quæ subest causa, vt apostoli lux à Christo nuncupentur, cum de bapti
Ioan. 1. sta dictum sit, non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine, id est, Christo. Quique solus lux vera est, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Planè sicut in cœlo trifariè lumina splendere videmus, nam aliud est quod illuminat, & non ab alio illuminatur, vt sol.
Nota. Ille planetarum princeps à philosophis nominatur, & meritò, quoniam ab alio planeta non sortitur suum lumen. Quin & omnia astra à sole illuminantur. Aliud lumen in cœlo est, quod illuminat, & nihilominùs illuminatur. Huiusce modi sunt planetæ sex in quorũ medio totius mundi effector Deus solem collocauit. Est aliud deniq; lumen, quod illuminatur, tamen non illuminat. Hę

sunt stellæ paruulæ in cœlo, quippè quas obtutus noster percipere nõ valet. Ad eandem imaginem, in ecclesia, quæ sæpenumero regnum cœlorum vocitatur, est lux vera Christus, lux æterna, suapte natura angelos & homines illuminans, à nullo nisi à patre cœlesti accipiens lumen, & hoc orthodoxa fides astruit. Deum vero de Deo vero lumẽ de lumine. Quas ob res, ipse inquit. Ego sum
Ioan. 8. lux mundi. Apostoli & sancti lux sunt ab hac luce vera radios suos accipientes. Illuminant & illuminantur. Ideò de præcursore dominus dixit ille erat lucerna ardens, &
Ioan. 5. lucens. Lucerna vero, vt sperimento agnoscimus, à se non habet lucem sed aliunde. Sic stellæ vocantur in Daniele, qui ad iusti
Danie. 13 tiam erudiunt plurimos. Quod vero stellæ paruæ in cœlo sint, quas minimè videmus, astrologi haud dubitant. Eodem modo in ecclesia sunt humiles, qui sibi nihil fidunt sed toti pendent à Deo, quique diuitias, & honores mundi vltro aspernantur, cum Dauide dicentes. Domine tu es gloria
Psal. 3. mea, tu exaltans caput meum. Et rursus. Ele
Psal. 83. gi abiectus esse in domo Dei mei, magis quã habitare in tabernaculis peccatorum. Tales profectò in conspectu hominum nõ fulgẽt, irradiantes in conspectu angelorum, parũ

est hoc, quouis iubare illustriores sunt in oculis Dei. Equidem solis in morem, Saluator noster Apostolos suos misit in vniuersum orbem dicens. Ite in vniuersum mundum, & prædicate euangelium omni creaturæ. Hoc est ego lucem vos feci, ministrio vestro fungamini oportet. Omnes absque delectu illuminate, omnes ad fidei veritatem pellicite. Confirmat haud dubiè hanc expositionē, quod dominus de lucerna nō ponēda sub modo dixit. Vbi lucernas ministros ecclesiæ appellauit, qui aliunde lumē suū habēt nō à se. Vnde dñs perbellem similitudinē de vite & palmite eius afferens, extēplo intulit. Sine me nihil potestis facere.

Marc. 16.

Ioan. 15.

¶ Mitto lubens multa de luce, quæ prima fuit in creatione mundi, dicente dño. Fiat lux, & facta est lux. Sic Saluatorē opus primū quod fecit post tot orationes & ieiunia in deserto scalenti celebrata, fuit apostolos, ceu nouā lucem creare, vt esset iam diuisio inter tenebras mundi, & lucē cœlicam. Nolo tamen lectorem detinere in his alegoriis, quæ facile amplificari possunt. Ad tertiam Methaphoram veniamus.

Gene. 1.

Text. *¶ Non potest abscondi ciuitas supra mōtem posita.*

Sensus

¶ Sensus est. Quemadmodum ciuitas in edito montis sita, conspicua est omnibus viatoribus, iter cunctis ostendens, sic & vos in excelso monte ecclesiæ positi latere non potestis, & si latebras quæratis. Imò hęc est euāgelica perfectio, quod non sinit sui professores latere. Videte ergo qualiter vitā vestrā ordinare velitis, nā si aliquid boni aut mali feceritis, omnibus palam eritis. Velut Chrysostomo placet, ciuitas hæc ecclesia sanctorum est. De qua regius Psaltes. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Ciues huius ciuitatis fideles sunt, alioqui Apostolus non clamaret. Iam non estis hospites & aduenę, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentū Apostolorum, & prophetarum. Equidem lapis absciſus sine manibus, quē vidit Daniel, postquā statuam destruxit, moriens in patibulo crucis, in mōtem magnum creuit, & omnia mūdi climata occupauit. Huic monti excelso nititur fabrica mirabilis istius ciuitatis, quā ob rem labi non potest. Fundamentū aliud nemo potest ponere, præter illud quod positum est, id est, Christus Iesus. Diuus Augustinus, montem hunc interpretatur christiānā iustitiā, quippè quā mōs ille adūbrabat, in quo Saluator hāc cœlestē philosophiam

Psalm. 86.

Dan. 2.

S. Augus.

sedens docebat. Obseruandum, quod Christus mons præclarus & excelsus suos fideles maxime ministros ecclesiæ manifestat, & exaltat, non ipsi sumunt sibi honorem, quod peculiare est superbis. Exaltabo solium meum, aiebat vesanus satanas, & proiectus est in infernum, teste Ioanne, in Apocalypsi. Extat verissima sententia illa Dauitica. Allisisti eos, dum aleuarentur. Et dominus ait. Omnis qui se exaltat, humiliabitur. At contra. Omnis qui se humiliat, exaltabitur. Mira res, quemadmodum supercilios totis nisibus laborant ascendere, & sese mundo fallaci ostendere, sic verè humiles se abdunt, & consortium hominum omni solertia fugiunt, solitudinem, & cauernas queritantes. Sic Ioannes septenis ad heremum conuolauit. Helias ad desertum confugit, & plerique cœnobitę, desertum Ægyptiincolentes, totius mundi creatori & moderatori inseruierunt. At dominus quo sese ui eius latebras quærunt, eo studiosius ipse virtutes & sanctimoniam eorum subindicat. Ex heremo pascẽtem oues vocat Mosem, & principem populi sui constituit. Quique superato tyranno rege, populum in libertatem asserit. De scalore carceris euexit Ioseph & totius regni Ægypti gubernatorem effecit. O fœlix quem dominus exaltat, miser & nimium infœlix, qui seipsum inaniter effert. Quod si in hac fallaci & breui vita electi Dei exaltati non fuerint parui refert, nam omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Sublimabit Deus optimus suos electos, saltim quando accersens illos clamauerit. Venite benedicti patris mei percipite regnum. O regnum ardentissimis votis desiderandum, regnum vbi omnes sancti reges sunt, nullus tamen inuidiæ, ambitionisue liuor adest. Regnum fœliciſsimum carens morte, vacãs fine, cui nulla tẽpora succedunt per æuũ. Ecce quò prouehendi sunt, qui mundi regnũ, armis, & satellitio, opibusq; constantem, ob Christi amorem spreuerunt.

Isa. 14. Psalm. Luc. 18. Humilitas. Exod. 3.

¶ Magnopere obseruandum, quod sicut in salis metaphora, & lucis ęnigmate Saluator vitam suorum ministrorum candidatam, & præclaram scientiam innuere voluit, sic parabola de ciuitate in culmine montis sita, sectitudinem prælatorum, & concionatorum indicauit. Vnde ad Hieremiam dictum est. Ecce ego hodie dedi te in ciuitatem munitam. Non dixit, dedi te in ciuitatem dũtaxat, sed addidit, munitam, muris & antemuralibus roboratam. Omnibusque virtu-

Isa. 40. Matt. 25. S. Augus. lib. manu. c. 8. Iere. 1.

tibus theologalibus,& moralibus communitus sit oportet, quisquis in sublimi statu sanctæ ecclesiæ collocatur. Nec satis est vt episcopus tendat ad perfectionem,quod religioso sufficit, sed oportet, vt perfectionem ipsam habeat. Hùc attinet quod S. Dionysius. cap.5. de cœlesti hierar ait, Pontificum ordo consumatiuus est, & perfectiuus,sacerdotum autem illuminatiuus, ministrantium vero purgatiuus. S. Thom. 2.2.quæst. 184.art.6.Et hoc vel maximè deterrere eos debet, qui episcopatum affectant.

S. Dion.

S.Th. 2.2 q.184.ar. 6.

¶ Ciuitas munita prælati sint, nam supermontem, qui Christus est constructi fuerunt. Ne ergo vacillent,ne forte succũbant, neque quouis terrore victi aduersarijs cedant. Ius enim est, vt quò propius Christo Iesu accedunt, eò firmiores ac perfectiores habeantur. Sic mons ipse conspicuos omnibus reddet,vt qui eos viderint, glorificent patrem cœlestem. Sin autem minus rectè viuant, scandalo erunt cunctis, quò nihil grauius. Dicente domino. Væ illi per quem scandalum venit. Merito dominus deplorat prælatos qui scandalo sunt alijs,quoniã prauis suis moribus subditorum animas illaqueant. Quo nihil sceleratius. Attendant iã iam

Matth. 5.

Matth. 18.

iam omnes ministri ecclesiæ omniũ oculos in se versos, ne existiment sibi licere quicquid libet,nec quo quo modo cogitẽt vitia sua latere. Quò expectat illud Pauli. Spectaculum facti sumus,mũdo,angelis,& hominibus. Et de sancto euangelio, & tribus metaphoris,quas explicãdas instituimus hactenus.

1. Cor. 4.

¶ SECVNDA PARS DECLAMATIONIS, *in qua elogia beati patris Augustini explicantur.*

QVid de laudibus tam eximij tamque præcellentis doctoris,& prælati, nunc proferam fratres mei, prorsus ignoro, quum videã coram me vastissimum atque profundissimũ oceanum, quem transfretare nemo suis viribus potest? Verum tot sunt dona,tot & præclara,ac rarę virtutes,quibus Deus optimus sanctũ suũ Augustinũ insigniuit, decorauitq;, vt rudis & stupida sit ois hominũ lingua ad eloquendũ encomia huius egregij pastoris. Veruntamẽ in hac celebritate tacere haud expedit,in qua sacrosancta ecclesia Romana ubilo mirabili festum tanti doctoris iure optimo celebrat. Quas ob res tametsi vtl balbu-

balbutiens, diui Augustini nonnullas laudes indicare incipiam. Exit Christus Iesus, vt non modo eius laudatores, sed quod altius est, & laudabilius eius sectatores simus. Eatenus sanctorum solennia agimus, vt heroicas eorum virtutes ob oculos habētes, pro nostra virili ipsorum gesta imitemur. Alioqui de nobis elogiū illud infœlix iure dicetur. Transierunt inimici, id est, dæmones, & deriserunt sabbata eius.

Nota.

Treno. 1.

¶ A bello mirifico titulo auspicari sermonem instituī, quo dominus noster apostolos suos decorare cœpit. Vos estis sal terræ. Nuper diximus sal vitā candidatam, & mūdam ministrorum sanctæ ecclesiæ præsagare. Haud dubiè sanctimonia prælatorum, & prædicatorum, vitiorum vermes enecat, & omnifariam corruptionem, mentis & carnis longius depellit. Alioqui Paulus non cuidā episcopo discipulo suo diceret. In omnibus teipsum præbēs exemplū. Perinde dicat, in abstinētia, paupertate, in pietate erga pauperes sublenādos. In patiētia, & quauis virtute exercēda, te pastorē veluti speculū politissimū, & exēplar viuidum habeāt. O verè sal terræ, Augustinū, o mirabile prælatorū decus, qui immaculatā vitam agens, sic se omnibus præbuit virtutū omnium exemplū, vt

Titi. 2.

vt omnes quot fuere, sunt, erunt, sanctitatē eius intuentes, ceu ab optimo magistro discere possint, quæ nam vera paupertas spiritus, qualis & quam pulcherrima sit castitatis virtus, humilitatis pondus & precium. Equidem cum Apostolo clamare ipse poterat. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Quæ verba nemo, nisi omnibus virtutibus absolutus, effari potest. Plane vt verùm sal viciorum putredines in hominibus imprōbis exiccauit. Proficientes in via salutis suo exemplo roborauit, necnon eos qui perfecti erant gratia summi numinis opitulante, ad maiorem sanctitatis cumulum euexit. Quid plura? nedùm scelera hominū potenter resecauit, vulneribus eorum prō sua virili mederi studuit, sed virtutes, quæ suapte natura mellita dulcedine suauiores sunt, mirabiliter sua candida vita dulcorauit. Palato non sano, pœna est panis, qui sano est suauis. Sic peccatores morbo graui laborātes clamant, amara est paupertas, probra, & ignominæ valde amarescunt, quis poterit virtutes hasce degustare? cui quærellæ Diuus Augustinus fecit satis, relinquens mundum, & ad heremum aduolans, vbi tot heremitarū cœnobia erexit. Quippè quos sub apostolica regula viuere docuit. Mira res,

2. Cor. 4.

S. August.

adeò dulces sua mirabili vita, obedientiam, paupertatẽ, & castitatẽ reddidit, vt triginta ordines, & eo amplius, regulã & institutum huius præcellentis doctoris sponte profiteã tur. Quorũ nõnulli in Hispania nostra, dño suffragãte florẽt. Planè beati Hieronymi, & sancti Dominici ordines, necnon & sanctæ Trinitatis, & milites sancti Iacobi sub hac regula degũt, & tũ ore, tum corde tot religiones quotidiè clamãt. Magnè pater Augusti ne, preces nostras suscipe. Ecce fratres, noster Elisæus Christus, vt aquas amaras Iericho dulcoraret, vas nouũ accepit & sale immisso dixit. Ecce ego sanaui aquas has, & nõ erit in eis quicquam amaritudinis, & ita factum est. Enimuerò tunc Saluator vas nouum accepit, quando sub ficu iactatum, ingemiscentem, & plorantem Augustinum clementiæ suæ oculis inspexit, eumque de mundo nequam abduxit, & ad se conuertit. Tunc Spiritus Sanctus, vt de rege Saule legimus mutatus est in virũ alterum. Tunc ex vase contumeliæ & probri, euasit vas honoris. Sicut scriptũ est. Auferr rubiginem de argento & egredietur vas purissimum. Absit quidem opifex summus Christus rubiginé erroris Manichæorũ ab Augustino, quo annis nouẽ infectus fuerat alto Dei iudicio. Imò

Nota.

4. Re. 2.

Figura.

Prou. 25.

Imò tulit ab eo quasuis peccati scorias sanctificãs eũ. Tũc sanè sal effectus Augustinus aquas virtutũ omni melle dulciores efficiẽs suo exẽplo quã plures animas lucratus est Christo: en charissimi quãtũ põderis habeat candida & præclara vita doctẽtis, vt sanctus Gregorius egregiè in suo pastorali testatur. Sed vt cũctis cõspicuũ sit quã piè, sanctèq; Beatus Augustinus vixerit, & quomodo salis officiũ exercuerit, sancti Hieronymi scribẽtis Marcellino setẽtiã audiam⁹. Certe habes ibi ait, virũ sanctũ & eruditum Augustinum episcopum, qui viua vt aiunt voce docere potuerit, & suam, imò per se nostrã explicabit sententiam. Quid quod in exordio epistolarum, quas doctor eximius miserat Augustino, mirificis titulis eũ valde honorat. Domino sancto ac beatissimo Papæ Augustino Hieronymus. Sic auspicatur omnes epistolas Augustino destinatas. Et in epistola 25. libri. epistol. Sancti Augustini Diuus Hieronymus sic ait. Scit quid dicam prudẽtia tua, macte virtute in orbe celebraris. Catholicũ te cõditorẽ antiquę rursum fidei veneratur, atq; suscipiũt. Et quod signũ maioris glorię est oẽs hæretici te maximè detestãtur, & mè pari persequũtur odio. O verba aurea aureis literis inscribẽda. Quid excellẽti? aut

S. Hiero ad Marcellinum.

Lib. epist. Augu. ep. 25.

Nota.

aut præclariùs de Diuo Augustino dici potuit? in orbe celebrabatur, & à catholicis maximoperè venerabatur, & ab hæreticis infestatus magno odio habitus, erga martyrij coronam ambulabat. Idque factum fuisset, nisi die quodam, alto Dei consilio iter agés à rectavia aberrasset. Defficeret me tempus de sanctimonia tanti episcopi narrantem. Eam ob causam ad secundũ titulum trãseo.

Text. ¶ *Vos estis lux mundi.*

¶ Par erat, vt qui sal terræ iam extiterat, vita immaculata, & candida illustratus, etiam lux mundi foret. Quãdoquidem prius amet oues christi oportet, qui minister in sancta ecclesia est, & subinde lux sit per doctrinã dogmata sanctam subditis suis impertiens.

Exod. 4. Virga Moysi in manu eius virga permanebat, rectitudinem habens, at contra, in terram proiecta, in serpentem tortuosum versa fuit. Haud dubiè lex domini in qua tot miracula & portenta prælatus facit, vicens mundum, diabolum, & carnem suã, si opere adimpleat, perinde atque Moses virgam in manu tenet. Sin minùs mãdata Dei post habens, terrenis & futilib⁹ rebus adhæreat, iam non virga tenet in manu. Nec absre dominus Moysi præcepit. Tene virgam in manu

Figura.

Exod. 4.

nu in qua factur⁹ es signa. Hùc alludit illud Ecclesiastici. Si volueris mãdata Dei conseruare, conseruabunt te in perpetuum. Sic & miles in bello, si gladium conseruarit, gladius seruabit eum ne moriatur. Ascende in montem, ait dominus, tu qui euangelizas Sion. Mons excelsus vita perfecta, quam ni fallor, habere debet qui alijs documenta salutis dare nititur. Itaque si prælatus vel cõcionator sal terræ fuit, condiens suo exẽplo virtutes omneis, rursus, radijs sapientiæ & doctrinæ præfulgeat, vt sit lux mundi. O sapientem virum, o lucem mirabilem Augustinum, nonnè ipse totum terrarum orbem scientiæ suæ cœlestis fulgore illuminauit? Equidem triplici radio ipse in ecclesia fulsit, nam luxit vt stella, & sicut luna plena, & quod mirabilius est, refulsit veluti sol. Ecclesiasticum nunc audiamus, & ipse natiuis coloribus scientiam stupendam nostri doctoris & præsulis Augustini deliniet. Quasi stella matutina in medio nebulæ, quasi luna plena in diebus suis lucet. Quasi sol refulgens, sic iste refulsit in templo Dei. Enimuerò instar stellæ matutinę effulsit egregiùs doctor noster, quãdo primo conuersus ad Christũ, vox illa cœlitus allata tonauit. Augustine, tolle, lege, Tolle, lege. Tunc anteactam vitã deflens

Eccle. 15.

Esai. 40.

Eccl. 50.

Conuersio S. Augus.

deflens lachrymis scelera sua diluens exclamabat dicens. Vsquequo dñe, vsquequo obliuiscéris mei in finem? pulchritudo antiqua & noua, quàm sero te cognoui. De ijs in libro confessionum latiùs. Emicuit vt luna plena vbi presbyter factus est, & sacrum euangelium, Valerio episcopo cogente palàm prædicauit. Obseruate fratres, nos sicut luna dimidia fulgemus dũtaxat credentes, non autem Deum toto corde, & proximũ vt nos ipsos amãtes. At beatus Augustinus corde & opere, verbo & vita, affatim in templo Dei vti luna plena illuminauit fideles. Deniq́ue veluti sol refulgẽs, iã episcopatus apicẽ attingẽs, hac, & illac, tũ sermone, tum etiam scriptura, quot quot orthodoxierãt illuminati sunt. Vel sic, quia in quouis statu, alij incipientes, alij proficientes, alij tãdẽ perfecti inueniuntur, vtroslq́ue Diuus Augustinus edocuit, vtrisq́; sese accõmodans, quò plus eis proficeret, vti stella paruis fulgẽs ad pœnitentiã eos excitabat, dicẽs pœnitẽtiã agite, & appropinquabit regnũ cœlorũ. Qui habet duas tunicas det vnã nõ habenti, & de cibis similiter. Proficientibus, vt luna plena illucebat, cum Apostolo clamãs, exercitatio corporalis ad modicum valet, pietas autẽ ad omnia vtilis est. Quibus verbis

ib. confessionum.

Nota.

Matth. 3.

1. Tim. 4.

potissimè ad eleemosynam sectandam, nedum discipulũ suum quẽ alloquebatur, sed omnes fideles Apostolus hortatur. Postremo vt sol perlustrãs ad perfectos viros quæ perfecta erãt loquebatur, dicẽs cum Paulo. Sapiẽtiã loquimur inter perfectos. O virũ ineffabilẽ, o sapientissimũ doctorẽ, omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceres Christo Iesu. Quanta verò sapientia & eloquẽtia doctor hic præstãtissim⁹ poluerit, testis est Diuus Hieronymus, qui in quadã epistola sic ait. Duob⁹ libellis quos meo nomini dedicasti, eruditissimis, & omni eloquẽtiæ splẽdore fulgẽtibus, ad tẽpus respõdere nõ potui. Et Paulo post inquit. Certè quicquid dici potuit, & sublimi ingenio de scriptura rũ fontibus hauriri, à te positũ & dissertũ est. Sed quæso reuerentiam tuam, parũper patiaris me tuum laudare ingenium. Mihi autem decretum est te amare, te suscipere, colere, mirari, tuaq́ue dicta quasi mea defendere. Ecce quanti Sanctus Hieronymus fecerit viuacitatem ingenij & stupendam sapientiam Diui Augustini. Quis obsecro fratres adeò rudis, aut stupidus, qui legens eius cõfessiões nõ stupescat, audiẽs eũ gratias immortales optimo Deo agẽtẽ, quia quicquid legit, per se ipsũ absq́; magistro didicit.

1. Cor. 2.

Lib. epistol. S. August. epis. 30.

S. August. ingenium.

cit. Enimuerò Plato quem diuinum appella
resolemus, eò quòd pleraquę subtiliter de
potentia & sapientia summi Dei scripsit, &
ideas omniũ rerum in ipso Deo posuit, So-
cratem eruditum virum, magistrum habuit.
Aristoteles philosophorũ princeps annis
viginti scholã Platonis frequẽtauit. Itaque
nemo sine docente euasit sapiens, & in libe
ralibus artibus apprimè eruditus nisi solus
Augustinus. O portẽtũ portẽtosum, o inge
nium monstruosum, o solem fulgentiorem
iubare ipso mẽridiè perlustrãtè, quid de te
dicam ignoro? cui te assimilare valeam ne-
scio? sat sit cum Saluatore asserere. Vos estis
lux mundi. Splenduit sol iste in tẽplo Dei,
quo illucente illud Dauiticum impletũ est.
Psal. 103. Ortus est sol, & in cubilibus suis collocabũ
Hęretici bestiæ sylvę sunt. tur. Quandoquidem bestiæ syluæ quæ no-
ctę pertransibãt, & animas fidelium seduce
bant in varios errores eas abducẽtes, iãiam
Augustino irradiante pudefiunt, & vel ad
lucẽ fidei cõuolãt, vel ad cubicula sua effu-
giũt. Vbi obsecro leo Cruẽt⁹ Arri⁹? vbi vrsus
insidians Manicheus? vbi fortunatus Mani-
chęorum presbyter, quipp è qui satana sug
gerente plurimos seducebat? planè ab Au-
gustino deuicti ceciderunt, & falsa dogma-
ta eorum instar fumi beato Augustino re-

darguente euanuerunt. Quid multis immo
ror? candelabrum aureum septem lucernas
habens, doctor hic Sanctus in templo Dei
fuit, necnon & nunc est, eritque ad finem
vsque mundi, suis libris, scientia, & doctrina,
& spiritu plenis tam prædicatores, quã om
nes fideles illuminans. Et rectè lucernas se-
ptem habet, quia spiritus sancti dona cũcta
suscepit. Mirabile dictu, vbique ad amorem
Dei corda nostra stimulat, vbique syncerũ
& pium affectum ostendit, vbique charita-
tem spirat. Hactenus vt reor fratres vidistis
quàm opus habeat episcopus, candida vita
vt sit sal terrę, quã etiam indigeat scientia,
vt sit lux mundi, & paratus arguere contra
dicentibus, & sacræ fidei veritatem obruere
volentibus, sicut Paulus admonet. Et de se-
cundo titulo, quo Christus honorat suos mi
nistros satis.

Exod. 25. Figura.

Titi. 1.

*¶ Non potest ciuitas abscondi supra mon
tem posita.* *Text.*

¶ Nunc prælati fortitudinem exactè domi
nus depingit, ciuitatem in cacumine mon-
tis eum appellans. Quod planè luculenter
Deus optimus ostendit Hieremiæ dicens.
Ego quippè dedi te hodie in ciuitatem mu-
nitam, & in columnam ferreã, & in murum

Hiere. 1.

æneum super omnem terram. Et bellabunt aduersum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum ait, dominus vt liberem te. Magnam energiam verba singula habēt, & multis sceatēt mysterijs. Ciuitas munita suos ciues protegit, colūna ferrea totū ędificij pōdus sustinet. Murus verò ęneus iacula aduersariorū sua duritie frāgit, nec quicquā iactura suscipit. Hæc omnia ad fabre perfectionē & inuincibilē fortitudinē tā prælati, quam prædicatoris euangelici insinuāt. Sit ergo episcopus ciuitas refugij, hilariter suscipiēs peccatores ad pœnitentiam. Verùm in terra illa lacte & melle manante, per quam sacrosancta ecclesia depicta est, ciuitates refugij Deus optimus fore sanciuit, in quibus homicidæ suffugiū, & tranquillitatem inuenirent. En prælatorum quale sit munus, & officium in ecclesia. Nempe, suscipere infirmos, & pusillanimos pro virili sua consolari. Quid multa? ciuitas ciuium vnitas est, & ad hanc vnitatem Christus voluit vniuersum orbem redigere veniens in mundum. Et hoc ingens miraculum in terra apparet. Iuxta illud qui habitare facit vnius moris in domo. Eā ob rē vna est fides, vnū baptisma, vnus Deus & pater omnium. Eo nāq; prælatus vel maximè incūbat oportet, vt oues vnitatem

Iosue. 20.

Figura.

Psa. 67.

tatem fraternitatis seruent. Pacem habete ait Apostolus, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscū. Diuisionē Pitagoras iure optimo mortem vocauit vniuscuiusq; rei. Vnionem vitā dixit. Vnde Saluator clamat. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur & domus supra domū cadet. Ecce ratio potissima ob quam ministros ecclesiæ delegit dominus, & principes eos fecit, vt ad vnitatem fidei infideles, & hæreticos adducāt, & orthodoxos in vinculo charitatis alligare nitantur. Sic in omnibus, vnitas intellectus sit, idem sapientes, & vnitas voluntatis inuicem sese amantes. Parui refert, vnitatem primam habere, & eandem veritatem fidei mordicus tenere, ni charitatis, & dilectionis vnitas adsit, dicente domino, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. O doctorem eximium, & pastorē egregiū, maximis laudibus efferēdū, Augustinū. O ciuitatē munitā, quā hæreticorum versutia, & calliditas expugnare non valuit. Siquidem in hac ciuitate magna, nedum 30. ordines degunt, ceu iam meminimus, sed omnes oues Christi, quas moderabatur, tàmquàm ad ciuitatem refugij ad hunc pastorē confugiebāt. Adeò fortis erat vt pusillorū infirmitates gaudēter sustineret. Sic

Lucę. 11.

Nota.

Ioan. 15.

charitate pectus eius erat accensum, vt consumptis bonis suis in pauperes subleuãdos ecclesiarum vasa argentea, & aurea in tam pium opus absumebat. Vtinam consimiles episcopos ævũ nostrum haberet. Sed ve pastoribus ait, dominus, qui se ipsos pascũt.

Eze.40. Ecce ego super pastores. Mira res, quam fortis gigas erat, qui toto conatu episcopatus honorem timebat. Vsque adeò timebam episcopatum, & in quo loco sciebam non esse episcopum, illò accedere cauebam.

Psal.55. Perinde ac si cum Dauide diceret. Ab altitudine diei timebo. O mirabilẽ, & modis omnibus euehẽdã humilitatẽ atq; sectãdã. Nempe, pectori suo insculptũ gestabat verbum illa

3.Re.20. terrifica. Custodi virũ istũ, qui si lapsus fuerit, erit anima tua, pro anima illius. Et rursus. Ipse peribit, animã autem eius de manu

Eze.6. tua requirã. Vocatus est Augustinus à Deo tanquam Aaron, nec sibi sumpsit honorẽ. Eãm ob rem plurimũ fructum attulit ecclesiæ. Quomodo non semper licet effugere dignitatẽ, vbi per superiorẽ imponitur, quia humilitas reluctari nescit alienæ voluntati, sed peculiare est ei cedere, fusius tractat Sãct. Thom. 2.2. quæstio. 185. artic. 2. Vnde

S. Augustin. ad Eudosiũ Sãctus Augustinus ad Eudosiũ. Si qua opera vestra mater ecclesia desideraverit, nec

elatione auida suscipiatis, nec blãdiente desidia respuatis. Appetere autẽ episcopatum ingẽs nefas est, si ob honorem eum quis affectat. Hinc beatus Augustinus. lib. de ciuita. 19. ca. 19. Locus superior sine quo populus regi nõ potest, & si administretur vt decet, indecẽter tamen appetitur. Nec aduersatur sententia isthæc beato Apostolo dicenti, qui 1.Timo.3. episcopatũ desiderat bonũ opus desiderat. Nam teste Diuo Gregorio in pastorali illo tẽpore hoc dixit Apostolus, in quo ille qui plebi præerat, primus ducebatur ad martyriũ. Tũc nihil erat aliud quod in episcopatu appeti posset, nisi bonũ opus. Vel ijs verbis pulchrè exposuit Paul⁹, quid sit episcopatus. Profectò nomẽ est operis nõ honoris. Epischopus, ideſt, superintẽdẽs. S. Augustin. li. 19. de ciuita. ca. 10. & S. Tho. 2.2. q. 185. art. 1. S. Augustin. li. 19. de ciuita.

¶ Cæterũ, quis effari poterit ardẽtissimos affectus huius præsulis, erga oues suas pascendas tã verbo salutifero, quã corporali alimẽto? quis inquã, si alter Demosthenes aut Tullius fuerit narrare queat, flamigera desideria quib⁹ accensus ardebat, martyrij palmã vẽdicare cupiens. Quotidie morior pro ve- 1.Cor.15 stra salute, cũ apostolo aiebat. Eã ob causam frequẽter oppida circuibat prædicãs regnũ Dei infracto animo, hæreticorũ minas sper

nens, qui nihil ęquè cupiebant, quã Augustinum aduersarium occidere. O athletam robustissimum, o verè desiderio, & merito martyrem, nam si tyrannus & gladius abfuit, voluntas ferùens pro amore Christi, & salute ouium suarum moriendi nunquàm defuit. At si ita res habet, quod Deus optimus magis pensat affectum quam censum, Diuo Gregorio autore, quid prohibet, aut vetat, vt non desiderio martyrem hunc sanctissimum præsulem vocitem?

Summatius. ¶ Summatim iam dicam fratres, quę veluti dispẽdio dicta sunt. Doctor mirificus Augustinus, & dignissimus episcopus, salterræ fuit, quamlibet corruptionẽ sceleris abanimabus fideliũ depellẽs, ne vt iumenta computrescerẽt in stercore viciorũ suorũ. Virtutes omnes quæ improborũ palato amarę errãt, mirũ in modũ dulcorauit, exẽplo & candore vitæ suæ. Adeò vt quã plurimi mundi oblectamẽta spernẽtes, ad sectãdã vitã Apostolicã cõuolarẽt. Lux mũdi fuit ceu sol per lustrãs, & illuminans vniuersam ecclesiam, necnon & radijs suæ doctrinæ, & miraculis valde eam decorãs. Vnde iure sapiens dixit quasi sol refulgens sic iste refulsit in templo Dei. Templũ autem summi numinis in quo dumtaxat, ipse adoratur, & colitur sacra Romana

Eccl. 43.

mana ecclesia est. Deniq́ue magnus parens plurium religionum Augustinus, ciuitas munita est, ad quam omnes ecclesiæ status quotidie confugiunt, suppliciter exorantes tantùm doctorem, & Christum Iesum regẽ regum in sancto suo toto affectu adorantes quiq́; sua gratuita dignatione, sic eum sublimem fecit, sic in sancta ecclesia euexit, & tãdẽ in cœlo inter angelorum choros colloca bit. Quod nobis dño suffragante contingat quã primũ, gratia Christi Iesu. Qui cũ patre, & sctõ flamine regnat p secula cũcta. Amẽ.

IN FESTO DECOLLATIONIS sanctificati Ioannis Baptistæ martyris annotationes aliquot.

CLamabat Saluator noster, & iure optimo conquerebatur, videns Hebræorum execrãdam ingratitudinem. Retribuebãt mihi mala pro bonis. Equidem dominus, vtpotè pater beneficentissimus, innumera dona Iudęis impertiuit, dogmata sancta eis tradens, infirmos illorum vltro sanans, obsessos à diabolo liberãs, necnõ & mortuos sua mirabili potẽtia suscitãs. At Hebręi tot beneficiorũ obliti, psequuti sunt

Psal. 108.

ti sunt benefactorem suum tenuerunt,& flagellauerunt eum,& tandem inter duos latrones suspenderunt, autorem vitæ interficiētes. Ad eādē imaginem impius rex Herodes mala retribuit Ioāni Baptistę pro bonis. Cupiebat quidem eum eripere à peccato,& scādalū totius regni depellere,ideò zelo sancto actus palā corripuit eū dicēs. Nō licet tibi habere vxorē fratris tui. Ea ratio ob quā sanctificatus Ioānes in tetro ponitur ergastulo. Equidem ministerium suū impleuit, veritatē minime tacens, & opus piū & satis frugiferum in proximo suo exercuit.

Mar. 6.
Matt. 14.

¶ Vbi primò, notandum est quā fuit procax tyrannus rex,mittens in carcerem virū sanctū, quē ipse tanti existimabat,vt eum libenter audiret,& eo audito, multa bona faciebat, verba eius pectori suo collocās. Atqui, quoniam peruersi difficile corrigūtur, dùm ob oculos scelus illius ponitur, scandescit, furit, & leonis instar flammas emittit sulphureas. Obseruandum quod non Salomon dixit. Peruersi correctionis sunt expertes, sed difficile corrigūtur. Ratio quia Augustino teste, de illis tantùm desperandum est, cōtra quos habemus occultam luctam. Hoc est dęmones tantū incorrigibiles sunt, homines autem quālibet scelerati sint resipiscipossunt,& pœnitentiam agere queunt. Alioqui rex noster & dominus Christus fu nestum Iudam in cœna vltima pedes non ablueret,& tandem in horto faciem suā benedictam non daret, quando vipereus homo dixit. Aue rabbi,& osculatus est Iesum. O dignationem mirabilem, o clementiam domini Iesu vehementer stupendam,blandientis affectu traditori loquitur appellans eum amicum,vt saltim eum pœniteat scelerisui,& pœnitendo non in æternū pereat. Quæ omnia eò tendunt vt certò certius teneamus, omnem peccatorem propemodum delictis innumeris oppletum, quamdiu viuit,correctionis,& pœnitentiæ capacem fore. Quam sit meritorium fratrem corrigere ne pereat,quia eleemosyna spiritalis est. S. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 1.

Annot. 1.
Eccle. 1.
S. August.

Ioan. 15.
Nota.

¶ Secundò, mirabile est,quod Ioannes non secreto, sed publicè Herodem peccantem corripuerit. Nonne Saluator Petro tanquā apostolorum principi dixit. Si peccauerit frater tuus in te, corripe eum inter te & ipsum solum? Matth. 5. Verum fratres Herodes contra omnes sui regni incolas peccauit,scandalum magnum eis præbens fratris sui adhùc viuentis vxorem perperam possidens. Eam ob causam palàm erat arguēdus.

Secundò.
Matt. 18.

1. Tim. 5. Dicente Apostolo. Peccantes coram omnibus argue, vt cęteri timorē habeant. Hūc

Act. 5. tēdit quod diuus Petrus manifestè Ananiā & Saphirā puniuit, nulla admonitione secreta facta. De Ioseph vero qui accusauit fratres suos apud patrem de crimine pessimo,

Gene. 37. absq; dubio dicendū, quod vel clā prius eos admonuit, vel quia peccatum inter eos erat publicū, absq; admonitione vlla illos accusauit. De ijs vberius. S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. iuste ergo Ioannes Herodem redarguit.

Tertiò. ¶ Obseruatione dignissimum est, quanta sit potestas impijs in hac vita, summo Deo consentiente, & quantas calamitates probi obeāt, quantisq; aduersitatibus vndiq; quatiantur. Ecce prophanus rex alienam vxorē possidet, & in volutabro luxuriæ suæ quiescit. Præcursor autē domini, quo nemo maior inter natos mulierum surrexit, comprehenditur, vinculis alligatur, & carceris fœtorem, & scalorem patitur. Nempè, sceleratis hominibus, latronibus & siccarijs, ac homicidijs ergastulum paratur. O virū omni sanctitate, & cādore iustitię decoratū, quid tibi

Innocentia Ioannis. cū vinculis, & carcere? Nū in heremo 25. annis cilicio coopertus, locustis, & melle syluestri victitans hoc pati meruisti? Audite fratres audite, hic vel maximè oculis fidei o-

pus

pus habemus. Nil nos offendāt vincula & carcer Baptistæ, sed valde nos solētur, quādoquidē magnis gaudijs in illo carcere potitur. Magno iubilo gauisus est in aluo matris, Dei paraloquēte in domo Zacharię, sed

Luc. 1. longè maiori gaudio exultat in ergastulo, eò quòd iā adorauit filiū Dei Iesum in ripa Iordanis illū baptizās. Iamq; ministeriū suū impleuit, ecclesiæ ostendēs spōsum verū Chri-

Ioan. 1. stū. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi: quas ob res nō vult amplius viuere in mūdo. Imò mortuus erat mūdo, & soli Christo viuebat. Illū oportet crescere dixerat vir sanctus, me autē minui. Par erat, vt iā lucerna extingueretur, vt lux mūdi Iesus, magis ac magis orbē illuminaret, & fama eius accresceret. Quotidie videmus, quod sole ascēdente, lucifer qui anteibat occultatur. Ores satis miranda Herodes cruentus in carcere erat, & vinculis delictorum suorum cōstringebatur, iuxta illud. Impius vinculis peccatorum suorum constringitur. Et in Psalmo

Pro. 5. Psal. 118. funes peccatorum meorum circumplexi sunt me. At Ioannes libertate mira gaudebat: nam vbi Spiritus sanctus fuerit, ibi libertas, authore Paulo. Nec in carcerē cū tyrānus mīsit, qui viro probo totꝰ orbis carcer est, cœlū vero patria. Hinc regalis propheta

ait.

Psal. 14. ait. Domine educ de carcere animam meã, vt confiteatur nomini tuo. Non deniquevertsutus rex vitam viro iusto ademit, quam ille mirum in modum relinquere optabat. Cum Paulo feruido spiritu orans. Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Ecce quomodo improbus Herodes nihil noc uit Ioanni, sed satis ei profuit. Sicut scriPro. 11. ptum est. Stultus seruiet sapienti. Quin vt de paruulis innocentibus pulchrè diuus AuS. Augus. gustinus testatur. Nunquàm tyrannus hostis paruulis tantùm profuisset obsequio, quantum profuit odio. Itaque Herodes ad horam gauisus est, nunc vero perpetuo sulphureo igne cruciatur, Ioannes in gratia decedens cum angelis in cœlesti aula lætatur, & omnia bona Christi secum rapuit. Di
Esa. 3. cite iusto quoniam bene, ait dominus, quoniam fructum manuum suarum comedet. Vos charissimi animę equiores estote, & eò vel maximè contendite vt candidam habeatis conscientiam: nam hæc est gloria nostra testimonium conscientiæ nostræ. Profectò mens sibi bene conscia paradisus delitiarũ est. Mala vero mens vbicunque fuerit inferni cruciatus secum defert, dicente Esaia. Non est pax impijs, dicit dominus. In cuius typo spiritus nequam vexabat Saul.

Ad

¶ Ad hæc, illud admirari non sufficio, im- Quartò.
pius Herodes timebat Ioannem, sciens illũ esse iustum & sanctum, & seruabat eũ. Quibus armis erat munitus præcursor domini adire tyranne? Quo Satellitio stipatus incedebat? Pillis camelorum vestitus, solis ardoribus obfuscatus, nonnullos discipulos paupperes habebat. Quid trepidas vesane rex? Equidem charissimi suapte natura vitium coram virtute pauet. Metuebat superbus rex humilem Baptistam, adulter virginitatem & munditiam Ioãnis mirabatur. Quid
quod anima iusti sedes est Sapientiæ, & tem- Sap. 7.
plum honorabile Dei? Intuebatur ergo Herodes in Ioanne Deum omnipotentem, maiestatem quandam diuinam, quippè quę in pectore eius habitabat. Cuius verba sic ardebant, vt præ se ferrent, indicarentque Spiritum sanctum, qui in ipso loquebatur. Nõ
estis vos qui loquimini, ait Saluator, sed spi- Ioan. 10.
ritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Verumtamen tam es potens concupiscentię rabies, vt quem tantopere venerabatur miserrex miserit in carcerem, amputaritque caput illius. Ecce quam sit verũ. Abyssus abyssum inuocat. Delictum minus, nisi per pœnitentiam abluatur, subinde ad aliud trahit. Ex peccato luxuriæ dilapsus fuit in homici- Psal. 41.

dium,

dium,& sacrilegium. Sic rex Dauid ex adulterio Bersabæ incidit in homicidium Vrię. Vos fratres maximopere cauete, ne peccetis, ne forte post lapsum in maiora crimina ruentes infœliciter pereatis. Cõtigit Herodi quod in Apocalypsi legimus. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Et rursus. Computruerũt iumenta in stercore suo. Enimuero Herodes miser,& Herodias infœlix, nõ homines, sed iumenta erant, iumentorum more oblectamentis carnis vacantes. Apoc. 22.

Quintò. ¶ Hinc vel maximè discamus oportet, quã sit fugienda luxuria, quæ heu hodie tot animas fidelium illaqueauit. Nihil sanè est quod magis subuertat sensum & intellectum hominis, quam venena ta luxuria. Intẽperantia maximè corrumpit prudentiam, ait quidam Sapiens absque Christo. Vnde Daniel redarguens senes iniquos ait. Auerterunt sensum suum, vt non recordarentur iudiciorum iustorum. Et iterum. Species decepit te,& concupiscentia subuertit cor tuum: allusio est ad illud. Fornicatio & vinum,& æbrietas auferunt cor. Quin & omnes superiores vires potissimè per luxuriã deordinantur, teste Gregor. lib. 31. moral. Sed de ijs fusius. S. Thom. 2. 2. q. 153. artic. 5. Sic ergo obsęcatus fuit rex impius vt nõ modo Ethi. 6. Dan. 13. Dan. 13. Osee. 4.

modo tenuerit Ioannem, sed ad obsecrationem impudicę saltatricis, caput omni venerationę dignum Baptistæ in disco afferri insserit. O dementiam modis omnibus exerandam, o cœcitatem totis viribus fugiendam. O funestum regem, ne dicam diaboli mancipium,& concupiscentię vilem seruũ. Hoccine obsequium sanctificato præcurrori præbes? Vocem redemptoris inclamantis in deserto huius mũdi extinguis? Et enim adulterium abstulit ab illo cor, vino luxuriæ æbrius, seipsum ignorat. Et perinde atq; stultus operatur. Væ qui eius vestigia sequuntur delitijs carnis dediti. Osee. 4.

Sextò. ¶ Celebrauit rex impius & crudelis diẽ natiuitatis suæ, quod tantũ de Pharaone memoriæ proditũ est. Sic peccatores luxuriando vitã suã expendunt dicentes. Comedamus & bibam, cras moriemur. Et iterũ. Exigũ & cũ tędio est tẽpus vitæ nostrę, & post hoc erit, quasi non fuerimus. Venite coronemus nos rosis, antequàm marcescant, & non sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra. O verba pessima, & omni execratione digna. Equidem homo natus ad laborem, & auis ad volandum. Eas ob res, iusti memoriam mortis suæ quotidie celebrant. Scientes per hanc in cœlestem requiem se transi- 1. Cor. 13 Sap. 5. Iob. 5.

transituros. Quin & cum Hieremia abominantur natiuitatem suam, eò quòd in originali peccato nati sunt. Maledicta dies in qua natus sum. Ait vir sanctus. Quid quod in hoc conuiuio scelus homicidij iureiurando tegere molitur rex pessimus? Contristatus est propter iusiurandum, puella dicente. Da mihi in disco caput Ioannis Baptistę, temere iurauit, & stultè iuramentum implere uit. Quandoquidem si puella caput Herodis peteret, de iuramento nihil curę Herodi fuisset. Hic iam omnes altius expendamus, quid passuri sunt scelerati, quando sancti & electi Dei tot labores in hac vita pertulerunt? Si in viridi ligno, si in sanctificato Ioanne hæc faciunt, in arido & sterili peccatore quid fiet? Enimuero horrendum valde est incidere in manus Dei viuentis. O mirabile mysterium, quoniam humilis præcursor indignum se professus est, vt pedum ob sequium Saluatori præstaret dicens. Cuius non sum dignus corrigiam calciamenti eius soluere, ideo propter puellę saltus nefarios, dominus amicum suum euexit ad palmam martyrij. Sanè Ioannes martyr fuit quamquam pro fide passus non fuerit, sed pro iustitia. Hinc dominus ait. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Iustitia

Ierem. 20.

Luc. 23.

Ioan. 3.

Matt. 5.

tia vero non modo pertinet ad fidem, sed ad alias virtutes, quippè quæ protestationes fidei sunt. Sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 124. artic. 5. Cæterum, non abs re hæc historia tam accurate Marcus, & Matthæus scripserunt. Discamus oportet conuiuijs & ebrietatibus non operam dare, ne vti Herodes scelera nefanda committamus. Dicente Paulo. Non in commensationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, sed induimini dominum Iesum Christũ. Discant etiam patres filios & filias suas educare in timore domini, non choros ducere, & inaniter saltare, nam ex hisce saltationibus plurima dimanant mala, veluti hæc historia lugubris palàm ostendit. Discant etiam reges, & principes quæ seria sunt, non sine graui consilio discernere, nã quod vesutus rex super mensam, & inter pocula mero plenus, de morte Ioannis definiuit stultitiæ, & tyrannidis eius magnum indicium fuit. Nos vero patientiam mirabilem Baptistæ imitantes, in quauis calamitate Christum Iesum laudemus, sine cuius nutu nec passerculus in laqueo cadit, vti ipse contestatur.

S. Th. 2. 2 q. 124. ar. 5.

Dogma.

¶ PRO FESTO NATIVITATIS sacerrimæ virginis extat declamatio in libro festiuitatum eius.

¶ IN FESTO IVCVNDISSIMO exaltationis sanctæ Crucis. Declamatio duodecima.

HOdie festum celebramus fratres exaltationis sanctissimæ Crucis, in qua pro totius orbis salute Saluator noster Christus Iesus pepẽdit. Hanc gemmam valde preciosam per se ab Hierosolymis post multas fidelium cedes abstulerant, & 14. annis possederãt. At qui diuina opitulante clemẽtia, Erachio Imperatore creato, magnoq; parato fidelium exercitu princeps Christianissimus aduersus Cosdroe regẽ tyrannũ processit. Is nefand⁹ rex eo stultię deuenerat, vt sese tãquã Deũ collere fecerit, & à cũctis rex regum & dñs dominantiũ vocabatur. Deus autẽ qui superbis resistit, humilibus vero dat gratiã, mirũ in modũ eos exaltãs victoriã præstitit sancto Imperatori, subiugato aduersario cruento. Mira res suis humeris Eraclius dñi crucem

Iaco. 4.

crucẽ baiulãs in eodẽ loco eã collocauit, in quo regina sancta Elena primo eã cõstituerat. Hũc triumphũ ouãtes hodie omnes celebrãt fideles, inexhaustas gratias Deo agẽtes pro tã ingẽti beneficio præstito. Ecce ratio tãti gaudij, quo affecti præsentẽ diẽ annuatim sancta recolit ecclesia. Nũc ad euãgelij expositionem veniamus, scatet quidem mysterijs plurimis. Ait ergo Ioannes.

¶ *Nunc iudicium est mundi, nũc princeps mundi huius eijcietur foras.* Euãgelium Ioan. 12.

VBi vox patris insonuit è cœlo dicens. Clarificaui & iterum clarificabo. Nunc mirabilem modum suæ glorificationis per mortem suam fieri subindicat. Equidem iudicium vocat hoc: quia non potentia tantũ, non violẽtia, sed iure diabolum prostrauit. Mortuus est propter iniquitates nostras, resurrexit propter iustificationem nostrã. Rom. 4. Vbi Sanctus Augustinus, non generale iudicium hoc est, quando probi mercedem suam commeritam accipiẽt, & reprobi pro delictis suis pœnas dabũt, sed hoc loco discretionis iudiciũ signatur. Ante hac satanas atriũ suũ in pace possidebat, nã teste Iob. Iob. 41. Non est potestas super terrã quæ compare i. Nũc autẽ postquã virtus Dei è cœlo

venit,&homo factus hominum causam sua gratuita dignatione,perinde atque suam accepit, mundus iudicatur, & eius princeps tyrannus foras mittitur. Itaq; mundus, nō pro mundi machina, quam Deus optimus creauit, & oculis nostris aspicim⁹, Saluator accepit,sed pro hominibus terrena, & quæ futilia sunt diligentibus. De quibus Ioānes alibi ait. Et mundus eū non cognouit,id est, mundi dilectores obcęcati Saluatorem suū nullatenus,tanquam verum Messiam,& redemptorem colere,& corde toto amare voluerunt. Rursus de hoc mundo dominus dixit Pilato. Regnum meum non est de hoc mundo. Sūma,iudicium factum est per mortem Saluatoris,qui nos redemit, & asseruit in libertatem filiorum Dei. Et qui diaboli regnum eramus,atque filij iræ, iam hæredes Dei efficimur, cohæredes autem Christi, quiq; factus est nobis à Deo, iustitia,sanctificatio,& redemptio. Vnde cōmode satis sequitur. Nunc principes mundi huius eijcientur foras. Iā apertius loquitur ostendēs quę nam sit materia iudicij & iustitiæ exercendæ. Nēpe,eatenus Deus homo factus est,& mortē passus, vt satānas princeps tyrānus, velvt melius dicā latro crudelis foras eijciatur,& filius Dei atriū suū possideat. Deiectus fuerat

Ioan. 1.

Ioan. 19.

1. Cor. 1.

draco ille è cœlo & in terram proiectus, sed vt est callidus hostis atriū inuenit in mundo, eò quòd impij magno suo malo, corda sua lubētes ei dederūt. In quibus per varia scelera pessimè ille regnabat. Quid plura fratres? In monte Caluario sic dñs gloriæ cōtra inuasorē,& sicarium irruit, vt occūbens in cruce rex noster,diabolū captiuū duceret,& spolia eius auferret. Nonne fortis vir Eleazarus elefantem regis Antiochi interfecit,in prælio ipse obiēs? Sic & in nece Saluatoris contigit. Christus vere mortuus est in hoc prælio,veruntamen bellua immanissima,quę homines expugnabat, necnon & captiuos ducebat,victus ac deiectus māsit, sicut scriptum est. Væ qui prædaris, nō ne ipse prædaberis? Et rursus de hoc stupendo triūpho Esaias ait. Iugū oneris eius,& virgā humeri eius,& sceptrū exactoris superasti,sicut in die Madiam. Fracta lagena dux fortis Gedeon Madianitas prostrauit. Et ad eandē imaginē Saluator, corpus benedictū suū flagellis,clauis,& dirę lanceæ exposuit, quo dæmones euinceret,& eorū principem mirabili sua virtute superaret.

Apo. 12.

1. Mac. 6.

Esa. 33.

Iudi. 7. Figura.

¶ Foras eijcietur, ait dominus,nam in idolis morabatur,& ei homines obsequiū præbebant,ab illo decepti. Omnes dij gentium

Psal.95. dæmonia ait Propheta, dominus autem cœlos fecit. Videns autem dominus populos in se credituros, & idolis renunciaturos audacter loquitur. Nũc princeps mũdi huius, eijcietur foras. Obseruandũ quod à principatu huius mũdi eiectus est satanas ob Saluatoris mortẽ, ne amplius regnet in cordibus hominũ ipsis reluctãtibus, & resistentibus. Vnde probe scriptũ est. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Et Petrus inquit: Cuire sistite fortes in fide. Itaq; eiectus est ne interne regnet, nõ autẽ vt externè tẽtare cesset. Equidẽ hoc malleo quã plurima vasa, in hac vita perficiũtur, & in regali mensa Christi quotidie collocantur. O quot martyres, quot cõfessores, ac virgines, diaboli tentamẽtis, quotidie affecti in ethera cõscendũt. Tentauit in deserto caput ac regẽ nostrum, nõ semel, sed ter, tantũ abest, vt mẽbris Christi parcat. Sed iubilemus, & gratias inexhaustas Christo Iesu agamus, eo quòd implerã videmus illud. Contritus est malleus vniuersæ terræ. Sed prôh dolor fratres, quãuis fatanas eiectus est, & à Saluatore nostro superatus, adhuc stulti homines habitaculũ ei vltro præbent, adeò, vt nedum, in mente infidelium habitet per infidelitatem, & in mente hæreticorum per contumatiã, sed in pectoribus

Iaco.4.

Ierem. 50.

Nota.

ctoribus fidelium hunc tyrannum regnare intuemur, per omnifariã delictorũ malitiã. Væ, & iterũvę illis ad quos dñs inquit. Vos ex patre diabolo estis, & voluntatẽ eius vultis adimplere. Agite fratres, diabolus in exilĩ ductus est, morte Christi id operãte, ita vt nec hęretici, nec Turcę aut Sarraceni idola colant, agnoscentes nihil numinis fore in idolis, vos obsecro Christo adhęrẽtes, mãdata eius seruate, vt tã præcellenti victoria digni habeamini. Sequitur in euangelio.

Ioan.8.

¶ *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Text.

¶ Quo hamo Leuiatham extractus sit, & in exilium actus, iuxta vaticinium Iob, nunc palàm dominus facit. Sanè crux sancta quam pertulit veluti Hamus fuit dæmoni. Et quod de pessimo Pharaone dictum est, rectè diabolo accommodatur. Extraham te o draco magne, de medio fluuiorum tuorum in quibus habitas, id est, eijciam te de cordibus hominum fluidorum, & inconstantium. Etenim Iesus filius naue Christi Iesu typum ferens, de terra sancta hostes eiecit, & in ea constituit filios Israel. Sed ad rem. Scitu dignum est, quam honoret suam crucem Saluator, quantique faciat

Iob.40.

Ezech.29.

Iosue.12.

faciat mortem suam, quālibet probrosam & ignominiosam. Hanc sanè exaltationem appellat, & quidem rectè. Apostolum audiamus nunc. Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illū. Sed quomodo eum in sublime euexit? Planè vt omne genu flectatur in nomine eius. Iure ergo crucis suæ tormentum exaltationem vocitat. Et alludit ad illud. Sicut Moyses exaltauit serpētem in heremo, ita oportet exaltari filiū hominis. Admoneteos illius figuræ, qua depicta erat, salus totius orbis, quippè quā operatus est Saluator pendens in cruce. Sed quæ omnia trahit, inquit S. Augusti. Verū ea sunt ex quib⁹ diabolus eijcitur foras. Non tandū quod nō dixit. Oēs trahā ad meipsū, sed signanter ait omnia. Non enim omnium est fides, vti Apostolus astipulatur. Vnde non hoc ad vniuersitatem hominum retulit, sed ad creaturæ integritatem, id est, ad spiritum, & animam, & corpus. Equidē homo ipse quodāmodo est omnia. Ideò ei se habet cū lapidibus, viuere cum plātis, sentire cum animātibus, intelligere cū angelis. Hinc Sapiēs de homine loquens dixit. Dūe dedisti ei virtutem continendi omnia. Scitè quidā Philosophus dixit, hominē microcosmum

Phili. 2.

Ioan. 3.

S. Augus.

Homo est omnia.

Sap. 10.

mum esse. Hoc est, homo paruus mundus est. Quam ob causam dominus omnē creaturam homines appellauit. Prædicate ait, euangelium omni creaturæ. Ac si patenter dicat. Cuiuis homini, & nationi palām facite euangelij mysterium. Vel si de hominib⁹ saluandis verbū hoc, omnia, intelligere malumus pulchrè dictum est, omnia prædestinata ad me traham. Ecce vis mirabilis, & stupenda passionis Christi energia. Atqui trahere non violentiam, sed beneficiorū Christi copiam indicat. Alioqui non per prophetam clamaret. In funiculis Adam trahā eos, in vinculis charitatis. Etenim quæ temporaria sunt, vt diuitiæ, honores, & alia id genus funiculi rectè nuncupantur, eo quod facilè ab hominibus ingratis hi funiculi rumpuntur. Quandoquidem filij Israel, Pharaone profligato, mari sicco pede pertransito, in deserto vitulum conflatilem temere erexerunt, & adorauerunt, summo Deo relicto. At filius Dei è sinu patris veniens vincula charitatis fabrefecit, quibus corda hominū fortiùs alligata, ad redemptorem suum benemeritum accurrerent, eique per amorem inseparabiliter adhærerēt. O vinculum charitatis plusquàm æreum, quod Deus homo factus, in terris visus sit, & cum hominibus

Mar. ulti.

Osee. 11.

Ioan. 16.

Nota.

conuersatus. Circuncisio eius, in qua tantũ doloris sustinuit comprehẽsio, sanguineus sudor, flagella, corona spinea, claui eius, & lancea qua latus eius sacrum apertum est, nonnè vincula charitatis sunt, quibus ad se nos fideles trahere conatur dominus? O Iesu bone, & nostri amantissime, verbũ tuum obsecram⁹ procliuiter adimple. Trahe nos post te, & sublnde curremus in odorem vnguentorum tuorum. Misericordia vtique tua bene olens, qua cum Magdalena, Cananea & Matthæo publicano, necnon cum latrone orãti vsus est, vnguenta sunt fragrantia, postquę omnes quamlibet scelerati currunt. Thrahe nos identidem oramus post te, & vinculis charitatis tuæ mentes nostras alliga. Adeò vt cum Apostolo serio dicamus. Quis nos separabit à charitate Christi? Scio quia nec mors, nec vita, poterit nos separare à charitate quæ est in Christo. Summa. Omnia trahã ad me ipsum, sublato peccato per quod regnat tyrannus satanas, & non alio telo potens est, mihi iure vindicabo, quicquid ille per tyrannidem occupauit. Nec obstat quod superius dixi. Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Quandoquidem vna est actio, patris & Spiritus Sancti, & filij, eo quo opera

Canti. 1.

Rom. 8.

S. Chryso.

ra Trinitatis ad extra indiuisa sunt, ceu theologorũ schola asserit. Quid turba rudis tũc dixerit iam sequitur.

¶ *Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum. Quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? & quis est iste filius hominis?* Text.

¶ Quia mos erat talis inter Hebræos, vt exaltatum à terra dicerent in cruce eleuatũ, turbastatim intellexit, quod sub metaphora Saluator dicebat. Vel quia mortem Christi Iudæi maleuoli vehementer obtabant, subobscure loquentem intellexerunt. At cõtra, quia Apostoli maximè omnium necem Saluatoris horrebant, quãuis palàm eis diceret, Ecce ascendim⁹ Hierosolymã, & filius hominis tradetur, & cætera. Nihil horũ intellexerũt teste Luca. Imò eũ parabolicè loqui existimabãt. Cęterũ bene aiũt audiuim⁹, nã scribæ & pharisæi ex prophetis regnũ Messiæ æternũ prædicabant populo. Potestas eius, potestas æterna, & regnum quod non relinquetur. Et in Deuteronomio eã sẽtiã inuenimus. Necnõ in psalmo scriptũ est. Thron⁹ eius

Nota.

Luc. 18.

Danie. 7.

Psalm. 88.

Psal. 109. eius sicut dies cœli. Et alibi. Tu es sacerdos in æternum. Itaque impossibile putabant, sicut quidam eorum nunc putant, Messiam moriturum, & in æternum victurum. Atqui Christus mortuus est secundum humanitatem, & tertia die surrexit, viuetque in æternum. Semper viuens ad interpellandū pro nobis. Sanè si mortuus est in infirmitate, surrexit autem ex virtute, quia Deus verus erat & homo. Stant ergo duo hæc simul, & nihil controuersiæ adest, Christus mortuus est, & viuet perpetim. Sic & de pijs hominibus asserendum est, quod & si moriantur tamen in æternum regnant. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Observatione dignum est, quod se filium hominis iure vocat sæpè sæpiùs, quia filius Adæ, qui pro honore primi parentis pugnauit, & magnoperè illum exaltauit. Nempè quicquid Adamus iacturę nobis filijs suis reliquit, totum Christus Iesus nobis contulit, imò cumulatius fidelibus præstitit, dicente Paulo. Vbi abundauit delictum superabundauit & gratia: cæterum nec regnum Messiæ nouerant, qui non spiritale, sed temporale imperium fore credebant. Quas ob res non palàm de ijs mysterijs eos erudit, equidem digni non erant, eo quòd malo animo hæc inter-

Heb. 7.

Sapien. 3.

Roma. 5.

interrogabant. Sed admonet eos blandè, vt discere veritatem cupiant. Vnde ait.

¶ *Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non tenebræ vos comprehendant.* Text.

¶ Vbi Chrysostomus. Adhuc paruo tēpore ego lux mundi vobiscum sum. Per hoc ostendēs quod mors eius transmigratio est. Etenim solaris lux non interimitur, sed parum recedens rursus apparet. At Diuus Augustinus longè aliter hunc locum exponit. Modicum lumen in vobis est, quia intelligitis, quod Christus manet in æternum. Ergo ambulante in luce, accedite & illuminamini, & totum scietis, & Christum moriturum, & victurum in perpetuum. Multi post mortem Christi Iesu crediderunt in eum, & non tenebræ erroris illos comprehenderunt. O tenebras omnisolertia fugiendas, in quibus Iudæi adhuc ambulant expectantes suum Messiam. Quippè qui sui erroris mercedem recipientes, non verum Christum, sed Antichristum vltro recipient, domino comminante ac dicente. Ego veni in nomine patris mei, & non suscepistis me, alius veniet in nomine suo, & illum suscipietis. O tremē dam,

S. Chrys.

S. Augus.

Ioan. 5.

Nota.

dā,& terribilem vindictam fratres. Quia filium Dei benemeritū de omnibus,benignū, & miseratorē noluerūt accipere, filium diaboli,& hominem superbum,cruentum, atque tyrannū Antichristū,perinde,atq; Messiam venerabuntur. Summa. Ad breue tempus lumē inter vos versatur, quare dū lucis huius copia est, date operam, vt ambuletis proficientes in melius. Ne subitò sublata luce, nox ignorātiæ vos inuoluat,iāque deseri deretis adeptū,quod nūc oblatū aspernamini. Hinc Salomon ait. Qui messem negligit, in hyeme esuriet,qui autem colligit in æstate sapiēs est. Nos verò fratres dogma hoc pectori nostro inscribamus oportet. Habemus Christum Iesum tā in sacramēto altaris realiter existentem,quam etiam in cæteris sacramentis virtute suæ mortis operātē. Habemus lumē euangelij toto terrarū orbe perlustrātis, ambulemus pia opera patrantes. Date gloriam Deo,ait propheta antequàm tenebrescat. Et Paulus clamitat. Dùm tempus habemus operemur bonū. Sequitur nunc.

Prou. 10.

Dogma.

Ierę. 13.

Gala. 6.

Text.

¶ *Qui ambulat in tenebris,nescit quo vadat. Dùm lucem habetis credite in lucē, vt filij lucis sitis.*

¶ Metaphorā de luce & itinerāte prosequitur,

tur,damnū quod ex comprehensione tenebrarum oritur ostēdens. Etenim qui noctu iteragit, quo vadat ignorat. Sic qui cognitionem Saluatoris non habet, quo procedat, & retrocedat haud intelligit. Quod in Iudæis gestum maximè omnium videmus. ambulabunt vt cæci, quia domino peccauerunt. Autorem vitæ crucifigētes, veluti cęci ambulāt,ambulabuntq; ad finem vsq; mūdi, idq; de quouis peccatore dici potest. Verum, qui cæcos animi sui affectus sequitur in tenebris ambulat,& dùm se piè agere putat,impingit in mortem. Sic Sauli cōtigit, dùm noluit occidere Amalechytarū regē. Imò tales actus suos non in finem debitum referunt,nec infernum cōsiderant, quo appropinquant quotidiè. Cæterùm dū hanc lucē habemus, dū Christus lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,adest, expectans & vocans nos,in eum credamus, quod ad fidem formatam pertinet. Credentesque ambulemus. Id est, pietatis opera faciamus, & instar quatuor animalium, vbi fuerit impetus spiritus, illuc gradiamur. Sic planè efficimur filij lucis, Christi Iesu posteri, & gratiæ diuinæ filij. Phrasis Hebraica est, vt filij nuptiarum, filij mortis quidam appellen-

Sopho. 1.

Ezech. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

pellentur. Mira res, quos filios lucis nunc
Ioan. 1. vocat antea filios Dei nuncupauit. Potestatem dedit eis filios Dei fieri, ijs qui credũt in nomine eius. Quæ omnia eo tendũt nostrã dignitatem agnoscentes, nõ degeneres filij, sed gratissimus, tali patri inseruiẽtes, & Christum Iesum fratrem nostrum totis viribus amantes. Cui sit gloria & imperium, cum patre & Spiritu Sancto, percũcta secula. Amẽ.

ANNOTATIONES appendices.

Annota. 1. PRimò, summoperè aduertendum, quo nos amore Saluator dilexit, quam ingenti charitate nos vermiculos humi reptantes amauit, quum eausam nostram agere instituit, & de manu diaPsalm. 9. boli nos liberauit. Sicut scriptum erat. Quoniam tu dñe fecisti causam & iudicium, sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam. Siquidem regalis thronus in quo sedere rex noster dignatus est, benedicta crux fuit, in qua obiens, peccatum destruxit, & autorẽ eius magnificè prostrauit, triumphans eum & complices eius in semetipso, velut pulColo. 2. chrè apostolus enarrat. O thronum modis omnibus venerandum, o sedem regiam cui titulus regalis affixus manet. Adeò vt Hæbraicè

braicè, Græcè, & Latinè Pilati edicto scriptũ fit, Iesus Nazarænus, rex Iudęorum. Quid plura? ex hoc throno duos latrones iudicauit, alteri vt par erat, magnificè paradisum præbens, alteri infernum præstans.

¶ Secũdò, operepreciũ erit adnotare, quod Secundò.
suã mortẽ exaltationẽ vocat, et quidem rectè, nã per crucẽ meruit exaltari, nedũ in teris, sed in cœlis. Hinc apostolus ait. Factus Philip. 2.
obediẽs vsq; ad mortẽ mortẽ aũt crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Singula ingentem habent emphasim, nunc verò satisfit annotare, quod Saluator moriens in cruce quadrifariàm meruit exaltationem. Primò quantùm ad resurrectionem suam gloriosam. Vnde per prophetã ait. Tu cognouisti sessionẽ meã. Id est, humilitatẽ meam in
passione, & rursus, agnouisti resurrectionẽ Psal. 130.
meã. psal. 130. Secũdo quo ad ascẽsionẽ mirabilẽ in cœlũ, iuxta illud. Quod autẽ descẽ Ephe. 4.
dit, quid est nisi quod ascẽdit super omnes cœlos? tertiò exaltari meruit secũdũ consessum dexterę paternę, & manifestationẽ diuinitatis ipsi9. Sic in Esaia de Messia legim9. Esai. 52.
exaltabitur & eleuabitur, & sublimis erit val-

de. Equidem vehemẽter eleuatus est, qui su-
S. Th. 3. p. q. 49. ar. 9. per Seraphin cõscẽdẽs sedet ad dexterã patris Marci vltimo. Quartò deniq; exaltatus est, quãtũ ad potestatẽ iudiciariã. Vnde clamat vir rectus Iob. Causa tua quasi impijus dicata est, causam iudiciũq; recipies. Iob. 26. O nos desides, & pigros in obeundis probrijs, & laboribus pro Christi amore. Volumus cũ illo super cœlos eleuari, non autem cum ipso ad crucis ignominiã descendere. Extat inuiolabilis sentẽtia, tũ in cœlo inter angelos, tũ etiã in terra apud homines ob-
Lucæ. 24. seruata. Omnis qui se humiliat exaltabitur.
Tertiò. ¶ Tertiò prætereundum non est, quãfuerit cõueniẽs Christum in cruce pati, & eleuari. Etenim in ligno patratũ est peccatum, par ergo erat, vt in ligno Saluator pateretur, quasi restituẽs quod Adamus temerè abstu-
Psal. 68. lerat. Vox dñi ea est. Quod non rapui tunc exoluebã. Itaq; Diuo Augustino teste, quic quid Adã perdidit, Christus in cruce inuenit. Deinde ius erat, vt qui terram & aquam sanctificarat, exaltatus in cruce aerem sanctificaret. Hęc ratio est sancti Chrysostomi. Quid quod in crucem ascẽdens, & brachijs extentis in ea mansit, nos fideles hortatus est, ad alta conuolare? Quo pertinet illud.
Exod. 15. Quasi aquila prouocans filios ad volandũ, &

& super eos volitans, extendit alas suas, portans illos in humeris suis. Vnde obsecro fratres tot cunei martyrum? Vnde tot examina cõfessorũ, & virginũ, ouãter ad crucẽ cucurrerunt, quã vel maximè natura ipsa horret, nisi quia ducem suum, & imperatorem in cruce pendẽtem fidei oculis intuebãtur? Enimuerò valde amabilem reddidit Saluator crucẽ, quã inuisam habebãt homines, antequã sibi eam baiulauit, & in ipsa appetiuit mortẽ, Mitto lubẽs pleraq; alia commoda, quæ sancta crux orthodoxis attulit. S. Tho. 3p. q. 46. art. 4. Quandoquidem hoc genus mortis plurium figurarũ fuit impletiuum. Arca Noe qua genus humanum mortem euasit, lignea erat. Virga Moysi mare diuisit, & Pharaonẽ prostrauit. Arca testamenti non lapidea, sed ex lignis fabrefacta fuit. Tandem ligno immisso aquæ Marath vl-
Exod. 15. de amarę dulcoratę sunt. Et ad eundem mo-
Figura. dũ, sancto ligno crucis labores, & calamitates seculi huius in dulcedinem versæ sunt.
S. Th. 3. p. q. 46.
¶ Quid obsecro est charissimi dñm dicere
Quarto. ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad me ipsum, nisi quod multis retro seculis vaticinatus fuerat Esaias? leuabit signum in
Esai. 11. nationibus, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor

plagis terræ. Et Paulo post, hostes Iudæ perl
bunt. Ecce crux sancta regale vexillum est,
quo eleuato in monte Caluario profugi Is-
rael conglomerati, ad Iesum vonerunt. Ita
vt videntes signa, qnæ in cœlo & in terra,
summi numinis virtute fiebant, omnes per
Luc. 23. cutientes pectora sua reuerterentur, per-
inde atque dolentes, & gementes, & de pia
culis suis veniam petentes. Sed quid mirum
si saxea corda emolliebantur, vbi saxa ip-
sa sensus expertia mirabiliter scindebantur?
videre est profectò, quomodò à quatuor
plagis terræ gentes accurrunt, & vndique
nationes aduenium, Christum Iesum redē-
ptorem mundi confitentes, eumque toto
corde amantes, proviriliqué sua eum imitā
Psal. 75. tes. Quum antè crucis mysterium in Iudæa
foret Deus, & in Israel dumtaxat magnum
esset nomen ipsius. Nos autem fratres ad
labores crucis obeūdos nos accingamus, nā
sunt qui spōsum Christū sine spōsa eius, quę
est sancta crux possidere molliantur, quod
fieri non potest, eo dicente. Si me persecuti
sunt, & vos persequētur. Et iterum. Ego di-
spono vobis sicut pater dispositit mihi reg-
nū. Agite obsecro, & cū Paulo vnusquisq;
Gala. 6. dicat. Absit mihi gloriari nisi in cruce dni
nostri Iesu Christi. Per quem mihi mundus
crucifixus est, & ego mundo. Quod planè
nō de cruce lignea tantū dictū est, sed etiā,
de quauis calamitate, & aduersitate quam
dominus nobis immittit. Crux enim vel ca
lix, labores & probra præsignant. Hinc do-
minus clamat. Qui non tollit crucem suam Lucæ. 9.
quotidè, & sequitur me, non potest meus es
se discipulus. En nomine crucis quotidianę
vniuersam laborū congeriem subindicauit.
¶ Quintò, tandem stupor me totū circūple Quintō.
ctitur quoties mētis oculos ad Christum in
cruce pēdentem extollo. Quin & admirari
nō sufficio eius nimiam charitatē erga nos,
quippè quæ tāta fuit vt pro vermiculis De⁹
maiestatis in cruce moriatur. Nonne in lege Deute. 21
maledict⁹ erat à Deo, qui in ligno pēdebat?
at benedictus qui venerat in nomine domi-
ni in cruce pepēdit. Imò Christus pro nobis
factus est maledictum, vt nos à maledicto le
gis redimeret. Gala. 3. Vbi sanctus Augusti
nus li. 14. cōtra Faustū. Peccatū meledictum S. Aug. li.
est, ideò mors & mortalitas ex peccato. Et 14. contra
quia caro Christi mortalis fuit, similitudi- Faus.
nem habens peccati, eam ob rem maledictū
quodammodò vocatur. O ingētem amoris
vim, o stupendā Christi Iesu charitatem, nō
sat visum fuit spōso ecclesiæ carnē iuduere,
tot labores in hac calamitosa vita annis. 33.

pro sponsa sua vnicè dilecta hilariter sustinere, nisi crucis probra, & anxietates patere tur. Enimuerò amor hæc omnia fecit, amor nostri cōpulit eū, amor vicit, & de filio Dei triumphauit. Verū amor ex patris cœlestis sinu in virginis almæ gremium auolare fecit. Sic Deus dilexit mundū, vt filium suum Ioan. 3. vnigenitum daret. Ecce ex quo fonte tot beneficia nobis exhibita dimanāt. Nēpè ex magno amoris oceano, non ex merito nostro, nā filij iræ eramus, sempiternis supplicijs digni. Itaque amor vinculis & funibus omnipotentē in horto vinxit. Amor in domo Pilati innocētem Dei agnū flagellauit, adeò vt à planta pedis vsque ad verticem in eo nō esset sanitas. Amor spinea corona eū coronauit, amor crucem humeris sacris eius ponderosam & atrocem imposuit. Amor durissimis clauis manus illius perforauit, & tandem amor ille mucrone diro lanceæ latus eius aperuit. O insignē charitatis triūphū, o fortissimè amor quā glorioſa spolia reportas. Omnipotētē superasti, & cōtra omnipotētem triūphasti. Mirabilis lucta Iacob cum Deo, sed mirabilior & excelentior Gene. 32. hæc est. O mirabilis & potēs amor si cōtra Deū fortis fuisti, si totiùs mūdi molitorem, & moderatorē superasti, quanto magis contraho

Amoris vis.

trahomines desides, & gelidos, fragilesque præualebis? o fratres amore vincitur Deus omnipotēs, vt sic emolliat adamantina pectora nostra, & redamare nō pigeat, eū qui summoperè dilexit nos. Verè fortis est vt mors dilectio, dura velut infernus emulatio, quæ pro vermiculo Deum morti exponit. O Iesu bone gratias tibi immortales agim⁹, quia victus vicisti, & charitate nimia superatus glorioſe superasti, necnon in cruce moriens mortem nostram destruxisti. Cū Augustino diu noctuq; clamabo. O Iesu bone, dilexisti me plusquam te, quia mori dignatus es pro me. Trahe nos post te, vt quā primum cuncta terrena posthabentes, in odorem vnguentorum tuorum curramus, currentes te domine ardentissimis votis perfrui mereamur. *Cant. 8.* *S. Augus.*

¶ IN FESTO SANCTI MATthæi Euangelistæ declamatio decima tertia.

QVam ob causam charissimi, filius Dei huc venerit, & carnis nostræ trabem assumpserit ingenue fatetur apostolus ad Timothēū scribēs. Fidelis sermo, ait, & omni acceptione dign⁹. *1. Tim. 1.*

Venit Iesus peccatores saluos facere, quorũ primus ego sum. Equidem nullus est sermo in sacra pagina, qui non sit dignus quauis acceptione. Necnõ fidelis sit, quia inspirante Spiritu Sancto loquuti sunt sancti Dei omnes. Nihilominùs aliqua verba nonnihil laboris præseferunt. Nam inimicos diligere, carnis lenocinia domare, per angustam portam intrare, & multa id genus dogmata, suaptè natura difficilia sunt. At qui, quod dominus noster è cœlo descenderit, non vt diuitias nostras congerat, non vt volaticos honores mundi sibi vendicet, sed vt peccata nostra tollat, hoc vel maximè verbũ omni veneratiõe, & acceptione dignũ est. O summi numinis mirabilem charitatẽ, propemodũ innumeris sceleribus offensus, mille peccatis prouocatus, & irritatus, non huc descẽdit, vt diris tormẽtis homines improbos plectat, aut in gehenalem ignẽ eos mittat, sed cõtra, vt eos quanuis immeritos sibi accersat, ore suo sacro illos vocare dignetur, & Apostolos atque Euangelistas in domo sua cõstituat. Has ob res, Saulum orthodoxos persequẽtẽ vocauit, & in alterũ virũ mutauit, ita vt qui vas indignationis & iræ erat, fieret electionis optimum vas. Ob eandem causam videns publicanum Matthæum in

Matth. 5.

Nota.

Act. 9.

in thelonio, misertus est ei, & vocãs eum dixit. Sequere me, veluti sacra nobis lectio nunc accuratè narrauit. Nũc latius eam domino opitulante, pro modulo nostro explicemus, est vtique nedum plena mysterijs, sed mira dulcedine, & suauitate exundans.

¶ Cum transiret Iesus inde, vidit hominẽ sedentem in thelonio Matthæum nomine. Et ait illi sequere me.

Euãgelium Matth. 9.

¶ Transiens Saluator hunc peccatorem lubens intueri dignatus est, nam vt paulò antetetigimus, hæc functio eius erat, hoc peculiare munus sibi assumpserat, peccatores ad se trahere, ac vocare. Non venit filius Dei in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Etenim suo aduentu opus non habebamus, ad piacula nostra plectenda, sed vt ea deleret sacro sanguine suo. Ecce Ioseph quem pater misit inuisere fratres suos, cuius vox ea est. Fratres meos quæro. Quos sanè sic diligo sponte, vt quærere non desinam, inter vincula, flagella, inter ferreos clauos, quibus confixus in cruce pendens moriar. Necnõ post atrocem mortem tertia die resurgens illos quæritabo apparens eis sæpenumero, quo

Ioan. 3.

Gene. 37.

me ſuſcitatum, & glorioſe triumphantem, de eo qui mortis habebat imperium incunctanter credant. Signanter ait Matthæus. Cum tranſiret Ieſus. Equidem nunc ad dexteram patris ſedens, in eccleſia ſua Romana ambulat, & tranſit viſitans nos in ſacramentis ſuis. Potiſsimè in euchariſtia mirabili, in qua Chriſtus Ieſus verè, & realiter continetur. Iuxta illud. Accipite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et ſtatim ſubnectit. Bibite ex hoc omnes, hic eſt calix ſanguinis mei. O verba flammantia omni mellita dulcedine plena, ſeſe in cibum & potum quotidie largitur, ne tanti beneficij immemores, inmore illius anima noſtra tepeſcat. Tranſit quidem fratres, tranſibitque quamdiu mãdus ſteterit, vos nunc obſecro cum ſponſa dicite. Tenui eum nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ. Fœlix anima quę ſpõſũ detinet, & in corde ſuo habitaculum dignum ei præſtat. Detinetur autem rex noſter orationibus feruidis, gemitibus, ac ſuſpirijs, ex corde puro obortis, necnon operibus pijs ac ſanctis. Ecce quibus vinculis fortiſsimus noſter Sãſon retineri cupit. Cæterũ in tranſitu vidit hominem ſedentem. Vbi Sanctus Hieronymus. Cæte-

Euchariſtia.

Matth. 26

Cant. 3.

S. Hieron.

ri euãgeliſtę ob verecundiam Matthæi noluerunt eum nomine appellare vulgato, ſed dixerunt Leui, fuit enim Binomius. Itaque Marcus, & Lucas nomen minus notum ſubſcripſerunt. At contra, Matthæus ſeſe publicanum vocauit, iuxta illud. Iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Non quod ex illis ſit, qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſsimis. Abſit, nec contra eum eſt illud Eſaiæ. Peccatum ſuum ſicut Sodoma prędicauerunt, nec abſconderunt. Sed vt inſignem Saluatoris ergaſe manifeſtaret clementiam. Alluſio eſt adillud Apoſtoli. Qui blaſphemus fui, & perſequutus ſum eccleſiam Dei. Verum cũ ſapientis medici artem, & induſtriam vehementer cõmendare alijs volumus, morbi noſtri acerbitatem, atq; fœditatẽ enarramus. Quanto enim morbus maior, atq; deſperatior, tãto excellentior laus, & gloria accedit medico. Sic Matthæus Chriſti Ieſu bonitatẽ, & pietatem magnopere nobis commendare cupiens, ſuum morbum lethalem natiuis coloribus depinxit, ac ſi patẽter dicat. Publicanus erã, & in ſcelere meo permanſiſſem, niſi gratia Saluatoris me ab ore leonis eriperet. Quibus verbis ſpem nobis affert magnam, ne peccatis omnimodis oppreſsi, deſpon-

Marc. 2. Luc. 5.

Pro. 18.

Eſa. 3.

Simile.

Nota.

desponeamus animum. Etenim Saluator peccatores amat, vocat, & allicit, quàmlibet facinorosos. Tantùm abest, vt nos etiã delictis oppletos horreat. Verè gloriã Deo tribuimus cum tantum peccata nobis ipsis damus. Dicamus ergo charissimi, & toto pectore cum Daniele semper clamemus. Tibi domine iustitia, nobis autem confusio faciei nostræ. Hùc pertinet, quicquid Apostolus in suis epistolis scribit, probans nos omnes in Adam peccasse, & iræ filios nostra pte natura fuisse. En ob gloriam Dei palàm sancti flagitia sua depromunt, Esaiæ dogma sectantes. Narra si quid habes, vt iustificeris. Orthodoxi autem quidam præpostere se habentes, nec clàm sacerdoti patefacere volũt peccata sua, rubore iniquo perfusi. Quid quod Sanctus Augustinus, vt Deo optimo gratias ageret, nobisque humilitatis exemplum impenderet. 15. libros edidit peccata sua affatim narrans, etiam minima. Quippè quæ omnes quotquot voluerint ea legere possunt. O magna & vehementer laudanda humilitas, & à nobis per omnia imitanda. Quandoquidem dum nos ipsos accusamus, mirum in modum Dei nostri munificentiam, & clementiam exaltamus, maioraque charismatum dona tunc promeremur.

Dan. 9.

Esa. 43.

S. Augus.

Dicente

Dicente Iacobo. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ecce vnde hæreticorum incommoda orta sunt, nempè superbia eorum decepit illos, ne suorum peccatorum exomologesim faciant. Christus Iesus lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, illos illuminare dignetur ne pereant.

Iaco. 4.

¶ Obseruatione dignum est, quod euangelista non dixit. Vidit Iesus publicanum, aut peccatorem, sed vidit hominem, naturam quam ille creauit inspexit, etsi delictis varijs fedatam, non autem opera quæ homo illetemere patrauit vidit, alioqui eum puniret, vt ius erat. Orandum ergo nobis est, & omnixè cum propheta precandum. Respice in me & miserere mei, quia vnicus & pauper sum ego. In me respice domine, quem manus tuæ fecerunt, & plasmauerũt. Opus tuum ne despicias obsecro, quod si libenter respexeris misericordia motus gratiam tuã impercies. Veruntamen auerte faciem tuã à peccatis meis quæ profectò magna, atque innumera sunt. Sic dominus respexit Petrum, & respiciendo ad lachrymas, & veram pœnitentiam illum traxit. Sic Paulum minarum spirantem intuitus est dominus, & eius misertus de labirintho peccatorum illius

Nota.

Psal. 85.

Act. 9.

lius magnificè liberauit. Mira res, in thelonio sedebat. O infœlicem hominem qui in peccatis patrandis sedem suam collocauit. Nõne cathedra pestilẽtiæ, quam sumopere
Psal. 1. execratur Dauid hæc est? Sedebat Matthæ in thelonio, in auaritiæ malo exercitatus, perinde atque in tenebris lectulum suũ ponens. Quod maximè deplorat Sanctus vir
Iob. 17. Iob. Imò in magno degens bello magnã pacem appellabat, quod peccatoribus peculia
Sap. 14. re est, Sapiente authore. Qui autem fuerint publicani, disertè indicat diuus Hieronymus in Matthæum. c. 18. Ij planè seculi sectantur lucra, vectigalia per negociationes & fraudes exigunt, pauperes opprimunt, lucris tãtùm per fas & nefas inhiantes. Hos velmaxime populus contẽptui habebat, & tãquã raptores vehementer horrebant. Vtinam hisce publicanis seculum nostrũ non abundaret. Sed quid magister optimus vbi vidit Matthæũ tot flagitijs plenum, multisq; vlceribꝰ sauciatũ dixerit, auscultemus oportet.

Text. *¶ Sequere me inquit, & surgens secutus est eum.*

¶ O magnum, & stupendum Saluatoris verbum, quod tã est efficax, & virtute plenum. Enimuero si in ore sanctorum, sermo Dei viuus

viuus est, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, Paulo teste, quanto magis in lingua Saluatoris internam virtutem habebit? Equidem de Helia legimus, quod ascẽdit sicut ignis, & verba eius sicut facula ardebant. Ille typum habebat Christi, quippè qui, cum esset Deus, & ignis cõsumens pectatorum nostrorum rubiginem, flammãtia verba depromebat, audiẽtium corda quãlibet gelida, & saxea, in sui amoris calorem excitabat, prorsus & incẽdebat. Argumẽto rei huius nobis sit, quod milites volentes eũ tenere, quũ audirẽt mellita eius eloquia, stupore magno tacti, reuersi sunt dicẽtes. Nunquam sic locutus est homo. Mira res, volentes eũ apprehendere, mirabili dulcedine verbi eius ipse eos cõprehendit, & concionatores suos effecit. Vocauit igitur eũ vt sequeretur se, nã quos præsciuit, hos & prædestinauit, quos prędestinauit, hos & vocauit. En effectus prędestinationis est ipsa vocatio, postquàm sequitur iustificatio. O nos beatos fratres, si bonis operibus, vt optimè admonet Petrus, certam faciamus nostrã vocationẽ. Vocati sumus, & iustificati in sacro baptismo, imò ibi Christum induimus, teste Paulo, duplicem prædestinationis effectum iam accepimus, desperationi

Heb. 4.

Ioan. 7.

Rom. 8.

2. Pet. 1.

nemo

nemo det operam, quoniam qui vocauit nos Christus Iesus, & sanctificauit, ille sua gratuita dignatione magnificauit nos in cœlo, vti ipse pollicitus est.

¶ Quis non admiretur? Qui irretitus erat tot laqueis auaritiæ, qui nil excogitabat nisi iniquum quæstum, thelonium subindere liquit, & Saluatorem sequutus est. Sanè in- **Matt. 25.** uenta vna preciosa margarita, vendidit omnia quæ habebat & eam emit. Necnon inuento thesauro abscondito in agro, id est, Deũ omnipotentem sub velamine carnis, gaudens omnia posthabuit emens agrum frugiferum, cum quo simul thesaurum angelorum possidere valeat. Iamque cum Apostolo dicens. Omnia arbitratus sum vt sterco- **Phil. 3.** ra, vt Christum lucrifaciam. Obmutescant iam fidei nostræ ossores, facessant blasphemi Prophirius, & Iulianus apostata, nihil leuitatis fuit in Petro, & Andrea, Ioanne & Iacobo, aut in Matthæo, dum audito Christi verbo extemplò cuncta reliquerunt, vt **S. Hieron.** optimè beatus Hieronymus testatur, sed mirabiliter pater cœlestis eos traxit ad Christũ, ipso acclamãte. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. Et iterum nemo venit ad patrem nisi per me. Quandoquidem magnes virtute innata, trahit ferrũ ita vt

vt videntes hoc stupeant. Quantò magis dominus creaturarum omnium ad se trahere quos volebat poterat? Quid multa? Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occulte, quę etiã in facie Iesu fulgebat, videntes ad se in primò aspectu trahebat: Nonne Moysi facies **Exo. 34.** mirabiliter splendebat, postquàm in monte Sina cum Deo loquutus est? Serui facies sic fulgebat vt populus intendere in eam non valeret, tantùm abest, vt domini vultus obscurus & obnubilatus foret. Vos charissimi Matthæi exemplum sectamini, **Psal. 94.** & hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Statim surgite, & ducem ac principem vestrum sequimini. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens **1. Pet. 2.** exemplum, vt sequamini vestigia eius. Charitatem, patientiam, humilitatem, cæteraſque virtutes imitemur oportet, nam hæc vestigia sunt Saluatoris, cuius vox è cœlo nunc tonat. Exemplum dedi vobis, **Ioan. 13.** vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Surrexit Matthæus ab officio periculoso, surrexit à vita peccatis onusta, surgamus & nos cum eo, & dominum sequemur. Surge qui dormis resurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Equidem **Ephe. 3.** peccator quicunque ille sit, mortuus est,

quia gratia Dei destitutus, quę planè animę vita existit. Rursus vt dormiens insomnis multa videt, sic impius imagines & vmbras rerum intuetur, quibus delusus cuncta præposterè iudicat. Is est velut alter rex Babylo-
Dan. 2. niæ, qui statuam auream vidit, non vigilans sed in stratu suo dormiens. O fœlix qui cū
Psal. 3. Dauide ait, exurrexi & dominus suscepit me. Mirabile dictu, impius homo dormit, & mortuus est. Dormit inquam, quia ad pœnitentiam surgere potest, quamdiu viuit, mortuus tamen est coram Deo, donec resipiscat, & Christum sequatur. Præcedat do-
Gene. 33. minus meus, & sequar ego, aiebat vir Sanctus Iacob. Ecce dominus noster, & frater noster Iesus præcedit, curramus cū eo: quātus honos, quanta merces extat his qui dominum sequuntur mundo relicto. Magna gloria est sequi dominum, inquit Sapiens, ló-
Eccles. 23. gitudo dierum assumetur ab eo. Sic hodie gloriabatur Matthæus cum Ieremia decantans. Non sum turbatus te pastorem sequens, & diem hominis non desideraui, tu
Ierem. 17. scis. Quia omnes qui te derelinquunt cōfundentur. Itaq; sequellam Matthæi, non modo externam intelligamus, sed internā, qua per omnia magistrum optimum imitatus est. Iuxta illud. Qui dicit se in Christo ma-

nere,

nere, debet quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare. 1. Ioan. 1.

¶ Nec silentio præterire oportet, quod Matthæus in termiracula à Christo Iesu facta conuersionem suam enumerat. Enimuero, statim vt de sanitate paralitici historiam scripsit, de vocatione sua fusius loqui cœpit. Ratio quia maximum opus Dei iustificatio impij est. Quod agnoscens regalis Propheta dixit. Miserationes eius super omnia opera eius. Equidem nisi hoc opus præcellentius esset alijs, vates sacerrimus non hanc sententiam protulisset. Huic sententiæ adstipulatur beatus Augusti. in Ioā nem. capi. 14. Explicans illud, Qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet. Et maiora horum faciet. Magis est quod ex impio fiat iustus, quam creare cœlum & terram, inquit. Cœlum & terram transibunt, prædestinatorum salus, & iustificatio permanebit perpetim. Sanctus Thom. prima. 2. q. 113. articul. 9. Sub hæc maius opus hoc esse, quam creationem mundi probat alia ratio. Nam vt Deus optimus mundū crearet nil obsistebat. At ne ipse largiatur suam gratiam impio, reluctatur peccatum, & impietas peccatoris. Vnde liquet maximum opus Dei hoc fore. O mutatio dexteræ excel

Nota. Psalm. S. Augus. in Ioā. c. 14 S. Th. 1. 2 q. 113. ar. 9.

Act.9. si, ex superbo Saulo facere humilem Paulum, & Matthæum lucris inhiantem verbo vno, in diuersum mutari. Imò plura miracula in conuersione Matthæi contigerũt quã

Nota. in sanitate quam Christus contulit paralitico in lecto iacenti. Nõne ex auaro factus est pauper spiritu, postquã sequutus est Saluatorẽ? Profectò ex superbo humilis, & ex crudeli pius gratia dñi aduentãte Matthæus efficitur. Nõne bene meritò hęc omnia miracula appellãtur? Audite quã sit maximũ

Psal.50. miraculũ peccatoris cõuersio, cor mũdum crea in me Deus: & spiritũ rectũ innoua in visceribus meis. Verum nisi Deus optimus cor mundũ creet, & spiritũ suũ sanctũ infundat pectori hominis scelerati, à peccato surgere nequit. Sed iam textum euangelij sequamur, & pietatem Matthæi attentius auscultemus.

Tex. ¶ *Et factum est discumbẽte eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores discũbebant cum Iesu, & discipulis eius.*

¶ Mirabile dictu, non timuit Matthęus, etsi publicanus conuiuium parare domino, qui angelos in cœlo visione suæ gloriæ satiat, & homines, & omnia aperiente eo manum

num suam benedictione sua implet. Vti Psal.144.
Psalmographus testis est. Equidem non temeritatis arguendus est Matthæus parans magnum conuiuium in domo suo Christo Iesu, nam eo inspirante id fecit. Planè quod voce sonora Zacheo publicano dixit Saluator, vade quia hodie in domo tua oportet me manere, hoc proculdubiò internè loquutus est Saluator Matthæo. Volebat dominus indicare quam sit verum quod Ezechiel scripserat. Si impius auerterit se Ezech.18.
ab iniquitate sua, & pœnitentiam egerit, omnium iniquitatum, quas operatus est, non recordabor amplius. O verba aurea aureis & literis scribenda, in cordibusque nostris diu noctuque versanda. Non ita homines fragiles inimicis suis parcere consueuerunt, quoniã infirmi sunt, ideò si infestatoribus parcãt, saltim iniurię memores, nec Dogma.
eos videre volunt. At pater beneficentissimus Christus Iesus, sic radicitus cũcta delicta verè pœnitentis delet, vt nec memor sit iniquitatum pristinarum. Ad hæc confundere voluit dominus in hoc conuiuio publicanorum, petulantiam Pharisæorum & Scribarum, quippè qui à peccatis suis resipiscere nolebãt. Imò sanctimoniæ insigne præ se ferentes, nihil minus quã virtuti, &

sanctitati operam dabant. O clementiam summi numinis, o inauditam munificentiã Saluatoris, non dedignatur peccatorũ mentę adesse, qui sedet super Cherubin. Quin & quotidie ad nos clamat. Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi intrabo ad eum, cœnabo cum illo, & ipse mecũ. Quod nisi fallor, in domo Matthæi impletum legimus. Cæterum, videre est quanta solicitudine, & cura solerti Matthæus lucrari animas Christo molichatur. Non solus in conuiuio fuit, sed multi publicani, & peccatores per ipsum conuersi conuiuio aderant, iuxta illud Dauiticum. Si peperceris mihi, dolebo iniquos vias tuas, id est, misericordiæ tuæ, & clementiæ itinera, & Impij ad te conuertentur. O zelum mirabilem, quo sancti exardescũt, dum animas peccatis oppletas cernunt, Zelus domus tuæ comedit me opprobria exprobrantiũ tibi ceciderũt super me. Heu quã lõge sumus ab hac perfectione, quã nihil dolemus super tot delicta, hæreses, & mala quotidie aspicientes. Equidẽ ratio est, & potissima causa, quia parum numen diuinum, & gloriam eius diligimus. Nonne si fama nostra vel leui iactura fuerit læsa, ingemiscimus, tristamur valde, & lachrymis habenas dantes fusius deflemus?

Apo. 3.

Psal. 50.

Psal. 68.

Nota.

Cur

Cur ita? Planè quia maximè omnium honorem peculiarem amamus. Vocauit Leui alios peccatores, & adduxit eos ad Iesum, eo quod amore Dei accensus, zelo magno zelatus est pro gloria Dei. Agite fratres qui audit, dicat veni. Vnicuique mãdauit Deus de proximo suo. Date omnibus salutaria monita, vt ad Christum Iesum veniant, eumtoto corde diligant, mundo, & carni, necnon diabolo penitus renuncient. Qui non coligit mecum, ait dominus, dispergit. Habet satanas complices qui clament, & dicant. Venite coronemus nos rosis, antequã marcescant. Non sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra. Ius est vt rex noster Christus habeat operarios, qui cum Davide clamitent. Venite & narrabo vobis quanta fecit animæ meæ. Et rursus. Venite exultemus domino iubilemus Deo salutari nostro. Venite adoremus & procidamus ante Deum. Ploremus coram domino qui fecit nos, quia ipse est dñs Deus noster, nos autem populus eius & oues pascuę eius.

Apo. 22.

Luc. 11.

Sap. 2.

Psal. 65.

¶ Præterea, altius expendite mecũ fratres, quomodo gratia Dei mutauit Matthæũ in virum alterum. Qui ante hac aliena rapiebat iam abunde propria largitur, cibum

præbens pauperibus apostolis, qui domi-
num commitabantur . Sanè hæc mutatio
Psal.76. dexterę excelsi fuit. Allusio est adillud Za-
cheæ. Domine ecce dimidiũ bonorũ meo-
Luc.19. rum do pauperibus. Incumbamus obsecro
hisce pietatis operibus,nam qui parce semi
nat parce & metet.Et qui seminat in benedi
ctionibus de benedictionibus & metet. En
qualiter serendũ est,vt in morte frugem co
piosam colligamus.Quid pluribus immo-
Tob.4. ror charissimi? Eleemosyna à morte liberat,
ipsa est quæ delet peccata, & facit inuenire
vitam ęternam.O thesaurum preciosum in
quo tot diuitiæ cõtinentur.A morte perpe
tua sancta eleemosyna eripit,scelera omnia
abluit,& vitã cœlestem præstat. Notãdum
quod tã vocationis huius apostoli quã cõui
uij ꝙ ipse parauit Christo &discipulis olim
figura pręcesit,quãdo Helias vocauit disci
3.Reg.19 pulũ suũ Eliseũ.Hũc arantẽ inuenit in agro
Figura. Helias, & misit palliũ super eũ. Qui statim
relictis bobus cucurrit post Heliam & ait.
Osculor oro patrem meum & matrem meã,
& sic sequar te. Cui propheta . Vade & re-
uertere , quod enim meum erat feci tibi.
Reuersus autem Elisæus tulit par boum,
& mactauit , & in aratro boum coxit
carnes, & dedit populo & comederunt.
Ad

Ad eũdem modum noster Helias Christus,
venit ad Matthæum quem laborantem &
arãtem in thelonio reperijt.Cuius misertus,
pallium gratiæ suæ super eum extendit vo-
cans eum, & tegens cuncta illius facinora.
Nam charitas operit multitudinem pecca-
torum. Et rursus. Beati quorũ remissę sunt Psal.31.
iniquitates & quorum tecta sunt peccata.
Sed obseruandum quod non statim Eliseus
sequutus est magistrum suum Heliam, sed Nota.
prius salutauit parentes suos. At Leui,audi-
to verbo domini illico relinquens omnia
dominum sequebatur. Quoniam ibi homo
tantùm erat qui vocabat, hic autem Deus
& homo loquebatur . Coxit carnes boum
Eliæus & parauit conuiuium , & sic Mat-
thæus fecit magnum conuiuiũ Iesu,cor suũ
& viscera ei offerens, & igne amoris sancti
cibaria decoquens.Quid autem Pharisæi,&
Saluatoris infestatores,de hoc cõuiuio tã ce
lebri senserint, nunc historia euangelij pa-
lam facit.

¶ *Et videntes Pharisæi dicebant discipu* Text.
lis eius. Quare cum publicanis & pecca
toribus manducat magister vester?

¶ Saluatoris emulivt vt erãt procaces,par-

Phariſęorũ liuor.

tim liuore inuidiæ accẽſi, partim ſuapte malitia commoti, Chriſti Ieſu formam, & honorem nedùm videre quibant. Ideò ſeparare volebant diſcipulos ab optimo magiſtro. Quin & Lucas narrat eos verba hæc dixiſſe Saluatori. Itaq; tam Chriſtũ, quã diſcipulos reprehendere nitebãtur, perinde atq; opus

S. Ambro. correctione dignum dñs patraret. Quare magiſter veſter cum publicanis edit? quandoquidem vox ſerpentina hæc eſt. Sic ſerpens verſutus dixit Euæ. Cur præcepit vobis Deus. &c. Vos fratres captiuãtes intellectũ veſtrũ in obſequiũ Chriſti opera ei⁹ ſcrutari cauete. Sciẽtes quoniã qui ſcrutator eſt

Geneſ. 3.

maieſtatis, oprimetur à gloria. Pellãtur eminus quæſtiones, vbi fides ſyncera adeſt. Et

Pſal. 138. cũ propheta ſemper clamemus. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoſcet nimis. Hoc eſt, mirifica tua opera dñe non curioſè ſcrutãda, ſed vehemẽter laudãda ſunt. Eam ob cauſam illa penitiùs cõtemplãs, potentiã, & ſapientiam, nec non bonitatem tuam magnam in eis collaudare haud deſinam. Crudeles & diri Phariſæi pietatem Saluatoris, quam in peccatores exercebat ſuſtinere nõ poterãt, quominus murmura iactarẽt. O inſcrutabilia iudicia Dei, peccatores cũ dño ad menſam ſedẽt, edũt, gaudẽt, & ſaciantur,

Phari

Phariſæi verò opinione ſanctitatis pollẽtes foris ſtãt ieiuni. Extat veriſsima Deiparę virginis ſententia. Eſuriẽtes impleuit bonis, & *Luc. 1.* diuites dimiſsit innanes. Equidẽ dũ Hæbrei foris manẽt murmurãtes, publicani epulantur cum Chriſto, palã agnoſcimus gentium vocationem, & ſynagogę repudiationem. Id quod in filio prodigo & fratre ſuo lucidi⁹ apparet, iuxta doctorũ amplectendã ſententiam. Videmus ſanè hîc adimpletum quod *Luc. 15.* dominus in Eſaia, multis retro diebus dixerat. Ecce ſerui mei comedent, & vos eſuriẽtis. Nos verò iubilemus, & Saluatorem vo- *Eſa. 65.* thiomnibus laudemus cuius clemẽtia tanta eſt, vt cũ peccatorib⁹ edere dignetur. Quod ſanè ſummè nos cõſolatur, & ſpem magnã nobis ingerit. Adeò vt nullus quantũlibet peccatis irretitus deſperet. Cauete ne quis hos hypocritas ſectetur, verſutia diaboli hæc eſt, vt feſtucã in alieno oculo aſpicientes, trabẽ magnã in proprio oculo nõ aſpiciãt. *Lucæ. 6.* Hinc docemur paſtoris, ſeu prædicatoris vitã nequã nihil nobis nocere, modo dogmata quæ docet ſana ſint. Domino præciente. Quæ dicunt vobis facite ſecundùm *Matt. 25.* opera eorũ nolite facere. Nunc quam manſuetè, quamque benignè Saluator noſter infeſtatoribus ſuis reſpõdeat auſcultemus.

¶ At

Text. ¶ *At Iesus audiens ait. Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.*

¶Ecce medici munus se exercere asserit, qui miro medicandi genere vsus est propter iniquitates nostras vulneratus, & eius liuore sanati sumus, Esaia teste. Ijs verbis veros pœnitentes esse indicat, eos qui cum Matthęo ad Iesum venerunt. Quibus beneficus & sapiēs medicus medicamē suæ gratiæ largitus est. Sanos verò eos appellat, qui suam iustitiam volentes statuere, iustitiæ Dei subiecti non erant. Taxat ergo Pharisæos, qui fastu & superbia turgidi, plagisque innumeris saucianti, medicum optimum horrebant. Itaq; non ipsi intrabāt, & alios intrare in regnum cœlorum non sinebant. Nemo succenset medico vbi infirmos inuisit, imò summè laudatur, cur mihi in vicium vertitur, quod in alijs laude dignum est? Gaudere, & lætari eos oportebat, non tristari, quia peccatores ij perierant & inuenti fuerant, mortui erant, & reuixerunt. Deniq́ue dominus prorsus os eorum obturare volens, ad sacram scripturam rimandam eos mittit, & ait.

Esaiæ. 53.

S. Hieron.

Lucę. 11.

Lucæ. 15.

Text. ¶ *Euntes discite: quid est misericordiam volo & non sacrificium.*

¶ Perin

¶ Perinde dicat, si Oseę vaticinium legistis, quare illud non intellexistis? ipse quidem ait. Propter hoc dolaui in prophetis, & occidi eos in verbis oris mei, quia misericordiam volo & non sacrificium. Id est, non in sacrificijs delector, nam victimę sunt salus credentium, & peccatorum vera conuersio. Huc pertinet illud Salomonis. Facere misericordiam magis placet Deo, quam victimę. Et rursus Obedientiam vult Deus non sacrificium. Idq́ue passim in sacra scriptura inuenimus. Hoc est ieiunium quod elegi ait, dominus. Frange esurienti panem tuum, & vagos induc in domum tuam. Non ergo negligenda est charitas sed summoperè amplectēda, cò quod pietas in fratres nostros omnium maximè Deo placet. Deniq́ue per Michæam Deus sic ait. Ostendam tibi homo quid sit bonum, & quid Deus requirat à te. Vtiq́ue facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum te ambulare coràm Deo. Verùm tria hæc non vulgarem præ se ferunt emphasim. Nos verò euangelium finiamus.

Oseæ. 6.

Prou. 21.

1. Reg. 15

Esaiæ. 58.

Michæ. 6.

Text. ¶ *Non veni vocare iustos, sed peccatores.*

¶ Miranda quidem modestia Saluatoris, & pro nostra virili sectanda, nūc iustos vocat, quos

quos paulò antè sanos appellauit, quib⁹ medicus nō sit opus, eò quod nō morbū suum agnoscant. Haud dubiè, superbia, & inuidia, cæterisque vicijs illi laborabant, & nihilominùs, se incolumes fore falso iudicabant. Hoscè nunc iustos dicit, quorum iustitia in externis tantū sita erat, non in fide, quæ per

Gala. 5. dilectionē operari solet. Sic Pharisæus in templo orās, nedū sua ieiunia, & decimas temere iactabat, sed omnibus alijs sanctiorē sese

Lucæ. 18. asserebat. Talis namque semper Pharisaica petulantia fuit, vt de fucata sua iustitia præsumeret. Notandum quod Lucas exploratiùs, & lucidiùs hoc scripsit. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiā. Hæc sanè procaces Pharisæi spernebāt, quoniam ea se egere nō putabāt. Nō ergo vt pulchrè

S. Augus. testatur Augustinus, Deus peccatores diligit, quia peccatores sunt, sed quoniam vitæ prioris eos pœnitet, & nouā vitā inchoare

S. Chryso. vehemēter appetūt. Chrysostomus autē, locū hūc explicās ad irōniā reffert Christi Iesu locutionē, quo tropo sacra scriptura vti solet. Quale est illud. Dormite iā & requiescite, ecce appropinquat, qui me tradet. Et

Genes. 3. iterū. Ecce Adā quasi vnus ex nobis similis factus est, sciēs bonū & malū. Vel si malum⁹. Iesus nō venit vocare ad pœnitentiam Ioannem

nem baptistam, Natanaelē, & alios iustos, sed eos qui perperā viuentes summi numinis mandata conculcabāt. Sed prior sensus germanior literæ apparet. Sunt planè peccatores separati à deo, iuxta illud lōgè à pec- Psal. 18.
catoribus salus, ideò voce grandi vocandi sunt. Iusti verò, qui verè iustitiæ incumbūt, ita propè Deum ambulant, vt vnus spiritus sint cum Deo, Apostolo teste. Summa, superest fratres, vt beati Matthæi exēplo, dominō vocante, quā primùm surgamus, peccata pristina sponte relinquentes, necnon & peccatorum occasiones fugiētes, ne rursus labamur. Sequamur & regem nostrū Christum per omnia, vestigia eius sectantes, quo mercedem commeritam, è manu eius accipiamus, quippè qui, dat affluenter & non improperat. Cui sit imperium & gloria cū patre & Spiritu Sancto per æterna secula. Amen. Nota.

¶ ANNOTATIONES *appendices.*

Mirabilis valdè est Saluatoris humilitas, & clemētia, qua tact⁹ nō per angelū aut prophetā, sed ipse dignat⁹ est p se ipsum vocare apostolos suos. Nō vos me elegistis, ait dns, sed ego elegi vos Annot. 1. Ioan. 15.

Perin-

Perinde dicat. Ego ipse prius dilexi vos, & symbola amoris præcipui vobis ostẽdi. Parcrit vt vicissim vos toto pectore diligatis eũ qui tantopere dilexit vos. Et hæc non vulgaris dignitas apostolis fuit, quod rex regũ Christus eos elegerit de mundo vocaueritque ore suo sacro. Sciebat profectò quantę efficatiæ verbum ex ore suo benedicto profectum foret. Quas ob res cũ Hieremia orare nos oportet. Conuerte nos domine ad te & conuertemur. Vbi aduertendum quod triplex est conuersio. Vna quidem per dilectionem perfectam, quæ est creaturæ iam Deo fruentis. Et ad hanc requiritur gratia consummata. Alia cõuersio est, quæ est meritum beatitudinis, ad quam requiritur habitualis gratia. Tertia verò est, per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio ad se animam cõuertentis. Et talis fuit conuersio sancti Matthęi in thelonio sedentis. S. Thom. p. 1. q. 61. artic. 2. ad tertium.

Triplex cõuersio.

Secundo. ¶ Maximè munificẽtia Christi resplendet in hac vocatione Matthæi, quippè qui in thelonio sedebat, quæstui iniquo dans operã, & suæ salutis oblitus. Veruntamen tam est efficax verbum Dei, vt Saluatore vocante extemplò cuncta reliquerit, & dominum sequutus est. Vnde impletum illud videm⁹. Vox domini in virtute, vox domini in magnificentia, vox domini confringentis cedros. Verùm cedrus alta petens & superbia inflatus Matthæus erat, pauperes diuexans & expoliãs. At vox Christi sua mirabili virtute cor eius emolliuit, adeò vt stercora diuitias existimaret, & pauperum parentem, & inopię amatorem Iesum sequeretur. O mutationem non nisi à potenti dextera summi numinis factam. Nos charissimi magni existimemus concionatoris verbum, quo nos Christus quotidiè vocat, ipso dicente. Qui vos audit me audit. Et qui vos spernit me spernit. Et rursus. Nõ estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Audiamus inquã prædicatorem, qui tuba Dei est, per quã dominus excitare nos vult, & à peccatis surgere. Clama ne cesses, sicut tuba, exalta vocem tuã, ait dominus ad Esaiam. Imò concionator euangelicus, os Dei optimi est, iuxta illud. Si separaueris mundum à vili, quasi os meum eris. Quantę virtutis fuerit vox hæc, totiùs mundi conuersio indicat.

Psal. 28. *Matt. 10.* *Lucæ. 10.* *Esaiæ. 58.* *Hier. 15.*

¶ Obseruatione dignũ est, quã sit ingẽs summi Dei erga peccatores charitas, qua vrgen

Tertiò.

te, non modo vocat nos per prædicatores, sed per creaturas omnes. Huc pertinet illud Salomonis. Sapientia foris clamitat, in plateis dat vocem suam, videlicèt creaturarũ.

Pro. 1. Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti quæ sunt sibi noxia cupiunt. Quærũt enim sibi præcipitia in quibus pereant. Enimuerò cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Hanc vocem creaturarum philosophi solo naturali lumine illustrati audierunt,

Rom. 1. ita vt cognouerint Deum, non autem vt ius erat eum glorificauerunt, aut gratias egerunt, Paulo teste. Heu fratres, Ethnici excusare se non poterunt, quia hanc vo-

Nota. cem creaturarum audierunt, nos qui præcellenti lumine fidei illuminati sumus, qua excusationem prætexere poterimus? Plan

Psal. 99. nè creaturæ omnes nos ad Deum mittunt dicentes. Ipse fecit nos non ipsi nos. Ite ad creatorem, in quo solo tranquillitas, pax & satietas vestra sita est, nos verò vt gutullæ illius maris sumus. Eam obrem

Quartò. sitim vestram sedare haud valemus.

¶ Quid plura charissimi? tam est nostræ salutis amator Christus, vt tertiam vocem addat internè quouis momento inspirando vt eum sequamur. Equidem vox hæc po-

potentissima est de qua in psalmo. Audiam Psalm. 84.
quid loquatur in me Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. In me, ait loquetur, cordi meo inspirando bona quæ mihi vtilia sunt, & valde frugifera. Vox est non tonans sed penetrans, non auribus obstrepens, sed affectibus blandiens. Hùc attinet illud Pauli. Viuus est sermo Dei, & penetrabilior omni gladio anciPsal. 76.
piti. Nonnè vox tonitrui tui domine in rota? hoc est in peccatore, quique vt rota voluitur, de peccato in peccatum gradiens. Sic Dauid cecidit ex adulterio in homicidium. Nè ergo ampliùs rotari velit in peccatis tonitruum intùs insonat, & vox tonat. Nisi pœnitentiam egeritis omnes Matt. 3.
simul perhibitis. Et iterum. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Hæc vox potissimè conuertit Paulum, Magdalenam, & Matthæum, nam externa vox parui reffert, nisi interna insonuerit. Quid quod flagella cũcta, & beneficia nobis exhibita voces sunt, quibus Christus nos ad se trahere conatur. Vèh nobis si aure surda pertranseamus, pœnitentiam non amplexantes.

¶ Quintò deniq; obseruãdũ sũmoperè est, Quintò.

quod ob id cum peccatoribus Saluator cõsortium habebat,& cõuiuijs eorum interesse volebat,vt spiritales cibos, dogmataque sancta eis impenderet, vt perbellè sanctus Hieronymus conteſtatur. Atqui, nos tanquàm fragiles,&ad malum propensi,impiorum fugiamus commercia. Vnde meritò sa-

Eccle. 13. piens admonet. Qui tangit picem,inquinabitur ab ea. Nihil enim deteriùs prauo consortio, quam ob rẽ Loth vir iustus,eò quod cum malis cohabitabat, per angelum edu-

Genes. 19. ctus est. Mira res Saul inter prophetas prophetabat, & cum Phitonissa ariolus factus est. Profectò cum improbis conuersari perfectorum virorum est,non infirmorum. Pręclarum vtique dogma illud est, & literis

Eccle. 37. aureis conscribendum. Cum viro iusto assiduus esto. Cæterum quod Pharisæi aduersus Christum murmurabant, ex liuore inuidiæ & superbia scaturiebat. Erat quippè dominus fons totius sanctitatis,cui nil mali accidere potetat. Quin vt peritissimus, & sapientissimus medicus, solo verbo omneis morbos tùm animæ, tùm corporis mirabiliter depellebat. Hunc & nos fratres sequamur,hunc totis medulis cordis nostri diligamus,atque indefessè laudemus.

¶ In

IN FESTO SANCTI MIchaelis Archangeli, declamatio decima quarta.

VS erit fratres,& satis rationi cõsentaneum vt nos homines terreni,& vermiculi humi reptãtes angelorum festa cum iubilo celebremus,angelis ipsis gaudẽtibus in cœlo de hominũ conuersione. Quòd planè dñs palã fecit vbi ait. Amen dico vobis gaudiũ est angelis super Lucæ. 18. vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis,qui non indigent pœnitentia. Ecce quam nos diligãt angeli& salutẽ nostrã cõcupiscãt. Quid multa? Fratres mei,nedũ de nostra conuersione vehemẽter exultãt in cœlo, sed quod plus admirationis habet,ipsi pro sua virili contendunt è cœlo descendentes,vt à peccatis nostris resipiscentes, pœnitentiam amplexemur. Argumẽto nobis est sermo ille breuis, quẽ protulit angelus domini corã populo domini in Galgalis. In libro Iudicũ sic me- Iudicum. 2
moriæ proditũ est. Ascendit angelus domini de Galgalis ad locum flentiũ,& ait. Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terrã pro qua iuraui patribꝰ vestris,& pollicitus sum,

vt non facerem irritū pactum meum vobiſcū in ſempiternū. Ita dūtaxat, vt non ferire tis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorū ſubuerteretis. Et noluiſtis audire vocē meā. Cur hoc feciſtis? quā ob rē nolui delere eos à facie veſtra, vt habeatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinā. Mirabile dictu, hoc loquente angelo, omnes filij Iſrael conuerſi ſunt ad dominum, & leuantes vocem ſuam fleuerunt, immolauerunq; ibi hoſtias domino. Multa ſunt in hoc ſermone angeli adnotatione digna, ſat ſit verba eius narraſſe. Nunc ad expoſitionē euangelij Chriſto Ieſu ſuffragāte veniamus, quo in ſecūda parte declamationis, nōnulla de beato Michaele, deq; angelis eius diſeramus. Euangelij lectio ſic habet.

Nota.

Euangeliū Matt. 18. Luc. 9. Mar. 9.

¶ Acceſſerunt ad Ieſum diſcipuli eius dicentes. Quis putas maior eſt in regno cœlorum.

Matt. 17.

¶ Ratio huiꝰ quęſtionis beato Hieronymo autore ea fuit, quod dñs præcepit Petro cēſum perſoluere dicēs. Staterē in ore piſcis inuenies, ſolue pro me & pro te. Quiquidē cēſus à patreſamilias tātū ſoluebatur. Ad hæc iuxta Cęſareā dñm pollicentē Petro audierant.

rant. Tibi dabo claues regni cœlorū. Et quia ſępiuſcule de primatu cōtēdebāt, nūc occaſione oblata certior es fieri volūt, de re hac ambigua. Quas ob res magiſtrū optimū interrogāt. Sed hic velim chariſſimi Paulo alti⁹ mecū expēdatis, q̄ fuerit natura humana fœdata ac deprauata poſt primi parētis peculū, ita vt ſemper in deteriorē partē ſit, pcliuior, ſic ſcriptū eſt. Sēſus & cogitatio humani cordis prona ſunt ad malū, ab adoleſcētia ſua. Nō quod Deus optimus talē creauerit naturā, ſed fecit hominē rectū. Ipſe verò ſciētiā Dei perperā affectās miſere cecidit, ita vt iā, heu, cōparatus ſit iumētis inſipiētibus & ſimilis factus ſit illis. Quod vltimis ſuſpirijs deplorat regalis propheta. Itaq; homo quū puluis & cinis ſit humilia nihilominùs fugit, alta frequēter appetit, cūctis præeſſe conatur auidus gloriæ, quāuis ſe ipſum gubernare nō valeat, ſibiq̄ prœeſſe nequeat, ſuis & prauis affectibus haud dominetur. Hinc filij Zebedæi ſedere ad dexterā & ſiniſtram Chriſti expetunt. Hinc contētio excitatur inter eos, quis illorū videretur eſſe maior, iā iam Saluatoris morte imminente. O nos infœlices, de nobis quid erit, quādo diſcipuli domini, organa Spiritus ſancti, totius orbis lumina, humanæ ambitionis titillantur?

Matt. 16.

Geneſ. 8.

Eccle. 7.

Pſal. 48.

Luc. 22.

sed profectò Spiritu Sãcto repleti nõ erant, sed vti infirmi dignitatẽ hãc appetebãt. Notãdũ, quod regnũ cœlorũ hìc nõ pro diuina gratia accipitur, de quo regno dñs ait regnũ Dei intra vos est. Nec pro beatitudine cœlesti, quippè quæ pauperib⁹ spiritu promissa est. Dicẽte dño. Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorũ est regnũ cœlorũ. Sed pro sancta Romana ecclesia summitur iuxtã illud. Exibũt angeli & colligẽt de regno ei⁹ omnia scãdala. Nõ ergo cura erat tũc discipulis nisi de primatu terreno. Qui cũ maximè Petro inuiderẽt, adeũt Iesum ac rogãt, quis esset futurus primus in ecclesia post eius necẽ. Adhuc quidẽ somniabãt tales quasdam dignitates, quales videmus in regũ aulis. Huc pertinet illud. Nos autũ sperabamus quod esset redẽpturus Israel. Et iterũ ipso in cœlum ascendente, quidã interrogabant. Dñe si in tẽpore hoc restitues regnum Israel. Nos igitur fratres feram hanc, & lethalem pestẽ timeam⁹, ambitionẽ dico, quæ etiã viros strenuos inuadere conatur, timeamus in quã toto pectore, cũ Dauide precãtes. Nõ veniat mihi pes superbię, quæ labefactare solet sanctos homines. Et iterũ illud sapiẽtis sępè sæpi⁹ repetam⁹. Deus & pater vitæ meæ, extollẽtiã oculorũ ne dederis mihi. Equidem viciũ hoc vel

Lucæ. 17.

Matth. 5.

Lucæ. 22.

Acto. 1.

Psal. 35.

Eccle. 23.

vel maximè pręclaros viros vexat, & in militia hui⁹ vitę nouissimũ est. Vnde iure, superbia vitę vltimũ locũ sortitur inter vitia hui⁹ mũdi. Omne quod est in mũdo, ait Ioãnes, aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut est superbia vitæ. Obseruanda est series verborum. Quomodo ambitio importat inordinatum honoris appetitum, & ideò semper est peccatum. S. Thom. 2.2.q. 131. art. 1. Hinc Paulus clamat. Charitas non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. Qui ergo supra id quod est cupit honorari, vel honorem non refert in Deum, vel in aliorum vtilitatem, is ambitiosus est. Tantùm abest, vt primatu sit dignus. Quid autem magister optimus discipulis responderit sumopere notandum est.

1. Ioan. 2.

S. Th. 2.2 q. 131. 1. Cor. 13.

¶ *Et aduocans Iesus paruulum statuit in medio eorum & dixit. Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum.* Text.

¶ Terrifica quidem verba hæc sunt, necnõ & valde tremenda, in quibus non ecclesia, sed

sed cœlestis gloria significatur, in quam nemo intrare potest, nisi humilitate fultus, atque candore innocentiæ decoratus. Vocauit paruulum quendã, & in medio eorũ eũ statuit. Quò rudes discipulos, tum verbis, tũ exemplo visibili erudiret, cupiens tantũ malum radicitus è pectoribus eorũ euellere. Nec prætereundũ duxi quod Marcus indicat. Saluator hęc dicẽs sedit. Tanquã de re seria & vehemẽter proficua locuturus. Tametsi Apostoli affectu humano turbati, rẽ leuẽ ambitionem suã putabãt. Mitto lubẽs hic tractare an paruulus ille Sanctus Marcialis fuerit, an alius puerulus, hoc parui refert. Diuus Hieronymus vero ait, quod in hoc paruulo dominus seipsum ostẽdit, quia non venit ministrari, sed ministrare. Iureiurando contestatur dominus, neminem ad ethera regna cõuolare nisi fuerit paruulo similis. Quandoquidem paruulus suapte natura innocentiæ candorem habet, non extollitur in vestimentis, aut in thesaurorum copia effertur, non loci habet delectum, nõ irritatur, imò si quando ira motus fuerit, statim iniuriæ oblitus lætatur. Ecce qualem vult Christus euangelicum hominem, humilem, abiectum, Deum quærentem, & à quauis immunditia expertem. Non ergo ætate

Nota.

Magis histori.

S. Hieron.

ętate paruuli simus, sed malitia. Sicut Apostolus admonet. Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti. Cui sententiæ adstipulatur Petrus. Quasi modo geniti infanteslac concupiscite, vt in eo crescatis. Talis erat qui dixit. Custodiens paruulos dominus, & liberauit me, & iterum. Ludã & vilior fiam ante eum qui elegit me, & ero humilis in oculis meis. Talis deniq́ue erat rex Saul cui Samuel dixit. Nonne cum esses paruulus in oculis tuis, caput in Israel factus es? Enimuero vt humilitas virtutum est radix, dicente Deipara Maria. Quia respexit humilitatem ancillæ suę. &c. Sic superbia omnium vitiorum fons est. Alioqui Sapiens non diceret. Initiũ omnis peccati superbia. Etenim auersio à Deo quæ formaliter cõplet rationẽ peccati, ad superbiã attinet. Itaq́; superbia habet rationem primi. S. Tho. 2. 2. q. 162. ar. 7. Summa. Deus optimus superbis resistit, humilibus autem dat gratiã. Iaco. 4. Væ quidẽ paruulis, contra quos clamat dominus. Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti quæ sunt sibi noxia cupiunt. Et imprudentes odibunt scientiam. En peccatores paruuli sunt, stulti, & imprudentes, quæ sunt sibi lethalia amãtes, parua & tẽporaria plus ęquo amãt, & eam ob causam amittũt quæ

1. Cor. 14

1. Pet. 2.

2. Reg. 6.

1. Reg. 15

Eccles. 10.

S. Th. 2. q. 162. ar. 7.

Pro. 1.

quæ bona sunt æterna. Nos ergo fratres nō
1. Pet. 5. ita, sed humiliemur sub potenti manu do-
mini, vt nos exaltet in die visitationis. Mira
Marc. 9. res fratres, teste Marco, Iesus paruulum il-
lum complexus est, vt palàm faciat quam
auersetur superbos, quamque humiles ac
modestos diligat. Huc etiam expectat
illud. Sinite paruulos ad me venire, ta-
lium est regnum cœlorum. Notandum rur-
sus, quod Apostoli post rerum omniū abdi
cationem conuersione opus habebant. Nā
ait, nisi conuersi fueritis. Quid de nobis di-
cendum? Et quis nostrum gloriabitur se per
Luc. 13. fectum esse? Sanè nisi pœnitentiam egeri-
mus omnes simul peribimus, & in Psalmo.
Psal. 7. Nisi conuersi fueritis gladium suum vibra-
uit, arcum suum tetendit, & parauit illum.
Qui ergo vult ascendere, descendat, qui præ
esse ministret, qui in Christo vult adolesce-
re puer fiat. Et sequitur.

Tex. ¶ *Quicunq; humiliauerit se sicut paruu*
lus iste, hic maior erit in regno cœlorum.

¶ Quæstioni discipulorum iam facere satis
incipit, perinde dicat. Illud habetote certū
quod nisi quis totus immutatus fuerit, ac
prorsus abiecerit affectus huiusmodi, & trās
formatus in simplicitatem huius pueri, non
recipie-

recipietur in regnum cœlorum. Tantum
abest, vt ambienda sit eminentia. Itaque si-
quis se deiecerit, & efficitur huic paruulo si-
milis, hoc ipso maximus erit. Extat immu-
tabilis illa sententia. Omnis qui se humiliat, Luc. 14.
exaltabitur. Miror Romanorum pruden-
tiam fratres, sic templum honoris construe
runt, vt ad illud nemo intraret, nisi per tem
plum virtutis transiret. S. Augustinus li. 5. S. Augus.
de ciuitate Dei. Quid hoc est, nisi vt suasum li. 5. de ciu.
nobis habeamus, quod aditus non est ad ho
norem cœlestis gloriæ, nisi per humilitatē,
& innocentiam prius gradiamur paruulis
similes facti. Prôhdolor, quam pauci ita se se
demittunt, honores volaticos solerti cura
quærunt homines gloriam veram, & cœle-
stem spernunt, vmbras dumtaxat ample-
ctentes seipsos decipiunt, quorum vox ea
est. Quid profuit nobis superbia, & diuitia- Sap. 5.
rum iactantia quid contulit nobis. Transie-
runt omnia illa sicut vmbra. En seipsos ar-
guunt, profitentes se delusos fuisse, quamuis
sera, & infrugifera sit cōfessio illorum. Vti-
nam nos christicolæ, paruuli in morem omni
solicitudine abdicata in patrem nostrum
Christum, cum Dauide diceremus. Domi- Psal. 39.
nus solicitus est mei. Et iterum iacta cogita
tum tuū in domino, & ipse te enutriet. Sim-

plicitate

plicitate ergo, & humilitate vel maximè opus habemus, vt magni simus in regno cœ-
Matth. 11 lorũ. Hinc humilitatis magister clamat. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Verum qui mitis est facile ignoscit, quãuis læsus, iuxta illud. Sol non occidat super ira-
Ephe. 4. cundiam vestram, & iterum. Donantes vobis metipsis, sicut Christus donauit vobis. Ecce præfixa nobis est meta in paruulo, quã quis gloriabitur se attigisse? Sanè gratia diuina ad hoc omnes indigemus, hanc vltro præstabit dñs, modo procliui genu, & precatione humili eã petamus. Petite, inquit, & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Cæterum quãti vero Saluator suos electos faciat sequẽtia nunc ostendũt.

Text. ¶ *Et qui susceperit vnum paruulum talẽ in nomine meo me suscipit. Et qui scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris.*

¶ Quamuis de ętate paruulo hoc posit intelligi, nã qui amore Christi pueros educat, corripit, & virtutis viam demõstrat Christo famulatũ gratũ præbet, necnõ ingentis misericordiæ opus exercet, nihilominus de paruulo humili maximè verba Christi intelligamus oportet. Hunc planè quisquis fouet, tutatur, ac hospitio suscipit, ipsum regẽ gloriæ suscipit, & ab eo cõmeritam mercedem accipiet. Allusio est ad illud. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Planè ipse est caput nostrum nosque membra eius, Apostolo teste, eam ob causam, quicquid impendimus membris eius, ei præbemus, ipso contestante. Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Hinc Paulo ecclesiam persequenti, ipse dixit. Saule, Saule, quid me persequeris? Perinde atque suorũ fidelium iacturã propriã reputans. Quid plura? Samueli dictũ est. Nõ te spreuerunt sed me. Obseruãdũ, quod Saluator se suscipiendum dixit in paruulo, hoc est, in humili, & innocẽte vestigia magistri per omnia sectãte, ne Apostoli efferãtur, vbi se honoratos viderint. Eò q nõ suo merito, sed magistri honore erant suscipiẽdi. Quod vero pœnam magnam cõminatur ei qui scandalo fuerit fratri suo, contra Apostolos est, qui de primatu cõtendebãt. Equidẽ pessima ambitio nõ vulgare scãdalũ parit potissime pusillis. Nam perfecti non scanda-

Matt. 10.

Matt. 25.

Acto. 9.

1. Reg.

S. Hierony.

Psal. 118. scandalum patiuntur. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Planè scādalum Græcum nomen est, quod nos offensionem vel ruinam, iuxta diuum Hieronymum dicere possumus. Est igitur scandalum quando dicto, vel facto quis occasionem ruinæ præbet alteri. S. Thom. 2. S. Th. 2. 2. q. 43. ar. 1 2. q. 43. arti. 1. Est enim scandalum peccatū mortale quando quis alterum inducit ad mortale piaculum patrandum. Erit veniale vbi suaserit venialiter delinquere. S. Thom. vbi supra. ar. 4. Quod vero Pharisæi scandalizati fuerint in verbis, & miraculis Christi ad illorum peruicatiā referendum est, erant Collatio. araneæ vel viperę similes, & floribus odoriferis venenum colligentes, ex quibus apis argumentosa fauos mellis componere solet. Vnde iure optimo Saluator discipulis Matt. 15. respondit. Sinite eos, cęci sunt, & duces excorum. Summa, pro virili nostra caueamus pusillos scandalizare, vbi tam atrocem pœnam dominus comminatur, eis qui scandalum excitant fratribus suis. Longè leuius esset quàmlibet temporalem pœnam subire, quam flammis æternis perpetuo cruciari. Et enim per Zachariam dominus ait. Qui Zach. 2. tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Mira bile dictu, omnis Ægyptus punitur propter Gene. 12. Saram

Saram vxorem Abrahæ, sic cruciatur Abimelech ob eandem causam, necnon propter Dinam violatam omnes Sichimitæ perierunt. Quæ omnia eo tendunt, ne scandalo simus fratribus nostris. O quantū viri sancti hoc modis omnibus cauebāt, si scandalizauero fratres meos, carnes nō manducabo in æternum. Ecce Apostolus vehementer trepidat, ne fratres scandalum patiantur. Et quoniam mundus nequam scandalis scatet dominus contra eum exclamare incipit. Gene. 34. 1. Cor. 8.

¶ Veh mundo à scandalis. Necesse est, vt veniant scandala. Veruntamen, væ homini illi per quem scandalum venit. Text.

¶ Vltimis deplorat suspirijs beneficus ac pius rex impiorum mala opera. Nōvtiq; de mundo elementari est sermo, nā vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erāt valde bona. Sed mundū appellat dominus iniquorum cateruā, cuius princeps diabolus est. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Væ mundo à scandalis, id est, propter scandala tua. Dolet Saluator videns tot mala in mundo exuberare, & comminando ingemiscit tanquā pater. Heu, ego cōsolabor super hostibus meis. Eodem pertinet illud. Heu, omnes abomi- Gene. 1. Esa. 1. Ezhe. 68.

abominationes domus Israel, quia gladio, famæ, & peste morituri sunt. Necesse est vt veniant scandala. Non necessitate coactiua, sed necessitate moralis cursus. Sunt planè sensus & cogitatio humani cordis prona ad malum, ab adolescentia sua. Has ob res scandala plurima quotidie oriuntur. Vel necesse est vt scandala veniant, id est, satis vtile id erit. Oportet hæreses esse, ait Apostolus, vt qui probati sunt inter vos manifesti fiant. Necesse fuit vt Saluator pateretur, alioquin mundus periret, verumtamen, væ Iudæ traditori, qui nostrum bonum suum fecit malum. Tentat vos dominus, vt palàm fiat, an diligatis eum toto corde necne. Ecce causa ob quam tot hæreses, & mala eueniunt, nempè vt solicitiores facti magis per fidem, & amorem Christo agglutinemur. Vasa figuli probat fornax, homines iustos tẽcatio tribulationis. Equidem dum pœnam comminatur Christus ei qui scandalum præbet, liberi arbitrij insigne subindicat. Nã peccatũ ideò peccatũ quia volũtarium. Profectò nõ vti bruta agũtur, ita homines, sed ipsi agũt, quod Philosophi fidei sacræ expertes, variis ratiõnibus suadent. Enimuero vbicũq; est intellectus, inibi voluntas sit oportet. Et quia dumtaxat in angelis & hominibus est intellectus, in eis tantũ est liberũ arbitrium. S. Th. p. 1. q. 59. ar. 3. Alioqui frustrà essent mãdata Dei, pollicitationes, & cõminationes. Potuit trãsgredi & nõ est trãsgressus, facere mala & nõ fecit. Videte elogia iustorũ, quippè qui summi numinis gratia coadiuuante, libero arbitrio bene vsi sunt. At contra, impij perperã agẽtes, arbitrium suũ peccato dederunt. Sequitur in euangelio.

Gene. 8.

1. Cor. 11

Deut. 13.

Eccles. 27.

S. Augus.

S. Th. p. 1. q. 59. ar. 3

¶ *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proijce abs te. Bonũ tibi est ad vitam ingredi debilẽ vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.* Tex.

¶ Vbi Sanctus Chrysostomus, vt autem discas scandala nõ absolutę necessitatis fore, audi quid dñs addat. Si autẽ manus tua vel pes tuus. &c. Quod nõ de corporalibus mẽbris, sed de amicis quos in ordine necessario rũ membrorũ habemus, dictũ est. Nihil sanè tã nociuũ, quã praua conuersatio. Idq; beatus Hieronymus confirmat dicẽs. Omnis trũcatur affectus, & vniuersa propinquitas amputatur, ne per occasionẽ pietatis vnusquisque credentium scandala patiatur:

S. Chryso.

S. Hieronym.

Nō deniq́ corporis membra, sed affectus prauos amputandi sunt. Adeò vt nil nobis tam vtile tamq́ charum, quod non abijciamus, si scandalo nobis sit. Sanè quod facimus in periculo corporis, cur in periculo animæ non faciamus? Nobilior & excellentior corpore anima est. Origenes rudi intellectu hanc sententiam capiens, errauit. Marcus vero amputans sibi pollicem, quo sacerdotio reprobus haberetur, laudatur à doctoribus, & miraculosè ei restitutus est digitus. Optabilius esset cum parentibus, & amicis seruari, verum si id non licèt, præstat desertis omnibus Christo adhærere, eiq́ue inseruire.

Origenes.

Text. ¶ *Si oculus tuus scãdalizat te, erue eũ & proijce abs te. Bonũ est tibi vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennã ignis.*

¶ Quemadmodum de manu & pede expositum est, sic de oculo proculdubiò est dicendum. Vtrumq́ue moraliter vult intelligi, alioqui in errorem quis dilapsus periret, vti iam meminimus. Quę ego vobis loquor spiritus & vita sunt, ait Salvator. Origenes, hæc omnia ad opera animæ transfert. Anima

Vide S. Ber. ser. 2. huius festi.

Ioan. 6.

ma peccans operando manus est, incessus animæ delinquentis pes iure dicitur. Visus animæ Deum offendentis, appellatur oculus, hæc omnia oportet præcidere, si scandalũ præbẽt. Frequẽter ipsa opera mẽbrorum pro mẽbris in sacra scriptura ponũtur. Summa, quicquid nobis causam ruinæ præstat, lõgè à nobis proijciamus, quãuis parentes, amici, serui vtiles sint, quippè quos tenerè amamus. Rursus paruulos suos Saluator maximè commendat & ait.

Dogma.

Text. ¶ *Videte ne contemnatis vnum ex ijs pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum semper vidẽt faciem patris mei qui in cœlis est.*

¶ Qui antehac præceperat manum pedem & oculum, omnesq́ue propinquitates & necessitudines amputandas, quæ scandalum poterant facere, is tanquam austeritatem sententiæ temperans, nunc docet sanctis exhibere honorem. Pusilli enim sunt qui nuper in Christo nati adhuc lacte egent. De quibus Apostolus ait. Tanquam paruulis in Christo, lac dedi vobis, non escam, vel perfecti viri ij sunt, qui sese vehementer abijciunt dicentes. Vermis sum ego &

S. Hieron.

1. Cor. 3.

Psal. 22.

non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Et rursus cum Abraham clamitarenō cessant. Loquar ad dominum meū, cūsim puluis, & cinis. Cæterum rationē dominus adducit, ob quā magni existimandi sunt paruuli, qui in eum credunt. Equidem vnusquisque angelum cœlestem habet custodem, qui indefinēter pulchritudine summi Dei fruitur. Ecce fidelium grandis dignitas, nempè qui sunt angeli Dei, sunt & angeli eorum, id est, nuntij illorum, & ij non habent opus iræ, & venire eo quod vbicunq; sint mira potiuntur beatitudine, videntes faciem patris, qui cœlum & terram implet. Et de euangelio satis. Nunc partem secundam declamationis aggrediamur.

Genes. 18.

Item. 23.

¶ SECVNDA PARS DEclamationis. *Angeli eorum semper vidēt faciem patris mei, qui in cœlis est.*

DE angelorum natura locuturi fratres merito stupet intellectus, eò quòd captum nostrum exuperet. Equidem facilius de optimo Deo loqui valemus quā de angelo. Nonne cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum? Sanè ex operibus Dei surgimus in cognitionem eius. Adeò vt inexcusabiles Philosophos omnes fore Apostolus asserat. Adhæc multa scimus de Deo per inspirationē, nā ipse illabitur menti nostrę, & plurima arcana reuelat. Vnde in Psalmo legimus. Audiam quid loquatur in me dominus Deus. Atqui angelorum opera in hac mūdi machina nulla inspicimus, nā creator omnium Deus noster est. Adhæc, per inspirationē illorū haud nobis innotescere angeli possunt, quia extra animam loquuntur. Quid quod in sacra pagina de ipsorū creatione nil habemus? Nec propter hoc silea-mus omnino oportet in hac prēclara festiuitate, quā sancta ecclesia annuatim celebrat in gloriam Christi Iesu, & laudem cœlestiū spirituum cœlestium.

Psal. 18.

Psal. 84.

¶ Enimuero angelus creatura spiritalis est, suapte natura homine nobilior. Nam de homine dictum est. Minuisti eū paulominùs ab angelis. Anima nostra ad imaginem Dei creata spiritualis est, nihilominùs apta nata informare corpus, quod angelus minimè potest. Rursus, angelus per se persona est, anima verò non ita. Ideò minutus ab angelis homo dicitur. Quid quod angelus ordine quodam absque discursu intelli-

Psal. 8.

Nota.

intelligit, anima autem, quia nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, sine discursu, quamdiu corpus viuificat, intelligere nequit. Mira res fratres, quanquam hæc omnia ita se habeant, & angelus longè nobilior sit homine, nihil prohibet hominem per gratiam & gloriam, multis angelis excellentiorem fore. Verum Ioannes Baptista & Apostoli in cœlo maiori gloria fruuntur quam multi angeli. Imò sacerrima virgo exaltata est super omnes choros angelorum. Quod planè magnum solatium nobis affert. Satagite ergo charissimi sanctis desiderijs, & operibus angelos vincere in gloria cœlesti, à quibus per naturam vos victi estis. Quam ob rem angelus tanquam nobilior creatura, non vti homo in terra, sed in cœlo empireo creatus est. Conueniens vtique fuit quod angeli in supremo cœlo crearentur, tanquàm toti creaturæ corporeæ præsidentes Sanctus Thom. part. 1. quæst. 61. art. 4. Idque Sanctus Isidorus contestatur explicans illud Deutero. 8. Domini Dei tui cœlũ, & cœlum cœli. Quod enim Lucifer dixit, ascēdā in cœlũ, de cœlo Trinitatis intelligendũ est, nõ de aliquo cœlo corporeo. Si vere quis quęrat quādo Deus optimꝰ angelũ creauit Sapiēs respōdebit. Prior omnium creata est sapientia, id est, angelus qui sapiē tia mirum in modùm decoratus est. Sāctus Augustinus angelos creatos fatetur, vbi dominus dixit. Fiat lux. Siquidem angeli in sua substantia nobiles sunt, ac subtiles necnon & lucidi, eam ob causam nomine sapiētiæ vocātur. Duo fecisti domine aliud prope te, idest naturā angelicam, & aliud propè nihil, hoc est materiam primam. Sanè angelus proximus est Deo, quoniam Deus spiritus est, & angelum fecit spiritum. Vnde in psalmo legimus. Qui facit angelus suos spiritus, equidem spiritus nomē est naturæ, angelus autem nomē est officij, vt pulchrè sanctus doctor Augustinus exponit.

¶ Mirabile dictu fratres, tot angelos Deus optimus simul creauit, vt nemo nisi eorum creator illos valeat numerare. Vnde Iob de miratus dixit. Nunquid est numerus militũ eius? & in psalmo. Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, dominus in eis in Sinai in sancto. Loquitur propheta de angelis in quibus Deus omnipotens habitat. Sanè magno regi magna familia conuenit. Alioqui sicut populus, sic & sacerdos. Et in multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis. Cũ ergo Deus noster rex regum sit, & altissimus

Ecclc. 1.

S. Augus. li. 12. cõfe. ca. 7.

Iob. 25.

Psal. 67.

Pro. 14.

mus princeps, in augustali sua aula ab exordio mũdi habet amplã familiam angelorũ. Quod verò Daniel ait. Millia millium ministrabãt ei, & decies cẽtena millia assistebant ei, numerũ certũ positũ est iuxta cõsuetudinem scripturæ sanctæ pro numero incerto.

S. Gre. lib. 17. mora. S. Gregor. in Iob. li. 17. mora. c. 7. hoc asserit. Ad hæc S. Dionysli. de cœlesti Hierarchia. c. 18. Scriptura sancta pãdit nobis cœlestes ordines nobis esse innumerabiles, vbi ait.

Danie. 7. Millia milliũ ministrabãt ei &c. Sũma, profectò si cœli stellas quas noctu intuemur ad

Vide. San. Th. 1. 2. q. 50. ar. 3. numerare non valemus ob earũ multitudinem, tantũ abest, vt cœlestes mentes numeremus, quas nũquã vidimus, nec videre possumus. Sanè, qui numerat multitudinẽ stellarum & omnibus eis nomina vocat, vti psalmista testatur, is spiritus omneis numerat, & suis nominibus illos nominat. Quid multis immoror charissimi? hos omnes creauit Deus in gratia, nam simul in eis condidit naturam, & largitus illis suam gratiam, vt si vellent creatori suo adhærere, eos creator ipse

Psal. 146. S. Th. p. 1. q. 62. ar. 3 bearet. Sanct. Thom. p. 1. q. 62. art. 3. & sanctus August. li. 12. de ciui. c. 9. de angelis loquẽs ait. Simul in eis cõdẽs naturam, & dãs gratiã nec obstat in hoc loco magistri opinio, probabilior est quã hic sequimur, & dicis

ctis sanctorũ magis cõsona. O fœlicẽ angelorũ naturã, quæ vno tantũ actu meruit beatitudinẽ. Nobis autẽ datũ est, vt per plures actus, etiã charitate formatos beatitudinem nostrã attingamus. Itaq; suaptè natura angelus creatus est, vt statim suam perfectionem attigerit, ad quam creabatur.

Ordo angelorum. ¶ Et quia teste Apostolo, quę à Deo sunt ordinata sunt, nõ chaos aut cõfusio aliqua in tot spiritibus cœlestibus reperitur, sed miro ordine Creator eos digessit, ita vt tres sint Hierarchiæ, quippè quæ nouẽ choros cõtinent. Prima ac suprema Hierarchia. Seraphin, Cherubin, & Thronos habet. In secunda dominatiões, virtutes, & potestates sunt. In tertia, principatus, angeli, & archangeli inueniuntur. In hac computatione lubuit magis sanctum Dionysium sequi, quam Diuum Gregorium, eò quod propemodũ oẽs sancti eum sequuntur. Fuit vtiq; discipulus magni apostoli Pauli, qui raptus in tertium cœlum, arcana plurima vidit, & audiuit, quę planè nõ licet homini loqui. Seraphin ideò dicti sunt primi quia charitate nimia feruẽt amantes & collaudãtes Deum. De quo choro Esaias dixit. Duo Seraphin clamabant alter ad alterum. Sãctus, Sãctus, Sãctus, dominus Deus exercituũ. Hos precor fratres &

Vide San. Th. p. 1. q. 108. ar. 2.

S. Diony. li. de cœlest. hierar. c. 6.

Esaiæ. 6.

nos

& nos imitemur spiritu feruētes, & domino semper & vbique seruientes, dulceque hoc melos canentes, in honorem sacratissimæ Triadis. Omnes spiritus charitate ardēt, præ alijs autem Seraphin, vnde & sic appellantur. Cherubin, ideſt, plenitudo scientiæ, in secundo choro locatur. Huius ordinis Dauid meminit deprecans dominū, & dicens. Qui sedes super Cherubin, manifestare coràm Ephraim, Beniamin & Manasse. Nec non Cherubin constituit Deus ad ostium paradisi, vt Moses narrat. Et bene claritas cognitionis, & plenitudo scientiæ post charitatē qua ardent Seraphin sequitur, quia parum refert plura scire nisi dilectio Dei adsit. Dilectio Dei ait sapiens, ipsa est sapientia. Nonne autore Paulo, scientia inflat, charitas ædificat? tertius ordo est Thronorum. Thronus sedes regia & magnifica est, vbi rex in sua maiestate sedet. Sic Deus optimus in Thronis suis conquiescit discernens iudicia sua. Erimus & nos Dei summi Throni, si paccatam habeamus conscientiam, nam teste psalmographo. Factus est in pace locus eius. Discamus ergo fratres à Seraphin Deum nostrū magnopere amare, à Cherubin arcana diuina indefesse contemplari, à Thronis tranquillitatem mentis possidere, quo princeps pacis

Psal.79. *Gene.3.*

Throni.

Psal.75.

pacis Christus conquiescat in cordibus nostris. Obseruandum hic cerno, quod in tribus theologi beatitudinem sanctorum collocant, in fruitione, visione, & tentione. 4. d. 49. Quæ tria in his tribus ordinibus significantur. In Seraphin fruitio, in Cherubin Dei visio, in Thronis tētio rectè designatur. ¶ In Hierarchia secunda dominationes, virtutes, & potestates sunt. Dominationes nominantur eò quod per hos spiritus Deus gubernet mundum Hunc. Necnon alios angelos sibi subiectos habent, quibus imperant. Sunt quidem illi instar dominorum, qui aliis imperant angelis. Virtutes autem sunt per quas in mundo portenta & mirabilia Deus optimus operari solet. De quibus in psalmo scriptum est. Dominus virtutū ipse est rex gloriæ. Virtutes etiam sunt vt duces in exercitu, vnde nonnulli putant de ijs virtutibus Saluatorem loqui vbi ait. Nam virtutes cœlorum mouebuntur. Potestates enim dæmones expellunt, & eos vincūt. Vnde quidam ex hoc ordine fuisse dicunt Raphaelem. Quique dæmonem ligauit, & in desertum Ægypti misit. Idque de quodam angelo descendente de cœlo, habente catenam magnam qua diabolū ligauit in Apocalypsi legimus. Imò huius chori meminit Paulus

4. senten. d. 49.

Hierarchia secunda.

Psal. 23.

Lucæ. 24.

Tobię. 8.

Apoca. 20

Ephe. 1. Paulus dum Christum super omnem potestatem exaltatum testatur.

Hierar. 3. ¶ In tertia, seu infima Hierarchia, principatus, archangeli & angeli sunt. Ex quibus dominus mittit ad nos, vt custodes nostri sint,

Psalm. 90. sicut scriptum est. Angelis suis Deus mãdauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Quæ verba perperam dæmon de Christo exposuit, cum ille angelorum dominus sit, & angelorum custodia minimè indiguerit. Quin & ipse Saluator hominum, & angelorum custos sit. Nos verò, vt vt sumus fragiles, ignari, & inter tot bella constituti, adeò, vt militia sit vita hominis super terram, sicuti Iob admonet, & experimento

Iob. 7. S. Th. p. 1. q. 113. c. 4 heu compertum est, vel maximè angelorũ cura & custodia opus habemus. Non quod Deus optimus sufficiens custos noster non

Sapien. 8. sit, quique omnipotens est. Veruntamẽ attingens à fine vsque in finem fortiter, disponit omnia suauiter. Quã ob rẽ ei placuit, vt qui angelos malos ad exercitiũ virtutis habem⁹, angelũ sanctũ vnusquisq; possideret,

Iob. 13. qui nos veluti nutrix in manib⁹ suis portaret, ne succũberemus. Homo enim sicut flos egreditur, & cõteritur. Ecce quã simus fragiles, & miseri. Et in psalmo habetur. Homo

Psal. 101. sicut fœnũ, & dies eius tãquàm flos agri sic efflore-

florebit. Mira res, ceu manib⁹ suis angelus portauit tres pueros, ne ignis in Babylone aliquid iacturæ eis inferret. Quin & vincula eorum rupit, & medium fornacis fecit, quasi ventum roris flantem. Verum quod semel illic gestum legimus, sæpè sæpius hodie apud fideles contingit. O quotiens anima igne tẽtationis, & calamitatis vexata, angelus noster, ei præstat auxilium, roborat, & fulcit, ita vt in medio flammarum posita, dulce melos canat domino, & cum tribus pueris cõcinat. Benedicite omnia opera dñi dño, laudate & superexaltate eum in secula. Et iterũ cum Ana decãtet. Gaudens gaudebo in dño, & exultabit anima mea in Deo Iesu meo. Sũma, sic Deus optimus vnicè homines dilexit, vt vnaquæque anima habeat angelum custodem, quę planè magna dignitas est, teste Diuo Hieronymo. Et quod plus admirationis habet, angelus custos non deserit hominẽ quãlibet sceleratũ, nisi morte aduentãte. Ratio, quia sicut dæmones nunquã impugnare nos cessãt quãdiu viuim⁹, sicut Petrus admonet. 1. ca. 5. ita conueniens erat vt nos angeli tuearntur ad finem vsque vitæ. S. Thom. p. 1. q. 113. ar. 6. Derelinquũt autẽ angeli aliqualiter eos, qui custodire solent, dũ non impediũt, quin tribulationibus

Daniel. 3.

Daniel. 3.

1. Reg. 2.

1. Pet. 5.

subdan

subdantur. Vnde in Hieremia scriptum est. *Hiere. 51.* Curauimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam. Idque asserendum est, quando quis labitur in peccatum, secundū iudicia Dei. Vident itaque faciem patris cœlestis, & simul nos custodiunt, erudiunt, & illuminant, necnon & roborant, quoniam actio qua nos tuentur non impedit fruitionem beatam quam vbique habent. O mira erga homines summi numinis munificentia, nedum angeli & archangeli, qui in hierarchia infima sunt curæ & custodiæ nostræ *Hebre. 1.* inuigilant, sed omnes sunt administratorij spiritus, missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Nam Hierarchia suprema arcana Dei reuelat, Hierarchiæ, mediæ, media autem nuntiat infimæ, & sic omnes spiri- *Genes. 29.* tus cœlestes seruiunt nobis. Sed quid mirū si omnes spiritus homini obsequium præstent, cum angelorum rex, & creator velut alter Iacob pro sua Rachel, non septem an- *1. Cor. 20* nis, sed. 33. seruierit. Filius hominis nō venit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare pro multis. Et iterum ego in medio vestrum sum, tanquàm qui ministrat. Quid ergo superbis homo terra & cinis? En angeli tibi seruiunt, & eorum dominus Christus Iesus, sponte obsequia offert.

¶ Cæte

¶ Cæterū fratres mei, vnum illud tacere ne queo, quāta charitate feruēt angeli, & quā ingēti zelo nobis inseruiūt, quo nos Deo nostro seruiamus, & pro nostra virili eius mandata custodiamus. Quis nō stupeat vidēs angelū illum in corpore phātastico assumpto prædicare populo Dei in Galgalis? sic in lib. Iudicū legimus. Ascēdit angelus dñi de Gal- *Iudi. 2.* galis ad locū flētiū, & ait. Eduxi vos de Ægy- *Nota.* pto & introduxi in terrā pro qua iuraui patribus vestris, & pollicitus sum, vt nō facerē irritū pactū meū vobiscū in sempiternū. Ita dūtaxat, vt nō feciretis fœdus cū habitatoribus terræ huius, & aras eorū subuerteretis. Et noluistis audire vocē meā. Cur hoc fecistis? quā ob rē nolui delere eos à facie vestra, vt habeatis hostes, & dij eorum sint vobis in ruinā. Cumq; loqueretur angelus dñi hæc verba ad omnes filios Israel, eleuauerunt vocem suam, & fleuerunt, & immolauerunt ibi hostias domino. O quanto affectu quanto que ardenti desiderio loquebatur qui sic vniuersum populum ad pœnitentiam convertit. Non vt quidam contionatores ad risum audientes excitauit, sed ad lamentum *Prædicatores.* & fletum populum cōmouit. Nec sermone prolixo, sed breui admodū eos ad dñm convertit. Vtinam & nos huius angeli vestigia

sectãtes, feruẽti charitate verba Dei proferẽtes, tãtũ frugis haberemus quantũ vnico sermone angelus ille habuit. Nõne verba mea
Iere. 23. sunt ignis, ait dominus, & quasi malleus cõterens petras? hoc planè igne pectora piorum liquescunt, & cum sponsa clamãt. Ani-
Canti. 5. ma mea liquefacta est, vt dilect⁹ locutus est. Vel saxea corda improborum franguntur, & in amorem Dei emolliuntur, & ideo Malleus petras conterens verbum Dei iure appellatur. Væ eis, qui adamantina duritie obstinati, nec corde corum verbo Dei insonante liquescit, nec saltim frangitur, à peccatis resipiscens, & anteactam vitam deplorans.

¶ Sed iam magnopere cupio charissimi, vt videamus vnde Michael & angeli eius ad fastigium tantę gloriæ peruenire meruerunt, vt videant semper faciem patris, qui in cœ-
Dogma. lis est. Vtinam aguita via, quam ipsi ingressi sunt, nos pro modulo nostro eã sequamur. Res satis ardua & frugifera est, quã explanare nitimur, precor attẽtius auscultetis. Duo quidem sancti angeli in cœlo empyreo fecerũt quę nobis Saluator summopere fidelib⁹ suis in euãgelio commẽdat, imò vehemẽter
Angelorũ humilitas. præcipit. Primò sese dimiserũt, & valde humiliauerũt sub potẽti manu creatoris sui. Et sic prostratiante thronum Dei eũ adorauerunt

rũt, gratias inexhaustas agẽtes creatori suo pro tot beneficijs sibi impẽsis. Est profectò angelus humilis creatura, & alien⁹ à quauis petulãtia. Quod exẽplo agnoscimus, dũ beatus Ioãnes vidẽs quẽdã angelũ, sole ipso fulgẽtiorẽ, procidẽs in terrã eũ adorare voluit. At ipse exclamauit. Videne feceris, conser
Apoc. 22. uus tuus sum, & fratrũ tuorũ habentium testimoniũ Iesu, Deum adora. Quid hoc est fratres nisi humilitatis insigne, qua potissimẽ angelus præfulget? Oblatũ sibi honorẽ vltro respuit angelus dñi, diabolus verò, vt pote superbus honorẽ à Christo extorquere conabatur dicens. Hæc omnia tibi dabo,
Matt. 4. si cadens in terram adoraueris me. Enimuerò charissimi non hominis vulgaris sed angelici est, honores oblatos spernere, non dignitatib⁹ inhiare, sed cũ regali propheta tũ corde, tũ ore dicere. Elegi abiectus esse in do
Psal. 83. mo Dei mei, magis quã habitare in tabernaculis peccatorũ. Et rursus. Nõ nobis dñe nõ
Psal. 113. nobis, sed nomini tuo da gloriã. Ecce quam commode in festo angelorum lectio de parulo à Christo Iesu vocato, decantata est. Enimuerò ob id spiritus cœlestes in gloria confirmati sunt, quia se humiliauerunt. At contra angeli nequã ob superbiã suã miserè ceciderũt. Itaq; humilitas spiritus cœlestes

angelos effecit, superbia verò dæmones cõstituit. Nam verissima ea sententia est, tũ in cœlo, tũ in terrã opere cõpleta. Omnis qui se humiliat exaltabitur, & omnis qui se exaltat humiliabitur. Cui sententiæ astipulatur Iacobus in sua canonica. Deus superbis resistit, ait, humilibus autem dat gratiam. Si ergo angeli volumus esse angelorum instar nos demittamus, & humilitati operam demus quamprimum.

Lucæ. 14.

Iacobi. 4.

Angelorũ cũ dæmonijs bellum.

¶ Sed cum angeli postquã se antè creatorẽ suũ humiliauerũt, Luciferũ tẽtatorẽ viriliter vicerũt, cũ ipso & cõplicibus eius generosè pugnãtes. Nõ igitur oseitãtes aut ocio indulgentes gloriæ palmã adepti sunt, sed belligerantes triũpharũt, & brauiũ fœlicitatis æternæ acceperunt. Videte quãtũ laboris subierint, pro gloria dñi pugnantes. Factum est prælium magnum in cœlo, Michael & angeli eius præliabantur cũ dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, & non præualuerunt, nec inuentus est locus eorũ amplius in cœlo. Et proiectus est draco ille magnus serpẽs antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terrã, & angeli eius cũ illo missi sunt.

Apoc. 12.

Esaiæ. 14.

Dicebat versutus Lucifer, ascẽdã in cœlum, & ero similis altissimo. Vbi notandũ, quod non

non voluit esse æqualẽ Deo per equiparantiã, nã hoc erat impossibile & cõtra naturale desideriũ, quo omnis res suũ esse appetit cõseruare. Imo fieri nequit, vt vnus angelus inferior appetat secũdũ gradũ naturę æqualis esse angelo superiori. Ratio, quia iam desineret esse. Voluit ergo angelus vt Deus esse, per similitudinẽ. Deus à nullo habet suã fœlicitatẽ, sed in se ipso fœlix est. Et sic dæmõ nõ per gratiam diuinam appecijt suã beatitudinem, sed per virtutem suæ naturæ. San. Tho. p. 1. q. 63. ar. 3. Hinc sanctus Anselmus ait. Dæmõ appecijt illud, ad quod peruenisset, si stetisset. O demẽtiã execrandã, voluit miser quod Deo optimo peculiare est, ideo princeps magnus Michael altissimi honorẽ deffendere cupiẽs ait. Quis sicut dñs Deꝰ noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Michael, interpretatur, quis sicut Deus. Vtinam nos orthodoxi honoris nostri obliti, Michaelis zelum sanctũ imitaremur, Christũ Iesum in omnibus magnificantes. Quin & alios commouentes ad tam egregium opus cũ Dauide diceremus, Magnificate dñm mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Sed lubet bellum hoc magnũ inter angelos factũ, vel sucincto sermone recẽsere. Factũ est prælium magnum in

Nota.

S. Th. p. 1. q. 63. ar. 3.

Psal. 112.

Psal. 33.

cœlo. Magnũ bellum illud fuit, eò quod inter magnos principes suscitatũ. De Michaele dictum est. Venit in adiutoriũ mihi Michael princeps magnus qui stat pro filijs populi Dei. De Lucifero quidẽ sanctus Iob loquitur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Hũc Saluator noster mũdi huius principẽ cõpellat, quoniã multi homines malè viuẽtes in ditione tyrãni huius degũt. In cœlo certamẽ hoc fit, nõ in quouis, sed in excellentiore, hoc est, in cœlo empyreo, vbi beatorũ locꝰ situs est, eò quod cœlis cæteris antecelat claritate, pulchritudine, & eminẽtia. Quo datur nobis intelligi nullũ fore locum absq; periculo. In cœlo prælijũ fit inter angelos, in paradiso amenissima serpens cruẽtus pugnãs cum hominibus, eos vicit. Quid ergo efferimur fratres? quid nobis pacatam vitam in hoc exilio tot inimicis circumualati promittimus, & pacem vendicare nitimur? strenuꝰ ille athleta loquatur, qui inter tot agones glorioſe triũphauit. Militia est vita hominis super terram. Enimuerò, Is qui cũ Michaele, & sanctis angelis certauit in cœlo, nobiscũ luctatur quotidiè in terra. Sunt quidẽ mõstra de genere giganteo quæ vehementer terruerunt exploratores Moysi: quiq; eo nobis aduersantur, ne terrã fluentem

Danie. 12.

Iob. 41.

Nota.

Iob. 7.

tem lacte & melle, idest, cœlestem gloriam à qua illi ceciderũt possideamus. Nihilosetius animũ ne despõdeamus, sed cũ Iosue & Caleph clamemus. Sicut panẽ poterimus, dño adiuuãte eos deuorare. Plures sunt nobiscũ, quã cum illis, aiebat Eliæus discipulo suo perturbato, quia viderat ciuitatẽ inimicorũ cuneis vallatam. Deniq; oranteEliseo, dominus aperuit oculos pueri, & vidit montem plenum curribus igneis. Ecce custodia angelorũ, de qua dominus dixit angeli eorum, semper videt faciẽ patris mei. Et notandũ, quod multitudo curruũ apparuit, quia solus creator eis insidet, & eius voluntas in illis fit. De quibus Dauid. Potentes virtute ad faciendũ sermonẽ eius. Quid plura? velut per scalam angeli quotidie descendũt ad nos, vt in pugna & bello nõ succũbamus, & etiam ascẽdunt orationes nostras, desideria & opera nostra defferẽtes Deo, sicut in Apocalypsi asserit Ioãnes. Et quod res ita habeat Apostolus contestatur. Nõ est nobis collu ctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ, sed aduersus principes & potestates, aduersꝰ mũdi rectores tenebrarũ harũ. Ecce cũ quibus habemus occultã luctã fratres. Potentes sunt & nos infirmi, spiritꝰ sunt, & nos caro fragilis. Mira res, quàm sint potentes, & sapientes

4. Re. 6.

Gene. 28. Figura.

Apo. 8.

Ephe. 6.

dæmones, enimuerò post peccatum naturalia in eis manserunt integra. S. Diony. lib. de cœlesti Hierarchia. ca. 4. Dona gratuita tantum amiserũt. S. Tho. p. 1. q. 64. art. 1. Atqui in primo parente, & posteris eius non ita, quin potius, in intellectu ignorãtia, & in volũtate malitia, in sensibus pronitas ad malũ remanserunt, & ceu plagis tribus natura humana est fauciata. Cæterum draco nil potuit contra Michaelem, quia in sanctis angelis dñs certabat. Eam ob causam non præualuerunt. Sic quotidie Saluator noster in fidelibus suis pugnat, & eis victoriam præstat. Dominus pugnabit pro vobis, & vos videbitis, ait Moyses ad populũ Israel. Rursus, nõ est inuẽtus amplius locus eorũ in cœlo. Obseruãdũ, quod Paulo persequẽte ecclesiam Christi, quum adhuc esset in peccato mortali, locus & sedes eius erat in cœlo, nam prædestinatus fuerat. At dæmones quia pœnitere nequeũt, nec tam insigni priuilegio decorati sunt, sic ceciderunt vt casus illis sit mors. O nos beatos si pœnitentiam egerimus, si tam mirabile donũ nobis datum nõ spreuerimus. Pœnitentiam agite, ait dñs, & appropinquabit regnum cœlorum. Deniq; proiectus est draco ille, & angeli eius in terrã, plures quidẽ steterunt in cœlo & permãserunt.

S. Th. p. 1. q. 64. ar. 1.

Exod. 14.

Matth. 3.

serunt, dicente Ioanne, draco ille cauda sua traxit tertiam partem stellarum, id est, prauua sua voluntate & persuasione, tertiã partem angelorũ decepit. Sed heu, quia de hominibus non minor pars peribit sed maior, domino contestante. Multi sunt vocati, pauci vero electi, & iterum. Arcta est via quæ ducit ad beatitudinem, & pauci inueniunt eã: lata vero quæ ducit ad perditionem, & multi ambulãt in illa. Sed de his fusius in septuagesima tractabimus.

Matt. 20.

Matth. 7.

¶ Summa, cum Saluator dicat electos suos similes angelis in cœlo fore, expedit vt angelorum vestigia pro modulo nostro sectemur in terra. Primò humilitatem habeamus, & conuersi instar paruuli efficiamur, simplicitate, & innocentia freti. Nam Deus optimus deponit potentes de sede, & exaltat humiles, quemadmodum alma virgo cecinit. Quod sanè in angelis bonis & malis conspicuum est. Deinde ingenue certemus cum hostibus animæ nostræ oportet, sicut legitimè angeli certarunt contra dæmones. Homo natus ad laborem, & auis ad volandum, teste beato Iob. Equidem regnum cœlorum vim patitur & violenti rapiunt illud. Desides vero & oscitantes in baratrum descendent. Vox ea auribus piorum semper resonat,

Luc. 1.

Iob. 5.

Matt. 3.

resonat, ne in militia tam laboriosa forsitan
Apoc. 2. deficiant. Esto fidelis vsque ad mortem & dabo tibi coronam vitæ. Faxit dominus vt sic fideliter in bello hoc pugnantes nos habeamus, vt sertũ vitæ æternę possideamus, Christo Iesu opitulãte. Qui cũ patre & Spiritu sancto viuit, per cuncta secula. Amen.

¶ *IN SOLENNITATE SANcti Hieronymi doctoris ecclesiæ, legitur euangelium, vos estis sal terræ. De quo in festo Sancti Augustini poterit quis videre, in quo bona pars euãgelij declaratur. Placuit nihilominùs aliquot annotationes dictare, in laudem tanti doctoris.*

Annota. 1. Rofectò Sancti Hieronymi tum sanctitas miranda, tum etiam sapientia stupẽda, tam fuit insignis, vt in eum elogium illud dici possit. Fecit & docuit, ideò magnus vocabitur in regno cœlorum. Primò quidem mirabilis est eius humilitas, & proculdubiò quoties hanc egregiam virtutẽ manu illius depictam intueor, gratias ingentes Christo Iesu refero, quippe

pè qui, tam humilem seruum suũ effecerit. In epistola ad Florentium singularem Rufini sanctimoniam vehementer collaudans sic ait. Noli nos eius æstimare virtutibus; in illo conspicies expressa sanctitatis vestigia, & ego cinis, & vilissima pars luti, etiam in fauillam dum vertor satis habeo, si splendorem illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modo se lauit, & mundus est, & tanquàm nix dealbatus. Ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere nouissimum quadrantem. Sed quoniã dominus soluit compeditos, & super humilem & trementem verba sua requiescit, forsitan & mihi in sepulchro scelerum iacenti dicat. Hieronyme veni foras. O mirabilem & modis omnibus laudandam humilitatẽ, quis posthac se efferre poterit, tam egregiũ virum virtutibus omnibus absolutũ, humi prostratũ videns, luto, & fauillę se assimilantẽ? Ecce alterũ Abrahã, qui dño orantem dixit. Loquar ad dñm meũ, cum sim puluis, & cinis. En alter Iob vir ore Dei laudatus, qui se se dimittẽs dixit. Comparatus sum fauillę, & cineri. Hanc præcellentem virtutẽ potissime in hoc sacro doctore imitemur, hanc totis medullis nostri cordis amplexemur,

S. Hieron. mira humiliras.

Psal. 145. Esa. 66.

Genes. 18. Iob. 30.

ob

ob oculos illud Pauli habentes. In humili-
Phili. 2. tate superiores inuicem arbitrantes. Nam
potest aliquis reputare aliquid boni esse in
proximo, vel aliquid mali in se fore, quod
S. Th. 2. 2 in alio non est, ex quo potest ei se subijcere
q. 161. ar. per humilitatem. S. Thom. 2. 2. q. 161. artic.
3. 3. Quid multis immoror? Saluator noster se
tanquàm speculum nobis offert, à quo di-
scamus hanc preclaram virtutem. Discite à
S. Augus. me, ait, quia mitis sum & humilis corde. Vn
de Sanctus Augustinus. Nolo vt à me disca
tis, mundum creare, aut super aquas siccis
pedibus ambulare, non mortuos suscitare,
sed quia mitis sum & humilis corde. Hoc
vobis expedit scire, hoc vobis erit frugi,
magis quam prodigia & miracula patrare.
Secundò. ¶ Secundo post mirabilem humilitatem
beati Hieronymi, obseruanda est sumopere
illius austerrima pœnitentia. Is spiritu Dei
afflatus, Romam & eius delitias horrens ad
heremum conuolauit, & inibi mansit. Quasi
Psal. 54. cum regali Propheta decantans. Ecce elon-
gaui fugiens, & mansi in solitudine. En mo-
dus quo deseramus fallacem mundum, nè-
pè fugiendo, non gressu testudineo ambu-
Ierem. 51. lando. Fugite de medio Babylonis, ait domi
nus ne pereatis. Cæterum quam arctam in
vasta illa solitudine pœnitentiam egerit,
quam-

quamque iciunijs, & feruentissimis oratio-
nibus, gemitibus & lachrymis, carnem suã
edomauerit, in seruitutem spiritus illam re-
digens, ex ore ipsius iam audiamus. In epi- Epistola ad
stola quam Eustochio misit sic inquit. No- Eustochiũ.
lo sinas cogitationem crescere. Nihil in te
Babylonium, nihil confusionis adolescat.
Dum paruus est hostis interfice, ne cizania
crescant, sed elidantur in semine. Audi Psal
mistam dicentem. Filia Babylonis misera, Psal. 136.
beatus qui retribuet tibi retributionẽ tuã.
Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos
ad petram. Quia enim impossibile est in
sensum hominis non irruere innatum me-
dullarum calorem, ille laudatur, ille prædi-
catur beatus, qui vt ceperit cogitare sordi-
da, statim interficit cogitatus, & allidit ad
petram, petra autem erat Christus. O quo-
ties ego ipse in heremo constitutus, & in il-
la vasta solitudine, quæ exusta solis ardori-
bus, horridum monachis præstat habitacu-
lum, putabam me Romanis interesse deli-
tijs. Sedebã solus, quia amaritudine plenus
eram. Horrebant sacco membra deformia, Nota.
& squalida cutis situ Æthiopicę carnis ob-
duxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie ge-
mitus. Etsi quando repugnantem somnus
imminens oppressisset, nuda humo vix os-
sa

sa hęrentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, quum etiam languentes, aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego qui tali me carcere riob metum gehennæ mancipaui, scorpionum tantùm socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunijs & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesum iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam. Et repugnantem carnem, hebdomadarum inedia subiugabam. Memini me clamantem iunxisse crebro diem cum nocte. Nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam reddiret, domino imperante, tranquillitas. Ipse mihi testis est dominus, post multas lachrymas, post cœlo inhęrentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus angelorum. Et lætus cantabam atque gaudens dicebam. Post te domine in odorem vnguentorum tuorum curremus. Proculdubio charissimi egregia sunt & notatu digna quæ nunc audistis de stupenda tanti doctoris pœnitentia. Reliquum est, vt pro nostra virili eũ imitãtes, ob oculos habeamus, tum eius lachrymas assiduas, tum inediam illius potius laudandam, quam prorsus imitandam.

¶ Tertiò

¶ Tertiò magnopere obseruandũ est, quãti sanctus hic doctor fecerit virginitatis, & puritatis virtutem. Alij sumopere tum ore, tũ literis, & pluribus tractatibus angelicã hãc virtutem mirificantes, haud opere eam seruauerunt. At beatus Hieronymus sermone & opere eam exaltauit, suasitq; hominibus. Vnde ad Eustochium scribẽs ait. In principio libelli præfatus sum, me de angustijs nuptiarũ, aut nihil omnino, aut pauca dicturũ. Et nunc eadẽ admoneo, vt si tibi placuerit scire quot molestijs virgo libera, quot vxor astricta sit, lege Tertulianum ad amicũ Philosophũ, & de virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumẽ egregium, & Papæ Damas. super hac rẽ, versu & prosa composita. Et Ambrosij nostri quæ nunc scripsit ad sororem opuscula. In quibus tanto se effudit eloquio, vt quicquid ad laudes virginum pertinet exquisierit, expressit, ordinauerit. Nobis diuerso tramite incedendum. Nosipsi virginitatem non tantùm eferimus, sed seruamus. Nec sufficit scire quod bonum est, nisi custodiatur attentius quod electum est. Quia illud iudicij est, hoc laboris, illud commune cum pluribus, hoc cum paucis. En fratres quã perspicue testatus est se virginitatem seruasse. Et

Tertiò.

Ad Eustoc.

Hieronymus virgo fuit.

paulò

paulò superius virginitatis encomia proferens ait. Eua cum dolore parturiebat, postquàm vero virgo concepit in vtero, Spiritu sancto cooperante, peperitque nobis filiũ, Esa. 9. cuius principatus super humerũ eius, Deũ fortem, patrem futuri seculi, soluta maledictio est. Mors per Euam, vita per Mariam. Ideoque, & diutius virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à benedicta fœmina. Statim vt filius Dei ingressus est super terram nouam familiam sibi instituit: vt qui ab angelis adorabatur in cœlis haberet angelos etiam in terris. Mirare res, in testamento veteri multi virginitatem coluerunt. Virgo Helias, virgo Eliseus, virgines multi filij Prophetarum. Hieremiæ dicitur. Tu ne accipias vxorem. Sanctificatus in vtero, captiuitate propinqua vxorem prohibetur accipere. Ecce quam sit amabilis virginitatis virtus, quippe quam tam antiqua est. Huc attinet illud Salomonis. Qui diligit cordis munditiam habebit amicum regem. Quis obsecro rex hic est, qui vnicè puritatem & candorem cordis amat, nisi Christus Iesus, de quo in Apocalypsi scriptum est. Rex regũ & dominus dominantium? Huic placere optans Sanctus Hieronymus, & amicitiam eius conciliare cupiens, nedum virginitatis laudauit, sed solerti cura semper seruauit. Equidem iam dudum legerat quod ore suo sacro dominus dixerat. Beati qui se castrauerũt propter regnum cœlorum, & rursus. Matt. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Summa, quanquam absolute virginitas nõ sit maxima virtutũ, saltim in genere castitatis excellẽtissima est. Transcendit enim vidualem, & cõiugatam castitatẽ, & ei tribuitur excellentissima pulchritudo, imò virgines sunt illustrior portio Christi gregis. S. Tho. 2.2. q. 153. ar. 5. Itaq; Cypriano teste, in virginibus semper floret ecclesia. Necnõ & virgines sequũtur agnũ quocunque ierit, cãtantes canticũ nouũ, quod nemo canere valet, nisi virginitatis cãdore decoratus. Apoc. 14. Hoc est gaudium peculiare habent, de integritate carnis, quã Dei amore afflati seruarunt. S. Th. 2.2 q. 153. ar. 5.

¶ Quartò aduertendum, quod non modo diuus Hieronymus vitæ suæ sanctitate, & mirabili pœnitentia fideles omnes erudiuit, vt resipiscant à peccatis & pœniteant de piaculis patratis, verum etiam eloquio suo docuit, & sanctæ ecclesiæ statum omneis instituere vehemẽter laborauit, quod planè quã plurimi tractatus, & epistolæ testãtur quas ipse miro eloquio, mirabili; doctrina scri-

pſit. Qui vero ſolitariam vitam corde amant, epiſtolam quam ad Heliodorum ſcribit attentius legat. Vbi diſerte quidem refellit ſingula quæ eum deterrere ab heremo poterãt. Ait ergo, inuito te, iam propera, nolo priſtinarum neceſsitudinum recorderis, nudos amat heremus. Nolo te longinquæ peregrinationis terreat difficultas, qui in Chriſtum credis, eius crede verbis. Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Non pera tibi ſumenda eſt, non virga, affatim diues eſt, qui cum Chriſto pauper eſt. Quid facis in paterna domo delicate miles? vbi vallũ vbi foſſa? vbi hyems acta ſub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit, ecce cum nubibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obuia quæque metit, & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de vmbro egrediere ris ad ſolem? Corpus aſſuetum tunicis loricæ onus non fert, caput opertum linteo galeam recuſat, molem ocio manum, durus exaſperat capulus. Audi edictum regis tui. Qui non eſt mecum contra me eſt, & qui non colligit mecum diſpergit. Recordare Tyrocinij tui diem, quo Chriſto in baptiſmate conſepultus, in ſacramenti verba iuraſti

S. Hieron. ad Heliodorum.

Verba aurea.

Luc. 11.

raſti pro nomine eius, non te patri parciturum eſſe, non matri. Gladium tenet hoſtis vt me perimat, & ego de matris lachrymis curabo? Facile rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. Mirabile dictu fratres quanta id genus in hac epiſtola annotatu digniſsima hic doctor egregius proferat, vitam ſolitariam laudans, & ad eam nos pellicere ſtudens. Vnde exclamãs ait. O deſertum Chriſti floribus vernans. O ſolitudo in qua naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni regis extruitur. O heremus familiarius Deo gaudens. Quid ergo frater agis in ſeculo, qui maior es mundo? Delicatus eſt qui hic vult gaudere cum ſeculo, & poſtea regnare cum Chriſto.

Nota.

¶ Sub hæc ſaluberrima præcepta tradidit ad vitam clericorum, & ſacerdotum inſtituendam, in epiſtola ad Nepotianum. Quippè qui normam viuendi ab ipſo Hieronymo ſæpius petierat. Inibi lector prudens pleraque inueniet annotatu digna: vbi potiſsime admonet clericum vel monachum veram ſapientiam quærere. Nam hæc eſt Sunamitis Dauidis vxor grandi ſolertia quæſita, vt ſeruiat regi in ſenectute ſua, foueatque eum.

Quintò.

Pro. 4. Vnde Salomon exponens hoc mysterium clamat. Posside sapientiam, posside intelligentiam, ne obliuiscaris, & ne declinaueris à verbis oris mei, neque derelinquas illam, & aprehendet te, ama illam, & seruabit te. Principium sapientiæ posside sapientiam, & in omni possessione tua posside intelligentiam, circunda illam, & exaltabit te. Honora illam, & amplexabitur te, vt det capiti tuo coronam gratiarum, corona quoq; delitiarum proteget te. Enimuero Sunamitis in lingua nostra coccinea dicitur, vt significet calere sapientiam, & diuina lectione feruere. Quod licet Dominici sanguinis indicet sacramentum, tamen feruorem ostendit sapientiæ. Vnde & obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo quod parietem diuiserat duos ante populos separantem, diuisoris, id est, Phares sortitus est nomen. Et paulò post, ait hic sanctus vir. Amplexetur me sapientia modo, & Abisac nostra quæ nunquam marcescit in sinu meo requiescat. Impolluta est, virginitatisque perpetuæ, & quæ in similitudinem Mariæ benedictæ, quotidie generet, semperq; parturiat incorrupta est. Hinc Rom. 12. reor dixisse Apostolum. Spiritu feruentes domino seruiētes. Clericus, id est, sors, pars domini

Nota.

domini sit, & ipse dominus pars eius. Cantans cum Propheta pars mea dominus, & Paulus ait. Habentes alimenta & quibus tegamur his contenti sumus. Mensulam tuã pauperes, & peregrini, cum illis Christus conuiuia nouerit. Negotiatiorem clericum, & ex inope diuitem, ex nobili glorioſum, quasi quandam pestem fuge. Corrumpunt bonos mores colloquia praua, omnes puellas virgines Christi vel æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manſites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Dauid, nec sapientior Salomone potest esse. Memēto semper, quod paradisi colonum, de possessione sua mulier eiecit. Diuinas scripturas lege sæpius, imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Paratus semper ad satisfactionem, omni poscenti te rationem, de ea quæ in te est, spe & fide. Vestes pullas equè deuita, vt candidas, ornatus vt sordes pari modo fugiendæ sunt. Quia alterum delitias, alterum gloriam redolet. Videte charissimi quam exacte candorem vitę, & paupertatis maximè clericis & sacerdotibus commendet, sapientissimus doctor, sciens viros ecclesiasticos vulgi imperiti speculum fore.

Psal. 72.

Gene. 3.

1. Pet. 3.

Sexto. ¶ Denique, quantum sacram scripturam illustrauerit, tum interpretando, tum exponendo, & in lucem quæ abdita erant deducendo nemo sermone explicare valet. Vnde ad Furiam scribens, qualiter seruanda sit viduitas, maximè ad studium sanctarum literarum eam exortatur dicens. Sta iuxta Hieremiam, in vijs pluribus, vt ad illam viã quæ ad patrem ducit peruenias: amorem monilium aut gemmarum, sericarumque vestium transfert ad scientiam scripturarum, ingredere terram promissionis lacte & mel
Ezech. 16. le manantem, comede similam, & oleum, vestire cum Ioseph varijs vestibus. Perforétur aures tuæ cum Hierusalē sermone Dei, vt preciosa ex illis nouarum segetum grana dependeãt. Quotiescunque manũ extẽdis, Christum cogita, caue ne mendicante domino Deo tuo, alienas diuitias augeas.

¶ Cæterum quantum laboris subierit, differte ipse palàm facit, ad Lucilum scribens, vbi ita inquit. Vt enim veterũ librorum fides de Hebraicis voluminibus examinanda est, ita nouorum Græci sermonis normam desiderat. Quod vero de sacra Eucharistia sumẽda interrogas, absq; condemnatione nostri, & pungẽte cõscientia, semper accipere opor-
Psal. 33. tet. Vnde Psalmista ait. Gustate & videte, quo-

quoniam suauis est dominus, & iterum. Erustauit cor meum verbum bonum: quando quidem tẽpus me deficeret laudes tanti doctoris personantem. Satsit in laudem eius aurea verba S. Augustini audire, ait enim in S. Augusti. epistola. 28. quam scripsit huic doctori. epist. 28. Deum nostrum qui nos vocauit in suum regnum, & gloriam, & rogaui, & rogo, vt hoc quod ad te scribo sancte frater Hieronyme, consulens te de ijs quæ nescio, fructuosum esse velit: quanquam enim te multo quam ego sum ætate, maiorẽ, tamẽ etiã ipse senex cõsulo, sed ad discendum quid opus est? Nulla mihi ætas sera videri potest. Quia etsi se- Nota.
nes magis decet docere, quam discere, magis tamen discere quam quid doceant ignorare. Nihil enim molestius fero in omnibus angustijs meis quas patior, in difficillimis quæstionibus, quam in tam longinqua tuę charitatis absentia. Vt vix possim meas dare, vel recipere literas tuas, per interualla nõ dierum, non mensium, sed aliquot annorũ. Quum si fieri posset, quotidie te præsentem habere vellem, cum quo loquerer quicquid vellem. Ecce fratres quanto diuus Augusti. beatũ Hieronymũ venerabatur affectu: quẽ vnice amabat in Christo, & eius præsentiam magnopere cupiebat: quem deniq; vti

seniorem, & magistrum consulebat, potissime in illa epistola de animæ immortalitate disertans. Faxit Deus optimus vt vtriusque sanctitatem, domino suffragãte, pro nostra virili sectemur. Amen.

PRO FESTO SANCTI Francisci legitur euangelium. Respondens Iesus dixit. etc. Quod expositum est in die Sancti Matthiæ. Placuit tamen aliquot annotationes de sanctitate & humilitate huius sancti conscribere.

Annota. 1. PRimò admiranda est, & laudibus magnis laudanda sancti Francisci fortitudo in diuitijs renunciandis. Phili. 3. Equidem cum Paulo clamauerat. Omnia arbitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifacerem. Etenim sapiens quidam absque Christo diuitiarum pondus, & incommoda agnoscens, nec sustinere earum iugũ ferreũ valens, in mare eas proijciens dixit. Nõ vos me demergetis, sed ego vos. Ad eundem modum sanctus Franciscus abijciens opes quas possidebat, & quæstũ omnẽ spernens, nudus

nudus Iesum Christum nudum, pendẽtem in cruce secutus est. O virum ineffabilem, o fortem, o gigantem, qui vt alter Samson, virtute ex alto rõborat⁹, tot vincula rupit. Prõ fectò auaritiam iure Paulus idôlorum seruitutem compellat. Cui obsequio quam pluri mi mancipati, diuitias veras & cœlestes post habent. Equidem auaro nil est scelestius, tẽ ste sapiente. Et addidit statim, nihil est iniquiꝰ quam amare pecuniam. Quid quod auaritiam sanctus Augustinus vocat venenũ charitatis. lib. 83. q. Necnon & sanctus Gregorius. li. 31. moralium maximè inuehitur in auaros. Quæ omnia intelligamus oportet quando auaritia opponitur iustitiæ. Nã tunc ex genere suo peccatum mortale est, non autem quando opponitur liberalitati semper erit charitatis venenum, modò diuitiarum amore homo non præferat charitati. Tunc saltim venialis noxa est. Sanct. Tho. 2.2.q.118.ar.4. Quid plura? auarus sitim inextinguibilem habet, dicente scriptura. Auarus non implebitur pecunia. Eccles. 5. Et subinde sequitur qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. Idque beatus Franciscus experimento agnoscens spreuit diuitiarum copiam, paupertatem amplectens. Quippè quam sic honorabat, vt dominam ipsam ap

Ephe. 3.

Eccl. 10.

S. August. li. 83. q.

S. Th. 2.2. q. 118. art. 4.

pellaret. O verè diuitē, fide, charitate, & spe.

Iacobi. 2. Audite fratres. Nōnè Deus elegit pauperes in hoc mūdo, diuites in fide. Ecce alter Moses diuitias regales nihilipēdēs, negās se filiū fore filiæ Pharaonis. Maiores diuitias æstimās thesauro Ægyptorū, improperiū Christi. Vnde si Moses dux populi Dei factus est, & ex tyrānico imperio regis cruenti eū eduxit dño adiuuante, pater Franciſ. ordinis minorum fundator, & princeps cōſtitutus fuit, quī ordo inter omnes mendicantes floret, & indies amplificatur. Nempè de filijs eius vel maximè ſentētia Pauli vera eſt.

2. Cor. 6. Tāquàm nihil habentes, & omnia poſſidentes. Quamuis de quouis fideli paupertatē ſectante, hoc verū ſit, iuxta illud beati pauperes ſpiritu, quoniā ipſorū eſt regnū cœlorū.

Secundò. ¶ Secundo aduertendum quàm ſit veritatis plena ſententia illa, & documentum ſalutiferrimū Pauli. Omnes qui pie viuere volunt in Chriſto Ieſu, perſecutiones patientur. Nunquàm æquè crudeliter Pharao populum Dei perſequutus eſt, quàm quum vidit illum gradientem, & in terram ſanctam pergentem. Tūc planè exercitum cōgregauit, currus parauit, & aciē ſuā inſtituit, quam quā id ſuo magno malo fecit. Ad hęc, quādiu Labā ſecū habuit Iacob, affectu blandiē tem

tis eiloquebatur. Nihilominùs quādo fugit & mendacē Labā reliquit, ingēti ira tactus virū ſanctū inſectatus eſt. Ad eandē imaginē ſanctus vir Frāciſcus relinquēs mūdū, & ea quæ in mūdo ſunt, perſecutionē magnam paſſus eſt. Mira res, & vehemēter mirāda, nō à quouis fratre, vt Abel, & Iacob, ſed à proprio parēte graue perſecutionē ſanctus vir pertulit, quia ſeſe Chriſto Ieſu dicarat, & penitus mūdum fallacē reliquerat. O fœlicē virū, qui ob Chriſti amorē à patre cōprehēditur, & in ergaſtulo tetro vinculis alligatus ponitur. Quæ omnia gratias agēs Saluatori noſtro, nedū patiēter ſed ouanter ſuſtinebat, cū propheta regali decātās, quoniā pater meus & mater mea dereliquerūt me, dñs autē aſſumpſit me. O meritò martyrē, o beatū virū, qui propter iuſtitiā tot calamitates obiens, in fracto animo in certamine manſit, nempè menti eius irrepſerat dogma illud mirabile ex ore regis noſtri Chriſti profectum. Qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit, & iterum, Qui vicerit, faciam eum columnam in templo meo. Nonnè columna ſanctæ eccleſiæ Romanæ factus eſt benedictus Franciſcus? enimuerò eius ſanctus ordo non modò inter fideles, ſed inter Sarracenos, & Turcas mirum in modum creſcit,

Nota.

Pſalm. 26.

Matth. 10.

Apoca. 3.

crescit, & fidei nostræ arcana palàm fratres huius ordinis prædicant. Quid quod in ipsa Hierosolyma Christo Iesu opitulante duo cœnobia ordo hîc possidet, in laudẽ & gloriã Christi Iesu, qui inibi crucis mortẽ subijt, vt mortem nostram superaret, & æternæ vitæ participes orthodoxos suos efficeret?

Tertiò. ¶ Tertiò, huius egregij viri adnotanda est insignis humilitas, quandoquidem hæc virtus sic in ipso resplẽduit, vt se omnium peccatorum maximum vocitaret, cum Apo-

1. Timo. 2. stolo dicens. Venit Iesus peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Hinc inter contumelias & probra miro rapiebatur iubilo, Christum Iesum pendentem in cruce

Acto. 5. probris affectum ob oculos habens. Itaque apostolorum instar gaudebat, quoniam dignus habitus est pro nomine Iesu contumeliam pati. Vè nobis qui mundi honores ardenti affectu quæritamus, vel minimam cõtumeliam pro Christo nolentes pati. Nunquid seculi huius honos non floris in morẽ extẽplò marcescit, & suaptè natura arescit?

Esai. 40. omnis caro fœnũ & omnis gloria eius quasi flos fœni, clamat Esaias. Has ob res humilis

Gal. 4. 6. Franciscus, cum Paulo dicebat. Absit mihi gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego

& ego mundo. Verum sancti viri sub ignominia crucis Christi quandam gloriam rutilare vident. At nos contra, crucis opprobriũ horremus, & pro nostra virili gloriolã mundi amamus. Mundus crucifixus erat beato Francisco, quia nil de ipso quærebat, imò vti crucifixum, & fœdum eum odio habebat. Vicissim diuus Franciscus mundo crucifixus erat, alioqui ille sanctum virum nõ insectaretur. Quia ego elegi vos de mũdo, ideò Ioan. 15. mundus odit vos. Nam si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Eece signum magnum quo amici Dei, etiam in hac vita palàm fiunt. Cæterum, nisi Christo fuisset confixus in cruce hîc sanctus neutiquam cum Apostolo diceret. Ego stigmata domini mei in corpore meo porto. O priuilegium singulare, o vere magnum diuini amoris signum, non clauis ferreis, nõ lancea dira, sed ense charitatis & dilectionis stupẽde, Christus vulnera sua depinxit, in dilecto suo Francisco, cuius oratio frequens erat,

Oratio nonanda. Absorbeat mentem meam amor tuus melli fluus domine, ab omnibus quæ sub cœlo sunt, vt amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei in cruce mori pro me dignatus es. Sũma. Tam fuit humilitas sancti Frãcisci ingens, vt illud Dauiticum diu noctu-

1. Re. 6. que

que personaret. Ludam & vilior fiam ante eum qui elegit me, & ero humilis in oculis meis. Obseruandum quod non sat est, vt in aliorum oculis humiles & abiecti videamur, nisi in proprijs oculis humiles simus. O verum discipulum Christi, qui indefesse clamat. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Agite fratres, si extremam in opiam beati Francisci seruare non valetis, saltem eius flagrantem amorem Dei, & humilitatē insignem sectamini.

Matt. 11.

Quartò. ¶ Denique si de propheta egregio Dauid dominus dixit, inueni virum secundum cor meum, quorsum de beato Francisco hoc ipsum non sit asserendū. Etenim Dauid manu fortis hic sanctus fuit, qui superbū gigantē in nomine dñi prostrauit. Etenim satanam perinde atq; lapide vno prostrauit, dū tam arduā pœnitentiā, tāq; mirabilem vitā egit. mundū magnificè euicit, opes omnes relinquēs, & tantū sacco vestitus incedens, corda accinctus vti iā tetigimus, carnis lenocinia peremit quādo tentatione quadā tacta, in copiosam niuē se proiecit. O quot flagellis, quot vigilijs, quot deniq; ieiunijs corpus suū castigans, spiritui illud subegit. Verū secundū cor Dei sanctus Franciscus fuit, paupertatem, pacientiam, pietatem, & humilitatem

Acto. 17.

1. Re. 17.

Nota.

litatem Saluatoris nostri per omnia imitatus. Nos ergo eū honoremus vt par est, illū precatione assidua inuocemus, quo cūipso gaudijs æternis perfruamur. Amen.

¶ IN SOLENNITATE SANCTI Lucæ euangelistæ, legitur euangelium. *Misit alios septuaginta duos discipulos, &c.* Quod sanè pro modulo nostro iam iam exposuimus. Et in libro festiuitatum virginis Mariæ, & circa finem collocauimus. Ibi prudens lector nonnulla in laudem sancti Lucæ reperiet.

¶ PRO FESTO APOSTOLORUM Simonis & Iudæ declamatio decimaquinta.

SAluator noster fratres, mundum hunc intuens adeò perditum, vt homines, suos honores suasq; opes, necnon & carnis suę oblectamenta dumtaxat amarent, è sinu patris descēdēs hùc venit, quò sui amoris igne pectora

Lucæ. 12. ra nostra inflamaret. Vnde ore suo sacrosan
cto dixit, Ignem veni mittere in terrā, quid
volo nisi vt ardeat? o ignem cœlicum, o ro
gum illuminantem corda hominum, non
autem cōburentem. O diuinum amorem,
cuius virtute omnis amor fœdus statim de
pellitur. Non lucere ceu hypocrytę solent
nos vult dominꝰ, sanctitatis symbola exter
nè indicantes, sed internè ardere iubet, ita
vt dilectionis sanctę flamma foris appareat.
Eam ob causam dominus qui charitas est,
charitatis præcepta, quæ vehementer sua
uia sunt, potissimè fidelibꝰ suis tradidit. Vn
de ait hæc mando vobis vt diligatis inuicē.
Faxit Deus optimus, vt tam egregium præ
ceptum, non modò intelligāmus, sed simul
opere impleamus. Parui reffert voluntatē
domini scire, nisi scientes, toto conatu eam
impleamus, nostram abnegantes.

Euangeliū Ioan. 15. ¶ *Hęc mādo vobis: vt diligatis inuicem.*

¶ Nō semel sed tertio: dilectionem hāc Chri
stus Iesus præcepit, vt tanquam rem seriam
charitatem habeamus, quippè quæ omnes
Nota. virtutes exuperat. Super omnia ait, Paulus,
1. Cor. 13. charitatem habentes, est enim vinculum to
tius perfectionis. Imò si omnes facultates
tradideris pauperibus, etiam si corpus tuū
flam

flāmis ardentibus impēderis, si charitas de
sit nil tibi proderit. Ecce ante omnia homo
fidelis charitate opꝰ habet: alioqui frustra
ieiunat, orat, & alia id genus opera facit. Pul
chrè Saluator præceptum charitatis edidit,
quando apostolis præcepit ire & fructum
afferre, vt probè sanctus Augustinus notat. S. August.
Nam hic fructus saluberrimus est, quod dili
gamus nos inuicē. Nonne spiritus fructum
primū Apostolus posuit dicens. Fructus au Gala. 2.
tē spiritus est charitas? ecce fratres quam sit
ingens virtus hæc, quę sanè inter omnes pri
mas tenet: quādoquidē charitas omniū vir
tutum excellentissima est. Eam ob causam
Paulus maiorē, fide, & spe charitatem fore 1. Cor. 13
asserit. Ratio, quia magis Deū attingit, sem
per illud quod est per se maius est eo quod
est per aliud. Fides autem & spes attingunt
quidem Deum, secundū quod ex ipso pro
uenit nobis, vel cognitio veri vel adeptio
boni. Sed charitas attingit ipsum Deū, vt in
ipso sistat, nō vt ex eo aliquid nobis proue
niat. Et ideo charitas excellētior est fide, &
spe. S. Tho. 2. 2. q. 23. art. 6. O virtutē mirabi S. Th. 2. 2.
lē, o charitatē, qua Seraphici spiritus ardēt, q. 23. ar. 6.
sine qua angelus dęmō fœdus factus est. Me
ritò diuus Ambros. formā & pulchritudinē
virtutū omniū te appellauit. Conspicuū est

quod per charitatē actus aliarū virtutū ordinātur in suū finem, has ob res Theologi formā virtutū charitatē dicūt. Diligamus nos inuicem fratres, quia hoc præceptū habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrē suum. Et iterū Ioannes clamat. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitā, si diligimus fratres. Notandum autem quod hæc dilectio proximi si perfecta fuerit, legem Christi impleuit. Dicente Apostolo. Qui proximum diligit legē impleuit. Hinc beatus Hieronymus ad Paulinum. Illa est vera necessitudo, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio, sed Dei timor, & diuinarum scripturarū studia conciliant. En qualis esse debeat inter christicolas dilectio charitatis, non fallax, aut quæstuaria, sed Christi amore accensa. Equidem satis rationi cōsonum est mandatum hoc, quia omnes vnum corpus misticum sumus, alter alterius membra. Quin & filij Dei nominamur & sumus hæredes regni cœlestis. Facileque mandatum hoc est, quia diligere voluntatis actus est. Vnde Ioannes inquit. Præcepta eius grauia non sunt. Cæterum, si proximū diligis vti par est, flere cum eo flente & gaudere

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 3.

S. Hieron. ad Paulinū

Roma. 12.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 3.

dere cum ipso gaudente te oportet, nā hoc signū magnū dilectionis est. Ad hæc pacifice cū illo habites & cōuerseris, sin aliter odij symbolum erit. Ecce quā bonū, & quam iucundum, habitare fratres in vnū. Deniq; si vt te ipsum fratrē narras inopiā eius subleuabis, nam qui habuerit substantiam huius mundi & viderit fratrē suū necesse habere, & clauserit viscera sua, quomodo charitas Dei est in illo? atqui, nè forsitam scandalum patiantur discipuli vbi mundum aduersariū agnouerint, admonet eos & ait.

Rom. 12.

1. Ioan. 3.

¶ Si mūdus vos odit, scitote quia me prio rem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis mūd⁹ quod suū erat diligeret. Quia verò de mūdo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

Text.

¶ Ecce causa potissima cur præceperit eis, se se inuicē amare. Erat vtiq; plurima aduersa passur⁹ in hoc mūdo. Cosolatur ergo eos primò se ipsum eis exēplū præbēs. Ne miremini si mūdani homines odio habuerint vos, ego dñs & magister vester, vti ipsi vidistis insectationes, & cōtumelias multas pass⁹ sum. Animequiores estote, & neutiq; animū despō

ego ipse vt dux præcessi vos. Nec vos illud moueat, quod dum mecum habetis amicitiam, & inter vos mutua charitate cohæretis, cum mundo dissidium, & simultatem habetis. Imò istuc ipsum vestros consolari debet animos. Quandoquidem hoc argumento palàm agnoscetis, vos esse meos discipulos, atq; amicos, nimirum alienos à mundo.

1. Ioan. 5. Quippè qui totus in maligno positus est, quum vos cœlo destinati sitis. Quod si ego prior vobis tot mala sum perpessus, ne vobis indignum videatur, eadem pro nomine meo perpeti. Vbi aduertendum, quod hoc solamen magnum fidelibus esse debet in quacunq; calamitate, quia Saluator noster angelorum creator, & rex regum pro nobis immeritis talia & longè maiora passus

Hebr. 12. est. Hùc attinet quod Apostolus ait. Recogitate eum qui talem ac tantam, ab inimicis suis aduersus semetipsum sustinuit contradictionem: non ergo fas est vt membra super caput suum se extollant. Quandoquidē mundus Saluatorē odit, quia arguebat mala eius opera, docebat etiam quæ humanis congruebat affectibus. Nouit ille suæ factionis homines, eosque complectitur, & euehit, vt similis amat similem. O nimium infœlices, quos mundus diligit, & eis blaudus

est: nam arguit eos extraneos fore à Dei amicitia, quæ sanè verè fœlices homines facit. At cōtra, fœlix ter, quaterq; beatus, qui Dogma. Christi partes sequitur, & cōtubernio illius adnæret. Mira res, mundi odium & persecutio signū est electionis, quā Christus in nobis fecit. Si de mundo fuissetis mūdus quod Ioan. 15. suum erat diligeret. Ipse superbus, elatos & turgidos homines amat, auarus est, & hanc ob causam opum amatores diligit. Gaude ei itaque, quia nō ob opera vestra mala vos mundus horret, sed quoniam ego à mundo vos separaui: nēpè quia terrenis nō inhiatis bonis, sed cœlestibus, & æternis, eas obres odit vos, nō autē quod odio digni sitis. Amat igitur mūdus sibi similes, abhorret dissi miles, ideò dns dixit quibusdā. Non potest Ioan. 7. mūdus odisse vos, me autē odit, quia ego testimoniū perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt. O beatū virum qui Moysi instar parui faciens externas diuitias, plus amat cum Christo & sanctis eius pati quā cū Ægyptijs malè gaudere. Hæredes quidē Dei, co Roma. 8. hæredes autē Christi, si tamē cōpatimur vt cōglorificemur, sic Corinthijs scribit Apostolus. Fieri nō potest vt mūdus diligat Christū, & sanctos eius. Ratio, quia omne quod est in mundo aut est concupiscentia car-

nis, aut est concupiscētia oculorum, aut est superbia vitæ. Hęc omnia Christus & electi sui vehementer dānant. Ergo mundi & Christi nulla societas aut amicitia inueniri potest. Quandoquidem duæ ciuitates ab exordio mundi cœperūt cōstrui, in Abel ciuitas sancta Hierusalem, in Cain Babylon cœpit esse. Quę quidē sibi aduersantur, & quotidie decertāt. Hinc docemur fœdus nō inire cū mūdo, alioqui Christi amicitiā cōseruare nequibimus. Dicēte Iacobo. Qui vult amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituetur. Ad hæc odium mundi nō nos vexet, quod breui admodū transit, externè nocens, non internè. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum dixit dominus inimicis suis. Horaria est mundi potestas, momentanea feritas, & persecutio eius. Nunc sequitur.

Genes. 4.

Iacob. 4.

Text. *¶ Mementote sermonis mei, quem dixi vobis. Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt & vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt.*

¶ Rursus se exemplum eis præbet, ne in re tam difficili succumbat. Mementote sermonis

nis mei inquit. Sæpe inculcat eis verbū hoc. Non est seruus maior domino suo. Allusio est ad hoc illud Petri. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eus. Quomodo dulcia petere audebit orthodoxus, qui videt Iesum spinis coronatum, & clauis cruci affixum? qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, ait dominus. En qualem vult discipulum dominus, planè qui crucis probra sustineat, & vestigia eius per omnia sequatur: cæterūsi mea dogmata audire noluerūt, vestra quæ eadē sunt nō audiēt. Vbi sanctus Cyrillus Enimuerò putandū nō est amissū esse prædicatoris præmiū, si auditoribus nō persuasit. Nā an fructus sequatur necne, & si sit illud petēdū à Deo, attamē gratiæ suæ relinquendum est. Terræ sterilitas nocet Colono, non tamen sic res habet in ædificatione spirituali, vbi semper paratus est Deus remunerare colonos suos prædicatores, quāuis prædicatio in audientibus nil efficiat. Spē maximam contionatoribus præbet illud Esaiæ. Sicut pluuia descendens de cœlo inebriat terram & germinare eam facit, sic erit verbū quod procedit de ore meo non reuertetur ad me vacuū. O simile mirabile nō

Iohan. 3.

1. Petr. 2.

S. Cyrill.

Nota.

Esa. 55.

vulgarem lætitiam afferens, ijs qui in euangelio laborant. Equidem si tres seminis partes periere, vti dominus narrat, quarta pars fructum retulit centuplum. Quia fieri non potest vt prædicatio euangelij absque fructu fiat. Alto Dei consilio factum est, vt prædicator fructum ex prædicatione sua ortũ non videat, ne forsitam insolescat, videt autem illum, cui omnia nuda sunt & aperta, Christus Iesus, qui principalis sator est in agro mundi huius. Summa. Quod ausi sunt in me, qui dominus ac magister sunt, multò magis audebunt in vos. Si toties conuitijs incessiuerunt, & vos discipulos meos eodẽ pacto persequentur. Et quemadmodũ meã doctrinam non tulerunt, ita nec vestram ferrent: quoniã eadem docebitis quæ ego doceo. Veruntamen quicquid horum facturi sunt, odio nominis mei contra me facient. Quicquid in membra committitur, hoc ad capitis pertinet contumeliam. Nonnè qui vos spernit me spernit: & qui vos audit me audit? Mirabile dictu, quam frequẽs sit querimonia in prophetis, quod eos populus nõ audierit. Domine quis credit auditui nostro? Et rursus Oseas. Ego erudiui eos, & ipsi cogitauerunt in me malitiam. Rationem autem cur mũdus tot mala in electos Dei operetur

Collatio.

Hebræ. 4.

Esai. 53.

Osee. 4.

retur indicant sequentia.

¶ *Et hæc facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me.* Tex.

¶ Vbi Sanctus Augustinus. Quid aliud est, hæc facient vobis propter nomen meum, quam me in vobis odio habebunt, me in vobis persequentur, & sermonem vestrũ, quia meus est, ideò non seruabunt. Itaque eorũ ignorantia qua laborant in causa, vt vos, vel vt verum fatear me in vobis tot contumelijs afficiant. Non nouerunt eum qui me misit. Arrogant sibi pietatem in Deum Hebræi & in filium sunt impij. Petunt salutem à Deo, & filio moliuntur exitium. Denique iactant se Dei præcepta seruare, & filij mandata quæ tradidit ex voluntate patris temere despiciũt. Obseruandũ quod ignorantia hæc eos nõ excusabit in die vindictæ, quia noluerunt intelligere, vt bene agerent. Fuit non inuincibilis, nec crassa quæ aliquantulum excusat, sed affectata. Quod fusius suadet. S. Thom. 3. p. q. 47. ar. 5. Profectò assertionem probant verba quæ paulò post sequuntur. Si non opera in eis fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Ecce eos Saluator comdemnat,

S. Augus.

Psal. 35.

S. Th. 3. p. q. 47. ar. 5

quia tot mirabilibus inspectis: quæ suã diuinitatem ostendebãt credere noluerũt. Aiebãt enim illud Iob. Scientiã viarũ tuarũ scire nolumus, recede à nobis. Sũma, propter nomen meum, id est, propter me, hæc omnia vobis eueniẽt, nã mundi amatores sueq; iustitiæ fidunt, & meã horrent. Gloriolã suam quæritant & honorem meũ spernunt, quorum vox ea est. Nomen eius non memoretur amplius. Quod vero ignorãtia, & inscitia corũ, aduersetur eis, & cõtra eos sententiam proferat, iam dominus ostendit.

Iob. 21.

Ierem. 11.

Text. ¶ *Si non venissem & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Nũc autem excusationem non habent de peccato suo.*

¶ Verbis his veritatis magister palàm facit, affectatam fuisse ignorantiam Hebræorum, potissime principum. Qui sacram scripturam tractabant & signa aduentus Messiæ optime norant, quin & quotidie populo de his nunciabant. Cæterum, Iudæi ingrati cõtempserunt aduentum Christi, & eius sancta dogmata, necnon miracula & beneficia innumera quæ eis contulit. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & non feci ait dominus?

Esa. 16.

nus? & iterum. Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum congregat gallina pullos suos sub alas, & noluisti. Equidem magnũ erat ex Iudęis nasci, & eis primò euãgeliũ prædicare. Nusquã angelos apprehendit, sed semẽ Abrahæ apprehẽdit. Venit ad Hebræos, vt eos erudiret, ipsi autẽ suscipere illũ noluerũt. In propria venit & sui eũ non receperunt. O quot Prophetæ, quot reges Saluatorem videre cupierũt, nõ tamẽ eum viderunt. Quod vero ait peccatũ non haberent, id est, piaculum odij in me & patrem meum non patrarent, quod sanè grauissimũ est. Vel de peccato ingratitudinis, & incredulitatis est sermo, quippè qui, maximè Deum offendunt. Nũc autem sese excusare nequeũt, qui volentes & scientes me, & electos meos insectati sunt, verum vbi nulla adest excusatio, certa est damnatio. Caueamus fratres ne noxa hæc nos inuoluat, siquidem plurimis beneficijs affecti sumus, ita vt quisque cum alma virgine concinere valeat. Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

Hebre. 2.

Ioan. 1.

Luc. 10.

Luc. 1.

Text. ¶ *Qui me odit, & patrem meum odit.*

¶ Quia vnus Deus pater & filius est, iuxta illud, ego & pater vnum sumus, eas ob res fieri

fieri non potest, vt quis filium odiat, quin & patrē simul odio habeat. Ac si dicat: authoritate patris loquor, quæ cunque loquor, & eadem authoritate facio quæ facio, quāobrem dum me exosum habent, & patrē meū odiunt. Vtique me viderunt & audierunt. Viderunt omnibus benefacientem, audierunt, ea quæ digna sunt Deo loquentem, nihilominus propter quæ oportebat eos amare, ob ea oderunt. Mira res, nec verba Christi procaces Iudæi spreuerunt, sed stupenda eius miracula temere contempserunt, ideò addidit.

Nota.

Text. ¶ *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nūc autem & viderunt, & oderunt me, & patrem meum.*

¶ Si quis Prophetarum miracula legerit, non in eis inueniet quenquam, qui mortuū quatriduanum suscitarit. At Iesus Lazaro quatriduano vitam præstitit. Quis eorum aperuit vnquam oculos cęci nati? Enimuero nemo. Quis quinque millia hominum quinque panibus in deserto saciauit? Hæc & alia id genus multa à Iesu patrata viderunt, & credere noluerunt. Mosem non viderunt,

Ioan. 11.

Ioan. 9.

Ioan. 6.

derunt, & tamen admirantur, Prophetis credunt quos nullatenus intuiti sunt. Me quē cominus conspexerunt, quem experti sunt tot modis beneficium, pro sua virili aduersantur, morte quæ probrosa afficiunt. O execrandam cæcitatem vehementer & horrendam, vltimis supplicijs plectendā, totius mundi Saluatorem, & animarum sapientissimum medicum, qui vulnera eorum sanare venerat toto nisu persequuti sunt ingrati Hebræi. Ipse vero omni studio conabatur de omnibus bene mereri, iuxta illud. Exten di manus meas ad populum non credentē, sed contradicentem mihi. Cæterum ne forsitan discipuli dicerent. Quorsum nos deduxisti in tot mala, quæ superuenient nobis? rationem subnectit.

Esa. 65.

¶ *Sed vt impleatur sermo, qui lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis.*

Text.

¶ Legem hic appellat totum vetus testamē tum, eò quòd à Deo optimo datum. Habetur verbum hoc Psalmo. 13. vbi scriptum est. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Perinde dicat, sine causa, qa nil mali in me inuenerūt, quin potius

Psal. 24.

potius innumera beneficia impēdi eis. Mul-
Ioan. 10. ta opera bona operatus sum vobis, propter quod horū vultis me lapidare? Gratis perse-
quebātur eū quia verebātur, ne Mosi gloria
pessum iret, si Christi doctrina inualuisset.
Sed profectò nō hoc erat pauēdum, cū Chri-
Matt. 5. stus venerat nō ad legē soluendā, sed ad im-
plendā eā, sicut magister veritatis contesta-
tus est. Sic gratis persequuti sunt Christum,
nā ex persecutione nullū cōmodum hause-
rūt, sed maximū dānum. Mira res, nō semel
Psal. 68. verbum hoc Propheta Dauid protulit, sed
Psalmo. 68. &. 34. &. 108. eandē sententiam
retulit. Oderūt me gratis, quo intelligamus
quā fuerit magna Hebræorū ingratitudo,
quā etiā dominos inuisos habeat ingratos;
habet autē ingratitudo suos gradus. Ad pri-
mū ingratitudinis gradū attinet reddere ma-
la pro bonis. Ad secundū vero, quod benefi-
ciū vituperet. Ad tertiū quidē gradū perti-
net, si beneficiū maleficiū existimet homo.
S. Th. 2. 2 S. Tho. 2. 2. q. 107. ar. 2. Sanè in his gradibus
q. 107. ar. persecutores Christi & discipulorū inuenie-
2. mus. Nos igitur charissimi in omnibus gra-
tias agētes Deo, vt Pauli dogma pulchrè do-
1. Thess. 5 cet, id maximè omniū caueamus, ne in Deū
peccemus, rursus filiū Dei in nobis ipsis cru-
cifigētes. Quin potius Christo Iesu diu no-

ctu seruiamus, ei totis medullis cordis gra-
tias agamus pro tot nobis impensis benefi-
cijs. Quo cū Apostolis his in cœlo mercedē
cōmeritam recipiamus. Præstante dño no-
stro Iesu Christo, qui cū patre, & sancto fla-
mine regnat per infinita secula. Amen.

ANNOTATIONES
Appendices.

PRimò aduertendum quanta cura, quā & solerti studio optimus pa- Annota. 1.
rens Christus charitatem nobis fi
lijs suis cōmendat. Etenim cūcta sua præce-
pta, quasi in vnum coadunare volēs, discipu
lis, necnō & cunctis orthodoxis ait. Hęc mā
do vobis, vt diligatis inuicem. Ecce vnde iu-
gum domini dulcedinem suam sortiatur,
habet quidem lex domini innatam suauita
tem, eò quòd in amore Dei & proximi, radi
cem suam habeant. Ex his enim duobus, in- Matt. 22.
quit Saluator, vniuersa lex pendet, & Pro-
phetæ. Quid obsecro dultius amore? Quid
suauius & facilius esse potest, quam ama-
re? Profectò amore omnia quàmlibet a-
mara dulcescunt, vnde Iacob seruiens
pro Rachele, gelu & æstu graui affectus,

pro

Gene. 29. pro nihilo ducebat labores omneis. Imò vi debantur ei dies pauci, prę amoris magnitu
S. Augus. dine. Pulchrè sanctus Augustinus ait. Nil difficile amanti: idque optime expertus est qui dixit. Nunquid adhęret tibi sedes iniquitatis qui fingis laborem in præcepto? Verũ nomine tenus prępcepta Dei laboriosa sunt. Ideò fictio quædam eis adest, quam insipiętes vident, & timentes fugiunt. At sapientes contra aiunt, non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã quæ
1. Ioan. 5. reuelabitur in nobis, & alius clamat. Præcepta Dei graula nõ sunt, diligam⁹ nos inuicẽ fratres, vt cum suauitate alter alterius onera portare valeat: scientes quia nulla virtus vera est sine charitate. Ratio, quia virtus vera simpliciter illa est, quæ ordinat ad principa
S. Th. 2.2 le bonum hominis, quod est Deus. S. Tho.
q. 23. ar. 7 2.2.q.23. art.7. Vnde Paulus probe asserit, nil prodesse illi facultates omneis tradere pauperibus, nisi regina virtutum charitas adsit. 1. Cor. 13.

Secundò. ¶ Secundò, notãdum magnopere est, quod dilectio hæc, qua proximũ amare nos oportet, non quęuis, sed similis sit dilectioni quã erga nos Christus habuit conuenit. Hinc
Ioan. 15. ore suo sacro paulò ante dixerat. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicẽ sicut dilexi

dilexi vos. Vbi norma nobis describitur, qualiter nos inuicem diligamus, non ob carnis consanguinitatem tantùm, non propter quæstum vendicandum, quia charitas non quærit quæ sua sunt. Dilexit nos Saluator, animam suam dans pro salute nostra. Dilexit commodum nostrum, tanquã sui oblitus crucem baiulans, & tandem in ea vltro pendens. O felicem cristicolã qui proximũ suũ diligit, sicuti Christus nos dilexit. Is verus imitator regis sui est, gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus: quod planè charitati peculiare est. Mirabile dictu, tã est virtus excellens ipsa charitas, vt suapte natura, in hac vita terminũ augmenti haud habeat. Ratio, quia causa à qua procedit infinitę virtutis est, nam spiritus sanctus cum patre & filio vnus Deus, & omnipotens est. Deinde quia subiectum in quo recipitur, quæ est ipsa voluntas animæ, quo plus charitatis recipit, eo magis disponitur ad maiorem charitatem accipiendam. S. Thom. 2.2.q.24.art.7. Vnde liquido comprehenditur, charitatem posse augeri in infinitum. Hanc ob causam perbellè Apostolus eã vocat viam dicens. Adhuc excellentiorem viã vobis ostendo, & ad Philippenses. Nõ quod iam acceperim, aut iã perfectus sim. Sequor,

Nota.

S. Th. 2.2 q. 24. ar. 7

Phili. 3.

autem si quomodo comprehendam. Satagite ergo fratres, & bonis operibus incumbite vt charitas vestra in dies magis ac magis crescat, & perfecta sit.

Tertiò. ¶ Tertiò, nostræ militiæ nos dominus admonet, vbi mundi odium erga nos subindicat. Si mũdus vos odit, scitote quia me prior em vobis odio habuit. Ecce fratres quam ingens bellum mundus fallax aduersus nos excitare moliatur. Planè hic Iebusæus est, qui pro sua virili contendit, ne terrã à Deo nobis promissam possideamus, quippè quę lacte & melle semper manat, eã ob rem viriliter pugnemus oportet, diu noctuque orationis ense roborati, cæteris bonis operibus freti. Quid multis immoror? Mundus nequam Labam pessimus est, qui subdole mercedem decem vicibus Iacob mutauit. Mendax ipse est sicut princeps eius diabolus, quẽ Saluator nedum mendacem, sed patrem mendacij appellauit. Fugiamus ergo vti Iacob fugit consortium Labam spernentes. Fugiamus inquã mundũ, sed nullatenus idola eius nobiscum gestemus. Nonne, aliquorum Deus venter est, vt Paulus testatur? Nonne auaritia idolorum seruitus comprobatur? Quid quod idolum magnum superbia excelsum thronum possidet? Hæc idola

Gene. 31.

Ephe. 5.

idola nõ cum Rachele portemus, sed penitus abijciamus. Alioqui Labã dirus nos persequetur, & tabernaculum conscientiæ nostræ subuertet. Si autem nil de mundo habuerimus, ingonti pace fruentes: quamuis ipse in nos leonis in morem rugiat, nihil nobis nocebit.

Quartò. ¶ Quartò, quam sit ingens piaculũ in Christum non credere, & non eum vt verum redemptorem vnice amare, palàm facit dominus dicens. Si ad eos non venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Proculdubiò peccata plurima Iudæi habebant ante Saluatoris aduentum. Superbia, auaritia, gula, & cæteris alijs delictis irretiti erant, tamen vt optimè diuus Augustinus exponit hoc peccatum incredulitatis non habebant sine quo delentur cuncta peccata. Quod vnusquisque si non habeat, dimittuntur ei per pœnitẽtiam omnia delicta. O mirabile mysterium, o stupendum summi numinis iudicium, aduentus tã diu desideratus Christi, quantũ credentibus salutaris, tantùm non credentibus exicialis fuit. Cęterũ illi excusationẽ prętexere nõvalẽt, quia loquentem audierũt, & mira opera patrantẽ viderunt, quanto minus nos excusare poterimus, qui quotidie sacrum euãgelium

S. Augus.

Dogma.

llum audientes, in quo miracula illius recen
sentur, & nihilominus mandata eius non ser
uamus? Credimus in Christum firmiter, ita
est, attamen nihil minus quam eum toto di
Nota. ligimus pectore. Enimuero fides sine ope-
ribus mortua est, & ideò vitam æternam
præstare non potest eam habẽtibus. Quini-
mò seruus sciens voluntatem domini sui
& non faciens, plagis vapulabit multis.

Quintò. ¶ Deniqúe vnde tot mala exordium ha-
beant, patefacit dominus, quum ait. Hæc
Esa. 5. facient vobis, quia non sciunt eum qui mis
sit me. Allusio est ad illud, populus meus ca
ptiuus ductus est, quia non habuit scien-
tiam. Quandoquidem Hebræi qui Saluato
rem in suis discipulis insectabantur, igno-
rantia obcœcati erant, non quauis, sed ea
quæ affectata vocatur. Quippè quæ, non
modo non excusat, sed vehementer delic-
tum aggrauat, hanc ob causam dominus
ait. Nunc autem & viderunt, & oderunt, &
me & patrem meum. Si ergo viderunt mi-
racula tam egregia, tamque conspicua, qui-
bus Saluator sese Messiam fore insinuabat,
quorsum non crediderunt, nisi quia suapte
malitia excœcati noluerunt? Ij sunt de qui-
Iob. 24. bus vir sanctus Iob ait. Fuerunt rebelles lu-
mini. Caueamus sumopere fratres oportet,
ne

ne illorum vestigia imitemur, neque tantã
gratiam negligamus. Nouimus patrem cœ
lestem, nouimus & filium, quem misit ille.
Agnouimus & Spiritum sanctũ, ab vtroque
tanquam ab vno principio procedentem.
Hanc Triadem sanctam adoremus, ei totis
nisibus seruiamus. Cui omnes angeli iubilã
tes inserui unt, & vbique adorant.

¶ IN SOLENNITATE OMnium Sanctorum. Declamatio XVI.

LOngè melius fratres hodie cla-
mare poterimus quam explora
tores Mosi, explorauimus ter-
ram quæ deuorat habitatores
suos. Et vidimus monstra quędam filiorum Num. 13.
Enach de genere giganteo, quibus compa-
rati quasi locustę videbamur. En terra la-
cte & melle manans, terra viuentium est, de
qua Psalmographus ait. Portio mea domi- Psal. 118.
ne in terra viuentium. Vbi angeli omnes
indefesse Deum optimum collaudant iubi
lantes, vbi sancti omnes facie ad faciem glo
riam Dei intuentur. Vbi deniqúe mortis
timor nullus adest, sed vita iucunda ac per-
petua. Nonne monstra de genere gigan-

teo inibi fidei sacræ oculis vidimus? Enimuero patriarchæ, prophetæ, apostoli, martyres, confessores & virgines more gigantum, tam satanam, quam mundum, & carnem glorioſè vicerunt, & de quibus suis spiritalibus inimicis magnifice triumphantes, victoriæ palmam obtinuerunt, dicente Apostolo. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Ijs vt ingenue fatear nos homuntiones comparati, ceu locustæ videmur, fragiles, infirmi, & vermiculi humi reptantes. Nihilominus virtute ex alto roborati, illustria facinora eorum sectari vtcunque valemus. Nedum sanctos gratia Dei cooperante, sed & ipsum dominum gloriæ imitari possumus, alioqui Saluator non diceret. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. Ad hos sanè giganteos viros, & athletas suos rex omnipotens Christus sermonem suum in acumine montis sedens dirigebat dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Nunc par erit, vt adamusim sacrum euangelium explicemus, Christo Iesu adiuuante.

Heb. 11.

Luc. 9.

Videns

¶ *Videns Iesus turbas, ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.* Euãgelium Matth. 5.

¶ Singularem energiam singula verba continent, eam ob rem paulisper immorandum hic est. Vidit Iesus turbas sequentes se, perinde atque rem hanc gratam sibi fore indicans, turbam inspexit. Nullum obsequium gratius Christo esse potest, quam si eum sequamur, quæ mundi sunt abdicantes, & hilariter verba eius audiamus. Audientes, & cordi nostro ea inscribamus, quo pro nostra virili opere ea impleamus. Ad hæc visis turbis montem ascendit, non erat mons Oliueti, vt pulchrè notat sanctus Hieronymus, sed vel mons Thabor, siue alius mons cuius nomen ignoramus. Satis commode in montem conscendit, vt locus eminentior excellentiorem doctrinam esse, quam ore suo benedicto personabat significaret. In monte Sina data est lex vetus Moysi in lapidibus exarata, & digito Dei conscripta. Ius erat vt in monte dominus legem nouam daret, quippè quæ in cordibus discipulorum exaranda erat, iuxta illud. Dabo legem meam in cordi- Ierem. 24.

S. Hieron.

bus eorum,&in visceribus illorum scribam eam. Sed iam non digito, qui osis duritiam habet scribitur hæc sancta lex, sed lingua
Psal.44. Saluatoris, ipso contestante: Lingua mea calamus scribę velociter scribentis. Scriba enim Spiritus sanctus est, quique in specie columbæ super eum descendit & sedit in Iordanis ripa. O mysterium mirabile, o sacramentum ineffabile, in hoc monte nihil caliginis aut fumi, nihilque horrisonum video, vt iin monte Sina quando data est lex illa timoris legimus fuisse. Quin potius omnia in luce clarescunt, quia lux vera est, magister cœlestis qui Apostolos docet. Imò lex amoris & non terroris à Saluatore prædicatur. Abeant buccinę concrepantes, facessant fulgura, quæ olim in monte Sina visa sunt, nam si lex per Moysem data est,
Ioan.1. gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Summa, turba conspecta abijt in montem, vt concionatores suos doceat, ad tempus hominum consortium relinquere, & contemplationi operam dare, iuxtà illud. Ascende
Esa.40. in montem tu qui euangelizas Sion. Sic plane in montem ascendebat qui dixit. Cõuersatio nostra in cœlis est.

¶Quod autem sedit dñs in mõte illo, mysterio nõ vacat. Hoc teste August. ad dignitatẽ magistri

magistri pertinebat. Sed altius rem indagantes, eam ob rem sedit, quia lex noua quam proponebat, pacem & veram tranquillitatem credentibus præstat. Equidem quando Nota.
legem veterem Deus dedit de cõsensu eius nil legimus, cum Esaias dicat. Vidi dominũ Esai.6.
sedẽtẽ sũper solium excelsum, & eleuatum. Non itaque sedit dominus in monte Sina legem daturus, quia neminem ad perfectum adduxit illa lex, neminem quamlibet sanctũ in cœlum euexit. At lex noua promittit, & exhibet vitam æternam, quam olim nemo prophetarum obtinebat. Hinc Saluator in- Matth.3.
quit. Pœnitentiam agite & appropinquabit regnum cœlorum. Et in hoc euangelio ait. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorũ est regnum cœlorum. Quid quod latro ille fœlix die qua obijt, vita æterna potitus est? benè merito Saluator in monte sedit, ceu sua sessione subindicans, seruatores nouę legis tranquillitatem ingentem possidere. Adeò Esaie.9.
vt in christicolis verisimum sit vaticinium illud. Sedebit populus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulẽta. Quod non modò de quauis pacata & bona conscientia intelligere oportet, sed de vita beata & cœlesti, qua angeli, & sancti fœliciter fruuntur. Sequitur in euangelio.

 ¶Et

Text. ¶ *Et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

¶ Verùm dñs aperuit os suum, ideſt, cœpit loqui, ſic phraſis ſcripturæ ſacræ olim fuit. Iob. 3. Vnde in Iob ſcriptũ eſt. Aperiẽs Iob os ſuũ dixit. Hoc eſt reſpondit, vel loqui cœpit. Et Danie. 10. in Daniele. Aperienſque os meũ loquutus ſum. Diuus autẽ Auguſtinus inquit. Quod aperuit os ſuum, vbi ipſa mora cõmedat ali quanto longiorem futurum ſermonem. Et S. Gregor. li. 5. mora. ſanctus Gregorius. li. 4. moraliũ. Vbicunq; legitur, quod dñs aperuit os ſuum, inſpiciẽdum eſt, quia magna ſunt quæ ſequuntur. Mira res niſi in ſacra pagina huiuſmodi locutio inueniretur, pro vicio duceretur. Pleonaſm?, ideſt, adiectio ſuperflua dicitur. Quis vnquam loqui potuit niſi aperiret os ſuum? at in ſanctis literis potiſsimẽ hic aliquid myſterij habet locutio iſthęc. Loquebatur quõdam Deus patribus per prophetas & angeHebr. 1. los, nunc verò locutus eſt nobis pater in filio ſuo, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula. Aperuit os ſuũ: ac ſi dicat, qui loquebatur, ecce adſum. O qualem charitatem nobis oſtendit Deus, multi

multi reges & prophetæ deſiderauerunt au Lucæ. 10. dire Chriſtum, non tamen audiere. Vtinam cum ſponſa quiſque noſtrum diceret. Ani- Canti. 5. ma mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. En iam non per creaturas, non per prophetas angelos vẽ, ſed per ſeipſum filius Dei vocat nos, & audireẽ nolumus. Qui enim Deu. 18. non audierit illum ego vltor exiſtam, ait pater. Quid multa? qui triginta annis operibus ſanctis loquutus eſt nobis, nunc ore ſuo ſacro hæc paradoxa ſanctiſsima deprompſit ab omnium hominum opinione maximè abhorrentia. Quãdoquidem Saluatoris dogmata omnium philoſophorũ doctrinã ſuperat, omnẽ intellectũ exuperat. Cæterũ Nota. ſacra ſcriptura velut ios domini erat per quã dominus loquebatur populo ſuo, tamen hoc os clauſum erat vmbris & typis multis, adeò vt vix pauci ſpirituales ſcripturam intelligerent, donec venit Chriſtus. Hinc in Eſaia legimus. Erit eis viſio quaſi liber clau- Eſai. 29. ſus, in cuius typo Moſes faciem velabat coram populo, & adhuc velamen poſitum eſt Exo. 36. ſuper cor Iudæorum, nec auferretur donec in Chriſtum credant. Hoc velamen in mor- Apoca. 5. te Chriſti ſciſum eſt, à ſummo vſque deorſum, quia ſolus agnus dign? fuit aperire hũc librũ & ſoluere ſeptẽ eius ſignacula. Sediã

fas

fas erit cuncta quæ sacrosancto ore suo protulit penitius rimari. Ait enim.

Text. ¶ *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

¶ Mira res fratres, vnde auspicari Saluator incipiat euangelium, nempè, à beatitudine, ad quā nostrapte natura omnes aspiramus, & eam toto nisu cupimus. Hùc omnes labores & studia hominum tēdunt, ut beati sint, & requiē inueniant, quam extra Deum reperire nemo valet, dicēte Dauide. Satiabor dùm apparuerit gloria tua. Et sanctus Augustinus clamitat. Feciſti nos domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescamus in te, sapientes huius seculi nunc obmutescant, quorum alij in diuitiarum amplitudine, alij in honore, alij in corporis fortitudine, alij deniqúe in voluptatibus fœlicitatem posuerunt. Equidem euanuerunt in cogitationibus suis, & dicentes se esse sapientes stulti facti sunt. Fillus Dei in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, os suum benedictum aperuit, & ipse ait. Beati pauperes spiritu. En maximum legis veteris & nouæ discrimen. Lex illa diuitiarum abūdantiā promittebat seruantibus eam, euāgelium verò in paupertate sitam esse beatitudinem

Psalm. 16. S. Augusſt. Ethi. 1. Rom. 1. Nota.

dinem docet. Si audieritis me bona terræ comedetis, olim aiebat Deus. Nunc autem vice versa beatos appellat pauperes spiritu. Et ijs pollicetur dominus regnū cœleste. Vulgus imperitum ait beatus populus cui hæc sunt. At contra qui sapientia patris est, hūc refflet errorem dicens, beati pauperes spiritu. Equidem impletum est quod rex Dauid multis retro seculis prophetarat. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio. Matthæus sic habet. Eructabo abscondita à constitutione mūdi. Quid obsecro charissimi tam absconditum, quā in paupertate sitam fore beatitudinem? in mititate possessionem terræ, in fletu consolationem esse locatam? obseruandum quod non ait Matthæus, cōsulebat, aut suadebat, sed docebat eos. Vt ad omneis fideles doctrina hæc pertineat, vt enim omnes tenentur inimicos diligere, alioqui Deus nō dimittet eis peccata, ita paupertas spiritus omnibus prædicatur, & saltim affectu diuitias cōtēnere illos oportet. Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, & sequitur me non potest meus esse discipulus. Signanter ait. Beati pauperes spiritu: non qui necessitate coacti inopes sunt, sed qui sponte opes contempserunt ob Christi amorem. Non extristitia,

Psal. 143. Matt. 13. Lucæ. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Cor. 9. stitia, aut ex necessitate, ait Paulus, hilarē da torē diligit Deus. Hinc Græcè habetur. Beati mēdici, ideſt, qui quū diuitijs abundarēt, propter Dei amorē mēdici facti ſunt. Itaq; nō modo ad monachos fœlicitas hæc expectat, ſed ad omnes chriſticolas, reges, magnates, & diuites, quippè qui ſic habent diuitias quaſi nō habentes ſint. Quique vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. Quē admodum Paulus apoſtolus inquit. Nihilominus religioſi, qui nedum affectu, ſed opere apoſtolorum veſtigia ſectātes omnia reliquerunt, maiorē perfectionē habent: dicente Saluatore cuidā iuueni. Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes, & da pauperib⁹ & ſequere me. Vnde ſanctus Gregorius li. 4. moraliū. Sūt nōnulli qui ad comprehendēdū perfectionis culmē accincti, dū altiora interius appetūt exterius cūcta derelinquūt. Itaq; ad perfectionē charitatis vendicādā primū fundamētū eſt volūtaria paupertas. S. Tho. 2. 2. q. 186. art. 3. Sūma, nō ſat eſt ſpōte diuitias relinquere, nā hoc pleriq; philoſophi fecerunt, niſi amore Dei afflatus quis opibus renūciet, eam ob rem dominus dixit. Et ſequatur me. Cæterū, quod beatus Auguſtinus, & Diuus Chryſoſtomus hūc locū de humilitate explicāt aſſertioni noſtræ nil

Mathe. 19.

S. Th. 2. 2. q. 186. ar. 3.

nil officit. Equidem quiſquis pauper amore Chriſti efficitur, ſimul humilis ſit neceſſe eſt. Nōne ſapiēte teſte, Deus maximè odit pauperē ſuperbū, & diuitē mendacē? ſuper quē requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilē, & quietū tremētē verba mea? ſeptuaginta autē ſic habent. Super quē requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper pauperculū. Ecce pro humili pauperem verterunt, profectò omnis infœlicitas à ſuperbia ortū habuit, vt in Lucifero & Adamo eſt videre. Si ergo per ſuperbiam, & inflatum ſpiritum miſer homo cecidit, ſeſe humiliet oportet, vt ſuper æthera eleuari poſsit in gloria. Irrefragabilis eſt Saluatoris ſententia. Omnis quiſe exaltat humiliabitur, & omnis qui ſe humiliat exaltabitur. Pauperes igitur ſpiritu ſūt, qui ſibi ipſis vileſcunt, non alta ſapiētes ſed humilibus conſentientes, qui nihil omnino aſcribunt boni ſibi, ſed cum Dauide aiunt, non nobis domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Et alibi rex ipſe clamat. Vnicus & pauper ſum ego. O mirabilē humilitatē, quæ homines angelis ſimiles efficis, o deteſtādā ſuperbiā quæ ex angelis dæmones feciſti. Quid plura chariſsimi? iniciū omnis peccati ſuperbia eſt. Equidē auerſio à Deo ratione peccati cōplet, & hoc pertinet ad ſuperbiam

Eccle. 25. Eſai. 66.

Eſai. 14. Gene. 3.

Lucæ. 14.

Pſal. 36.

Eccle. 10.

biam per se ad alia autem peccata ex consequenti. Sic superbia habet rationem primi, & est principium & radix omnium peccatorum. Sanct. Thom. 2. 2. q. 162. art. 7. Beati ergo pauperes spiritu, qui sese adeò demittunt, vt cum Abraham clamitent. Loquar ad dominum meum cum sim puluis & cinis. Et iterum cum Iob dicunt. Comparatus sum fauillę, & cineri. Sequitur.

S. Th. 2. 2. or. 162. ar. 7.

Iob. 30.

Text. ¶ *Quoniam ipsorum est regnum cœlorũ.*

S. Auguſt. ¶ Sanctus Augustinus super his verbis sic ait, Superbi appetant regna terrarum, sed humilium est regnum cœlorum. Proprium enim est, vt qui se humiliat exaltetur. Vbi notandum, quod regnum cœlorũ interpretatur gratia, iuxta illud. Regnum Dei intra vos est. Nam per gratiã regnat Deus in cordibus nostris. Significat etiam euangelium. Vobis datum est nosse mysteriũ regni Dei. Idest arcana euangelij vobis reuelata sunt. Est & regnum Dei Christus Iesus. Vnde discipulis dixit, dicite. Appropinquabit in vos regnum Dei. Hoc est, statim inuiset vos Messias magister noster. En triplex regnũ quo humilibus, & pauperibus spiritu datur. Illis impenditur gratia Dei, dicente Iacobo. Deo superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Lucæ. 17.

Lucæ. 10.

tiam: eis prædicatur euangelium. Prędicare pauperibus misit me. Et tandem humilibus cœlesti beatitudo promittitur, vt qui diuitias terrenas vltro spreuerũt, cœlestes thesauros possideant perpetim. Mira res, pro rebus futilibus, quæ vellimus nollimus in morte relinquemus, regnum cœlorum pollicetur nobis Saluator. O munificentia summi numinis, vbi omnia præcepta eius impleuerimus, serui inutiles sumus, & nihilo setiùs se ipsum nobis in premium præbet. Pulchrè regalis citharedus dixit, largitatem summi numinis delineãs. Extendit manum suam in retribuendo, ecce quam longè Christus à mundo abest, mundus ad regna moderanda eligit, fortes diuites, & potentes, rex regum Christus eos euehit in regnum cœlorum qui pauperes, & abiecti, & vere humiles sunt. Enimuero quia se & sua dederunt Christo, Christus & omnia eius bona eis dantur. Sicut in Canticis sponsa canit. Dilectus meus mihi, & ego illi. Et iterum, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fœlix anima quæ sine fuco, corde & ore quotidie id ipsum concinit. Sed iam obsecro, quid causæ est, quod Saluator non æquè beat diuites qui probe diuicijs vtuntur, sed pauperes spiritu? quandoquidem

Iacob. 4.

Psal. 45.

Cant. 2.

Cant. 7.

Quæstio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuites spiritu qui suain subleuandis paupe ribus distribuunt fœlices erunt. Ratio est, quia voluntati nostræ non subiacet, diuitias vendicare & locupletes fieri. At cuncta ob Christi amorem relinquere omnia in voluntate nostra situm est, domino opitulante. Veruntamen diuites huius seculi qui auaritiæ se dedunt, maledictionem illã vehementer timeant. Væ vobis diuitibus, Luc. 6. qui hîc habetis vestram consolationem. Itaque qui pauperibus benedixit, is ipse interminatus est auaris æternam pœnam. Et de prima beatitudine sit satis.

Tex. ¶ *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.*

¶ Pulchrè post primã beatitudinẽ, quæ in paupertate spiritali, & humilitate collocatur secunda hæc sequitur. Quid enim mihi prodest si diuitijs careã, nisi mitis fuero? hęc S. Ambro. sanctus Ambrosi⁹. Si quis autẽ scire affectat qui sint mites, Augustinũ auscultet. Mites sunt qui improbitatibus cedunt, & non resistunt in malo, sed vincunt in bono malũ. Ij nulli vim faciunt, imò læsi facilè condonãt iniuriã. Malũt rem perdere quã cõtendere, & pluris faciunt cõcordiã, quã latifundium. Quib⁹ tãdẽ optabilior est quieta paupertas quam

quã rixosę diuitię, ecce quã fœlices sint qui hac virtute fulti in sancta ecclesia viuunt. O Nota. nouã dilatandæ possessionis rationem, plus impetrat à transgressoribus mansuetudo, quã per fas & nefas paret aliorum rapacitas. Immitis & ferox dominus, nec hoc habet quod possidet. Hinc Moses maximis encomijs effertur quod mitissimus fuerit super omnes homines, is non vindictam sed veniã sorori detrahẽti cõciliauit. Quid multis immoror? Deus qui suauis est, & mitis, mites tantùm docet vias suas, vt in psalmo legimus. Nonnè tanquàm speculum Saluator se ob oculos nõstros ponit, vt mansuetudinem & mititatẽ ab ipso discamus? discite o filij à me, quia mitis sum & humilis corde. Summopere considerandum, quod patiens perfert aduersa, & fortiter sustinet, mitis autem ouanter in bono superat malum. Vnde potior & excellentior est mitis mansueto. Hoc nomine Saluator nobis commendatur à Zacharia. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Heu fratres, ratio quia non sumus mites alia non est, quoniam non mortui sumus mundo. Sequitur quod premium mites expectet.

¶ *Quoniam ipsi possidebunt terram.* Tex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Nempè hereditario iure terram possidèt qui se ipsos possederũt, & proprios affectũs rationi subegerũt, possidebũt terrã mites, quia
Psal. 36. in psalmo scriptũ est. Mãsueti hæreditabũt terrã. Nõ vtiq; terra hæc illa est, quæ lacte & melle manabat, quippè quã Iosue diuisit Israelitis. Etenim illa fere in lõgitudine .56. leu cas habet, in latitudine verò .16. vt exacte beatus Hieronymus ad Domasum scribit, sed terra hæc ea est, de qua psalmogra-
S. Hieron. Psal. 118. phus. Portio mea domine in terra viuentium, vbi nullus metus mortis, sed sempiterna vita adest, verum terra hæc morientium est, & non viuentium. Vnde sanctus
S. Augu. Augustinus. O vita morientium, & mors
S. Hiero. viuentium. Et Diuus Hieronymus. Quotidie morimur, quotidie mutamur, & tamen æternos nos esse dicimus. Possident mites terram illam desiderabilem nunc in spe, postea possidebunt in re. Rursus possident totum orbem cuncta contemnendo. Diuites autem potius possidẽtur cẽsus sui serui. Est
Pro. 13. diues cũ nihil habeat, & est pauper cum in multis diuicijs sit, teste Salomone, & Apostolus ait. Tanquàm nihil habentes & omnia possidentes. Quid obsecro deesse potuerit habẽti Christũ, qui est omnia in omnib⁹? haud dubiè qui hũc thesaurum habet tã est locu-

locuplex vt nulla re indigeat. Deniq; mites possidebunt terrã sui corporis sensus suos moderando, ita vt non tribulos & spinas delictorum proferat, sed rubentes rosas, & cãdẽtia lilia. Hæc est sancta desideria, & opera Deo nostro gratissima faciat, cum Dauide verè mitis, decantans. Cor meum & caro
Psal. 83. mea exultauerunt in Deum viuum. O ter quaterque beatus, qui ad tantæ perfectionis culmen conscendit.

Beati qui lugẽt, quoniã ipsi cõsolabũtur. Beatitudo. tertia.

¶ Mira sententia hæc est, & contra vulgi opinionem prolata. Siquidẽ homines omni solertia, totoque conatu, eo enituntur, vt exultent, & gaudeant. Vnde sanctus Iob de improbis ait. Tenent tympanum, & citha-
Iob. 21 tam in manu, & gaudẽt ad sonitum organi. Sed quid sequitur? ducunt in bonis vitam suam, & in puncto ad infernum descendũt. Sic enim extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscebitur. Non ergo verè pœnitentes terrenis gaudijs afficiuntur sed flẽtes, & ingemiscẽtes dñi pietatem & clementiã supplicitèr precantur. Profectò fratres,
Gene. 28. hæc beatitudo veluti gradus tertius est scalæ Figura. Iacob, quæ etsi in terra fixa erat, tamẽ cœli altitudinẽ tãgebat. Claritas Dei eã illumina

bat,& dñs erat enixus scalæ,necnō per eam angeli descēdebāt,& ascēdebāt. O mirabile mysteriū,perinde ac terrā tāgit hęc scala,vbi primus gradus diuitiarū remittit,& humilitas præcipuè cōmēdatur: ehimuerō radix omniū malorum cupiditas est. Deindè mitis laudatur,& ei terra viuētiū promittitur. Nūc luctus,& fletus maximè commēdatus est,adeò vt fœlices appellentur lugētes: sed iā videte obsecro dñm Iesum enixum scalę huic. Haud dubiè paupertatē sic amauit,sic tāquā spōsam vnicè eā dilexit,vt ex pauper cula virgine Maria nasci dignaretur. In diuersorio natus in præsepio reclinatur,quia testę Luca,nō erat ei locus in diuersorio. Mirabile dictu,sic inopia fuit affectus,vt vbi caput suū reclinaret,quandiu vixit non haberet. Vnde Paulus: Qui cū dines esset,inops factus est,vt eius inopia vos diuites essetis. Quā fuerit mitis Baptista sanctificatus indicat. Ecce agnus Dei,ecce qui tollit peccata mundi,in cuius typo Moses mitissimus vocatur super omnes qui erant in terra. Adhæc,o quoties luxit nostra piacula,vt nos flere doceat,quæ verè animæ incommoda sunt. Fleuit nascens in diuersorio,iuxta illud sapientis. Primam vocem emisit plorās similem filijs hominum. Fleuit super ciuitatem

Nota.

Luc. 2.

2. Cori. 8.

Sapi. 7.

tem calamitatē Hierosolymæ prophetans, fleuit rursus in suscitatione Lazari, & denique in cruce pendens fusius lachrymas fudit, dicente Paulo, in diebus carnis suæ, cū orasset cū lachrymis, exauditus est, pro sua reuerentia. Sic per omnes gradus huius scalę enixum inuenies dñm, nam esurijt & sitiuit iustitiam, ita vt pro ea mortem subierit. Mūdus corde fuit, & misericordiā toti mundo præstitit. Persequutus est, & iniurijs lacessitus. Agite fratres precor ne pauceatis scāde re per hāc scalā, en dñs enixus est ei, vt adiuuet ascēdentes, ne deficiāt. Quin & omnes sancti patriarchę, prophetę, apostoli & martyres, confessores, & virgines per hāc scalā in cœleste regnū ascēderūt. Equidē pauperes spiritu, mites, & lugētes, esuriētes, & sitiētes iustitiā, misericordes corde mūdi fuerę. Alioqui regnum cœlorum non possiderēt.

Hebre. 5.

Nota.

¶ Cæterū, nō omnes lugētes Saluator beat, sed eos dūtaxat, qui pro re seria tristātur, est quidē teste Paulo tristitia secūdū seculum, quæ nimirū mortē operatur. Talis fuit meslitia Cain pessimi, & Iudę traditoris, quiq; desperātes in baratrū descēderūt. Quidē orbitatē diuitiarū, de incōmodo tēporali, plᵗ ę quo lugēt, ij nō beati, sed bismiseri sūt in hac vita lacturā patiūt, & post mortē flāmis ppetuis cruciabū

2. Cori. 8.

bũtur. Est & alia tristitia secundũ Deũ, quæ pœnitentiã quæ salutẽ operatur stabilem, & perpetuam. Hãc habuit sancta illa mulier Magdalena, quę ter lachrymata est. Primò pro delictis suis, vbi lachrymis rigauit pedes domini in domo pharisæi, & inibi consolationẽ non vulgarem à Christo accepit: ex cuius ore faustissimum illud nũcium audiuit. Vade in pace, remittuntur tibi peccata tua. Secundo, fleuit pro fratre suo Lazaro mortuo, & suscitatũ illũ suscepit. Sic decet nos peccata aliorũ flere, vt Deo placeamus. Samuel luxit super Saulem regem, qui rebellis fuit Deo. Dauid etiã aliorũm scelera deflebat dicens. Vidi præuaricantes & tabescebã, quia eloquia tua non custodierunt. Eodẽ modo Paulus, flens de inimicis crucis loquebatur. Bonũ est propria flere facinora, lõgè verò melius aliena tãquã propria ingemiscere. Tertiò, deniq; fleuit Magdalena de absentia Christi. Stabat autẽ ad monumẽtũ foris plorãs, nec à fletu desistit cõspectis angelis donec angelorũ dñm vidit adorauitq; cũ spõsa dicẽs. Inueni quẽ diligit anima mea. Tenui eũ, nec dimittã. Ad eãdẽ imaginẽ sancti viri plorãt, nõ pro opib⁹, aut honorib⁹ acquirẽdis, nõ de iactura eorum tristãtur, sed quia summoperè videre Deũ affectãt. Eã ob causam

Luce. 7.

1. Re. 15.

Psal.

Phili. 3.

Ioan. 20.

Canti. 3.

causam quotidie sæpenumero dicunt. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte dum dicitur mihi quotidie. Vbi est Deus tuus? & eodem affectu alibi clamat. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Id quę flamigero desiderio Apostolus deposcebat inquiens. Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Ecce quos fletus dominus laudat, & quibus consolationem pollicetur. Nempè, ijs qui pro suis, & alienis delictis deflent, & incollatum suum ingemiscẽtes Christum Iesum facie ad faciem intueri concupiscunt. Væ vobis qui ridetis, quia lugebitis vos. Væ iterum mulieribus, id est, effœminatis hominibus Adonidem flẽtibus. Nam hæc abominatio in conspectu domini vulgaris non est, vt ipse Ezechieli ostendit. O quot lachrymæ frustrà effundũtur quotidie, plangunt homines quę plangenda nõ sunt, cum lachrymæ antidotum sunt, quod vulnera animæ sanant. Non opes restituũt, non honores perditos resarciunt, sed peccata ipsa delent. Ecce mare rubrum, in quo tãtex tyrannus Pharao, quam Cunei eius submersi pereunt. Diabolus & satellites illius omniaque peccata lachryma ũm vndis pereunt. Nonne veluti secundum baptisma lachrymæ sunt, quibus anima abluta niue cãdidior

Psal. 41.

Psal. 119.

Phil. 2.

Luc. 6.

Ezech. 8.

Exo. 10. Figura.

S. Chryso.

didior euadit? Beati qui lugent, non vt pueri nescientes causam sui fletus, sed qui pœnitentiam agentes lachrymis peccata sua diluunt.

Tex. ¶ *Quoniam ipsi consolabuntur.*

¶ Mira res in medio lachrymarum Spiritus sanctus, qui paracletus, id est, consolator iure dicitur, solamen mirabile præstat, ijs qui tristitiam habent secundum Deum. Testis sit regalis Propheta qui dixit. Secundū multitudinem dolorum meorū in corde meo, cōsolationes tuę lętificauerunt animā meā. Enimuero, qui sapiēter vt tetigimus lugēt, signum Tau in frōte gestant, ne angelus dei percutiat eos, veluti in Ezechiele legimus. Tandem ij sunt qui quasi tristes incedunt, semper autem gaudent. Venitē adoremus fratres & procidamus ante Deū. Ploremus coram dño, quia ipse fecit nos. Nos autē populus eius, & oues pascuæ eius. O desidiam & somnolentiā nostrā, equidē si christiano pectore reputaremus, nostrorū peccatorū colluuiē, hæreticorū phalāges, turcarum & sarracenorum exercitus, si redēptionis nostræ inertiā, & alia id genus mala expēdere mus, nullus esset lætitiæ in nani locus. Quin & cū Ieremia toto exclamaremus pectore. Quis

Pſalm.

Ezec. 9.

Pſal. 94.

Ierem. 9.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo interfectos Israel. Proculdubiò charissimi in valle lachrymarum cōmorantes magis flere oportet nos, quā ridere. Nūc tēpus est flendi, & post exhalatam animā tempus erit ridendi. Qui verò prepostere agūt in gehennā ibūt, vbi erit fletus & stridor dentium. Nunc ad quartam beatitudinem accedamus.

¶ *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiā quoniam ipsi saturabuntur.* Beatitudo quarta.

¶ Quam optimè post fletum sanctum, cui vinum illud regiū, id est, gaudiū Spiritus sancti datur, vt merentes bibant, & inebrientur obliuiscāturq́; laborū suorū, esuries & sitis iustitiæ sequitur. Nempè, esuries hæc nihil aliud est quā flagrās desideriū, ad ea quę pia & bona sunt patrāda. Esurit & sitit iustitiā, qui in hoc totus est, totisq́; conatibus huc tendit, vt iustus sit. O famem, o sitim fœlicissimā, & modis omnibus affectandam. Iij sanè qui ita esuriunt, de virtute in virtutem gradiuntur, donec videant Deum deorū in Sion. Enimuero, vt sitiens & esuriens non quiescit donec cibum & potum inueniat, quibus alatur, sic qui verè iustitiam esurit & sitit, minimè conquiescit, nisi quoti-

Pro. 31.

Pſal. 83.

quotidie opera pietatis exerceat. Nam iustitia cibus & potus ei est: qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Ac si dicat non pigrescat in via hac, donec ad regnum cœlorum deueniat, hanc esuriem regius Psaltes patiebatur, quando in Psalmo dixit. Sicut ceruus desiderat fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, & iterum. Anima mea sicut terra sine aqua tibi, & alibi. Vnam petij hanc requiram vt inhabitem in domo domini, omnibus diebus vitæ meæ. Quid plura? Sancti veteris legis sic Messiam esuriebant, vt panem viuum, quo nos nunc saginamur in sancto altari. Ipse enim factus est nobis à Deo iustitia sanctificatio, & redemptio. Christum sitiebant: nam petra deserti ex qua riui aquarum dimanarunt Christū adumbrabat, Apostolo contestāte. Rursus, iustitiam sitit & esurit, qui amore Dei accensus gloriam eius in omnibus quæritat. Is cū Mose descendens de monte Idolatras interficit, affectus prauos enecat: necnon cum Helia quadringentos Prophetas Baal iugulat, dicens. Zelo zelatus sum pro domo Dei. Deniq; qui desiderio iustitiæ flagrat cum Apostolo ait. Non quæro quæ vestra sunt sed vos. Imò omnia tanquam stercora reputat, vt Christum lucrifaciat. O nimium infœlices

Apoc. 22.

Psal.

Psal. 142.
Psal. 26.

Exod. 32.

3. Reg. 18

2. Cor. 12.

lices qui non esuriunt & sitiunt iustitiam, quiq; falso aiunt seipsos decipientes: diuites sumus & nullius egemus. O cœci, putant se aliquid esse cum nihil sint, sic propriam miseriam non agnoscentes in bono torpent. Profectò tales famen patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem, non tamen intrabunt in eam, sed foris manentes pœnas dabunt commeritas, quin vt testis est Dauid. Esurientes & sitientes, animæ eorum in ipsis deficient. Eò quòd terrena ambientes, miserè ceciderunt. Atqui, sitientes iustitiā saturitatem accipient. Vnde sequitur.

Apoca. 3.

Psal. 106.

¶ Quoniam ipsi saturabuntur. Text.

¶ Ita res habet, quod quamdiu in hac calamitosa vita degimus, plenam satietatem iustitiæ vendicare non possumus. Sēper quātum vis boni, aliqua ex parte miseri sumus. Aderit vera saturatio, vbi gloriam Dei intuentes, beati erimus, dicente Dauide. Satiabor dum apparuerit gloria tua, & iterum. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius, qui replet in bonis desiderium tuum, & in Apocalypsi habetur. Non esurient neque sitient amplius, nec cadet super illos sol. Idq; in Esaia legimus cap. 49. Quid quod in hac vita iusti quan-

Psalm. 16.

Apoca. 7.

Esa. 49.

quādā saturitatē habēt, quā improbi prorsū ignorāt. Vnde dñs in Esaia sic ait. Serui mei comedēt, & vos esurietis, & regius Propheta. Edēt pauperes & saturabūtur, & laudabūt dñm qui requirūt. Planè veritatis plena sententia illa est. Qui edūt me, adhuc esurient, & qui bibūt me, adhuc sitiēt. Nihilosetiùs, est quædā satietas pijs viris in hac vitā, quā nemo nouit nisi qui accipit, sicut de mānā absconditō Ioannes in sua Apocalypsi refert. O nos beatos fratres, si ab his terrenis abdicati iustitiam esuriamus, eamque flagranti desiderio sitiamus, profecto suo tempore satiabimur, nunquam esurientes. Necnon in hoc mortali corpore commorantes, inter tot labores & calamitates satietatē quandā sentiemus, diua Maria testāte. Esuriētes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.

Esa. 65.

Apo. 2.

Luc. 1.

Beatitudo quinta.

¶ *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

¶ Post esuriem & sitim, qua homines pij afficiuntur iustitiam desiderantes, quibus parata est mensa regalis in cœlo, de qua dominus. Multi veniēt ab Oriēte, & Occidente, & recūbent cū Abrāhā, Isaac & Iacob. Commodissime de misericordia in fratres sequitur. Iustitia quidē quā alūni Christi appetunt,

tūt, amorē Dei & proximi amplectitur. Hoc præceptum habemus à Deo, ait Ioannes, vt qui diligit Deū diligat & fratrem suū. Beati misericordes, quoniā ipsi vicissim misericordiā cōsequentur. Vulgus eos existimat fœlices, qui iuuantur ab aliena beneficentia, & subleuato gratulantur, magis quam subleuanti. At Christus, beatos pronunciat misericordes, quique pro charitate fraterna, alienam miseriam suam esse ducunt, & proximi malis indolescunt, de suo pascunt egentem, necnō & cōdonant peccanti. Denique quicquid habēt dotis, id alijs subleuādis impēdunt. Incredibile dictu, quantū mens nostra gaudeat nectarea hæc verba ex ore benedicto Saluatoris audiens: Profectō imaginem expressam & politam suæ munificentiæ erga nos ob oculos habemus, dum misericordiā suam pollicetur, temporariam misericordiam operantibus. O munus mirabile, o cōmutationem stupendam. Remisisti fratri vindictā momentaneam, tibi Deus remittet pœnā æternā. Si dimiseritis hominibus peccata eorū remittet pater vester cœlestis peccata vobis. Subleuasti tua pecunia fratris inopiam, tibi Deus reddet cœlestes opes. Mira res, apud homines misericordes pauperescunt, dum largiendo facultates exhau-

1. Ioan. 4.

Nota.

Matth. 6.

exhauriuntur, sed haud dubie apud Deum locupletãtur, dum exhausto scrinio, pectus pietatis fructibus cumulatur, & in cœlesti regno thesauros incorruptibiles pius homo recondit. Obseruatione dignum est, quod sicut duplex est miseria in hac vita, videlicet corporalis & spiritalis, sic bifaria est misericordia, quam in fratres operari possumus. Qui opibus non abundat, & egẽti eleemosynam dare nequit, saltim pro eo oret, & condoleat, & sic mercedem recipiet. Ecce dominus nobis adimit omnem excusationem, ratio quia non è penu, sed ex corde potissime misericordia dimanat: hinc sanctus Augustinus ait. Misericordia est alienę miseriæ in corde nostro compassio, qua cũ possumus subuenire compellimur. Notanda sunt verba aurea huius doctoris, ne quis seipsum decipiat, vbi compatitur pauperi, non autem eum subleuat cum possit, is sanè misericors non est. Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & habens substantiam huius mundi, clauserit viscera sua, quomodo charitas Dei est in illo? Verum si misericordia vera est, ad eam exercendam compellimur. Alioqui fucata misericordia erit. S. Thom. 2.2.q. 30. ar. 1. O mirabilem summi numinis prouidẽtiam, ita Deus optimus

Duplex misericordia.

S. August. li. 9. de ciu.

1. Ioan. 3.

mus sui corporis mysticivoluit compagem constare, vt non omnibus omnia, nec omnia singulis quanquam largiri posset, sed alteri plus, alteri vero minus dedit, vt homo hominem iuuaret, tanquam membrum suũ. Omnes vnum corpus sumus in Christo, alter autem alterius membrum: sic multivna charitatis compage copularentur. Charitas ni fallor, vinculum est totius perfectionis, teste Apostolo. Cauendum tamen, ne nostra misericordia ex necessitate, aut tristitia oriatur, sed ex charitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Rursus enitendũ est, ne vt Pharisæi tuba insonante eleemosynã faciamus, alioqui audiemus illud. Amen dico vobis, receperũt mercedem suam. Quomodo misericordia spiritalis excellentior sit corporali, quia nobiliorilla est, fusius tractat S. Tho. 2.2.q.32.ar.4. O hominum execranda cœcitas, putant quod eleemosynę opes suas minuant, cum verè pauper plus diuitiarum relinquat, quam accipiat. Nõne Helias à vidua Sareptana eleemosynam accipiens pro pugillo farinæ, & parte minima olei, duos dedit fontes farinæ & olei, qui toto famis tempore manauerunt? Ecce non modo pietas in pauperes spiritalia dona prę stat, sed temporarias res auget. Cæterũ qui

Ephe. 4.

1. Cor. 1.

2. Cor. 9.

Matt. 6.

S. Th. 2.2 q. 32. ar. 4

3. Reg. 17

alteri miseretur, seipsum inspiciat, ne peccatis subiaceat. Nam qui sibi malus est, cui bonus erit? Quisquis est peccato obnoxius audiat Sapientem qui ait. Miserere animæ tuæ placens Deo, id est, primo tibi misericordiã impende, exi à peccato, & pœnitentiã age. Anima tua esurit, da ei cibum salutarem verbi Dei. Sitit, exhibe ei potum lachrymarũ, & fiet in fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam, ceu de Samaritana Ioannes recenset. Captiua manet sub diaboli imperio redimeam eleemosynis & præcationibus assiduis. Miserere animæ tuæ placẽs Deo. Quod si misertus tui in melius vitã tuã mutaueris, tunc Deo excelso satis grata erit eleemosyna tua. Respexit dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain verò nõ respexit, nec munus illius igne cœlico consumptum est. Sequitur ineffabile premium pijs hominibus promissum.

Sapien. Eccles. 30.

Ioan. 4.

Gene. 4.

Text. ¶ *Quoniam misericordiã consequentur.*

¶ Fas enim est, vt misericordes misericordiam inueniant suo tempore, nam qui miseretur pauperis, fœneratur Deo, & iterũ Salomon. Qui sequitur misericordiam inueniet vitam, & qui pronus est ad miserendũ benedicetur: at contra, iudicium sine misericordiã fiet ei, qui non fecit misericordiam. O terribilem sententiam, quis adeò stupidus, qui nõ contremiscat? nempè misericordia est quæ nos filios Dei cõstituit, iuxta illud. Estote misericordes, sicut pater vester cœlestis misericors est, & sequitur, vt sitis filij. &c. Nunquid non in extremo iudicio, de misericordia maximè erit discussio? Esurini & dedistis mihi manducare, sitiui & dedistis mihi bibere. Venite benedicti patris mei percipite regnum, ouibus Christi hoc dicetur. Hirci steriles & immisericordes maledictionem accipient, & in ignem æternum cũ satana mittentur cruciandi. Hanc ob causam diuiti epuloni gutta aquæ denegata est, & negabitur in perpetuum. Spreuit quidem Lazarum mendicum, & mensæ suæ micas denegauit. Agite fratres, misericordiæ operibus incumbite, nam beatus qui intelligit super egenum & pauperem. In die mala, id est, in morte, & in iudicio nouissimo, liberabit eum dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in manus inimicorum eius. Ecce quot bona homo misericors consequitur. Illud obsecro charissimi arctius cordi vestro figite, quod qui pauperi benefacit, Deum constituit debito-

Pro. 19.

Pro. 21.

Iaco. 2.

Matt. 6.

Matt. 25.

Luc. 16.

Psal.

debitorem, dicente domino. Quod vni ex
Matt. 25. minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Vbi li-
quido comprehenditur eleemoſynam fore
ſub præcepto. Ratio, quia gehenna non da
S.Th. 2.2 tur niſi pro tranſgreſsione alicuius præce-
q.32.ar.7 pti. S.Tho. 2.2.q.32.ar.7. Vnde beatus Am
broſius inquit: Paſce fame moriẽtem, quod
ſi non pauiſti occidiſti.

Beatitudo sexta. ¶ *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deũ videbunt.*

¶ Pulchrè ſexto loco hæc beatitudo poni-
tur, quia ſexto die homo rectus creatus fuit,
id eſt, mundus, vt templum Dei foret purũ
& omnis immunditiæ expers. At lucifero
ſuggerente munditiam & rectitudinem per
didit, quam ob rem cor mundare debet, vt
Deum videre poſsit. Vbi notandum, quod
cor mundũ, voluntas pura & cãdida eſt: vn
de dñs ait. De corde exeunt malę cogitatio
nes, furta, homicidia, hoc eſt, ex praua & im
munda voluntate, quæ eſt principium hu
manorum affectuum, perinde atque ex fon
te lutuoſo peſsima flumina ſcaturiũt. Quas
ob res, modis omnibus laborandum erit, à
quauis impuritate peccati cor emundare,
quo pulchritudinem mirabilem Dei, cum
angelis poſsimus intueri: ſed vnde mundi-
tia

tia hæc inueniri poteſt? cum Sapiens cla-
met. Quis poteſt dicere, mundum eſt cor Pro.20.
meum? & Iob vir Dei ait. Cœli in conſpectu Iob.15.
eius nõ ſunt mundi, quanto magis abomina
bilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam
iniquitatem? Quin & Eſaia teſtante. Omnes Eſa.64.
iuſtitiæ noſtræ ſicut pannus menſtruatæ
ſunt. Audite fratres, noſtra pte natura mun
ditiam cordis habere nequimus, ſed dono
Dei & gratia eius coadiuuante hunc innocẽ
tiæ candorem vendicare poterimus. Vnde
opus habem⁹ oratione illa regis Dauid. Cor Pſal.50.
mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectũ
innoua inviſceribus meis. In qui paulò ſupe
rius corruptelam ex delicto primi parentis
obortam, & in genus humanum propaga-
tam allegarat dicens. In peccatis cõcepit mę
mater mea, nunc cor mundum creari à Deo
efflagitat, ac ſi dicat. Impertire mihi purita
tem animi, & vim illam per quã nihil niſi re
ctum, honeſtum, & ſanctũ expetitur. Quæ
renouatio ſpiritus ſi adſit, animus noſter pu
rus, & incontaminatus manet. Laua à mali- Ierem.4.
tia cor tuum, ait dominus. Lachrymis ablue
pectus tuum, quod vt alter Naaman Sirus le
pra feda laborat. Ille in Iordane ſeſe lauit
ex prophetæ mandato, & facta caro eius
eſt florida ceu caro pueri. Vade & tu pecca 4.Reg.5.

tor ad pœnitentiæ fluuium, sole ipso pu-
Pro. 23. rior, & candidior niue euades. Fili præbe mihi cor tuum. Mira res, qui in cœlo millia millium angelorum habet, is quasi famem patiens cor nostrum postulat. Verum cor nostrum castrum Dei est, nemini tradamus illud nisi patri cœlesti, cui totum quod sumus iure optimo debemus, rectè scriptum est. Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.

Text. ¶ *Quoniam ipsi Deum videbunt.*

¶ Quādoquidē videre agnoscere est. Agnoscit autē Deū, & videt eū, non qui scrutator est maiestatis, sed qui fide syncera cor suū mundauit: is bonitatem eius intuetur, & affectum paternum, benignitatemque illius
Ioan. 17. nō ignorat: imò testatur dominus agnitionē hanc esse vitā æternā. Nonne fidē sanctā Apostolus Dei visionē appellat? Videmus nūc per speculū in ænigmate, postea facie ad faciem. O nimium infœlices, qui corfœdatū spurcitijs innumeris habēt, ij Deū non videbūt, nisi aliquādo resipiscāt, & pœnitētiā egerint. Beati vero erunt, qui mūdo corde fuerint, nō modo ab iniquo opere immunities, sed à quouis prauo affectu sē custodierint. Tales planè limpidissimo animæ obtutu

tutu adhuc in corpore mortali Deū optimū Nota.
cōtemplari quibūt. Corporis autē exuuijs positis, facie ad faciem gloriam Dei videbūt, quo nil fœlicius, nihilque gloriosius.

¶ *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Beatitudo septima.

¶ Vulgus mortalium beatos iudicat, quibus ex animi sententia compositis, degunt in otio, neq; quēquam habent, qui sibi facessat negotium. At Christo iudice beati sunt, qui postquā ipsi cupiditatum omniū rebellionē in animo suo compresserunt, student & inter alios dissidentes sarcire concordiā. Nō modo non vlciscentes si quid læsi sunt ab alio, verum etiam sponte inuitātes ad pacem. A quibus offensi sunt, talis erat qui dixit. Cū his qui oderunt pacē erā pacificus, Psal. 119.
& cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Ij sanè tales sunt filij Dei vestigia imitantur, qui per sanguinem suum sacrum, pacificauit pue in cœlis, & quæ in terris sunt. Imò pacē dedit his qui prope, id est, Iudeis, & pacem largitus est his qui longe, hoc est, gentibus vtrumque populum in vnitatem fidei & charitatis copulans. Mirabile dictu, princeps pacis Iesus in passione sua, tyrannus Herodem & Pilatum pacificauit: Luc. 23.

nam cum antea inimici essent, tunc amici facti sunt. Pax gemma est preciosa, quam omnia appetunt. Hanc sententiam probat tum diuus Augustinus.li. 19.de ciuit. Tum etiam sanctus Dionysius.lib.diui.no.cap.9. Adhæc pax supra concordiã aliquid addit: nam improbi concordiam habere possunt, pacem vero nequaquam,dicente Esaia. Nõ est pax impijs.S.Th.2.2.q.29.ar.1.Itaq; pace magna fruuntur pij,vnde Dauid ait.Pax multa diligentibus legẽ tuam, & nõ est illis scandalũ.Erit ergo pacificus,vt iã attigim⁹, qui vires inferiores subegit superioribus,superiores autem vires eius obediunt Deo.

S.Augus. li.19.de ci.

Esa. 59.

Psalm.

Text. *Filij Dei vocabuntur.*

¶ Mirabatur beatus Ioãnes,&admiratione raptus dicebat. Videte qualẽ charitatẽ dedit nobis Deus,vt filij Dei nominemur & simus.Quid honorabilius hoc elogio ? imò quid beatius? nec est inanis titulus,nã qui filius est,idẽ & hæres sit oportet. Quod si filij,ait Apostolus,& hæredes,hęredes quidẽ Dei,cohæredes autẽ Christi. Vę qui discidia inter fratres seminãt, quoniã ij filij diaboli sunt,quibus Saluator loquitur. Vos ex patre diabolo estis,&ideò eius hęredes erũt,regnoque eius infœlici potientur sulphureis flam-

1.Ioan. 3.

Rom.8.

Ioan.8.

flammis perpetim excruciati.Nos autẽ fratres tam honorificum titulum existimantes,patris nostri cœlestis mores sequamur. Quique paratus est omnes peccatores brachijs extẽtis suscipere,modò resipiscant& veram pœnitẽtiam sponte amplectantur. Hunc tam beneuolum parentem totis viribus imitemur, cui nihil gratius quã qui sibi & alijs pacificus est,quique schismata,& hęreses pro sua virili extinguit. Qui deniq; fratrum discidia quam primum sedare cõnatur.Tempus belli,&tempus pacis ait sapiẽs. Patres antiqui debellarunt fortiter ex edicto Dei,ne gentes populum Israel penitus destruerent ex quo Messias nasciturus erat. Atqui,Christo nato,angeli pacem decãtãt, quo iam homines pacem vnicè ament.Hinc pacifici beati vocantur,quia laudabilius est nunc occidi quam occidere,mori nobis pro Christo lucrum magnum est.Sed heu charissimi,quot homines pacem horrent, & in magno inscitiæ bello viuẽtes pacem appellant. Tales pro nihilo habuerunt adoptionem filiorum Dei. Ad quos Deus clamat: Quomodò ponã vos in filios, vt dem vobis præclaram hæreditatem gentium ? en affectum paternum quem erga nos Deus optimus habet. Quomodo ponam vos in filios,

Eccle.3.

Phili.1.

Sapi.4.

Esai.49.

Inquit? viscera paterna charitatis plena indi-
Esai. 1. cans, & alibi. Filios enutriui & exaltaui, ipsi vero spreuerunt me: ne igitur pater ipse vt degeneres filios nos respuat, pacem habeamus oportet, & fratribus nostris paciſici simus, eisq; pacē conciliemus, sic Deus pacis erit nobiscum, vti Apostolus nobis suadet.

Beatitudo. 8. ¶ *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

¶ Videte ait Diuus Petrus, ne aliquis vestrū patiatur vt fur, aut homicida: alludens ad hanc Saluatoris sententiam, qua beatos vocat eos qui ob iustitiam persequuntur. Iustitia ea est quæ iustos efficit homines: alioquin si quis patiatur propter castitatē tuendā, beatus nō erit nisi alioquin iustus sit. Si tradidero corpus meū ita vt ardeā, charitatē autē nō habuero nihil mihi prodest. Rursus persecutio quālibet pœnā significat, quam quis subire tenetur propter veritatem, & pietatem. Signanter ergo ait, propter iustitiam, sunt sanè pleriq; , vti refert sanctus Hieronymus, qui propter sua facinora plura paciuntur. Simul & considera, quod octaua verè circūcisionis martyrio terminatur, miran-

1. Cor. 13.

2. Hiero.

miranda res, non personas persequentes distinxit Christus, nā parui refert, an gētiles, aut hæretici sint, qui te persequuntur. Etiā si rex propter iustitiam te occiderit cū beato Baptista beatus eris. Nō ergo aspicias quis te persequitur, sed propter quid: vnde sanctus Augustinus ait. Octaua beatitudo tan quā ad caput redit, quia cōsummatū, perfectūq; virū ostendit. Notādum, quod hactenus veluti arma præbuit nobis dñs septem beatitudines, aut septem virtutes præclaras nobis commendans, nūc verò bellū indicat quod imminet in persecutione. Ecce ignis in quo Deus optimus electos suos examinat. Tanquàm aurum in fornace probauit electos dominus: equidem in igne palleafumat, & consumitur, aurum rutilat & perficitur. Quid obsecro iuuat ad tempus credere, & in tempore tētationis recedere? si verè iustitiam esurimus, ob iustitiā patiamur oportet. Beati quidē sum⁹ nō quādo mūdus nos honorat, laudat, & euehit, sed vbi nos persequitur, quia tūc sanctis similes sumus, imò regi nostro Christo assimilamur. Quippè qui ad nos quotidie clamat. Si me persecuti sūt, & vos psequēt. Stupeo quidē fratres quoties lego illud Pauli. Diligētib⁹ Deū oia cooperātur in bonū. Tribulatio, angustia, mors

S. Augus.

Lucæ. 8.

Ioam. 15.

& alia

& alia id genus, omnia proficua sunt viris sanctis. Improbis cuncta vertuntur in malũ. Ratio, quia eis omnia, Maledicta sunt. Vnde Adæ dictum est maledicta terra in opere tuo, & Moses ait. Si non audieris vocem domini venient super te maledictiones. O solatium mirabile, quod nobis pollicetur dominus si patienter aduersa feramus, regnũ cœlorum brauium nostrum est.

Roma. 8.

Gene. 3.

Deut. 28.

Text. ¶ *Quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

¶ Quis pro tanto premio non cuncta etiã laboriosissima hilari fronte non subeat? quãta Græci, Romani, & per se ad amplificandũ imperium pertulerint sermone nullus depromere potest. Auari paupertatem fugientes per equora & saxa, quot pericula, quot aduersa patiuntur, incerti tamen quomodò eueniat fors? nos verò orthodoxi, qui verbũ Dei retinemus in corde, fideque ei hærem⁹, quanto magis nos decet ardua quæq; pati, vt cum rege nostro Christo regnemus?

Nota.

Beatitudo nona. ¶ *Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persequuti vos fuerint, & dixerint*

omne malum aduersus vos mentientes propter me.

¶ Quam sit vera sententia Pauli, quæ nobis necessariam patientiam fore asserit, vt volũtatem Dei facientes promissionem eius accipiamus, vel ex hoc verbo Saluatoris agnoscimus. Notandum, quod hæc beatitudo sola ad verbi incarnationem expectat, ideò in secunda persõna ponitur mentientes propter me. Ac si patenter dicat, persecutio malorum innocentiam vestram nõ auferet, sed profectò beatitudinem augebit. In medijs etiam malorum procellis vos beati eritis, quum vos diris exortationibus deuouerint, quum omni malorum genere impetierint, quum probrorũ, & criminũ omne genus in vos torserint, idque mentientes, non vestra culpa, sed odio mei, siquidem summa crimi num erit esse christianũ. Hinc sanctus Gregorius inquit. Quid autem poterit obesse vobis si homines derogent, & sola vos conscientia defendat? sed tamen linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatas debemus equanimiter tolerare, vt nobis meritum accrescat. Fœlix qui cum Apostolo serio dicit. Maledicimur & nos

Hebr. 10.

S. Gregor. in Eze.

1. Cor. 4.

nos benedicimus, persecutionem patimur & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus. Sic Romanos ille docuit, ne cui maledictũ p maledicto reddãt: & Dauid in psalmo 68. Propter te sustinui op̃p̃briũ, operuit cõfusio faciẽ meã: & alibi, maledicent illi, & tu benedices. Vtinã nos oẽs homines maledicãt, iniurijs lacesserẽt, modo nos Deus optim⁹ benedicat, benedicẽdoq; in ethera p̃uehat. Et de beatitudinib⁹ impræsentiarũ sufficiat.

Psal. 68.

¶ SECVNDA PARS DECLAMATIONIS.

¶ *Gaudete & exultate, quoniã merces vestra copiosa est in cœlis. Matth. 5.*

¶ Gaudeamus mẽte, exultemus corpore calamitatibus, & persecutionibus aduẽtãtib⁹ eò quod merces nostra nõ tantũ magna erit sicut aliorũ, sed copiosa in cœlis. Vbi cœlos sanctus August. nõ intelligit superiores partes huius mũdi visibilis, quia nõ merces sanctorum in visibilibus collocanda est, sed in spiritualibus firmamẽtis, vbi habitat sempiterna iustitia. Sentiũt iam istam mercedẽ, qui gaudent spiritualibus: sed ex omni parte perficietur, cum mortale hoc induerit immortalitatem. Hæc Augustinus, & quidem pulchrè.

S. Augus.

pulchrè. Equidem Apostoli gaudentes ibãt à conspectu cõcilij, quoniam digni erãt pro nomine Iesu cõtumeliã pati. Verũ ab impijs ob pietatẽ vituperari, laudari est. Ab osserib⁹ Dei cruciari nõnè coronari est? nec est apud homines affectãda gloria, sed apud deũ qui parẽs misericors est. Fortia sunt hæc, & humanã mediocritatẽ superãtia, at cũ Apostolo oẽs, gratia Dei fulti clamare valebim⁹. Omnia possũ in eo qui me cõfortat. Verũ tamen hic lubet expẽdere, cur merces vita ęterna vocatur? enimuerò paterfamilias procuratori suo dixit. Voca operarios, & redde illis mercedẽ. Nõnè merces operib⁹ debet? sed nos dũ omnia mãdata Dei fecerim⁹, serui inutiles sumus. Quomodò ergo ob opera nostra mercedẽ copiosã in cœlis meremur? audite fratres suggesta diaboli neochristiani asserere audẽt nil valere opera nostra ad vẽdicãdã vitã æternã. Idq; inficias ire nolum⁹, sivt nostra tãtũm odò cõsiderẽtur, dicẽte Esaia. Oẽs iustitiæ nostræ, sicut pãnus menstruatæ: nihilomin⁹ gratia Dei cõcomitãte, quoduis bonũ opus meritoriũ est vitę ęternæ. Mira res, Adam⁹ antè peccatũ per naturalia mereri nõ potuit æternã vitã, tãtũ abest, vt homo in statu naturæ corruptę, per liberũ arbitriũ dũtaxat, æternã gloriã mereatur.

Acto. 5.

Phili. 4.

Matth. 20

Esa. 64.

Nota.

tur. Itaque ratio principalis meriti ex gra-
2. Timo. 4. tia Dei consurgit, adeò vt coronam iustitię Paulus appellet æternã gloriam. Ecce fons quæ in anima fit aduenięte gratia Dei, quippè quæ salit in vitam æternam. Sanct. Tho. 1.2.q.114.artic.3. verum tãti facit Christus opera nostra in gratia facta, vt ob ea dicat. Esuriui & dedistis mihi manducare, sitiui &
Matth. 25. dedistis mihi bibere, &c. Venite benedicti patris mei percipite regnum. Vos fratres satagite per bona opera, certam facere vestrã vocationem, vti Petrus hortatur. Certò certius scientes, quia iustus iudex Christus vni cuique reddet iuxta opera sua. Gaudete & exultate precor, & si mundus fremat, diabolus tanquàm leo rugiat, quia merces vestra copiosa est in cœlis, si tamen certantes magnificè aduersarios vestros, Christo opitulante, vincatis. Sic sanè patriarchæ, prophetæ, martyres, confessores, atque virgines, tã
Hebr. 11. quã athletæ fortissimi in hoc mundo, per fidem charitati coniunctam, vicerunt regna, operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones. Quemadmodum Apostolus satis supraque, in epistola ad Hebræos recenset. Quique ad laborandum in vinea domi
1. Cor. 2. ni nos hortans ait. Vnusquisque recipiet secundum proprium laborem. Non enim iniustus

iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.

¶ Sed profectò verba hæc non sunt obiter expendenda. Merces vestra copiosa est in cœlis. Quonãmodò merces sit operibus in fide & gratia patratis debita, pauloantè attigimus de ingenti gloria sanctorum, nũc vel aliqua dicamus, necnon & vbi sita est: verũ copiosa est retributio, & stipendium sancto
Gene. 15. rum, adeò vt ineffabilis sit. Vnde dominus ad Abraham noli timere Abrahã, ego protector tuus sum, & merces magna nimis: singula energiam habent. Noli timere sed gaude, & iubila, ratio, quia ego omnipotẽs nõ desertã te vnquam, post quã terrã tuam & cognationẽ tuam, amore & præcepto meo reliquisti. Imò me protectorẽ vbiq; senties & de inimicis trophea vẽdicabis, ita vt tibi nemo nocere queat. O fratres si tã potentem defensorem haberemus, profecto nec satanam ferocem, neque mundum fallacem timentes, bona operari negligeremus. Dñs protector vi-
Psal. 70. tæ meę à quo trepidabo, dicebat fortis athleta Dauid. Heu trepidamus timore vbi nõ est timor, & ad sonitũ follij volantis expauescim⁹, Ægyptũq; relinquere nõ audem⁹ Christo Iesu duce, quia Dei summi auxilium nõ

sentimus, fugiet impius nemine persequēte
Pro. 28. ait Sapiens, iustus autem vt leo confidens
absque terrore erit. O dñe esto nobis obse-
cramus in domum refugij, vt saluos nos fa-
Psal. 83. cias. Protector noster aspice Deus, & respi-
ce in faciem Christi tui. Vnici dilecti filij tui
faciem intuere sputis & sanguine in cruce
perfusam, vt nostri misertus o pater sub tu-
tela tua nos recipias. Nedū Deus optimus
suorū sanctorū protector est, sed etiam mer
ces. Ego inquit merces magna tua nimis, al-
Apoca. 22 lusio est ad illud. Ecce ego venio citò, & mer
ces mea mecū est, dare vnicuiq; iuxta opera
sua. Etenim Saluator noster mercedem san-
ctorū suorū secū gestat, quia ipse est stipen-
S. Augus. diū illorū sufficiens. Si omnia quæ habes mi
hi dederis dñe, inquit, Augustinus, nihil mi-
hi dedisti, nisi te ipsum dederis. O fœlicē vi
rū qui tā magnam mercedem quotidie fla-
Psal. 72. gitat: quiq; cū regali propheta exclamat.
Dñe quid mihi est in cœlo, & à te quid vo-
lui super terram? Deus cordis mei pars mea
Deus in æternū. Cui sententiæ adstipulatur
Canti. 2. sponsa. Dilectus meus mihi & ego illi: quod
est dictu, nō aurū, nō argētū, nō gēmas ver-
nātes, neq; honorē mūdi affecto, vnū cupio
& votis ardētissimis sitio, vt spōsum meū tā
topere dilectū Christum inueniā, eiq; amo-
ris

ris glutino adhæreā. Quas ob res inter vbe-
ra mea eū collocabo, in corde meo ouāter ip
sum excipiens: atqui, cū sat erat dicere ego
merces tua magna, quorsum additur nimis?
Peculdubio nō modo magna merces, sed ni
mis ingēs est Deo optimus ijs qui toto corde
eū diligūt: & ideo magnanimis, quia nemo
beatorū Dei magnitudinē cōprehēdere va-
let. Nā filiū quis nouit nisi pater? & patrem Matth. 12.
quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius re
uelare. Perinde dicat, notitia apprehensiua
nemo agnoscere potest patrē nisi filius, & vi
cissim solus pater cōprehēdit filiū, qui reue
lauit electis suis sacrosanctū Trinitatis arca-
nū. Hùc spectat illud, amen dico vobis quia Luc. 12.
præcinget se & trāsiēs ministrabit illis. Præ-
cingit se Christus in cœlo vnicuiq; beato ac
cōmodās se, secūdū eius merita. Et trāsiēs o-
mnes angelorū choros, & beatorū ordines
trāsiliēs, eo quod illorum nemo, nec omnes
simul diuinitatem eius comprehendere va-
lent. Vnde lubet cum psalmographo excla
mare, Magnus dominus, & laudabilis ni- Psal. 144.
mis, & magnitudinis eius non est finis. Et in
alio propheta legimus. O Israel quā magna Baruth. 3.
est domus Dei, & ingens locus possessionis
eius. Magnus est & nō habet finē, excelsus
& immensus. Quid multis immoror, magni

tudinem glorię sanctorū volens depingere? Apostolū audiamus verba Esaiæ narrantē. 1.Cor.2. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit quæ Deus præparauit diligentibus se. Faxit Deus optimus vt cum sanctis mercedē hāc copiosam possideam⁹.

¶ Sed obseruandum, quod non in terra, nō in hac lachrymarum valle, non denique in hoc exilio, vbi omnes Adæ filij vellint nolint exulant, merces hæc magna sita est: nā in hac calamitosa vita, nihil constat, nil permanet, sed in dies omnia labefactantur: sed in cœlis reposita est corona sanctorum in propria terra, non in aliena. Portio mea in terra viuentium orabat propheta: ac si patenter dicat, stipendium ac merces mea domine, non in hac terra spinas & tribulos producente sit, vbi homines quotidie moriuntur, & tanquam aqua dilabuntur, sed in cœlo, quod terra viuentium iure appellatur retributio laborum meorum seruetur, inibi angeli tripudiant, sancti omnes inenarrabili gaudio iubilant, te diu noctuq; collaudātes pro sua virili. Beati qui habitāt in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Hos obsecro charissimi toto veneremur pectore, neochristianorum praua dogmata respuentes. Cæci enim sunt & duces cæcorū, quippe qui, nō sanctorū consortio sunt digni, sed dānatorū contubernio, ideò honorare sanctos Dei vetant. At cōtra regalis citharęd⁹ clamat. Mihi autē nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis cōfortatus est principatus eorū: equidē si amici regis terreni honore digni sunt, quid nos, fideles regi regum Christi Iesu amicos venerabimur? nōnè sibi impēsum asserit quicquid vni ex minimis eius factū fuerit? quid multa? dùm sanctos laudamus, eū qui eos sanctificauit venerāmur. Verùm qui imaginem ad fabre depictam laudat, opificis sapientiam exaltat. Denique Deus sanctos suos honorat, iuxta illud. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum pater meus, qui est in cœlis tantū abest, vt nos homuntiones electos Dei honore priuemus debito.

Pſal. 141. Pſal. 83. Pſal. 138. Matth. 25. Callatio. Ioan. 12.

¶ Nec venerari sanctos tantū nos decet, sed eos toto corde inuocare debemus. Hic Hæretici oblatrāt, vel maximè sanctorū preces negantes. O dementiam modis omnib⁹ deplorandā, caput nostrū Christus Iesus aduocatus est noster apud patrem, & interpellat pro nobis, cur mēbra eius igne charitatis flāmantia in cœlo idipsum nō faciāt? Helias adhuc mortalis orauit pro puero mortuo, & exaudit⁹ est. Moses precatus est dūm ne delere

Sanctorū invocatio salubris. S.Th.3.p. q.72.ar.2. 1.Ioan.2. 3.Reg. Exo.17.

populũ idolatrãtẽ,& dñs placatus est, tãtũ abest,vt vidẽtes deũ facie ad faciẽ orare pro
S. Hiero. nobis renuãt. Vnde Diuus Hieronymus cõtra Heluidiũ,& Vigilantiũ refellit hãc hæresim dicẽs. Si Apostoli & martyres adhuc in corpore cõstituti possũt orare pro cæteris, quãdo adhuc debẽt pro se esse soliciti, quãto magis post coronas & victorias & triumphos? deniq; sanctus Dionysius Pauli apo
li. Cœlest. Hier. c. 7. stoli discipulus docet inuocare sanctos. Beatus Augustinus. li. 20. de ciuitate Dei id pulchrè asserit. Superest vt nos fideles omni affectu & veneratione sanctos honoremus, ex
Iob. 42. quibus tot cõmoda nobis obueniũt. Vocatus est qui exaudiat & ad aliquẽ sanctorũ cõuertere, dixit Iob ad Heliu. Quin & Deus optimos amicos Iob misit ad virum sanctũ, vt ipse oraret pro eis, & suorum delictorum ve
Nota. niam inuenirent. Faciem eius suscipiam dixit eis Deus, hoc est, precationem Iob amici mei exaudiam, & ipso pro vobis orante dimitta vestra delentur. Oremus sanctos, illos quotidie inuocemus, potissimè Deiparam virginẽ, quã Deus omnipotens sic euexit, vt ex ea nasci filius Dei dignaretur. Ipsa ni-
1. Reg. 25 Figura. mirum eo quod misericordiæ mater est, vt altera Abigail precationes quotidiè offert Dauidi, idest Christo, ne Nabal cruet? occidatur.

datur. O miserũ peccatorẽ, ecce habes Dei genitricem pro te orantem: surge quã primum, resurge à mortuis illuminabit te Christus, qui lux vera est, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Cui sit gloria per infinita secula. Amen.

IN DIE COMMEMORATIONIS animarum, declamatio decima septima.

HOdie charissimi sacrosancta mater ecclesia, fidelium animarũ cõmemorationem celebrare instituit quotãnis, quo orthodoxi, tũ orationibus, tum oblationibus, tùm deniq; sacri altaris sacrificijs animas christianorũ, quæ in fide & charitate decesserũt adiuuare possint: nẽpè opus fidei, & pietatis hoc est, eo quod animæ illę sanctę per flammas ignis ardentis in purgatorio pœnas luũt, pro peccatis patratis, quæ in hac vitã per debitã pœnitentiam persoluere neglexerunt. Pro
Iob. 19. fectò fratres, atrocissimis pœnis excruciata vnaquæque fidelium anima ad nos christicolas ingemiscens clamat. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me. Enim-

verò verba hæc sancti viri Iob sunt, quiin magna calamitate constitutus, precationes amicorũ & adminicula eorũ deposcit. Acõmodantur rectè cuique animæ pœnas danti in purgatorio, vbi detinetur, ne visione diuina fruatur donec debitam persoluat pœnam, vel per se, vel amicos suos viuẽtes. Quã doquidem mortui iuuari possunt operibus viuorum, quanuis Hæreticorũ caterua mordicus contrarium teneat. Quos nimirũ vel
2. Mach. 12. sola autoritas illa confundit, quæ in Machabæorum libro extat. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: nec valent librum hunc negare neochristiani, cũ tempore Augustini, & Hieronymi inter canonicos libros positus fuerit. Itaque nedùm sancta & pia est cogitatio, pro defunctis fidelibus exorare, sed salubris, nam prodest multum tam mortuis quam viuis orantibus. Imò si defunctis non proficua est oratio nostra, quia ea non indi
Psal. 34. gent, nobis valdè vtilis est, iuxta illud. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Summo-
S. Augus. lib. de cura pro mort. pere notandum est, quod Diuus Augustinus testatur, libro de cura habẽda pro mortuis. Mortuorum, quidam sunt valde boni, quidam valde mali, quidam mediocriter boni & mali. Suffragia pro valde bonis sunt gra-

gratiarum actiones: pro valde malis, etsi nõ sunt adiumenta mortuorũ, sunt tamẽ qualescunque viuorum consolationes. Pro mediocriter malis & bonis sunt expiationes. Tales planè sunt quorum debemus misereri, nam seipsos iuuare nequeunt, in purgatorio, eò quod extra statum merendi sunt, possunt autem iuuari ab alijs, quia dum viuerẽt hoc sibi meruerunt. Tum quia sunt in charitate, quippè quæ omnia bona ecclesiæ cõmunia efficit. Tum quia membra viua sanctæ Romanæ ecclesiæ sunt, à Spiritu sancto viuificata. S. Thom. 3. p. q. 71. artic. 2. Vnde probè sanctus Damascenus laudat ritum ecclesiæ, quia ab Apostolis cœpit sancta hæc consuetudo, vt suffragia pro mortuis celebrentur: idque beatus Dionysius libro de cœlesti Hierarchia. cap. vltimo testatur. Itaque, valde boni qui statim ad cœlum euolant, orationibus & suffragijs nullatenus egent, sed nos qui in certamine sumus eorũ patrocinio maximè opus habemus. Vt fusius in secunda parte declamationis præteritę tractauimus. Rursus valde mali in peccato mortali obierunt, & in baratrum descenderunt, infœlices sunt & in perpetuum cruciabuntur. Quam ob causam suffragia nostra nihil eis prosunt: tantum adiuuare il-

S. Th. 4. d. 45. q. 2. ar 1.

Nota.

los valemus qui in purgatorio pœnas luũt. Miror demẽtiam eorum qui purgatorium fore negant, cũ in verbis præassumptis pa-
2. Mac. 12 lã illud esse Spiritus sanctus asserat. Nam si oratione & suffragijs mortuorum peccata soluuntur, hoc non in cœlo, nec in inferno fieri potest, ergo purgatorium est, in quo
Matt. 12. expiatio illa fit, adhæc Saluator ait. Qui peccauerit in Spiritum sanctum, nõ remittetur ei in hoc seculo nec in futuro. Si igitur aliquod peccatũ in futuro seculo remissibile est, & nõ in cœlo, quia nõ intrabit in illã ciuitatẽ sanctã aliquod coinquinatum, te
Apo. 21. ste Ioanne: nec remittetur in inferno, quoniã ibi nulla est redẽptio, supereſt, vt remissio illa pœnę sit in purgatorio. Consentit
1. Cor. 3. huic veritati Paulus apostolus, contestans eos qui super fundamentũ, id est, Christum, ędificauerint fœnũ, stipulã, ligna, saluãdos fore, sic tamẽ quasi per ignẽ. Quã sententiã doctores explicant de peccatis venialibus, quippè quæ saltim igne purgatorij delẽtur. Vos fratres mecũ obsecro expẽdite, quã sit horrendũ incidere in manus Dei viuẽtis. Ve
Collatio. rũ purgatoriũ maximè iustitię Dei seueritatẽ subindicat, si videritis patrẽ quendã, propter verbũ otiosum quod filius eius dixit, quique hęres illius est, sic scandescentem, &

iratũ, vt filiũ in medio flãmarum cruciandũ mitteret, nõne in exstasim rapti, & admirati obstupescęretis? Equidẽ vnaquæque anima purgatorij atroci pœna afflicta, filia Christi est, ac proinde hæres regni cœlestis. Nihilominus tã est rectus, & iustus dñs, vt pro pec
Psal. 9 1. catis venialibus flãmis ardẽtibus in purgatorio ad tẽpus crucietur: & hactenus de loco vbi fideliũ animę puniuntur, sit satis. Adverba sancti Iob veniamus.

¶ Clamat ergo quæuis anima, & vociferatur præ dolore nimio, quo afficitur, &
Iob. 14. Thema. ait. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me. Quod hoc verbũ, miseremini mei, duplicat anima in purgatorio posita, ad insignem anxietatem expectat qua cruciatur. Nam teste Augustino, ignis ille quãuis
S. Augus. lib. de uera & falsa. pœnit. æternus nõ sit, cruciatus quẽ infert animabus atrotior est quauis calamitate huius vitæ. Mira res, & satis miranda, passio Christi
Thre. 1. Iesu quæ atrocissima fuit, adeò vt clamaret cum Hieremia. O vos omnes qui transitis perviam, videte si est dolor sicut dolor meus, & quanquã omniũ martyrũ tormenta passio illa superauerit, non tamen excelluit a-
Nota. nimarũ purgatorij dolores, sicut enim sanctorũ gloria excedit omne bonũ huius vitę,

sic

sic dolor animæ separatæ superat omne malum præsentis vitæ. Vnde dicimus dolorem passionis Christi esse maximum, non comparando ipsum dolori animæ separatæ. S. Thom. 3. p. q. 46. arti. 6. ad tertium. Iam hic, tota animi attentione considerent, qui peccata venialia parui pendentes dicunt, in purgatorio ea persoluam, non est mihi curæ, leuiuscula sunt ista, & visione diuina non priuant.

S. Th. 3. p. q. 46. ar. 6

¶ Obseruandum magnopere hic est, quod non quosuis sed amicos compellat anima in purgatorio afflicta. Infideles & hæretici, neutiquam amici sunt, sed inimici crucis Christi, quique terrena sapiunt, & nihil minus quam de operibus pijs excogitant, dicente Paulo. Animalis homo, non percipit ea quæ sunt spiritus, stultitia est illi. Amici dumtaxat piarum animarum, quæ in purgatorio puniũtur sunt fideles, quorum orationes, & suffragia animę ille deposcunt. Potissime hæredes defunctorum, & executores testamentorum opere se amicos ostendant oportet, & quàmprimum testamenta adimpleant. Ne pincernę Pharaonis similes sint, qui Ioseph in ergastulo positi oblitus fuit. Memento mei dum tibi bene fuerit, aiebat Ioseph, vt suggeras Pharaoni, vt educat me

1. Cor. 2.

Genes. 40.

me de carcere isto. O quam bene nobis est fratres, qui in hac vita libere opera sancta patrare quimus, tum ad proprium meritũ, & maiorem gloriæ cœlestis cumulum, tum etiam satisfacere pro nostris delictis, & defunctorum piaculis possumus. Bene nobis inquam est, quamdiu spiritus nostros vegetat artus, nam quod momentaneum est, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. O nos fœlices si tantam, tamq; insignem gratiam non neglexerimus, oremus regem nostrum Christum, vt educat de carcere purgatorij animas fidelium, qui noctu diuque ad nos clamitant, vt misereamur illis. Nonne dum patitur vnum membrum compatiuntur alia membra, vt pulchrè Apostolus docet & experimento per spicuum est?

1. Cor.

¶ Roget quis an suffragia facta per peccatores, mortuis prosint. Nam Ioannis. 9. habetur. Scimus quia Deus peccatores non audit. Et rursus sanctus Gregorius in pastorali ait. Cum is qui displicet ad interpellandũ mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Ad hoc dicendum quod sacrificium altaris ex opere operato semper habet efficatiam, sine opere operantis. Itaque siue per bonum,

Ioan. 9.

S. Greg.

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum, siue per malum ministrum offeratur, defunctis prodest. Alia vero suffragia per ministrum nequam defunctis proficua sunt in quantum talis minister gerit personam ecclesiæ, non autem in quantum est

S.Th. 3.p q.71.ar.1 eius. S.Tho. 3.p.q.71.ar.3. in additionibus.

¶ Sed iam operæpretium erit scire quæ nã sint opera pia, quibus iuuare possumus ani-

S. Gregor. mas fidelium. Profectò sanctus Gregorius sic ait. Animæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotũ, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum: idque habetur. 13.q.2. iterum sanctus Grego. li. 4. dia-

S. Grego. li. 4. dial. c. logorũ. ca. 40. hoc multis probat exemplis. Vbi animã Paschasij Diaconi Romani, pre-

40. & 55 cibus Germani episcopi Capuani fuisse à pœna purgatorij liberatam testatur. Alia duo exẽpla affert. ca. 55. eiusdẽ libri, de quibusdã mortuis, qui per oblationẽ salutaris hostiæ, à loco purgatorij fuerũt liberati. Maxime omnium sacrificium altaris animabus defunctorũ prodest, eo quòd ex opere operato efficatiam habeat. Ad charitatẽ autem præcipue sacramentum Eucharistiæ pertinet, cũ sit sacramentum ecclesiasticæ vnionis, cõtinens illud in quo tota ecclesia vnitur & cõsolidatur, scilicet, Christum Iesum, vnde

Vnde Eucharistia est, quasi quędã charitatis origo, vel vinculum. Secundũ locũ cõtinet eleemosyna, quæ vt Tobias testatur, à mor- Tob. 12.
te liberat, ipsa est quæ delet peccata, & facit inuenire vitã æternã. Vnde Daniel vates sa- Dan. 4.
cerrimus regi Ethnico. Audi consilium meũ rex, eleemosynis peccata tua redime. Itaq; hæc duo ex parte charitatis præcipue suf- S.Th. 3.p
fragantur mortuis. S. Tho. 3.p.q.71.ar.9. & q.71.ar.9
4.d.45. Veruntamen ex parte intentionis directè in mortuos præcipue valet oratio, quia oratio secundum suam rationem non solum dicit respectum ad orantem, sicut & cætera opera, sed directius tendit ad illud, pro quo oratur. Eam ob rem hæc tria ponũtur tanquã præcipua mortuorum subsidia. Quanquã alia bona opera quę ex charitate fiunt pro defunctis eis vtilia sint. S. Tho. vbi S.Th. 3.p
supra. Hinc palàm sequitur indulgẽtias pro q.71.arti.
desse animabus purgatorij. Ratio, quia me- 10.
ritum totius ecclesiæ efficatius est, quã meritum vnius personæ, sed meritum persona le suffragatur defunctis, vt de largitione eleemosynarum dictum est. Ergo multo fortius meritũ ecclesiæ, cui indulgẽtiæ innitun tur. Oportet tamẽ, quod sũmus Põtifex indulgẽtias hasce mortuis cõcedat. Alioquivi ui tãtũ eas lucrabũtur. S. Th. 3.p.q.71.ar. 10

de

de cultu exequiarum lubens taceo, cum viuorum superbia tam sit insignis erga suos mortuos sepeliendos, sat sit illud beati Augustini ob oculos habere. Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidiū vitæ æternę, sed humanitatis officium. Nec absimile est quod sanctus Gregorius lib. 4. dialogorum astruit. Curatio funeris conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quam defunctorum subsidia monumentum satis prodest viuis, nam eo inspecto suæ conditionis recordantur. Vnde monumentum, quia monet mentem aspectantium dictum est. Annotatione etiam dignum est, quod quanquam suffragia pro defuncto aliquo facta, omnibus animabus purgatorij prosint ad lætitiam, quia in charitate sunt, quæ congaudet veritati, nihilo setiùs ad expiationem pœnę tantummodo proficua sunt ei pro quo fiunt. S. Thom. 3. p. q. 71. art. 12.

S. Augus. lib. de cura habēda pro mortuis.

Nota.

¶ Cæterum, quid causę subest, vt anima valde afflicta, & atroci pœna excruciata sic loquatur, manus domini tetigit me? Nonne melius diceret, manus domini grauata est super me? Audite fratres audite, vir sanctus Iob post tot calamitates, & labores, inops factus & sublatis diuitijs quibus abundabat, filijs

Quæstio.

filijs & filiabus orbatus, necnō in sterquilino iacēs vulneribus sauciatus verba hęc protulit, tactū manus dñi appellans tam atrocē ęrumnam. Ratio, quia tribulatio illa temporaria erat, nō est magnum in labore, inquit Augustinus, quod tempore breue est. Tangit dominus electos suos in hac vita eos flagellans ne in æternum eos percuciat. Hùc attinet illud Pauli. Dum flagellamur, seu iudicamur à domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur. Videte patris cœlestis viscera fratres, ne licentiosius viuamus, & lora vitijs laxemus, inopiam, infirmitates, variasque tribulationes nobis immittit. Castigasti me domine, & sicut iuuenculus indomitus eruditus sum, sanctificatus vates dicebat. Quid pluribus immoror? Vas electionis Paulus ad tertium cœlum vsque raptus, stimulo carnis defatigatus ingenue fatetur tentationem illam medicamen fore animę suę, ne forte magnitudo reuelationū eum extolleret. Sub hæc pietas summi numinis in hoc maximè elucescit, quod electos suos temporali calamitate cruciat, vt in hac vita purgatorium habeant, ne post exhalatam animam in igne illo detineātur annis multis. Probat hanc assertionem nostram quod in Tobia legimus, In tribulatio

S. Augusti.

1. Cor. 11

Ieremi. 31.

2. Cor. 12

Tob. 3.

ne peccata dimittis. Ecce clementia domini quam ingens est erga filios suos quos vnice
Iob. 6. amat, hinc sanctus vir Iob obnixe orabat. Hæc mihi sit consolatio, vt affligens me do
lore non parcas, eòdem pertinet illud Da-
Psal. 25. uid. Proba me domine, & tenta me, & alibi clamat. Probasti nos Deus, igne nos exami
nasti, sicut examinatur argentum. Oremus
S. Augus. & nos fratres, & cum beato Augustino pre
cemur. Domine hic cura, hic seca, & nihil mihi parcas, vt in æternum parcas. O verba aureis literis conscribenda, & altius memoriç cõmendanda. Nihil mihi in hac vita mortali parcas, vt in æternum parcas. Hic tange me domine, & igne tribulationis proba, quo anima mea à quauis noxa expedita, subinde vt corpus hoc terreum reliquerit volitans ad te perueniat. En ratio charissimi, ob quam vnaquæque anima in purgatorio afflicta ad nos fideles vociferatur & ait. Manus domini tetigit me, temporariam
Nota. pœnam illã fore subindicans. O nimiũ infœliees super quos manus dñi grauata est. Sanè dæmones, & peccatores dãnatos manus dñi nõ tangit, sed percutit, ac vulnerat, perpetim eos in gehenna ignis excrucians: nã qui indefesse delinquit, & eius superbia sem per ascendit, equum est vt perpetuo pœnas luat.

luat: alioqui aliquid inordinatum in mundo relinqueret Deus iustus & omnipotẽs.
Hinc doctores sancti, simul & theologi testã S. Grego.
tur suffragia nil prodesse damnatis, neque li. 34. mor.
orandum esse pro illis. S. Tho. 3. p. q. 71. ar. 5. Quod autẽ de Traiano legimus, pro quo sanctus Gregorius orauit, sanctus Thomas sic ait. Probabiliter æstimari potest, quod
Nota. precibus sancti Gregorij ad vitã fuerit reuocatus, & ita gratiã cõsequutus sit per pœnitentiam, nec erat inferno finaliter deputatus: idque asserendũ est de omnibus, qui fuerunt miraculosè suscitati, quãuis in infidelitate vel mortali noxa obierunt. Hæc S. Th. vbi supra ad quintum.

¶ Summa, nõ ergo fratres aure surda pertrãseamus gemitus, & lamentabiles voces animarum sanctarum quę in purgatorio sunt, sed potius eis opera pietatis impendamus. Tum suffragia quotidie offerentes, tũ orationes, iciunia, & eleemosynas pro illis facientes. Quæ omnia sic puro corde operemur, vt Christus Iesus hilari vultu ea recipiat: nam qui placare molitur iudicem iratum, eius amicus sit oportet, regali Prophe- Psal. 65.
ta dicente. Si iniquitatem aspexi in corde meo non exaudiet dñs: insuper per Esaiam Deus optimꝰ testatur. Cũ multiplicaueritis

Universidad de Deusto
Biblioteca

orationem non exaudiam, cur ita domine? Manus vestræ, ait, plenæ sunt sanguine, sed
Esa. 1. siquis cultor est, & voluntatē eius facit, hūc
Ioan. 6. exaudit, ceu in Ioāne scriptū est. Rursus ob oculos iugiter habeamus, quod magnopere nobis Apostolus cōmendat. Mementote vinctorū tanquā simul vincti. Enimuero si tam est opus piū debita pro eo soluere qui
Collatio. in ergastulo fuit vnius anni tempore, quāto excellentius erit opus pro animarū purgatorij expiatione debitum largiri? Memētote vinctorum, non vinculis ferreis, aut parietibus tantum afflictorum, sed ardentibus flammis cruciatorū, quales sunt animæ fidelium, quæ in purgatorio atroces pœnas dāt pro peccatis suis, de quibus in hac vita debitam satisfactionem haud fecerunt. Manus domini tetigit animas illas benedictas, quibus peccata, gratia Dei operante deleta fuerunt, tamen pœna æterna mutata est in tēporalem. Eadem manus tangit electos filios dum calamitatibus eos cruciat in hac vita, quo parcat illis in futuro. Accede fili mi, vt
Gene. 27. tanga m te, dixit Isaac filio suo Iacob: quid ita? nēpe, ait pater, & benedicat tibi anima mea: accedamus sponte fratres, & vti filij ad Christum properemus, per aduersa omnia currentes, vt benedicat nobis, affatim imper-

impertiens suam gratiam, qua roborati hostilia bella superemus, Saluatore nostro opitulante, cui sit gloria, & imperium, qui cum patre & Spiritu sancto viuit per secula cuncta. Amen.

¶ SI QVIS VIDERE CVPIT nonnulla de mortuorum fidelium spe, qua fulti, nedum patienter, sed ouanter ex hac calamitosa vita discedunt: quique in Christo Iesu obdormiunt, non autem moriuntur, iuxta illud. Lazarus amicus noster dormit, & ego vado, vt à somno excitem eum. Legat euangelium in quo de morte & resurrectione Lazari tractatur. Quod sanè fusius exponitur in quadragesimali nostro.

¶ IN DEDICATIONE Ecclesiæ. Declamatio decimaoctaua.

SAnctæ ecclesiæ dedicationis festum hodie celebramus fratres, & quidem rectè: nam etsi Deus omnia valdebona creauit, ipse sibi septimum diem consecrauit, in ipso quiescens ab omni opere quod patrarat. Quie- Gene. 2.

S. Augus. uit quidem vti sanctus Augustinus refert, à nouis creandis, non autem à veteribus cõ
seruandis. Benedixit enim diei septimo, &
Exo. 20. in lege sua eum custodire præcepit, non se-
mel sed sæpe. Dies septimus erit vobis san-
ctus, ait, & requies domini: necnon Deus
optimus Pentecosten, & festum phase &
Exo. 25. tabernaculorum sibi sanctificauit, quid plu-
ra? Qui fecit omne tempus, & quosdam dies
sanctificauit sibique dicat, is tabernacu-
3. Reg. 7. lum sanctificare voluit, & de templo Sa-
lomonis ipse dixit: sanctificaui mihi do-
mum hanc: nonne Moysi dominus dixit.
Exo. 3. Solue calciamenta de pedibus tuis, terra
Iosue. 5. in qua stas sancta est: imò Iosue eadem ver-
ba loquutus est postea, quid ergo obga-
niunt hæretici contra consecrationem, &
benedictionem ecclesiarum? O dementiam
insignem, o vesaniam magnis supplitijs
plectendam, sic omnia miseri neochristia-
ni confundunt, & permiscunt temere, vt
templum à prætorio, cimiterium à foro,
nihil secernant. Cœci nempè sunt & du-
ces cœcorum: oremus vt resipiscant, & ad
vnitatem Romanæ ecclesiæ quam ociſsi-
me redeant, ne vt coruus Noe suorum er-
Gene. rorum vndis pereant, & extra arcam, quæ
vnica ecclesia Romana est, infœliciter mor
tem

tem oppetant. Ritus ecclesiæ sancti sunt, & cęremoniæ eius mysterio non vacant, ip
sam sequamur, & quæ illa ordinauerit mor
dicus teneamus. Et quia cũ orthodoxis no-
bis sermo est, commenta hæreticorum re-
linquentes, ad explicandum sacrum euan-
gelium hodiernum accedamus.

¶ *Sacra euãgelij lectio sic habet. Ingres-* Euãgelium
sus Iesus perambulabat Iericho. Et ecce Luc. 19.
vir nomine Zachæus, & hic princeps erat
publicanorum, & ipse diues.

¶ Ciuitas Iericho sita est inter Iordanem
& Hierusalem, quam Iosue olim funditus Iosue. 6.
euertit dicens. Maledictus qui reædificaue-
rit Iericho. Itaque ad vrbem hanc quam Ie 3. Reg. 16
sus filius noue perdiderat, atq; destruxerat,
Iesus filius Dei mansuetus venire dignatus
est. Tunc Deus vltionum appellabatur, nũc
agnus Dei iure optimo dicitur, qui peccata
mundi tollere venit. Apparuit planè beni- Ad Titum.
gnitas & humanitas Saluatoris nostri, non
vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus
per ipsum, quemadmodum redemptor ipse
cõtestat⁹ est. Haud dubiè ciuitas Iericho ty
pus gerebat mũdi huius. Hũc euertere venit

dominus, contra quem annis. 33. dimicauit. Mundū nequā dico, eum de quo Ioānes in
1. Ioan. 2. sua Canonica. Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt, omne quod est in mundo aut est concupiscentia oculorum, aut est concupiscentia carnis, aut est superbia uitæ. En fontes læthales, vnde tot mala in mundo scaturiunt, ecce turres è quibus satanas contra homines certat: has Christus Iesus & si munitissimas arces diaboli, euertit potenter, adeò vt suis athletis
Ioan. 16. audacter dicat. Nolite timere, ego enim vici mundum, mea paupertate turrem auaritiæ euerti, mea puritate, & virginitatis candore, carnis voluptatem destruxi, & tandē stupenda mea humilitate superbiam deleui prorsus. Maledictus qui reædificauerit Iericho, & sit anathema domino, ait nunc noster dux Christus Iesus: Venit ergo Iesus in Iericho, vt non peccatores, vt quondam occidat, sed vt cœcos illuminet, nā ipse est
Ioan. 1. lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Venit inquā, vt peccata deleat & vitam impendat hominibus quālibet sceleratissimi sint, scriptum
Esa. 35. est. In cubilib⁹ in quibus pri⁹ dracones habitabāt, orietur viror calami & iunci, nēpe serpentes & dracones qui ostensi sunt Petro in

in visione illa, quos sanctificauit Christus, peccatores sunt. O summi numinis admirā Acto. 10.
da pietas, eos in viros alios mutauit, gratia diuina, ita vt vitam angelicā agerent, qui more iumentorum vitam suam ducebant: ad quos Paulus ait. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, vt filij lucis ambulate, & iterum, Fuistis aliquando fornica 1. Cor. 6.
rij, idolatræ, adulteri, fures, auari, ebriosi, sed abluti estis, hoc est, in sacro baptismate, vbi veluti in mari rubro omnes Ægyptij, idest, omnes iniquitates pereūt. Sanctificati estis accepto Spiritù Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ: sed iustificati estis, plenissi Ezech. 18
ma peccatorum remissione suscepta, ita vt optimus Deus pēnitus delictorum vestrorum non meminerit. De numero horū dracronum & serpētum erat Zachæus, de quo nunc Lucas inquit.

¶ Ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse diues. Text.

¶ Is sanè conuersus fuit in calamum suauis odoris, & in tūcum pulcherrimum, in quo difficile inuenietis nodum vnum, sed mirā simplicitatem & rectitudinem: nempè Zachæus ardens studio iustitiæ, interpretatur. Appellatur publicanorū princeps, quia ca-

put erat, publicis exactionibus vacantium. Profectò publicani emebāt vectigalia à magistratibus, & ideò pro suo arbitrio, vrgebāt ac præmebāt pauperes. Quę res hodie inter fideles miserāda est, neque tolerari potest. Cum enim officia superiores vēdunt, nihil aliud faciunt, quā oppressores inopū. Rursus publicanorum princeps erat, nā multi sunt qui auaritiæ studēt. A minore quippè ad maiorē, omnes auaritię studēt. Pauci heu pauperes spiritu reperiūtur, quippè qui habentes diuitias perinde atque non habētes sint, vtanturque hoc mūdo tanquā non vtātur. Diues erat Zachæus diuitijs abūdabat, tamē miser, & pauper fuerat, nā perituræ diuitiæ animam haud locupletant. Vnde scriptū est. Tu dicis quia diues sum ego, & nullius egeo: & ne scis quia miser es tu, pauper, nudus & cæcus. Ecce quot mala secum adferat peccatum, miseriam, paupertatem, nuditatem, & cæcitatem, homini delinquenti præstat. Hinc Samsonis aduersarij nedùm illum vinculis astrinxerunt, sed oculos eius eruentes, ipsum excæcarunt. Ad eandē imaginem philistim, idest, dæmones, vbi hominem comprehenderint, alligant, spoliant, atque excæcare moliuntur. Zachæus diues erat, tamē sine Christo inops, & pauper erat.

Ierę. 6. & 8.

Apoca. 3.

Iudi. 16. Figura.

Desiderio autem videndi Christum afficiebatur, ideò sequitur.

¶ Et quærebat videre Jesum, quis esset, & non poterat præturba, quia statura pusillus erat. Text.

¶ Ecce quā flagrāti desiderio tenebatur vidēdi Iesum, vt eū de facie quoque nosse posset, de quo rumor tā admiranda sparserat. Si sola Salomonis fama, & sapientiæ claritas reginā Sabba de longinquo adduxit, quāuis rex ille miraculum fecit nullum, quātò magis Saluatoris facies erat desiderāda, qui Salomonis creator & magister erat, Iesus nedū mirabili splēdebat sapientia, sed tot portētis, & miraculis irradiabat. Credebat planè & amabat quod audierat, ideò iuxta Simeonis votum & prophetarum affectum, sancta cupiditate gestiebat oculos explere fœlici spectaculo, maiora quoque conaturus, nisi modestia obstitisset. Quam obrem dignior factus est, cui Iesus potiora munera impenderet. Mira res Spiritus Sanctus qui iustum Simeonem præuenerat, & corda patriarcharum & regum excitarat, vt Messiam videre affectarent, is viscera Zacheæ possidens desiderium videndi Christū largitus est. Sciebat nam

3. Reg. 10

Luc. 2.

bat namque quod beati essent oculi qui viderent Iesum, ac videndo toto eum pectore amarent. O quot prophetæ, quot reges cupierunt magnopere videre Iesum, non autē nisi in spiritu eum viderunt, & videntes, vt verum redemptorem adorarunt. Abraham vidit diem eius & gauisus est, rex Dauid ipsum inspexit, & lætitia magna perfusus dixit. Ostende nobis domine misericordiam tuam, & iterum. Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templitui. Veh autem illi qui viso Iesu spernit eum, ij hæredes regis iniqui sunt, qui cupiēs videre Iesum post quam illum intuitus est, temerè illum spreuit. Volebat vesanus hostis miraculo quodam curiosos oculos suos delectare. O miserum hominem, qui post baptismi gratiam susceptam, postque salutarem pœnitētiam, rursus legem Christi contemnit, & instar canis ad vomitum suum reddit. Equidem quotidie Pharisæi veritatis ossores Iesum videbant, tamen deridebant, quem nihilosetiùs adorare tanquèm verum Deum, & promissum Messiam candido corde amore debuerant. Atqui, soli discipuli audire meruerūt, beati oculi qui vident quæ vos videtis, quia nouerant quis esset Iesus, vtique filius Dei viui, qui huc venit vt homines redimeret,

Psal. 84.
Psal. 47.
Nota.
Matth. 16.

cosq;

cosque in ethereas aulas proueheret, necnō inter angelos eos collocaret. Mirabile dictu ne videret Iesum obstabat corporis humilitas, obstabat & turba Saluatorem sequens, erat quidē statura pusillus. Sanè parui sunt qui parua amantes, terrenaque sectantes, ęterna bona posthabent: parui vtique sunt qui sordidis & fluxis rebus incumbunt, ij nimirum nisi ad altiora conscendant, Iesum videre nequeunt: ad hæc turba obstabat ne Zachæus videret Christum. O rem stupendam, Iesus humili ac populari turbæ mixt⁹ non cernitur, nisi ab ijs qui fastigium rerum humanarum pedibus conculcarint. Eam ob rem, vt à pusillis omnibus vndique gētium conspici posset, Iesus sublime crucis lignū vltro conscendit. Fugiamus turbam fratres, ne posthac eius honorem, & superbiam sequamur, alioqui Iesum, quem angeli desiderant videre, intueri non poterimus. Nonnè dispersus est populus per Ægyptum ad colligendas palleas: quandoquidem omnes diuitiæ, honores, & carnis oblectamenta palleæ sunt, quas vētus mortis rapit quotidie. Non sequeris turbam ad faciendum malū, ait dominus: sic Zachæus turbam dimisit, quę obstabat, quominùs videret Iesum. Vnde sequitur.

Nota.
Exod. 5.
Exod. 23.

¶ Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Text. ¶ *Et præcurrens, ascēdit in arborem Sycomorū, vt videret eum, quia inde erat transiturus.*

¶ Consilium sanctū inuenit Zachæus, vt desiderium suū expleret, ideò præcurrēs ascēdit in arborem, quæ ficus siluestris, vel ficus fatua vocatur. Quod præcucurit, & non deambulauit, solicitudinē magnam, & ardentem affectum videndi Iesum indicat. Enimuerò nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia: quin vt ezechiel narrat, vbi erat impetus spiritus, illuc sancta animalia gradiebantur. Hùc alludit illud Apostoli, qui spiritu Dei aguntur, ij filij Dei sunt. Verbum quidē hoc agūtur, magnā habet emphasim. Bruta siquidē aguntur; homines verò agunt, & ob voluntatis suæ libertatem suorū actuū dñi sunt: alioqui nec boni premio, nec mali pœna forent digni: atqui, Spiritus Sancti virtus tam est mirabilis & efficax, vt cor nostrum rapiat, ita vt filij Dei agentes & in bono opere laborantes, agi à spiritu dicantur. Derelinquens ergo turba cucurrit ad Sycomorum quia idem spiritus, qui Simeoni suggessit vt ascenderet in templum, suasit & Zachæo, vt arborem illam conscenderet.

S. Ambro.

Nota.

Lucæ. 2.

ret. Agite & vos fratres si Saluatorem videre cupitis Sycomorum ascendite, ficum fatuam, quæ sancta crux est, omnes amplectamur, in qua Saluator noster nos redemit. Verum quod stultum est Dei, sapientiùs est hominibus, Apostolo teste, imò si quis sapiens est inter vos, fiat vt stultus, vt sapiens sit. Equidem in hac salutifera arbore cuius fructus nimius, in qua omnes cœlestes aues nidificant, & altitudo illius cœlum tangit, sapientia nostra, fortitudo & virtus sita est. Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, nobis autem credētibus virtus Dei est. Ad hæc crux Christi optimè per ficū designatur, quia sine dulcedine non est eam diligentibus. Paulum nunc audiamus, qui vel maximè dulcedinem crucis degustabat. Absit mihi gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, cæterum Zachæus in arbore positus Iesum vidit, quem præ turba anteà intueri non poterat. Sic paraliticus obstante turba ad Christum venire nequiuit: eam ob causam per tectum submissus, tùm animæ tùm corporis sanitatem à Saluatore suscepit. Venit itaque Iesus, & ait ad Zacheū.

1. Cor. 2.
1. Cor. 15
Danie.
1. Cor. 1.
Gala. 6.
Matth. 9.

¶ Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Text. ¶ *Et cum venisset Iesus vidit eum, & dixit ad eum. Zachæe festinans descēde. Quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.*

¶ Vbi beatus Ambrosius. Zachæus in Sycomoro cæcus in via, quorum alterum dominus miseratus expectat, alterum suæ māsionis claritate nobilitat. O modis omnib⁹ laudanda Christi Iesu benignitas, solam visionem Zachæus desiderauit, sed qui nouit pl⁹ dare quam quærimus, ipse loquitur ei, & hilari vultu illum inspexit, & mensę eius interesse instituit. Simon tantùm desiderabat videre consolationem Israel, ideſt Iesum verū Messiam, & ipse in vlnas suas illum suscepit. O quantum veritatis habet oraculum Pauli, qui potens est facere abundanter quā petimus, aut intelligimus. Quis vestrū fratres experimento quotidie hoc non sentit? sanè effusissimam summi Dei largitatem; omnes agnoscant oportet, nisi cæcuciant, & solę iustitiæ irradiante oculōs vltro claudant. Inspexit Iesus Zachæum super arborem, qui sub ficu Nathanaelē viderat: nam Iudæi sub lege

Nota.

Luc. 2.

Ioan. 1.

lege erant, & carni legis, ideſt literæ quæ occidit inhærent. Et nisi ab humili litera legis erigant se ad sensum spiritalē, quis sit Christus, & vbi sit agnoscere non poterunt: est nimirū velamē Moysi adhuc super cor eorū positū, nec auferretur, donec in Christū totiùs mundi Saluatorem credant. O Iudaicū genus incredulum, vis videre Iesum? crucis arborem conscende, & sume tibi oculos Zachæi: amoue velum, erige intellectum, ad ea quæ æterna sunt, & Iesum subinde videbis, à quo totiùs mundi salus emanat. Interea quando ventum est ad Sycomorum, Iesus delectatus hominis insigni cupiditate, quā facto, atq; vultu præse ferebat, vt Iudæis ostēderet exēplū prōptæ credulitatis sublatis in altum oculis, vidit Zachæum. O nimium beatū quē aspexerit dns Iesus: habēt profectò oculi ejus salutare fascinū. Vidit Petrū negantē, & extemplò ille egressus foras amare fleuit sua delicta. Vidit Matthæum in thelonio lucris auaritiæ deditum, & ad se vocauit, & Apostolum atque egregiū euangelistā effecit. Vidit turbam famescentem in deserto, & statim patrato miraculo, cā pauit. O charissimi si nos Iesus aspicere dignaretur, nempè, omnium charisma tum donis mētē nostrā repleret. Eas ob res,

Matth. 4.

Ioan. 6.

cum regali propheta precemur, diu noctu
Psal. 85. que dicamus. Respice in me domine, & miserere mei, quia vnic⁹ & pauper sum ego: per inde dicat, si dignatus fueris oculos tuos ad me conuertere misericordiam præstabis misero, tot peccatis oppleto. Ait dominus ad
Nota. Zachæum. Zacheæ festinans descende, festinanter præcepit ei, vt eat in domũ suam, sitiebat Iesus salutem gentium, ideò ait, festinans descende. Iam tempus aderat, vt salus demigratura à Iudæis ad ecclesiam gentiũ
Actor. 13. transiret: dicente Paulo Vobis oportebat primò prædicari verbum Dei, sed quia indignos vos fecistis, ecce transiuimus ad gentes. Equidem qui è sublimi speculatus fuerat Iesum, per fidem descendit ad officia pietatis: non satis est contemplari Iesum, quoties in paupere eget hospicio. Sed nũc obedientiam huius viri empendamus.

Text. ¶ *Et festinans descendit, & excepit illũ gaudens.*

¶ Mira res festinanter obediuit, nihil respondens, ingens enim affectus vocem adimere solet, non enim conuenit cunctari quoties nos Iesus vocat. Iudæi aiebant, iuga quinque emi, villam emi eo videre illam, habe me excusatum. At Zachæus, qui imaginem gen-

gentium habebat, statim obtemperauit, iuxta illud. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Psal. 17.
Vos fratres à Zachęo exemplum capite: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra: rursus gaudens, & glisćens in ædes suas recepit Christum. O miseram synagogam, quæ perdidit hospitem Iesum. O fœlicem ecclesiæ domum, quæ sua solicitudine prouocauit ad se totius fœlicitatis autorem Christum: ecce initium collectæ ex gentibus. Vos charissimi gaudentes nõ extristitia, aut ex necessitate Iesum excipite, peregrinos vagosque inducite in domos vestras. Hilarem enim datorem dili- 2. Cor. 9.
git Deus, mestum & tristem maximè horret. Obseruandum quod dominus in domo nostra nos esse vult, vt coniua noster Genes. 27.
sit, intra cordis nostri intima commoremur, & non vt Esau ad venationem egrediamur, ne forsitam benedictionem patris amittamus: enimuerò Iacob qui domi manebat benedictionem paternam accepit. Magna sunt hæc fratres ni fallor & obseruatione digna: fœlix anima cui dominus ait, hodie in domo tua me oportet manere. Quid hoc est nisi quod in Canticis legimus. Cant. 1.
Aperi mihi soror mea, sponsa, caput meum

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenũ est rore. O quã diues, quã multis charismatibus abundauit, anima quę statim surrexerit & sponso aperuerit. Planè domus Zacheæ vacua non remansit, domino in ea recumbente, quin ore suo sacro dixit. Hodie huic domui salus facta est. Murmurent Pharisæi inuidi, nobis tantùm sit curæ, officia pietatis iusu in suis pauperibus impendere, certò sciẽtes, quod quicquid vni ex minimis eius dederimus Saluatori damus. Quique fusius, abundantiusque mercedem commeritam nobis reddet, quando vniuersum iudicauerit orbem. Tunc sanè vocem illam omni mellita dulcedine suauiorem audiemus. Venite benedicti patris mei percipite regnum, quod paratũ est vobis à patre meo. Quod nobis dignetur impendere, qui viuit & regnat per secula. Amen.

Dogma.

Matt. 25.

¶ *IN FESTO SANCTÆ Catherinæ virginis & martyris declamatio vigesima.*

TErribilis valde parabola charissimi, in hoc festo sanctæ Catherinę nobis proposita est, in qua nõ de quibusuis christicolis, sed de ijs dũtaxat quorum opera bona foris apparent tractatur. Non itaque de sceleratis qui palàm raptores, adulteri, & peccatores sunt est sermo, sed de illis qui profitentur se studere factis, ad continuum progressum, versus cœlestem patriam: nam horum lãpades exteriorum operũ lucentes apparent: quas ob res non describuntur exire obuiam iudici, sed sponso: perinde atque ex amore procedant ad Iesum suscipiendũ. Quum nil minus virgines stultę in suis operibus quærebant, quam gloriam sponsi: imò vulgi honorem, & populi auram volentes captare, non oleũ secrete portabãt, sed ardentes lãpades, quæ opera exteriora significant. Ecce ad quos fideles pertineat parabola hæc: nam profectò maximè hypocritas tãgit, & eorũ superbiã retundere conatur: quiq; vt sepulchra foris speciosa apparẽt, intus verò omni malitia, & spurcitia sunt plena, necnõ vermibus scatent. Nos verò ijs præfatis Christo Iesu suffragante parabolæ expositionem pro modulo nostro ostendamus.

Nota.

¶ *Tunc simile erit regnum cœlorum decẽ virginibus, quę accipiẽtes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponsæ.* Euangeliũ Matt. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Miror fratres quam variè doctores sancti parabolam hanc, intellectu difficilem expo-
S.Chryst. nant, Diuus Chrysostomus de virginitate & integritate corporis hanc parabolam expli cat, & ait, ideò ponit Christus parabolã virginum, vt ostẽdat quod licet virginitas magnũ quid sit, tamẽ si operibus misericordiæ sit deserta, cũ adulteris foras eijcitur. Quam ob causam spõsus fatuis virginibus respon-
Origenes. dit. Amẽ dico vobis nescio vos. At Origenes virgines intelligit omnes qui euãgelicã doctrinã susceperũt, & ab idolorũ cultura recedẽtes, Christũ Iesum verũ Deũ & hominem ac totius mũdi Saluatorẽ adorãt, cordeque diligunt. Tale est enim verbũ Dei ait ille, vt de sua mũditia accõmodet omnibus in Chri-
S.Hieron. stũ credẽtibus: rursus sanctus Hieronymus inquit. Similitudinem autem decem virginum fatuarum atque prudentium, quidam simpliciter interpretantur de virginib⁹, quarum aliæ iuxta Apostolum, & corpore & mẽte virgines sunt: aliæ virginitatẽ tãtùm corporum seruantes corde nupserunt. Sed mihi ex superioribus videtur alius esse sensus, & nõ ad virginalia corpora, sed ad homi-
S.Hilarius nũ omne gen⁹ hãc parabolã pertinere. Beatus verò Hilarius huic sententiæ adstipulatur dicens. De magno die dñi, de quo supra

ageba
agebatur omnis hic sermo est. Cęterum, virginitas res est insignis, & virtus cœlica, quã ad terram adduxit cœlestis spõsus Christus, ex alma virgine Maria nascẽs. Est quidẽ an- *Matth. 22.*
gelis cognata virginitas, & ideò angelus Gabriel ad almã virginem venit, teste Hieronymo, quin in cœlo vbi nemo nubet, omnes sicut angeli erũt. Hæc præclara virtus nõ tantũ hominib⁹ & Deo mirabilis est, sed etiã dęmoni, qui cũ sit virginitatis proditor, virginitatẽ tãti fecit, vt tẽplũ virginum vestaliũ Romæ haberet. Quæ selectæ inter puellas *Virgines uestales.*
erant, decẽ annos nactę, & ad triginta annos in templo seruiebant, postea si eis placuisset tradebantur nuptui: sed paucæ hoc faciebant, eò quod infaustissimè illis quę virũ ducebant contingebat: quam obrem vsq; ad mortem plures virgines in templo vestali morabãtur. Ecce velanus hostis quibus præstigijs homines seducebat, Deo optimo id permittente, quia idolis honorem lubentes præstabant, Deum autem verũ totius orbis conditorem & moderatorem nullatenùs vt par erat colebant. Atqui, quãto honore virginitas sit habita, in veteri testamento constat. Leui. 21. & Nume. 15. Sat sit quod sicut *Leui. 21.*
martyri laureola datur, sic virgini: quam- *Nume. 15.*
quã Augustino autore virginitati præferrendum

rendum est martyrium. Est namque virginitas excellentissima in genere castitatis, trâscendit enim castitatem vidualem, & coniugalem Sanct. Tho. 2. 2. q. 152. ar. 5. sed quia S. Th. 2. 2. q. 152. art. 5. literalis sensus est alius, & virginitas hoc loco pro integritate fidei ponitur, eam ob rẽ asserendum est, quod regnum cœlorum ecclesia militans dicitur, quemadmodum alibi. Mittet angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & iterum. Sagenæ missæ in mare comparatur, quippè quæ nõ tantùm pisces bonos, sed bonos & malos cõgregat. Est sanè hæc ecclesia arca illa Noe, vt probè exponit Petrus in sua canonica, in qua animalia munda & immunda sunt, vsq; ad consummationem seculi. Est ergo simile regnum cœlorum decem virginibus, quæ propter fidei donum virgines vocãtur, iuxta illud Pauli. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo, & in prophetis læpè legimus, hoc nomine appellari populus Israel. Sede impulsuere virgo filia Sion, ait Esaias. Et in Hieremia, reuertere virgo filia Sion. Quod autem decem dicantur vel gratia exempli factum est, quia plures improbi quam probi sunt. Multi sunt vocati pauci vero electi, vel propter numerũ decuplũ, quiuniuersalis est, & omnes numeros in se

Matt. 13.

2. Cor. 10.

Esaiæ. 47.

Hiere. 31.

in se cõtinet. Verum vbi vndecim dicimus, decem & vnum repetimus: allegoricè vero cum diuo Gregorio asserere licet. Quia quinque sunt sensus in quibus vnusquisque subsistit: Quinarius autem geminatus denarium perficit, & ex vtroque sexu multitudo fidelium colligitur ecclesia, ideò decem virginibus comparatur, & quoniam probi & qui iustitiam sectantur quinque sensibus rectè vtuntur, merito prudentes appellantur. Improbi contra, sensus suos voluptatibus & terrenis fœcibus tradunt, ideo iure fatuis virginibus assimilantur. Nec silendum existimo quod sanctus Hieronymus refert. Sunt enim quinque animi sensus qui festinant ad cœlestia, & superna desiderant. De visu autem & auditu, & tactu specialiter dictum est: quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, de gustu, gustate, & videte quoniam suauis est dominus, de odoratu, in Canticis habetur. In odorem vnguentorum tuorum currimus, alij sunt quinque sensus, terrenis fœcibus inhiantes: quum ergo tot sensus habeamus omnes, prudentes viri ad æterna bona vendicanda eos dirigunt, imprudentes vero futilibus rebus dediti, veras diuitias, & perpetuam gloriam posthabẽt. Quid obse-

S. Greg.

S. Hieron.

1. Ioan. 1.

Cant. 1.

Psal. 105. cro stultius? quidve delirius? Pro nihilo habuerũt terram desiderabilem, vti eos deplorat rex Dauid. Vterque tam prudentes quã fatuæ exierunt obuiam sponso Christo, & spõsæ quæ est ecclesia, illa triũphans, ecce quam perspicue apparet omnes fidem habuisse, alioqui nõ spõsum Christum expectarent venturum. Sequitur in euangelio.

Text. *¶ Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, nõ sumpserunt oleũ secum. Prudentes vero acceperunt oleum cum lampadibus in vasis suis.*

¶ Palàm ostendit dominus imprudentiam quinque virginum. Quia etsi lãpades habe
Nota. bant in manibus, nõ tamen in vasis oleũ portabant, hoc est, nõ internè iustitiæ studebãt, nec oleum charitatis habebãt, an nõ fatuos esse dicamus, qui ficta iustitia Deum decipi credant? Profectò omnia nuda & aperta ei
3. Reg. 16 sunt, vt pulchrè admonet Paulus, & in primo Regum legimus. Homo videt ea quę foris sunt, Deus autẽ intuetur cor, & rursus ipse clamat. Ego dns scrutãs corda, o stultitiã detestandã, nihil nisi humanas laudes quęri

tare,

tare, nẽpè fatuis hisce dictũ est. Receperunt Matt. 6.
mercedem suam, en prima stultitia hypocritarũ. Secunda huic similis est, aliorum merita postulare, quod virgines fatuæ fecerunt dũ prudẽtibus dixerũt. Date nobis de oleo vestro, quia lãpades nostræ extinguũtur: verũ nec angeli nec domina angelorũ Deipara, oleũ charitatis possunt cuipiã largiri, tãtum abest, vt sancti charitatẽ alicui præstẽt. Gratiã & gloriam dabit dns, ait Propheta, Psal. 83.
& Ioannes inquit. De cuius plenitudine om Ioan. 1.
nes accepimus gratiã pro gratia, sed de his aliàs. Prudẽtia aliarũ virginũ in hoc apparet, quod nedũ lãpades ardẽtes habebãt, sed in vasis suis oleũ portabant, hoc est, internã iustitiã primo quærebant, quæ sane in fide nõ ficta, & charitate syncera sita est. Sic habent internè quod coram Deo ardeat, & externè quod luceat coram hominibus, vnde enim scriptum est. Sic luceat lux vestra co- Matt. 5.
ram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificẽt patrẽ vestrũ qui in cœlis est.

Tex. *¶ Tardante autem sponso dormitauerũt omnes, & dormierunt. Media autem nocte, clamor factus est. Ecce sponsus venit exite obuiam ei.*

¶ Quam-

¶ Quamuis tepidis tardare sponsus, id est, Christus qui iudicabit mundum videatur,
2.Pet.3. non ita est, Petro acclamante. Nō tardat dominus, sicut quidam vestrum existimāt, sed patiēter agit nollens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti, ad literam de die iudicij est sermo. O summi Dei miranda pietas, ob id moratur, vt nos non imparatos inueniat, volūtas eius sanctificatio nra est. Populus ille impatiens falso dicebat, Moysem in monte moras trahere, & ideò idolū nefandum erexit, adorauitque: sic & seruus malus dicebat dominus tardat, quā ob causam sceleratè viuebat. Ecce venio cito, ait ipse, & merces mea mecum est, dare vnicuiq; iuxta opera sua. O miser qui perperā agis, non tardat dominus, sed patienter agit ad pœnitentiam te expectans. An diuitias bonitatis, patientiæ, & longanimitas Dei contemnis? & ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secūdum duritiam cordis tui, & impœnitēs cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei? Singula annotatu digna sunt vos fratres ea expendite, quia non vacat cuncta nunc exponere, sat sit Prophetæ
Abac.2. oraculum ob oculos habere. Si moram fecerit expecta eum: quid ita? Sequitur statim, quia

quia veniens veniet & non tardabit. Expectate modicum dictum est animabus sub altare clamantibus, sed quod modicum? Donec impleatur numerus fratrum vestrorū. En quare mundus non finitur, sanè quia prædestinatorum numerus impletus non est.

¶ Dormitauerunt omnes & dormierunt. Text.

¶ Dormitare vt sanctus Gregorius exponit, egrotari est, nam per infirmitatem deuenitur ad mortem, dormire vero mori est, te
Heb.9. ste Augustino. Statutum est hominibus semel mori, & post hoc iudicium: sic in libris Regum sæpenumero legimus. Dormiuit
3.Reg.2. cum patribus suis, & in Psalmo. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini, filij merces fructus ventris. Denique Apostolus mortuos dormientes vocat, habent enim spem resurgendi. Nolo vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut ij qui spem non habēt: quod media nocte clamor insonuerit, significat quod tunc iudex equissimus Iesus veniet, quando minus speratur. Cæterum teste Hieronymo, apud Hebræos opinio versatur, quod sicut media nocte primogenita Ægypti occisa
Psalm.
1.Thes.4.
Exo.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cisa sunt per angelum domini, sic iudicium erit nocte media. Vos fratres quauis nocte aduentante cõscientias vestras examinate, de præteritis flagitijs dolentes, & in posterũ præcauentes ne rursus labamini. Ne si media nocte iudex venerit, vos dormientes in mortali noxa inueniat, à Propheta regali dogma hoc accipite, quique sic conscientiã

Psalm. 76. suam perlustrabat, dicẽs. Meditatus sum nocte cum corde meo, exercitabar, & scopebã spiritum meum. Adhæc, clamor ille, vox il-

Ioan. 5. la Saluatoris est, quam audient omnes qui in monumentis fuerint, & audientes resur-

1. Thess. 4. gent. Paulus in tuba Dei, & in voce archangeli venturum Christum asserit, nam ministerio angelorum multa fient in die resurrectionis. Resurrectio autem mortuorum sola virtute diuina fiet.

Tex. ¶ *Ecce Sponsus venit exite obuiam ei.*

¶ Blandientis affectu loquitur, non dominũ, regẽ, aut iudicem se appellans, sed sponsum, ne paueſcant electi, allusio est ad illud.

Cant. 2. Surge propera amica mea, columba mea: ecce sponsus venit exite obuiam ei. O clamorẽ prudentibus virginibus omni modulatione suauiorem, o vocem filij Dei mirabili virtute plenam: imò vox domini in virtu-

te, vox domini in magnificẽtia est, cuius virtus tã potẽs, tãq; efficax, vt mortui omnes è mausoleis surgentes in iudicio cõpareant, cum Propheta nos fideles dicamus. Audi- Psal. 50.
tui meo dabis gaudiũ & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata: fatuis autem virginibus vox hæc horrenda erit, eo quod paratæ non erunt. Sequitur nunc.

¶ *Tunc surrexerunt omnes virgines illę, & ornauerunt lãpades suas. Fatuæ autẽ sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguũtur: responderunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Text.

¶ Vtrequę virgines lampades suas aptauerũt, hoc est, opera sua examinãtes, & eorum circũstãtias appendẽtes, quæ apparatę sunt cõsiderauerunt: nam tũc libri aperti erunt, Apo. 20.
& alius liber qui est vitæ patebit. Cæterum, fatuæ sapientibus aiunt, date nobis de oleo vestro. En fatuitas earum, vt iam tetigimus, orare & inuocare sanctos debemus, sed in vita, post mortem frustranea est precatio: sicut virgo deformis suapte natura Collatio.

frustrà se ornat oculos depingens stibio, ita tũc peccatores in casum mendicabũt oleũ. Beatus Hilarius lampades vocat corpora, quæ tunc assument animę in resurrectione, alij conscientias dicunt esse, quæ nõ melius ornantur quam oleo charitatis, & misericor-

Eccles. 9. diæ. Oleum de capite tuo non deficiat. Petijt dives ille guttam aquæ, sed non recepit, sic virgines fatuę oleum petentes minimè acceperunt, sed ad vendentes mittuntur, quod non consulendo, sed irridendo dictũ

Psal. 140. est. Venditores ij adulatores sunt, de quibus Dauid. Oleum autem peccatoris nõ vnget caput meum: etenim oleum hoc, non vulneribus medetur, sed potius corda vulnerat, quam ob rem magnopere fugiendum. Date nobis de oleo vestro dicunt fatuę virgines, quia lampades nostrę extinguũtur: vbi

S. Augus. sanctus Augustinus. Antequam dormirent lampades earum ardebant, quia laudes hominum non deerant: at post mortem longè secus eis euenit, quia tunc non erit qui laudet peccatorem: ideò cum irent emere, non vendentes oleum inuenti sunt. Vel se-

S. Chryso. cundum Chrysostomum, qui hanc parabolam de eleemosyna in pauperes elargita exponit, fatuę virgines pauperes non inuenerunt in extremo iudicio, quia tunc nemo inops

inops erit. Extinguebantur autem lampades earum, eo quod misericordiæ operibus indigebant.

¶ Ne forte non sufficiet nobis & vobis, dicunt prudentes. Text.

¶ Nam in præsenti vita orationibus, ieiunijs, eleemosynis & sacrificijs possumus inuicem adiuuari, & purgatorij animas consolari, vt in die animarum latius diximus, vnde Paulus ait. Alter alterius onera portate, Gala. 6. & sic adimplebitis legem Christi. Dum autem ad tribunal Christi venerimus, nec Iob, aut Daniel, nec Noe liberabunt filios suos. ibi quidẽ vix iustus saluabitur, impius vero 1. Pet. 4. & peccator vbi apparebunt?

¶ Dum irent emere venit Sponsus, & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.

¶ Mira res sponsus non nisi paratas virgines secum in cœlum adducit, imparatis foris relictis, vnde pulchrè admonet Sapiens. Ante mortem para iustitiam, id est, pœnitẽ- Eccles. 18. tiam age, & domini mandata imple, & dominus clamat. Nisi pœnitentiã egeritis omnes simul peribitis: terribilis autem senten- Luc. 13.

tia hæc fratres, clausa est ianua: quandoquidem vita comite pœnitentiæ ostium, & gratiæ porta cunctis patet: imò Saluator clamat. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, & iterum. Venite ad me omnes qui laboratis, & ego recipiam vos. Morte vero imminente, nec ianua gratiæ aut gloriæ patebit virginibus fatuis. Præparemus nos ergo charissimi nunc, & operibus sanctis incumbamus, antequàm ianua sit clausa. Ne forte nobis contingat quod his virginibus, heu euenit. Clamabant vtique domine domine, aperi nobis, sed nil eis profuit pulsare ad ostium.

Ioan. 7.

Text. ¶ *Amen dico vobis nescio vos.*

¶ Non approbo vestram extollentiã: quomodo agnoscet misericors & miserator dominus immisericordes, & hypocritas, qui omnia nouit? Scit eorum delicta vt puniat, nescit autem improbos quia eorum prauã vitam non approbat: scit iniquos scientia visionis, nescit eos scientia approbationis, alludit ad illud. Nõne in nomine tuo prophetauimus? Nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & tũc confitebor illis, quia nunquam noui vos, o stupenda res, multi dicent in illa die verba

Matt. 7.

ba hæc, non pauci, sicut dominus testatur. Quare nunc sequitur.

Vigilate itaq; quia nescitis diẽ neq; horã. Text.

¶ Verum in re tam seria nobis vigilantia opus est, ita vt dum tempus habemus operemur bonum maximè ad domesticos fidei. Operemur inquam dum dies est, nã veniet nox in qua nemo poterit operari. Virgines prudentes ob oculos habeamus, quippeque: nedum lampades lucentes sed in vasis suis oleum portabant, fidem & charitatem habebant, & operibus pijs vacabant. Easob res cum sponso Christo Iesu ad nuptias cœlicas intrauerunt: quod nobis contingat, ipso adiuuante, qui viuit & regnat per omnia secula. Amen.

Ioan. 19.

¶ QVAMVIS IN FESTO sanctæ Catherinæ virginis & martyris, hactenus euãgeliũ de thesauro abscõdito in agro legebatur, nũc in missali nouo institutũ est, vt euãgeliũ de decẽ virginib⁹ cãtetur. Eã ob causam, in hac solẽnitate, vel succincto sermone illud exposuimus, addẽtes hasce annotationes quæ secũtur.

ANNOTATIONES QVINque, super vita & martyrio sanctæ Catherinæ.

Annota. 1. PRimò animaduersione dignũ censeo, quomodo Saluator virginem hanc nobilissimam sibi desponsauit. Non planè ex pjis parentibus, sed contra ex ethnicis & à fide orthodoxa alienis orta fuit: itaque de hac virgine sancta

Cant. 1. sponsus in Canticis ait. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: veluti spinæ parentes eius fuere, quippè qui idola vana colebant, quæ dęmonia potius quam dij sunt, dicente Psalmographo. Omnes dij gẽtium dæmonia, dominus autem cœlos fecit. Psalm. 95. Hæbraicè habetur, omnes dij gentium nihil sunt, vbi sanctus Theodoritus. Omnes gentium dij non nisi dæmones sunt visi, Deus autem noster cœlorum opifex declaratus est: inter hos sentes cruẽtos Catherina versabatur, & more parentis sui regis Costi, falsis dijs seruiebat, sed rex regũ Christus Iesus ex alto eam prospectans, misericordia tactus, sponsam sibi delegit, veluti rosam vernantem, pulcherrimumq; lilium colligens ad sacrũ baptisinum eam vocauit, scite

scite sanè Paulus dixit. Dñs scit qui sunt ei⁹, ipse vtpote sapientissimus ante mundi constitutionẽ electos suos agnouit, elegit & amauit, & vitã æternã eis dare instituit, vnde clamat Apostolus. Qui elegit nos in ipso, Ephe. 1. ante mundi cõstitutionem, vt essemus sancti & immaculati in cõspectu eius, in charitate. Vbi notandum quod prædestinatio secũdũ rationẽ pręsupponit electionẽ, electio autẽ dilectionem. Ratio, quia prædestinatio est: pars prouidentiæ, prouidentia vero si- Prædestinatio sanctorum. cut & prudẽtia est in intellectu existẽs pręceptiua ordinationis aliquorũ in finem: nõ autem præcipitur aliquid ordinandũ in finẽ, nisi præposita volũtate finis. Vnde prędestinatio aliquorũ in vitã æternã præsupponit secundũ rationẽ quod Deus illorum velit salutem, ad quod pertinet electio & dilectio. S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 4. O nos fœlices fratres si tantã gratiam non neglexerimus, Deus optimus antequã mũdus fieret nouit nos, & elegit nec nõ & dilexit, nõ vt mũdialibus adhæreamus rebus, aut voluptatibus dediti ferarũ more vitam nostrã ducamus, sed potius vt simus sancti, & immaculati, nedum in cõspectu hominum, sed in cõspectu Dei, qui abdita nostri cordis intuetur. Cæterũ, quia prędestinatorũ numerus certus est,

S. Augus. & augeri aut minui nō potest, teste diuo Augustl. de correctione & gratia, & beata Catherina ex illo numero erat, vocauit eā dns, vt ex lauacro sancti baptismi, sole ipso pulchrior, & candidior euaderet, dicente Pau-

Rom. 8. lo. Quos præsciuit hos & prædestinauit, & quos prædestinauit hos & vocauit, quos vocauit hos & iustificauit, quos iustificauit hos & magnificauit. Rom. 8. Ecce charissimi, nos sua dignatione & munificētia Christus vocauit, & iustificauit in sancto baptismate. Satagite obsecro vt p bona opera cer-

2. Pet. 1. tā faciatis vestrā vocationē, sicut Petrus oēs fideles hortatur. Quæ quidem opera sancta magnopere in hac gloriosa virgine emicāt.

Secundō. ¶ Secūdō, operepreciū erit obseruare opa mirifica, quæ Catherina virgo tenerrima, Christo Iesu eā roborante patrauit. Equidē gēma hęc nō modo totā Alexandriā splēdore suę sanctitatis, sed vniuersū orbē magnopere illustrauit. Nisi fallor, trisaria: bona Christi amore afflata prorsus pessū dedit, & virili ter ea spreuit, quæ vel maximè mūdus adorare & amare solet. Primò regno tēporali re nūtiās diuitias quasq; cōtēplit. Erat quippè vnica hæres cui oēs parētū suorū opes iure cōueniebāt: atqui, alma puella cū apostolo clamās dixit. Oia arbitrata sū vt stercora, vt Christum

Christū Iesū, regē & spōsum meū lucrifaciā. Phil. 3. Phili. 3.
Phil. 3. Verbū illud oia nō vulgarē habet energiā, id est, oia quæ tā topere hoēs vēdicare studēt in hac labili vita, vltro ea volūtate horrui, & vilissima fore existimaui, quo Iesū angelorū gloriā, & piorū preciosū thesaurū perpetuo possidere queā. Itaq; argētū & aurū, lapidesq; preciosos omneis nihili pēdēs, margaritū hoc p cūctis rebus creatis prę cel-

Matth. 13 lētius est, mihi cōparaui, sicut scriptū est. Inuēta autē vna preciosa margarita dedit homio oia sua & cōparauit eā. Fugite & vos fratres auaritiā quæ insatiabilis rerum cupido est, teste diuo Augustl. 3. de libero arbitrio cui cōsentiunt theologi. 2. d. 2. 2. præsertim diuus Tho. 2. 2. q. 118. ar. 2. Hāc beluā sunt etiā detestati Ethnici, lumine naturali dūta-

Aris. ethi. 4. xat edocti. Quin & auaris tā deest p habēt, quā quod nō habēt, vt probe diuus Hieron. S. Hieron. scribit ad Paulinū. Quid p oīs auarus ex potū sitim multiplicat, nā cū quæ appetit adeptus fuerit, ad optinenda alia anhelat. Qui enim adipiscēdo plꝰ appetit, huic sitis ex potu crescit: quā obrē cōmode auarus hydropico assimilat. S. Gre. li. 14. mora. Hoc pspicuè intelligēs diua Catherina, spiritu Dei acta, totiꝰ regni sui opes dereliquit, & Saluatorē mundi cādido dilexit pectore: quomodo currus

currus auaritiæ quatuor rotis trahitur, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis obliuio, latius beatus Bernardus expēdit. ser. 38. in Gātica Canticorū.

Tertiō. ¶ Secundum bonum quod virgo Catherina ob Christi amorē deseruit, est honor & mundi huius gloria. Hāc planè seculi huius gloriolā sic homines dilexerunt, vt diuitias omnes & vitā tantopere dilectā pro illa capessenda libēter expenderēt: vnde Philoso-

Ethi. 4. phus quidā dixit. Gloria est maximū bonorū exteriorū, virtutis merces, quæ bonis viris tribuitur: sed verè nō est virtutis preciū, sed testificatio qua testamur nos sentire virtutē eiū esse quē honoramus. O quāta sitis, quantaque cupido antiquis fuit honoris & gloriæ hominū acquirendę: quæ cupiditas vtinā in orthodoxis prorsus esset extincta,

Nota. nēpè honos hic fax mētis est, quæ sola animos mortaliū perurit, inflamatq; ad magna capessenda, & ad pericula intrepide subeūda: adeò vt viri magni animi excellētia prę stantes summū bonorum, quamuis falso, in gloria collocarunt, ad gloriā perinde atque metā, omnes actiones direxerint. Denique pro gloria mortem appetere nō recusarint, sed quāsit innanis & fallax mundi labentis gloria vates euāgelicus Esaias nobis aperiat.

O mnis

Omnis caro fœnū, ait; & omnis gloria eius quasi flos fœni. Mira res, quam bene suis natiuis coloribus humana gloria depicta conspicitur in fragili flore fœni: non arbori cedro, non lauro, aut cupresso comparata est caro nostra, sed fragili fœno, quod priusquā euellatur, suaptè natura breui admodū aresceit. O insignē stultitiam, o miseram hominum insolentiam, fastu magno turgescunt, efferūtur superbientes, cum nihil sint quam fœnum. Et eorum gloria vti flos fœni, vēto mortis flante subinde arescat, & decidat. Scite sanctus Chrysostomus dixit. Si gloriam cupis, gloriā despice, & omnibus gloriosior eris. ho. 4. in Ioannem. Si ergo omnis seculi præsentis gloria fœni instar, & floris eius euanescit, quorsum eā tantopere affectamus? equidem fera hæc Phatisæos & doctores legis trucidauit. Quiq́ue omnia opera sua eo faciebant, vt viderentur ab hominibus, idcir cò receperunt mercedem suam: non sic nos charissimi, sed verā gloriam quę à solo Deo est pro nostra virili quærentes, mortalium laudes contemnamus, cum Apostolo dicentes. Gloria nostra hæc est testimonium con- 2. Cor. 1.
scientiæ nostræ. En vbi tranquillitas & pax, quæ exuperat omnē sensum sita est. O prudentissima mulier Catherina, quæ gloriam

regni, & coronam marcelsibilem spreuit, qua spreta cœlestem gloriam adinuenit, cũ Christo regnans.

Quarto. ¶ Sub hæc, obseruatione dignum est, quam generosè tertiũ bonũ cõtẽplit, quod tãti facere homines solent. Sanè iuuentutem suã & pulchritudinem pro nihilo reputauit. Tã quam ob oculos haberet illud Salomonis insigne dogma: Fallax gratia & vana est pulchritudo. Mulier timens Deum ipsa laudabitur. pro. 31. O quam mendax est quæuis corporis species, quàm infirmitas statim aufert, senectus adimit, & mors furibunda tam ocyssimè consumit. Fallax gratia, quę sic oculos aspectantium illaqueat, & misere illaqueatos occidit. Valde innanis est pulchritudo, quæ profectò cute faciei abstracta subinde auolat, & indeformitatem vertitur. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua ait, Salomon. Non quod pulchritudo, non sit donũ Dei, sed heu quia ingrati homines eo peruersè vtuntur. Hinc sanctus Augustinus. lib. 15. de ciuitate Dei. Pulchritudo corporis bonum Dei donũ est, sed propterea id etiam malis largitur, ne malũ, bonũ videatur bonis. Mirabile est quod Ambrosius lib. 3. de Virginitate narrat. Iuuenis quidam quum propter admirabilem

Pro. 11.

oris

oris pulchritudinem in amorem fœminas incenderet, stigmatibus vultum suum exarauit, ne amplius mulieres eum amare possent. Quandoquidem cuiusdam sapiẽtis miror consilium qui lumine fidei illustratus non erat. Is suis discipulis suadebat, vt sese in speculo crebro aspicerent & qui sua pulchritudine esset delectatus, impendio curaret, ne dignitatem corporis malis dedecoraret moribus: qui verò minus commendabilem se forma putaret, ille turpitudinem virtutis laude tegeret. Videns ergo alma Catherina, alioqui pulcherrima, quam fallax & vana sit corporis species, eam contemnens, Christo Iesu sponte obtulit. Contemplans quę eum in cruce pendentem, non habentẽ speciem nec decorẽ, qui speciosus erat præ filijs hominũ, horruit omnẽ decorẽ carnis.

Socrates.

¶ Deniq;, hæc virgo sanctissima flagrans amore Dei, nõ modo mundi fallacẽ gloriam, diuitias, & pulchritudinẽ, vanaq; gaudia seculi contempsit, verum etiam vitam, qua nihil dulcius in hac vita, gratanter exponens ad martyrij palmam aspirauit. Sanè studijs liberalibus tradita, mira sagacitate ingenij pollebat, adeò vt philosophorũ caterua stupefacta, ad fidei veritatẽ cõuolaret. Mira res vxorẽ regis infidelẽ ad Deũ cõuertit, necnõ

Quinto.

sapien-

plentes, quos Cæsar contra eã vocarat, Christum Iesum verum Deum, ac redemptorem corde & ore confessi sunt: ac proinde gloriosum martyrium obeũtes cœlorum thronos susceperunt. Quid plura? intuens multitudinem populorum, & innumerabilia sacrificia præparata choros gentilium cãtantiũ, christicolas verò plorantes, qui non audebant palàm dominum Christum confiteri, crudelitatẽ paganorum extimescentes, virgo alma valde obstupẽs, in fœmineo pectore virilem animum inserens, comitata adijt templum in quo imperator Maxentius, & omnis populus sacrificabant vehemẽter doluit. Stans ergo sancta Catherina in hoc delubro, primò imperatorẽ alloquitur, vt cœlos aspiciat, & astrorum pulchritudinem mirari incipiat: deinde Deum optimũ qui orbis totius patrator est adoret, & amplius idolis mutis nõ inseruiat: quia ille dominus dominantium, & Deus deorum omnipotens est. Quique mundum perditum videns filiũ suum misit dominum nostrum Iesum Christum, ex virgine Maria natũ, & Spiritu sancto conceptum. Vt per passionem crucis, to-
Prob. 31. tum mundum redimeret illuminaretque. O mulierem fortem, cuius precium de vltimis finibus, quid de te dicam? quibus elogijs te pro

pro dignitate laudem? equidem o beata Catherina longè melius quam de Eua dicere ausim. Hæc vocabitur virago, quia de viro *Genes.* 2. sumpta est: ex Adamo cœlesti Christo Iesu tua virtus, & fortitudo dimanauit, alioqui nõ tot egregia facinora facere quiuisses. Cæterum vbi ventum est ad cruciatus atroces, carceris scalorem, o quam gaudenter cũcta sustinebat voce sonora Christum Iesum prędicans. Ad extremum virgo sancta collum suum lubens submittit gladio, coronam immarcesibilis gloriæ accipiens. Nos fratres modis omnibus beatam Catherinam veneremur, nam si martyrio digni non sumus, quod maximè perfectionis insigne est, non secundum se, sed vt imperatur à Charitate Sanct. Thom. 1.2.q.124.artic.3. Nihilominùs summe nos solatur illud Gregorij. Quã- *S. Th.* 1.2. uis occasio persecutionis deest, habet tamẽ *q.* 124. pax nostra martyrium suum. Quia & si colla ferro non subdimus, spiritali gladio desideria mala in mente trucidamus, & iterum, Home. 35. Nos sine ferro & flamma mar- S. *Grego.* tyres esse possumus, si patientiam in animo *ho.* 35. veraciter tenemus. Faxit Deus optimus maximusque fratres, vt sic infracto animo aduersa quæque sustineamus, vt cum beata Catherina in ethereis aulis regnemus. Præ-

stan-

Declamatio vigesima

stante Christo Iesu Saluatore nostro. Qui cum patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in secula cuncta.

¶ DECLAMATIONES IN *omnes sanctorum festiuitates finiunt, ad laudem et gloriam Christi Iesu domini nostri. Qui sua potenti virtute, eos sanctificauit.*

¶ Omnia sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ censuræ lubens submitto.

FINIS.

Universidad de Deusto Biblioteca

TABVLA VNIVERsalis huius libri.

In festo sancti Andreæ, declamatio prima folio. 1.
In festo sancti Nicholai, annotationes quædam. fol. 16.
In festo conceptionis Marię, annotationes. fol. 25.
In festo sancti Thomæ, annotationes aliquot. folio. 32.
In festo natiuitatis dñi, annotationes. fo. 36.
In festo sancti Stephani, annotatiões. fo. 42.
In festo sancti Ioannis, annotationes. fo. 50.
In festo Innocentium annotationes. fol. 61.
Pro circũcisione dñi, annotationes. fol. 65.
Pro epiphania dñi annotationes. fol. 73.
Pro baptismo Christi, annotationes. fol. 82.
Pro Cathedra sancti Petri. folio. 91.
In festo Fabiani & Sebastiani, declamatio. folio. 92.
In conuersione sancti Pauli, declamatio. folio. 109.
In festiuitate S. Matthiæ, declamatio. f. 130.
In solẽnitate S. Ioseph annotatiões. fo. 149.
In festo sanctorum philippi & Iacobi, declamatio. fol. 154.
In festo inuẽtionis Crucis annotatio. f. 173.
In festo. S. Ioãnis ad portam latinam, annotationes. fo. 180.

In fe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula

In festo corporis Christi declamatio. f. 185.
In festo S. Ioannis Baptistę. declama. f. 208.
In festo Petri & Pauli, declamatio. fo. 246.
In festo. S. Mariæ Magdalenæ declamatio. folio. 250.
In festo. S. Iacobi, annotationes. fol. 269.
In festo S. Annæ, annotationes. fol. 274.
In festo trãsfiguratiõis annotatiões. fo. 280.
In festo S. Laurentij, declamatio. fo. 285.
In festo S. Dominici, annotationes. fo. 299.
In festo S. Bartholomæi, annotatiões. f. 302.
In festo S. Augustini, declamatio. fol. 306.
In decollatiõe Baptistæ, annotatiões. f. 324.
In festo exaltationis sanctæ Crucis, declamatio. fol. 329.
In festo S. Matthæi, declamatio. fol. 340.
In festo S. Michaelis, declamatio. fol. 355.
In festo S. Hieronymi, annotationes. f. 373.
In festo S. Frãciſci, annotationes. fol. 380.
In festo Simonis & Iudæ, declamatio. f. 384.
In festo omniũ sanctorũ, declamatio. f. 395.
In festo animarũ, declamatio. fo. 420.
In dedicatione ecclesiæ, declamatio. fo. 427.
In festo S. Catherinæ declamatio. fo. 434.

SALMANTICÆ.
Apud Ioannem Baptistam à Terranova. Anno. 1573.

Universidad de Deusto
Biblioteca

